BIBLIOTECA NAZIONALE DI TORINO
G
VII. 7.

Digitized by Google

ARS CICERONIANA

SIVE

ANALYSIS RHETORICA

OMNIUM ORATIONUM

M. T. CICERONIS.

Conſtat argumentis, tabulis, commentario, & annotationibus.

Adjectus eſt Index Locorum, Argumentationum, Affectuum, Amplificationum, Figurarum, Confutationum, Narrationum Rhetoricæ.

Opus apprime utile eloquentiæ, ac præſertim Ciceronianæ ſtudioſis.

AUCTORE.

R.P. MARTINO DE CYGNE,

Audomarenſi Societatis JESU.

Editio quarta Veneta auctior.

VENETIIS, M. DCCXXXIX.

EX TYPOGRAPHIA HERTZIANA.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

BIBLIOTECA NAZIONALE

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

SEx, mi Lector, animadverte: 1. componendæ orationis artificium eſſe repetendum ex præceptis noſtræ Rhetoricæ lib. 2. capit. 5. 2. Multa, quæ ad eruditionem pertinent, aut ad ipſam orationum materiam, prætermitti, ut artificium Rhetoricæ, ſeu Analyſis tradi brevius poſſit. 3. Cuilibet orationi præponi Argumentum, & Synopſim, ipſis etiam partibus Annotationes ſubjici, non ad putidam repetitionem (nam exiſtimo in his ſemper novi aliquid afferri, vel ad contextum, vel ad artificium) ſed ad ipſam intelligentiam Adoleſcentum, quibus præcipue ſcribimus. 4. Etſi nonnullorum eſt opinio, multas Ciceronis orationes aut non conſtare ex arte, aut in iis diſſimulari artem maxime: verum hoc eſſe quidem; ſed illud non eſſe: nam excellens Orator Cicero numquam ſine arte dixit: uti

nec Citharedus poteſt ſine arte ludere. Atque ſi hanc artem nos eruimus, & unam eamdemque in ſingulis orationibus eſſe demonſtramus, quis iſtorum non imminuet opinionem ſuam? 5. Argumentationes minores, & argumenta alia ex aliis detecta non hic retexi, quæ plurimi tamquam nodos in ſcirpto quando operoſe pleraque revocent ad ſyllogiſmos. 6. Hanc Analyſim eſſe utilem juventuti, ad imitandum præſertim Ciceronem, in eodem vel diſpari argumento ſcribendi. Numeris vero paſſim in Ciceroni appoſitis uſi ſumus, ad facilem, ac diſtinctam explanationem. 7. Non ſine utilitate, credo, appoſitum indicem præcipuorum locorum, Argumentationum, Affectuum, Figurarum, Confutationum, Narrationum Rhetoricæ.

NOI REFORMATORI
Dello ſtudio di Padoa.

HAvendo veduto per Fede del Padre Inquiſitore nel libro Intitolato, *Ars Ciceroniana, ſive Analyſis Rhetorica, Auctore* R. P. *Martino de Cygne*, non v'eſſere coſa alcuna contro la Santa Fede Catolica, e parimente per atteſtato del Segretario noſtro, niente contro Principi, e buoni coſtumi, concediamo licenza à Gio: Gabriel Hertz di poterlo ſtampare, oſſervando gl'ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venetia, e di Padoa.

Data li 29. Settembre 1710.

(Carlo Ruzini Kav. Proc. Ref.
(
(Alviſe Piſani Kav. Ref.

Agoſtino Gadaldini Seg.

Regiſtrato nel Magiſt. Eccell. degli Eſecut. Contro la Beſtemmia.

Antonio Canal Nodaro.

ANALYSIS RHETORICA ORATIONUM M. T. CICERONIS.

VOLUMEN I.

Pro Pub. Quinctio, Oratio I.
ProSex Roſc. Amerino. Oratio II.
Pro Q. Roſc. Comœdo. Oratio III.
I. Verrina, Oratio IV.
II. Verrina, Oratio V.
III. Verrina, Oratio VI.
IV. Verrina, Oratio VII.
V. Verrina, Oratio VIII.
VI. Verrina, Oratio IX.
VII. Verrina, Oratio X.
Pro M. Fontejo, Oratio XI.
Pro A. Cæcinna, Oratio XII.

PRO P. QUINCTIO

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

SEX. *Nævius, vir, ut deſcribit Cicero addictus quæſtui, ſocietatem iniit primum cum Cajo Quinctio, deinde cum Publio fratris mortui hærede. Cum ex iſta ſocietate non parum controverſiæ eſſet, quod ſibi Nævius deberi diceret; datum eſt utrimque vadimonium: verum cum vadimonia ſæpius dilata fuiſſent, atque ſemel ex urbe nihil cogitans exiiſſet Quinctius, de repente per fraudem vadimonium præſtat Nævius, poſtulatque a Pratore bona Q. Quinctii abſentis, ac vadimonium deſerentis poſſidere ex edicto. Quod inique factum queritur Cicero; contenditque P. Quinctium non modo vadimonium ſuum non deſeruiſſe, ſed per procuratorem etiam Alphenum ſtitiſſe: quare nec illius bona jure umquam poſſeſſa, nec proſcripta fuiſſent.*

Status ſeu quæſtio eſt in genere judiciali: an Sex Nævius poſſederit bona P. Quinctii ex edicto Prætoris.

Dicendi character eſt ſubtilis perſæpe tamen figuris & amplificationibus luxuriat, & quaſi juvenili Ciceronis (nati 26. annos) ubertate affluit.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. A quatuor cauſis injuriæ, quæ fit reo Quinctio gratia Nævii, eloquentia Hortenſii, abſentia M. Junii, inquitate Pretoris.

NARRATIO. Complectitur quæſtus & fraudes Nævii, qui init ſocietatem cum Cajo, & Publio Quinctio, atque huic debitum diſſimulando differt tamdiu, dum præſtito ſemel vadimonio abſentem Quinctium circumveniat, & è prædio deturbatum, Dolabella Prætore, adigat aut ſatiſdare, aut ſponſionem facere.

PROPOSITIO. Sex. Nævius non poſſedit bona P. Quintii ex edicto prætoris.

1. ARGUMENTA.

1. Quia cauſa non fuit cur Sex. Nævius poſtularet à Prætore, ut bona P. Quinctii poſſideret.
2. Ex edicto poſſidere non potuit.
3. Non poſſedit.

1. ARGUMENTATIO.

1. Argum. Nævio nihil debuit Quinctius, neque vadimonium deſeruit; ergo cauſa non fuit &c.
2. Argum. Quinctius non fuit edicto Prætoris comprehenſus: ergo ex edicto &c.
3. Argum. ſi ex edicto poſſedit, aut triduo ſexcenta millia paſſuum confecit nuntius, aut ante edictum miſſus eſt; utrumlibet dicat Nævius, reprehenditur. Ergo non poſſedit.

1. ARGUMENTATIONIS. AMPLIFICATIO, & AFFECTUS.

1. Nævio nihil debuiſſe Quinctius oſtenditur teſtimonio ipſius Nævii, qui cum vir eſſet avarus, audax, crudelis, haberetque locum & tempus appellandi; tamen biennio nullum debitum petiit, nunc ſubito Quinctii jugulum petit.

2. Etiamſi Quinctius vadimonium deſeruiſſet, non continuo debuit Nævius proſcribere bona ſui ſocii, affinis, amici. Nam ejuſmodi proſcriptio eſt acerbior ipſa bonorum, & famæ, & vitæ jactura. Deinde boni viri, ac majores non niſi conſiderate, & ex neceſſitate, bona aliorum, etiam inimiciſſimorum, proſcripſerunt. Quinctius autem vadimonium ſuum non deſeruit; quia Romæ non fuit, quando factum eſt. Igitur improbus eſt Nævius, & temerarius, & avarus.

2. ARGUMENTATIONIS.

Quinctium non fuiſſe edicto Prætoris comprehenſum, adjuncta ac verba edicti, declarant; Quinctius enim non latuit; ſolum non vertit, habuit hæredem, abſens fuit à procuratore defenſus; propterea etiam ipſius bona non venierunt, neque ea ullus creditorum præter improbum Nævium voluit emere,

3. ARGUMENTATIONIS.

Triduo ſexcenta paſſuum millia conſici à nuntio quis credat? ante edictum autem prætoris dejicere ſaltu Quinctium eſt improbum.

Peroratio.

1. Recenſentur argumenta prius allata.
2. Perficitur affectus tum commiſerationis à perſona Quinctii; tum odii à perſona Nævii

EXOR-

EXORDIUM.

IN exordio queritur Cicero fieri ab adverſariis injuriam P.Quinctio: cujus injuriæ cauſas affert quatuor: 1. eſt, gratia Nævii apud principes civitatis, qua ille abutitur contra ſolitudinem atque inopia P.Quinctii. 2. eſt ſumma eloquentia Hortenſii contra mediocrem Ciceronis facultatem. Has priores cauſas affert Orator diſtributione, & comparatione diſſimilium. *nu.*1. *Quæ res.* 3. cauſa injuriæ eſt, abſentia M Junii, qui jam diu hanc cauſam paratus erat defendere; ipſe Cicero minus eſt paratus propter anguſtias temporis. Hanc cauſam amplificat apoſtropha ad C. Aquilium, ejuſque aſſeſſores: ut contra vim, & gratiam tueantur veritatem cauſæ P.Quinctii. *Nu.*3. *illud quoque.* Addit & prolepſim qua judicis benevolentiam captat timido Quinctio contra potentes adverſarios. *Nu.*5. *non eo dico* 4. cauſa eſt, iniquitas prætoris, qui Ciceronem Quinctii defenſorem cogit priore loco dicere. Quam cauſam adjunctis perſonarum Hortenſii, & Nævii, & Prætoris Dolabellæ, ceterorumque nobilium per allegoriam exornat. *Nu.*8. *Nam quid.* Concludit exordium brevi repetitione cauſarum injuriæ, & iterum obteſtando Judices: *Nu.*10. *cum tot tantiſque.*

ANNOTATIO.

Cicero inſinuatione benevolentiam captat a ſua, & adverſariorum, & Clientis Quinctii, &

Judicum perſona. Deinde ſtatim exordio jacit prima ſemina affectuum commiſerationis in Quinctium & odii in Nævium, cæteroſque adverſarios; qui affectus reliqua oratione aſſurgunt.

NARRATIO.

Exordio ſubjungitur brevi tranſitione hęc narratio: 1. C. Quinctius non ſatis conſiderate ſocietatem fecit cum Sex. Nævio, quem facete Cicero ſcurram, & ab adoleſcentia quæſtui addictum deſcribit. *Nu. 11. id quo facilius.* 2. Cajo Quinctio mortuo, Nævius ſocietatem iniit cum P. Quinctio ſui fratris hærede, nulla facta mentione debiti. *Nu. 14. cum annos.* 3. fraudulenter idem Nævius diſſuaſit P. Quinctio, ne auctionaretur Narbone in Gallia, pollicitus ipſi pecunias, ſimul atque Romæ fuiſſet, ut P. Scapulæ ſolveret. *Nu. 15. cum æris alieni.* 4. Falſus fuit Romæ Quinctius a mendace Nævio. *nu. 18. hęc omnia* 5. Deſtitutus Quinctius, auctionatus eſt Narbone, abſens, & deteriore conditione; moxque inter Nęvium & Qnin̄ctium viſa controverſia, datum eſt utrumque vadimonium. *Nu. 20. deſtitutione illa.* Vadimoniis ſæpe dilatis, cum ab urbe profectus eſſet Quinctius, illico ex inſidiis vadimonium ſiſtit Nævius, petitque bona abſentis Quinctii, & vadimonium non reddentis poſſidere, & proſcribere ex edicto Burieni Prætoris. Fit hic parva digreſſio (& ante attentionis renovatio) in perfidiam atque avaritium Nævii. *Nu. 22. cum vadimonia*

nia ſæpe 8. Abſentem Quinctium defendit Sex. Alphenus procurator. *Nu.*27.*libellos*.9. Contra & jus & fas Quinctius dejectus eſt è prædio confugitque ad C.Flacum . *Nu.* 28. *hæc dum Romæ*. 10. Recuſante Alpheno ſatiſdare, & poſtea Quinctio vadimonium ſiſtente, diſtulit iterum per fraudem, & procraſtinavit Nævius; tum anno poſt & ſex menſibus inique coactus eſt a Dolabella P. Quinctius ſatiſdare, aut ſponſionem facere. *Nu.* 29. *Alphenus*. 11. Denique perturbatus Quinctius elegit ſponſionem facere, Judice C. Aquilio, etiam breviter, ut jubet Hortenſio hora præfixa, & priore loco dicere. De qua injuria rurſus queritur Cicero apoſtropha ad Judices, & ad Hortenſium; cui certos orationis limites pollicetur. *Num.*32. *conturbatus ſane*.

ANNOTATIO.

Facit hæc narratio ad docilitatem cauſæ, atque fundamentum ſtabiliendæ poſtea fidei; fit probabilis maxime ab adjunctis. fit ſuavis præſertim facetiis in Nævium; habetque inſertos quoſdam metus ſed breves.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

PRopoſitio contentionis eſt hæc: Sex. Nævius bona P. Quinctii non poſſedit ex edicto Prætoris. *Nu.*36. *negamus*.

Argu-

Argumenta quibus propoſitio nititur, ſeu in quæ oratio diſtribuitur, ſunt hæc tria. 1. Quia cauſa non fuit, cur Sex. Nævius a prætore poſtularet, ut bona Quinctii poſſideret. 2. Quia ex edicto poſſidere non potuit. 3. Quia non poſſedit. *Ibid. oſtendam*.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRimum argumentum, *cauſa non fuit, cur Sex. Nævius a Prætore poſtularet, ut bona, P. Quinctii poſſideret*, tractatur hoc enthymemate. Nævio nihil debuit Quinctius, neque vadimonium deſeruit. Ergo non fuit cauſa, cur Sex. Nævius a prætore poſtularet, ut bona P. Quinctii poſſideret. Antecedentis pars prima, *Nævio nihil debuit Quinctius*, apoſtrapha & repetitione, & conceſſione urgetur a teſtimonio ipſius Nævii, qui annum, & diutius nihil petiit a Quinctio. *Nu.*37. *non fuit*. Deinde comparatione majorum amplificatur. *Nu.*38. *qui tam diſſolutus*. Tum confirmatur triplici ironica prolepſi; quarum 1. eſt hæc, quaſi vero Sex. Nævius non auſus ſit tamdiu debitum petere, ne moleſtus eſſet P. Quinctio, quem nunc cupit interficere. Hanc prolepſim allegoria, & gradatio, & prior comparatio exornat. *Nu.*39. *huic tu moleſtus*. Altera prolepſis eſt hæc, quaſi vero Nævius non habuerit vel locum, vel tempus appellandi. Hæc prolepſis brevi ſubjectione abſolvitur. *Num.*41.

ap-

appellandi. Tertia, quam dilemma ſtringit; quaſi vero Nævius ſit negligens in petendis debitis, aut certe liberalis in remittendis. *Ibid. reſtitut.*

Urgetur magis eadem pars antecedentis a cauſa finali ſeu conſilio Nævii, qui non tam debitum & pecunias quam vitam P. Quinctii & ſanguinem appetit, longa biennii & copioſa hominum potentum & diſertorum advocatione. Quod Orator interrogatione, dialogiſmo, conceſſione, & ſubjectione effert. *Nu.42. quod ſi hoc ipſum*. Digreſſus Cicero apoſtrapha Judicem Aquillium & dialogiſmo actorem Hortenſium avocat ab hoc judicio, quod inique & moleſte fit, non de debito & pecuniis, ſed de vita & capite P. Quinctii, *Nu.44. a nobis*. Concludit rurſum prava quadam anacephalæoſi, Nævium non pecuniam, ſed jugulum P. Quinctii petere: & hoc proſopopeja Nævii amplificat Orator; ſeque in fidem Judicis inſinuat. *Nu.46. Inveniri ratio*.

Antecedentis pars 2. *Quinctius vadimonium non deſeruit*, ratiocinatione quinquepartita expolita eſt.

Major propoſitio eſt hæc: etiamſi Quinctius vadimonium deſeruiſſet, non tamen oportuit continuo Nævium ire ad extrema jura, & inimiciſſima contra affinem, & ſocium, & amicum; hoc eſt, non oportuit ejus bona proſcribere. *Nu.48. quid ſi debuiſſet*.

Probatio majoris propoſitionis amplificatur conglobatione effectorum, & comparatione majorum, quod ejuſmodi proſcriptio

fit

ſit acerbior ipſa bonorum & famæ, & vitæ jactura *Nu.* 49. *nam quid homini*. Amplificatur 2. diſſimili majorum, & bonorum hominum, qui non niſi ex neceſſitate, & conſiderate bona aliorum, etiam inimiciſſimorum proſcripſerunt. Nævius temere & illico bona ſui ſocii, & affinis, & amici vendidit. *Nu.* 51. *itaque majores*. Atque hoc præpoſterum & perverſum facinus iterum amplificat pulchra ſubjectione. *Nu.* 52. *ad vadimonium non*. Præterea amplificat duplici communicatione, & proſopopeja. *Nu.* 53. *ſi de prædiis*. Poſtremo item altera proſopopeja, ethopeja, & conceſſione conflat Nævio odium. *Num.* 55. *quid ad hæc Nævius*.

Minor propoſitio ſeu aſſumptio eſt hæc. Atqui Quinctius vadimonium non deſeruit, quæ pariter ſubjectione, ſuſtentatione, & odioſa dubitatione ornatur. *Num.* 56. *quid ſi numquam*.

Probatio aſſumptionis eſt: quia Quinctius Romæ non fuit, quo die dicit Nævius eſſe vadimonium factum, idque plures parati ſunt teſtari. *Num.* 57. *ait eſſe*.

Complexio argumentationis exprimitur indignatione & querimonia, P. Quinctium inferiorem opibus, non veritate cauſæ, aut vitæ ruſticæ integritate, opprimi a potentiore & iniquiore Nęvio. *Nu.* 59. *eſt in hac cauſa*.

Secundum argumentum. *Nęvius non potuit bona Quinctii poſſidere ex edicto Prætoris*, facta anacephaleoſi. aperit hoc enthymema. Quinctius non fuit edicto Prætoris comprehenſus: igitur Nævius non potuit bona Quinctii

ctii poſſidere ex edicto Prætoris. *Nu.60. docui quod primum*.

Antecedens patet ex adjunctis & verbis edicti. Nam Quinctius non latuit, ſolum non vertit, habuit hæredem, abſens fuit a Procuratore defenſus. *Ibid. attende nunc*. Quinctium vero abſentem fuiſſe oſtenditur triplici Alpheni procuratoris officio, qui 1. proſcriptionis libellos dejecit. *Nu.61. qui locus igitur.* 2. Vadimonium pro Quinctio abſente optimus vir, atque idem procurator Nævii, promiſit. Adverte hic ſubjectionem, & dialogiſmum. *Ibid. videamus*. 3. Tribunos appellavit. Ad quam appellationem muniendam triplex prolepſis accedit. 1. Alphenum ſic appellaſſe, ut judicium non recuſarit. Eſtque parva digreſſio in Hortenſium. *Nu.63. poſtulabam inquit.* 2. Sic auditum eſſe a tribunis Alphenum, ut M. Brutus interceſſerit, promiſeritque Alphenus P. Quinctium, ubi rediiſſet, ad vadimonium ſiſtere. *Nu.65. at enim.* 3. Nævio ſic fuiſſe tunc parem concertationem cum Alpheno, ſicut nunc eſt Quinctio cum ipſo Nævio *nu.68. quid affertur*. Hæc ultima prolepſis habet venuſtam diſſimilium comparationem; nam Alphenus cum Nævio, & inter ſe amici utriuſq; comparantur per dialogiſmum. *Nu.69. erat, inquit.* Denide Quinctii cauſa, ſolitudo, & inopia cum iniqua poſtulatione Nævii, & potentiſſima, adverſariorum actione, & injuria confertur, altero elegante dialogiſmo. *Num.71. quod ſitum*.

Conſequens enthymematis. *Igitur Nævius*

vius non potuit bona Quinctii poſſidere ex edicto Prætoris, paucis ſubjicitur. *Nu.* 73. *quare aut doceas*. Mox amplificatur a conſequentibus, quod bona Quinctii non venierint, & quod ea bona nullus creditorum, præter improbum Nævium, voluerit emere; propterea quod omnes judicarent, P. Qinctium non eſſe iſto Prætoris edicto comprehenſum. *Ibid.* & *enim ſi ex edicto*.

Tertium argumentum, *Nęvius bona Quinctii non poſſedit*, ingreditur Cicero illuſtri dialogiſmo. *Nu.*m77. *diffidebam*. Deinde ſic agit dilemmate; ſi Nævius bona P. Quinctii poſſedit ex edicto Prætoris, aut triduo ſexcenta millia paſſuum confecit nuntius, ut de ſaltu dejiceretur Quinctius, quod eſt incredibile; aut nuntius a Nævio miſſus eſt ante edictum, quod eſt improbum.

Primum dilemmatis partem petitione attentionis, & dialogiſmo excutit Cicero, ſubjecta exclamatione ironica, & parva digreſſione in Hortenſium. *Nu.* 79. *quod abs te*.

Secundam partem, & rurſus totum dilemma inciſum urget duplici ſubjectione, & repetitione. *Nu.*81. *antequam*. Tum apoſtrapha ad Judices arguit improbitatem Nævii, qui ante edictum, & contra edictum, & per vim, fundis ſuis miſerum Quinctium dejecit. *Nu.* 84. *omnia ſunt*.

ANNOTATIO.

1. *Propoſitio contentionis quam eſt aperta! quam brevis,* & *quam perſpicua diſtributio, tria membra ſeu præcipua argumenta complectens*.

2. *Quan-*

2. *Quantus nervus, & quanta varietas argumentationum? nam primum argumentum enthymemate, & ratiocinatione Orator explicat, ſecundum altero enthymemate tractat, tertium dilemmate urget, eoque adverſarium conficit.*

3. *In ſingulis argumentationum partibus, quam graves ſunt rerum amplificationes, præſertim locorum congerit! quam ornatæ verborum amplificationes, præſertim figuris ſententiarum! quot digreſſiones, quando occaſio?*

4. *Affectus miſericordiæ in P. Quinctium, & odii in Sex. Nævium temperati quidem & inchoati in exordio, & narratione, quo modo in contentione aſſurgunt: nam 1. argumentatione avaritiam Nævii Cicero convincit; irridetque mox ejus improbitatem in appetenda vita P. Quinctii graviter inſimulat. 2. Argumentatione avidam bonorum proſcriptionem P. Quinctii vebementius accuſat. Demum 3. Argumentatione ſeu dilemmate acerrime perſtringit improbitatem Nævii, ut conflato tandem ipſi odio, miſericordiam Quinctio majorem faciat in peroratione, ut mox videbimus.*

PERORATIO.

HÆc peroratio habet duas partes, enumerationem, & affectum; enumeratio recenſet argumenta prius allata. *Num.* 86. *oſtendi quam multa.* Affectus eſt miſericordiæ erga P. Quinctium; movetque hunc affectum Cicero 1. inſinuatione, qua Judicis fidem, bonitatem, & æquitatem capta a per-

a perſona P. Quinctii ſenis, & inopis contra adverſarios crudeles & opulentos. *Nu. 91. nunc cauſa perorata eſt.* 2. Diſſimili comparatione Quinctii & Nævii, per conceſſionem. *Num. 93. non comparat ſe.* 3. Pathetica petitione vitæ & libertatis P. Quinctii, cum exclamatione & gradatione. *Num. 94. quid ergo eſt.* 4. Propoſita calamitate P. Quinctii, & ejus demiſſione, oppoſitaque crudelitate & ſuperbia Nævii. *Nu. 96. omnia circumſpexit.* 5. Iterata Judicis obteſtatione. *Num. 99. itaque te hoc.*

ANNOTATIO.

De hac peroratione breviter dicendum omnia per orationem ſparſa hic colligi & præcipue affectus, poſt recenſita argumenta. Nam ad motum vehementiorem Orator proſopopeja deprecatione, comparatione diſſimilium, inducit Quinctium afflictum, atque obteſtantem Judices a perſona, & vita ſua innocentiſſima, contra adverſarium virum potentem, & voluptuarium, & iniquum. Itaque ut ſcribit Gellius liberato Quinctio fructum ſuæ eloquentiæ tulit Cicero.

PRO-

PRO SEX. ROSC. AMERINO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Occiſo Romæ Sex. Roſcio, cum noctu rediret a cœna, accuſatus eſt parricidii hic Sex. Roſcius. Crimen affingebant duo Roſcii, ſicarii; accuſabat Erutius, accuſator ineptus: hunc & illos fovebat Chryſogonus, vir potens apud nobiles, & avarus qui proſcripta inique Sex. Roſcii bona emerat. Igitur his adverſariis brevi oppreſſus Sex. Roſcius vir ruſticus, fortuniſque everſus fuiſſet, niſi Patronus Cicero ſubveniſſet: namque hic Clientem ſuum ab integritate vitæ, & nulla non modo cauſa, ſed etiam occidendi parentem facultate defendit, contra futilem Erutii criminationem. Tum ipſam cædis ſuſpicionem in adverſarios quinque manifeſtis argumentis conjecit.

Hujus orationis quæſtio ſeu ſtatus eſt in genere judiciali, an Sex. Roſc. Amerinus occiderit Patrem ſuum.

Genus dicendi eſt ſubtile & acutum: ſæpius crebris ſententiis atque ornamentis copioſum: quippe in hac oratione uti in prima luxuries Oratoris ſeniore ſtylo depaſcenda eſt.

SYNO-

EXORDIUM. ARGUMENTA.

A cauſis, quare Cicero, & non alius eorum, qui adſunt, defendit Sex. Roſcium.

1. Cauſa eſt major in Cicerone, quàm in aliis libertas dicendi.

2. Cauſa eſt ratio officii.

Quia 1. Sex. Roſcius non habuit canſam occidendi Patrem ſuum.

2. Non habuit facultatem.

3. Adverſarii habuerunt cauſam illum occidendi.

4. Habuerunt facultatem.

NARRATIO. ARGUMENTATIO.

S Y N O P S I S

Primum deſcribit Cicero Roſciorum inimicitias; deinde ex his cædem Sex. Roſcii: poſtea ex celeri cædis nuntio, ex ſocietate P. Roſcii cum Chryſogono: ex venditione, & poſſeſſione bonorum, inſcio Sylla: ex perfidia ejuſdem Roſcii in fallendis ad Syllam legatis; denique ex conſilio accuſandi hunc Sex. Roſcium parricidii, auctores cædis probat eſſe adverſarios

1. Argum.; paricidii crimen eſt ejuſmodi, ut accuſator magnas cauſas afferre debeat, quare ſit commiſſum; ſed accuſator Erucius nullam afferre cauſam potuit: ergo non eſt credibile Sex. Roſcium ſine cauſa occidiſſe Patrem ſuum.

2. Argum.; ſi Sex. Roſcius habuit facultatem occidendi Patrem ſuum, vel per ſe occidit, vel per alios; neutrum; ergo.

3. Argum. cui cædes majori bono fuit, is majorem occidendi cauſam habuit: ſed cædes Patris Sex. Roſcii majori bono fuit P. Roſcio quam Sex. Roſcio; igitur ille potius, quam hic, habuit cauſam occidendi.

4. Argum. quinque ſunt indicia, quibus hæc facultas & cædes Sex. Roſcii in adverſarios conjicitur; ergo, &c.

PROPOSITIO.

Sex Roſcius non occidit Patrem ſuum; ſed adverſarii illum occiderunt.

AMPLI-

1. ARGUMENTATIONIS AMPLIFICATIO ET AFFECTUS.

Parricidii cauſæ atque indicia ex parte filii ſunt corrupti mores, audacia, luxuries, debita, cupiditas; ex parte patris, eſt odium filii: quorum nihil probare poteſt accuſator Erutius; nec enim ſceleratus filius, nec amens pater, qui ſine cauſa oderit filium. Nam quòd hunc jus miſerit, honoris ac benevolentiæ cauſa miſit, exemplo plurium, ac majorum; quòd exhæredare voluerit, futile ac fictum. Ineptus igitur eſt & pugnans ſecum, & impudens Erutius, qui ſine cauſa aliquem accuſet parricidii; quòd crimen ſine multis & magnis cauſis non eſt credibile, tum teſtimonio naturæ, tum præjudicio judicum Terracinenſium, exemplis, Poeticis, & decretis ſuppliciis.

2. ARGUMENTATIONIS.

Sex. Roſcius nôn per ſe occidere potuit Patrem, quia Romæ non erat, quando pater fuit occiſus.

Non per liberos ex Ameria, qui non nominantur.

Non per ſicarios, quos nō novit vir ruri aſſiduus.

Non per ſervos, quos quotidie vocat in quæſtionem.

3. ARGUMENT.

Majori bono cædes Roſcii fuit P. Roſcio, quam Sext. nam ille mendicus, avarus, audax, inimicus Roſcio diviti fuit: hic ruri addictus nemini infeſtus, denique filius, ſubjuncta iterum faceta digreſſione in accuſatorem Erutium.

4. ARGUMENT.

1. Argumentum cædis eſt audacia T. Roſcii, qui cum accuſatore ſedet.
2. Cædes celerrimè nuntiata Roſcio Capitoni.
3. Capitonis perfidia in fallendis decem legatis ad Syllam.
4. Quæſtio ſervorum, recuſata ab adverſariis.
5. Avaritia & potentia Chryſogoni.

PERORATIO.

Commiſerationis affectus erga Sex. Roſcium, qui æquo animo fortunas ſuas omnes concedit Chryſogono, cum deprecatione ad Judices, ut iſtam crudelitatem non ferant in rep.

EXOR-

EXORDIUM.

EXordium fit prolepſi, & ſuſtentatione à cauſis, quare Cicero, & non alius eorum, qui adſunt, defendit Sex. Roſcium. *Num.*1. *credo ego* 1. Cauſa eſt major in Cicerone, quam in aliis libertas dicendi, propter adoleſcentiam ac tenuem in Repub. auctoritatem. *Num.*2. *quæ me igitur res* 2. Cauſa eſt ratio officii. *Num.*4. *accedit illa quoque.* Mox altera prolepſi excuſat eos, qui propter periculum tacent in hac cauſa: & Chryſogonum vocat in invidiam ab iniqua poſtulatione. *Num.*5. *forſitan quæratis*: Auget invidiam poſtulando quod eſt æquius à Chryſogono, & à Judicibus, ne iniquo iſti viro faveant: quod eſt indignum. *Num.*7. *ſi vobis æquum*. Hancque indignationem amplificat 1. diſtributione *Num*. 9. *bis de rebus*: Sua in Judices fiducia, ac fortitudine defendendi Sex. Roſcium. *Num.*10. *quapropter vos oro* 3. Apoſtrapha ad M. Fannium. *Num.* 11. *Te quoque*. Quam apoſtrapham ad majorem motum exornat gradatione à conſequentibus. *Num.*12. *petimus abſte*. Et repetitione per antitheſes. *Num.*13. *accuſantis*.

ANNOTATIO.

Conſtat hoc exordium inſinuatione qua Cicero adſtantium & Judicis gratiam colligit 1. *excuſando ipſorum officium in tam iniqua & periculoſa cauſa*. 2. *Suam adoleſcentiam, mediocre inge-*

ingenium, auctoritatem exiguam magnam officii rationem commemorando. 3. *Iniquum Chryſogonum ſtatim adducendo in odium, & aliquanto vehementiores affectus gravibus concitando figuris.*

NARRATIO.

Brevis eſt tranſitio ad narrationem. *Nu.* 14. *atque ut*. Quę continet 1. deſcriptionem Patris Sex. Roſcii à nobilitate, divitiis, gratia, & præclare factis in tuẽda nobilitate, *n.* 15. *Sex. Roſcius.* 2. Deſcriptionem duorum Roſciorũ ſceleratorũ, inter quos & Patrem Sex. Roſcii fuerunt inimicitiæ. *n.* 17. *erant ei veteres*. 3. Cædem Patris Sex. Roſcii ab adjunctis loci & temporis, *n.* 18. *nam cum hic.* 4. Nuntium celeriter à Glaucia Tito Roſcio Capitoni factum. *n.* 19. *occiſo Sex. Roſcio*. 5. Ejuſdem T. Roſcii Capitonis ſocietatem cum Cryſogono, ut ſimul in fortunas incauti ruſtici involarent. *n.* 20. *quatriduo*. Hic fit parva digreſſio ad benevolentiam L. Syllæ, quo inſcio hæc facta Orator dicit. *n.* 22. *hæc omnia.* 6. Inſolentem ac flagitioſam poſſeſſionem bonorum Sex. Roſcii per T. Roſcium Chryſogoni nomine, & nullo non Amerinorum id ægre ferente. *n.* 23. *interea iſte.* 7. Perfidiam adverſariorum in fallendis ad Syllam legatis. *n.* 25. *itaque decurionum*. 8. Fugam Sex. Roſcii ad Cæciliam nepotis filiam. *n.* 27. *quod is ſimul*. 9. Conſilium adverſariorum accuſandi Sex. Roſcium parricidii. *n.* 28. *nam poſtquam.* Quod conſilium Orator amplificat 1. dubitatione. *n.* 29. *Quid primum*. 2. forti pollicitatione ſui officii. *n.* 30. *patronos*

 huic.

[library stamp]

huic. 3. Proſopopeja. *n.32. Et enim quis*. 4. Comparatione hujus nefarii conſilii cum facto C. Fimbriæ. *n.32. hominem longe*.

ANNOTATIO.

Probabilitas hujus narrationis petitur ab adjunctis perſonarum, & rerum, quæ ante & poſt eadem Sex. Roſcii geſta ſunt. Apparent etiam in hac narratione uti ſupra in exordio, incboanti affectus contra adverſarios.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

PRopoſitio contentionis eſt hæc: Sex. Roſcius non occidit patrem ſuum: ſed adverſarii illum occiderunt. Diſtributio ſeu argumenta prioris partis. *Sex. Roſcius non occidit patrem ſuum* ſunt hæc duo: 1. quia non habuit cauſam illum occidendi. 2. quia non habuit facultatem.

Argumenta poſterioris partis, *adverſarii occiderunt patrem Sex. Roſcii*, ſunt hæc itidem duo. 1. quia habuerunt cauſam illum occidendi. 2. quia habuerunt facultatem.

Atque hæc clarius patebunt in argumentatione: nam apertam diſtributionem contentionis non proponit Orator. 35. *num. tres ſunt res*.

CON-

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRioris partis 1. argumentum, *Sex. Roſcius non occidit Patrem ſuum*, *quia non habuit cauſam illum occidendi*, hic ſyllogiſmus exponit: Parricidii crimen eſt ejuſmodi ut accuſator magnas cauſas afferre debeat, quare ſit commiſſum; ſed accuſator Erutius nullam afferre cauſam potuit: ergo non eſt credibile Sex. Roſcium ſine cauſa occidiſſe Patrem ſuum.

Major ſyllogiſmi effertur exclamatione, & comparatione majorum, & apoſtrapha ad accuſatorem Erutium. *n.*37.*occidiſſe Patrem*.

Aſſumptio conſtat refutatione earum cauſarum quas adfert Erutius; nam ex parte filii, fatente etiam Erutio, corrupti mores, audacia, luxuries, debita, cupiditas (quæ ſunt indicia & cauſę parricidii) per ſubjectionem removentur à Sex. Roſcio. *n.*39.*Patrem occidit*. Deinde ex parte Patris, odium non fuiſſe, ſubjectione ac dilemmate oſtendit Cicero *n.*14. *rurſus igitur eadem*. Nam primum odii argumentum (quod leviter adfert Erutius, & leviter diluitur) de relegatione filii in agros, benevolentiam & honorem, non ſupplicium & odium probat. *n.*24. *Neſcio inquit*. Confirmatur 1. ex eo quod parens ei optima prædia colenda dederit. *n.*43.*quid ais Eruti*. Confirmatur 2. ex eo quod patres familias mittant rus filios ſuos, non quod pro-

broſum ſit, aut criminoſum, ſed quia honeſtum. *Ibid. patres familias* Hic captat Cicero Erutium, quem pugnare contra ſe arguit à contrariarum & pugnantium rerum conflictatione mordetque à parente. *n.*44. *vides Eruti, quantum.* Confirmatur 3. Fabula Cæciliani ſenis. *n.*46. *ecquid tandem.* Confirmatur 4. exemplo multorum, qui iſta ætate agros colebat. *num.*47. *quaſi vero*. Hic rurſus parva eſt digreſſio in prædia diligenter à Sex. Roſcio exculta, quę nunc inique Chryſogonus poſſidet. *n.*49. *quid cenſes*. Confirmatur 5. exemplo Majorum qui ab aratro arceſſebantur, ut Conſules fierent. *n.*50. *natu Eruti*. Clauditur argumentum parva anacephaleoſi. *n.*51. *neque ego hæc*.

Alterum odii argumentum quod affert Erutius de exhæredatione filii probari non poteſt: quare Cicero dialogiſmo, & conceſſione nugatorium argumentum irridet, *n.*52. *odium igitur*. Digreditur in accuſatores ineptos, qui ſuſpicione & emolumento (uti Erutius) impelluntur ad cauſas, adducta per ironiam comparatione canum, & anſerum in Capitolio. *n.*55. *nemo noſtrum eſt*. Redit ad Erutium, cujus negligentiam atque fiduciam in acuſando Sex. Roſcio oſtendit proſopopeja, & ethethopeja *n.*58. *quid mihi*.

Complexionem ſyllogiſmi amplificat Cicero 1. conglobatione cauſarum parricidii, quæ niſi ſint magnæ, & probatæ ab accuſatore, tantum crimen non eſt credibile. *n.*61. *de parricidio cauſa*. Amplificat. 2. à teſtimonio naturæ. *n.*63. *magna eſt* 3. præjudicio judicum

dicum Terracinenſium *n.64. non ita multos*. 4. Ab exemplo Poetico Oreſtis, cæteriſque fabulis, nec non malæ conſcientiæ ſtimulis, cum anacephaleoſi cauſarum parricidii. *n. 66. videtiſne quos*. 5. A decretis majorum preſertim Athenienſium. *n.69. quare hoc*. 6. A ſapientia Romanorum, qui graviſſima in parricidas ſupplicia conſtituerunt. Atque hunc locum exornat orator exclamatione, & eleganti diſtributione. *n.70. quanto majores noſtri*.

Amplificata complexione Cicero redarguit impudentiam Erutii, qui hominem tanti ſceleris apud prudentiſſimos Judices, nulla prolata cauſa accuſet. *n.72. tanti maleficii*.

Prioris partis 2. argumentum, *Sex. Roſcius non occidit Patrem ſuum quia non habuit facultatem illum occidendi*, conceſſione Cicero ingreditur, *n.73. eſto cauſam*.

Mox hoc dilemmate diſtribuit: ſi Sex. Roſcius habuit facultatem occidendi Patrē ſuum; vel per ſe occidit, vel per alios, ſive liberos, ſive ſervos; neutrum; ergo.

Non per ſe occidit, quia Romæ non erat, quando Pater fuit occiſus. *n.74. quomodo occidit*.

Non per libertos ex Ameria, qui non nominantur; nec per ſicarios, quos non novit vir ruri aſſiduus. *Ibid. ſi per alios*. Hunc locum pulchre interrogando concludit ab adjunctis, præſertim per præteritionem ab integritate & innocentia vitæ ruſticæ quam commendat ſimilitudine & gradatione *nu. 75. qua in re*.

Nec vero occidit per ſervos, quos quotidie poſtulat in quæſtionem; atque hoc Sex. Roſcio non licere per adverſarios, qui ſervos in honore ac pretio habent, expoſtulat Cicero exclamatione & apoſtropha ad Judices. *n.* 77. *reliquum eſt*. Ex his cædem Sex. Roſcii obiter in adverſarios conjicit. *n.* 78. *dubitate*. Deinde parva anacephaleoſi vana Erutii argumenta diluit. *n.* 79. *nunc Eruti.* Mox iterum eum jugulat, cum probabilius ſit iſtos noctu ſicarios, qui Romæ Sex. Roſcium occiderunt, eſſe adverſarios, *n.* 80. *ejuſmodi tempus*. Demum reliquam Erutii criminationem inſinuatione, ac ironia diſſolvit, *n.* 82. *vereor ne*. Poſterioris partis primum argumentum, *adverſarii occiderunt Patrem Sex. Roſcii, quia habuerunt cauſam illum occidendi*, proponit Cicero quodam prooemio, ſe non tam accuſare adverſarios velle, quam Sex. Roſcium defendere; fit etiam parva excurſio in Erutium, & in T. Roſcium, & in Capitonem. *n.* 83. *venio nunc*. Deinde argumentum hoc ſyllogiſmo conficit; cui cædes majori bono fuit, is majorem occidendi cauſam habuit; ſed cædes Patris Sex. Roſcii majori bono fuit T. Roſcio, quam Sex Roſcio; igitur ille potius, quam hic, habuit cauſam occidendi.

Major nititur dicto, L. Caſſii, & comparatione judicis M. Fanni, cum ipſo L. Caſſio. *n.* 84. *L. Caſſius*.

Minor infertur per diſtributionem ex divitiis Sex. Roſcii, ex mendicitate, avaritia, audacia, inimicitiis T. Roſcii. *n.* 86. *in hac enim*.

Con-

Concluſio ſyllogiſmi fit utriuſque per antitheſes comparatione. *n.88. reſtat, judices:* Subjungitur digreſſio in Erutium, cujus dicendi facultatem Cicero irridet comparatione ſui, & accuſatorum ad Cannas, & ad lacum Servilium occiſorum. *n. 89. Hæc tu Eruti.*

Poſterioris partis ſecundum argumentum. *Adverſarii occiderunt Patrem Sex. Roſcii quia habuerunt facultatem illum occidendi,* eleganti dialogiſmo, & comparatione diſſimilium adjunctorum, & perſonarum proponitur, *n.92. videmus nunc ecqua.* Explicatur vero inductione per numerationem eorum, quæ mortem Sex. Roſcii ſunt conſecuta: quinq; enim ſunt indicia, quibus hæc facultas, & cædes Sex. Roſcii in adverſarios conjicitur.

1. Eſt audacia T. Roſcii, qui iſtic cum accuſatore ſedeat. *n.95. videamus nunc ſtrictim.*

2. Eſt nuntius cædis magna celeritate factus per Glauciam Roſcio Capitoni, quam celeritatem orator (excuſſo leviter Glaucia) pulchre urget ab adjunctis, loci, temporis, & perſonarum. *num.96. occiſo Sex. Roſcio qui primus.* Mox hypotypoſi percuſſorem Roſcii oſtendit T. Roſcium, qui illico curſorem Glauciam ſubornat Capitoni. *n.98. non ne vobis.* Capitonem quoque hujus cædis conſcium deſignat, præter alia ejus flagitia. *n. 99. quid erat quod.* Deinde hujus teſtimonium, in propria cauſa, & crimine rejicit exclamatione ironica, & comparatione Africani. *n.101. veniat modo.* Tum apoſtropha redit ad T. Roſcii audaciam, de qua ſupra

 & hanc

& hanc communicatione reprimit *n.* 104. *quid tu optime.* Denique Chryſogonum, quippe ad quem celeriter etiam nuntius pervenerit, ſi non ipſius cædis, at avaritiæ, & communis prædæ inſimulat. *n.*105. *age nunc.*

3. Eſt Capitonis perfidia in fallendis ad Syllam legatis: hanc perfidiam Cicero ſubjicit conceſſione, & ethopeja. *n.*109. *venit in decem.* Deinde amplificat duplici comparatione majorum; quarum 1. eſt hæc; in privata re nobis credita amicum fallere turpe eſt, quia fides & amicitia violantur; quanto igitur turpius Capitoni in Republica ſeu legatione ipſi credita, ex qua Sex. Roſcii fortuna, & fama, & vita pendebat perfidum fuiſſe; *n.*11. *in privatis rebus ſocium.* Altera ed hæc; turpe eſt eum, qui nobis rem ſuam & conſilia communicat, ſocium fallere, quia hic nobis fidit; quanto igitur eſt turpius Capitoni, non unum in re pecuniaria ſocium, ſed novem in publico munere legatos fefelliſſe? *n.*116, *videte jam porro.* Quare Cicero ex hac perfidia probabiliter cędem Sex. Roſcii adſcribit Capitoni, quia homo ſumme perfidus, non eſt alienus ab alio, maximoq; ſcelere. *n.*118. *in ejuſmodi vita.* Confirmat ex eo quod hic Capito ſub gladiatore ex laniſta magiſtro, brevi inſignis diſcipulus evaſerit. *Ibid. quid tandem.*

4. Eſt ſervorum, quos adverſarii, pręſertim Chryſogonus, tanta opera & honore fovent, quæſtio recuſata ſæpius à T. Roſcio. *num.*119. *dixit jam antea.* Tamen non tam Chryſogonum accuſat cædis (hæc enim tota ad

ta ad Roſcios pertinet; tametſi hos etiam leviter & ex neceſſitate accuſet) quam amicitiæ, & iniquæ venditionis bonorum Sex. Roſcii, *n.*122. *quid igitur*. Porro avaritiam Chryſogoni notatione & dubitatione arguit, *n.* 124. *venio nunc ad illud*. Iniquam autem fuiſſe venditionem bonorum Sex. Roſcii oſtendit ab adjunctis legis ſive Valeriæ ſive Corneliæ, quæ proſcriptorum tantum, aut eorum qui in adverſariorum præſidiis occiſi eſſent, aut malorum civium præſtituta die, bona vendi jubebat. Sex. autem Roſcius nec proſcriptus fuit, nec in adverſariorum præſidiis occiſus, nec malus civis, nec ejus bona ad præfixam in lege diem venierunt. *n.*125. *bonorum Sex. Roſcii*. Verum hic interjecta eſt duplex apoſtropha ſive digreſſio; una ad Erutium, qua Chryſogonum, non Syllam ſe dicit attingere. *n.*172. *in quem hoc dictum*. Altera ad judices, qua dolorem ſuum & animi ſenſum exprimit. *n.*129. *verum quæſo*. Et qua etiam paulo poſt Syllæ imprudentiam elevat facta comparatione hujus hominis cum Jove. *n.*131. *placet igitur*.

5. Eſt Chryſogoni potentia, qua Erutius & adverſarii nituntur ad maleficium, *n.*132. *verum ut hæc*. Iſtam Chryſogoni potentiam inſectatur Cicero à prædiis, domo, ſupellectile, familia, ſervis, luxuria, ſumptibus, & per ethopejum ab habitu & ſuperbia. *n.* 133. *aptam & ratione*. Deinde longa prolepſi nobiles viros conciliat: unum Chryſogonum in invidiam vocat, qui potentia ſua ac nobilitate abutitur, ut in fortunas alienas involet.

*n.*135. *quæ vero officiat*. Hanc invidiam in Chyſogonum adauget exclamatione, & indignatione. *n.*141. *hic nec etiam*.

ANNOTATIO.

Affectus contentionis ſunt tres. 1. miſericordiæ, in Sex. Roſcium, qui affectus tamen fere totus reſervatur in perorationem. 2. Ironia in Erutium, quem Cicero argumentatione prima contradicere ſibi oſtendit, & nugatorias cauſas afferre, ineptum accuſatorem redarguens, comparatione canum & anſerum in Capitolio, & ethopeja, deniq; impudentem qui ſine cauſa aliquem parricidii accuſet. Secunda argumentatione, rurſus illum ſua ipſius argumentatione jugulat, atq; omnes hujus criminationes vel leviter & joco diſſolvit vel præterit. Tertia argumentatione hujus facultatem dicendi irridet comparatione ſui, & accuſatorum ad Cannas & ad lacum Servilium occiſorum. Itaq; Cicero paſſim excurrens inſultat Erutio, mordetq; modo à parente, modo à doctrina, modo ab impudentia.

Tertius affectus eſt invidiæ in adverſarios: primum in T. Roſcium, propter audaciam: Deinde in Capitonem propter perfidiam, tertio in Chryſogonum propter avaritiam. T. Roſcii audacia triplici ex capite invidioſa redditur, 1. ex eo quod ipſe cum accuſatore ſedeat. 2. quod paratus ſit proprio crimine teſtari. 3. quod percuſſo à ſe noctu Sex. Roſcio curſorem Glauciam miſerit, qui celerrime, cædem Capitoni conſcio nunciaret: Capitonis vero perfidia ipſo turpi crimine fallendi novem legatos, & flagitioſa vita

fit

ſit odioſa. Chryſogoni autem avaritia, iniqua emptione bonorum Sex. Roſcii, præpoſtera petentia; luxuria, ſuperbia, nobilitate ad turpem rapinam converſa vituperatur. Atque hunc affectum invidiæ in avarum Chryſogonum incboavit orator in exordio, & narratione, hic in contentione adauxit diſtributione, & longa prolepſi, cum exclamatione & indignatione; Mox in peroratione ad ſummum perducet.

PERORATIO.

Peroratio commiſerationem movet, 1. pathetica per repetitionem & antitheſes & ſubjectiones, proſopopeja qua Sex. Roſcius fortunas ſuas omnes concedit Chryſogono, modo vitam non auferat. *n.*143. *verum hæc*. Apoſtropha Ciceronis ad Chryſogonum, cujus, crudelitatem exclamando, & comparando accuſat. *n.*146. *facis injuriam*. Exponitur magis iſta crudelitas ex oppoſita Cæciliæ, & Ciceronis miſericordia. *n.*147. *niſi hoc indignum*. 3. deprecatione ad judices, ne iſtam Chryſogoni immanitatem ferant; quod exclamatione, & conſequentibus Reip. periculis, & ſimilitudine è bello petita Cicero deteſtatur. *n.*150. *utrum ſi à Chryſogono*. Demumjudices hortatur ad munus ſuum fortiter contra hujuſcemodi crudelitatem, & adverſarios exequendum. *n.*194. *homines ſapientes*.

ANNOTATIO.

In hæc peroratione enumeratio argumentorum nulla eſt, vel permixta amplificationi, & effectibus.

Affectus vero inſignis in Sex. Roſcium movetur magis propoſita crudelitate adverſariorium, quam è Republica tollere & fortis & ſapientis eſt Judicis.

PRO Q. ROSCIO

COMOEDO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

C. Fannius Charea ſervum ſuum Panurgum communem cum Roſcio ea lege fecit, ut is à Roſcio arte biſtrionica inſtitueretur, quæſtuſque inter eos communis eſſet. Inſtitutum artificio comico Panurgum, Q. Flavius Tarquinienſis quidam interfecit. In hanc rem Fannius cognitor à Roſcio datus fuit, qui Flavium judicio damni injuria dati Roſcii nomine perſequeretur, non ſecus atque ſi res ſua eſſet. Lite conſtituta Roſcius ſine Fannio cum Flavio decidit H.S. centum millibus, hoc eſt 2500. coronatis. Deinde C. Piſone teſte & arbitro Roſcius Fannio pro opere, pro labore, quod cognitor fuiſſet, quod vadimonia obiiſſet, certam pecuniam dedit hac conditione, ut ſi quid Fannius pro ſua parte

parte ſervi interempti à Flavio exegiſſet, partem ejus dimidiam Roſcio diſſolveret. Poſt triennium Fannius, qui diceret ſe à Flavio nihil abſtuliſſe, Roſcium cum eo de tota re pro ſocietate decidiſſe. Roſcium in jus vocavit, & HS. quinquaginta millia, hoc eſt 1250. coronatos, dimidiam ſcilicet partem ejus pecuniæ, quam Roſcius à Flavio abſtulerat, petit, & ſponſione Roſcium laceſſivit, niſi ſibi ille HS. quinquaginta millia deberet. Datus igitur Judex à Prætore fuit C. Piſo cum hac formula, ſi patet Roſcium Fannio HS. quinquaginta debere. Quod Cicero enumeratione cauſarum debitionis falſum eſſe docet; neque ſocietatis nomine quicquam à Roſcio peti poſſe probat.

Quæſtio eſt in genere judiciali, an Roſcius certam pecuniam Fannio debeat ex ſocietate.

Stylus acutus.

Exor-

ARGUMENTATIO.

Exordium deeſt huic orationi, & primum, contentionis argumentum, & peroratio.

Propoſitio. Roſcius certam pecuniam non debet Fannio ex ſocietate.

Argumenta.

1. Quia Fannius mutuó nihil dedit.
2. Fannius ſocietatis nomine pecuniam non expendit.
3. Roſcius nihil promiſit.

1. ARGUMENTATIONIS. Quo loco, quo die, quo tempore, quo teſte, aut data, aut expenſa, aut ſtipulata pecunia ſit, oſtendi non poteſt.

1. ARGUMENTATIONIS AMPLIFICATIO ET AFFECTUS.

1. Cur credatur potius tabulis Fannii, quam Roſcii? nam in illis nomen Roſcii non eſt adſcriptum.
2. Nec in adverſariis nomen Roſcii toto triennio fuit ſcriptum: deinde adverſaria non habent in judicio eam vim, quam tabulæ. Adde, Fannius pro certa pecunia ad arbitrum confugit.

2. Argum. neque tabulis ſuis Fannius, neque adverſariis probare poteſt ſe ſocietatis nomine pecuniam expendiſſe; igitur Fannius ſocietatis nomine pecuniam non expendit.

3. Arg. nullum probari poteſt adjunctum promiſſionis: igitur Roſcius nihil promiſit.

CONFUTATIO Saturii.

Saturius Roſcii famam læſit quando Fannium ab hóc fraudatum dixit; nam. 1. optimus, eſt vir Roſc. etiam teſtimonio ipſius Saturii, qui ſibi contradicit. 2. callidior eſt Fannius, quam ut ſe fraudari paſſus fuerit a Roſcio. 3. Nullam habuit cauſam Roſcius fraudandi Fannii: 4. Fannius non arbitrum pro ſocio adegit Roſcium, neque pactionis tabulas poteſt oſtendere. 5. Panurgi quæſtus pertinet magis ad Magiſtrum Roſc. quam ad Fannium. 6. Roſc. decidit cum Faunio: quod confirmant tres fide digni teſtes.

CON-

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: Roſcius certam pecuniam Fannio non debet ex ſocietate. Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc tria, quamquam primum deſideratur. 1. quia Fannius mutuo nihil dedit. 2. quia Fannius ſocietatis nomine pecuniam non expendit. 3. quia Roſcius nihil promiſit.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio; Affectus.

Propoſitionis ſecundum Argumentum, *Fannius ſocietatis nomine pecuniam non expendit*, hoc Enthymemate tractatur: Neq; tabulis ſuis Fannius, neque adverſariis probare poteſt ſe ſocietatis nomine pecuniam expendiſſe: igitur Fannius ſocietatis nomine pecuniam non expendit.

Antecedentis 1. pars, *de tabulis*, Amplificatur 1. proſopopeja, quia Fannius integra non ſit fide, ut ipſius tabulis credatur; hicque repugnent tabulæ Roſcii *n.* 1. *is ſcilicet*. Amplificatur 2. conceſſione, exclamatione, quia Fannius in ſuis tabulis accepti, & expenſi Roſcii nomen non adſcripſerit. *nu.* 2. *ſed ego copia*.

Antecedentis 2. pars, *de adverſariis*, amplificatur indignatione, & interrogatione, quia

quia adverſaria non habeant eamdem vim quam tabulæ; atque hoc argumentum teſtimonio C. Piſonis, & conſuetudine confirmatur. *n.5. nimium cito*. Deinde gradatione & prolepſi urgetur Fannius, ratione temporis, quare per triennium Roſcii nomen in adverſariis non ſcripſerit. *n.8. Illud verò*. Præſertim urgetur Fannius ſuomet teſtimonio, quia pro certa pecunia ad arbitrum confugerit: nam qui compromiſſum facit, & arbitrum ſumit, certam ſibi pecuniam non deberi indicat; cur igitur nunc ab arbitro ad Judicem iverit Fannius? *n.9. ſed hæc quamquam*.

Propoſitionis tertium argumentum, *Roſcius nihil promiſit* hoc Enthymemate conficitur: nullum poteſt probari adjunctum promiſſionis: igitur Roſcius nihil promiſit.

Antecedens breviter habet enumerata adjuncta, locum, diem, tempus, teſtem. *n. 13. jam duæ partes*. Concludit tres contentionis partes; id eſt nihil deberi Fannio, cum nulla pecunia (quod tamen neceſſe eſt fieri) aut data, aut expenſa, aut ſtipulata ſit. *nu. 14. hic ego ſi finem*.

Sequitur Confutatio accuſatoris Saturii qui Roſcii famam læſit, quando Fannium ab hoc fraudatum eſſe dixit. Confutationem Cicero ingreditur apoſtropha ad Fannium, propoſita gravitate criminis, quo Roſcius, ſocium fefelliſſe arguitur. *n.15. illa ſuperior*. Mox crimen removet. 1. a perſona Roſcii, & caſtiſſima ejus vita per ſimilitudinem *nu. 17. quæ cum ita ſint*. Per correctionem con-

firmat

firmat teſtimonio ipſius Piſonis, & Saturii qui ſibi contradicit. *n.* 18. ſed *quid ego*. Crimen removet 2. a perſona Fannii, cujus calliditatem, & Roſcio diſſimiles mores pulchre Orator oſtendit, ethopeja. *n.* 19. *Fraudavit Roſcius*. Crimen removet 3. a Cauſa quam non habuit Roſcius fraudandi Fannium, quia ille locuples, & liberaliſſimus, (adverte ſubjectionem) & majorem quæſtum (quam ſit hic qui objicitur) facere noluerit. *n.* 22. *principia ſunt*. Crimen removet 4. per dialogiſmam, ex eo, quod Fannius non arbitrum pro ſocio adegerit Q. Roſcium, neque pactionis tabulas poſſit oſtendere. *n.* 24. *quid ego*. Crimen removet 5. a perſona Panurgi, qui optime inſtructus a Magiſtro Roſcio (cujus Cicero artificium æſtimat, præſertim apud vulgus) hujus magis fuit ad quæſtum quam Fannii. *n.* 27. *exorditur magna*. Crimen removet 6. ab iis quæ necem Panurgi ſunt confecuta. Quod Roſcius multorum exemplo & jure cum Flavio, pro ſua parte deciderit, & quidem parvo fundo Fannii accepto. Adverte dialogiſmum. *n.* 32. *quæ deinde*. Quod vero rationem vertit Fannius, hoc eſt non ait Roſcium pro ſe, ſed pro tota ſocietate decidiſſe: Reſpondet Cicero Fannium repromiſiſſe, & ſtipulatum eſſe, quod ſibi nullam a Roſcio ex vetere deciſione deberi pecuniam indicavit. Adverte & hic dialogiſmos. *n.* 34. *vertit hic rationem*. 2. Quod Fannius a Flavio pecuniam abſtulerit: & confirmatur eleganti ſubjectione a perſonis trium teſtium, qui fide ſunt

ſunt digni. *n.* 39. *quid ſi tandem*. Præſentim veracitas & conſtantia Cluvii, etiam injurati, amplificatur duplici proſopopeja. *n.* 45. *reliquum eſt*. Concludit Cicero, & Saturii prolepſim ſolvit: ſcilicet id, quod exegit Roſcius, commune ſocietatis factum non eſſe. 1. Quia Roſcius ſuam partem potuit ex ſocietate petere. *nu.* 51. *Jam intelligis*. 2. quia alteri nemo petit, niſi qui cognitor eſt factus: Roſcius autem cognitor non eſt factus: quomodo igitur alteri petiit? atque huic argumento junctum eſt ſimile. *n.* 54. *quod ſi quiſquam*. 3. Quia ſtultus fuit Roſcius, qui ex juriſperitorum conſilio & auctoritate reſtipularetur, ſi ſine cautione & repromiſſione nihilominus debeat. *num.* 56. *præſtat in ſententia*.

ANNOTATIO.

Reſtat in hac oratione mutila ſolum confirmatio, & confutatio: confirmatio maxime ex loco extrinſeco ſeu tabulis petitur; & deinde ab adjunctis promiſſionis. Confutatio tum à perſonis Roſcii, & Fannii, & ſervi Panurgi, & teſtium; tum a cauſis, & iterum ab adjunctis promiſſionis ducta eſt. In hoc lis tota vertitur, an Roſcius pro ſocietate, non pro ſe tantum dederit: & hoc maxime argumento inquit Manutius, ad criminationem Fannii repellendam Cicero utitur, quod is, accepta a Roſcio pecunia, quia cognitor ejus fuerat, repromiſiſſet, & ſtipulatus eſſet ſi quid a Flavio exegiſſet, dimidiam ei ſe daturum. Quo ſibi nullam a Roſcio ex vetere

tere deciſione deberi pecuniam judicavit; Plura ex hac oratione non habemus.

VERRINA I.

SEU DIVINATIO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

C. *Verres, per triennium Siciliæ præfuit; ubi cum avare multa, crudeliter, libidinoſe geſſiſſet; repetundarum à Siculis poſtulatus eſt. Ii ſibi patronum ob eas cauſas, quæ in hac oratione exponuntur Ciceronem delegerunt. Sed cum accuſandi munus ad ſe potius pertinere Q. Cæcilius, qui Verris quæſtor fuerat, contenderet; orta contentione, Cicero hanc orationem habuit, quæ divinatio dicitur, quia Judices, remotis teſtibus, & tabulis, argumenta ſola ſequantur, & quaſi divinent uter debeat accuſare. Quæſtio hujus divinationis eſt in genere deliberativo, an Cicero ſit eligendus accuſator Verris, an Cæcilius.*

Dicendi character eſt mediocris ac temperatus.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. A cauſis quare Cicero nunc accuſare Verrem petit, qui hactenus plures defendit: nimirum ratione officii, defendendæ Siciliæ, ſublevandæ Reip.

Propoſit. Cicero eligendus eſt accuſator Verris, non Cæcilius.

argumẽt. Quia Siculi volunt Ciceronem, nolunt Cæcilium; Verres non vult Ciceronem, vult Cæcilium.

ARGUMENTAT. Ille debet conſtitui actor, quem maximè velint ii, quibus factæ ſunt injuriæ; & quem minimè velit is, qui injurias fecit: quia lex de repetundis eſt inſtituta eorum cauſa, quibus factæ ſunt injuriæ. Atqui Siculi, quibus factæ ſunt injuriæ, volunt Ciceronem, nolunt Cæcilium; & Verres, qui fecit injurias, non vult Ciceronem, vult Cæcilium: nam Siculi Ciceronem ob quæſturam ſibi probe cognitum rogarunt, ut cauſam ſuſciperet; Cæcilium nec rogarunt, nec noverunt; & Verres non vult Ciceronem, quia hunc novit habere omnes partes ac virtutes optimi accuſatoris; vult Cæcilium, quia novit hunc nullam accuſatoris partem ac virtutem habere; ergo Cicero eligendus eſt accuſator Verris, non Cæcilius.

AMPLIFICATIO, ET AFFECTUS.

Siculi, quibus à Verre factæ ſunt injuriæ, multis teſtibus, magna cum laude ob præturam bene geſtam, actorem Ciceronem rogarunt, repudiato Cæcilio æmulo. Nam in Cicerone eſt accuſatoris integritas & dicendi facultas: Cæcilius nec verè accuſabit Verrem, nec pro magnitudine criminum, graviter & copioſe contra Hortenſium, fruſtra adjutus à duobus ineptis ſubſcriptoribus. Quòd ſi Cæcilius injurias à Verre accepit, at Siculi graviores acceperunt; ſi inimicus Verri fuit, at rediit in gratiam: ſi & quæſtor ejus fuit; at quæſtor non debet prætorem ſuum accuſare. Quare honeſtius eſt Ciceroni, clariſſimorum virorum exemplo, ſociorum, à quibus rogatus fuit, injurias perſequi, quàm, Cæcilio ſuas.

Peroratio.

Petit Cicero à Judicibus eligi accuſator Verris, quia diligenter ac integrè ſalutem Reip. & ſociorum defendit: quæ Cæcilius non ſpectat.

EXOR-

EXORDIUM.

EXorditur prolepſi Cicero a cauſis, quare nunc accuſare Verrem petit, qui hactenus plures defendit. *n.* 1. *ſi quis veſtrum.* 1. Cauſa eſt, quod officio, & fide & miſericordia erga Siculos, apud quos quæſtor fuit, ad id munus adducatur. *num.* 2. *cum quæſtor.* 2. Cauſa eſt quod non tam accuſet, quam defendat. *n.* 5. *quo in negotio.* 3. quod hoc tempore nihil Reip. utilius poſſit præſtare, quam flagitioſum hominem accuſare. *n.* 6. *Quod ſi.*

ANNOTATIO.

Tribus iſtis, quas Cicero affert, cauſis accuſandi Verrem, captat benevolentiam Judicum, tum a ſua perſona, ſeu officio, tum a ſuo in laborantem Remp. ſtudio: quod ſtudium exclamatione & modico affectu, atque amplificatione præſefert. Accuratum eſt etiam hoc exordium, & grave numeris periodiſque.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Cicero eligendus eſt accuſator Verris, non Cæcilius. Diſtributio ſeu argumenta ſunt, quia Siculi volunt Ciceronem, nolunt Cæcilium; & Verres non vult Ciceronem, vult Cæcilium.

CON-

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

TOta contentionis argumentatio eſt ratiocinatio, licet partes ſint inter ſe mixtæ, ſed hoc plerumque fit apud oratores.

Major propoſitio: *Ille debet conſtitui actor, quem maxime velint eſſe ii, quibus factæ ſunt injuriæ; & quem minime velit is, qui injurias fecit*; breviter effertur, *nu.* 10. *ego ſic intelligo*.

Probatio majoris, *quia lex de repetundis pecuniis eſt conſtituta eorum cauſa, quibus factæ ſunt injuriæ*, ſequitur paulo infra, *n.* 17. *reliquum eſt*.

Minor propoſitio ſeu aſſumptio, *atqui Siculi quibus factæ ſunt injuriæ, volunt Ciceronem, nolunt Cæcilium; & Verres, qui fecit injurias, non vult Ciceronem, vult Cæcilium*, ſequitur etiam infra, *n.* 23. *at enim ſolum*.

Probatio minoris eſt quadripartita. 1. pars. *Siculi volunt Ciceronem, quia illum ſibi ob preturam probe cognitum rogarunt, ut cauſam ſuam ſuſciperet*; ſupra ſubjuncta eſt majori propoſitioni cum apoſtropha, & digreſſione, in Cæcilium. *n.* 11. *in hac cauſa*. Confirmatur auctoritate plurium teſtium. *n.* 13. *Deinde ſunt teſtes*. Hancque voluntatem Siculorum modeſte refert Cicero ad ſuam laudem. *n.* 15. *at enim cur*. 2. pars, *Siculi nolunt Cæcilium, quia hunc neque probe noverunt, neque rogarunt*. Proſopeja, & interrogatione, & repeti-

repetitione conſtat. *n.19. Sicilia tota.*3. pars, *Verres non vult Ciceronem, quia novit hunc habere omnes partes & virtutes optimi accuſatoris*. Et 4.pars, *Verres vult Cæcilium, quia hunc novit nullam accuſatoris partem ac virtutem habere*; paucis exponitur. *nu. 22. alterum illud credo.* Hic digreditur Cicero in Hortenſium, quem proſopopeja vocat in invidiam, ne ſuffragetur Cæcilio. *nu. 23. itaque magnus*. Et paulo poſt ipſum deterret, ne defendat Verrem, nova dicendi ratione propoſita. *nu.25. huic ego homini.* Redit ex digreſſione, reſumitque tertiam & quartam partem probationis minoris: quas partes (quia in his maxime videtur contentio conſiſtere) diſſimili ſui & Cæcilii comparatione amplificat per apoſtropham, & diſtributionem, & communicationem. *n.27. tu verò Cæcili*. Primum accuſatoris integritatem negat eſſe in Cæcilio, qui ex Sicilia litteras in Verrem non deportat: ſed aſportat, ut ſuſpicantur Siculi. *n.28. hic ego de te*. Deinde Cæcilius firmus, veruſque accuſator Verris eſſe non poteſt, quia cum ipſo rediit in gratiam. *n.29. deinde accuſatorem*. Adde quod Cæcilius criminum in re frumentaria, ac furtorum ſocietate implicatus, aut multa ſilentio prætermittet, aut quomodo iſta accuſabit? Adverte dilemma. *nu.30. video enim*. Cicero autem libere proferet ſingula. *n.34. hæc tu ſcis.* Poſtea repetitione, & inſigni communicatione facultatem oratoriam in Cæcilio requirit Cicero, quam ſibi non arrogat ita (etiamſi longo uſu & exercitatione comparatam) ut pro magnitudine

dine copiaque criminum, poſſit copioſe & graviter de Verre apud Judices dicere. *n.* 35. *quid illa Cæcili*. Tum prolepſi ſuum ipſe (quamquam a puero exercitatiſſimus in cauſis) timorem, & curam profitetur, quæ deſiderari in Cæcilio ſignificat. *n.* 40. *fortaſſe dices*. Venuſte auget difficultatem a perſona Hortenſii, contra quem Cæcilius debet dicere: Cicero hunc non reformidat. *num.* 44. *nunc ne illud*. Poſtremo irridet Cæcilium, & ejus ſubſcriptores, Apulejum, & Allienum, quorum futili opera fretus, nec paratus aliunde deſcendit ad acre certamen. *n.* 47. *eſto ipſe nihil*. Certe Alienum feſtiva ſimilitudine a Græcis actoribus ſumpta bene robuſtum in clamando deſcribit. *n.* 48. *deinde ut opinor*. & ejuſmodi ſubſcriptores, cuſtodeſq; adeo contemnit, ut non ſigillatim, aut certo loco velit illis egere, aut reſpondere. *nu.* 50. *quibus ego non*. Abſoluta argumentatione, ſequitur confutatio Cæcilii, qui triplici ex capite contendit eſſe accuſator Verris. 1. ob injurias a Verre acceptas. 2. ob inimicitias. 3. ob quæſturam, quam Prætore Verre exercuit. 1. Cicero non negat injurias Cæcilio a Verre factas: verum quia Siculi graviores acceperunt, debent hi potius, quam ille, ulciſci & accuſare Verrem. *n.* 52. *verum ut*. 2. Quæ inimicitiæ poſſunt eſſe inter Cæcilium, & Verrem, quando parva, aut nulla inimicitiarum fuit cauſa? quando Cæcilius cum Verre in gratiam rediit? Prius probatur ipſo Agonidis Lilybetanæ judicio cum prava digreſſione ad ingenium Verris. *n.* 55. *at eam tibi*. Poſterius

rius brevi repetitione, & dilemmate ſtringitur. *n.58. hic tu ſi.* 3. Nec debet Cæcilius idcirco accuſare Verrem, quod ejus quæſtor fuit, & hac in re præponi Ciceroni; imo vero propter hanc cauſam debet rejici; nam Cęcilius non poteſt injurias, quando nullæ ſunt, ſibi a Verre illatas ſine vituperatione, aut aliquo ſcelere perſequi. *nu. 59. quid ſi ne.* Deinde in Quæſtorem non cadit Prætorem ſuum accuſare, quem parentis loco habere debet. *n.61. at vide quid.* Quod Exemplis majorum probatur. *n.37. neque fere unquam.* Adde quod honeſtius eſt Ciceroni ſociorum, a quibus rogatus fuit, injurias perſequi & ulciſci, quam Cæcilio ſuas. Quod itidem probatur, & amplificatur pluribus exemplis clariſſimorum virorum P. Gabinii, M. Catonis, C. Domitii, L. Lentuli & P. Africani. *n.63. ſemper hac cauſa.*

ANNOTATIO.

Amplificatio & affectus elegans eſt ille in probatione minoris per diſſimilem Ciceronis & Cæcilii comparationem, præſertim in oratoria facultate, ubi primum Cicero communicatione Cæcilium admonet difficultatis Verrem accuſandi: ſuumque ipſi timorem, quamquam in cauſis ſit ſæpe verſatus, modeſte aperit: deinde ipſum, & ſubſcriptores deridet, quaſi jam ſuperior. Demum abſoluta argumentatione de reliquo confutat, & rejicit Cæcilium.

PERO-

PERORATIO.

IN peroratione pergit Cicero paulo majore affectu oſtendere honeſtatem diligenter ac integre defendi Rempub. & ejus ſocios atque amicos. *nu.* 70. *& profecto*. Rurſus amplificat diſſimilem ſui & Cæcilii comparationem in accuſando Verre: nam Cæcilio nec ſalus Reip. nec propria laus, aut fama cordi eſt: quæ ſunt vehementer propoſita Ciceroni. *num.* 71. *quamobrem hoc*. Quare apoſtropha ad Judices petit præ Cęcilio eligi accuſator Verris. *num.* 73. *quapropter Judices*.

ANNOTATIO.

In hac, licet brevi peroratione Cicero colligit argumenta per orationem ſparſa; Cæcilium nec integrum, nec diligentem, nec Reip. amantem, nec eloquentem eſſe Oratorem præ ſe; perficitque illum, quem maxime in exordio inchoavit, affectum de ſuo erga laborantem Remp. ſtudio.

II. VERRINA

Seu.

PROOEMIUM.

I. ACT. IN VERREM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Victo Cæcilio, & accuſatione ad ſe delata Cicero cum inquiſitionis tempus in Siciliam poſtulaſſet dies centum & decem, & cum L. Tullio Fratre Patruele totam provinciam colligendis litteris in Verrem, & denuntiandis teſtimoniis peragraſſet diebus quinquaginta, Romam reverſus, cum id videret agi, ut a M. Glabrione, Prætore, & ab iis Judicibus, qui tum erant ad alium annum, aliumque Prætorem res tota tranſiret; eriperet urque ſibi reus, patrocinio Hortenſii ac Metelli, qui tunc Conſules futuri erant, hoc commentus eſt rationis; ut orationem longam prætermitteret, neque in criminibus declamatione cumulandis tempus abſumeret; ſed tantum citaret teſtes, ad unumquodque crimen expoſitum, & eos Hortenſio interrogandos daret, Conſilium autem ſuum Cicero in hac oratione exponit Freig.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an novo genere ſit accuſandus Verres.

Stylus eſt temperatus.

EXOR-

EXORDIUM AMPLIFICATIO & AFFECTUS.

Ab occaſione, quam judices habent tollendi infamiam Judiciorum.

Propoſitio.

Novo genere eſt accuſandus Verres.

argumentum.

Quia Verres Ciceroni, & judicibus inſidiatur.

argumentatio.

Verres grandem habet pecuniam paratam Judicibus, & Ciceroni, qua ſperat ſe illos corrupturum, ergo Verres Ciceroni, & judicibus inſidiatur.

Quoniam flagrant judiciorum infamia magna eſt pecuniæ vis, Cicero audaciam Verris in dicendo, & ſtultitiam in agendo reddit odioſam, ac metuendam judicibus; ejuſque ſpem non in honeſto præſidio, ſed in pecunia Sicilienſi & ſceleratiſſima vita poſitam infringit, ſubjuncta narratione. Vehementer etiam carpit Hortenſium, & Metellos, quibus patronis nititur Verres cauſam ſuam in annum ſequentem producere. Verum Judices cohortatur ad ſevere judicandum, data divinitus opportunitate. Poſtremo, quòd vult maxime, ſuum conſilium exponit, novo genere accuſandi Verrem.

PERORATIO.

Orator pergit Judices, nominatim M. Glabrionem Prætorem cohortari ad ſeveritatem, ac integritatem contra ſceleratum & inſidioſum Verrem, præſtito novo accuſandi genere.

EXORDIUM.

EXorditor Cicero ab occaſione, quam habent Judices, ſedandi turpitudinem, atque infamiam judiciorum, reo in judicium adducto C. Verre. *n.1. quod erat.* Atque hæc eſt finalis cauſa, quare ipſe Cicero ad accuſandum Verrem acceſſerit. *num. 2. huic ego cauſæ.*

ANNOTATIO.

Orator benevolentiam captat à ſuo officio, & voluntate reſtituendi amiſſam judiciorum exiſtimationem: & data opportunitate tacite Judices monet atque hortatur ad idem conſilium: qui præcipuus eſt affectus totius orationis.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: novo genere eſt accuſandus Verres.

Diſtributio ſeu argumentum, quia, Verres Ciceroni, & Judicibus inſidiatur.

GONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumentum, *Verres Ciceroni, & Judicibus inſidiatur.* Hoc Enthyme-

thymemate exponitur. Verres grandem habet pecuniam paratam Judicibus, & Ciceroni, qua ſperat ſe illos corrupturum : ergo Verres Ciceroni, & Judicibus inſidiatur.

Antecedens artificioſe Cicero ingreditur, partim timore, ne ſe vi pecuniæ corrumpi ſinat, partim oratione Verris, qui audacter ſibi nihil metuendum eſſe dictitat, quia tantum rapuerit, ut id multis ſatis eſſe poſſit; magnum porro in pecunia præſidium ſit. *n.* 3. *equidem tu*. Non ſolum audaciam Verris in dicendo, ſed ejus etiam in agendo ſtultitiam Cicero infenſam reddit, quia inquiſitorem pecunia induxerit, qui ut prior accuſaret, breviorem, quam Cicero, diem ſibi in Achaiam poſtulavit; ipſe autem Verrem non accuſavit, ſed Ciceroni menſes tres eripuit ad agendum maxime appoſitos. *nu.* 6. *quod ſi quam*. Nunc idem Verres pecunia cogitat procellam temporis devitare, hoc eſt, in ſequentem annum, apud M. Metellum ſui amantiſſimum, cui quæſtio repetundarum obtingere debet, cauſam protrahere. *num.* 7. *Nunc homo*. Atque ex his Orator vanam ſpem Verris amplificat non in aliquo honeſto præſidio, aut in alicujus eloquentia aut gratia collocatam; ſed in pecunia. *n.* 9. *quod ſi non modo*. Magis amplificat hanc ſpem vanam ex vita & copia criminum Verris; utiturque pulcherrima diſtributione, & enumeratione magiſtratuum, & ſcelerum. *n.* 10. *etenim quod eſt*.

Concludit vanam eſſe ſpem Verris, præſertim in nobilium virorum (hi ſunt Hor-

tenſius, & tres Metelli) præſidio poſitam. *n.*15. *Quæ cum ita ſint.* Quod ut melius oſtendat, præmittit hanc narrationem de ſpe, quam habuit Verres corrumpendi judicii: 1. redemptio judicii facta eſt, id eſt, Verres dedit negotium corrumpēdi peritis hominibus, qui ſibi Judices emerent; facta vero Judicum ſortitione & rejectione, cum ii Judices remanſiſſent, apud quos religio & veritas plus, quam pecunia poſſe videretur, renunciata eſt a redemptoribus de corruptione deſperantibus, tota illa conductio. *n.* 16. *quam ſpem nunc.* 2. Comitiis conſularibus cum factus eſſet Conſul Hortenſius, Verris patronus; C. Curio gratulatus eſt Verri, & palam renuntiavit Verrem ipſis comitiis, & iſto Conſule eſſe abſolutum: de qua re Cicero queritur brevi ſubjectione, & inſinuatione. *n.* 17. *ecce autem repente.* 3. Cum Metellus anno ſequenti quęſiturus eſſet de repetundis, altera gratulatio facta eſt Verri: hic interim ædilitate Ciceronem dejicere conatus eſt. Quod ſolicitum reddidit Oratorem, qui ſimul accuſare, & petere ædilitatem debebat. *num.*21. *ecce autem illis.* 4. Hæc ſunt Verris conſilia (vide proſopopejam) ut ſublatis, quos pecunia non poſſet corrumpere, ſeveris Judicibus, apud M. Metellum cauſa dicatur; quem prætorem homini perditiſſimo eſſe amicum Cicero apoſtropha reprehendit. *n.*26. *poſteaquam illa.* Abſoluta narratione Orator primum communicatione Judicibus proponit novo genere, non perpetua oratione accuſandum eſſe Verrem, ne elabatur. *nu.* 32.

nunc

nunc ego Judices. Deinde apoſtropha adverſatur acriter Hortenſio, qui cupiditate, & dominatione judiciorũ defendere putat Verrem. *n.* 33.*res omnis mihi*. Et quamquam erit tum Conſul Hortenſius, ipſe Cicero ædilis; hic tamen omnia ſe diligenter ſevereque dicturum eſſe pollicetur; quæ ante decem annos flagitioſe in rebus judicandis facta ſunt: quanto magis ea, quæ in hoc judicio committi intellexerit. *n.* 37. *erit tum Conſul*. Poſtremo adortatur Judices, ut illam turpitudinem atque infamiam Judiciorum tollant, 1. objecta ſpe ac nefaria opinione Verris.*n.*42. *o commemoranda judicia*. 2. allatis Q. Catuli, & Cn. Pompeji teſtimoniis. *n.* 44. *neque hoc Q. Catulum*. 3. propoſita populi Rom. fama, & opportunitate divinitus data condemnandi perditiſſimi hominis rei. *n.*46.*nunc autem*. 4. parata induſtria ſtrenui Oratoris, qui accuſabit Verrem. *n.* 48.*poſtremo ego*.

ANNOTATIO.

Callide fingit ſe Orator timere inſidias ſeu pecuniam Verris, ut pleroſque Judices vel tacite commoneat officii, vel etiam reprehendat, quos eſſe corruptos videt in hac infamia & turpitudine judiciorum. Et quidem avocans orationem a ceteris, unum Hortenſium & tres Metellos vocat in invidiam, propterea quod hi ſceleratum hominem, audacter ac ſtulte pecunia ſolicitantem judicia, ac protrahentem foveant: quibus novum accuſandi genus minitatur. Itaque tota Ciceronis Contentio vergit eo, ut territis adver-

ſariis quod accidit, illo novo genere agendi citius condemnetur Verres.

PERORATIO.

CIcero promiſſa ſeveritate, & conſtantia in Verrem, aut in alios cives improbos, hortatur M. Glabrionem Prætorem, ad ſeveritatem, integritatem, fidem, religionem, adjuncta ipſius majorum laude. *n.50. quapropter primum.* Deinde ſuum officium ſignificat: 1. ſe non paſſurum diutius hoc judicium differri. *n.53. mihi certum eſt.* 2. ſe novo genere accuſandi teſtes ad ſingula crimina accommodaturum. *n.55. faciam hoc non novum.*

ANNOTATIO.

Proſequitur eum affectum, ut Judices nominatim Prætor Glabrio, turpitudinem atque infamiam judiciorum deleant; atque ad id operam ſuam pollicetur; in quo iterum benevolentiam captat.

III. VERRINA

Seu

LIB. I. ACT. II.

IN C. VERREM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

M*Alitiam Verris, & Hortenſii, Ciceronis conſilium vicit. Illi cauſæ diffiſi, ſpem omnem*

omnem in ſequentis anni Prætore M. *Metello*, *& in ipſo patrono Verris Hortenſio*, *Quinctoq; Metello*, *qui futuri Conſules erant*, *reponentes*, *curam omnem inauſtriamque ſuam in eximendo tempore*, *ducendaq; re defixerant*. *Contra Cicero*, *cognitis inſidiis*, *omiſſa oratione perpetua*, *cauſam per teſtes*, *tabulas*, *auctoritates egit* : *interrogandi teſtes*, *argumentandi*, *dicendique facultate Hortenſio tradita orationem illi quoque perpetuam eripuit*. *Quo deterritus Hortenſius*, *deſperato patrocinii ſui exitu agendæ cauſæ conſilium abjecit*. *Verres autem ipſe tamquam convictus*, *in exilium ſponte diſceſſit*. *Sequentes igitur quinque libros Cicero non dixit*, *ſed cum vellet omnem vim & rationem accuſandi in uno reo oſtendere*, *quinque hos libros ad eloquentiæ laudem domi ſcriptos edidit*. *Hic primus accuſationis liber* (*quæ eſt Verrina tertia*) *exponit ante acta*, *id eſt*, *ea crimina quæ Verres ante præturam Sicilienſem in quæſtura*, *legatione*, *& prætura urbana commiſit*. *Secundus liber explicat crimina in Sicilia*. *Tertius eſt de frumenti criminibus*. *Quartus*, *de ſignis*. *Quintus*, *de ſupplicis*. Manut.

Quæſtio eſt in genere judiciali, *an C. Verres ſit abſolvendus crimine repetundarum*.

Stylus eſt tenuis, *interdum aſſurgit*, *ut in exordio*, *& in quibuſdam affectibus*.

SYNŎPSIS.

EXORDIUM.	PROPOSITIO.	ARGUM.	ARGUMENTATIO.
Ab audacia, amentia, impudentia Verris, qui in judicium venit; ut ſcelerum ſuorum majus ſupplicium quærat Diis, & Judicibus, & Populo Rom. contra illum iratis. Cicero etiam, reddit rationem primæ actionis ſuæ, hoc eſt, cur non perpetua oratione, ſed teſtibus, tabulis, litteris accuſarit Verrem: nempe ad tollendam judiciorum infamiã, qua jam diu laborat ſenatorius ordo.	Verres non eſt abſolvendus crimine repetundarũ.	Quia Verres in iis magiſtratibus, quos geſſit, fur, & ſceleratus fuit.	Verres in quæſtura, & legatione Aſiatica, in Prætura urbana & Sicilienſi, fur & ſceleratus fuit: igitur Verres in iis magiſtratibus, quos geſſit, fur, & ſceleratus fuit.

AMPLIFICA-

1. In quæſtura Verres pecuniam ſublatam avertit, nec illius rationes retulit: Deinde perfide prodito Conſule Carbone, & relicta ſorte, ad Syllæ partes transfugit.

2. In legatione Aſiatica, prodito etiam Dolabella, in itinere pecunias exegit à magiſtratibus, & crudeliter extorſit: tum multa furta ac ſacrilegia commiſit in omnibus fere templis, Athenis, Deli, Chio, Tenedo, Samio, Aſpendi; ex quibus Orator in affectus erumpit, adducto diſſimili exemplo majorum, ac Imperatorum

ratorum

TIO ET AFFECTUS.

ratoruin Populi Romani; refellitque duas prolepſes Verris. Poſtea Lampſaci libidinibus & cupiditatibus exardens, filiam Philodami per vim rapere voluit, Philodamum, quod conatibus obſtitiſſet, cum filio capite mulctandum curavit: apud Mileſios autem publicam e claſſe navem accepit, & vendidit; atque in tutela Malleoli ita perfidus fuit, ut illum corrupto codice, fortunis patris everterit; denique Milliades afflixit imperato frumento, & iniquiſſime æſtimato, cujus rationes cum ad ærarium non retulit, illas pecunias extraordinarias confecit.

3. In Prætura urbana, primum juriſdictione & edictis iniquis P. Annii filiam, & gentem Minuciam, & Hæredes P. Trebonii, & M. Octavium ligurem juſtis hæreditatibus privavit; Deinde in exigendis Sartis tectis, latrocinia ſua incepit ab æde Caſtoris, ingenti damno afficiendo Pupillum Junium; tertio Judicium in Prætura publicum exercuit, & in ſubſortitione Juniana tabulas ſuas corrupit.

EXOR-

EXORDIUM.

Cicero incipit ab audacia, amentia, & impudentia C. Verris, qui ad judicium adſit. *n.* 1. *neminem veſtrum*. Conceſſione iſtam Verris impudentiam adducit in odium, quia majori Ciceronis, & Judicum laude præſens damnabitur. *num.* 2. *patior Judices*. Eleganter autem odium impudentis Verris à conglobatis efficientibus cauſis ſcelerum in Deos, & in homines: *n.* 6. *tametſi de abſolutione*. Auget etiam à cauſa finali, quod videatur Verres non damnationem ſolum, ſed inſigne avaritiæ ſupplicium quærere. *n.* 8. *neque iſte mihi*. Quod amplificat à conſequentibus. Nam ſi nocentiſſimus Verres, Diis hominibuſq; invitis, abſolvetur aliquorum Judicum ſententiis; numquam tamen ex manibus populi Rom. eripi poteſt, hoc eſt, vivus à populo diſcerpetur propter repetundas. *n.* 9. *nam quis hoc*. Quatuor autem cauſas repetundarum enumerat: peculatum, crimen majeſtatis, jus libertatis, teſtes. *nu.* 10. *bis ego Judicibus*. Poſt hæc deflectit Cicero, & reddit rationem primæ actionis in Verrem: 1. quare nomen Verris detulerit. *n.* 15. *mea quidem*. 2. Quare profectus ſit in Siciliam. *n.* 16. *in Siciliam* 3. Quare Judices rejecerit. *n.* 17. *Romam ut*. Qua in actione quidem Cicero non ſolum duplex accuſatoris onus, fidei ſcilicet & diligentiæ ſuſtinet; ſed etiam conſilii fructum retulit, victo Verre, ad exiſtimationem populi Rom. *n.* 19. *itaque judicibus*.

cibus. Jam & ipſi judices onus ſuum, quod eſt de homine improbiſſimo ſevere judicare, *n.22. vos quod ad*.

Ad prolepſim Hortenſii querentis oppreſſum eſſe Verrem, Cicero reſpondet ironice, ſe jam morem illi gerere, id eſt, uti oratione perpetua: priore autem actione ſibi eo tempore uti licuiſſe, quod lex dabat: *n.24. nunc ne novo*. 2. reſpondet ſe ademiſſe Hortenſio comperendinatum, id eſt, cauſæ iterum agendæ moleſtiam; quare non eſſe quod queri Hortenſius debeat, ſi Cicero veterem legem Aciliam omnium mitiſſimam reſtituit, quæ Judicibus vel cito abſolvendi, vel tarde condemnandi poteſtatem dabat. *n.25. cauſam enim*. 3. reſpondet cauſam Verris eſſe ſatis cognitam, quia teſtes ſunt auditi, & prolatæ tabulæ, *n.27. verum ſi cauſam*. Denique reſpondet Hortenſio ſe idcirco priore actione, non perpetua oratione, ſed teſtibus, tabulis, litteris, auctoritatibus accuſaſſe Verrem, ne interpoſito accuſatore, & binis ludis, dum Cicero ſuis legitimis horis in dicendo uteretur, in annum ſequentem integre res ad Metellum Prætorem, aliosque Judices veniret. *n.30. interpoſuiſtis accuſatorem*.

ANNOTATIO.

Accommodate ad contentionem incipit Cicero ab impudentia C. Verris, ejuſque cauſas amplificat: quia maximorum ſcelerum ac furtorum (quæ poſtea explicabantur) comes ſit impudentia. Verum ipſi, præter odium ſpem abſolution is

omnem

omnem præſcindit propter repetundas, ſi vivus ex manibus populi Rom. eripitur. Confirmat etiam conſilium primæ actionis ſuæ & prolepſim Hortenſii diſſolvit, quo proclivius judices adducat ad furta, ſceleraque Verris audienda, & ſevere plectenda. Deniq; hoc exordium continet aliquos affectus, & amplificationes reliquæ orationis, captatque Orator benevolentiam à fide, diligentia, & ſtudio liberandi ſenatus iſta judiciorum infamia.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: Verres non eſt abſolvendus crimine repetundarum.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: quia Verres in iis magiſtratibus, quos geſſit, fur, & ſceleratus fuit.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propoſitionis Argum. *Verres in iis magiſtratibus quos geſſit fur & ſceleratus fuit.* Hac inductione exponitur: Verres in quæſtura, legatione Aſiatica, prætura urbana, & Sicilienſi fur, & ſceleratus fuit: igitur Verres in iis magiſtratibus quos geſſit fur, & ſceleratus fuit.

Præmiſſa eleganti præteritione, per inſinua-

ſinuationem in re turpi, tam ipſa contentionis diſtributio, quam argumentatio expreſſa eſt. *n.32. nunc mihi temporis.*

Prima Pars inductionis, *Verres in quæſtura fur & ſceleratus fuit*, amplificatur inde, quod quæſtor Verres, averſa publica pecunia, Conſulem Carbonem, & exercitum, furti cauſa, non defendendæ nobilitatis, deſeruerit. *n.34. Quæſtor ex* S. C. Quod iſtius pecuniȩ rationes non retulerit, nec minutim, & articuloſe probarit. *n.36. Videamus rationes*. Quod prodito Conſule ſuo (qui ſi aliis malus fuit, at non Verri) relicta ſorte, ad Syllanas partes transfugerit. Hæc perfidia ex communi periculo obiter exaggeratur odio, & exclamatione, cum tranſitione ad alteram partem, *n.37. quod ſi illinc*.

Secunda pars inductionis, *Verres in legatione Aſiatica fur & ſceleratus fuit*, primum perſtringitur præteritione multorum furtorum, & nefariæ proditionis Cn. Dolabellæ, contra quem falſum teſtimonium dixit. *n.41. itaq; idem eſt*. Deinde amplificatur diſtributione ſex criminum legati Verris. 1. Crimen in itinere circa exactiones fuit, quando magiſtratum Siconium (adverte amplificationem per incrementum) nummos popoſcit, & amicum hominem fumo excruciavit. *n.44. Nam ut iſte*.

Secundum crimen eſt furtorum, & ſacrilegiorum. Nam Athenis ex æde Minervæ grande auri pondus abſtulit; & Deli, ex fano Apollinis multa ſigna: quod crimen Orator ab adjunctis, loci præſertim, & compa-

ratio-

tra provinciam ſuam, appoſito accuſatòre; nullo defenſore, amplificata eſt cauſa Philodami; *n.72.audite quæſo*. In ſecunda actione, nimis timido atque demiſſo Nerone, urgente Dolabella, Philodamus cum filio condemnatus eſt. Mox orator commiſerationem movet ab adjunctis, maxime perſonarum Philodami, & ejus filii, Neronis, Lampſacenorum, Dolabellæ, Verris. *n.75. quid ego nunc*. Præcipue hujus damnationis cauſam inſectatur, nempe libidinem Verris, confirmatque teſtimonio, *n.77. Verres ne tibi*. Tum apoſtropha ad Judices, & iterum ad Verrem nullum ipſi perfugium in hoc judicio futurum; ſed Lampſacenorum, qui ſunt leniſſimi, & populo Rom.amiciſſimi, cauſam probatum iri denuntiat. *n.81.huic homini*. Neque rurſus Verres ad Neronis judicium confugiat: cum enim publicas ſibi legato injurias à Lampſacenis factas ulciſci Romæ debeat, exemplo M. Scauri, privatas ſuæ libidinis ſolum perſequitur, mirabili cæde Philodami, & ejus filii. *n.83. quid ſi doceo*.

4. Crimen fuit avaritia erga Mileſios, à quibus publicam è claſſe navem accepit & vendidit: quod exclamatione, & numero teſtium (licet tabulæ non extent) Cicero exaggerat, *n.86.magnum hoc Lampſacenum*.

5. Crimen fuit in tutela Malleoli, quem perfidus Verres, corrupto codice, fortunis patris evertit. Hoc crimen proſopopeja Malleoli defuncti amplificatur. *n.90. C. Malleolo quæſtore*.

6. Crimen Miliades tangit: nam civitatem

tem afflixit, imperando frumentum, & iniquiſſime æſtimando, & rãtiones ad ærarium non referendo. *n.95 pro quæſtore vero*. Hinc illæ pecuniæ extraordinariæ, quas unde habeat, non conſtat, ex tabulis; cum tamen eas tractent Poſthumi. *n.*100. *Hinc illæ extraordinariæ*.

Tertia pars inductionis, *Verres in prætura urbana fur, & ſceleratus fuit*, faceta tranſitione, & præteritione dividitur in iniqua edicta, & in ſarta tecta exigenda: Juriſdictio, & iniqua edicta Prætoris Verris amplificãtur: quadruplici ex capite, ſeu narratione.

1. Narratio eſt de P. Annio: is non cenſus fecit teſtamentum, & filiam ſcripſit hæredem, lege nulla prohibente: lege enim Voconia vetabatur tantum, qui cenſus eſſet mulierem ſuis bonis hæredem inſtituere. *n.*104. *P. Annius Aſellus*. Eam hæreditatem Verres deſignatus Prætor, ut Annii filiæ adimeret, atque in hæredem ſubſtitutum transferret; edicto denunciavit, ſe mulierculis, quæ hæredes ſive à cenſis, ſive à non cenſis factæ eſſent, non daturum poſſeſſionem. Ubi iterum eſt jocus in Verrem à Chelidone, & cupiditate. *n.*105. *iſte Prætor*. 4. illi quidem jure prætorio hoc licebat: Verum in eo peccatum eſt, quod etiam in tempus præteritum edictum valere voluit, cum ſatis conſtet, leges in futurum, non in præteritum valere. *n.*106. *dic quæſo cætera*. Confirmatur inductione aliarum legum, in quibus præteritum tempus reprehenditur. *n.*108. *in lege Voconia*. Deinde differt edictum, quod eſt an-

nuum

nuum à lege, quæ eſt perpetua. *n.*109. *qui plurimum.* Tum illud edictum Verris parum cautum unius tantum hominis cauſa, & in poſterum, & cupiditate pecuniæ ſcriptum eſt, quod nemo eſt imitatus, *n.*110. *ac ſi hoc juris.* Concludit narrationem Cicero pathetico affectu naturæ erga liberos *n.*112. *atque ego non dubito.*

2. Narratio eſt de teſtamento Minucii; cujus hæreditas lege ad gentem Minuciam veniebat: verum correcto edicto Verres, & unius hominis cauſa conſcripto, effecit, ut poſſideret is, qui occupaverat hæreditatem, cum ad eum lege non veniret. *n.*115. *cognoſcite aliud.* Quod facinus Cicero varie exagitat ex tabulis, & communi jure Romæ, & in Sicilia, & poſtremo facetiis in edicta Verris. *n.*117. *jam hoc ridiculum eſt.*

3. Narratio (facta commemoratione crudelitatis, & ſuperbiæ C. Verris) eſt de hæredibus P. Trebonii: nam Verres liberto, qui jurarat ex mortui voluntate, hæreditatem ademit: iis, qui propter legem Corneliam (hæc lex vetabat proſcriptum juvari) noluerant jurare, hæreditatem dedit. Hoc eſt quidem Prætoris officium, quod eſt æquum decernere; non de Cornelia lege (quæſitorum hoc eſt munus) cogitare, quæ pœnas irrogat, non ei, qui jus dicit, ſed ei qui proſcriptum juvat. *n.*122. *in plebem vero.*

4. Narratio eſt de M. Octavio Ligure, à quo iniquiſſime Verres pecuniam canibus ſuis, id eſt, circum ſe ſervis, petiit; cum illi pridem hæreditas, & ante Verris edi-

ctum

ctum jure veniſſet. *n.125. verum ut ex uno.*

Alterum crimen in ſartis tectis exigendis conſtat longa narratione de cæde Caſtoris, ad damnum pupilli Junii: Hoc crimen ingreditur Orator teſtimonio multorum *n.128. in ſartis tectis*. Atque impudens Verres latrocinia incepit ab æde Caſtoris: de qua æde cum cognoſcendi & judicandi poteſtatem haberet, ſtatim pupillum Junium prædam eſſe voluit, accerſito Q. Rabonio. *n.133. venit ipſe.* Parentes Pupilli, & ejus tutor M. Marcellus, improviſa calamitate nunciata, fruſtra conveniunt; hic Verrem, illi Chelidonem: de qua muliere eſt indignatio, confirmato teſtimonio etiam Domitii adoleſcentis. *n.125. nova res atque*. Interim Rabonius grandem affert pecuniam Verri, ut pupillus ab ea controverſiæ moleſtia liberetur: at Verres (adverte proſopopejam) ſpe majoris pecuniæ, locat opus, neque illud à pupillo redimi ſinit. *num.* 104. *rejecti à Chelidone*. Quam injuriam Cicero amplificat à perſona pupilli, & ejus tutorum, & Prætoris Verris, qui inique locavit opus non tanti pretii. *n.* 144. *hic te ſi res ipſa*. Ad prolepſim Verris (qui negare poterat locationis utilitatem ad ſe pervenire, quia poterat aliquis de populo ad redimendum opus accedere) reſpondet Cicero omnes, uti pupillum, occiſos eſſe; ac neminem propter præſtitutum diem operi abſolvendo, ad id negotium acceſſiſſe: Itaque locus factus eſt ſoli Rabonio, quem Verres appoſuit, qui tamen iſta die opus non abſolvit; neque Verres pecuniam à Rabonio

pro

pro opere acceptam in ſuas tabulas retulit, ne ſuum furtum patefaceret. *n.*148. *at enim pupillo*. Denique Verres remiſit D. Bruto CX. millia, ne hic rem ſermonibus diſſiparet; igitur Verri propoſita fuit hæc præda, ſeu pecunia hujus operis. *n.*150. *nam quid argumentamur*.

Poſt narrationem excitat Orator miſericordiam, producto in conſpectum (querente Hortenſio) atrato Junii filio, ſenſuque matris, & tutorum. *num.*152. *hic etiam priore*. Comparatione vero eorum, quæ Verres geſſit in Prhygia, Pamphilia, Sicilia, & hic in æde Caſtoris, magnam ipſi comparat invidiam. *n.*154. *quæremus etiam*. Poſtremo inſectatur Verrem, quod judicium in prætura publicum exercuerit: publica enim judicia ad Prætorem urbanum non attinebant, ſed ejus erat in privatis cauſis juriſdictio. *n.* 155. *atque etiam*. Præſertim quod in ſubſortitione Juniana corruperit tabulas ſuas, & ſuſtulerit judicium non nomina, quæ ſcripſerat antea ex iſta ſubſortitione, alios autem Judices repoſuerit, ut omnis ad Junium pertinere culpa videretur, qui propterea tamquam auctor corrupti judicii damnatus eſt. *n.*157. *nam de ſubſortitione*.

ANNOTATIO.

Orator inductione recenſet C. Verris furta, & ſcelera in quæſtura, legatione, & prætura urbana, quæ narrationibus oratoriis, & interjectis motibus indignationis, atque odii amplificat.

cat. Magna eſt porro ſuavitas in bis narrationibus, & ſimplex perſpicuitas, quæ ſine ſatietate delectat, nam quando res eſt longior, facetiæ ac varius ſermo effugit tædium.

Non eſt peroratio: nam hæc oratio videtur connexa cum ſequenti.

IV. VERRINA

Seu

LIB. I. ACT. II.

IN C. VERREM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

TOta Præturæ Sicilienſis accuſatio quatuor criminum genera complectitur: de juriſdictione, de frumento, de ſignis, de ſuppliciis; quæ quatuor ſequentibus diſtributa libris argumento non indigent.

Quæſtio eſt in genere judicíali, an C. Verri Siciliæ Prætori ſit parcendum.

Stylus eſt fere tenuis.

SYNOPSIS.

EXORDIUM.	PROPOSITIO.	ARGUMENTA.	ARGUMENTATIO.
Cicero probat diligentiam ac fidem ſuam erga Siculos, civeſq; Romæ quando illorum cauſam contra ſceleratum Verrem, ejuſque fautores ſuſcepit. Digreditur etiam in laudem Siciliæ a dignitate, utilitate, amicitia iſtius inſulæ.	C. Verri Siciliæ prætori non eſt parcendnm.	Quia C. Verres Siciliæ Prætor nulli homini, aut rei pepercit; ſed omnium communis hoſtis, prædoque fuit.	1. Argument. Verres iniquiſſime ob pecuniam rogavit, & judicavit, de Dione, Soſippo, & Epicrate fratribus, Heraclio, Epicrate Bidino, Sopatro, Sthenio; igitur C. Verres Siciliæ prætor, nulli homini pepercit; ſed omnium communis hoſtis, prædoque fuit. 2. Argum. Verres juriſdictionem, & honores ſenatorios, ſacros, cenſorios, venales habuit; ſtatuas extorſit; in furtis colluſit cum publicanis; ergo C. Verres Siciliæ prætor nulli rei pepercit; ſed omnium communis hoſtis prædoque fuit.

AM-

1. ARGUMENTAT. AMPLIFICATIO, & AFFECTUS.

Verres Dionem, Haleſinum, duos fratres Soſippum & Epicratem Agyrinenſes hæreditate ſpoliavit, Veneris nomine, & impudente calumnia.

Heraclium Syracuſanum & Epicratem Bidinum, per ſubornatos palæſtritas, opera adminiſtri cujuſdam Volcatii, non tantum legitima hæreditate, ſed bonis etiam patriis evertit.

Sopatrum Heraclienſem, ſine conſilio, & rei patrono, neglecto etiam C. Sacerdotis judicio, rei capitalis condemnavit.

Stenium Thermitanum hoſpitem ſuum ſumma cupiditate, ſtupro, crudelitate, abſentem, ſine argumento, teſte, accuſatore, exemplo damnavit.

2. ARGUMENTAT.

Verres Haleſinis, & Agrigentinis honores ſenatorios vendidit: ſacros item honores vendidit Theomneſto Syracuſano: & Climachiæ Cephaleditano: Cenſorios vero paſſim; nam turpiſſimo mercatu indicto, ſine comitiis, domi Verreis cenſura omnium civitatum emebatur, Timarchide adminiſtro.

Averſa pecunia, ſine modo, ab invitis per vim, ac metum extorſit ſtatuas: & ſtatuarum nomine magnas pecunias, in omnibus fere Civitatibus Siciliæ: ipſi autem poſtea Syracuſani, Taurominitani, Tyndaritani, Centuripini iſtas ſtatuas dejecerunt in odium Verris.

Iniit ſocietatem cum L. Carpinatio, Publicanorum Magiſtro: hic furtorum ſocius, litteras Decumanorum (quæ condemnaſſent Verrem) & decreta, & tabulas removit: quæ Cicero magna fide, ac diligentia inveſtigavit, & tandem ex duobus libellis omnes Verris fraudes manifeſte cognovit.

Perorat.

Apoſtropha ad Hortenſium quod ſine pud ore, ac diſſimili exemplo oratorum, defendat Verrem.

EXORDIUM.

Cicero incipit ab audacia, amentia, & impudentia C. Verris, qui ad judicium adſit. *n.* 1. *neminem veſtrum*. Conceſſione iſtam Verris impudentiam adducit in odium, quia majori Ciceronis, & Judicum laude præſens damnabitur. *num.* 2. *patior Judices*. Eleganter autem odium impudentis Verris à conglobatis efficientibus cauſis ſcelerum in Deos, & in homines: *n.* 6. *tametſi de abſolutione*. Auget etiam à cauſa finali, quod videatur Verres non damnationem ſolum, ſed inſigne avaritiæ ſupplicium quærere. *n.* 8. *neque iſte mihi*. Quod amplificat à conſequentibus. Nam ſi nocentiſſimus Verres, Diis hominibuſq; invitis, abſolvetur aliquorum Judicum ſententiis; numquam tamen ex manibus populi Rom. eripi poteſt, hoc eſt, vivus à populo diſcerpetur propter repetundas. *n.* 9. *nam quis hoc*. Quatuor autem cauſas repetundarum enumerat: peculatum, crimen majeſtatis, jus libertatis, teſtes. *nu.* 10. *bis ego Judicibus*. Poſt hæc deflectit Cicero, & reddit rationem primæ actionis in Verrem: 1. quare nomen Verris detulerit. *n.* 15. *mea quidem*. 2. Quare profectus ſit in Siciliam. *n.* 16. *in Siciliam* 3. Quare Judices rejecerit. *n.* 17. *Romam ut*. Qua in actione quidem Cicero non ſolum duplex accuſatoris onus, fidei ſcilicet & diligentiæ ſuſtinet; ſed etiam conſilii fructum retulit, victo Verre, ad exiſtimationem populi Rom. *n.* 19. *itaque judicibus*.

cibus. Jam & ipſi judices onus ſuum, quod eſt de homine improbiſſimo ſevere judicare, *n.22. vos quod ad*.

Ad prolepſim Hortenſii querentis oppreſſum eſſe Verrem, Cicero reſpondet ironice, ſe jam morem illi gerere, id eſt, uti oratione perpetua: priore autem actione ſibi eo tempore uti licuiſſe, quod lex dabat: *n.24. nunc ne novo*. 2. reſpondet ſe ademiſſe Hortenſio comperendinatum, id eſt, cauſæ iterum agendæ moleſtiam; quare non eſſe quod queri Hortenſius debeat, ſi Cicero veterem legem Aciliam omnium mitiſſimam reſtituit, quæ Judicibus vel cito abſolvendi, vel tarde condemnandi poteſtatem dabat. *n.25. cauſam enim*. 3. reſpondet cauſam Verris eſſe ſatis cognitam, quia teſtes ſunt auditi, & prolatę tabulæ, *n.27. verum ſi cauſam*. Denique reſpondet Hortenſio ſe idcirco priore actione, non perpetua oratione, ſed teſtibus, tabulis, litteris, auctoritatibus accuſaſſe Verrem, ne interpoſito accuſatore, & binis ludis, dum Cicero ſuis legitimis horis in dicendo uteretur, in annum ſequentem integre res ad Metellum Prætorem, alioſque Judices veniret. *n.30. interpoſuiſtis accuſatorem*.

ANNOTATIO.

Accommodate ad contentionem incipit Cicero ab impudentia C. Verris, ejuſque cauſas amplificat: quia maximorum ſcelerum ac furtorum (quæ poſtea explicabantur) comes ſit impudentia. Verum ipſi, præter odium ſpem abſolution is

omnem

omnem præſcindit propter repetundas, ſi vivus ex manibus populi Rom. eripitur. Confirmat etiam conſilium primæ actionis ſuæ & prolepſim Hortenſii diſſolvit, quo proclivius judices adducat ad furta, ſceleraque Verris audienda, & ſevere plectenda. Deniq; hoc exordium continet aliquos affectus, & amplificationes reliquæ orationis, captatque Orator benevolentiam a fide, diligentia, & ſtudio liberandi ſenatus iſta judiciorum infamia.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: Verres non eſt abſolvendus crimine repetundarum.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: quia Verres in iis magiſtratibus, quos geſſit, fur, & ſceleratus fuit.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propoſitionis Argum. *Verres in iis magiſtratibus quos geſſit fur & ſceleratus fuit.* Hac inductione exponitur: Verres in quæſtura, legatione Aſiatica, prætura urbana, & Sicilienſi fur, & ſceleratus fuit: igitur Verres in iis magiſtratibus quos geſſit fur, & ſceleratus fuit.

Præmiſſa eleganti præteritione, per inſinua-

ſinuationem in re turpi, tam ipſa contentionis diſtributio, quam argumentatio expreſſa eſt. *n.32. nunc mihi temporis*.

Prima Pars inductionis, *Verres in quæſtura fur & ſceleratus fuit*, amplificatur inde; quod quæſtor Verres, averſa publica pecunia, Conſulem Carbonem, & exercitum, furti cauſa, non defendendæ nobilitatis, deſeruerit. *n.34. Quæſtor ex* S. C. Quod iſtius pecunię rationes non retulerit, nec minutim, & articuloſe probarit. *n.36. Videamus rationes*. Quod prodito Conſule ſuo (qui ſi aliis malus fuit, at non Verri) relicta ſorte, ad Syllanas partes transfugerit. Hæc perfidia ex communi periculo obiter exaggeratur odio, & exclamatione, cum tranſitione ad alteram partem, *n.37. quod ſi illinc*.

Secunda pars inductionis, *Verres in legatione Aſiatica fur & ſceleratus fuit*, primum perſtringitur præteritione multorum furtorum, & nefariæ proditionis Cn. Dolabellæ, contra quem falſum teſtimonium dixit. *n.41. itaq; idem eſt*. Deinde amplificatur diſtributione ſex criminum legati Verris. 1. Crimen in itinere circa exactiones fuit, quando magiſtratum Siconium (adverte amplificationem per incrementum) nummos popoſcit, & amicum hominem fumo excruciavit. *n.44. Nam ut iſte*.

Secundum crimen eſt furtorum, & ſacrilegiorum. Nam Athenis ex æde Minervæ grande auri pondus abſtulit; & Deli, ex fano Apollinis multa ſigna: quod crimen Orator ab adjunctis, loci præſertim, & comparatio-

ratione Perſarum, & apoſtropha ad improbiſſimum Verrem amplificat. *n.45. jamque iſta*. Chio ſigna pulcherrima, Tenedo ipſum Tenem Deum, Samio Junonem Samiam ſuſtulit in ædes ſuas, multis teſtibus. *n.49. Chio per vim*. Aſpendi non aliqua item ſigna, ſed omnia aſportavit(ubi eſt jocus de Aſpendio Cythariſta) & Pergæ fanum Dianæ ſpoliarit. *n. 35. Aſpendium vetu*. Ex his furtis & ſacrilegiis prorumpit Cicero in affectum odii comparatione majorum, ac diſſimili exemplo olim M. Marcelli, L. Scipionis, Flaminii, L. Pauli, L. Mummii, & hodie P. Servilii, qui omnia ſpolia exiſtis partibus vi, exercitu, imperio capta, & ſigna Romam in publicum reportarunt: quanto magis id facere debuit Verres, qui ſociorum atq; amicorum urbes adiit legationis jure & nomine? *n. 53. quæ malum eſt iſta*. Affectui ſubjuncta eſt duplex prolepſis: 1. ſolvitur inverſione: ſigna Verris, & tabulæ pictæ non ornamento fuerunt urbi foroque Rom. ſed acerbo & lugubri ſpectaculo: quia ſocii populi Rom. ſua viderent turpi furto ablata, & palam expoſita ad corrumpendos Judices. *n.58. dices tua quoque*. Altera prolepſis (quod Verres ea ſigna emerit) refellitur ex eo, quod nuſquam in tabulis Verris, aut ejus patris iſtiuſmodi emptio inveniatur. *n.60. hic ego non*.

3. Crimen in libidinibus & cupiditatibus verſatur; ceteriſque prætermiſſis, uno ſelecto Verris facto amplificatur, quod Lampſaci Filiam Philodami per vim rapere voluerit, & quod Philodamum ipſum, quia ipſius libi-

libidinibus obſtitiſſet, cum filio capite mulctandum curaverit. Eſt inſignis hęc narratio oratoria; habetque eas partes: 1. Verres venit Lampſacum(nobile oppidum,cives quieti) ad janitorem quemdam hoſpitem. *n.62. at credo in hiſce*. 2. Audiens ex ſuo comite Rubrio, eſſe Philodami filiam eximia pulchritudine, cum ipſe hoſpitis relinquendi cauſam reperire non poſſet, migrare Rubrius, & ad Philodamum deduci juſſit. *n.63. ut mos erat*. 3. Philodamus vi, & contra jus recipere talem hoſpitem coactus, tamen ſplendide & humaniter apparat convivium. *n.65. quod ubi eſt*. 4. Calente convivio (eſt hic elegans dialogiſmus, & hypotipoſis) vis aſſertur filiæ Philodami, fitque domi pugna, & cædes. *n.66. Tum Rubrius iſtius*. 5. Lampſaceni Cives poſtridie mane conſilium capiunt expugnandi domum Verris, huncque occidendi (ſimili exemplo Adriani) niſi civium Rom. auctoritas interceſſiſſet. *n.68. poſtridie mane*. Hic digreditur Cicero, & comparatione Adriani Prętoris miratur Verrem evaſiſſe, cum ipſe, multis teſtibus, cauſam illius tumultus, neq;veram dicere, neq; falſam confingere audeat. *n.70. ſic ipſe multo ſceleratior*. Ad prolepſim Verris & Hortenſii reſpondet, Verrem à C. Nerone non abſolutum eſſet improbitatis, ſed quia cædes facta eſſet, Philodamum & ejus filium eſſe damnatos: verum iſta damnatio cujuſmodi fuerit, jam videbitur. *n.71. niſi vero illud*. 6. Duplex fuit actio ad damnationem Philodomi: in prima actione, Judice Dolabella extra

tra provinciam ſuam, appoſito accuſatore; nullo defenſore, amplificata eſt cauſa Philodami; *n.72.audite quæſo*. In ſecunda actione, nimis timido atque demiſſo Nerone, urgente Dolabella, Philodamus cum filio condemnatus eſt. Mox orator commiſerationem movet ab adjunctis, maxime perſonarum Philodami, & ejus filii, Neronis, Lampſacenorum, Dolabellæ, Verris. *n.75. quid ego nunc*. Præcipue hujus damnationis cauſam inſectatur, nempe libidinem Verris, confirmatque teſtimonio, *n.77. Verres ne tibi*. Tum apoſtropha ad Judices, & iterum ad Verrem nullum ipſi perfugium in hoc judicio futurum; ſed Lampſacenorum, qui ſunt leniſſimi, & populo Rom.amiciſſimi, cauſam probatum iri denuntiat. *n.81.huic homini*. Neque rurſus Verres ad Neronis judicium confugiat: cum enim publicas ſibi legato injurias à Lampſacenis factas ulciſci Romæ debeat, exemplo M. Scauri, privatas ſuæ libidinis ſolum perſequitur; mirabili cæde Philodami, & ejus filii. *n.83. quid ſi doceo*.

4. Crimen fuit avaritia erga Mileſios, à quibus publicam è claſſe navem accepit & vendidit: quod exclamatione, & numero teſtium (licet tabulæ non extent) Cicero exaggerat, *n.86.magnum hoc Lampſacenum*.

5. Crimen fuit in tutela Malleoli, quem perfidus Verres, corrupto codice, fortunis patris evertit. Hoc crimen proſopopeja Malleoli defuncti amplificatur. *n.90. C. Malleolo quæſtore*.

6. Crimen Miliades tangit: nam civitatem

tem afflixit, imperando frumentum, & iniquiſſime æſtimando, & rätiones ad ærarium non referendo. *n.95 pro quæſtore vero*. Hinc illæ pecuniæ extraordinariæ, quas unde habeat, non conſtat, ex tabulis; cum tamen eas tractent Poſthumi. *n.100. Hinc illæ extraordinariæ*.

Tertia pars inductionis, *Verres in prætura urbana fur, & ſceleratus fuit*, faceta tranſitione, & præteritione dividitur in iniqua edicta, & in ſarta tecta exigenda: Juriſdictio, & iniqua edicta Prætoris Verris amplificãtur: quadruplici ex capite, ſeu narratione.

1. Narratio eſt de P. Annio: is non cenſus fecit teſtamentum, & filiam ſcripſit hæredem, lege nulla prohibente: lege enim Voconia vetabatur tantum, qui cenſus eſſet mulierem ſuis bonis hæredem inſtituere. *n.104. P. Annius Aſellus*. Eam hæreditatem Verres deſignatus Prætor, ut Annii filiæ adimeret, atque in hæredem ſubſtitutum transferret; edicto denunciavit, ſe mulierculis, quæ hæredes ſive à cenſis, ſive à non cenſis factæ eſſent, non daturum poſſeſſionem. Ubi iterum eſt jocus in Verrem à Chelidone, & cupiditate. *n.105. iſte Prætor*. 4. illi quidem jure prætorio hoc licebat: Verum in eo peccatum eſt, quod etiam in tempus præteritum edictum valere voluit, cum ſatis conſtet, leges in futurum, non in præteritum valere. *n.106. dic quæſo cætera*. Confirmatur inductione aliarum legum, in quibus præteritum tempus reprehenditur. *n.108. in lege Voconia*. Deinde differt edictum, quod eſt an-

nuum à lege, quæ eſt perpetua. *n.109. qui plurimum.* Tum illud edictum Verris parum cautum unius tantum hominis cauſa, & in poſterum, & cupiditate pecuniæ ſcriptum eſt, quod nemo eſt imitatus, *n.110. ac ſi hoc juris.* Concludit narrationem Cicero pathetico affectu naturæ erga liberos *n.112. atque ego non dubito.*

2. Narratio eſt de teſtamento Minucii; cujus hæreditas lege ad gentem Minuciam veniebat: verum correcto edicto Verres, & unius hominis cauſa conſcripto, effecit, ut poſſideret is, qui occupaverat hæreditatem, cum ad eum lege non veniret. *n.115. cognoſcite aliud.* Quod facinus Cicero varie exagitat ex tabulis, & communi jure Romæ,& in Sicilia, & poſtremo facetiis in edicta Verris. *n.117. jam hod ridiculum eſt.*

3. Narratio (facta commemoratione crudelitatis, & ſuperbiæ C. Verris) eſt de hæredibus P. Trebonii: nam Verres liberto, qui jurarat ex mortui voluntate, hæreditatem ademit: iis, qui propter legem Corneliam (hæc lex vetabat proſcriptum juvari) noluerant jurare, hæreditatem dedit. Hoc eſt quidem Prætoris officium, quod eſt æquum decernere; non de Cornelia lege(quęſitorum hoc eſt munus) cogitare, quæ pęnas irrogat, non ei, qui jus dicit, ſed ei qui proſcriptum juvat. *n.122. in plebem vero.*

4. Narratio eſt de M. Octavio Ligure, à quo iniquiſſime Verres pecuniam canibus ſuis, id eſt, circum ſe ſervis, petiit; cum illi pridem hæreditas, & ante Verris edictum

ctum jure veniſſet. *n.125. verum ut ex uno.*

Alterum crimen in ſartis tectis exigendis conſtat longa narratione de cæde Caſtoris, ad damnum pupilli Junii: Hoc crimen ingreditur Orator teſtimonio multorum *n.128. in ſartis tectis*. Atque impudens Verres latrocinia incepit ab æde Caſtoris: de qua æde cum cognoſcendi & judicandi poteſtatem haberet, ſtatim pupillum Junium prædam eſſe voluit, accerſito Q. Rabonio. *n.133. venit ipſe.* Parentes Pupilli, & ejus tutor M. Marcellus, improviſa calamitate nunciata, fruſtra conveniunt; hic Verrem, illi Chelidonem: de qua muliere eſt indignatio, confirmato teſtimonio etiam Domitii adoleſcentis. *n.125.nova res atque*. Interim Rabonius grandem affert pecuniam Verri, ut pupillus ab ea controverſiæ moleſtia liberetur: at Verres (adverte proſopopejam) ſpe majoris pecuniæ, locat opus, neque illud à pupillo redimi ſinit. *num.* 104. *rejecti à Chelidone*. Quam injuriam Cicero amplificat à perſona pupilli, & ejus tutorum, & Prætoris Verris, qui inique locavit opus non tanti pretii. *n.* 144. *hic te ſi res ipſa*. Ad prolepſim Verris (qui negare poterat locationis utilitatem ad ſe pervenire, quia poterat aliquis de populo ad redimendum opus accedere) reſpondet Cicero omnes, uti pupillum, occiſos eſſe; ac neminem propter præſtitutum diem operi abſolvendo, ad id negotium acceſſiſſe: Itaque locus factus eſt ſoli Rabonio, quem Verres appoſuit, qui tamen iſta die opus non abſolvit; neque Verres pecuniam à Rabonio

pro

pro opere acceptam in ſuas tabulas retulit, ne ſuum furtum pateſaceret. *n.*148. *at enim pupillo*. Denique Verres remiſit D. Bruto CX. millia, ne hic rem ſermonibus diſſiparet; igitur Verri propoſita fuit hæc præda, ſeu pecunia hujus operis. *n.*150. *nam quid argumentamur*.

Poſt narrationem excitat Orator miſericordiam, producto in conſpectum (querente Hortenſio) atrato Junii filio, ſenſuque matris, & tutorum. *num.*152. *hic etiam priore*. Comparatione vero eorum, quæ Verres geſſit in Prhygia, Pamphilia, Sicilia, & hic in æde Caſtoris, magnam ipſi comparat invidiam. *n.*154. *quæremus etiam*. Poſtremo inſectatur Verrem, quod judicium in prætura publicum exercuerit: publica enim judicia ad Prætorem urbanum non attinebant, ſed ejus erat in privatis cauſis jurisdictio. *n.* 155. *atque etiam*. Præſertim quod in ſubſortitione Juniana corruperit tabulas ſuas, & ſuſtulerit judicium non nomina, quæ ſcripſerat antea ex iſta ſubſortitione, alios autem Judices repoſuerit, ut omnis ad Junium pertinere culpa videretur, qui propterea tamquam auctor corrupti judicii damnatus eſt. *n.*157. *nam de ſubſortitione*.

ANNOTATIO.

Orator inductione recenſet C. Verris furta, & ſcelera in quæſtura, legatione, & prætura urbana, quæ narrationibus oratoriis, & interjectis motibus indignationis, atque odii amplificat.

cat. Magna eſt porro ſuavitas in his narrationibus, & ſimplex perſpicuitas, quæ ſine ſatietate delectat, nam quando res eſt longior, facetiæ ac varius ſermo effugit tædium.

Non eſt peroratio: nam hæc oratio videtur connexa cum ſequenti.

IV. VERRINA

Seu

LIB. I. ACT. II.

IN C. VERREM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Tota Præturæ Sicilienſis accuſatio quatuor criminum genera complectitur: de juriſdictione, de frumento, de ſignis, de ſuppliciis; quæ quatuor ſequentibus diſtributa libris argumento non indigent.

Quæſtio eſt in genere judiciali, an C. Verri Siciliæ Prætori ſit parcendum.

Stylus eſt fere tenuis.

SYNOPSIS.

EXORDIUM.

Cicero probat diligentiam ac fidem ſuam erga Siculos, civeſq; Romæ quando illorum cauſam contra ſceleratum Verrem, ejuſque fautores ſuſcepit.

Digreditur etiam in laudem Siciliæ a dignitate, utilitate, amicitia iſtius inſulæ.

PROPOSITIO.

C. Verri Siciliæ prætori non eſt parcendnm.

ARGUMENTA.

Quia C. Verres Siciliæ Prætor nulli homini, aut rei pepercit; ſed omnium communis hoſtis, prædoque fuit.

ARGUMENTATIO.

1. Argument. Verres iniquiſſime ob pecuniam rogavit, & judicavit, de Dione, Soſippo, & Epicrate fratribus, Heraclio, Epicrate Bidino, Sopatro, Sthenio; igitur C. Verres Siciliæ prætor, nulli homini pepercit; ſed omnium communis hoſtis, prædoque fuit.

2. Argum. Verres juriſdictionem, & honores ſenatorios, ſacros, cenſorios, venales habuit; ſtatuas extorſit; in furtis colluſit cum publicanis; ergo C. Verres Siciliæ prætor nulli rei pepercit; ſed omnium communis hoſtis prædoque fuit.

AM-

AMPLIFICATIO, & AFFECTUS,

1. ARGUMENTAT.

Verres Dionem, Haleſinum, duos fratres Soſippum & Epicratem Agyrinenſes hæreditate ſpoliavit, Veneris nomine, & impudente calumnia.

Heraclium Syracuſanum & Epicratem Bidinum, per ſubornatos palæſtritas, opera adminiſtri cujuſdam Volcatii, non tantum legitima hæreditate, ſed bonis etiam patriis evertit.

Sopatrum Heraclienſem, ſine conſilio, & rei patrono, neglecto etiam C. Sacerdotis judicio, rei capitalis condemnavit.

Stenium Thermitanum hoſpitem ſuum ſumma cupiditate, ſtupro, crudelitate, abſentem, ſine argumento, teſte, accuſatore, exemplo damnavit.

2. ARGUMENTAT.

Verres Haleſinis, & Agrigentinis honores ſenatorios vendidit: ſacros item honores vendidit Theomneſto Syracuſano: & Climachiæ Cephaleditano: Cenſorios vero paſſim; nam turpiſſimo mercatu indicto, ſine comitiis, domi Verreis cenſura omnium civitatum emebatur, Timarchide adminiſtro.

Averſa pecunia, ſine modo, ab invitis per vim, ac metum extorſit ſtatuas: & ſtatuarum nomine magnas pecunias, in omnibus fere Civitatibus Siciliæ: ipſi autem poſtea Syracuſani, Taurominitani, Tyndaritani, Centuripini iſtas ſtatuas dejecerunt in odium Verris.

Iniit ſocietatem cum L. Carpinatio, Publicanorum Magiſtro: hic furtorum ſocius, litteras Decumanorum (quæ condemnaſſent Verrem) & decreta, & tabulas removit: quæ Cicero magna fide, ac diligentia inveſtigavit, & tandem ex duobus libellis omnes Verris fraudes manifeſte cognovit.

Perorat.

Apoſttopha ad Hortenſium quod ſine pud ore, ac diſſimili exemplo oratorum, defendat Verrem.

EXORDIUM.

Cicero cauſam Siciliæ, & populi Rom. ſuſcepit accuſando Verrem, præmiſſis multis ejus furtis & flagitiis: *n.*1. *Multa mihi*. Digreditur in laudem Siciliæ, 1. à dignitate, & vetuſtate amicitiæ cum Romanis. *n.*2. *atque adeo*. Confirmatur ea laus teſtimonio P. Africani, & M. Marcelli. *n.*3. *itaque majoribus*. 2, Ab utilitate iſtius inſulæ, quæ populum Rom. frumento, pecunia, mercatura, vectigalibus ſemper juvat. *n.*5. *quando illa*. 3. Ab incolarum fide, & amore erga Romanos & tolerantia injuriarum. *n.*7. *jam vero*. Atque iidem Siculi pertuliſſent etiam Verrem, ſi is humano modo peccaſſet, verum ipſi contra hunc ſceleratum Prætorem Romæ auxilium, & (eſt reditus ex digreſſione) accuſatorem Ciceronem poſtularunt. *n.*9. *hunc denique ipſum*. Tanto animo omnes Siculi (exceptis Mamertinis, quorum laudatio diſcutietur quarto libro) inſtituerunt accuſationem adverſus Verrem, ut non reformidarint fautores Verris, ac L. Metellum Prætorem, qui ipſi ſucceſſit *n.*12. *Hi porro qui*. Neque Verrem ſoli Siculi perſequuntur, ſed etiam cives Rom. qui in Sicilia negotiantur. *n.*15. *at enim iſtum*.

ANNOTATIO.

Orator iſtius diligentiæ, ac fidei ſuæ erga Siculos, Civeſque Rom. commendatione utitur, & di-

& digreſſione in laudem Siciliæ, ut & apud Judices Siculi plus auctoritatis habeant in ſua cauſa, & ipſe orator plus attentionis & benevolentiæ in reliqua contentione.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc, C. Verri Siciliæ Prætori non eſt parcendum. Diſtributio, ſeu argumenta: quia C. Verres Siciliæ Prætor nulli homini, aut rei pepercit: ſed omnium communis hoſtis prædoque fuit. *n.17. quapropter iſtius.*

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *C. Verres Siciliæ Prætor nulli homini pepercit; ſed omnium communis hoſtis prædoq; fuit*, exponitur hoc Enthymemate: C. Verres Siciliæ Prætor iniquiſſime ob pecuniam cognovit, & judicavit de Dione, Soſippo & Epicrate fratribus, Heraclio, Epicrate Bidino, Sopatro, Sthenio: igitur C. Verres Siciliæ Prætor nulli homini pepercit; ſed omnium communis hoſtis, prædoque fuit.

Antecedentis 1. pars, *de Dione*, præmiſſo joco in nomen Verris, 1. hac narratione exponitur. Verres audiens à quadruplatoribus magnam Dioni obveniſſe hæreditatem, quę

Ericinæ Veneri deberetur; appoſito ad hoc negotium Turpione, condemnat Dionem, ſed hæreditatem illam ad ſe transfert, Veneri nihil tribuit, ut eum Veneri abſolviſſe, ſibi condemnaſſe videretur. *n.19. quo die Siciliam*. Fraus Verris teſtimonio multorum confirmatur. *n.23. quid ego nunc*.

Antecedentis 2. pars, de Soſippo, & Epicrate fratribus, 2. narratione conſtat: Verres impudente calumnia, duobus & viginti annis poſt mortem patris, ab his fratribus Veneris nomine pecuniam petiit, & judicio rapuit. *n.25. accipite aliam*. Prolepſis ſeu defenſio Verris rejicitur ex eo, quod licet ad Volcatium pecunia iſta pervenerit, Verres tamen cauſa ſit imperans moralis numeratæ, ſeu raptæ pecuniæ: quæcumque igitur Verris comites faciunt, cenſeri debet Verres feciſſe; alias iſtam defenſionis rationem multi pariter tentarent. *num.26. ut enim ad Verrem*. Amplificat Cicero, quam periculoſa ſit iſta per comites defenſionis ratio, ex communis officio Præſidum, & exemplo Africani. *n.28. qua de re Judices*. Amplificat etiam ex Prætoris poteſtate, qui Judices quos vult, juriſque formulam dat: quod fecit improbus prætor Verres, pluribus judiciis, utens judicibus (inter hos Cicero fingit Balbum, qui in hac Verris cauſa Judex etiam ſedebat) Romanis (cum dari Siculos oporteret) qui à voluntate Verris, ejuſq; præſcripta formula diſcedere ſine capitis periculo non poſſent. *n.30. Dubium nemini eſt*.

Antecedens 3. pars, *de Heraclio*, 3. hac nar-

narratione oſtenditur: audiens item Verres à Cleomene & Æſchrione magnam Heraclio pecuniam veniſſe ex teſtamento propinqui ſui, ut ſtatuas in palæſtra deberet ponere, ſubornavit, qui negarent id ex teſtamento feciſſe, *n.*35. *Heraclius eſt*. Vocatur Heraclius in judicium; eumque Siculorum jure Judices ſortiri vellet ex lege Rupilia, negavit Verres ſe Judices ex lege Rupilia ſortiturum: quinque Judices, quos ei libuit, dedit: quod amplificat affectu odii Cicero *n.* 37. *ſcribitur Heraclio*. Poſtero die cum Heraclius non adeſſet amens Verres damnari abſentem imperat, non jam à quinque Judicibus, ſed à tribus è lege Rupilia: quod iterum odit Cicero *n.*41. *verum ut inſtitui*. Ad prolepſim, hoc eſt, ſi dicitur iſta hæreditas Syracuſanis data, tamen id impune non licet Verri Heraclio eripere quod tradat palæſtritis: multo minus bona patria: de quo per conceſſionem ſubjicitur tertius affectus odii. *n.* 45. *Ergo, inquiet, aliquis donavit*. Augetur affectus ab adjunctis diſpertitorum bonorum miſeri Heraclii, cum rumore populi & clamore in furto manifeſto. *n.*46. *qui ſimul ac profugit*. Rurſus ad prolepſim, Cicero tabulis & teſtibus arguit malitiam Verris, qui ſpoliata urbe, & ſublatis feſtis, ut Verrea reponeret (de quo eſt ironica indignatio) genero, & ſuis, & Syracuſanis ita pecuniam dabat, ut ad ſe rediret; itaque à ſe ipſo infamiam averteret, *n.*49. *& tamen ajunt eum*.

Antecedentis 4. pars, *de Epicrate Bidino*,

4.hac narratione exprimitur:obvenerat Epicrati hæreditas jam legitima, quando hunc palæſtritæ Bidenſes bonis evertere cogitaverunt, numerata non Prætori Verri ad cautionem, ſed cuidam Volcatio pecunia, quæ deinde, ut ſupra, ad ipſum perveniret. *n.* 53. *quam facile ſerpat*. Re cognita Heraclius fugit, ne ſibi, uti Heraclio, præſenti dica ſcriberetur; & Rhegii palæſtritas male accipit. *n.*51. *per quemdam eorum*. Illis ſpe ſua fruſtratis, pecuniam referri jubet Verres, per Volcatium, qui Prætoris infamiam, quoniam tentatum erat pecunia judicium, cum ſua ignominia liberavit: verum Orator hæc iniqua Verris judicia, & colluſiones pecuniarum, & fraudem Bidinorum, argumentis demonſtrat. *num.*56. *Redeunt illi Rhegio*. Denique nova calumnia ita rem ad extremum deduxit Verres, ut & hæreditas Heraclii, & bona patria majori lucro, & callida arte furandi, ad ſe pervenirent, *n.*60. *cum omnia*. Poſtremo loco commemorat Cicero, quomodo biennio poſt L.Mettellus reſtituit Heraclium,& Epicratem: at Letilius legatus à Verre venit, qui ita terruit miſeros Siculos, ut niſi Cicero præſens contra pugnaſſet, tam multos teſtes ſceleris Verris, evocare Romam non poſſet. *nu.*62. *hic nunc de miſeria*.

Antecedentis 5. pars, *de Sopatro*, 5.narratione effertur: Sopater ab inimicis ſuis, apud C. Sacerdotem Prætorem rei capitalis accuſatus, & facile eo judicio liberatus, iterum reſtitutus eſt reus apud Verrem. *n.*68.

Jam

Jam vero in rerum. Timarchides adminiſter Verris, Sopatrum adegit ad pecuniam. *n.* 69. *interea iſtius*. Cui ſecundo cum Timarchides majores pecunias peteret, negavit Sopater ſe daturum; atque ſecurus ad Judicium cum ſuis defenſoribus venit. *n.*70.*iterum ad Sopatrum*. Dimiſſo à Verre conſilio, ſola cohorte retenta, Q. Minutius, qui Sopatrum defendebat, noluit dicere, ſed à ſubſelliis diſceſſit; adverte dialogiſmum. *n.*71. *cognoſcite hominis*. Æſtuans Verres (vide ethopejam) quid ageret, Sopatrumne pecunioſum abſolveret, an innocentem reum ſine patrono, atque advocatis, ipſe Prætor ſine conſilio, & reſciſſo C. Sacerdotis judicio damnaret: repente citatis teſtibus & breviter auditis, hominem condemnavit. *n.*74. *ipſe quamquam eſt*. Hic de more Orator poſt narrationem conceſſione inſultat iniquo Judici Verri. *n.*67.*retinete, retinete*. Mox ejus flagitium exaggerat amplificatione per incrementum *n.*78. *etenim ſi illud*. Et comparatione Balbi & Staleni (qui cum ab Oppianico, ut abſolveretur, pecuniam accepiſſent, eum tamen poſtea condemnaverunt) hunc hominem è numero Judicum amandandum concludit; omniaque teſtibus confirmat. *n.*79. *quem mihi tu*.

Antecedentis 6. pars, *de Sthenio*, 6. narratione diſtribuitur. 1. Verres maxima cupiditate, contra jus hoſpitii, multa ſigna abſtulit à Sthenio. *n.*82. *dixi jam antea*. Et ſimul cum ex civitate (quam P. Africanus ornarat plura antiquiſſima & venuſtiſſima

vellet auferre, Sthenius vehementiſſime reſtitit, *n.85. interea cupiditate*. 2. Verres ſtupro conjunctior novis hoſpitibus, ſeu inimicis Sthenii, ficta accuſatione de litteris publicis corruptis cum ille Romam profugiſſet, abſentem ſine ullo argumento, ſine teſte, ſine exemplo damnavit. *n.89. itaque eſt vehementer*. 3. Idem Verres pari crudelitate, deferente Pacilio quodam homine egente & levi, Romæ de hac injuria, in Senatu facta attentione, deprecante Verris patre, & litteras ad filium mittente, tamen Sthenium rei capitalis affinem citari jubet. *n.94. ea poſtquam*. Non reſpondent Sthenio (interſeritur hic parva digreſſio ſeu apoſtropha in Verrem, qui nec patris, nec ſalutis ſuæ rationem habuit) non reſpondente etiam accuſatore; cum uterque citaretur, auſus eſt hominem condemnare. *n.98. ſi abs te iſtam*. Poſtea ſibi timens Verres non confugit ad id, quod defendi poterat, recipi nomen abſentis licere; ſed in laqueos ſe induit, corrumpendo tabulas, & in iis tollendo, quod erat teſtatum omnibus, & lituris faciendo Sthenium coram delatum eſſe. *n.100. nuntiabatur illis*. Deinde Verres alia dementia, Sthenio, homini Siculo, cognitorem adſcripſit Romanum, ignobilem, inimicum Sthenio, familiarem Verri, quem Cicero deſcribit hypotipoſi, facta prius ſuſtentatione. *n.105. videte porro*. Concluditur narratio affectu odii in Verrem, à perſona Sthenii, 1. hujus laus & merita amplificantur teſtimonio Siculorum, & Cn. Pompeji. *num.110. at*

quem.

quem hominem. 2. ſit diſſimilis comparatio flagitioſi Verris, & Sthenii. *n*.114. *denique nunc vide*. 3. Ea eſt cauſa Sthenii, ut hanc, vel ſi non eſſet conjuncta cum communi cauſa Siculorum, ſolum contra Verrem, ſuſciperet orator exemplo multorum. *num*.117. *hic ego ſi*.

Propoſitionis 2. Argumentum, *C. Verres Siciliæ Prætor, nulli rei pepercit, ſed omnium communis hoſtis prædoque fuit*, hoc pariter enthymemate exponitur: C. Verres Siciliæ prætor juriſdictionem, & honores ſenatorios, ſacros, cenſorios venales habuit, ſtatuas extorſit, in furtis colluſit cum publicanis; ergo C. Verres Siciliæ Prætor nulli rei pepercit; ſed omnium communis hoſtis prædoque fuit.

Antecedentis pars 1. *de juriſdictione, & honoribus ſenatoriis venditis*, patet plurium teſtimonio. *n*.119. *audiſtis ob jus*. Nominatim teſtimonio Haleſinorum, quorum leges à Senatu datas evertit iſte prætor. *n*.122. *Haleſini pro multis*. Item teſtimonio Agrigentinorum, quorum omnia jura pretio Verres exæquavit. Idem fecit Heracliæ. *n*.123. *Agrigentini de Senatu*.

Antecedentis pars 2. *de venditis honoribus ſacris*, narratur duplici facinore: 1. Syracuſis Verres falſa ſortitione, Theomnaſto Jovis ſacerdotium dedit. *n*.126. *hoc idem transfero*. 2. Cephaledii exempto de faſtis uno, dimidiatoq; menſe, Climachiam juvenem ſacerdotem creavit. *n*.128. *Cephaledii menſis eſt*.

Antecedentis pars 3. *de venditis honoribus*

D 6 *cen-*

cenſoriis, deſcribitur ex eo, quod quaſi concordiæ cauſa, ſed revera turpiſſimo mercatu indicto, ſine comitiis, domi Verris, cenſura omnium civitatum emeretur. *n.131.jam vero Cenſores*. Fit digreſſio per Ethopejam in Timarchidem Verris adminiſtrum, qui in iſtis nundinis ſua moleſtia conſequebatur, ut ad Verrem, nulla ſolicitudine, ſumma pecunia referretur. *n.133. jam hic Timarchides*. Deinde apoſtropha ad Verrem, probat alterum pecuniæ quæſtum ex poſitis ipſi ſtatuis. *n.137. jam hoc imprudentiſſime*. Probat etiam iniquos cenſus iſtius provinciȩ, quando Cenſores nen legibus eſſent facti; nec pȩnam legibus conſtitutam metuerent: propterea Q. Metellus, licet amicus Verris, tamen hujus cenſus magna ignominia ſuſtulit, & educæanum cenſum obſervari juſſit. *n.138. itaque Cenſores*.

Antecedentis pars 4. *de extortis ſtatuis*, certa eſt teſtimonio etiam Verris, qui ſtatuarum nomine magnas pecunias abſtulit: quæ quidem pecuniæ, ſive ſint conſumptæ, ſive conſumendæ; tamen hoc ferendum nullomodo eſt, tantam à ſociis pecuniam auferri. *n.141. & quoniam de ea*. Deinde ex ſtatuis averti pecunia domum non poteſt, ſtatuarum modus quidam eſſe debet, illas ab invitis exigi non oportet: quæ tria commiſit Verres. Primum dilemmate probatur. *nu.143. quod ſi quem*. Alterũ ſubjectione oſtenditur ex numerata Timarchida pecunia, *n.144. quod vero modum*. Tertium affertur teſtimonio omnium civitatum Siciliæ, quæ vi ac

metu

metu adductæ, pecuniam ſtatuarum nomine contulerunt. *n.145. quod ſi hoc*. Et confirmatur novis quatuor poſtulatis omnium Siculorum, 1. propter injurias Verris, ut ne cogantur ſtatuas Prætori ponere, antequam diſceſſerit, ſed ut ipſis ne liceat. 2. ut Rom. magiſtratus poſthac Decumas lege Hieronica vendant. 3. ne in cellam quod imperatur, æſtiment. 4. ne abſentis nomen recipiatur. His ſubjicitur dialogiſmus, *n.146. nam legationes*. Prolepſim Verris, ſeu ejus defenſionem ex odio aratorum rejicit orator, hoc dilemmate: aratores vel honoris cauſa, vel metu ſtatuam Verri poſuerunt: ſi prius, non oderunt: ſi poſterius, ſunt coacti pecunias dare. *n.149. vide & perſpice*. Clauditur dilemma exclamatione ſeu conceſſione ironica, *n.151. ò cauſam ſingularem*. Jam deſcendit Orator in ſpecie ad civitates Siciliæ, à quibus Verres ſtatuas extorſit: Syracuſis & alibi ſtatuas Verris quaſi à communi Sicilia datas cavillatur. *n.154. venio nunc*. Oſtendit enim multis teſtimoniis, & legationibus, & accuſationibus omnes Siculos Verri eſſe inimiciſſimos, nec ipſi quemquam honoris cauſa ſtatuas erexiſſe: ubi ſimile eſt dilemma, ac prius de aratoribus. *n.155. quamobrem qui hoc*. Præſertim amplificat ſtatuas Verris nulla religione (qua maxime ducuntur Græci, ut apud Rhodium conſtat, ex intacta Mithridatis Regis ſtatua) dejectas, 1. à Tauronimitanis. *n. 158. de homine*. 2. Tyndaritanis, & Syracuſanis. *n.160. Tyndaritani dejecerunt*. 3. à Centuripinis publi-

co

co conſilio, atque auctoritate; niſi Metellus eas ſtatuas repoſuit: de quo queritur Cicero, *n.*161. *Centuripinorum ſenatus*. Concludit Orator quaſi anacephaleoſi omnibus Siculis odio eſſe Verrem, nec ipſi ſpem ullam eſſe poſſe in iſtis ſtatuis, quas extorſit. *n.* 165. *jam igitur eſt*.

Antecedentis pars 5. *de colluſione in furtum cum Publicanis*, infertur ex familiaritate & conjunctione Verris cum L. Carpinatio publicanorum magiſtro, qui cum ante ſæpius de injuriis, furtiſque Verris litteras ad ſocios miſiſſet; poſtea furtorum ſocius favit Verri. *N.*169. *niſi forte quod*. Itaque Carpinatius apud ſocios, præſertim Decumanos effecit, ut litteræ, quæ condemnando Verri eſſent, removerentur: quod fide & religione teſtium confirmat Cicero, *n.*172. *ad extremum vero*. Atque ex litteris ita remotis Orator contra Hortenſium aſſumit licere ſibi plus dicere de criminibus Verris, & Judici plus ſuſpicari: ubi dilemma eſt, & ſubjectio, *n.* 176. *At vide quid*. Tum præteritione & conceſſione venit ad fidem, ac diligentiam ſuam, qua iſta Decumanorum decreta, & remotas litteras inveſtigavit; ut jam Verres manifeſtis criminibus abſolvi non poſſit. *N.*179. *quod cum ita ſit*. Primum narrat quomodo apud L. Vibium eo ipſo anno magiſtrum, duos à L. Canulejo miſſos libellos invenerit, ex quibus ſuis prætoris furta cognorit. *N.*181. *nam quod in*. Deinde narrat, quomodo in tabulis ſociorum, quæ removeri honeſte non potuerunt, deprehenderit

derit litteras circa nomen Verrutii, & qui ſit iſte Verrutius noluerit Carpinatius dicere; quibus aperte convincit Verrem. *Nu. 186. nunc ad ſociorum.*

ANNOTATIO.

Contentionem Cicero variis narrationibus oratoriis confirmant, amplificatque: poſt narrationes autem fere ſingulas digreditur in affectus contra ſceleratum Verrem, atque perpetuo inſtat abſolvi Verrem a judicibus Rom. non poſ:e, quem omnes Siculi oderunt & legationibus ſuis damnarunt.

PERORATIO.

Convicto Verre Cicero ad Judices, & ad defenſorem Verris Hortenſium ſe convertit, propoſito diſſimili exemplo veterum oratorum, Craſſi, & Antonii, qui numquam reum omni ex parte turpem, ac ſceleratum defendere auſi ſunt. Adverte ſubjectionem, *N.19. ſic babent ſe.*

ANNOTATIO.

Inſinuatio eſt in reprebendendo Hortenſio; ipſique jam prolatis tabulis & teſtibus, & argumentis inſultat. Cæterum utrum bæc ſit peroratio, an in Hortenſium digreſſio, dubium eſt.

V. VER-

V. VERRINA
SEU
LIB. III. ACT. II.
IN C. VERREM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Argumentum vide in ſuperiore oratione. Quæſtio eſt in genere judiciali, an in cauſa frumentaria improbus ſit Verres. Stylus tenuis quidem, ſed interdum aſſurgit amplificationibus, præſertim poſt narrationes.

SYNOPSIS

EXORDIUM.

Ab onere ſeu neceſſitate vitæ integerrimæ, quam Cicero ſuſcipit in accuſando contra ſceleratiſſimũ Verrem.

PROPOSITIO.

In cauſa frumentaria impopbus eſt Verres.

ARGUMENTA.

Quia in frumento Decumano & empto; & æſtimato magnas Siculis injurias fecit.

IAM-

ARGUMENTATIO,

1. ARGUMENT.

Verres exigit Decumas ad arbitrium Decumanorum ſublata lege Hieronica, & pecunias frumentario nomine maximas cepit: igitur Verres in Decumano frumento magnas Siculis injurias ecit.

2. ARGUMENT.

Verres maximo atque impudentiſſimo furto publicam empti frumenti pecuniam in proprios quæſtus convertit: igitur Verres in empto frumento magna Siculis injurias fecit.

3. ARGUMENT.

Verres & imperavit majorem tritici numerum, quam legibus liceret, & æſtimatione auxit, ut pro ternis ſeſtertiis ternos denarios a civitatibus exigeret; igitur Verres in æſtimato frumento magnas Siculis injurias fecit.

AMPLIFICATIO, & ARGUMENTATIO

1. ARGUMENTATIO

Verres optimam legem Hieronicam commutare auſus eſt, & improbis tribus edictis exigere Decumas pro arbitrio Decumanorum, qui erant, æque ut ipſe, nequam & improbi: præſertim facta colluſione inter hos & recuperatores, quos Prætor Verres dabat ex ſua cohorte. Deinde confutatur Verres ad utilitatem ærarii Decumas vendidiſſe pluris, quam cæteri Prætores; & accuſatur inductione, & enumeratione plurium privatorum hominum, & civitatum, a qui-

2. ARGUMENT.

Empti frumenti publicam pecuniam Verres fœneratus eſt, avertit, detraxit: quæ & multorum teſtinio confirmantur, & in his improbitas Verris arguitur.

AF-

In æſtimato frumento duplex fuit Verris quæſtus, tam iniquus, ut nullius unquam Prætoris exemplo, nulla Senatus auctoritate, ſummo Reipubl. periculo, maxima totius Siciliæ vaſtatione, & luctu factus ſit.

3. ARGUMENTATIONIS.

bus Verres frumentario nomine pecunias eripuit; tum convincitur litteris L. Metelli, teſtimonio Apronii, ſermone Decumanorum, ſponſione P. Rubrii, denique epiſtola Timarchidis.

NIS.

AFFECTUS.

peroratio.

Commiſeratione digni ſunt aratores Siculi: acerrime puniendus Pretor Verres.

EXOR-

INtegerrime vitæ onus ſuſcipit is,qui alterum accuſat. *n.1. omnes qui*. Confirmatur teſtimonio E. Craſſi. *n.2.ita hoc Judices*.

Cicero hoc onus ſeu neceſſitatem integre vivendi amplius ſuſcipit, quam cæteri: quia omnis ſceleris affinem hominem accuſat. *n. 4.atque hoc ego*. Atque hæc integritas Ciceronis facit, ut ſibi diſſimilem ſtudiis & voluntatibus Verrem habeat inimicum:contra vero Hortenſius, & adverſarii illum ament, atque defendant, quia nec caſte,nec integre verſantur.Quæ elegantiſſime indignatus Cicero per enumerationem ſcelerum Verris,& repetitiones,& antitheſes,& ethopejam adverſariorum amplificat. *n.6.& in hoc homine*.

ANNOTATIO.

Hoc exordio Cicero benevolentiam Judicum conciliat ab integritate ſuæ vitæ, & ratione accuſandi Verrem, non proprio commodo, ſed utilitate Reip. Auget iſtam benevolentiam, oppoſita Hortenſii, & adverſariorum corruptione, & incontinentia. Mox in Contentionis propoſitione attentionem, in partitione docilitatem comparabit.

CONTENTIONIS
Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc:in cauſa frumentaria improbus eſt Verres. *n.10. verum hæc dicentur*.

Diſtri-

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc tria: 1. quia in Decumano frumento. 2. in empto, 3. in æſtimato magnas Siculis injurias fecit. *n.11. in hac cauſa*.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum. *Verres in Decumano frumento magnas Siculis injurias fecit*, hoc Enthymemate complexus eſt: Verres exegit Decumas ad arbitrium Decumanorum, ſublata lege Hieronica; & pecunias frumentario nomine maximas cepit: igitur Verres in Decumano frumento magnas Siculis injurias fecit.

Antecedentis primam partem ingreditur deſcriptione juris, & vectigalium Siciliæ, quæ Verres convellere & commutare auſus eſt. *n.12. inter Siciliam*.

Mox iſtam audaciam cavillatur acri ironia ab ingenio Verris, cujus eſt res novas excogitare, confirmatque invidioſa enumeratione plurium ejuſdem edictorum. *n.16. qua in re*. Deinde accuſat ab adjunctis legis Hieronicæ, acute & diligenter ſcriptæ, quam Verres injuſſu populi Rom. ſine Senatus auctoritate, cum detrimento Siciliæ, & Reip. avertit. *num. 17. quamobrem novam*. Tum inſectatur ab improbis & novis edictis per certos nequam Decumanos, quorum Princeps deſcribitur Apronius, *n.21. cum hæc eſſent*. Primum edictum (ut arator tan-

tum

tum det, quantum Decumanus ediderit) recenſet dialogiſmo aratoris, qui de Verris injuria conqueritur, & Decumani, *n.* 25. *primum edictum*. Ejus vero iniquitatem 1. exagitat a perſona recuperatorum, quos dabat ex ſua cohorte Verres: hic alter eſt dialogiſmus aratorum & Verris, *n.* 26. *Negat me recitare totum*. 2. Exagitat ab iſtorum recuperatorum (quos rurſus deſcribit,) colluſione cum Decumanis: nam in tantis incommodis aratorum injuriiſque Decumanorum, nullum ex iſto edicto non modo factum, ſed ne poſtulatum quidem judicium fuit. *n.*29. *atque ut intelligatis*. Tertio exagitat ironia,& octuplici judicio in Decumanos, tantum quadruplici in aratores, quaſi Verres in eos ſit lenior: deinde a clauſula edicti, qua lepide ſe furari putat, cum hoc judicium recuperatorum in utriuſque arbitrio relinquit; non enim erat dubium, quin hos Judices Decumani poſtularent. *n.*34. *erit tamen*. Secundum edictum: ne quis frumentum de area tolleret, antequam cum Decumano pactus eſſet, arguit quod ſit peculiare, & novum, Verriſque proprium, non cum aliis commune Prætoribus: ex quo non Siculorum modo, ſed equitum etiam Rom. incommodum ſequeretur. *n.* 36. *quid illa cujuſmodi*.

Tertium edictum: (ut arator Decumano, quo is vellet, vadimonium promitteret) reprehendit ab aſtuto contrahendi quæſtus conſilio; nam aratores miſeri, ne tam longe, v.g. a Leontino uſque ad Lilybæum ire cogeren-

gerentur,quavis etiam iniquiſſima conditione cum Apronio paciſcebantur. *Nu.* 38. *Jam vero illud*.

Clauditur prima pars antecedentis parva ſubjectione. *Nu.* 19. *quid igitur*.

Antecedentis ſecunda pars, *Verres pecunias frumentario nomine maximas cepit*, conſtat confutatione primum; nam Orator defenſionem Verris, ſeu prolepſim (dicebat ſe ad utilitatem ærarii Decumas magni vendidiſſe, & pluris, quam cæteri Prætores) refellit primo ironica ſubjectione, ab innocentia, & diligentia, & ingenio Verris. *Num.* 40. *ſed vos fortaſſe*.

Refellit ſecundo diſſimili exemplo, & auctoritate ſuperiorum prætorum, L Hortenſii, Cn. Pompeji, M. Marcelli, in exigendis Decumis. *Nu.* 41. *quare igitur*.

Refellit tertio diſſimili exemplo Q. Metelli, qui ſucceſſit, ejuſque litteris ad Siciliæ civitates; neque enim is ad conſequendos honores minus, quam Verres, locupletare ærarium ſtuduit, ſed non iſta ratione. *n.* 43. *ſucceſſit*. Refellit quarto judicio publico Siculorum, qui Verrem abſentem accuſarunt, cum adhuc Siciliæ præeſſet. *n.* 45. *Quid? Metello*.

Refellit quinto ab agrorum ſolitudine, & vaſtatione, adjecta indignatione ſeu apoſtropha ad Verrem. *Nu.* 46. *non mehercule*.

Refellit denique ſexto, manifeſto furto Verris, qui cum ſuis nequam Decumanis ſociis pecunias non minus domum ſuam avertit, quam ad ærarium Romanum miſit inſi-

inſigni Siciliæ & Reip. injuria. *Nu.49. magno tu Decumas*.

Antecedentis pars eadem conſtat deinde inductione, ſeu enumeratione plurium privatorum hominum, & civitatum, a quibus Verres frumentatio nomine pecunias eripuit.

Primo a Nymphone, qui per iſtos optimos recuperatores condemnatus eſt, antequam plane conſtitit. *N.53.Etenim quoniam.*

Secundo a Xenone, qui metu virgarum magis quam judicii, quod ejus colonus peccaſſet, tantum Decumanis, quantum Verres imperavit, exſolvit. *N.55. Xenonis Meneni.*

Tertio a Polemarcho, & Eubulide, qui pugnis & calcibus conciſi, tantum frumenti promittere & dare coacti ſunt, quantum libuit Prætori, & Apronio. *Nu.56. Polemarchus eſt*.

Quarto a Soſtrato, Numario, & Nymphodoro fratribus: Nymphodorum Apronius ſuſpendi juſſit in oleaſtro Ætnæ in foro *Nu.57. Soſtratus eſt*.

Digreditur Cicero præteritione Verris in Apronii regnum ſceleraque, non tantum contra Siculos, ſed etiam contra Rom. *N. 58. contempſit Siculos*.

Præſertim injurias C. Matrinio, & Q. Lollio factas commemorat. *Nu. 60. qui C. Matrinium*.

Concludit hanc partem antecedentis de privatorum hominum injuriis, apoſtropha ad Verrem, & Anacephalæoſi criminum Apronii. *N.64.Jamne intelligitis*. Jam de civita-

vitatibus: primo Agyrinenſes, quaſi contra edictum Prætoris feciſſent, quod addere Apronio lucrum noluiſſent, terruit primum, & recuperatores ſe de cohorte ſua daturum minatus eſt. *Nu.67. ac primum.* Deinde cum illi perſtarent, damnato virgas ad necem intentavit: quam ut ipſi ignominiam effugerent, rogaverunt ut ſibi ſuos agros vacuos Apronio tradere liceret. *Nu. 69. tum iſte.*

Digreditur Cicero obiter in defenſorem Verris Hortenſium, & ſubjectione iſta præclara Prætoris edicta, & recuperatorum judicia, & Apronii lucrum, & virgarum metum commemorat, ut dicatur Verres magno Decumas vendidiſſe. *N.70. hac lege Judices.* Tum ubi virgarum metum Agyrinenſes, quod imperatum eſſet, facturus ſe eſse dixerunt, tyrannice Verres imperat Agyrenſibus, ut Decumas ipſi publice accipiant, Apronio lucrum dent tritici medimna XXXIII. inſuper ut probetur frumentum, addi imperat nummos, medimna LX. quæ omnia litteris publicis, & auctoritate teſtium confirmatat. *Nu.71. virgarum metu.*

. Secundo Herbitenſes pariter coegit Verres tribus annis ſibi, & Apronio, & duobus Decumanis ſuis Æſchrioni, & Decimo (quorum uxores Pippam, & Tertiam habebat) dare lucrum & triticum, quantum vellet. De quo plures, ut ſolent, ſunt facetiæ Ciceronis, & comparatio Verris cum Regibus Perſarum. *Nu.75. Etenim deinceps.*

In fine conflat Verri odium a gemitu Herbitenſium civium, & fuga aratorum

tum

tum comparatione Syllæ: quia Verres de eo, quod ex Decumis Æſchrioni venditis populo Rom. debebatur, demere auſus eſt, amore Pippæ. *Nu.* 79. *Atque ego nunc*.

Tertio Segeſtenſium Decumas cum vendidiſset Docimo quinque millibus medimnum, atque in tabulas retuliſset poſtea, cum tria millia de capite demeret (quæ Tertiæ Mimæ donavit) tabulas corrupit, & ſcripſit vendidiſſe duobus millibus; ita rurſus minus dedit populo Rom. quam Mimæ. *Nu.* 38. *Atque in hoc*.

Quarto Liparenſes Valentio accipere Decumas, & numerare coguntur lucri XXX. millia: quæ injuria exaggeratur ab adjunctis civitatis, & apoſtropha ad Verrem. *N.*84. *Atque Apronius eſt*.

Quinto idem fit Tiſſenſibus, *Nu.*86. *quid ergo a Tiſſenſibus*.

Sexto Ameſtratini pecunias per Heraclium Legatum numerare coacti ſunt, cum ipſis reliqui nihil fieret ex magnis Decumis. *Nu.*38. *quid Ameſtratini*.

Septimo Petrini & Halicienſes etiam immunes non fuerunt ab iſtius Prætoris vi & injuria. *Nu.*90. *Petrini cum*.

Octavo ex Segeſtanis tres præcipue affecit contumelia, Dioclem, Brocchum & Caſſium: quam contumeliam Orator amplificat ex dignitate ſenatoria per incrementum. *Nu.*92. *Segeſtani item*.

Nono Thermitani Inacharenſes, Ætnenſes, Calatini, Muticenſes, Hiblenſes vexati ſunt a Verre. *N.* 99. *Thermitani miſerunt*.

Cicero apoſtropha ad Judices commiſerationem movet erga aratores, & multarum, præter duas, civitatum querimonias alio reſervat. *Nu.*102. *patiemini Judices*.

Decimo de agro Ætnenſi hoc breviter dicit. (Cætera ſunt publicis & privatis litteris conſignata Juno anno CCC. millia mod. tritici: & præterea L.millia lucri eſſe data Apronio. Cur Verres lucri tantum dat Apronio? an quia minoris Decumæ venierint, quam eſſent, id eſt, quam numerus earum eſſet pro exarato tritico? an vero & illæ ſatis magno venierunt, & hic tantum frumenti, pecuniæque tantum numerus ab aratoribus per vim ablatus eſt? *Nu.* 104. *Attendite judices*.

Undecimo de agro Leontino magnos quæſtus fecit, quod Cicero non ex ipſa Leontina civitate quæ defecit, nec ex tabulis Apronii, qui nullas confecit, cum tamen ad iſtud negotium eſſent neceſſariæ, collegit, ſed ex certa ratione Decumarum iſtius agri. *Nu.*109. *Verum ut dixi*.

Rationem autem ac ſummam Decumanum agri Leontini arithmetice Cicero ſupputat, & oſtendit Apronium ipſum, & ſibi Verrem (qui gloriabatur magno ſe Decumas vendidiſſe) dimidio plus ex agro Leontino abſtuliſſe, quam populo Roman. miſeſerit. *Nu.*112. *inſurgere Leontini*.

Non ſolum Verres ſua libidine contra legem Hieronicam in vendendis Decumis iſtos quæſtus fecit: ſed novum lucrum addidit ad ſuperiora: quod ubi alicujus agri decu-

cumam

cumam venderet, a ſingulis Decumanis, præter Decumam, bina & terna millia nummum ſibi exigeret, quo nomine per triennium fecit fortaſſe IↃ. *Nu.*158. *jam iſte homo*.

Ex quo vaſtatio Siciliæ, & imminutus aratorum numerus. *Nu.*120. *unde ergo hoc*.

Atecedentis pars eadem conſtat tertio litteris L. Metelli, hancque partem Orator ſubjectione ingreditur. *N.*12. *quid vultis amplius*.

Mox ex initio epiſtolæ, interpretatur legem Hieronicam Siculis redditam, ſublata Verrea, quia nec Decumę magno vendi poſſet, nec reliqui in Sicilia aratores eſſent; de quo eſt acre odium in Verrem, & in Apronium, comparatione Haſdrubalis & Pœnorum exercitus. *Nu.*124. *recita de epiſtola*.

Rurſus aratorum penuriam ex iiſdem litteris confirmat, & adauget. *Nu.*126. *recita cætera*.

Vectigalia etiam perdita ab avaro Verre, fugam, & mortem aratorum exaggerat. *Num.*128. *Atque ut intelligatis*.

Antecedentis pars eadem conſtat quarto ex criminoſa Prætoris Verris ſocietate cum Decumanis: ac confirmatur primum ex teſtimonio Apronii & ſermonem Decumanorum; nihil interim de fama conſulente ſibi Verre, cujus impudentiam redarguit Cicero, *Num.*130. *attendite Judices*.

Confirmatur deinde ſponſione P. Rubrii, quam ſponſionem Cicero multis interrogationibus urget, atque objicit Verri tacenti in hac re, & ſui capitis periculum negligenti. *Nu.*132. *eſto cætera negare*.

Confirmatur tertio ſimili altera ſponſione D. Scandilii, quæ cum omnibus eſſet manifeſta, & Scandilius poſceret de conventu recuperatores, de cohorte Verris recuſaret, impudens Prætor non putavit plus Romæ apud lectiſſimos Senatores Judices valituram eſſe pecuniam, quam in Sicilia apud tres negotiatores metum. Quid ergo? ipſa maxima ſui invidia cogit Scandilium quinque millia nummum dare, atque adnumerare Apronio. Adverte in hac narratiuncula plures ironias, & varios inſtandi, & ſuſtentandi modos. *Nu.* 135. *Cum eodem Apronio*.

Concludit Cicero hanc narratiunculam, & præcedentes Antecedentis partes, quadam anacephalæoſi, & apoſtropha ad Judices, ut ſevere judicent de Verre. Ubi etiam Albam Æmilium mordaciter perſtringit. *Nu.* 141. *omnia ſimul intelligere*.

Occaſione iſtius Albæ redit Orator ad prolepſim (de qua initio) eamque defenſionem Verris hoc argumento evertit, quod Verres agri Leõtini Decumas multis potuerit plures vendere, quam Apronio (quod de ſe teſtatur Q. Minucius, & ipſe Metellus judicavit, niſi ob præjudicium pepercit amico) at Verres nulli alii, niſi Apronio ſuo Decumas vendere voluit, quo majorem quæſtum faceret. *Nu.* 147. *Decumas agri*.

Antecedentis pars eadem conſtat quinto ex epiſtola Timarchidis, quam facete recitat Cicero ad odium Verris, & ejus comitum. *Nu.* 154. *venio nunc*.

Digreditur in id quod Timarchides etiam ſcripſit,

ſcripſit, Marcelli filium puerum eſſe: nam hunc filio Verris opponit, quem patris luxuria atque avaritia corrupit; agitque amplius de educatione liberorum: poſtea claudit totam hanc partem de crimine Decumani frumenti. *Nu.*159. *nam quod ſcribit*.

Propoſitionis ſecundum argumentum. *Verres, in empto frumento magnas Siculis injurias fecit*, hoc Enthymemate Orator proſecutus eſt: Verres maximo, atque impudentiſſimo furto, publicam empti frumenti pecuniam in proprios quæſtus convertit: ergo Verres in empto frumento magnas Siculis injurias fecit. *Nu.*163. *ſequitur ut de frumento*.

Antecedens clare diſtribuitur in tres partes: primum Verres empti frumenti pecuniam, cum poſita eſſet apud eas ſocietates, unde erat attributa, binis centeſimis fœneratus eſt: quod teſtimonio, & litteris P. Veltii comprobatum eſt. *Nu.* 165. *in hac pecunia*.

Amplificat & urget Verrem Orator, quod negare furtum, aut defendere non poſſit. *Nu.*168. *quis enim hoc*.

Deinde Verres permultis civitatibus pro frumento nihil ſolvit omnino; ſed omnem pecuniam avertit: hoc Haleſinus Æneas teſtatur, *Nu.* 170. *& quoniam de illa*.

Amplificatur hoc furtum, præſertim de improbatione frumenti Siculi, retentaque contra leges pecunia publica. *N.*172. *quod vultis eſſe*.

Confirmatur crimen litteris publicis, & teſtimonii Haleſinorum: ac male Verres ex mancipibus defenſionem arripit; nam ne-

que id, ut velit, & liceat, poteſt quidem, ob Volcatium, & annulum, quo utitur ad obſignandas tabulas. *Nu.* 175. *atque hæc ita*.

Subjicitur parva digreſſio in Verris conſuetudinem furandi, & impunitatis ſpem: ſed jam tenentur, & manifeſta furta divinitus, ob ſcelera ejus in Carbonem, & in Dolabellam. *Nu.* 177. *o conſuetudo*.

Denique novus ille Verris quæſtus arguitur, quod unum & idem frumentum ereptum aratoribus, & domi ſuæ concluſum, non ſemel, ſed bis, neque uno, ſed duobus pretiis vendiderit. *Nu.* 178. *etenim nova quoque*.

Tertio Verres, ſi cui civitati ſolvit, tantum detraxit, quantum libuit, nulli, quod debitum eſt, reddidit: quod certis hominibus fieri ſolebat, ut pro ſpectatione, ut pro colybo, ut pro cerario. *N.* 180. *at enim frumentum*.

Præſertim ſcribæ ſuo de iſta pecunia binas quadrageſimas conceſſit, nulla auctoritate, nullius Prætoris, vel Hortenſii, vel Ciceronis exemplo, *Nu.* 18. *ſcribæ nomine*.

Nam ſi viris bonis, atque honeſtis ſcribis certa eſt merces propoſita, non tamen tanta pecuniæ partitio fieri debuit ſcribæ Verris, qui ſcenicus fuit ineptus, & nummulis corrogatis de Nepotum donis aliquam ſcribarum Decuriam emit. *N.* 183. *quamobrem enim*.

Annulum vero aureum ipſi donatum a Verre, uti & alia dona tribus civibus Rom. cavillatur Cicero a præliis, victoriis, ſpoliiſque Verris. *Nu.* 185. *Hic ille eſt*.

Propoſitionis in tertium argumentum, *Verres in æſtimato frumento magnas Siculis injurias*

jurias fecit, extremo hoc enthymemate conficit Cicero: Verres & imperavit majorem tritici numerum, quam legibus liceret, & æſtimatione auxit, ut pro ternis ſeſtertiis ternos denarios a civitatibus exigeret: igitur Verres in æſtimato frumento magna Siculis injurias fecit. Antecedens ſejunctione primum & apoſtropha ad Hortenſium proponitur, *N.* 118. *dictum Judices eſt*.

Deinde eadem apoſtropha, & conceſſione factum, quale ſit expenditur, *Nu.* 191. *quæro nunc*, *&c.*

Tum iniquitas & impudentia Verris, qui contra leges numerum ſummæ tritici adjecit, & ternis ſeſtertiis æſtimavit, dialogiſmo arguitur, *Nu.* 194. *Verum enim vero*.

Creſcit iniquitas Verris ex ſubita iniquitate aratorum. *Nu.* 198. *hæc deerat injuria*.

Atque ipſis aratoribus teſte Soſiteno hoc eſſet tolerabilius (non tamen æquum) frumentum in cellam gratis dare, quam illud Prætori in cellam vendere cum æſtimatione a Verre inſtituta. *Num.* 200. *quamquam hæc omitto*.

Verum iſtam cellam, ſeu æſtimationem frumenti acerbiorem omnibus injuriis pati Sicilia non poteſt, referente Sophocle. *N.* 203. *At enim iſtam*.

Jam prolepſim Verris, quod alii idem fecerunt, vehementer Orator rejecit, quia ſua defenſione Hortenſius non aſſequitur, ut Verres abſolvatur, ſed ne ſolus condemnetur, & exilii ſui comites habeat, tum quia iſtis improborum exemplis laborat Reſp. lugent.

gent omnes provinciæ, judiciorum metus concidit, *n.20. quid ad hæc Hortenſius*.

His improborum Prætorum exemplis opponit vetera exempla Africani, Catonis, Lælii; & recentia patris Catuli, Marii, Scævolæ, Scauri, Metelli: & domeſtica, P. Servilii, Q. Catuli filii, quorũ nullus auctor iſtius æſtimationis fuit *nu. 209. tametſi quæ iſta*.

Nullo etiam in Sicilia exemplo Verres poteſt cellæ crimen defendere: non C. Marcelli exemplo, non Lepidi: an M. Antonii; at Verri perniciofius eſt imitatione Antonii factum ſuum tueri; non multis enim in rebus ejus improbitatem imitatus eſt. *num. 211. At in Sicilia*.

Sacerdos frumentum æſtimavit; at diſſimili conſilio & tempore, quam Verres, aut Antonius; imo ille cum aratorum commodo & voluntate. *nu. 214. at idem fecit*.

Sex. quidem Peduceus, & C. Sentius nec in vilitate pecunias acceperunt, nec in caritate inique frumentum æſtimarunt. *nu. 216. nam de Sex. quidem*.

Concludit Cicero Apoſtropha ad Judices, ſi nullus præter Verrem magnas pecunias ab invitis civitatibus & aratoribus, Cellæ nomine coegit, ſevere in hunc animadvertendum eſſe; ne cæteris, qui in eadem eſſe culpa poſſint, impunitis, & licentia dari videatur, aut certe ne poſtea ipſi Judices modum & finem libidini hominum conſtituere non poſſint: quod gradatione oſtenditur. *nu. 218. nam per Deos*.

Altera apoſtropha Hortenſium inſimulat, ſi ſuo

ſi ſuo & Senatorum commodo defendere Verrem, & abſolvere in iſto æſtimationis crimine cogitet:id enim turpe genus cogendæ infinitæ pecuniæ ſi inter Senatores ſit; non abs re Prætor Cotta transferret judicia ad æqueſtrem ordinem,qui ordo id numquam commiſit. *nu.222. quas ob res.*

Denique ſine ſummo periculo Judices non poſſunt abſolvere eum reum, qui,quod commiſit,negare non poteſt.*n. 224.atque utinam.*

ANNOTATIO.

Ne prolixa hæc contentio tædium pariat, Orator providet magna ſermonis varietate, atque ordine : nam in primis totam cauſam frumentariam partitur perſpicue in tres partes : quarum prima eſt de frumento Decumano, quod ex decumis exigitur; altera de empto quod præter Decumanum emit a Siculis Populus Rom. tertia de æſtimato, pro quo pecuniam exigunt Mancipes æſtimatione Prætoris. In his tribus partibus inſigniter exponitur Verris fraus, & ingenium furandi : maxime deſcriptis per Ethopejas ejus adminiſtris, & injuriis privatorum hominum ac civitatum per narratiunculas expoſitis; tum convictis furtis plurium teſtium auctoritate, demum accenſa Judicum ſeveritate adverſus improbum hominem, qui totam Siciliam afflixit. Atque hic paſſim occurrit affectus miſericordiæ in calamitoſos aratores Siculos cum odio iniqui Prætoris, & invidia eorum hominum, qui defendunt Verrem, aut cogitant abſolvere.

PERORATIO.

ORator anacephalæoſi tres contentionis partes, ſeu factas a Verre Siculis injurias breviter ſubjicit oculis judicum, hoſque hortatur, ut Verre punito, relevati injuria Siculi coloni, in agro, atque in ædes revertantur. *nu.226. quapropter cognita.*

ANNOTATIO.

Longiſſimæ contentioni convenit hæc recapitulatio; ut ſit rerum fuſo dictarum, ne memoria Judicum excidant, brevis, & ſumma, & artificioſa repetitio. Videtur autem Cicero eum affrctum maxime colligere & proſequi, quem ubique ſparſit, ut tanto major miſericordia tribuatur aratoribus Siculis, quanto ſeverior erit improbi Prætoris damnatio.

VI. VERRINA

Seu

LIB. IV. ACT. II.

IN C. VERREM.

SY-

SYNOPSJS.

PROPOSITIO,

Tota in Sicilia nihil neque privati, neque publici, neque profani, neque ſacri, reliquit Verres.

4. De Tyndaritanis varie varia.

5. De Haluntinis, opera Arthagati, vaſa, pateras, annulos, lectos eripuit, inſtructa officina.

EXPOSITIO SEU NARRATIO.

1. Meſſanæ triplex ſcelus contra C. Hejum commiſit. Ubi orator prolepſim Verris, & laudationẽ Mamertinorum elevat.

6. Syracuſis Antiochum Regem Syriæ, vaſis ex auro, gemmiſque, & præſertim candelabro Jovi dicato privatum ejecit e civitate.

2. Phaleras Philarchi Centuripini ſagax Prætor cum duobus venaticis canibus prædatus eſt.

7. Segeſtanis Simulachrum Dianæ eripuit, dejecto P. Africani monumento; de quo & indignatio.

3. Plures Lilybætanos, Pamphilum, Dioclem, Lælium, Diodorum, Calidium, Papynium, pulcherrimis vaſis & cœlato argento ſpoliavit.

8. Rurſus a Tyndaritanis ſignum Mercurii vi & minis extorſit, crudeliſſime ad ad ſtatuam C. Marcelli alligato & cruciato Sopatro: de quo etiam eſt affectus.

9. Et 10. nocturnis furtis, templorum ac populi ſpreta religione, Apollinis & Herculis ſigna, Agrigentinis, Cybeles ornamenta, Enguinis; Cereris ſignum, Catinenſibus; multa e Junonis templo, Melitenſibus auferre conatus eſt.	11. Ipſis Syracuſanis tabulas pictas in æde Minervæ, & valvas, & haſtas, item ſimulacrum Pæanis. Ariſtæ, Jovis abſtulit: amplificata Græcorum religione.	Narrationem claudit digreſſio.

NAR-

NARRATIO.

Diviſus eſt in undecim narrationes hic Liber.

PRima narratio incipit à Mamertina ſeu Meſſana civitate, in qua Verres tria ſcelera commiſit contra C. Hejum.

1. Ab hoc homine abſtulit pulcherrima quatuor, Cupidinem è marmore, Herculem ex ære, duas Canephoras. *N.3. unde igitur potius.*

Amplificantur hæc furta exclamatione, comparatione, interrogatione per indignationem. *N.7. proh Deum hominumque:*

Ad prolepſim quod Verres illa ſigna emerit, reſpondet Cicero primum ironia; deinde duplici conceſſione: at eſſe contra legem (quam interpretatur & amplificat) oſtendit Prætorem in provincia emere. *Num.8. ſed quid ego.*

Reſpondet tertio C. Hejum ea ſigna non vendidiſſe, quia nec propter æs alienum, nec propter magnitudinem pecuniæ habuerit venalia. *N.11. quid igitur nobis.*

Reſpondet quarto ipſius Heji prolato teſtimonio. *N.15. quid mihi tam.*

Comparatione inſultat Orator Verri à ſua Meſſana civitate, cujus princeps Hejus, & ad laudandum Verrem miſſus legatus, duplex teſtimonium contra Verrem dixit, unum de ſignis à ſe non venditis, alterum de Cybea nave (qua Verres exportavit) publice coactis operis ædificata. *n.17. quid ſedes Verres?*

Alterum ſcelus quod commiſit Verres contra

tra C. Hejum fuit, quod legatum miſit Meſſanam, ut propter teſtimonia Hejus ignominia afficeretur: ubi rurſus Orator inſultat Verri ab hujus laudatoribus Mamertinis. *N.*18. *quæ quia dixit*.

Prolepſim Verris, quod commodarit, ſeu faverit Mamertinis, diluit oſtenſo duplici detrimento, & Reip. & Siciliæ, quando id quod contra jus Imperii Rom. remiſit Mamertinis, in Centuripinos & Haleſinos tranſtulit. *N.*20. *at publice commodaſti*.

Deinde mos iſte prædonum favendi quibuſdam civitatibus, in quas ſeſe ipſi recipiant: confirmaturque exemplo Phaſelis; *N.*21. *feciſti item ut prædones*.

Sic Mamertina civitas recipit Verrem, onerariam navem ei publice ædificat; & quæ olim Catonis impedimenta retinuit propter XVIII. millia, nunc Verri non iraſcitur, majori ſumptu ſæpe facto in prandium Timarchidis, quam quanti Catonis lis æſtimata eſt: quia ipſa ſcilicet furtorum conſcia eſt; quia vacationem ſumptus, laboris, millitiæ, rerum deniq; omnium per triennium conſecuta. *N.*22. *Mamertina Civitas*.

Hinc digreſſione Mamertinos laudatores Verris remittit defectu auctoritatis & apud Senatum, cujus dignitatem comminuit, relicto Senatore; & apud populum, quem offendit, acto in crucem P. Gavio Cive Rom. *N.*24. *laudatum etiam*.

Tertium ſcelus quod commiſit Verres contra G. Hejum fuit, quod Attalica peripetaſmata abſtulerit, idque omnibus teſtatum

tum eſt. *Num.* 17. *quid illa Attalica.*

Secunda Narratio ſubjungitur de Philarcho Centuripino, à quo Verres ſagaciter & gratis phaleras abſtulit, opera Cybiratarum fratrum, quos cavillatur Cicero à furtis, & ſimilitudine. *N.*19. *quid? à Philarcho.*

Tertia Narratio complectitur plures Lilybætanos. A Pamphilo hydriam prætor abſtulit, ablaturus etiam ſcyphos ſigillatos, niſi fratribus Cybiratis pecunia fuiſſet data. Adverte dialogiſmum, *n.*31.*vere mehercules.*

Fit parva digreſſio in nuperam cupiditatem Verris, etiam comperendinati in domo Siſennæ, *N.*33. *at ita ſtudioſus.*

A Diocle Pamphili genero abſtulit abaci vaſa omnia: neque argenti quidquam Verres ſe in Sicilia coemiſſe litteris aut tabulis probare poteſt. *N.*35. *Diocles eſt.*

A Cœlio vaſa argentea, à Caurio ſupellectilem, à Lutatio menſam, ab Apollonio argentum, à Liſone Apollinis ſignum abſtulit. *N.*37. *Tu à M. Cœlio.*

A Diodoro Melitenſi toreumata, ſeu cælatum argentum cum ſtatim auferre non poſſet, propterea quod ille rem diſſimulaſſet, & Romam fugiſſet, cœpit furere Verres, (ut in fabulis Eriphyla) & Diodorum rei capitalis reum velle facere, & condemnare, niſi miſer per triennium abſens fuiſſet. *N.*38. *ſed quid ego.*

A Cn. Calidio equuleos argenteos abſtulit; quos cum à ſe emptos fingit Verres, nec tabulas poteſt oſtendere, ridet Cicero hominem, & ſimul indignans reprehendit,

quod

quod nullius Prætoris exemplo ab Equite Rom. vaſa argentea eripuerit, aut vendenda poſtularit. *N.42. Tum iſte.*

A L.Papyrio turribulum hac ratione abſtulit, ut emblema & artificium remiſerit, argentum retinuerit. Vide Ironiam. Sic Verres(eſt parva digreſſio) pateras, & vaſa ſacra ubiq; in ſingulis domibus Siciliæ prædatus eſt, magno fletu muliercularum. Vide & hìc allegoriã, *n.46. num etiam de L.Papyrio.*

Quarta Narratio ſequitur de Tyndaritanis, quorum quatuor recenſet; de Eupolemo, Calactino, de Catinenſibus, de Agyrinenſibus, à quibus varie varia rapuit idem Verres. *N.48. hic nolite expectare.*

Quinta Narratio eſt de Haluntinis, à quibus Tyrannus Verres per Artagathum, omne argentum cælatum ſibi deferri juſſit, magna perturbatione totius civitatis. *N.51. Illa vero optima.*

Præcipue Cicero officinam Verris deſcribit, & exaggerat diſſimili exemplo L.Piſonis. *N. 54. poſteaquam tantam.*

Huic narrationi ex occaſione adjungit aliam Orator de L. Titio, cui Verres annulum aureum detraxit è digitis: Item multas alias prætermittit, non de annulis ſolum, ſed etiam de lectis. *N.57. nullo modo poſſum.*

Sexta Narratio inſtituitur de Antiocho Rege Syriæ, quem fraudulentus Prætor vaſis ex auro & gemmis ſpoliavit in convivio. *N.60. venio nunc.*

Deinde cum audiſſet ei eſſe candelabrum exquiſitiſſimum, eadem fraude ſibi ad conſide-

ſiderandum petiit, nec poſtea reddidit; ſed vi ac minis juſſit Regem excedere è Sicilia. *N.*64. *nunc reliquum Judices.*

Facinus amplicat Orator, 1. à perſona Regis Antiochi, & fama exterarum nationum. *N.*67. *quæ uxor? quæ latera?*

2. Apoſtropha ad Q. Catulum, *N.* 69. *hoc loco Q. Catule.*

3. Altera Apoſtropha ad Judices, ab adjunctis candelabri, quod eſt donatum Jovi in Capitolio. *N.*71. *vobis autem Judices.*

Septima Narratio exponit ſimulacrum Dianæ à Segeſtanis ablatum. Hoc ſignum parta victoria, Segeſtanis reſtituerat P. Scipio, uti alia multa aliis civitatibus Sicilię. *N.*72. *Segeſta eſt oppidum.*

Cumq; admodum eſſet pulchrum (eſt parva ejus deſcriptio) ardentiſſime illud Verres à Segeſtanis petiit, ac tandem extorſit. *N.*75. *Erat admodum.*

Orator exaggerat hujus ablationem ſigni oppoſita religione ac fletu Segeſtanorum. *n.* 77. *videte quanta religione.*

Exaggerat etiam ab hujus baſi ſublata, quæ P. Africani nomen inciſum ferebat. *N.*78. *quo quidem ſcelere.*

Quare Apoſtropha objurgat P. Scipionem adoleſcentem, quod Verrem defendat. *N.*79. *Te nunc P. Scipio.*

Scipionem Segeſtani orant, ut generis ſui gloriam tueri velit. *N.*80. *adſunt Segeſtani.*

Suo etiam nomine Cicero illum admonet officii. *Ibid. quid aut his.*

Imo ſuſcepta in cauſa Siculorum, & maxime

xime in cauſa civitatis repetit à Verre monumentum P. Africani. *N.*81. *eſt aliqua mea pars*.

Octava Narratio ſimiliter exponit ſignum Mercurii à Tyndaritanis vi & minis extortum, crudeliſſime ad ſtatuam C. Marcelli alligato, & cruciato Sopatro. *N.*83. *At hoc ſolum*.

Excipit Narrationem pulcherrima amplificatio per incrementum & dubitationem ab adjunctis facinoris. *Num.*88. *non poſſum diſpoſite*.

Præcipue ab adjunctis ſtatuæ C. Marcelli Siculorum patroni. *N.*89. *quid eſt hoc*.

In fine confirmatur facinus multis teſtibus contra defenſionem Verris. *Nu.* 91. *ac primo Judices*.

Nona Narratio recenſet nocturna Verris furta in templis: Apud Agrigentinos, præter ſignum Apollinis, ſimulacrum ipſius Herculis demoliri, ac rapere conatus eſt: ſed accurrens tota civitas prædonem egit in fugam. *N.*93. *quid Agrigentino nonne*.

Sic apud Allorinos nocturnus prædo fugatur. *N.*69. *hanc virtutem*.

Apud Enguinos, templum Cybeles ſpoliavit iis ornamentis, quæ intelligens ac temperans Scipio dederat religioni. *n.*97. *Matris magnæ*.

Apud Catinenſes in ſacrario Cereris ſignum ſurripit, & ſcite crimen in ſervum conjicit. Eſt hic indignatio ſeu apoſtropha ad flagitioſum Verrem. *n.*99. *audite etiam ſigna*.

Apud Melitenſes, publice ſpoliavit templum

plum Junonis, quod facere nullus pirata quidem, nec ipſe Rex Maſſiniſſa auſus fuit. Quare Orator rurſus indignatur, & exclamatione inſurgit in reum Verrem, facta quaſi parva Anacephalæoſi ipſius ſcelerum. *N.*103. *Inſula eſt Melita.*

Decima Narratio commemorat Cereris ſignum Ennenſibus ablatum. Sed prius facta tranſitione, repetitur altius fabula Cereris & Liberæ: quanta in religione hæ Deæ fuerint non ſolum apud Ennenſes, & Siculos, ſed etiam apud Athenienſes, & Romanos. *N.*105. *nimium mihi diu.*

Tum narratur, qualia Cereris ſigna, & quanto luctu Sacerdotum Verres aſportarit. *N.*109. *non obtundam diutius.*

Amplificat Cicero hoc ſcelus apoſtropha ad Verrem, & comparatione, *N.*112. *Ennæ tu ſimulacrum.*

Rurſus altera apoſtropha, & teſtimonio Ennenſium obteſtatur Judices, ut tam inſignem injuriam religioſis Siculis factam ulciſcantur. *N.*113. *audiſtis Theodorum.*

Undecima narratio complectitur furta Syracuſana: quibus præmittit Orator deſcriptionem urbis Syracuſanorum, & diſſimilem M. Marcelli comparationem, qui hanc urbem bello cepit ditavitque: at C. Verres pace eam vexavit, ſpoliavitque. *N.*115. *unius etiam urbis.*

Deinde ipſa eadem comparatione enumerat Cicero rapinas Verris: 1. in æde Minervæ tabulas abſtulit, in quibus pugna Agathoclis, & imagines Regum Siciliæ, erant pul-

pulcherrime pictæ. *N.122. ædes Minervæ.*

2. Magnificas ex auro atque ebore valvas illius templi abſtulit. *N.124. Jam vero quid.*

3. Gramineas haſtas, & pulcherrimum ſaphonem (quod ſignum acri ironia Orator concedit Verri) pariter ſuſtulit: *Num.125. Etiam ne gramineas.*

4. Signum Pæanis, ſimulacrum Ariſtæi, & Jovis, & deinde ejus caput ex æde Liberi non dubitavit tollere: quæ religioſiſſima iſtic ſigna fuiſſe oſtendit Cicero; præſertim Jovis ſignum, quia tria tantum Jovis ſigna pulcherrime facta toto orbe erant. *N.128. quid ſignum Pœanis.*

Digreditur Cicero, & hujuſcemodi ſpoliationes fuiſſe Græcis hominibus acerbiores alia quavis calamitate probat, tum religione, & ingenio iſtius nationis, tum exemplo majorum Romanorum, qui ea ipſis reliquerunt. Eo autem nunc eſt acerbior iſta etiam ſpoliatio, quo magis eſt falſa, & ſimulata iſtorum ſignorum emptio, aut venditio. *N.131. jam illa quia.*

Addit Narrationem, quo pacto Syracuſas veniens conquerendi cauſa de Verre, omnia hujus furta cognoverit, ex ſenatus, populique Syracuſani teſtimonio, *N.136. atque ut cæteros.*

Narrat etiam quo pacto à ſenatu laudatio Verris facta eſt, ad ridendum potius illum Prætorem; quia illo ſenatus conſulto ea affinguntur Verri, quæ planiſſime ſunt falſa. *N.141. de laudatione autem.*

Deinde quo pacto idem Senatus decretam Ver-

Verri laudationem ſuſtulerit, fruſtra ac ridicule ad Metellum Prætorem appellante Cœlio. *N.145. quæ poſtquam.*

Denique narrat quo pacto Metellum Pretorem increpans ac terrens, Theomnaſti autem inſaniam perferens, poteſtatem habuerit, tabulas omnes litteraſque deportandi Romam. *N.147. Cum ad prætorem.*

Extremum inſultat imprudenti atque arroganti Verri, comparatione hujus laudationis Syracuſanæ, Mamertinæ, quam ironice concedit ipſi. *N.150. laudant te ſane.*

ANNOTATIO.

Cicero narratione ac ſua oratione peragrat Siciliam, & probatis teſtimoniis partitur in ſingulas civitates furta Verris.

Atque de harum Verrinarum narrationum probabilitate, brevitate, perſpicuitate, ſuavitate diximus ſupra.

VII.

VII. VERRINA

Seu

LIBER V. ACT. II.

IN C. VERREM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Magnus defenſor, & amicus Verris fuit Q. Hortenſius, quem Cicero præſertim invento genere agendi novo, ſic compreſſit, ut obmutuerit. Hac autem oratione, cum Hortenſius ille Verrem eſſe abſolvendum contenderet, propterea quod bonus eſſet imperator, & in dubia Reipub. tempora reſervandus: Cicero oſtendit C. Verrem non modo non habuiſſe in bello fugitivorum, ac prædonum ullam imperatoris virtutem, ſed contra in utroque bello libidinoſe, avare, crudeliter verſatum eſſe. Quare ſeveritatem judiciorum adverſus hunc hominem eſſe exercendam.

Eſt hæc oratio in genere demonſtrativo; nam ironia fere perpetua C. Verris imperatoris virtutes, hoc eſt, quatuor flagitia, avaritia, Majeſtas diminuta, libido, crudelitas vituperantur.

Status ſeu Quæſtio eſt, an C. Verres ſit bonus imperator.

Dicendi character copioſus, atque amplus paſſim amplificationibus, affectibuſque.

EXOR-

ARGUMENTATIO AMPLI-

EXORD. Cicero ridet Hortenſium qui contendere audeat Verrem eſſe bonum Imperatorem, ac propterea judicio eſſe abſolvendum.

Propoſitio. C. Verres non eſt bonus Imperator.

argumenta 1. Quia in bello fugitivorum.
2. In bello prædonum nullam exercuit Imperatoris virtutem.

1. ARGUMENT. 1. C. Verres Siciliam adverſus fugitivos non modo non defendit; verum etiam commovit ſua avaritia, & neglexit ſua luxuria: igitur Verres in bello fugitivorum nullam exercuit Imperatoris virtutem.

2. ARGUMENT. Si quod bellum fuit fugitivorum in Sicilia (ſatis tuta ipſo ſitu, & inſtitutis, & fide) illud extinxit M. Craſſus non Verres: qui Prætor ut quæſtus faceret, plures conjuratos ſervos, dominoſque abſolvit. Deinde negligens & mollis in obeunda provincia, totus fuit in conviviis, & turpi amore muliercularum.

ARGUMENT. Quando prædones vexarunt Siciliam, C. Verres maxima admiſit crimina avaritiæ, Majeſtatis diminutæ, libidinis, crudelitatis: igitur Verres in bello prædonum nullam exercuit Imperatoris virtutem.

2. ARGUMENT. Jam in bello prædonum, 1. ſordidus Verres rapinis ac fraudibus undique pecuniam coegit; præſertim ex illa nave Cybea, quam furtis onuſta deportavit e Sicilia: cum antea Mamertinis potius, quam aliis populi Rom. fœderatis ſociis magnas immunitates dediſſet, cupiditate pecuniæ.

2. Reus

CATIO, ET AFFECTUS.

2. Reus eſt majeſtatis, quia captum forte Archipiratam, quem ſtatim publice oportuit ſecuri percuſſum eſſe, non populo ſpectandum dedit, neque in latomias, ſed procul ad Centuripinos amandavit: poſt, hujus aliorumque piratarum locum Cives Rom. obvoluto capite necavit. Denique nullo Prætoris exemplo, privatus ac ſine imperio illum populi Rom. hoſtem domui ſuæ ſervavit; qui ſi aufugiſſet, aut fuiſſet mortuus, quanta trepidatio civitatibus Siciliæ reſtabat?

3. Libidinoſus Prætor amiſit claſſem populi Rom. nam poculis intentus, hanc remige, milite, victu non inſtruxit, huicque præfecit Cleomenem hominem ebrioſum, & Syracuſanum, cujus uxorem amabat; itaque hæc claſſis inops & infirma brevi in piratas incidit, capta, ſubverſa, incenſa eſt, in ipſo portu Syracuſano, maxima populi clade atque opprobrio.

4. Crudelis in Navarchos, Civeſque Rom. fuit, illos comprehendi innocentes juſſit, impune relicto Cleomene: ac parentes quidem fruſtra Verrem deprecati, celerem filiorum necem ac ſepulturam redimere à crudeliſſimo lictore debent. Cives Rom. virgis cæcidit nullo diſcrimine; plures conjecit in latomias, atque in crucem egit, contra jus, dignitatem, fiduciam populi Rom. quin ipſam crucem Mamertinorum movit, & in conſpectu Italiæ fixit.

PERORATIO.

1. Enumeratio criminum Verris.

2. Affectus ſeu obteſtatio Deorum ac ac Deerum, quos impius Verres læſit.

EXOR-

EXORDIUM.

STatim principio exordii proponit Cicero ironice defenſionem imperatoris Verris ab Hortenſio ſuſceptam. *n.* 1. *Nemini video*.

Mox ironiam lepide auget dubitatione. *N.* 2. *quid agam Judices*.

Et facto M. Antonii Oratoris. *N.* 3. *non poſſum*.

ANNOTATIO.

Illa eſt inſinuatio oratoris, dum ſtatim principio exordii utitur ironia ad fiduciam ſuæ cauſæ oſtendendam, debitandumque adverſarium.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: C. Verres non eſt bonus imperator. Effertur per conceſſionem. *N.* 4. *non agam*.

Diſtributio ſeu argumenta propoſitionis ſunt: quia C. Verres, neque in bello fugitivorum (quæ eſt prima pars contentionis) neque in bello prædonum (quæ eſt altera) ullam exercuit imperatoris virtutem.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRimam Contentionis partem, ſeu de bello fugitivorum hoc enthymemate

Cicero complexus eſt: C. Verres Siciliam adverſus fugitivos non defendit, ſed commovit ſua avaritia, neglexit ſua luxuria: igitur C. Verres in hoc fugitivorum bello nullam exercuit imperatoris virtutem.

Antecedentis pars prima, *C. Verres Siciliam adverſus fugitivos non defendit*, probatur ſubjectione ab adjunctis.

1. Quia fugitivorum bellum non fuit in Sicilia à C. Verre, ſed in Italia à M. Craſſo, & Cn. Pompejo confectum. *N.5. quid dices.*

2. Quia Sicilia conſilio & virtute M. Craſſi, non Verris, tuta fuit à fugitivis. *Ibid. obſtitiſti videlicet.*

3. Tuta fuit ſitu & natura loci. *N.6. At tum in Italia.*

4. Tum maxime tuta fuit inſtitutis & decretis Prætorum, qui iſtic ante Verrem fuerunt, ac præſertim ſecuritate. L. Domitii. *N.7. contagio autem iſta.*

5. Etiam tuta fuit fide, & animo Siculorum erga Romanos. *N.8. Ergo his inſtitutis:*

Antecedentis 2. pars, *C. Verres Siciliam commovit ſua avaritia*, probatur 1. quia Leonidæ conjuratos ſervos pecunia abſolvit. *N.9. quid igitur.*

Hanc Verris avaritiam Cicero amplificat 1. ſuſtentatione. *N.10. quid deinde.*

2. Apoſtropha, præteritione, conceſſione. *N.11. quid loco.*

3. A communi metu civitatum. *Nu.12. quid ais bone cuſtos.*

4. Exclamatione ironica, & feſtiva comparatione Verris cum ſummis imperatoribus.

bus. *num.* 14. *ò præclarum imperatorem*.

Neque ſolum ſervos pecunia abſolvit, ſed dominos etiam ſine culpa comprehendit, ut vel inde quæſtum faceret: quod plurium exemplis compertum eſt: *n.*15. *quid hoc*.

Maxime exemplo Apollonii, quem tandiu Verres torſit in carcere, dum ſe homo dives pecuniis redemiſſet. *num.*16. *quid de Apollonio*.

Præclara eſt hæc narratio, quam de more exprimit orator ab adjunctis pulchra hypotypoſi. Deinde conceſſionem, ſeu præteritionem elegantem adjungit. *n.*19.*quod ſi ab Apollonio*.

Tum Hortenſii prolepſim manifeſta Verris (qui Apollonium numerata pecunia dimiſit) avaritia refellit, & apoſtropha ad Judices capitalem hujuſmodi quæſtum condemnat. *N.*22. *prævideo enim*.

Conſequens Enthymematis. *Igitur in hoc fugitivorum bello nullam exercuit imperatoris virtutem*, ironia & anacephalæoſi interſeritur, addita dubitatione, qua fit tranſitio ad tertiam partem. *n.*25. *cupio mihi Judices*.

Antecedentis tertia pars, *C. Verres Siciliam neglexit ſua luxuria* probatur ab itineribus luxurioſis, per tria tempora, hyemis, veris, & æſtatis. *n.*26. *itinerum primum*.

Nam hyeme Syracuſis, urbe commoda, fere perpetuo in conviviis, numquam extra tectum viſus eſt. *Ibid. primum temporibus*.

Vere autem Verres non in equo, ſed in lectica molliſſime roſis coronatus breve iter faciebat, & tantiſper auditis magiſtratibus

veneri, & libero reliquum tempus tradebat. *n.77. Cum autem*.

Hic pulchra hypotipoſi, & faceta ſimilitudine pugnæ Cannenſis, recenſet convivia imperatoris Verris, non ſobria, non pudica, *n.28. quo loco*.

Æſtate vero quando prætoris eſt obire provinciam, iſte Annibal æſtiva caſtra ameno in loco ad Syracuſas figebat. *n.29. cum vero æſtas*.

U bi non cum hoſte prælia, ſed cum muliere Tertia, & nequam aſſeclis, & adulto fil io, convivia inſtituebat. *Ibid. in eum autem*.

Cum interim inter mulierculaꝛum voces, & cantus jus ſileret in foro. *n.30.ut per eos dies*.

Ad hæc digreditur Cicero in affectus, ridetque Hortenſium, qui ejuſmodi imperatorem defendit, addito rurſus exemplo M. Antonii oratoris. *n.32. hunc tu igitur*.

Objecta etiam tota Verris militia, qui cum adoleſcens in aleatoris Placentini caſtris militaret, ſæpe ære dirutus, hoc eſt, omnia ſtipendia alea perdidit. *n.33. Dii faciant ut*.

Poſtea vir factus & Prætor populi Rom. audax & impudicus miles fuit: quod duplici facinore per præteritionem probatur. *n.34. Jam vero cum*.

Deinde exclamando, & digrediendo rurſus aſſurgit contra Verrem, propoſita ſui & illius comparatione: nam Cicero in obeundis magiſtratibus ſibi à populo Rom. mandatis,

tis, ſe accuratum, & temperantem, & pium erga Deos exhibuit. *n.*35. *ò Dii immortales*.

Contra, Verres in ſuo Prætoris munere negligens, libidinoſus, impius extitit. *n.* 37. *tu cum eſſes*.

Poſtremo Verres cum ex urbe Tempſa fugitivorum reliquias expellere poſſet, nullum reſponſum Valentinis dedit, intentus ſuæ Tertiæ. Itaque tunc omnes Verrem voce damnabant, quem poſtea tabellis judicialibus damnaturi erant. *n.*28. *niſi forte Italici*.

Secundam Contentionis partem, ſeu de bello prædonum, pari Cicero, ut primam, enthymemate complexus eſt: C. Verres in bello prædonum maxima admiſit ſcelera, avaritiæ, Majeſtatis diminutæ, libidinis, crudelitatis: ergo neq; in hoc prædonum bello ullam exercuit imperatoris virtutem.

Antecedens prolepſi, diſtributione, attentionis renovatione proponitur. *num.*41. *Eſto nihil*.

1. Quod non imperavit Mamertinis (quia clam ipſi pecunias dederant) certum numerum navium, nautarum, & militum, more ceterorum Prætorum. *n.*42. *Rem navalem*.

Deinde quod Cybea nave maxima, donata ipſi à Mamertinis, & publico ſumptu ædificata, privatim uſus ſit, ad furta, & prædas è Sicilia deportandas. *n.*43. *navem vero*.

Digreditur prolixius Cicero triplici prolepſi; priore, (inſerta per apoſtropham ad Verrem & Hortenſium conceſſione tam inſolentis, & contra famam, legeſque ædificationis navium. *n.*44. *quid mihi*:)

Refellit, negatque Verrem quidquam è ſuo expendiſſe ad Cybeam navim ædificandam, quia neque id teſtimonio Heji Principis Mamertini, neque publicis uſquam tabulis proditur. *n.46. Verum hæc omnia.*

Altera prolepſi reprehendit Verrem comparatione parium, quare potius Mamertinis, (imminuta populi Rom. auctoritate) quam Tauromantinis, qui pariter fœderati erant, navem non imperaverit. *n.48. at enim idcirco.*

Deinde quare alias immunitates Mamertinis dederit, pręſertim frumentum nō emendi. *n.51. Denique cum ex ſenatus conſulto.*

Cum tamen frumentum nō ſolum à Tauromantinis, ſed etiā à Netinis, quia pecunias non dederant, exegerit. *n.55. Age porro tu.*

Poſteriore prolepſi negat Verrem merito laudari à ſolis ex tota Sicilia Mamertinis, quorum quidem laudatio ex utilitate proficiſcitur. *n.56. hic mihi etiam.*

Confutato Verre, ex digreſſione redit ad eam navem, quam à Mamertinis Verres acceperat ad prœdas, contra leges, & quam navem ipſis remiſerat contra fędera: hancque improbitatem geminam accuſat. *n.58. Verum ut ad claſſem.*

Addit & alias fraudes, ſeu prædandi rationes, quibus iſte quæſtum, & pecuniam faciebat. *n.59. habetis unius.*

Exclamatio hanc partem antecedentis concludit. *n.61. huncine hominem.*

Majeſtas diminuta inde cenſetur, quod adducta prædonum nave, & avidiſſime exinanita (adverte hypotypoſim) Piratas, &

ipſum

ipſum Archipiratam dimiſerit, accepta pecunia *n.62. cum propter iſtius.*

Dimiſſum autem Archipiratam eſſe patet, quia illum nemo vidit Syracuſis, tametſi omnis populus illum cernere victum cupiiſſet. *n.64. Conjectura bona eſt.*

Quare diſſimili exemplo P. Servilii Verres in odium adducitur, quia jucundiſſimo ſpectaculo privaverit populum. *n.65. unus plures.*

Quia anxius, (quod ſuſtentatio exprimit) ubi hunc prędonem ſuum cuſtodiret, non in latomias Syracuſanas (quarum brevis eſt deſcriptio) neque Lylibæum, neque Panormum, ſed ad Centuripinos homines rerum imperitos amandavit. *n.67. Age porro.*

Quia Syracuſanis animadvertentibus non omnes piratas, neq; Archipiratam ipſum interfecit, Verres horum loco cives Rom. ſuppoſuit obvolutis capitibus, ne cognoſcerentur. Hæc eſt præteritio cum doloris ſenſu,& parva anacephalęoſi. *n.70. Interea Syracuſani.*

Quia teſte M. Fannio (quod Cicero exclamatione & ſubjectione exaggerat) metuente conſcientia, civem Rom. non Archipiratam ſecuri percuſſum eſſe paſſus eſt. *n.72. At quemadmodum.*

Quia hunc Archipiratam nullo Prætoris exemplo, tamdiu apud ſe ſervavit. *N.94. Verum ſi crimen.*

Augetur crimen, & audacia, quia vel privatus ac ſine imperio, iſtum Populi Rom. hoſtem domi ſuæ retinuit. *n.75. Verum eſto.*

Crimen amplificatur magis ſubjectione,&

comparatione à conſequentibus, ſi ille prędo profugiſſet, aut fuiſſet mortuus. *n.76. Quid ſi pridie.*

Libido Verris fuit ejuſmodi, ut ab illa Romanorum claſſis amiſſa ſit. *N. 79. Hac tanta præda.*

Nam ab illa libidine, Verris negligentia in paranda claſſe, & convivia quotidie luxurioſa, & impudicus amor muliercularum profluxit. *Ibid. nam æſtate.*

Ab illa libidine præfectura claſſim Rom. collata eſt Cleomeni, cujus uxorem amabat Verres. *N.81. Erat Nice.*

Hanc claſſis præfecturam exclamatione expoſtulat orator mandatam, præ aliis, homini Siculo, & quidem Syracuſano. *n.82. Accipit navem.*

Indignationem per antitheſes auget diſſimili exemplo M. Marcelli, & Majorum, quibus Syracuſanorum fides ſemper ſuſpecta fuit. *N.83. Itaque vir ille.*

Ab illa libidine claſſis Romana propugnatoribus, & remigibus inops, infirmaque ſolvit ex portu, ſpectante & molliter veſtito Verre. *N.85. egreditur.*

Hæc claſſis præfecto Cleomene ebrioſo, brevi eſuriit, & ad ſe piratas allegit. *n.86. Poſteaquam.*

Tum Cleomenes per avaritiam præſidio, etiam terreſtri deſtitutus, Centuripina nave, celerrima & fortiſſima fugam cepit. *Ibid. Cleomenes autem.*

Reliquæ naves ducem ſecutæ, partim in fuga captæ ſunt, partim ſubmerſæ, partim

noctu

noctu incenſæ. *Num.* 98. *Pelorum verſus*.

Quare in exclamationes, & affectus prorumpit Cicero, deploratque hanc populi Rom. cladem. *n.*91. *o tempus miſerum*.

Mirifice etiam deſcribit iſtius cladis nuncium ab adjunctis temporis, & loci, & perſonarum, Cleomenis (in quem jocatur ab uxore & diſciplina militari), & Verris, & Syracuſanorum, qui tantum non Verrem, ſicut Uticenſes Adrianum, prætorem occiderunt. *Ibid. atque eadem nox*.

Præterea cladem amplificat ex eo, quod jam victores piratæ paucis navibus intrarint in portum Syracuſanum, ſeu intimam urbis partem, quo hoſtium nullus, ne Carthaginenſium quidem, penetrare hactenus potuit. *N.*94. *Confirmant ipſi ſe*.

Denique quod in eo ipſo portu, in quo Athenienſium claſſis victa eſt, inſultat hoſtis claſſi Rom. frugibus, milite, remigibus deſtitutæ: hoc urbis ludibrium exclamatione rurſus deploratur. *n.*97. *hic te Prætore*.

Crudelitas Verris primum in navarchos, deinde in cives Rom. ſæviit: in navarchos quidem, quia cum videret varios de ſua libidine, atque avaritia ſermones haberi (mirare in his & ſequentibus hypotipoſes; nam eſt rerum geſtarum talis expreſſio, ut adhuc geri, & ante oculos eſſe videantur) conſilium cepit navarchos convocandi, à quibus teſtimonium favens extorqueret, quod ſtatim in tabulas publicas referri curaret. *n.*99. *poſteaquam è portu*.

Verum cum hoc ſibi nihil profuturum co-

gnoſceret, ſtatim omnes ſuæ avaritiæ teſtes de medio tollere ſtatuit. *n.* 202. *deriſum credo.*

Excepto tamen Cleomene, de quo eſt elegans per proſopopœjam deliberatio. *nu.* 103. *occurrebat.*

Et dialogiſmus. *n.* 104. *Cleomonem vocat.*

Igitur repente comprehendi navarchos jubet, quaſi claſſem prodidiſſent. *n.* 105. *hac poſteaquam.*

Spectat iſta Cleomenes, familiariter Pretori adſtans; atque accuſator decernitur Nævius Turpis, vir Verri appoſitus. *num.* 106. *cum hæc fierent.*

Interim lugere parentes, & deprecari filiorum ſortem, & vincula; nominatim duo hoſpites Verris, Dexio & Sthenius; ſed fruſtra. *N.* 107. *veniunt Syracuſas.*

Quam inhumanitatem orator amplificat à parentis utriuſque lacrymis, & ſenectute, & jure hoſpitii. *Ibid. pater aderat.* Subjecta Correctione per comparationem. *n.* 108. *ſed quid ego.* Et paulo poſt dialogiſmo. *n.* 109. *catenas habebat.*

Heraclius homo innocens in ſimili calamitate, & cauſa fuit, *n.* 110. *dicit etiam.*

Heraclienſis item Furius, qui magna cum libertate, tum integritate accuſans, minitanſq; Verri, necatus eſt. *n.* 111. *Fuit in illis.*

Hic Cicero Verris crudelitatem erga Siculos oppoſita populi Rom. clementia redarguit. *N.* 113. *Ne multa, Judices.*

Philargi etiam Centuripini ſupplicium modo attollit incremento, modo extenuatione deprimit, ut miſeris navarchiis & paren-

rentibus miſericordiam imploret apud Judices. *n.*114. *Nihil addi*.

Nam commiſerationem elicit primo propoſita janitoris carceris ſeu lictoris crudeli proſopopæja. *n.*117. *Aderat janitor*.

2. Subjecta ad motum exclamatione, quod parentes non jam celerem filiorum necem, ſed ipſam ſepulturam redimere oportuerit. *n.*118. *O magnum*.

3. Gemina, & vehementi proſopopœja: una ad Verrem, quem numero teſtium adhuc ſuperſtitum magnæ crudelitatis, & avaritiæ convincit. *n.*120. *Quis tum fuit*. Altera ad Judices per communicationem. *n.*122. *per Deos immortales*. 4. Pathetica proſopopęja Tyndaritanorum civium. *nn.*123. *Cum mihi Tyndaritani*,

Hęc proſopopœja gravior fit tum diſſimili P. Africani, & Verris animo erga Tyndaritanos, tum cognatione, & privilegiis iſtius civitatis. *n.* 124. *Veſtras quondam*. Creſcit etiam proſopopœjæ vis dubitatione per ſubjectionem bonorumq; omnium conceſſione, quæ Verres nefarie ex hac urbe, & tota Sicilia abſtulit. *n.*125. *quo confugient*.

5 Propoſita Siculorum præſertim duorum parentum, Dixionis, & Sthenii ſquallore, ac luctu, tum uxorum liberorumque gemitu, nec non totius Siciliæ querimoniæ, quæ Ciceroni eſt delata, *n.*127. *hoc jam ornatu*.

Quod reliquum eſt, affert Cicero aliquot prolepſes, ne ullo pacto defendi poſſit Verres in hac erga navarchos crudelitate, non enim incertos fortunæ aut belli exitus Cice-

ro objicit Verri, ſed avaritiam in inſtruenda Rom. claſſe. *n.130. quapropter*.

Nec ipſe objicit (Verri utique prætori) ſupplicium ſecuris uſurpatum; verum arguit illud ſupplicium ſine cauſa cum crudelitate, probis navarchis, ſpectante maxime reo Cleomene inflictum eſſe. *n.132. etiam illud*. Tertio non negat à familiari, & paterno amico Hortenſio Verrem defendi, ſed vel à patre quidem ſuo defendi negat: quod perelegante certe proſopopęja per anacephaleoſim expreſſum eſt. *n.135. Hic tu etiam*.

Crudelitas Verris in cives Rom. Tria ſuppliciorum genera exercuit, virgarum, carceris, crucis. Hunc locum magno animi ſenſu aggreditur Cicero. *n.138. ſatis eſt factum*.

Virgis cædi juſſit multos, nulla, aut levi ex cauſa præſertim C. Servilium, de quo eſt pulchra hypotipoſis, *n.139. Virgis quã multos*.

In carcerem ſeu in latomias conjecit plures: cujus ſceleris indignitas petitur à jure, ac libertate civium Rom. cum apoſtropha ad Judices, & repetitione ad Verrem. *nu. 142. Numquid ego*.

Augetur indignatio ſeu avaritia Verris, cum odioſa comparatione ejuſdem cum piratis Siciliæ (quos poetæ finxerunt) Dionyſio, Phalari, Charybdi, Scylla, Cyclope. *n.144. Atque erat iſta libido*.

Commovetur magis affectus voce ac imploratione miſerorum Civium Roman. qui fere omnes, ut Syracuſanorum litteræ teſtantur, & convincunt Verrem necati ſunt. *n.146. Hic inſtitutis*.

In-

Inflammatur idem maxime motus exemplo Majorum, qui acerrime injurias nomini Rom. factas ulti ſunt, & comparatione Scytharum. *n.*150. *ſi quis Rex*.

Concludit Cicero gemina prolepſi Verrem tot criminibus implicatum pœnas non evaſurum *n.*150. *ſi mehercules*.

1. Prolepſis eſt: etſi illi fuerint Sartoriani milites, quos necavit Verres, tamen clementia Senatus, Populiq; Rom. reditum in patriā impetrarant; atque Pompejus ipſe illos in fidem ſuam receperat, *ibid. quid enim defendit*.

2. Prolepſis eſt: non tantum Sertorianos milites, ſed liberos etiam mercatores (quod teſtantur Puteoli, P. Gavius, L. Flavius, aliique conjecit in carcerem, & occidit obvolutis capitibus. *n.* 152. *malo mehercules*.

. Hanc mercatorum ſortem miſeram amplificat Cicero à benignitate populi Romani erga ſocios, & à periculis quæ illi mercatores ſubeunt in mari. *n.*15. *poſt hanc illorum*.

In Crucem egit P. Gavium Conſanum Civem Rom. cujus ſupplicium narrare incipit orator, pathetica dubitatione. *n.*157. *Numquid ego*. Proſequitur elegante in paucis hypotipoſi *n.*59. *Gravius hic*. Poſt exclamationem narrationem ſubjicit ad motum de libertate Civis Rom. *n.*161. *O nomen dulce*.

Subjicit & prolepſim, quæ Verrem plurium, & ſua ipſius confeſſione convincit, atque jugulat, iſtum Gavium Conſanum non ſpeculatorem fugitivorum, ſed civem Rom. fuiſſe, iſtumque in tormentis clamitaſſe, ſe civem eſſe Rom. *n.*163. *Nunc quoniam*.

Qua-

Quare communicatione multa rurſus amplificat, de jure, ac dignitate, ac fiducia civis Rom. quem tamen Verres tollere in crucem auſus eſt. *n.*165. *Si tu apud Perſas*.

Sed vehementius aſſurgit amplificatio altero Verris facinore: quo crucem Mamertinorum loco movit, & in conſpectu Italiæ fixit, ut ſe non jam P. Gavii; ſed communis libertatis infeſtiſſimum hoſtem exhiberet. *n.*168. *ſed quid ego*. Gradatio amplificationem iſtam graviorem reddit. *nu.*169. *facinus eſt*. Altera item gradatio & comparatio per apoſtropham pene lacrymas & commiſerationem erga navarchos, ſeveritatem vero judiciorum erga Verrem elicit. *n.*170. *ſi hæc non ad cives*. Ceterum ſi forte abſolvatur Verres (adverte inſinuationem) quod non eſt probabile, Cicero fidem ſuam ſtudiumque erga Rempub. iſta accuſatione probavit. *n.*172. *A me tametſi*. Hortenſium monet per exiſtimationem ſuam, per ſuſceptos in Republ. honores; per cætera ornamenta, deſiſtat ulterius Verrem defendere. *n.*173. *Quamobrem te*. Denique promulgata jam lege, ut equites Rom. judicent, ſi quid à novis Judicibus committetur in hoc Verris judicio contra Remp. comminatur. Cicero (adverte repetitionem) ſe ad populum Rom. cauſam eſſe acturum. *n.*176. *erga mei*. Nec propterea dubitat nobilium virorum invidiam, atque inimicitias ſuſcipere, exemplo M. Catonis, Pompeji, Fimbriæ, Marii, Cælii, *num.* 179. *Quæret aliquis*.

ANNO-

ANNOTATIO.

Contentionis propoſitio eſt perſpicua. Argumentatio autem duplici Enthymemate conſtat. Prioris Enthymematis tripartitum antecedens continet ironiam imperatoris Verris, & confutationem Hortenſii. Nam Cicero primo negat C. Verrem defendiſſe Siciliam. 2. Demonſtrat capitalem avaritiæ quæſtum exercuiſſe quod indicando, ſuſtentando, concedendo & irridendo oſtendit. 3. Verris luxuriam facetiis, & argutis ſimilitudinibus deſcribit; inſultans & aſpergens crebra digreſſione Hortenſium iſtius præclari imperatoris deſenſorem. Poſterioris Enthymematis quadripartitum antecedens habet inſignes affectus, atque amplificationes quatuor criminum Verris: avaritiæ, majeſtatis diminutæ, libidinis, crudelitatis; propter quæ Cicero vocat C. Verrem in invidiam & in odium. Primum avaritiam inſectatur ex immunitatibus, quas dedit Mamretinis, & ex dimiſſo Archipirata, quem tamdiu domi ſuæ ſervavit. Deinde libidinem, & negligentiam Prætoris in inſtruenda claſſe, ejuſq; præfecturam homini Syracuſano traditam indignatur, accuſat, quæritur, exclamat ſæpius, diſſimilia majorum exempla affert: turpem vero fugam navium, ac illarum incendium multis exclamationibus, & adjunctis deplorat: ſed præcipue affectum odii tractat objecta commiſeratione navarchorum (fit enim ut flexi ad miſericordiam animi, gravioris odii flammam concipiant contra ſævum hominem) hæ ſunt autem commiſerationis cauſæ comprehenſio, & carcer innocen-

centum navarchorum; contra, impunitas Cleomenis, luctus, ac deprecatio parentum ſenum, & amicorum, & hoſpitum Verris, feritas atq; avaritia Lictoris, vexatio, atque inhumatio corporum, querimonia Tyndaritanorum, totiuſq; Siciliæ, quæ tantis amplificationibus figuriſque ſententiarum, præſertim proſopopœjis, narrationibus, exclamationibus, apoſtrophis, dubitationibus efferuntur, ut nihil videatur ad has concitandæ miſerationis induſtrias addi poſſe. Verum adauget Orator, atque accumulat odium Verris, majore miſericordia erga cives Rom. quos ille virgis plurimos cædere, conjicere in latomias fere innumeros, agere in crucem honeſtiſſimos quoſque contra jus, & dignitatem, & fiduciam urbis, imo crucem in conſpectu Italiæ figere non dubitavit. Hanc crudelitatem novis hypotipoſibus, exclamationibus, apoſtrophis comparationibus, gradationibus, ſic etiam exaggerat, ut lacrymas civibus Roman. & ſibi metipſi & vel ipſis ſaxis propemodum moveat. Ita profecto magnus Orator apicem duorum horum affectuum, miſericordiæ, & odii, attigiſſe crederetur, niſi reſtaret peroratio.

PERORATIO.

HÆc peroratio eſt illuſtris; fitque anacephalæoſi hujus, & aliarum Verrinarum, recenſendo illius crimina per obteſtationem Deorum, ac Dearum, quos ipſe læſit, aut quorum templa ſpoliavit. *N.*183. *Nunc te Jupiter*.

ANNO-

ANNOTATIO.

Majus quoddam reperit Orator humano odio: Deos præterea, Deaſque vehementi apoſtropha obteſtatur, per Verris furta, libidinem, avaritiam, & omnia flagitia, ut impium hominem terris inviſum perdant. Atque ita factum eſt: nam C. Verres à populo Rom. in exilium miſſus, poſtea ſocius Deorum, ac Dearum Dæmonum fuit.

PRO M. FONTEJO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

M. *Fontejus, Gallia per triennium poſt præturam adminiſtrata, Romam reverſus, poſtulantibus Gallis repetundarum accuſatur à M. Plætorio, defenditur à Cicerone actione ſecunda, conſulatum gerentibus, quantum conſequi conjectura liceat Q. Hortenſio, & Q. Metello, cum judicia per tres ordines Aurelia lege adminiſtrarentur.*

Quæſtio eſt in genere judiciali: an M. Fontejo Prætore oppreſſa fuerit ære alieno Gallia.

Stylus partim ſubtilis, partim mediocris, propter laudem M. Fonteji.

SYNOPSIS.

PROPOSITIO.

M. Fontejo prætore non oppreſſa fuit ære alieno Gallia.

CONFUTATIONIS 1. PARS.

M. Fontejo Prætore nulla pecuniæ verſura facta eſt, quia probari non poteſt pecuniam Fontejo eſſe datam; imo honeſtiſſimi quique laudant Fontejum ob res geſtas in provincia, quæ difficulter paret; pauci, iique hoſtes vituperant.

2. PARS.

M. Fontejus ex munitione viarum non fecit quæſtum; quia omnes coegit ad muniendas vias, & multorum operam improbavit: deinde non ſolus præfuit muniendis viis.

3. PARS.

M. Fontejus novum vini portorium, nō inſtituit. *Probatio deſideratur in Cicerone.*

DIGRESSIO.

Sapientis eſt autem judicis Romani non credere Gallis teſtibus, inimicis, cupidis, a religione remotis; potius teſtimonio civium Rom. credendum eſt, & integritati virtutique M. Fonteji, quæ duabus accuſationibus lædi non potuit.

PERORATIO.

Miſericordiæ affectus erga M. Fontejum, propter integritatem vitæ, nobilitatem generis, virtutem militarem, amicas provincias, matrem, ac ſororem Veſtalem, quæ pro ipſo ſupplicant.

CON-

CONTENTIO.

EX hac mutila oratione ſola ſupereſt contentionis illa pars, quæ confutatio dicitur; habetque tres partes: 1. M. Fontejo Prætore, nulla pecuniæ verſura facta eſt. 2. Fontejus ex munitione viarũ non fecit quæſtum. 3. Novum vini portorium non inſtituit.

Confutationis 1. pars, *M. Fontejo Prætore nulla pecuniæ verſura facta eſt*, conceſſione urgetur, quia nullo teſte, aut tabula probari poteſt, pecuniam Fontejo datam, ſive à Gallis, ſive à civibus Rom. *n.*1. *Hoc Prætore*.

Deinde amplificatur rebus geſtis M. Fonteji in ea provincia, cui difficile eſt imperare. *n.*2. *prob Dii immortales*.

Tertio confirmatur teſtimoniis eorum, qui amici ſunt Fontejo, quiq; legatos ad eum in judicio laudandum miſerunt (ut ſunt Maſſilienſes, & Narbonenſes,) non vero audiendi qui ſunt inimici. *n.*4. *Hæc qui geſſit*.

Adde: major eſt hominum honeſtiſſimorum copia, qui M. Fontejum Prætorem defendunt, & laudant, quam inimicorum, qui oppugnant. *n.*6. *Quid ſi majorem*.

Confutationis 2. pars, *M. Fontejus ex munitione viarum non fecit quæſtum*, brevi conficitur ex eo, quod coacti ſunt munire omnes, & multorum opera improbata ſunt: deinde quod alii præfuerunt iſti munitioni. *n.*7. *objectum eſt etiam*.

Confutationis 3. pars, *M. Fontejus novum vini portorium non inſtituit*, deſideratur in Cic.

Tan-

Tantum dicitur eo majorem injuriam affingi Fontejo, quo gravius eſt crimen in ſingulas amphoras quaternos denarios portorii nomine exegiſſe. *n.9. cognoſcite nunc.*

Sequitur elevatio teſtimonii Gallorum amplificata hoc ſyllogiſmo : ſapientis eſt Judicis non credere inimicis, & cupidis, & à religione remotis teſtibus : tales ſunt Galli : igitur non his credendum.

Major explicatur officio Judicis, qui vult eſſe prudens & rectus; præſertim in dubia cauſa. *n.11. At hoc Galli.*

Confirmatur exemplo eorum judicum, qui clariſſimis etiam viris, ut Cæpionibus, Metellis, Scauro, Craſſo, teſtibus non crediderunt. *n.13. An vero vos.*

Aſſumptionis 1. pars, *teſtes Galli ſunt inimici Fontejo*, comparatione infertur ex cauſis inimicitiæ.

2. Pars, *teſtes Galli ſunt cupidi* eadem comparatione oſtenditur, oppoſita, vel collata accuſatoris Induciomari temeritate, atque audacia, cum conſideratione & pudore Judicum. *n.17. ſi qui ob aliquod.*

2. Pars, *Galli ſunt à religione remoti*, probatur ab affectibus bellorum, & hoſtiarum, quas immolant. *n.20. an vero iſtas nationes.*

Complexio ſyllogiſmi amplificatur comparatione, & contrapoſito, & Ethopeja. *n.22. Cum his vos teſtibus.*

2. Amplificatur integritate cauſæ, ac virtute M. Fonteji, quæ pluris apud Judices eſſe debet, quam inanes minæ Gallorum teſtium. *n.24. ſi M. Fontejum,*

3. Am-

3. Amplificatur à conſequentibus, ſi Gallorum minæ profuerint contra civem Rom. eluditque Cicero has minas, excitando imperatores, qui rurſus contra iſtas nationes dimicent. *n.26. magna mehercule.*

3. Amplificatur honeſtate, & innocentia vitæ M. Fonteji, quæ duabus accuſationibus lædi non potuit: propoſito diſſimili exemplo Scauri, Aquilii, Cottæ, Rutilii, Piſonis. *n.27. quia ſi in turpi.*

ANNOTATIO.

Maxime cauſam hanc tuetur Cicero rebus geſtis & integritate vitæ M. Fonteji; ac ne Gallorum teſtimonia Fontejum urgere videantur, ea Orator infringit, partim in ſpecie afferendo ex ipſa etiam Gallia Maſſilienſium, & Narbonenſium teſtimonia pro Fontejo, partim in genere Gallorum fidem rejiciendo, ab adjunctis teſtium, qui non debent eſſe inimici, cupidi, à religione remoti; quales eſſe Gallos demonſtrat.

PERORATIO.

CIcero multis conglobatis rebus, quę pro Fontejo ſupplicant, excitat Judices ad miſericordiam: primum pręter integritatem vitæ ſupplicat generis antiquitas, continua prætura in iſta familia, recens memoria patris interfecti. *n.*30. *frugi igitur hominem.*

Deinde virtus militaris M.Fonteji, propter quam reſervandus eſt in dubia Reipub. tempora tot jam imperatoribus amiſſis. *n.* 32. *quare ſi.*

3. Ami-

3. Amicæ M. Fontejo duæ provinciæ Macedonia, & Hiſpania; duæ urbes Maſſilia, & Narbonenſis colonia, omnes item cives Roman. qui contra impetus terroreſque Gallorum defendunt M. Fontejum, & Rem. *n. 34. ac infeſtis prope.*

4. Lacrymæ ac complexus Matris, & ſororis Sacerdotis Veſtæ. *n. 36. quod ſi tantas.*

5. Perturbatus animus fortis viri, cui potius fuiſſet Gallorum telis, quam injuriis interire cum ignominia. *n. 38. videtiſne ſubito.*

Concludit M. Fontejum civitati, & ſuis amicis, non hoſtibus Gallis dedendum. *n. 39. & quo periculo.*

ANNOTATIO.

Adjuncta uti ad exordium ſæpiſſime, ſic interdum etiam ad perorationem magnam vim habent, concitantque affectus, ſi conglobantur. Eo artificio Orator captat miſericordiam M. Fontejo, collectis omnibus prope adjunctis hujus Judicii, ſeu cauſæ. Addit præterea actionem (qua nihil eſt potentius ad movendos animos) vel mulierum, parentum, vel amicorum, vel ipſius etiam Fonteji, qui omnes ſupplicant.

PRO

PRO A. CÆCINNA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

HÆres uxoris ſuæ Cæſenniæ A. Licinius Cæcinna Volaterranus, fundum repetit à Sex. Æbutio, qui viva Cæſennia, cum ejus cognitor eſſet, in actione fundum illum emerat, nec tamen ante obitum Cæſenniæ poſſederat: ea vero mortua, ſtatim in eum, tamquam ſuum venerat. Cæcinna cum in rem præſentem ex conventu cum amicis veniſſet, ut de fundo moribus deduceretur, vi, hominibus armati repulſus, ac probibitus, imperat à prætore interdictum, de vi hominibus armatis; ut, unde dejectus eſſet, eo reſtitueretur. Æbutius contra dejectum eſſe negat, rejectum ait inde oritur quæſtio de verbis interdicti, aliter ea Cicerone, aliter Æbutio interpretante: in eo facta ſponſio eſt. Verum bæc amplius in Narratione Manut.

Quæſtio eſt in genere judiciali, an Cæcinna ex interdicto debeat reſtitui in fundum quem occupavit Æbuſius.

Stylus ſubtilis, excepto exordio.

SYNOPSIS.

EXORDIUM.

Cæcinna conſiderate in agro ceſſit audaciæ Æbutii, & nunc conſtanter in judicio reſiſtit improbitati. Atque hanc audaciam, ac improbitatem, quando impudenter fatetur Æburius, quid tardant recuperatores judicare? an propter jus civile? nū eſt hoc proprium uni Cæcinnæ. An propter æſtimationem Æbutii? eo maturius eſt judicandum, quo turpius eſt factum. An Cæcinna debet confligere leviore actione? non eſt alia ratio, niſi interdicto poſſeſſione repetere; neque porro eſt judicis actionem præſcribere.

NARRATIO.

Cæſennia mandatum dedit Æbutio fundum emendi, eumque ex ſextula hæredem fecit, illa mortua & hærede Marito relicto, Æbutius, vi, armatis militibus, Cæcinnam fundo prohibet: hic interdictum a prætore impetrat, ut unde dejectus eſſet, eo reſtitueretur. Ille reſtituiſſe ſe dixit; in eamque rem ſponſio facta eſt.

PROPOSITIO.

Cæcinna ex interdicto debet reſtitui in fundum, quem occupavit Æbutius.

ARGUMENTA.

1. Quia Cæcinna vi de fundo eſt dejectus ab Æbutio.

2. Quia Cæcinna eū fundum poſſedit.

AR-

ARGUMENT. AMPLIFICAT. & AFFECTUS.

1. ARGUM. ARGUMENTATION.

Æbutius homines armavit, qui Cæcinnam dejicerent de fundo; igitur Cæcinna vi de fundo eſt dejectus ab Æbutio.

2. argument.

Cæcinna fuit Cæſenniæ hæres, & pro hærede ſe geſſit; item denuntiavit Æbutius Cæcinnæ, & Cæcinna moribus ſe deduci noluit; denique jus Civitatis non eſt Cæcinnæ ademptum; igitur Cæcinna eum fundum poſſedit.

Ridiculus eſt, ac ſtultus cum teſtibus ſuis Æbutius, qui dicatſe non dejeciſſe Cæcinnam de fundo; ſed prohibuiſſe armatis hominibus ne accederet, ac propterea Cæcinnam non debuiſſe ad interdictum confugere; quaſi vero alia ſit actio, aut re ipſa non ſit idem, vi prohibere & dejicere. Quod ſi quis in verbo latere velit callide, aut ad verba rem deflectere, nulla lex, nullum fœdus, nullum etiam interdictum erit, quin infirmari, ac convelli poſſit. Itaque non verba, ſed res, nec futilia verborum tendicula ſunt admittenda, ſed juris civilis ratio in cauſis retinenda.

2. argumen.

Nec lex Syllæ obſtat in hac cauſa Cæcinnæ, nec ipſi (quia Volaterranus eſſet) potuit adimere libertatem aut Civitatem.

peroratio.

Judices ſpectare debent virtutem Cæcinnæ, non iſtam Syllanorum temporum rationem, quæ eſt extra cauſam.

EXORDIUM.

CIcero ſtatim initio comparat invidiam Æbutio, qui magna audacia Cæcinnam vi, hominibus armatis de fundo dejecit: & nunc pari impudentia, ſeu malitia, quaſi bonam cauſam habere videatur, in judicium venit. Judicum autem gratiam conciliat Cæcinnæ, qui conſiderate in agris ceſſit audaciæ; & nunc conſtanter in judicio reſiſtit improbitati. *n.1. ſi quantum.*

Auget Cicero cauſę ſuę fiduciam ex Æbutii confeſſione, & teſtibus. *n.3. itaq; longe alia.*

Deinde non minus callidum, quam impudens conſilium Æbutii exercutit, quando hic de jure civili (quod eſt commune omnibus) an Cæcinna ſit ex illis quibus Sylla civitatem ademit, cauſam deliberandi, judicandi morã ac religionem movit. *n. 4. Verumtamen.*

Nam revera Judices non de civili jure iſto dubitant, ſed de exiſtimatione Æbutii: qua in re Cicero notat Recuperatores, qui ſeverius ideo judicent, bis jam ampliata cauſa, quia ex eo judicio turpem Æbutii exiſtimationem ſequi videant. Illa enim neglecta eo maturius eſt judicandum, quo turpius eſt factum. *n.6. quamquam ego mihi.* Ad id quod objici poteſt à Recuperatoribus, poſſe confligi leviore actione, quam ſit hæc de vi armata, unde turpis exiſtimatio ſequitur, reſpondet Cicero comparatione Prætoris, non eſſe Judicis præſcribere rationem; deinde ſe non poſſe alia ratione, niſi poſſeſſionem per interdictum repetere. *n.8. at ſi quis.*

A N-

ANNOTATIO.

Cum tertio hæc cauſa Cæcinnæ ageretur(jam enim bis recuperatores non liquere judicaverant) Orator callide Judices admonet officii, ut maturius judicent de re turpi, ſeu armata vi, quam fatetur etiam ipſe adverſarius. Quod ſi ſequetur periculum exiſtimationis, non propterea Judices debent moveri & tardare; imo eo citius pœnam ſtatuere: quo audacius Cæcinnam de fundo, vi dejecit Æbutius, & nunc impudentius venit in judicium.

NARRATIO.

M. Fulcinius Tarquinienſis Cæſenniæ uxori moriens, uſum fructuum omnium bonorum ſuorum legavit, ut frueretur una cum filio hærede inſtituto. *nu.* 10. *M. Fulcinius fuit.*

Filio mortuo, & auctione bonorum conſtituta, Cæſennia fundum ex iis bonis emere de ſententia amicorum conſtituit: idq; negotium Sex. Æbutio (hic deſcribitur à Cicerone) dedit, cui fundus pecunia Cæſenniæ emptus, fuit addictus. *num.*12.*ſed hunc fructuum.*

Cæſennia cum non multo poſt A. Cæcinnæ nupſiſſet, eumque hæredem feciſſet, deceſſit. Tum Æbutius fundum iſtum, quem mandato Cæſenniæ emerat, cujuſque ex ſextula hæres erat, malitioſe ſuum eſſe dixit. *n.*17. *cum omnia iſta.*

Itaque conſtitutum fuit, quo die in rem præſentem veniretur, ut cum Cæcinna de fundo eſſet dejectus, interdictum à Prætore poſtularet. Verum Æbutius fundo occupato, Cæcinnam in eum ingredi (minus conſiderate) conantem coactis, armatiſque hominibus per vim aditu, ingreſſuq;prohibuit. *n.20. cum hic novæ litis*. Repulſus Cæcinna interdictum de armatis hominibus à Dolabella Prætore impetravit, ut, unde dejectus eſſet, eo reſtitueretur: Æbutius reſtituiſſe ſe dixit: in eamque rem ſponſio facta eſt. *n.13. his rebus ita geſtis*.

ANNOTATIO.

Hujus narrationis ſynopſim refert Fabricius, ex Hotomano, ut annotat Freigius. Artificium in probandis adjunctis, & ad ſuam cauſam attrahendis, & deſcribenda qualibet perſona, præſertim Æbutii apparet.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: Cæcinna ex interdicto debet reſtitui in fundum, quem occupavit Æbutius.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: 1. quia Cæcinna vi de fundo eſt dejectus ab Æbutio, 2. quia Cæcinna eum fundum poſſedit.

CON-

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus:

PRopoſitionis primum argumentum, Cæcinna vi de fundo eſt dejectus ab Æbutio, hoc Enthymemate tractatur. Æbutius homines armavit, qui Cæcinnam dejicerent de fundo; igitur Cæcinna vi de fundo eſt dejectus ab Æbutio.

Antecedens amplificatur confeſſione Æbutii, quem Cicero contemnit hominem ſtultum ac improbum, & enumeratione teſtium, quos facete ridet, præſertim decimo loco Falculam. *Ib. maxime fuit optandum.*

Defenſio Aebutio, quod Cæcinna non ſit dejectus, ſed prohibitus accedere primo, re ipſa refellitur. 1. quia contra hujuſmodi vim, & prohibitionem qua actione alia, ſi datur actio, Cæcinna potuit uti, niſi interdicto, & quidem ex inſtituto Majorum? *n.* 31. *an vero illa*. Confirmatur communicatione ad C. Piſonem Aebutii defenſorem, adducto ſimili ædium ſuarum, & ſervorum exemplo, propter quod confugere debet pariter ad interdictum: habebit enim hanc actionem, aut non aliam quampiam, aut omnino nullam. *n.*35. *Nondum de Cæcinnæ.*

Deinde defenſio Aebutii inique latet in littera & verbo, ſententia interdicti diminuta contra auctoritatem, mentemque majorum. *n.*38. *etenim perſpicuum eſt.*

Tertio ſi dixerit Aebutius ſe hoc interdi-

cto non teneri, quia vis Cæcinnæ facta non ſit, quod nemo ſit occiſus, neque ſauciatus; reſpondet Cicero comparatione a majori, ſi exercitus maximos vi pulſos dicimus, quod his metus ſit injectus, nullo milite, aut cæſo, aut ſauciato: quanto majorem Cæcinna, & hujus advocati vim paſſi ſunt, quos armatorum hominum terror in fugam, & periculum conjecit, licet nemo vulnus accepit. *n.* 41. *queramur*, *inquit licet*. Adde ſcire eſſe armatos ſatis eſt, ut vim factam probes: Cęcinnam in manus Æbutii incidiſſe non eſt ſatis? de periculo neglecti hujus juris Judices monentur. *n.* 45. *at vero hoc*.

Quarto communicatione oſtendit Cicero Cæcinnam, qui cum vellet ad fundum accedere, prohibitus eſt, recte dejectum dici, etſi non fuerit in eo loco: ſicuti detruſus recte dicitur, qui non attingitur. *num.* 48. *Age vero de vi*.

Denique ſi ad verba rem deflectere velimus; nulla lex, nullum fœdus erit, quin infirmari & convelli poſſit. *n.* 51 *an hoc dubium*.

Hoc Cicero exemplis demonſtrat L. Craſſi (qui contra verba jus hæreditatis tribuit Curio) & fundi, & viæ, & formularum pupilli. *n.* 52. *Exemplis nunc uti*.

Imo verba ſępe non expendenda, ſed rem, oſtendit etiam Cicero teſtimonio ipſius interdicti, nam primo vocabulo (familiæ) teneris reſtituere eum, quem vel villicus, vel ſervus tuus dejecerit, non quod hic familia tua ſit (quis hoc latine non intelligat) ſed e familia ſic non minus teneris, ſi unus ſervus,

aut

aut plures, aut univerſa familia, ſi procurator, aut libertus minime negotio præpoſitus, ſi quivis externus, aut è tuis, tuo nomine aliquem expulerit: quia non verba, ſed res quæritur. *n.55.veniunt in mentem*. Alterum interdicti vocabulum (hominibus coactis) ipſa æquitatis cauſa explicari debet. *num.59. Perge porro*.

Tertium vocabulum (armatis) ſimiliter de re, ſive de vi armatorum facta, quomodocumque vel ſaxis, vel armis, vel ab uno, vel à pluribus, vel ab armatis, vel ab inermibus, intelligi debet. *n.60. Amatiſve quid*,

Concluditur teſtimonium interdicti parva anacephalæoſi. *n.63. verum an his*.

Cicero venit ad defenſionem Æbutii, cui facilius oſtendet armatos non dici, qui ſine ſcutis, & ferro fuerunt, quam eum non eſſe dejectum, qui pulſus fugatuſque ſit. *n.64. venio nunc*.

Et ſimul adverſarium Piſonem arguit, quod Jureconſultos accuſet, ſeu iis non obtemperet, cum ipſe in verborum tendiculis latet, nec bonum & æquum defendit. *n.65. Atque illud*.

Rejicit etiam exemplum Scęvolę, ut alienum à cauſa. *n.67. in iſta defenſione*.

Deinde excurrit in laudem juris civilis, æquitatem in cauſis valere. *n.70. Nam qui jus civile*.

Pergit exclamatione efferre jus civile, ac neceſſario retinendum in Rep. oſtendit: pręſertim in cauſa Cæcinnæ. *n.73. O rem præclaram*. Ex occaſione digreditur in laudem C.

Aquilii, cujus teſtimonio utitur Cicero pro Cæcinna contra adverſarios, ſubjecto dialogiſmo. *n. 77. hoc loco percommode*.

Tum apoſtropha reverſus, Piſonem verbis pugnantem (quamquam id recuſavit ſæpius) hoc dilemmate captat: Si tu, Piſo, ad interdicti ſententiam fugis, noſtro gladio; ſi ad verba, tuo conficieris. *n. 81. quid eſt Piſo.*

Altera ad Recuperatores apoſtropha ſubtilius oſtendit, multis ſimilibus, & exemplis, vim interdicti diſtingui. *n. 85. velim Recuperatores*. Deniq;contendit, quod etiam prius dixit, C. Piſonem pariter interdicto uſurum, ſi quis ipſum ædibus vi prohiberet. *num. 89. etenim Piſo*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Cæcinna eum fundum poſſedit, quem occupavit Æbutius*, etiam hoc Enthymemate tractatur. Cæcinna fuit Cæſenniæ hæres, & pro hærede ſe geſſit. Item denuntiavit Aebutius Cæcinnæ, & Cæcinna moribus ſe deduci voluit; denique jus civitatis non eſt Cæcinnæ ademptum: ergo Cæcinna eum fundum poſſedit, quem occupavit Aebutius.

Antecedenti præmittitur hæc propoſitio: etſi Cæcinna non poſſedit eum fundum, debuiſſet tamen eo reſtitui, unde vi eſt dejectus: idque probatur ex verbis edicti, tam in vi privata, quam in publica. *n. 90. Ut vero jam*.

Tum Antecedens affertur. *n. 94. Atque ego in hac*. Non fuiſſe vero jus civitatis Cæcinnæ in Volaterrano ademptum oſtendit Cicero ex lege Syllæ; non enim populus poteſt

teſt cuiquam libertatem, aut civitatem adimere: quod etiam præjudicio ſeu exemplo Arretinæ mulieris probat. *n.95. At enim Sylla.*

Quibus autem modis, aut cauſis adimi, vel non adimi jus civitatis poſſit, pluribus explicatur. *n.98. Certe quæri hoc.*

Verum hæc eſſe extra cauſam, nec legem Cicero Syllæ quidquam obſtare Cæcinnæ concludit illam. *n.101. non me præterit.*

ANNOTATIO.

Dubia eſt, ut videtur, cauſa Cæcinnæ: nam utrumq; firmamentum adverſarii diſſimulat Cicero, non omnino evertit: defendebat enim (juxta ſententiam Hotomani) Æbutius ſe ob eam cauſam armaſſe, ne vis ſibi afferretur, ac de ſuo fundo vi à Cæcinna dejiceretur. Quin etiam non modo id confitebatur, ſed etiam profitebatur, ac præſeferebat. Teſtes etiam eos ſumpſerat, quemadmodum Cæcinna in ipſius fundum per vim armatis hominibus ingredi conatus fuiſſet. At cum prohibuiſſet, non dejeciſſet. Itaque id Cicero transfert ad commodum ſuæ cauſæ: quaſi confeſſione Æbutii, & ejus teſtibus probare poſſet Cæcinnam eſſe dejectum: cum tamen iis uteretur Æbutius, ut prohibitum eſſe, non dejectum probaret. Quæ ſunt plane controverſa. Deinde alia defenſio Æbutii, eaque firmiſſima erat, quod Cæcinna fundum non poſſediſſet, ideoque Æbutius reſtituiſſeſe diceret. Nam cum peregrinis Civium Rom. hæreditates adire legibus non liceret, Cæcinna autem eſſet peregrinus, quia Volaterranus (Vo-

 later-

laterrani autem per legem Syllæ cives Rom. non erant) hæres Cæſennia eſſe non potuit. De his omnibus callide Orator diſputat, atque extra cauſam eſſe oſtendit. Cæterum extat Ciceronis de hac contentione judicium in Bruto: tota mihi cauſa (ait) pro Cæcinna de verbis interdicti fuit, res involutas definiendo explicavimus, jus civile laudavimus, verba ambigua diſtinximus.

PERORATIO.

CIcero commendat Judicibus cauſam Cæcinnæ, tum ſpectata ejus virtute, tum non conſiderata Syllanorum temporum ratione, ſeu poſſeſſione fundi; quæ extra cauſam ſit. *n.*103. *qui quoniam.*

ANNOTATIO.

Cicero reſumit in orationis exitu, quod eſt pro ratione temporis præcipuum, nempe iſta fundi pſſoeſſio: & quod eſt pro cauſa Cæcinnæ favorabile; nempe probabilitas, contra adverſarios, qui verborum inſidiis, & malitioſe, non æquitate juris litigant.

ANALYSIS
RHETORICA
ORATIONUM
M. T.
CICERONIS.
VOLUMEN II.

Pro lege Manilia, Oratio XIII.
Pro A. Cluentio Avito, Oratio XIV.
I. Agraria, Oratio XV.
II. Agraria, Oratio XVI.
III. Agraria, Oratio XVII.
Pro C. Rabirio, Oratio XVIII.
I. Catilinaria, Oratio XIX.
II. Cantilinaria, Oratio XX.
III. Catilin. Oratio XXI.
IV. Catilinaria, Oratio XXII.
Pro L. Muræna, Oratio XXIII.
Pro L. Flacco, Oratio XXIV.
Pro P. Sylla, Oratio XXV.
Pro Archia Poeta, Oratio XXVI.
Poſt Reditum ad Quir. Oratio XXVII.
Poſt Reditum in Sen. Or. XXVIII.
Pro Domo ſua, Oratio XXIX.
De Haruſpicum Reſponſis, Oratio XXX.
Pro Cn. Plancio, Oratio XXXI.

PRO LEGE MANILIA,

Seu

DE IMPERATORE POMPEJO DELLIGIENDO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

L. Manilius Tribunus plebis promulgarat legem, qua omnes populi Rom. copiæ in Aſia contra Mithridatem & Tigranem uni Pompejo Imperatori optimo committerentur: huic legi reclamarunt plures viri conſulares præſertim Q. Hortenſius, & Q. Catulus; ille negans uni deferenda eſſe omnia, hic affirmans eſſe contra Majorum inſtitutum. At Cicero valere legem pronuntiat, & annuente plebe evincit.

Quæſtio ſeu ſtatus hujus orationis eſt in genere deliberativo, an bellum in Aſia contra duos Reges Mithridatem, & Tigranem ſit à populo Rom. gerendum, & an iſtius belli Imperator Pompejus ſit deligendus.

Genus dicendi eſt mediocre, ac temperatum, quod non ſolum in probando & flectendo verſatur, ſed etiam in delectando, quare permixtum cenſeri debet deliberativo genus demonſtrativum ob laudes Pompeji.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Ab adjunctis Roſtrorum : e quibus primum licet Ciceronis dicere.

NARRATIO. Grave bellum inferunt Romanis Mithridates, & Tigranes Reges : ab hoc bello diſcedit Lucullus : ad id depoſcitur Pompejus.

PROPOSITIO. Gerendum eſt à populo Rom. bellum in Aſia, & huic bello præficiendus eſt Cn. Pompejus.

ARGUMENTA.
1. Quia hoc bellum eſt genere ſuo grave & neceſſarium.
2. Eſt magnitudine periculoſum.
3. Cn. Pompejus eſt bonus imperator.

ARGUMENTATIO.

1. ARGUMENT. In hoc bello Aſiatico agitur gloria populi Rom. agitur ſalus ſociorum, aguntur vectigalia maxima, aguntur fortunæ multorum civium : igitur hoc bellum eſt genere ſuo grave & neceſſarium.

2. ARGUMENT. Hoc bellum conjungunt duo reges potentiſſimi, ſuſcipiunt agitatæ nationes, victo Lucullo : igitur eſt magnitudine periculoſum.

3. ARGUMENT. In Pompejo eſt ſcientia rei militaris, virtus, auctoritas, felicitas : igitur Pompejus eſt bonus Imperator.

A M-

EROR.

AMPLIFICATIO, ET AFFECTUS.

3. ARGUMENTAT.

Populus Rom. qui ſemper gloriæ appetens fuit, & minimas injurias nomini Romano factas perſecutus eſt, non ulciſcetur bello Mithridatem, qui maxima injuria affecit Italos, & jam tribus & viginti annis regnat impune? non defendet, exemplo Majorum, ſocios, qui hoc bello periclitantur; ſinet non pendi vectigalia fertilis Aſiæ; fortunis evertentur multi cives Rom. & ſimul opibus ruet Reſp.

2. ARGUMENTAT.

Rex Mithridates novis eſt copiis auctus, & ſecundo prælio L. Lucullum, lapſo exercitu fortiſſimo, fugavit. Quis hunc Regem debellet.

3. ARGUMENTAT.

Nullum eſt bellum in quo a pueritia non ſit verſatus Cn. Pompejus ſumma virtute, & innocentia, & temperantia: huic accedit incredibilis auctoritas, ac divinitus data felicitas: non huic tanto Imperatori bellum Aſiaticum committetur?

CONFUTATIO.

Q. Hortenſius male nunc improbat uni Pompejo committi bellum Aſiaticum; quia alias in prædonum bello lex Gabinia Prævaluit, ſimul ſecuta felicitate Populi Rom. Q. Catulus male etiam diſſenſit ſententiæ, ac auctoritati populi Rom. qui ſapienter pro ratione temporum mutavit conſilium, multaque extra ordinem dedit uni Pompejo.

PERORAT.

1. Laus C. Manilii ob promulgatam legem.
2. Studium Ciceronis in tuenda lege, commodoque Reip.

EXORDIUM.

EXordium Cicero ab adjunctis Roſtrorum, e quibus, quia nondum licuit ſibi per auctoritatem, ac facultatem concionem ad populum habere, omne tempus ſuum amicorum cauſis transmiſit. *n.*1. *quamquam mihi*.

Nunc cum iſta auctoritas ab ætate, & mandatis honoribus, facultas etiam longo uſu acceſſerit, lætatur iſto munere defungi. *nu.*2. *Nam propter*. Præſertim lætatur in ejuſmodi cauſa dicere, quæ cum laudibus Cn. Pompeji eſt conjuncta. *n.*3. *Atque illud*.

ANNOTATIO.

Hoc exordium petitur ex viſceribus cauſę, ſeu adjunctis. Nam gaudet Cicero ſe primum e Roſtris, ac de Pompejo dicere, captatque populi Rom. gratiam, acceptos illi bonores, & auctoritatem, & dicendi facultatem referendo. Præterea ad inſerviendum iſtius populi Rom. auribus, continuo numeros & periodos concinnat, tamquam, in re belli ampla, & copioſa Cn. Pompeji laude.

NARRATIO.

EXordio ſubnexa eſt parva narratio, qua Cicero denuntiat bellum grave & periculoſum Romanis inferri a duobus Aſiæ potentiſſimis regibus, Mithridate, & Tigra-

grane; Lucullum ab eo bello diſcedere; Cn. Pompejum ad id bellum depoſci. *n.4. Atque, ut inde.*

ANNOTATIO.

In exornatione, & deliberatione non adhibetur narratio, ut diximus in Rhetorica, ſed tamen in variis locis quædam narratiuncula inſeri queunt quæ pertinent ad cauſam; qualis eſt hæc, quæ viam ſternit ad contentionem.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt duplex, ſeu compoſita, gerendum eſt à populo Roman. bellum in Aſia; atque iſti bello præficiendum eſt Cn. Pompejus.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: gerendum eſt a populo Roman. bellum in Aſia. 1. Quia hoc bellum eſt genere ſuo grave & neceſſarium. 2. Quia eſt magnitudine periculoſum. Huic autem bello præficiendus eſt Cn. Pompejus, quia eſt bonus imperator. *n.5. primum mihi.*

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Primum Argumentum, *Bellum Aſiaticum eſt genere ſuo grave, & neceſſarium,* expli-

explicatur hoc enthymemate: In hoc bello Aſiatico agitur gloria populi Rom. agitur ſalus ſociorum, aguntur vectigalia maxima, aguntur fortunæ multorum civium: ergo bellum Aſiaticum eſt genere ſuo grave & neceſſarium. *n.9. genus eſt enim*. Antecedens enthimematis clare, ut patet, diſtribuitur in quatuor partes, ac ſingulæ habent complexionem conſequentis, & adhortationem, ut populus id bellum gerat.

Antecedentis prima pars, *in hoc bello Aſiatico agitur gloria populi Rom.* probatur a contrario, quia ſummum eſt dedecus populi Roman. non ulciſci bello, & perſequi regem Mithridatem, qui maximo nominis Rom. probro, una die tota Aſia, omnes Italos impune trucidavit. *n.7. & quoniam*. Augetur iſtud dedecus ex eo, quod Mithridates neq; a L. Silla, neq; a L. Muræna ſuperatus, ſocietatem belli contraxerit in Hiſpania cum Q. Sertorio. *n.8. Etenim adhuc ita*. Et quamquam Cn. Pompejus celerrime in Hiſpania Sertorium vicerit, L. tamen Lucullus belli reliquias in Aſia non confecit. *nu.9. ſed tamen*. Maxime vero amplificatur dedecus populi Rom. exemplo majorum; qui bello ulti ſunt minores injurias, quam hæc ſit à Mithridate illata. Itaque concludit orator, & ad bellum hortatur populum a minori ad majus per repetitionem, & antitheſes. *n.10. ſed pro veſtri*.

Antecedentis 2. pars, *agitur ſalus ſociorum*, probatur, quia Ariobarzanes rex, civitateſque Aſię(quæ idcirco Cn. Pompejum ſumma vir-

virtute imperatorem depoſcunt) hoc bello periclitantur. *nu.12. quid quod ſalus*. Concludit orator hanc partem, uti præcedentem pari adhortatione, & exemplo Majorum. *n.14. quare ſi*.

Antecedentis 3. pars; *aguntur vectigalia maxima*, probatur ex fertilitate Aſiæ, cujus provinciæ vectigalia plurimum ad belli utilitatem & pacis dignitatem conferunt. *Ibid. præſertim cum de veſtris*. Nullum autem vectigal adventante bello, aut ejus rumore, aut metu penditur: quod Cicero brevi enumeratione, & adhortatione ſubjicit. *n.14. Nam cæteris in rebus*.

Antecedentis 4.pars, *aguntur fortunæ multorum civium*, probatur, quia multi cives Roman. vectigalia Aſiæ conduxerunt, vel iſtic negotiantur, vel collocatas habent pecunias: qui ſi bello afflicti, ac fortunis everſi ſunt, neceſſe eſt ſimul evertatur, ac opibus ruat Reſp. quare huic, & iſtis conſulendum eſſet monet Cicero. *n.17. ac ne illud quidem*. In fine fit brevis & clara complexio enthymematis. *n.19. quare videte*.

Secundum argumentum, *bellum Aſiaticum eſt magnitudine periculoſum*, hoc(quod infra *n.26.*clarum eſt)conſtat enthymemate: Hoc bellum conjungunt duo reges potentiſſimi, ſuſcipiunt agitatæ nationes, victo L. Lucullo imperatore; & vetere expulſo exercitu: ergo bellum Aſiaticum eſt magnitudine periculoſum. Antecedens explicat narratio oratoria: 1. per prolepſim: quomodo L. Lucullus magna quidem laude Mithridatem

copiis

copiis ſuis, & urbibus, ac Sertoriano ſubſidio, & regno ſpoliavit: non tamen illum cepit, aut extremo bello confecit. *n. 20. atque ut omnes*. Nam Mithridates ſtratagemate (ſimili fabuloſo Medeæ exemplo) proſequentem hoſtem remoratus evaſit ad Tigranem. *n. 22. cognoſcite Quirites*.

Tigranes hunc excepit & confirmavit. *n. 23. hunc illo timore*.

Exteræ vero nationes contra Lucullum concitatę, & metu territæ, ſe his regibus adjunxerunt. *Ibid. plures etiam gentes*. Itaque Mithridates novis multorum, qui miſericordia erga Regem movebantur, copiis auctus, exercitu autem Romano ſenſim ad propria dilabente, de integro regnum recepit, & L. Lucullum (quod exemplo poetarum dicere orator præterit) prælio fugavit, *num. 24. Noſter autem exercitus*.

Concluſio enthymematis clara eſt cum anacephalæoſi, & tranſitione ad ſequens argumentum, *nu. 26. Multa præterea*.

Tertium argumentum, *Cn. Pompejus eſt bonus imperator*, 3. Enthymema explicat: in Pompejo quatuor hæ res ſunt: ſcientia rei militaris, virtus, auctoritas, felicitas; ergo Cn. Pompejus eſt bonus imperator. Conſequens antecedenti præmittitur comparatione paucorum virorum fortium, quibus præferri debet Cn. Pompejus, & huic bello præfici, *n. 27. utinam Quirites*. Antecedens pulchra diſtributione ornatur. *Ibid. ego etiam*.

Antecedentis 1. pars, *ſcientia rei militaris*, deſcribitur enumeratione ætatis, ac bellorum

Cn.

Cn. Pompeji: quod ille à pueritia, omni genere belli, ſumma cum laude ſit verſatus.

Hic locus habet antitheſes, & repetitiones, & hyperbolas ad augendum.

Antecedentis pars 2. *virtus militaris*, probatur rebus geſtis Pompeji per diſtributionem; confirmatur teſtimoniis provinciarum; amplificatur adjunctis bellorum. Nam orator enumerando recenſet bellicas virtutes Pompeji, ut teſtimonia Italiæ, Siciliæ, Africæ, Galliæ, Hiſpaniæ, Adverte repetitionem, *nu.* 29. *Jam vero*.

Deinde rurſus per antitheſes deſcribit pericula, damnaque populi Rom. ex bello prædonum & turpi, de antiquo. *n.* 31. *quis enim toto mari*. Clades etiam ſigillatim multas exponit ad majorem ſignificationis vim, *n.* 32. *ſed quid ego*. Tandem exclamando admiratur. Cn. Pompejum tot bella, tam late infeſta populo Rom. tamque diuturna, incredibili virtute, ac celeritate confeciſſe. *n.* 33. *pro Dii immortales*. Huic virtuti militari alias quaſi ſocias & adminiſtras diſtributione adjungit. *n.* 36. *qui cætera*. 1. Innocentiam Pompeji extollit comparatione quorumdam imperatorum, qui dignitates ad quæſtum, atque avaritiam vendiderint, qui in hybernis vim & cladem civitatibus intulerunt, cupiditate pecuniæ: quorum nihil umquam in Pompejo fuit. *n.* 37. *ſumma enim omnia*. 2. Temperantiam ex celeritate confecti belli prædicat. Quæ enim res cæteros imperatores remorantur, ut avaritia, libido, amœnitas regionum; hæc nihil iſtum abſtinen-

nentem, ſeu potius divinum hominem moverunt. *n.*40. *Age vero cæteris*. 3. Reliquas imperatoris virtutes breviter enumerat;concluditque tantum imperatorem huic bello præficiendum. *Jam vero ita facile*.

Antecedentis 3. pars, *Cn. Pompeji auctoritas;* quæ in adminiſtrandis bellis multum valet, magna eſt non ſolum apud Roman. verum etiam apud hoſtes, *n.*43. *& quoniam.*

Nam tanta fuit Cn. Pompeji opinio apud populum Romanum,ut illum communi ſuffragio ad hoc bellum depopoſcerit, *n.*44. *an vero ullam*. Tanta vero fuit ejuſdem opinio ac nomen apud exteros, hoſteſque, ut ipſius adventu caritas annonæ diminuta ſit, & hoſtis retardatus, *n.*44. *itaque plura*. Plurimæ etiam urbes deditione: vel miſſa legatione receptæ. *n.*46. *At vero illa*.

Antecedentis 4. pars, *felicitas Pompeji*, amplificatur comparationis fortunæ magnorum imperatorum, & præteritione rerum feliciter geſtarum; tum maxime ſingulari benevolentia Deorum,qui in poteſtate Pompeji fortunam poſuerunt, *n.*47. *reliquum eſt*.

Concluditur perſpicua anacephalæoſi univerſa contentio.*n.*49. *Quare cum & bellum.*

Explicata contentione Cicero confutat Q. Catulum & Q.Hortenſium(hic negabat uni omnia tribuenda) refellit præjudicio Caji Gabinii tribuni plebis, qui de uno imperatore Cn. Pompejo contra prædones conſtituendo legem promulgavit, fruſtra reclamante Hortenſio, *n.*52. *quid igitur ait*.

Deinde exclamando,& interrogando preclare

clare enumerat clades, ac damna populi Rom. ex iſto prædonum bello, niſi lex Gabinia, & non Hortenſii ſententia valuiſſet, *n.* 53. *quid tum per.* Amplificat magis iſtas clades duplici comparatione: 1. Earum civitatum, quæ olim ſemper portus ſuos, & mare apertũ tenuerunt: populus Rom. ante legem Gabiniam non potuit, *n.* 54. *quæ civitas.*

2. Comparatione Majorum, qui toto mari ſemper dominati, Reges & Carthaginenſes vicerunt: populus Rom. ante legem Gabiniam par prædonibus eſſe non potuit. *n.* 55. *nos quorum Majores.* Quare approbat legem Gabiniam, populique Rom. ſententiam contra Q. Hortenſium, *n.* 56. *bono te animo.*

Digrediens conqueritur A. Gabinium non miſſum eſſe Cn. Pompejo Legatum, quando id expetebat Pompejus, ac ipſe Gabinius exemplo aliorum Tribunorum legatus eſſe poterat, & jure eſſe debebat. De qua injuria Cicero ad Senatum ſe relaturum profitetur, *n.* 57. *quo mihi etiam.*

Contra Q. Catulũ (hic dicebat Cn. Pompejo niti totam ſpem populi Romani, propterea ad bellum mitti non debere; deinde eſſe contra exempla atque inſtituta Majorum, ut ad Pompejum omnia deferrentur) reſpondet Cicero ad primum, ſummi hominis vita, dum licet, populo Rom. eſſe fruendum, *n.* 59. *reliquum eſt ut.*

Ad ſecundum reſpondet, Majorem pro ratione temporum non conſilia cepiſſe, multaque uni viro contuliſſe: quod exemplis plurium imperatorum oſtendit præteritione, *n* 60.

*n.*60.*Etenim nihil*. Imo hoc ſæpius ipſi Pompejo factum a Senatu pulcherrima ſubjectione, & repetitione, ut rerum geſtarum enumeratione demonſtrat. *nu.*91. *in ipſo C. Pompejo*. Quare adverſarios reprehendit,qui ſapienti judicio populi Roman.atque auctoritati diſſentiunt. *n.*63. *quare videant*.

Adjungit contra adverſarios, & rurſus prædicat Cn. Pompeji continentiam, huic Aſiatico bello neceſſariam, objecta aliorum imperatorum cupiditate & avaritia; parendi etiam difficultate, & odio exterarum nationum, à quibus tamen Cn. Pompejus expetitur. *n.*65. *difficile eſt in Aſia*.

Ad extremum propoſita auctoritate ac ſententia clariſſimorum virorum, Servilii, Curionis, L. Lentuli, Caſſii, concludit adhortando Quirites, ut contra quam ſentiunt Q. Catulus, & Q. Hortenſius, uni Pompejo omnia comittant. *n.*68. *quare nolite dubitare*.

ANNOTATIO.

Contentio eſt accommodata ad populum:nam eſt partito clara, argumentatio brevis, & Enthymematica copioſæ amplificationes, ſuaves figuræ, tranſitiones paſſim venuſtæ, quæ majores ac minores argumentationum partes colligant. Deinde orator frequenter diſtribuit ad vulgi captum, & concludit per anacephaleoſes.

Affectus etiam ubique ſunt lenes, ut Populum Rom. ad bellum gerendum, & deligendum imperatorem Pompejum, non tam acriter impuliſſe,

liſſe, quam qua ſponte propenſum inſtexiſſe videatur.

Confutat adverſarios cum inſinuatione, & ſine invidia: callide etiam L. Luculli virtutem, non felicitatem laudat.

Poſtremo illud animadvertendum, cum proprium ſit generis demonſtrativi res amplificare, & delectando ornare, ita Cicero Cn. Pompeji virtutes effert per antitheſes, interrogationes, hyperbolas, repetitiones, exclamationes, ſubjectiones, comparationes, (quæ figuræ habent plurimum ornatus, & ſuavitatis) ut quamdam laudandæ perſonæ ideam effingere, ac poſteris tradere voluerit. Præſertim utitur amplificatione per ratiocinationem & comparationem, quando in prima, & ſecunda contentionis parte auget gravitatem & periculum belli Aſiatici, ut creſcat imperatoris deligendi virtus: quem demum virtutem Cn. Pompejo præ cæteris imperatoribus Rom. longe maximam attollit tertia contentionis parte.

PERORATIO.

IN peroratione Cicero laudat C. Manilii legem, ac ſententiam; illumq; hortatur, ut in ea permaneat. *n.69. quæ cum ita ſint.*

Deinde ſuam omnem operam pro hac lege pollicitus, teſtatur ſe non Cn. Pompeji gratia, neque privato commodo, ſed publico ſuadere, ita etiamſi cum invidia multorum. *Ibid. ego autem quidquid.*

ANNOTATIO.

Hæc peroratio eſt brevis & ſimplex, non ornata figuris, & affectibus; quia orator ſecurus obtinendæ cauſæ, plura quam dixit in contentione, non putat neceſſe eſſe dicere, aut de integro amplificare, Maniliam ſolummodo legem laudat ac præfert utilitatem Reip. in delectu imperatoris.

PRO A. CLUENTIO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

S*Aſſia quædam, Cluentii Mater improbi mulier ingenii, libidinis effrænatæ, poſt binas nuptias, unas Patris Cluentii, altera A. Aurii Melini, generi ſui, quem cum filia divortium facere coegit, poſtremo nupſit ſtatin Albio Oppianico, qui Melinum, ejus virum occiderat. Hic cum intelligeret, Cluentium nondum teſtamentum feciſſe, eoque mortuo bona ejus omnia ad matrem eſſe ventura: incenſus avaritia, veneno eum tollere decrevit. Ea re cognita, duobuſque præjudiciis jam probata, primum Scamandri damnatione, cujus in manibus venenum deprehenſum fuerat, deinde C. Fabritii, qui Cleophanti, quo Cluentius medico utebatur, ſervum Diogenem ad venenum dandum, ſpe & præmio ſolicitaverat: Oppianicum Cluentius de veneno accuſavit: qui cum damnatus eſſet, defenſor*

Oppia-

Oppianici L. Quintius tribunus plebis quotidianis concionibus rem in invidiam adduxit, cum diceret pecuniam in judicio verſatam: & cum incertum eſſet, ex qua parte eſſet profecta, populus Romanus non credidit ab Oppianico datam: quia damnatus erat, & errore multorum in falſo crimine Cluentius fuit: cum Oppianicus C. Ælio Staleno DC. millia HS. pro numero judicum, qui corrumpendi eſſent, dediſſet. Quo poſtea crimine, & Stalenus ipſe, & cum eo Bulbus, Gutta, Popilius, aliique ejuſdem affines culpæ judices damnati ſunt. Annis quinque poſt damnationem cum Oppianicus in exilio periiſſet, uxor Saſſia moliri cępit inſidias filio, quod ejus conſilio diceret per M. Aſellium quemdam viro ſuo venenum in pane datum. Et cum de ſervis quæſtione habita, nihil eſſet repertum: rurſus eadem, triennio poſt, adoleſcenti Oppianico filia collocata, impulit eum ad filium de veneficio accuſandum. Is actore uſus eſt L. Actio Piſaurenſi, contra quem Prætor Cicero Cluentium defendit. Acta cauſa eſt ad Q. Voconium Naſonem, qui de veneficiis Prætor quæſivit, Lepido & Tullo Coſ. Manut.

Quæſtio hujus Orationis, in genere judiciali, eſt compoſita, ſeu duplex: 1. utrum Cluentius ab annis octo corruperit judicium pecunia, quo Oppianicum vitricum ſuum condemnaret. 2. Utrum idem Cluentius veneficia commiſerit. Dicendi ſtylus eſt ſubtilis & acutus: niſi in pleriſque narrationibus, Exordio & Peroratione; ubi figuris & amplificationibus eſt plenus.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Is erit ordo Ciceronis in refellendo, quem adverſarius in objiciendo tenuit. Id etiam erit officium Ciceronis de veneficio Cluentium purgare; at falſam invidiam & inveteratam tollere erit judicum.

propoſitio. Non Cluentius ſed Oppianicus corrupit judicium pecunia. Cluentius veneficia non commiſit.

ARGUMENTA. Quia non Cluentius, ſed Oppianicus habuit cauſam corrumpendi judicii.

Quia Cluentius non habuit cauſam committendi veneficii.

ARGUMENT. 1. Argum. Cluentius Juſte accuſavit Oppianicū de maximis criminibus, huncque Judices neceſſario duobus præjudiciis condemnarunt; ergo non Cluentius, ſed Oppianicus habuit cauſam committendi veneficii.

2. Argum. Triplex crimen veneficii, quod affingunt adverſarii, nulli bono fuit Cluentio; ergo Cluentius non habuit cauſam committendi Veneficii.

Vibius inteſtatus eſt mortuus, Oppianicus adoleſcens ex intemperantia, vitricus febri in exilio, damnatus; quo veneno, quo metu, qua ſpe illos peremit Cluentius? nullum eſt adjunctum probabile; ſed omnia ſunt ficta ab impia & crudeli matre Saſſia.

2. ARGUMENTAT.

Oppianicus octo ſcelera commiſit; præſertim ſpe bonorum, & odio adductus Cluentium veneno tollere conatus eſt; num igitur & juſte & neceſſario Cluentius accuſavit Oppianicum? deinde deprehenſo manifeſte veneno, & Scamandro, Fabricioque (qui operam contulerant ad maleficium) damnatis, num ipſe ſceleris auctor atque architectus Oppianicus fuiſſet abſolutus, maxima judicium infamia? uter jam habuit cauſam corrumpendi judicii, an hic qui graviſſime accuſatus, & ob præjudicia damnatus eſt? an ille qui accuſat juſte, & in res bis judicata nihil timet? quid ſi conſtat Oppianicum Staleno pecuniam dediſſe, & ab hoc judice poſtea circumventum? quid? ſi judicia, quæ jactat adverſarius T. Actius, aut non ſunt judicia, aut non contra Cluentium? certe judicium Junianum, propter vim tribunitiam non eſt legitimum, neque obeſt Cluentio. Bulbus vero, & Popilius, & Gutta, & Stalenus ambitus, & majeſtatis, & aliorum criminum damnati ſunt.

ARGUMENTAT.
AMPLIFICATIO,

Judices debent tribuere miſericordiam Cluentio, falſa jam tot annos invidia laboranti propter impietatem matris.

PERORATIO.

Solus Falcula legitime accuſatus de corrupto judicio, tamen ipſe abſolutus eſt. Præterea animadverſio atque auctoritas non eſt judicium: non igitur Junianum judicium propter Cenſorias, & falſas quidem cauſa incognita ſubſcriptiones, eſt judicium. Jam cetera objecta T. Actii, & ut de moribus Cluentii, levia ſunt; ut de legibus a quibus receſſit Cluentius, regeri poſſunt in adverſarium.

ET AFFECTUS.

EXORDIUM.

EXorditur Cicero eadem, qua accuſator uſus, eſt diſtributione criminum, invidiæ, & veneficii, quæ Cluentio affinguntur. *n.1. animadvertit*. Mox ſeſe inſinuans Orator, ac cauſam diſtribuens, quale ſit ſuum in veneficio purgando, judicum vero in tollenda invidia officium declarat. *n.2. ſed cum conſidero*.

Nam dubitatione judices officii commonet, ne falſa invidia in judiciis locum habeat. *n.4. equidem quod ad me*. Poſtulat etiam ne prejudicia veritatem rei labefactent. *n.6. quamobrem à vobis*. De ſe autem ſecuritatem, & cauſæ fiduciam præfert, licet inveterata jam invidia. *n.7. ego me judices*. Subjecta iterum deprecatione, & attentionis petitione. *n.8. tametſi permulta*.

ANNOTATIO.

Orator in hoc exordio diſtributione docilitatem parat, quippe in obſcura ac inveterata cauſa: deprecatione benevolentiam judicum captat ab officio & æquitate: labefactata præjudiciis veritate, attentionem petit, in communibus invidiæ periculis.

CONTENTIONIS
Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio, uti quæſtio, eſt duplex; prior, eaque bipartita:

 non

non Cluentius, ſed Oppianicus corrupit judicium pecunia. Poſterior: Cluentius veneficia non commiſit.

Diſtributio ſeu propoſitionis argumentum eſt: quia non Cluentius, ſed Oppianicus habuit cauſam corrumpendi judicii.

Poſterioris propoſitionis argumentum eſt: quia Cluentius non habuit cauſam committendi veneficii.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRioris propoſitionis argumentum, *non Cluentius, ſed Oppianicus habuit cauſam corrumpendi judicis*, hoc Enthymema late fundit: Cluentius juſte accuſavit Oppianicum de maximis criminibus; huncque judices neceſſario duobus præjudiciis condemnarunt: ergo non Cluentius, qui juſte accuſavit; ſed Oppianicus qui neceſſario condemnatus fuit, habuit cauſam corrumpendi judicii. *n.9. corrupiſſe dicitur*.

Antecedentis 1. pars, *Cluentius juſte accuſavit Oppianicum de maximis criminibus*, amplificatur expoſitione, ſeu enumeratione criminum Oppianici. *n.10.primum igitur*.

Præmiſſa brevi apoſtropha ad Oppianicum adoleſcentem Oppianici filium, de juſta accuſatione patris ſui, & defenſione Cluentii. *Ib.abs te peto*. Deinde præmiſſa narratione, qua paulo longius exordia criminum Oppianici impetuntur. *n.11. atque ut intelligatis*.

1. Ci-

1. Cicero exponit mortem patris Cluentii, relictis duobus liberis, Cluentio & Cluentia. *Ibid. A. Cluentius*.

2. Exponit nuptias Cluentiæ cum A. Aurio Melino. *Ibid. grandem autem*.

3. Nefarium amorem matris (ſi quidem mater eſt appellanda) Saſſiæ in generum. *n.12.cum eſſent hæ nuptiæ*.

4. Cluentiæ divortium à Melino *n.13. filia quæ*.

5. Nuptias Socrus cum genero: quod ſcelus Orator amplificat adjunctis, & exclamationibus. *n.14. tum vero illa*.

6. Simultatem Cluentii filii cum matre Saſſia. *n.16. tulit hoc commune*. Hic parva eſt digreſſio de parentum injuriis vel reticendis, vel æquo animo ferendis: quas ſane reticeret, vel ferret Cluentius, niſi nefaria & crudelis mater (adverte hypotypoſim) palam filio intentaret mortem. *n.17. Nam illud me*.

His præmiſſis deſcendit ad enumerationẽ criminum, propter quæ Cluentius cauſam habuit accuſandi Oppianici. *n.19. Nunc jam ſummatim*. 1. Crimen Oppianicus M. Aurium Dineæ matris teſtamento creatum hæredem cũ aliis curavit interficiendũ, ut ſolus ipſe pecunia potiretur. *n 21. Larinas quidam*.

2. Crimen: (ad quod tranſit per incrementum) Oppianicus his interfectis non horruit Saſſiam uxorem ducere, occiſis etiam duobus liberis. *n.25. Itaque illis*. Hanc liberorum cædem ab adjunctis, ac præſenti matris luctu Orator proſequitur. *n.28. atque hunc tantum*. Et comparatione majorum

commovet ad odium Oppianici, concluditq; (uti adhuc ſæpius) juſte ſceleratum hominem eſſe accuſatum & damnatum. *n.29. Sentio judices*. 3. Crimen: Oppianicus Cluentii uxorem propinato veneno peremit. *n.30. acervatim jam reliqua*. Eodem veneno C. Oppianicum fratrem, & ejus gravidã uxorẽ ſimul cum partu necavit. *n.31. Eodemque veneno*.

Quod crimen comparatione majorum amplificatur. *n.31. memoria teneo*. 4. Crimen: Cn. Magii prægnantem uxorem abortione facta duxit. *nu.33. itaque cum hanc*. 5. Aſinium adoleſcentem A julii opera & fraude in condendo teſtamento (nam A julius aſſimulata familiaritate cum Aſinio fecit teſtamentum quaſi eſſet Aſinius) interfecit, & oblata pecunia rem cum triumviro Manilio tranſegit. *n.36. quid? illa cædes*. 6. Dineam ſocrum ſuſtulit, ejuſque teſtamentum adulteravit. *n.40. quid aviam*. 7. Lavini tabulas publicas corrupit, fuitque ea re in invidia apud omnes. *nu.41. Illum tabulas*. 8. (Quod maxime in cauſa eſt, & propter quod accuſare Oppianicum vitricum & hunc condemnari neceſſe fuit) Oppianicus Cluentium veneno tollere conatus eſt. *n.42. hunc tamen*.

Quo autem pacto id conatus ſit Oppianicus, narrat Cicero ex cauſis & adjunctis, unde facti probabilitas penditur: nam una cauſa occidendi Cluentii Oppianico fuit, hujus odium in illum, qui Martiales defenderet. *n.43. Martiales quædam*.

Altera cauſa fuit, ſpes bonorum Cluentii, quia hoc mortuo, qui teſtamentum non fecerat,

rat

rat) hæres futura erat mater. *n.44. ſuberat etiam*. Adjuncta autem, ſeu facultates fuerunt Fabricii, quorum fratrum conſuetudine primum, deinde improbitate uſus eſt Oppianicus, ut per Diogenem Cleophanti medici ſervum Cluentio infirmo venenum daretur. *n.46. Itaq; his rebus*. Jam modus, quo factum liquet, fuit ipſius ſervi non incallidi conſiliũ, & emptio; & veneni deprehenſio in manibus Scamandri. *n.47. Servus non incallidus*.

Concludit Orator exclamatione, & interrogatione per indignationem, ſceleratum Oppianicum non ſolum juſte, ſed neceſſario etiam fuiſſe accuſatum à Cluentio. *n.48. Proh Dii immortales*.

Antecedentis 2. pars, *Oppianicum judices neceſſario duobus præjudiciis condemnarunt*, expolitur pari narratione Oratoria; nam primum Scamandri præjudicium his exponitur: 1. Cluentius Scamandrum detulit deprehenſi in manibus veneni. *n.49. ſatis eſſe arbitror*.

2. Rogatus ab Aletrinatibus Cicero, patronus Scamandri acceſſit. *n.49. hic tum Fabricius*. 3. P. Canutius varie, & graviter accuſabat Scamandrum criminis jam manifeſti. *nu.50. Res agi cœpta eſt*. 4. Cicero cum metu incipit, verum poſt aliquando fortius dicere. *n.51. hic ego cum*. 5. Proſopopeja ſeu dialogiſmo, quidquid Cicero ad defendendũ Scamandrũ proferret, confutabat Canutius. *n.52. ſed ut quidquid*. 6. Scamander convictus teſtibus, & ipſa Oppianici perturbatione (quã hypotipoſi Orator oculis ſubjicit) omnibus ſententiis, præter unam, quam ſuam Stale-

nus eſſe dicebat, condemnatus eſt. *n.53. Deniq; hoc loco*. Alterum Fabricii præjudicium his exponitur: 1. Cluentius damnato Scamandro, non ſtatim Oppianicum (tacite condemnatum) ſed Fabricium Oppianici familiarem reum facit. *n.55. quis tum erat*. 2. Fabricius cauſæ ſuæ Patronos (nam Cicero, & Aletrinates patroni eſſe impudentes nolebant in re jam judicata) Cepaſios fratres quærit adjuncta ſimilitudine. *n.56. Hic tum Fabricius*. 3. Breviter accuſatio Canutii, ut in re judicata affertur; deprehenſio vero Cepaſii faceta ironia ſubjicitur. *nu.58. Citatur reus*. 4. Fabricius qui jam à ſubſelliis, demiſſo capite, ſeu cauſæ diffidens diſceſſerat, legis vi, & ſententiis judicum eſt condemnatus. *n.59. jam tum*. Concludit Cicero Oppianicum tot criminibus accuſatum, his jam duobus præjudiciis damnatum abſolvi non potuiſſe. *Ibid. quid eſt quod jam*. Concluſionem 1. amplificat comparatione majorum: judices enim Scamandum & Fabricios ſceleris adminiſtros damnarunt, ipſum principem atque architectum Oppianicum abſolvent? *n.60. unum per Deos*. Concluſionem 2. amplificat infamia, ac turpitudine Judicum, ſi id commiſiſſent, & ſecum ipſi pugnaſſent: quod dialogiſmo oſtendit: *n.61. quid enĩ tandē*.

Conſequens Enthymematis, *Ergo non Cluentius, at Oppianicus habuit cauſam corrumpendi judicii*. 1. Infertur ſummatim Apoſtropha ad accuſatorē T. Actiũ, quod Cluentius non corruperit judicia Scamandri & Fabriciorum; neq; igitur iſtud judicium, quo damnatus

natus eſt Oppianicus. *n.62. quod ſi hoc vi detis.*

Prolepſi quidem ac dialogiſmo fatetur Cicero judicium fuiſſe corruptum: ſed affirmat veroſimilius ab Oppianico (qui ob maxima ſcelera accuſatus, & ob præjudicia damnatus, habuit cauſam tentandi judicium pecunia) quã a Cluentio, qui juſte accuſans, & in re bisjudicata nõ habuit cauſam corrumpendi judicii. *n.63. Multa dici.* 2. Infertur cõſequẽs Enthymematis ſigillatim argumento (aliis prætermiſſis) quod Oppianicus, nõ Cluentius, grandẽ Staleno Judici pecuniam dederit: ubi Apoſtropha adverſarios urget. *n.64. atq; ego illa.* Mox quomodo res ſit geſta, narratur petita attentione. *n.66. quoniã igitur.* 1. Oppianicus ſibi metuens ad Staleni Judicis, qui Scamandro faverat, familiaritatem ſe applicavit. *Ibid. nam ut primum.*

2. Stalenus (qui homo probe deſcribitur, præſertim ſimilitudine) ſuã Oppianico pollicetur operã, accepta pecunia. *n.67. Tum à Staleno.* 3. Stalenus fallere & cõdemnare Oppianicũ deliberat, hancq; deliberationẽ Orator proſopopęja, & adjunctis exornat. *n. 69. quæ pecunia.* 4. Capit conſiliũ Stalenus plenũ fraudis ac mẽdacii, pollicendi judicibus, nominatim Balbo & Guttæ pecuniã, quã poſtea ſupprimeret, quando hi deſtitutione irati Oppianicũ damnarent: quod conſiliũ faceto & elegante dialogiſmo, & Ethopęja exprimitur. *n.71. Capit hoc cõſiliũ.* 5. Canutius audiens pecuniæ mentionem inter judices fieri repente judicium fieri curat, abſente tũ Staleno, & conviciante L. Quinctio, *n.73. manarat ſermo.*

6. Op-

6. Oppianicum nummarii judices irati condemnant, addita ſimilitudine: alii ſeveriores non liquere judicium,quia corruptum pronuntiant: alii condemnationem in re bis judicata confirmant. *n.75.conſurgitur in conſi.ium*. 7. L. Quinctius una atque altera vehementi concione Senatum vocat in invidiam judicii corrupti. *n.77. Condemnato*.

8. Interim Oppianicus cum Staleno expoſtulat, agitque de repetunda pecunia, *n.* 78. *atque illo ipſo*. 9. Tum ſuſpicatur populus de Staleno,Bulbo,& Gutta;quaſi innocens Oppianicus ſit circumventus.*Ibid.hujus Staleni*.

Suſpicio etiam ad C. Junium præſidem judicii pervenit iniquitate temporum, *n.*79. *atque in hanc*. Verum hanc iniquitatem temporum, atque invidiam eſſe ſublatam gaudet Orator, *n.* 30. *neque me pœnitet*.

3. Infertur conſequens Enthymematis, & amplificatur proſopopœja Cluentii, & Oppianici, quod hic cauſas multas, illa nullam haberet corrumpendi judicii, *n.*81. *quid eſt præterea*.

Confirmatur conſequens,quia nuſquam in tabulis videtur iſta pecunia eſſe a Cluentio profecta,ſed ab Oppianico. *n.*82.*Age quoniã*.

Ad prolepſim reſpondetur Stalenum fuiſſe ab Oppianiaco, non a Cluentio conſtitutum ad corrumpendum judicium;quia illum Cluentius & Canutius facile paſſi ſunt abeſſe a judicio, non Oppianicus & Quinctius. *n.* 83. *At enim Stalenus*. Iterum conſequens ſubjicitur complexione & diſſimili comparatione. *Ibid. quare ſi iſt hinc*.

De

Demum altera prolepſi arguitur T. Actius ſtultitiæ, qui ſtultius comprobavit, quod ſtulte venit in mentem Staleno, vel Cethego. *n.84. At enim pecuniam.* Deinde gratia inter Oppianiacum & Cluentium conciliari non potuit iſta pecunia, tum ex allatis cauſis, tum præſertim quod iſta pecunia plane numero Judicum reſponderet. *n.86. Verum alia.*

Confirmationem prioris partis contentionis ſequitur longa confutatio T. Actii, qui tria objiciebat: 1. Judicia facta permulta eſſe, a Cluentio judicium eſſe corruptum. At Cicero diſtributione probat ea judicia non eſſe legitima: deinde non eſſe contra Cluentium, ſed eſſe pro Cluentio. 3. Non eſſe judicia, *n.88. at enim judicia.*

1. Judicium Junianum non eſſe legitimum, quia C. Junius propter ſeditionem & turbam, ſine diſceptatione damnatus eſt, quod in legem non juraſſet, & quod non eſſet ex lege ſubſortitus. Adverte dialogiſmum, *n.89. condemnatus eſt.*

Iſta vero Junii damnatio obeſſe ſeu præjudicium eſſe Cluentio non poteſt, quia C. Junius, etſi peccavit contra legem Corneliam damnando veneficiis Oppianicum judicio corrupto, nihil tamen contra alias leges, ſeu contra jusjurandum, aut ſortitionem judicium commiſit, quod ſolum obeſſet Cluentio. *n.92. Hæc vos Cluentio.* Confirmatur ex eo, quod ſit eadem ipſa cauſa Cluentii, quæ nunc avide, & cum ſilentio, at tunc ſeditioſe, & vi tribunitia dicebatur. *n.92. Ego idcirco.*

Hæc

Hæc iniquitas temporum, ac ſummæ poteſtatis, amplificatur diſſimili comparatione Syllæ cum Junio, & Orchinii cum Quinctio, *n.94.nuper apud*. Amplificatur etiam altera comparatione Majorum, quod nec a C. Popilio, nec a Q. Metello optimis temporibus vis tribunitia ſuſtineri potuit, nedum his temporibus. *n.95. Optimis hercule.* Concluditur Junianum judicium non fuiſſe legitimum, propter vim illatam, nec fuiſſe cum cauſa Cluentii conjunctum, *nu. 96. non fuit igitur*.

2. Judicium Bulbi, P. Pupilii, & Guttæ, nec fuit contra Cluentium, quia hi duo ambitus, ille majeſtatis damnatus eſt, *nu.97. at etiam Bulbus*.

Deinde judicium Staleni fuit pro Cluentio, quia Stalenum accuſantibus comitiis, quod ab Oppianico pecuniam accepiſſet, ut judicium corrumperet, deriſa illius reconciliatione gratiæ, damnatus eſt; quod ipſum eſt, quod jam Cicero contra Oppianicum, & pro Cluentio contra Actium contendit judicari, *nu.99. quid quod Stalenus*. Brevi anacephalæoſi prædicta judicia recoluntur. *nu.103. Ergo adhuc*.

Judicium etiam Falculæ pro Cluentio fuit, quia ille bis accuſatus a Tribuno Quinctio: ſemel quod non decuriæ munere, neque ex lege ſediſſet: iterum, quod accepta a Cluentio pecunia Oppianicum condemnaſſet, jure abſolutus eſt, *n. 103. videamus ecquod.*

Imo abſolutus eſt Falcula ab iis quinque judicibus, qui Oppianicum, ſive imprudentia,

tia, ſive miſericordia, ſive aliqua ſuſpicione, ſive ambitione adducti abſolverunt: Fabricium vero, & Scamandrum, condemnarunt. *n.105.Tum etiam illi.* Hic digreſſus Cicero, laudat nominatim judices eos, qui Oppianicum non abſolverunt. *n.107. Ac ne ex facto.*

Quinctium vero Tribunum perturbatorem judiciorum, ignobilium patronum, arrogantem, novum hominem vituperat Ethopæja, *n.108. hac tu agitante.* Ex digreſſione revertitur Cicero dialogiſmo cum T. Actio, cui oſtendit nullum iſto judicio fuiſſe accuſatum præter Falculam, qui tamen ſit abſolutus; alii ſi de corrupto judicio & non de aliis criminibus damnati eſſent, damnatus eſſet & Falcula, cum eadem ſit cauſa ejus, & cæterorum, *n.113. ſed ut illuc revertar.*

Igitur hi non fuerunt de pecuniis repetundis accuſati (quod unum facit ad rem) neque etiam rei facti. *n.114. Quid enim mihi.*

Neque conſuetudine id judicium appellari oportet: nam ſi judicium eſſet, idem Scævola ab inimicis ſuis lege de captis pecuniis poſtulatus eſſet. *n.115. Hic profertur id.*

4. Non ſunt judicia, quia animadverſio, atque auctoritas cenſoria non eſt judicium.

Hanc confutationis partem Cicero ingreditur quodam proœmio de ſuo officio, ſeu inſinuatione, ne duorum Cenſorum dignitatem, aut amicitiam lædat. *n.117. ſequitur id.*

Ac primum in genere probat partim argumentis, populi ſuffragiis ſæpe numero cenſorias ſubſcriptiones eſſe deletas, partim exem-

exemplis C. Getæ & aliorum, in quos Metellus, & Domitius Cenſores animadverterunt, qui tamen nulla nota, aut honore in perpetuum laudati ſunt. *n.* 119. *video igitur*.

Argumenta ſunt hæc expreſſa: ſæpe cenſoria animadverſio a populo Romano reſciſſa eſt, a juratis judicibus repudiata, a magiſtratibus neglecta, a ſucceſſoribus commutata, inter collegas diſcrepare ſolita: non eſt igitur judicium. *n.* 121. *Itaque non ſolum*.

Deinde in ſpecie probat Junianum judicium propter cenſorias ſubſcriptiones non eſſe judicium; agitque dilemmate: Vel enim illud eſt verum, vel falſum; ſi verum, ergo cenſoria ſubſcriptio non minus urbi timenda eſt, quam proſcriptio, & regia poteſtas, & dictatura. *n.* 123. *Quæ cum ita ſint*. Si falſum, ergo Cluentius pecuniam non dedit, ſed nocens, & damnatus Oppianicus, quod recapitulatione ejus criminum oſtendit Cicero. *n.* 124. *Sin autem quod*.

Confirmat eſſe falſum illud judicium, ſeu potius falſam ſubſcriptionem Cenſorum, quia hi & ſermone atque fama ſine teſtibus, tabulis, argumento, cauſa incognita ſtatuerunt. *nu.* 126. *Quid igitur*.

Imo etſi (digreditur Cic.) ſtatuiſſent ſecus, hoc eſt cauſa cognita: tamen res convelli poterat exemplo Matrinii. *Ibid. quod ſi iſta*.

Deinde ſi in duos tantum pecunia corruptos ſubſcriptum eſt, cæteri ergo gratis Oppianicum condemnarunt, *nu.* 27. *nam hæc quidem*.

Nec dicas parem eſſe, & probatam cenſoriam

ſoriam ſortitionem, uti militarem; quia magna ſunt incommoda iſtius cenſoriæ ſortitionis, *nu.128. nam ut illud*.

Redit ad falſam illam ſubſcriptionem, atque hujus cauſam refert in plauſum popularem, & Tribunum Quinctium, & temporis invidiam. *n.130. Verum omnes*. Denique falſas eſſe, nec fixas eſſe debere horum Cenſorum ſubſcriptiones, concluditur argumento, quod uterque Cenſor diſcrepans, nihilque comperti habens, alter alterius opinione ſtandum non putavit. *n.131. Quod ſi hanc*. Addit & prolepſim, quam diſſolvit probitate Cluentii, & errore potius temporum, quam Cenſorum, exemplo P. Africani. *nu.133. At in ipſum*.

Cætera objecta T. Actii (de illo judicio) breviter & ironice confutat: 1. Egnatii elogium propter levitatem, & inconſtantiam, *n.135. unum etiam eſt*. 2. Senatuſconſultum propter importunitatem Tribuni plebis, & concitationem multitudinis, adjuncta ſimilitudine. *n.36. At enim Senatus*. 3. Orationem Ciceronis, quæ ſerviit tempori, & cauſæ, non auctoritati. *n.138. Eſt etiam reliqua*.

Exemplo M. Antonii, vel potius L. Craſſi, *n.140. hominem ingenioſum*. Alterum T. Actii objectum de legibus, quibus Cicero Cluentium non defendit, prolixius confutat.

1. Lepida irriſione Actii a voluntate Cluentii, cui ipſe defenſor paruit, *n.143. nunc quoniam*.

2. Retorquens argumentum; nam non Cicero aut Cluentius receſſit a lege, qua ſoli

Sena-

Senatores tenentur(Cluentius autem Senator non eſt) ſed Actius : quod eſſe indignum oſtendit Orator pulcherrima amplificatione legum , quarum vi civitas ac judicia omnia continentur , *n.*145. *neque me illa* .

Actium vero receſſiſſe a legibus probatur, quia eam tum legem , quæ de ſolis Senatoribus loquitur , ad Equites , & ad populum vult transferre. *n.* 133. *Itaque abiicio legem* .

Ac Senatus quidem non recuſat ſe illa lege teneri. *n.*150. *Deinde quis*. Verum equeſter ordo & plebs præter alias non vult huic legi ſubjici . *Ibid. converte nunc* . Quare merito Equites Romani M. Druſo apertiſſime repugnarunt , ne ſicut jam Cluentius , nova lege alligarentur : quia denique diſſimilis eſt ratio ſtatus Senatoris & equitis; quod exclamatione & proſopopæja approbatur . *n.*153. *O viros fortes*. Poſtremo Cicero obteſtatur Judices , ne Cluentius aliter quam eques Rom. defendatur ; hoc eſt , ne in populum lex iſta Senatorum transferatur, *n.* 155. *quæ ſi vobis* .

Polliceturque ſuum officium , *num.* 157. *hic nunc eſt* .

Judices pariter commonet, eſſe ipſis ex officio juxta ſtatutas leges judicandum, *n.*158. *non enim*. Tertium obiectum T. Actii de moribus Cluentii,quaſi infirmum breviſſime diluit: ut de injuria Decii, de vi illata paſtoribus Anſcharii & Pachemii,de teſtamento Ælii Florii legato,Cælii uxore;bonis Ennii, Bennii læſione , *n.* 160. *atque ut exiſtimetis* . Poſt hæc concluditur confutatio T. Actii de moribus Cluentii , tranſitione ad ſecundam,

par-

partem contentionis. *n.* 164. *Habetis Judices.*

Poſterioris propoſitionis argumentum, *Cluentium non habuit cauſam committendi veneficii*, hoc enthymema conficit: triplex illud crimen veneficii, quod affingunt adverſarii, nulli bono fuit Cluentio: ergo Cluentius non habuit cauſam committendi veneficii.

Primum veneficii crimen, de C. Vibio Capace refellitur ex eo, quod L. Vibius teſte L. Plętorio, inteſtatus ſit mortuus: cui igitur bono illum veneno ſuſtuliſſet Cluentius? *nu.* 165. *Objectum eſt.*

Secundum crimen de Oppianico adoleſcente rejicitur breviſſime, 1. ex adjunctis propinati veneni. *n.* 166. *Alterum veneficii.*

2. Ex adoleſcentis Oppianici morte cujus cauſa fuit cruditas & intemperantia, *n.* 168. *nego illum.* 3. Ex teſtimonio ipſius patris. *Ibid. quis huic rei.*

Tertium crimen de Oppianico fere ſimiliter corruit. 1. per ſubjectionem ex ipſa cauſa veneficii; quia Cluentius neque Oppianicum metuebat ut exulem & damnatum, neque oderat ut miſerum, quippe cui mors potius, quam vita eſſet ſolatio, *n.* 169. *unum etiā.*

2. Ex perſona Aſellii; quia cum hic Oppianico familiariſſimus eſſet, & Cluentio offenſior, certe Cluentius non illo uſus eſt ad hoc crimen: Deinde ſi Aſellius venenum dedit, cur non accuſatur ab Actio? *n.* 172. *age vero venenum.* 3. Ex abſurdis; quia non pane, ſec poculo venenum confundi ſolet. *n.* 163. *Jam vero illud.* 4. Ex adjunctis mortis Oppianici; quia nō repente, ſed poſtea febri,

cum

cum cecidiſſet ex equo (quod a ſervulo eſt ſcitum) eſt mortuus. *n.*174.*At repentina*. 5. Ex conſequentibus; quia Saſſia poſt viri mortem, inſimulare ac perdere ſceleſta filium aggreſſa eſt. *n.* 176. *Poſt mortem ejus*.

Eo conſilio emit ſervum Stratonem, & Nicoſtratum, quem crudeliſſima & iterata quæſtione diu torſit, ut fictam ſaltem (quam numquam potuit) criminis ſuſpicionem extorqueret. *Ibid. Emit de A.Rupilio*. Eodem conſilio Stratoni dedit tabernam, & filio Cluentio filiam deſpondit. *n.*178. *Larinum poſtquam*.

Deinde cum Strato furtum, & cædem feciſſet (eſt narratiuncula) furioſa mulier hunc, ac de integro Nicoſtratum triennio poſt mortem Oppianici poſtulavit in quæſtionem, *n.*179. *hoc ipſo fere tempore*. Quin mater audax, non callida fictam quæſtionem in caput filii intentare conata eſt, *nu.* 138. *poſt triennium*.

Ficta autem fuiſſe ipſa quęſtio oſtenditur, 1. Subjectione, quia nulla furti, de quo nunc agitur, fuit mentio, ſed tantum veneni, cujus quidem criminis confeſſionem dolor expreſſit. *n.*183. *Utrum furtum factum*. 2. Apoſtropha ad T. Actium, quia quæſtio obſignata non fuit. *n.* 185. *atque iſtam*. 3. Apoſtropha ad Oppianicum, quia iſta quæſtio non eſt reſervata huic judicio, ſed exſecta lingua in crucem actus eſt Strato, *nu.* 186. *eſto in tabellis*.

A N-

ANNOTATIO.

Quoniam tota Contentio narrationibus præſertim, confutatione, & argumentatione magis ſubtili, quam copioſa & vehementi conſtat, de his tribus hæc annotabimus.

Ac ne parum attentus Lector varietate narrationum perturbetur in hac oratione, intelligat (quod hic docte admonet Paulus Manutius, & nos in Rhetorica docuimus) eſſe narrationum duo genera, unum in cauſa, alterum extra cauſam, quod tamen ad cauſam pertineat. Extra cauſam poſſunt eſſe narrationes multæ: in cauſa, ſi crimen unum objicitur, una tantum requiritur; ſi plura, pluribus uti licet. Conferuntur in Cluentium tria veneficii crimina, unum de C. Vibio Capace, alterum de Oppianico adoleſcente, tertium de Oppianico ſene; de quibus criminibus jurati Judices ſedent: tres igitur in cauſa narrationes neceſſariæ ſunt. Extra cauſam autem, totidem tres; 1. de vita & criminibus Oppianici. 2. de Scamandri, & Fabricii præjudiciis. 3. de Staleno aliiſque corruptoribus judicii, ut his tamquam antecedentibus, & præmunitione, juſta cauſa Cluentii & innocentia probetur, ac ſuſpicio veneficii tollatur. Singulæ autem narrationes ſunt oratoriæ & probabiles circumſtantiis rerum, & adjunctis perſonarum eleganter expoſitis; perſpicuæ & breves verbis ſimplicibus, cum ornatu quodam, & concinno ad aures concurſu numerorum, quem plerique annotant in hac præſertim oratione. Suaves ſunt varietate figurarum, & motuum,

motuum, *& ſtyli : nam crimina Oppianici invidioſe ; mulieris Saſſiæ libidinem ac ſævitiam atrociter*, *innocentiam Cluentii miſerabiliter*, *acute*, *& facere Scamandri & Fabricii præjudicia*, *callide condemnationem Staleni effert Orator*.

Prolixa actio T. Actii, *& refutatio (primum de Juniano judicio, quod corruptum fuit) deinde de legibus*, *a quibus receſſit Cicero in defendendo Cluentio; tertio de moribus Cluentii, preſſe & ſubtiliter confecta eſt a numero* 88. *uſque ad numerum* 165. *quæ aa certam juris formam & judiciorum rationem magis*, *quam ad Rhetoricæ praxim pertinet*.

Argumentatio duplex eſt enthymematica. Amplificatio partim ex cauſis & adjunctis per diſtributionem, *hypotipoſes*, *ſubjectiones*, *prolepſes*, *ironias ducta eſt*. *Affectus primus eſt invidiæ*, *quam in accuſatores retorquet Cicero ; ſecundum odii in nefarium Oppianicum*, *& crudelem Saſſiam ; tertius miſericordiæ*, *in Cluentium innocentem*. *Sed pro his jam vide Perorationem*, *ubi ſedes affectuum*.

PERORATIO.

IN hac parte Orator Saſſiæ odium, & miſericordiam Cluentio concitat apud Judices. Odium concitat exclamatione, præteritione ; & anacephalæoſi flagitiorum impiæ mulieris, *num.* 188. *quod hoc portentum*. Novumque crimen ipſi affingit, hoc eſt non ſine ejus conſilio venenum eſſe Oppianico datum, *num.* 189. *illud primum queror*.

queror. Confirmat & amplificat hanc impietatem Saſſiæ in filium, 1. à comparato atque inſtructo accuſatore. *n.*190. *non modo id non*. 2. Ab itinere ſceleratæ hujus matris, ſollicitatione pecunioſa; nocturnis precibus: quæ omnia ab adjunctis mirifice deſcribit. *nu.* 192. *atque his rebus*. Cluentio miſericordiam concitat deprecatione, benevolentia, & laudatione Larinatium. *n.* 195. *vos Judices*. A pari item ſtudio & affectu vicinorum, quorum aliquot recenſet. *nu.*197. *age vero*. Deinde ab ipſa nefariæ matris perſona, cujus ſcelera acriter & acervatim rurſus congerit ad odium. *n.*199. *horum omnium*.

Ad extremum à perſona Cluentii, cujus falſam jam tot annos invidiam, & veneficii crimen deprecatur anacephalæoſi ſuperiorum argumentorum. *n.*200. *Sin autem id*.

ANNOTATIO.

Uſurum ſe Cicero æquioribus Judicibus ſperat, ſi Oppianico infamiam adducto, flagitia ſceleratæ matris agitantur in Peroratione; ſic fiet (quod factum eſt) ut ſubjecta oculis judicum & amplificata impietate Saſſiæ, tandem Cluentius ſuſpicione culpæ liberetur.

I. AGRARIA
IN SENATU.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Valde imperfecta eſt hæc Oratio, *vixque continet tria capita legis Agrariæ, nempe de venditione vectigalium, emptione agrorum, deductione coloniarum. Quare pro argumento, & ampliore notitia recurrendum eſt ad* II. *Agrariam, in qua Cicero ipſa eadem omnia explicat populo, quæ hic ſtrictim in Senatu proponit.*

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an iniqua & inutili lege Agraria, quam tulit Rullus, *permittendum ſit* Decemviris *vendere vectigalia, emere agros, deducere colonias.*

Stylus eſt tenuis & acutus.

SY-

SYNOPSIS.

PROPOSITIO.

Iniqua, & inutili lege Agraria; quam tulit Rullus, permittendum non eſt Decemviris vendere vectigalia, emere agros, deducere colonias.

ARGUM.

Quia hæc fient in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

ARGUM. AMPL.

1. PARTIS.

Illa vectigalia populi Rom. ſunt & ſemper fuerunt in magno pretio; quæ vendita infinitas pecunias afferent Decemviris: igitur venditio vectigalium fiet in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

2. PARTIS.

Ement Decemviri agros, quos, & a quibus, & quanti volent; igitur emptio agrorum fiet in fraudem populi Rom. ſeu boni publici; & in privatum commodum Decemvirorum.

3. PARTIS.

Quo, & quos volent Colonos Decemviri, vel per Italiam, vel Capuam deducent. Igitur deductio agrorum fiet &c.

ET AFFEC.

Hanc indignitatem ferat Populus Rom. ut Rullus, ſeu Decemviri vendant optima vectigalia ad fraudem & ad quæſtum? ut emant agros, quos, & a quibus, & quanti velint? ut nova bella, ſeu novam Capuam, ſuperbam quidem illam ac crudelem, novis colonis excitent ad tyrannidem?

PERORATIO.

Rullus non eſt popularis, qui legem aggrariam fert, ſed Cicero eſt popularis Conſul, qui ei legi reſiſtit; & reſiſtet porro niſi reſipiſcant Decemviri.

CONTENTIONIS
Propoſitio & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: iniqua & inutili lege Agraria, quam tulit Rullus, permittendum non eſt Decemviris vendere vectigalia, emere agros, deducere colonias.

Diſtributio ſeu argumentum: quia iſta fient in fraudem Populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

CONTENTIONIS
Argumentatio, Amplificatio; Affectus.

Prima pars argumenti, *venditio vectigalium fiet in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum*, hoc enthymemate demonſtratur: Illa vectigalia populi Rom. ſunt & ſemper fuerunt in magno pretio, quæ vendita infinitas pecunias afferrent Decemviris: igitur venditio vectigalium fiet in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

Antecedens ingreditur Cicero exclamatione, ſuſtentatione, proſopopęja. *n.*1. *hæc per Deos immortales*. Mox indignatione exaggeratur, & Apoſtropha ad Rullum. 1. Ex adjunctis Sylvæ Scantiæ, & conſulatus Ciceronis. *n.*3. *utrum tandem*. 2. Ex multitudine poſſeſſionum, quas Decemviri deinceps vendent. *n.*4. *vendit Italiæ*. 3. Ex nullo loco definito, ubi vectigalia vendantur. *n.*7. *hoc vero ejuſmodi*. 4. Ex futura concurſatione Decemvirorum per provincias, eo-

rum-

rumque regia poteſtate vendendi, publicandi, liberandi; ingenti illorum quæſtu, ac terrore populorum. *n.8. Jam illa omnibus.*

Tres autem hujus Agrariæ legis exceptiones, ut acerbas multis, etiam Pompejo, & quæſtuoſas Decemviris reprehendit Cicero, præſertim Apoſtropha ad imperatores. *N.10. Sunt tamen.*

Secunda pars argumenti, *emptio agrorum fiet in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum,* hoc brevi enthymemate perſtringitur: Ement Decemviri agros, quos, & à quibus, & quanti volent; igitur emptio agrorum fiet in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

Antecedens invidioſa hypotheſi contrahitur ad Rullum, quem urget variis adjunctis ſuæ legis, & irridet à perſona ſoceri. *N.14. videtis jam.*

Tertia pars argumenti, *deductio coloniarum fiet in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum,* hoc enthymemate exponitur: Quo, & quos volent colonos Decemviri, vel per Italiam, vel Capuam deducent: igitur deductio coloniarum fiet in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

Antecedens ſuperiorum conceſſione, & dialogiſmo Orator invidioſe conjicit ex fine legis Agrariæ, quæ eſt tyrannis; vel in Italia, ſi hanc colonis ſuis Decemviri com-

 pleant.

pleant. *N.*15. *Verum eſto, nihil.* Vel Capuæ, quam aperte Decemviri occupant, ad ſedem ſuæ tyrannidis atque imperii. Hoc vero tyrannicum conſilium Decemvirorum probabile facit Cicero ab adjunctis loci; quod Capua fertiles & abundantes habeat agros ad exercitus alendos; quod hæc urbs ſit oppoſita imperio Rom. quod Majores hanc delere voluerunt, ne novus Annibal crudelis ac ſuperbus exſurgeret. *Nu.*18. *Jam omnis omnium.* Amplificat ex adjectis Capuæ oppidis denominationem Decemvirorum. *N.* 20. *& quemadmodum.*

Deniq; concludit, & prætermiſſione queritur non jam vectigal optimum, ſed Remp. iſta lege Agraria periclitari. *n.*12. *non queror.*

ANNOTATIO.

Legis Agrariæ iniquitatem, damnumq; explicat Cicero ex triplici capite. Præcipue Decemvirorum ſeu Rulli fraudes, & quæſtus, & tyrannidem Reip. periculoſam amplificat. Ex his invidiam in Agrarios confert, & conſul cavet Reip. qui affectus melius patebunt in Peroratione.

PERORATIO.

Cicero licentia ſe acrem & popularem in Rep. tuenda Conſulem profitetur, contra Agrarios, qui ejus pacem fraudulentis legibus perturbant. *N.*22. *his ego rebus.*

Deinde hortatur Rullum & cæteros collegas, ad concordiam inteſtinam; ut poſito errore, meliores Reip. partes ſequantur ad honorem dignitatemque. *N.*26. *quamobrem per Deos.*

A N-

ANNOTATIO.

Facit hoc ſtrenui conſulis profeſſio mirifice ad gratiam Senatus, populiq; Rom. colligendam, & præterea ad perterrendos Agrarios, quos Plutarchus ait hac oratione ita perculſos fuiſſe, ut nihil contradixerint. Mitigavit tamen Cicero adhortatione, ſi ipſi velint vere populares videri.

II. AGRARIA

AD POPULUM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

L*Egem Agrariam (lex fuit de agris à pop. Rom. captis in Cives diſtribuendis) P. Servilius, Rullus, tribunus pleb. promulgavit, ut largitionis ſpecie populi gratiam aucuparetur. Verum Conſul Cicero eam legem, iniquam atque inutilem, ſic in Senatu & apud populum diſſuaſit ac reprehendit, ut eam Rullus perſpecta Senatus ac populi voluntate ferre non ſit auſus. Hujus legis octo capita vide in Plutarcho P. Manutio Freigio: quæ nos in contentione recenſebimus.*

Quæſtio eſt in genere deliberativo an ſit tollenda lex Agraria.

Stylus eſt paſſim ſubtili diſputatione tenuis & acutus: niſi quod Tyrannidem Decemvirorum & agros, aut vectigalia, quæ cogitat Rullus vendere, amplificet. Temperatus eſt item in Exordio, & Peroratione.

SYNOPSIS.

EXORDIUM

A perſona Ciceronis, qui initio Conſulatus non laudat majores ſuos vetere inſtituto; ſed ad gratiam populi magis promerendam, commemorat ſe novum hominem, ſuo tempore, una omnium voce factum eſſe Conſulem. Quare popularis vult eſſe Conſul contra Agrarios, qui lege ſua Remp. & populum perturbant.

PROPOSITIO.

Lex Agraria eſt tollenda.

ARGUMENTA. AMPLIFICAT. & AFFEC.

ARGUMENT.

1. Quia eſt lex iniqua quæ iu creandis Decemviris tyrannice libertatem populi Rom. imminuit,

1. Argum. Lex Agraria privat ſuffragiis populum Rom. in creandis Decemviris, ergo lex Agraria eſt iniqua, quæ &c.

2. Eſt lex inutilis, quæ fraudulenta venditione, & emptione, & coloniarum deductione, privatorum ſeu Decemvirorum pecunias auget, publicas exhaurit.

2. Argum. infinitum eſt, quoddam regnum legis Agrariæ, & infinita Decemvirorum poteſtas vendendi, emendi, colonias deducendi; ergo lex Agraria eſt lex inutilis, quæ &c.

1. Argumentationis

Magna fraude ac malitia Rullus ſancit, ut per XVII. tribus Decemviri creentur, & more Pontificis maximi: tum ut lege curiata ornentur: nam ſi recte diſcutis hæc quatuor prima legis Agrariæ capita; & regiam creationem Decemvirorum, & formam tyrannidis invenies, contra Majorum exempla, & leges, & populi Rom. libertatem.

2. AR.

2. ARGUMENTATIONIS.

Reliquis autem quatuor capitibus (ſunt octo) **Orator exponit fraudulentas Decemvirorum venditiones, & emptiones, & coloniarum deductiones**, quod hi quadam ſpecie fictæ largitionis, bona populi Rom. agros, vectigalia exhauriant, ut ipſi ſibi innumerabiles pecunias conficiant. Nam Rullus de venditione nihil definit, niſi admodum obſcure: ex quo Cicero invidioſe ſubjicit aſſumitque maxima regna extra Italiam, ut minorem Aſiam, ut Ægyptum, &c. & vectigalia etiam recentia Pompeji imperatoris, quæ omnia publica facta arbitratu ſuo Decemviri vendent.

Similiter recte ac tantum generali propoſitione complectitur agros Rullus, quos lex jubet emere, ut ſteriles ac peſtilentes quoſdam in Apulia deceptæ ac deductæ plebi aſſignare poſſint; venditis interim optimis populi Rom. vectigalibus, & ex iis incredibili pecunia Decemviris parata. Tertio Decemviri Capuam in Coloniam deducent (contra quam Majores ſapientiſſime providerunt) ut in agro Campano optimo, jam diviſo & plebi R. erepto conſtituant immane regnum, & tyrannidem; itaque novo rurſus bello erecta Campana arrogantia (quæ nunc afflicta eſt) contra Romam ſuſcitetur.

peroratio.

1. Anacephalæoſis.
2. Affectus Ciceronis Conſulis & vigilantis, & fortis, & popularis contra Agrarios,

EXORDIUM.

EXorditur Cicero diſſimili comparatione ſui, & nobilium; nam hi adepto magiſtratu, ita ſolent agere gratias populo, ut ſe ac majores laudent: Cicero, novus homo, dicere de majoribus non poteſt, de ſe autem arroganter loqui, aut de maximis populi beneficiis libere veretur. *n.1.Eſt hoc in.*

Quare ad laudem populi modeſte hæc tria commemorat,& altera cōparatione diſſimilium amplificat; ſe novum hominem, ſuo tempore, una populi voce factum eſſe Conſulem. *N.2. quare adhibetur.* Et quamquam ſibi erit difficultas gerendi magiſtratus, 1. quod auxilio nobilium deſtituetur, 2. quod exiſtimatio una voce cum populi judicio in erratis periclitabitur, 3. quod popularis erit Conſul; tamen ea ſibi fortiter perpetienda eſſe dicit.*N.5.hoc ego tam inſigne*. Præſertim (a conjugatis) popularem ſe futurum Conſulem profitetur, quia a populo factus eſt Conſul. Contra, Agrarios non eſſe populares oſtendit, quia populum oppugnant, & Remp. perturbant. *N.7. neque enim illo modo*.

Confirmat ab effectis, & repetitione amplificat ſe eſſe popularem Conſulem,qui pacem, qui libertatem, qui otium toto ſuo Conſulatu ſpectat. *N.9. quid enim eſt*.

Contra, Agrarios non eſſe populares contendit, qui oſtentatione quadam ac ſimulatione largitionis Remp. & populum perturbant. *Num.13. neque enim Quirities*. Addit pro-

prolepſim ut non videatur Gracchos vituperare, qui Agrariæ legis auctores, & maxime populares fuerunt. *Ibid. nam vere dicam.*

ANNOTATIO.

Inſignis eſt inſinuatio hujus Exordii, qua non ſtatim Orator (in re fortaſſe populo minus grata) legam Agrariam oppugnat: ſed à ſua perſona, & mandatis ſibi honoribus incipit, ut ſenſim comparata populi gratia delabatur ad Agrarios, quos non eſſe populares affirmat, ſed ſimulata largitione perturbatores Reip. eoſque vocat in invidiam.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitioni callide etiam Orator pręmittit narratiunculã, in qua ſignis quatuor externis, conjicit Agrarios aliquid contra Remp. molitos eſſe. 1. quod ſua conſilia Ciceronem Conſulem celarint: 2. quod clam & nocte convenerint. 3. quod Rullus initio magiſtratus ſeverius ſe geſſit (ubi vide Ethopæjam) 4. quod hic obſcure (præterquam indiſerte) de hac Agraria concionem habuerit. *N.* 11. *Itaque ut initio.*

Pręmiſſa hæc narratiuncula, ſeu inſinuatione, iterum ſe præmunit ſtudio ſuo erga populum & Remp. defendendam; & prolepſi diſſidium ſæpe inter Conſules & Tribunos plebis extortum eluit. *N.* 14. *omni hoc vobis.*

Tandem vehementer hanc contentionis propoſitionẽ ſubjicit: *Lex agraria eſt tollẽda.*

Diſtributio atq; argumenta ſunt: 1. quia eſt lex iniqua, quæ in creandis Decemviris tyrannice libertatem populi Rom. imminuit. 2. quia eſt lex inutilis, quæ fraudulenta venditione, & emptione, & coloniarum deductione, privatorum ſeu Decemvirorum pecunias auget, publicas exhaurit. *N. 15. Atque ego.*

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Lex Agraria eſt lex iniqua, quæ in creandis Decemviris tyrannice libertatem populi Rom. imminuit*; hoc enthymemate Orator contendit: lex Agraria privat ſuffragiis populum Rom. in creandĩs Decemviris. ergo lex Agraria eſt lex iniqua, quę in creandis Decemviris tyrannice libertatem populi Rom. imminuit.

Antecedens demonſtratur ex quadruplici capite legis agrariæ: nam 1. capite ſancit ut tribunus plebis, qui eam legem tulerit, non per XXXV. tribus, ſed per XVII. tantum, Decemviros creet, relictis aliarum tribuum ſuffragiis: de qua queritur Orator communicatione, & diſſimili exemplo ſuperiorum temporum. *N. 16. Primum caput.*

2. Capite ſancit, ut Decemviri more Pontificis maximi creentur, non ab univerſo populo, ſed tantũ ab iſtis tribubus ſeptemdecim. Atqui negat Cicero parẽ eſſe cauſã creandi Pontificis & Decemviri. *N. 18. idem inquit.*

Quod

Quod ſi Domitius cooptandorum ſacerdorũ poteſtatem à collegiis ad populũ tranſtulit, id ratione fecit, quia aliter non potuit, id eſt ab univerſo populo fieri. At Rullus, cum Decemviros ab univerſo populo creari liceat, creari potius a populi parte vult. *N.9. videte quid interſit.* Tum prolepſi detegit fraudulentum Rulli conſilium, qui pro ſuo commodo & libidine, legem feret & comitia habebit, populo denuntiabit quos volet cives, ſortietur etiam & educet tribus: quos volet deniq; ſeipſum Decemvirum faciet. *N.20. quæret quiſpiam.* Hoc conſilium Rulli Cicero amplificans, præſertim complexione eſſe contra leges arguit. *n.21. qui licet.* Detegit & aliam fraudem Rulli, qui lege ſua præſentem idcirco profiteri jubet, ut abſens Pompejus excludatur; quem tamen univerſus populus, ſi liber eſſet, pro meritis & rebus geſtis Decemvirum eligeret. *N.23. at videte.*

Quare acrius commovet populum, & concludit ex iſto 2. capite legis Agrariæ libertatem populi Rom. imminui. *Num.24. hic quoniam.*

3. & 4. Capite ſancit, ut lege curiata Decẽviri ornentur, eam legem Prætor ferat, qui primus factus ſit; ſin is ferre nõ poſſit, qui poſtremus ſit: quod ſi legem neq; Prætor primus, neque poſtremus ferat, exempli cauſa aliquo tribuno plebis intercedente, aliove magiſtratu auſpiciis comitia impediente, Decemviri tamen eodem jure ſint, quo qui optima lege. 1. Orator dicit hoc eſſe inauditum, & plane præter morem. *N.26. cognoſcit nunc.*

Affer-

Aſſertq;diſſimile exemplum Majorum,qui bina comitia populo dederunt. Rullus ea tollit. *N.26. Atq;hic perſpicuum.2.* (notata Rulli vel malitia, vel ignorantia, qui jubet id, quod fieri non poteſt, ut ipſe Tribunus imperet Prætori legem curiatam ferre) ejus religionem irridet. *N.28. ſed videte*. Quod autem 4. capite ſancit, ut Decemviri eodem jure ſint, quo qui optima lege;ex hoc Orator arguit præcedens caput, id eſt, fruſtra in liberrima civitate legem curiatam ferre jubere, quandoquidem jam ipſe Decemviris poteſtatem det ſine lege curiata. *n.29. quid poſtea.*

Adde, jus Tribunitiæ poteſtatis imminuit hic Tribunus plebis Rullus: nam Tribunitia interceſſio ſæpe curiatam legem ſuſtulit, Rullus curiata lege Tribunitiam interceſſionem tollit. *N.30. At videte.*

Deniq;anacephalæoſi, ſeu invidioſa permiſſione ſuperiorum, rejecta ſimilitudine legis Semproniæ, & comparatione Rulli cum Graccho, legem Agrariam eſſe regiam, ac tyrannicam concludit ab adjunctis pullaliorum, apparitorum &c. *N.31. Sint igitur.*

Propoſitionis ſecundum argumentum, *lex Agraria eſt lex inutilis, quæ fraudulenta venditione, & emptione, & coloniarum deductione, privatorum, ſeu Decemvirorum pecunias auget, publicas exhaurit*, deducitur hac argumentatione: Infinitum eſt quoddam regnum legis Agrariæ, & infinita Decemvirorum poteſtas vendendi, emendi, colonias deducendi: ergo lex Agraria eſt lex inutilis, quæ fraudulenta venditione, &

em-

emptione, & coloniarum deductione, privatorum ſeu Decemvirorum pecunias auget, publicas exhaurit.

Antecedens primo ſummatim proponitur. *N.33. perſpicite quanta*. Effertur deinde, ſimul cum conſequente, diſtributione. Ac 1. pars de venditione ſic amplificatur: impudenti & fraudulento, ac nihil definienti Rullo licet vendere omnia bona (hæc ſunt, loca publica, ſacella, mons Gaurus, Salicta, via Herculanea) de quibus vendendis Senatus conſulta facta ſunt M. Tullio, & Cn. Cornelio Coſſ. *N.35. datur igitur eis*.

Immo ex inſaturabili cupiditate tabulas corrumpet Rullus, & nova finget Senatus conſulta, ut plura poſſit vendere. *Nu.37. Sed illud magnis*.

Deinde licet Decemviris atq; eidem Rullo (qui iterum generali propoſitione omnia ſubdole involvit, quæ Cicero aſſumit, exprimitque) vendere agros, loca, ædificia, aliudve extra Italiam, quod publicum populi Rom. factum ſit L. Sylla & Q. Pompejo Coſſ. aut poſtea, *N.38 habetis unum*. Hæc autem extra Italiam ſunt regna: minor Aſia, Bythynia, Mytilenæ, Ægyptus, quæ Decemviri pro ſua infinita poteſtate judicabunt eſſe publica populi Rom. facta. *Ib. quidquid ergo ſit*.

Pręcipue Ægyptum (quę teſtamento Ptolemæi Alexandriam ceſſit pop. Rom.) occulte & furtim tradi Decemviris vendendam indignatur Cicero; ac venuſte diſceptans dialogiſmo, negat judicandi poteſtatem eſſe concedendam Rullo, aut, quod judicabit, feren-

rendum:nam ſi regnum illud adjudicabit populo, ſine dubio vendet;ea ratione, quod poſt Syllam & Pompejum Conſules publicum factum ſit. N.41. *quid Alexandria*.

Adde, Centumviri de privatorum hæreditatibus judicant, de regno Ægypti Decemviri judicabunt? N.43. *primum populi*.

Amplificat Orator a conſequentibus hujus regni venditionē,quãdo Decēvir ſuo imperio & abſoluta judicãdi poteſtate advētans, iſtas nationes miſeras terrebit, tyrannice opprimet, ſumptibus exhauriet. N.44. *atque illud*.

Tertio licet Decemviris vectigalia vendere quæ magno populi commodo Majores reliquerunt. N.46. *Non eſt ſatis*. Ipſa etiam recentibus Pompeji victoriis parta vectigalia Rullus vendet contra tanti viri opes ac dignitatem, quam Cicero ubiq; defendendam ſuſcepit. N.48. *Hic mihi parumper*.

Imo regios agros Mithridatis judicio Cn. Pompeji imperatoris relictos: nondum confecto bello, venditum ira Rullo Orator indignatur. N.50. *verum inter hos*.

Fingit & epiſtolam arrogantis Rulli, jam Decemviri, ad Cn.Pompejum, ad majorem indignationem. *Nu.52. is videlicet*. Et hypotipoſi ſub haſta vendi oſtendit bona Cn. Pompeji. *Ib. an Pompejum*. Quin inſidias ipſi, & toti exercitui paratas dicit iſta Decemviri poteſtate. N.53. *plus ſpectant*.

Exclamat Orator, & comparatione minorum, id eſt Syllæ, conqueritur non Romæ, ſed quibuſcumque in locis vendi a Decemviris poſſe vectigalia iſta, & ædificia,& agros

agros aut his prægrande vectigal imponi, *N.54. atque in omnibus*.

Quamquam excipit Rullus agrum Recentoricum, ſed inique, & quæſtuoſe, ut dilemmate arguitur. *n.56. Excipitur hoc capite.*

Excipit etiam alios agros, de quibus fœdere cautum ſit, ſed pari fraude & quæſtu, *Nu.57. atque etiam eſt*.

4. Licet Decemviris vendere prædas, & manubias, & quidquid auri aut argenti neque conſumptum in monumento, neque in ærarium relatum ſit; quæ omnia jubetur, quicumque diſcedit è patria, profiteri & referre ad Decemviros, uno excepto Cn. Pompejo, *Nu.58. vix jam videtur*. At Orator a repugnantibus ridet Rullum: nam ſi optimus Vir eſt Rullus, & amoris cauſa excepit manibus imperatoris Pompeji, cur hunc Decemviratu excludit, multaque ipſi eripit contra jus & poteſtatem imperatoriam? *N. 59. hic tamen*.

Mox captat hoc dilemmate: Lex Rulli vel eſt æqua, vel iniqua; ſi æqua, cur Pompejum excipit, qui id non deſiderat? ſi iniqua, ergo non honoris cauſa Pompejũ excipit, ſed metu, ne vindex populi Rom. ſit adverſum Decemviralem dominationẽ. *Ibid. utrum tandẽ.*

2. Pars antecedentis de emptione, ſic exponitur: Lex ſancit ut quam pecuniam ex rebus venditis Decemviri coegerint, ex pecunia agros quo plebs deducatur, ab iis, qui vendere voluerint, emant, ab invitis nihil tangant: eos autem agros in Italia emant, qui arari & coli poſſint.

At

At Orator præmiſſa tranſitione per invidioſam anacephalæoſim præcedentis partis; facta etiam inſinuatione de iis,qui favent legi Agrariæ,& turpiſſimo quæſtui, affert diſſimile exemplum plurium Majorum, quibus numquam commiſſa eſt iſta poteſtas emendi: quique temperantia ac patientia paupertatis ſolebant publicis agris privatos deducere; nõ emere a privatis,quę publice deducerent, *n.61.parta ſit pecunia.* Mox quęrit qui,& ubi ſint agri,quos emi jubet lex. Nimirum obſcure & fraudulenter definit Rullus. *n.* 65. *Libet agros emi.* Si in Italia,qui arari, & coli poſſint, at quales ſunt, fertiles, an ſteriles? multum intereſt definire, ut arbitratu ſuo Decemviri non poſſint,quoq;velint in Italia (in qua multę ſunt regiones& partes vel ſteriles vel deſertæ,ut in Aquilia Maſtici mõtis radices,plebẽ deducere. Quod Orator ironia, & dialogiſmo excutit. *Ibid.definio, inquit.*

Si ab invito non ementur agri: ergo converſa ratione, quod ante pertimeſcebant multi,nunc ſine metu invidioſas poſſeſſiones & Syllanas retinebunt: vel publicorum agrorum poſſeſſores, quanti volent, eos Decemviris vendent, quaſi mercatura quadam inter eos conſtituta, *n.66. idcirco inquit.*

Concludit has emptiones excogitatas eſſe a Rullo & ejus ſocero (ad quæſtum, & ad ſublevandam Syllæ invidiam, qui iſtos omnes agros proſcripſit. *n.68. Atque hoc carmen.*

Quare hortatur plebem, ne ſuaſu Rulli, qui ſuis & Syllanorum commodis legem condit,vendat ſua vectigalia Majorum ſanguine

guine & ſudore quæſita, neve oſtẽtatos agros ſteriles & peſtilentes eligat prę ſua poſſeſſione, ſeu urbe Rom. *n.68. & vos non dubitatis.*

Addit quaſi Epiphonema, ſi populus legem Rulli accipit, Decemviros infinitam retenturos eſſe pecuniam; nec enim illa referri in ærarium, poterit, quia lex vetat, nec etiam exigi, quia venditor deerit. *n.71. deinde enim.*

3. Pars antecedentis de coloniarum deductione ſic tractatur: Lex ſancit ut emptis agris Decemviri quæ in municipia, quaſque in colonias velint, colonos, quos velint, deducant, iiſque agros aſſignent, quibus in locis velint: & ut Capuam in coloniam deducant quinq; coloniarum millia, iiſq; agrum Campanum, & Stellatem agrum dividant. Contra Cicero indignans iſtis coloniis, in quæ loca (quippe non definita) & agros velint Decemviri, deductis, tyrannidem ac regnum conſtitui; non propugnari imperium, ſed Remp. contendit, *n. 72. atque in hos agros.*

Deinde Campanum agrum plebi Rom. dividit, & colonia deduci Capuam, eſt contra commodum ac dignitatem populi Romani; nam arbitratu ſuo Decemviri, permittente lege, deligent ſinguli quingentos, ut quinque coloniarum millia ſint. Quo primum beneficio ſibi devinctos habebunt: deinde quos in agrum Campanum deduci lex jubet, eorum nomine agrum ipſi tenebunt, & fruentur, ut ſuam familiam & ſumptus ſuſtentent. *n. 75. At enim æger.*

Confirmatur ipſo Rulli teſtimonio, ſeu facto, qui nec coram diſputare, nec agro tribu-

tim

tim deſcribere audet, quia hos non populi Rom. commodis, ſed ſuis parat, *n.78. quod ſi veſtrum.* Agrum vero Campanum non dividi oportere, aut alienari, probat Orator quinq; argumentis; 1. quod bello, aut metu belli, amiſſis cæteris vectigalibus, tamen agri Campani vectigal magnos exercitus aluerit, *n.79. unumne fundum.* 2. Quod hic ager Campanus jure Majorum, & ab Gracchorum largitione, & Syllæ dominatione integer fuerit. *n.80. Majores noſtri.* 3. Quod hunc agrum, qui ſemper populi Rom. ager dictus ſit ſeditioſi homines tenebunt. *n.81. At qui homines?* 4. Quod ſit turpe populo Rom. privatis agrum publicum gratis tradere, quem privatus homo noluit vendere; quia ex illo fundo & vectigali numquam malus nuntius auditus ſit, id eſt, ſemper idem ſit, non bellis infeſtus, non cœlo ac loco calamitoſus: cum e cæteris vectigalibus malus nuntius nonnumquam audiatur. *Ibidem, ac tantum interierit.*

5. Quod ager Campanus non ſit deſertus ut aſſignetur, ſed totus colatur: qui ſi dividitur, optima plebs expelletur, improbi Decemvirum coloni conſtituentur, ſicque agrum ſibi paratum populo Rom. eripient, *n.83. deinde in hac.* Adjungit Rullus Stellatem campum agro Campano: quaſi vero Majores ad ſecuritatem imperii Rom. non ſapientiſſime Carthaginem, Corinthum, cæteraque oppida Capuæ vicina deſtruxerint: demens Rullus hæc loca complere ſuis colonis ad regnum & tyrannidem exercendam cogitat. *n.85. quaſi vero paullum.* Capua autem idcirco a Majo-

Majoribus fuit conſervata (quod ex tabulis patet) ut eſſet una ſaltem urbs commoda & neceſſaria agro Campano, *n.87. de Capua*.

Amplificat Orator diſſimile cõſilium Majorum, & Bruti, vel etiam Rulli, quibus ſi exiſtimaſſet Senatus ſimiles futuros, urbem Capuam non reliquiſſet, *nu.88. videte quantum*.

Verum divinitus Majores cenſuerunt, quod poſtea eventis multorum bellorum patuit, ut Corintho, & Carthagine deſtructis, Capua non noceret imperio Rom. ſed prodeſſet; propterea quod ab ea omnes turbæ, & contentiones, & arrogantiæ ſublatæ eſſent, *n. 89. Verum arbitrabantur*.

Digreditur Cicero ad notandam Campanorum ſuperbiam: 1. ab eventis, quod iſthuc deducti Romani protinus ſuperba nomina, & inſignia Prætoriæ poteſtatis ſumpſerint. Ubi etiam Prętor Confidius, & ſtudiũ Campanorum in ſuos Prætores deſcribitur, *n.91. & quoniam Bruti*. 2. A natura loci, & conſuetudine victus, quæ arrogantiam, & luxurim ingenerant, *n.94. quid enim viderunt*.

3. A conſequentibus, quod Campani & horum Coloni, Romam, & Romanorum agros, oppidaque deſpecturi ſint præ ſua jam Capua, & agro Campano, & fortaſſe conquiſituri ſint aliquid ſceleris, & flagitii. *n.95. Huc iſti Decemviri*.

ANNOTATIO.

Tota Contentione Orator finem Agrariæ legis ſcrutatur; ex qua certam tyrannidem, ac ingens incommodum populi Rom. futurum oſtendit. Diſ-

ſuaſio

ſuaſio autem iſtius legis ſapienter dicitur apud populum 1. *Ab imminuta ejus libertate, jacturaque bonorum, & vectigalium, & agrorum, quæ longe ſunt ipſi cariſſima.* 2. *A perſona Rulli Tribuni*, & *Decemvirorum, qui fraudulenter divitias, & ſuperbe regnum affectant, in populo Rom. inviſum.* 3. (*quod in perorationem reſervatur*) *a perſona Ciceronis Conſulis, vigilantis, fortis, popularis, qui Senatum & bonos omnes iniquæ legis metu liberabit.*

PERORATIO.

ORator apoſtropha ad P. Rullum recenſet, atque anacephalæoſi ſubjicit oculis populi, quæ tota contentione dixit. *Nu.* 97. *Hæc tu P. Rulle.*

Deinde affectum exhibet Conſulis, & vigilantis pro defendenda Rep. *n.*99.*hęc ego vos.*

Et fortis contra Agrarios. *N.*100. *Ego is Conſul.*

Et popularis pro pace, tranquillitate, otio, populi; quæ improbi, ac Decemviri perturbare conantur. *N.*101. *ex hoc intelligi.*

ANNOTATIO.

Conſtat, uti patet, hæc perorario enumeratione, & affectu. Enumeratio colligit pręcipua contentionis argumenta, quo melius populi memorię fixa hæreant. Affectus charitatem Ciceronis erga populum Rom. cujus beneficio ipſe novus homo Conſul eſt factus, vehementer commendat. Verù & hic idem affectus inchoatus eſt in Exordio.

III.

III. AGRARIA AD POPULUM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Cicero in hac Oratione non diſputat contrà legem Agrariam, ſed Tribunis plebis, qui eum tamquam Syllanarum aſſignationum defenſorem, in concione abſentem accuſaverunt, ita reſpondet, non modo ut ſe purget, verum etiam in ipſos, & in principem legis Rullum culpam transferat: cum dicat ea lege Syllanos agros confirmari atque ſanciri: idque fieri eo conſilio, ut Rulli ſocer Valgius aut retineat quos agros habet, nullo invidiæ metu: aut Decemviris, quanti ipſe voluerit, vendat: utrumque lege permittente, quæ tangi quidquam ab invito vetat. Manut.

Quæſtio eſt in genere demonſtrativo, an Cicero ſit defenſor Syllanarum poſſeſſionum.

Stylus mixtus.

SYNOPSIS.

EXORDIUM.

A perſona adverſariorum, qui Ciceronem abſentem criminantur; coram ipſi adeſſe non audent: interim Orator reclamantem populum deprecatione, & promiſſione mitigat.

PROPOSITIO.

Cicero non eſt defenſor Syllanarum poſſeſſionum, ſed Rullus, & adverſarii.

ARGUMENTA.

1. Quia Rullus, & adverſarii ſua lege Syllanas poſſeſſiones confirmant, atque ſanciunt.

2. Rullus plures, quam Sylla, & novas poſſeſſiones donat.

1.ARGUM.

Caput legis XL. cavet ut quæ poſt C. Marium Cn. Carbonem Conſules publice data, aſſignata, vendita, conceſſa ſunt; ea omnia eo jure ſint, ut quæ optimo jure privata: Ergo Rullus, & adverſarii ſua lege Syllanas poſſeſſiones confirmant, atque ſanciunt.

ARGUM.

Quæ poſt Marium, & Carbonem Conſules, data donata, conceſſa, vendita, poſſeſſa, vi, clam, precario, omnia optimo jure ſunto: atqui ſunt quidam agri a Sylla publicati quidem, ſed nec cuiquam aſſignati, neque venditi, quos tamen aſſignat, & vendit Rullus: ergo Rullus plures, quam Sylla, & novas poſſeſſiones donat.

Amplif. & Affect.

Ubique impudens Rullus lege ſua, & occultans fraudes, ne videatur, id quod facit, Syllanos agros magis quam liberos, confirmare. Omnes etiam Syllanas poſſeſſiones, & novas donabit, prout libebit, in primis ſocero.

Peroratio.

Ab effectis: non eſt Cicero fautor Syllanarum poſſeſſionum: ſed adverſarii.

K EXOR-

E X O R D I U M.

Cicero Tribunos plebis arguit, quod ſe abſentem criminentur, hoſque provocat in præſens certamen. *n.* 1. *commodius feciſſent.*

Deinde quorumdam benevolentiam poſtulat; adverſam vero acclamationem quorumdam mitigat deprecatione, & promiſſa facti ſui probatione. *n.* 2. *video quoſdam.*

A N N O T A T I O.

Statim proœmio Orator debilitat adverſarios, & cauſæ ſuæ fiduciam oſtendit; hi enim, cum multa de abſente retulerunt, jus ſuæ poteſtatis imminuere, & quodammodo præſentem Ciceronem timereviſi ſunt. Jam cum quatuor cauſæ ſint acclamationis adverſæ, ut eſt in lib. 2. *de Oratore: Oratio, Orator, cauſa, auditor; quatuor remedia: objurgatio, admonitio, promiſſio, deprecatio. Hic deprecatione quadam utitur, & promiſſione.* Vide Freigium.

C O N T E N T I O N I S

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: Cicero non eſt defenſor Syllanarum poſſeſſionum, ſed Rullus, & adverſarii. *nn.* 3. *completi ſunt.*

Diſtributio, ſeu argumenta ſunt hæc: 1. quia Rullus & adverſarii ſua lege Syllanas poſſeſſiones confirmant atque ſanciunt. 2. quia Rullus plures quam Sylla, & novas poſſeſſiones donat. *Ibid.*

CON-

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio; Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Rullus, & adverſarii ſua lege Syllanas poſſeſſiones confirmant atque ſanciunt*, hoc enthymemate diſputatur: Caput legis XL. cavet, ut poſt C. Marium Cn. Carbonem Conſules publice data, aſſignata, vendita, conceſſa ſunt; ea omnia eo jure ſint, ut quæ optimo jure privata: ergo Rullus, & adverſarii ſua lege Syllanas poſſeſſiones confirmant atque ſanciunt.

Antecedens 1. defenſionis metu, & invidioſa cōparatione legis Valerię cum hac iniquiſſima lege proponitur. *n.4. Caput legis eſt*.

Mox amplificatur ſingulorum verborum interpretatione contra Rullum; qui occultandæ fraudis cauſa, ne quis ab eo Syllanos agros confirmari, & ſanciri putaret; non dixit poſt Syllam dictatorem, ſed poſt Marium, & Carbonem Conſules, adverſarios Syllæ, qui uno dumtaxat anno Syllæ dictaturam præcedunt. *n.6. Rulli cautio*.

Poſtremum comparatione ſui fundi, ſeu liberi, cum fundis Valgii ſeu Syllanis, & ſervi, Cicero impudentiam Rulli convincit. *n.8. Tu vero Rulle*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Rullus plures quam Sylla, & novas poſſeſſiones donat*, hoc ſyllogiſmo infertur ex ſuperioribus verbis legis: Quæ poſt Marium, & Carbonem Conſules data, donata, conceſſa, vendita, poſſeſſa, vi, clam, precario (nihil enim

definit, & diſtinguit fraudulentus Rullus) omnia optimo jure ſunto: atqui ſunt quidam agri, a Sylla publicati quidem, ſed nec cuiquam aſſignati, neque venditi, quos tamen aſſignat, & vendit Rullus: ergo Rullus plures, quam Sylla, & novas poſſeſſiones donat.

Major eſt expreſſa, & Minor, & primo loco Complexio. *n.* 10. *At ſi illa ſolum.*

Præcipue Orator fraudem Rulli, ſeu cauſam finalem gratificandi ſocero, invidioſe excutit dialogiſmo. *n.* 13. *nam ſocer hujus.*

ANNOTATIO.

Accuſatus Cicero à Rullo, & aliis Tribunis plebis, quod Syllanarum aſſignationum poſſeſſoribus gratificaretur, callide in adverſarios retorquet crimen, probatque ex capite legis XL. *non ſolum Syllanas poſſeſſiones ſanciri, ſed novas etiam donari, & quidem occulta fraude Rulli, ut non Syllam, ſed Marium, & Carbonem Conſules nominet: neque poſſeſſa definiat aut diſtinguat, ſed omnia vendere, & aſſignare pro arbitrio, & commodo poſſit.*

PERORATIO.

Cicero ſe non fautorem Syllanarum poſſeſſionum probat ab effectis per ſubjectionem; contra, in adverſarios (quos iterum in concionem vocat) criminis invidiam confert; præſertim ab agro Campano, quem ſibi conſtituunt. *num.* 15. *& quoniam.*

ANNOTATIO.

Cicero paulo vehementius concludit eodem affectu, quo exorſus eſt; & contendit, ſe non Syllanæ Tyrannidis patronum eſſe, ſed Rullum, ceteroſque ejus collegas.

PRO

PRO C. RABIRIO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

L. *Apulejus Saturninus tertio Tribunus plebis factus, ut Glauciam ſatellitem ſuum Prætorem vel potius Conſulem faceret, Memmium conſularem candidatum interemit. Conſules igitur ex Senatuſconſulto armati, Saturninum agrediuntur, & in Capitolium cum Glaucià, Saufejo, L. Æquitio & Labieno fugientem perſequuntur, unde cum fide publica deſcendiſſet in curiam, ut civili more cauſa tractaretur, ipſe lapidibus obrutus eſt, Glauciæ fracta eſt cervix, Labienus cæſus, caput Saturnini Rabirius in ludibrium per cõvivia circumtulit. Annis circiter quadraginta poſt, T. Actius Labienus Tribunus plebis diem dixit C. Rabirio, quod Saturninum interfeciſſet. Defẽderunt eum Q. Hortenſius, & Conſul Cicero. Acta primum cauſa eſt apud Decemviros ex antiquo more: quõs fuiſſe C. Cæſarem & L. Cæſarem auctor eſt Dio. Deinde reo condemnato, & ad populum provocante, in campo Martio, comitiis Centuriatis, de quo judicatũ non eſſe propter militare ſignum a Metello Celere Prætore de Janiculo ablatum, quod cum accideret, diſſolvi comitia vetere inſtituto neceſſe erat; nec voluiſſe iterum Labienum habere comitia; & ea ratione Rabirium eſſe ſervatum, Dio narrat*. Freig. Manut.

Quæſtio eſt in genere Judiciali, an C. Rabirius perduellionis reus ſit abſolvendus.

Stylus eſt tenuis, & acutus.

SYNOPSIS.

EXORDIUM.

A cauſis, propter quas Cicero C. Rabirium defendit, & hunc Judices debent abſolvere: harum cauſarum præcipua eſt ſalus Reip.

PROPOSITIO.

C. Rabirius, perduellionis reus eſt abſolvendus.

ARGUM.

1. Quia non occidit Saturninum.
2. Arma contra Saturninum jure ſumpſit.

Confutatio extra cauſam.

1. Levia ſunt quinque crimina a Labieno objecta C. Rabirio, nec probata.
2. Cum laude Cicero (utinam primus ac ſolus) ſuſtulit perduellionis judicium, quod Labienus (minime popularis) crudeliter reſtituit Civibus Romanis.

1. ARGUMENT.

Orator etiam reclamante populo fateretur Saturninum a Rabirio eſſe occiſum, niſi id jam negaſſet Hortenſius.

ARGUMENT.

1. Argum. Id crimen falſo eſt affictum Rabirio, igitur Rabirius non occidit Saturninum.
2. Argum. Rabirius cum omnibus bonis civibus, auctoritate publica, in ſeditione, & tumultu, contra Saturninum arma ſumpſit: ergo jure, &c.

2. ARGUMENT.

Imprudens eſt Labienus, qui dum juſta arma Rabirii accuſat, ſimul in pari cauſa omnes bonos cives, & clariſſimos viros condemnat; contra præjudicia, & ſenſum vel ipſiuſmet Labieni, qui in tali re idem feciſſet.

AMPLIF. & AFFECTUS.

EXOR-

CIcero reddens rationem defenſionis C. Rabirii, contendit iiſdem cauſis abſolvendum eſſe a populo, quibus illum defendit. *n.1. Etſi Quirites*.

Præcipua autem cauſa illum defendendi eſt, ſalus Reip. ſeu majeſtas populi Rom. quæ Rabirii damnatione violatur: quia damnatur is, qui Senatus imperio paruerit. *n. 2. Tum verò ut id.* Ex his infert C. Rabirium communi officio, & a ſe defendendum, & a populo abſolvendum. *n. 3. quamobrem ſi.*

Mox præclara inſinuatione, hujus cauſæ gravitatem auget duplici deprecatione, una ad Deos, altera ad populum. *nu. 4. Sic enim exiſtimare.*

ANNOTATIO.

Eſt accuratum hoc Exordium inſinuatione, & primis ſeminibus reliquæ orationis: nam Orator quadraginta annis interpoſitam Senatus auctoritatem ſuſtinere aggreditur contra invidiam, atque defendere: quare inſignem comparat benevolentiam a ſuo in Remp. & Rabirium officio; docilitatem vero, & attentionem, ab inſolentia cauſæ.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

ANte contentionem præmittit Orator confutationem criminum Rabirii ex-

tra cauſam, & digreſſionem de perduellionis judicio a ſe ſublato.

Confutationem ingreditur querela, ſeu Apoſtropha ad Labienum,qui ad defendendum Ciceroni ſemihoram præſcripſit: objecta vero ab ipſo quinque crimina, de lucis violatis, de peculatu, de filio ſororis necato, de plagio, de impudicitia,Cicero leviter diſſolvit. *n.6. nunc quoniam.* Digreſſionem opportune etiam ad cauſam præmittit, ne ſibi populum inſtigante Labieno,iratum habeat; nam ipſe nec primus,nec ſolus judicium perduellionis ſuſtulit, ſed ante ipſum cum laude M. Porcius Cato, & C.Gracchus. *n.* 10. *nam perduellionis.*

Deinde diſſimili comparatione Labieni, qui crudeliter perduellionis judicium conſtituit civibus Rom. & Ciceronis, qui leniter cum Porcio, & Graccho illud tolit diſputatur uter magis popularis debeat videri.*n.* 11. *quamobrem uter.*

4. Altera comparatione popularis T. Gracchi, qui perduellionis actionem omiſit, Labienus in majus odium adducitur. *num.* 14. *An vero ſit actio.*

Perduellionis vero judicium, quam ſit acerbum, & ſervile ſupplicium civibus Rom. exaggerat. *n.16. miſera eſt ignominia.*

Poſtremo gloriando profitetur, exemplo Majorum, ſe iſto regio perduellionis judicio Labienum depuliſſe. *nu.* 17. *quamobrem fateor.* His ita præmiſſis ad cauſam, ſequitur hæc contentionis propoſitio: Cajus Rabirius perduellionis reus eſt abſolvendus.

Diſtri-

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: 1. quia Rabirius non occidit Saturninum: 2. quia arma contra Saturninum jure ſumpſit.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Rabirius non occidit Saturninum*, brevi enthymemate conficitur: Id crimen falſo eſt afflictum Rabirio: ergo Rabirius non occidit Saturninum.

Antecedens multorum teſtimoniis, & Q. Hortenſii copioſiſſima defenſione probatum eſt: verum Orator ſubtiliori inſinuatione, ut cauſæ fiduciam oſtentet, ipſum fictum crimen, etiam bis reclamante populo, fateretur, ſi ſibi integrum foret. *num.* 18. *nunc de Saturnini*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Rabirius contra Saturninum arma jure ſumpſit*, hoc enthymemate contenditur: Rabirius cum omnibus bonis civibus auctoritate publica, in ſeditione & tumultu, contra Saturninum arma ſumpſit: ergo Rabirius arma contra Saturninum jure ſumpſit.

Antecedens amplificatur 1. confeſſione, 2. narratione, (quæ eſt imperfecta) de ſeditione Saturnini, & tumultu populi. 3. inſigni communicatione. 4. inductione ſeu enumeratione bonorum civium, qui contra Saturninum arma ceperunt. *n.* 19. *confiteor interficiendi*.

Tum invidioſa prolepſi,& conceſſione Orator fingens Labienum Saturnini, & patrui ſui ſectam ſequi, magis ex adverſo purgat Rabirium: cui aut deliteſcendum domi turpiter, aut fugiendum cum Saturnino ſcelerate, aut ſtandum honeſte cum bonis fuit. *n.22. patruus, inquit*. Verum ulterius confirmat Cicero juſta arma, Rabirii ex duobus præjudiciis, Deciani, & Titii, contra Saturnini necem factis: ubi imprudentiam Labieni redarguit. *n.24. At C. Decianus*. Confirmat etiam ex pari cauſa, exemploq; clariſſimorum virorum, quos nefas eſt condemnare. *n.26. an ne intelligitis*. Poſtea caute ad præcipuam criminationem delabitur, quod contra fidem publicam Rabirius Saturninum necaverit. At Orator facti culpam (ſi qua eſt) non in Rabirium, ſed in Marium confert, quia Marius Saturnino fidem dederit; quam tamen ſine ſenatusconſulto, aut ſpeciali alio mandato dare non potuerit. *nu. 28. at ſi fides*. Mox digreditur in immortalitatem Marii, & aliorum, qui pro Rep. arma ceperunt, ne ipſos præpoſtera damnatione infeſtare tentet Labienus. *n. 26. quid jam iſtam*.

Concludit iterum confitendo factum, ſi poſſet, exemplo Scævolæ, Marii, &c. *n. 31. at occidit*.

ANNOTATIO.

Accuſator Labienus, nepos illius qui cum Saturnino fuit cæſus tres partes complectitur: unam quæ Rabirio multam propter quinque crimina irroget: alteram, quæ Ciceronis invidiam apud

apud populum pariat, quod perduellonis judicium tollat, tertiam, quæ Rabirio mortem intentet, quod Saturninum occiderit, aut ſaltem contra fidem publicam arma ceperit. Cicero primam partem, ut levioris momenti paucis refellit. Secundam callide ſibi laudi vertit, quod cum homine maxime populari T. Graccho, & Porcio Catone, regium perduellionis judicium ſuſtulerit, interim ipſam invidiam retorquet in adverſarium. Tertiam primum inficiatur ex copioſiſſima Hortenſii defenſione; mox inſinuatione fateri audet, fretus communi cauſa, & exemplo clariſſimorum virorum, qui auctoritate publica contra Saturninum dimicarunt, nec ſunt condemnati. Nam quod contra fidem necatus ſit Saturninus, ea culpa pertinet ad Marium; quamquam Cicero hunc etiam excuſat, quia ſine Senatus conſulto fidem non potuerit dare, atque ita publica fides non fuerit violata. Deniq; Orator itaq ubique attemperat Orationem, & ſæpius abſtrahit a cauſa ſeu Hypotheſi, ut gratia Rabirio concedenda videatur.

Deeſt Peroratio.

I. CATILINARIA IN SENATU.

Argumentum, Quæſtio, Stylus,

Catilinam luxuria primum, tum hinc conflata egeſtas rei familiaris, ſimul occaſio, quod in extremis finibus mundi arma Romana

peregrinabantur, in nefaria conſilia opprimendæ ſuæ patriæ compulere; Senatum confodere, Conſules trucidare, diſtinguere incendiis urbem. arripere ærarium, totam denique Rempublicam funditus tollere, & quidquid nec Hannibal videretur optaſſe. Quibus id nefas ſociis aggreſſus eſt? ipſe Patricius, ſed hoc minus eſt: Curii, Porcii, Syllę, Cetbegi, Antonii, Varguntei, atque Longini: quæ familia, quæ Senatus inſignia! Lentulus quoque tunc maxime Prætor hos omnes immaniſſime ſceleris ſatellites babuit. Additum eſt pignus conjurationis, ſanguis humanus quem circumlatum pateris bibere. Summum nefas, niſi amplius eſſet propter quod biberunt. Actum erat de pulcherrimo imperio, niſi illa conjuratio in Ciceronem & Antonium Conſules incidiſſet, quorum alter rem induſtria patefecit, alter manu oppreſſit. Tanti ſceleris indicium per Fulviam emerſit, viliſſimum ſcortum, ſed tamen parricidii innocens; tum Conſul habito Senatu in præſentem parricidam, in præſentem reum Cicero peroravit. Sed non amplius profectum, quam ut hoſtis evaderet, ſeq; palam profeſſo incendium ſuum reſtincturum, ruina minaretur, & illæ quidem ad præparatum a Manlio in Etruria exercitum proficiſcitur, ſigna illaturus urbi. Lentulus deſtinatum familiæ ſuæ Sybillinis verſibus regnum ſibi vaticinans, ad præſtitutum à Catilina diem, urbe tota, viros, faces, arma diſponit, nec civili conſpiratione contentus, Legatis Allobrogum, qui forte tum aderant in arma ſolicitatis: Isſet ultra alpes furor, niſi altera proditione Vulturcii Prætoris litteræ tenerentur; ſtatim Ciceronis

ronis imperio injecta eſt barbaris manus. Palam Prætor in Senatu convincitur. De ſupplicio agentibus Cæſar parcendum dignitatis, Cato animadvertendum pro ſcelere cenſebat. Quam ſententiam ſecutis omnibus, in carcere parricidæ ſtrangulantur. Quamvis parte conjurationis oppreſſa, tamen ab incepto Catilina non deſtitit, ſed infeſtis ab Etruria ſignis patriam petens obvio Antonii exercitu opprimitur. Quam atrociter dimicatum ſit, exitus docuit. Nemo hoſtium bello ſuperfuit, quem quiſque in pugnando ceperat locum, eum, amiſſa anima corpore tegebat. Catilina longe a ſuis inter hoſtium cadavera repertus eſt, pulcherrima morte, ſi pro patria ſic cecidiſſet. Florus lib.4. c.1.

Quæſtio hujus orationis eſt, utrum Catilina diſcedere, an jam interfici debeat; Nam Senatus, ut ſupra ex argumento colliges in duas ſententias erat diviſus, alii ſeveritate in conjuratum Catilinam, lenitate alii utendum cenſebant, dum tantiſper tota conjuratio pateſieret. M. Tullius Conſul lenitatem videtur amplecti permittendo Catilinæ diſcedere ex urbe, vel in exilium, vel in caſtra Manilii; Senatui vero perſuadendo, ut non jam Catilinam interficiat ad majus bonum Reipublicæ.

Igitur hæc Oratio in genere deliberativo verſatur.

Dicendi character eſt vehemens, & copioſus.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Ex abrupto, a culpa Catilinæ, & pœna iſti culpæ debita.

PROPOSITIO. Catilina debet diſcedere ex urbe, vel in exilium, vel in caſtra Manlii, non jam interfici.

ARGUM. 1. Quia urbi patet ſua conjuratio, totiuſque anteactæ vitæ ratio.

ARGUMENT. 2. Ipſi Catilinæ optandum ac jucundum eſt proficiſci ad caſtra Manlii.
3. Utile eſt Reip. non jam interfici Catilinam.

ARGUMENTATIO.

1. ARGUM. Adjuncta conjurationis Catilinæ, & anteactæ vitæ tenentur luce clariora: ergo urbi patet ſua conjuratio, totiuſque anteactæ vitæ ratio.

2. ARGUM. Natus eſt Catilina, & comparatus ad bellum patriæ inferendum; ergo ipſi Catilinæ optandum, ac jucundum eſt proficiſci ad caſtra Manlii.

3. ARGUM. Interfecto Catilina reſidebit in urbe tota conjuratorum manus; illo non interfecto, hæc diſcedet ex urbe: ergo utile eſt Reipublicæ non jam interfici Catilinam.

AMPLIFIC. & AFFEC.

1. ARGUM. 1. Reſcit Conſul quo die, qua nocte, cujus in domo, quorum cædes, quæ incendia cogitarit Catilina; tum privata, & publica ejus vita eſt in odio, & timore omnium. Quid hujuſmodi nefarium hominem delectare, ac remorari in urbe poteſt?

2. ARGUM. Non dolorem, ſed voluptatem etiam capit furioſus Catilina in ipſo patriæ excidio; expleat animum, & bacchari pergat cum ſuis.

3. ARGUM. Si utile eſſet patriæ, ſtatim interfici Catilinam, id Cicero Conſul non faceret? ſed nimirum ille diſcedat, ac purget urbem cum ſuis, ne diutius inteſtinum ſit malum, & multo magis timendum.

PERORATIO.

Conſul omnem Reip. diligentiam præſtat, dum Jupiter impium Catilinam mactet.

EXOR-

EXORDIUM.

EXorditur Tullius ex abrupto propter rei inſolentiam ardenti dicendi genere, & incenſo, atque adjunctis amplificat apoſtropha, interrogatione, repetitione, exclamatione, conduplicatione culpam Catilinæ. *N.* 1. *Quouſq; eamdem*. Deinde amplificat ſeveritatem, ac pœnam iſti culpæ debitam, comparatione minorum & exemplis: quod multi cives, non tam pernicioſi, quam Catilina, ſtatim à Conſulibus, & privatis hominibus fuerint interfecti. *N.* 2. *nos autem viri*.

Amplificata pœna, & culpa Catilinæ, Cicero quaſi accuſat ſuam Conſulis clementiam: *N.* 4. *Cupio P. C. me eſſe.* Illius tamen clementiæ certam cauſam inſinuat. *N.* 5. *Verum ego*.

ANNOTATIO.

Vehemens eſt hoc exordium; propoſitaque atroci culpa Conſul ſeveritatem quærit, atque intentat; niſi lenitatem, tantiſper mavult, ad majus Reip. bonum; quod callide, & ſeipſum quaſi accuſans inertiæ, ſignificat, ut a ſe crudelitatis invidiam amovea.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Catilina debet diſcedere ex urbe, vel in exi-

exilium, vel in caſtra Manlii, non jam interfici.

Propoſitionis argumenta ſunt tria: 1. quia urbi patet ſua conjuratio, totiuſque anteactæ vitæ ratio. 2. quia ipſi Catilinæ optandum, ac jucundum eſt proficiſci ad caſtra Manlii. 3. quia eſt utile Reip. non jam interfici Catilinam.

CONTENTIONIS
Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Primum argumentum, *Urbi patet conjuratio Catilinæ*, fit inductione: nam Orator enumeratione adjunctorum oſtendit, quo die, & qua nocte, cujus in domo, quorum cædes, quæ incendia cogitarit Catilina. *N.6. etenim quid eſt.*

In primis renuntiat diem, quo Manlius futurus erat in armis; quo Cicero occidendus, & multi optimates, quo occupandum Præneſtæ. *N.7. Meminiſti ne me.* Noctem etiam indicat, quas Catilina in M. Leccæ domo incendium urbis, ac cædem civium deſcripſit. *n.8. Recognoſcet tandem.* Quod facinus amplificat exclamatione. *N.6. O Dii immortales.*

Digreditur in ſuam præviſionem, & cautionem. *N.10. hæc ego omnia.* Concludit, multiſq; ſynonimis hortatur nefarium Catilinam, abeat ex urbe. *Ib. quæ cum ita.*

Neq; Cicero Catilinam hortatur privato periculo, aut commodo (nam ſe hactenus defendit) ſed communi ſalute, & utilitate patriæ. *N.11. Magna Diis immortalibus.*

Mox

Mox totius anteactæ vitæ ſcelera replicat Orator, ut fugam ſuadeat ex urbe, in qua nihil Catilinam delectare, aut remorari poteſt.

Ac primum privatam vitam ignominia vitiorum infectam objectat, & præteritione domeſticam difficultatem perſtringit. *N.13. quid enim Catilina eſt*. Publicam vero vitam manifeſta conjuratione in patriam, atque crebris inſidiis in Ciceronem Conſulem, ſceleratam accuſat. *N.15. Poteſtne tibi*. Addit his commune odium, & metum patriæ, Senatus etiam tacitam condemnationem: quod ipſe Catilina intellexit, quando in Senatum venit. *N.16. nunc vero quæ*.

Quare rurſus concludit, & ſuadet Catilinæ diſcedat ex urbe, propoſita triplici comparatione minorum. *Num.17. quæ tandem animo*.

Propoſita etiam Proſopopeja patriæ objicientis ipſi flagitia, ut à ſe diſcedat. *N.18. quæ tecum Catilina*.

Propoſito pręterea ipſius Catilinę proprio judicio, qui ſe dignum cuſtodia condemnavit. *N.19. quid quod tu*.

Denique propoſita Senatus nova auctoritate, qui, poſtulatione Catilinæ rejecta, eum condemnat, & tacite ſuadet ut tandem abeat. *N.20. quæ cum ita*.

Huic Senatus auctoritati addit judicium equeſtris ordinis, & civium reliquorum, ut ex totius civitatis ſententia proficiſci poſſit Catilina. *N.21. neque hi ſolum*.

Adjungit demum venuſta correctione ſuum

Cice-

Cicero (vel propoſita multorum invidia) votum, ſi Catilina abeat ſalva Rep. *N.22. quamquam quid*.

Secundum argumentum, *Optandum, ac jucundum eſt Catilinæ proficiſci ad caſtra Manlii*, pari adhortatione, & inductione proſequitur ab adjunctis caſtrorum Manliorum. *N.23. quamobrem ut ſæpe*. Pergit correctione, & acri ironia exprimere futuram voluptatem Catilinæ in his caſtris, ſeu nefario bello contra patriam. *Num. 24. quamquam quid ego*.

Tertium argumentum, *Utile eſt ei Reip. non jam interfici Catilinam*, breviter hoc enthymemate exponit: Interfecto Catilina reſidebit in urbe tota conjuratorum manus; illo non interfecto, hæc diſcedet ex urbe: igitur utile eſt Reip. non jam interfici Catilinam.

Antecedens ingreditur eleganti proſopopœja, & ſubjectione, & attentionis petitione. *N.27. nunc ut a me*. Deinde reddit rationem ſuæ ſententiæ, ſine ullo metu invidiæ, exemplo ſummorum virorum. *N. 29. his ego ſanctiſſimis*.

Similitudine claudit antecedens. *N.31. ut ſæpe homines*. Et adhortatione ad Catilinæ ſocios, ut ipſi diſcedant ex urbe. *N.32. quare P.C. ſecedant*.

Obſerva conſequens enthymematis eſſe ſæpius implexum cum antecedente.

ANNOTATIO.

Præcipua ars Oratoris verſatur in illo affe-

ctu

ctu & adhortatione, ut Catilina diſcedat ex urbe: nam perpetua communicatione & apoſtropha totam ipſi conjurationem ſuam oſtendit urbi manifeſtam: addit & totius vitæ ſcelera, propter quæ ipſa patria, Senatus, Equeſter ordo, Cives, Conſul Cicero, & ipſe Catilina ſe dignum exilio judicat, tum futuram ejus voluptatem in caſtris Manlianis, & in nefario contra patriam bello conceſſione & ironia proponit, ut Catilina non juſſus ab armato Conſule, ſed a togato viro impulſus diſcedat, majori bono Reipublicæ quam ſi interficeretur. Atque ea eſt laus Ciceronis, non aliis, quam eloquentiæ ſuæ armis Catilinam terruiſſe, ac ſine ullius cæde, ac ſanguine urbe expuliſſe.

Amplificationes fiunt præſertim Synonimis, cogerie adjunctorum, diſtributionibus, proſopopœiis, comparationibus.

Digreditur in ſuam proviſionem etiam ſæpius Cicero, tum in hac, tum in aliis Catilinariis; nam hic homo numquam obliviſcitur, quo loco poſſit ſe laudare.

PERORATIO.

PEroratio conſtat M. Tulii Apoſtropha 1. ad P. C. quibus omne ſtudium pollicetur in extinguendo Catilina. 2. ad Catilinam, quem adhortatur ad bellum impium contra patriam. 3. ad Jovem in cujus templo habet orationem, ut hic patriam contra iſtos cives nefarios tueatur. *N. 32. polliceor vobis hoc.*

AN-

ANNOTATIO.

Brevis eſt hæc Peroratio, caretque affectibus, qui in Exordio & Contentione vehementes fuerunt: ſolummodo Conſul Tullius ſuam erga patriam, ac Deos pietatem exhibet contra impium Catilinam, & ejus ſocios

---

II. CATILINARIA AD QUIRITES.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Quæſtio hujus Orationis eſt in genere deliberativo, an ſit utile Reip. non interfectum Catilinam, ejuſque ſocios diſceſſiſſe ex urbe.

Dicendi Sylus eſt temperatus.

SYNOPSIS.

EXORD.		A communi urbis lætitia, & Ciceronis, & Reip. quod Catilina diſceſſerit.
ARGUM. AMPLIF. AFFEC.	RATION. CONF.	Fuerunt enim in urbe maxime flagitioſi, audaces, luxurioſi, obærati.
	PROPOS.	Utile eſt Catilinam cum ſuis diſceſſiſſe ex urbe.
	CONFIR. EXOR.	In campo vero non ſubſiſtet iſta militum colluvies contra firmiſſimum robur ac præſidium.
	PROPOS. RATIO. PERORAT.	Quia ſinguli Catilinæ ſocii magis in urbe erant timendi propter inſidias, & cædes, quam foris.
		Accedit ad robur Italiæ, vigilantia ſeveritaſve Conſulis cum auxilio Deorum conjuncta, ut jam egreſſo Catilina nihil ſit timendum.

EXOR-

EXORDIUM.

M. Tullius applaudit ſibi,& Reip.diſceſſiſſe ex urbe furioſum,& inſidiatorẽ, & victum Catilinam.*n.* 1.*Tandem aliquando.* Communem vero urbis lętitiam exprimit, oppoſito męrore Catilinæ.*n.*2.*quod vero non* .

ANNOTATIO.

Hoc Exordium ſit ex abrupto per repentinum lætitiæ motum, magna amplificatione verborum, per plura ſynonima & ſententias ejuſdem ſignificationis .

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio, *Utile eſt Reip. non interfectum Catilinam, ejuſque ſocios diſceſſiſſe ex urbe*, exprimitur prolepſi. *Nu.*3. *At.ſi quis eſt talis .*

Propoſitionis ratio, *Quia Catilina, ejuſque ſocii magis ſunt timendi in urbe, quam foris*, aſſertur 1. enumeratione, & deſcriptione perſonarum, *Nu.*4. *quem quidem ego .* 2. Induſtria, ac providentia ſeveri Conſulis, *nu. 6. atque hoc etiam magis .*

Rationis confirmatio,*Nam Catilina,ejuſque ſocii fuerunt in urbe flagitioſi,audaces, luxurioſi, intemperantes,obęrari*, conſtat exclamatione, ethopœja,frequenti & conciſa repetitione per enumerationem flagitiorum Catilinæ. *N.*7. *O fortunatam Remp.* Optat Orator rurſus exclamando,ut iſti libidinoſi,audaces, facinoroſi, & obærati ſocii Catiliniam ducem ſequantur, *N.*10. *hunc vero ſi fui .*

Tum indignando ipſorum flagitia amplificat

ficat incremento, & conglobatione contrariorum. *Ibid. non enim.* Denique his pœnas, & bellum domeſticum denuntiat, ni proficiſcantur ex urbe, & reſipiſcant. *N.* 11. *quibus confido ego.* Ad extremum digreditur, & ironia refellit aliquorum prolepſim: quaſi vero a Cicerone crudeliter in exilium ejectus ſit Catilina, vir 1. audax & inſidiator. *n.* 12. *Ac etiam ſunt.* 2. Tacite condemnatus a Senatu, & ſceleris convictus. *Ibid. quid quod heſterno.* 3. Accingens ſe non ad exilium, ſed ad nefarium bellum contra patriam, *n.* 14. *in exilium ejiciebam.* Quare exclamando conqueritur Tullius præpoſtera, & pervreſa aliquorum opinione. *Ibid. O conditionem miſeram.*

Quamquam nec in caſtris Manlii jam profectum ex urbe Catilinam timet: magis hos timet (ſi quidem timendi) qui in urbe remanent, *Nu.* 17. *ſed cur tam diu.*

Confirmationis exornatio, *ejuſmodi autem Catilinæ milites in caſtris Manlii non ſubſiſtent contra virtutem ac robur Italiæ*, eluceſſit inſigni comparatione copiarum Catilinæ & populi Rom. *Ibid. exponam enim vobis.*

Diſtributio hunc locum venuſtat: recenſet enim Tullius cujuſmodi ſint milites Catilinæ.

1. Obærati, divites, qui ſpe diſſolvendi æris alieni per novas tabulas a Catilina propoſitas, huic ſe comites adjunxerunt, quos ſubjectione errare, nec eſſe pertimeſcendos monet, *N.* 18. *primum genus eſt.* 2. Obærati, ambitioſi, qui fruſtra ac nefarie honores, conſequi ſe poſſe arbitrantur in Rep. quam tuentur vigil

gil Conſul; boni cives, magnæ militum copiæ, ac Dii ipſi, *N.*19. *alterum genus eſt*.

3. Obærati, propter profuſiones, coloni Fęſulis Syllæ, cum aliquot egentibus ruſticis, quos Cicero a rapinis deterret præſidio civitatis, *N.*20. *tertium genus eſt.* 4. Oberati item varii, & mixti, & turbulenti; quorum motus obeſſe non poteſt; quorum turpem vitā mors turpis conſequetur. *N.*21. *Quartum genus eſt.*

5. Parricidæ, ſicarii, facinoroſi; quibus omnibus, uti Catilinæ, Cicero in latrocinio exitium imprecatur, *N.*22. *quintus genus*.

6. Intimi Catilinæ, compti, delicati, libidinoſi; quos hypotypoſi cavillatur, & jocatur Cicero a tolerantia, &c. caſtitate caſtrenſi. *Ibid. poſtremum autem genus*.

Tum confert Orator copias populi Rom. cum iſtis Catilinæ copiis: ubi obſerva Duces cum Ducibus, milites urbes, facultates utriuſque partis comparari; belli etiam cauſas utrimque contrarias acervatim, & per antitheta confligere, *N.* 24. *inſtruito nunc*.

ANNOTATIO.

Collectionis, qua Contentio conſtat, expreſſa ſunt ſuo loco omnes partes præter complexionem, quæ cæteris commiſcetur.

Amplificatio conficitur varia diſtributione, hypothypoſi, ethopęja, contrapoſitis, comparatione.

Affectus, qui tractatur, eſt fiducia, ac ſecuritas populi Rom. quem Orator erigit, confirmat, jubetque non timere Catilinam, 1. quia jam diſceſſit ex urbe vir inſidioſus audax, flagitioſus, intemperans, quem ſui ſimiles ſocii ſequentur. 2. quia infirmus Catilinæ exercitus conflatur ex collu-

ficat incremento, & conglobatione contrariorum. *Ibid. non enim.* Denique his pœnas, & bellum domeſticum denuntiat, ni proficiſcantur ex urbe, & reſipiſcant. *N. 11. quibus confido ego.* Ad extremum digreditur, & ironia refellit aliquorum prolepſim: quaſi vero a Cicerone crudeliter in exilium ejectus ſit Catilina, vir 1. audax & inſidiator. *n. 12. Ac etiam ſunt.* 2. Tacite condemnatus a Senatu, & ſceleris convictus. *Ibid. quid quod heſterno.*

3. Accingens ſe non ad exilium, ſed ad nefarium bellum contra patriam, *n. 14. in exilium ejiciebam.* Quare exclamando conqueritur Tullius præpoſtera, & pervreſa aliquorum opinione. *Ibid. O conditionem miſeram.*

Quamquam nec in caſtris Manlii jam profectum ex urbe Catilinam timet: magis hos timet (ſi quidem timendi) qui in urbe remanent, *Nu. 17. ſed cur tam diu.*

Confirmationis exornatio, *ejuſmodi autem Catilinæ milites in caſtris Manlii non ſubſiſtent contra virtutem ac robur Italiæ*, eluceſſit inſigni comparatione copiarum Catilinæ & populi Rom. *Ibid. exponam enim vobis.*

Diſtributio hunc locum venuſtat: recenſet enim Tullius cujuſmodi ſint milites Catilinæ.

1. Obærati, divites, qui ſpe diſſolvendi æris alieni per novas tabulas a Catilina propoſitas, huic ſe comites adjunxerunt, quos ſubjectione errare, nec eſſe pertimeſcendos monet, *N. 18. primum genus eſt.* 2. Obærati, ambitioſi, qui fruſtra ac nefarie honores, conſequi ſe poſſe arbitrantur in Rep. quam tuentur vigil

gil Conſul; boni cives, magnæ militum copiæ, ac Dii ipſi, *N.*19. *alterum genus eſt*.

3. Obærati, propter profuſiones, coloni Feſulis Syllæ, cum aliquot egentibus ruſticis, quos Cicero a rapinis deterret præſidio civitatis, *N.*20. *tertium genus eſt*. 4. Oberati item varii, & mixti, & turbulenti; quorum motus obeſſe non poteſt; quorum turpem vitā mors turpis conſequetur. *N.*21. *Quartum genus eſt*.

5. Parricidæ, ſicarii, facinoroſi; quibus omnibus, uti Catilinæ, Cicero in latrocinio exitium imprecatur, *N.*22. *quintus genus*.

6. Intimi Catilinæ, compti, delicati, libidinoſi; quos hypotypoſi cavillatur, & jocatur Cicero a tolerantia, &c. caſtitate caſtrenſi. *Ibid. poſtremum autem genus*.

Tum confert Orator copias populi Rom. cum iſtis Catilinæ copiis: ubi obſerva Duces cum Ducibus, milites urbes, facultates utriuſque partis comparari; belli etiam cauſas utrimque contrarias acervatim, & per antitheta confligere, *N.* 24. *inſtruito nunc*.

ANNOTATIO.

Collectionis, qua Contentio conſtat, expreſſa ſunt ſuo loco omnes partes præter complexionem, quæ cæteris commiſcetur.

Amplificatio conficitur varia diſtributione, hypothypoſi, ethopœja, contrapoſitis, comparatione.

Affectus, qui tractatur, eſt fiducia, ac ſecuritas populi Rom. quem Orator erigit, confirmat, jubetque non timere Catilinam, 1. quia jam diſceſſit ex urbe vir inſidioſus audax, flagitioſus, intemperans, quem ſui ſimiles ſocii ſequentur. 2. quia infirmus Catilinæ exercitus conflatur ex collu-

vie variorũ militum flagitioſorum, intemperantium, obæratorum, in quibus nullus eſt belli nervus. 3. quia Romanorum copiæ magnæ ſunt, & fortes, in quibus ſpes certa ponenda eſt: quare comparatione diſſimilium contemnit, minatur, ridet Catilinæ copias; præſefert, gloriatur, prædicat Romanorum exercitus. Denique (ut amplius in Peroratione videbimus) a præſidio civitatis, vigilantia Conſulis, Deorum benevolentia omnem populo Rom. fiduciam ac ſecuritatem præſtat.

PERORATIO.

IN peroratione Marcus Tullius adhortatur cives ad privatam ædium ſuarum cuſtodiam, quandoquidem a ſe ubi conſultum ſit, *N.26. quæ cum ita ſint.* Rurſus reſiduis in urbe conjuratoribus lenitatem, vel ſeveritatem proponit, *N.27. nunc illos qui.* Tum populo Rom. officii ſui ſeveritatem, ac diligentiam pollicetur, *N.28. atque hæc omnia.*

Poſtremo Deorum (quos idcirco numerandos eſſe dicit) erga ſe ac populum Rom. ſignificationes, auxilia, beneficia commemorat, *N.29. quæ quidem ego.*

ANNOTATIO.

Amplificat & perficit eum, quem in exordio, & contentione proſecutus eſt affectum fiduciæ, ac ſecuritatis, egreſſo jam ex urbe Catilina: ſuamque vigilantis Conſulis diligentiam in bene cuſtodienda urbe, ac benevolentiam Romanis pollicetur.

III. CA-

III. CATILINARIA
AD QUIRITES.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Quæſtio hujus Orationis eſt in genere] deliberativo, utrum hic dies ſupplicatione Deorum ſit celebrandus.

Genus dicendi eſt mediocre.

SYNOPSIS.

PROPOS.	RATION. CONFIR.
Hic dies ſupplicatione Deorum eſt celebrandus.	Nam conſilio ac diligentia conjurationem Catilinariam manifeſte competit, & extinxit.

PROP. RAT.	CONFIR. EXOR.
Quia hodie Cicero Rempub. ſervavit.	Fuit hæc ſingularis ac divina Conſulis induſtria, ut longe omnium maxima, crudeliſſimaq; conjuratio, ſine ſanguine civium extingueretur.

COMPLEX.
Quare hic dies tum æterna Conſulis Ciceronis memoria, tum ſupplicatione Deorum eſt celebrandus.

EXORDIUM.

GLoriatur Cicero conſervatam a ſe hodie Remp. *n.* 1. *Rempublicam*. Hunc diem comparatione minorum prædicat. *n.* 2. *etſi non minus*.

Se cum Romulo dignum quoque honore cenſet. *Ibid. profecto quoniam*.

ANNOTATIO.

Non eſt legitimum hujus Catilinariæ exordium, uti nec præcedentium; quippe in cauſa jam notiſſima ſtatim principio agreditur Cicero ad contentionem, quæ collectione conſtat.

Propoſitio, *hic dies ſupplicatione Deorum eſt, celebrandus*, num. 2. expreſſa eſt.

Propoſitionis ratio, *quia hodie Cicero Remp. ſervavit*, num. 1. & mox iterum num. 2. ſynonimis ſententiis, magna verborum amplicatione affertur.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

RAtionis confirmatio, *conſilio, ac diligentia ſua Cicero Catilinariam conjurationem manifeſtè comperit, & extinxit*, narratione oratoria exprimitur. *num.* 3. *quæ quoniam*.

Narratio autem, ut ſolet, ex adjunctis tota contexitur. 1. Quanta vigilantia Cicero conjuratorum conſilia exploravit. *Ibid. principio ut*.

2. Quorum opera, & qua loci, ac temporis

ris

ris opportunitate fuit uſus,ut manifeſtā conjurationem haberet. *n.* 5. *Itaque heſterno die.*

3. Qua cautione ſingulos conjuratores deprehendit, ac Senatum convocavit, *nu.* 6. *ipſi comprehenſi*.

4. Quibus teſtimoniis tota conjuratio convicta eſt; nempe partim Vulturcii, & Legatorum Gallorum dictis. *num.* 8. *introduxit Vulturcium*.

Partim obſignatis litteris conjuratorum Cethegi, Servilii, Lentuli, & ipſorum confeſſione. *n.* 10. *ac ne longum*.

Partim etiam exterioribus ſignis. *n.* 13. *ac mihi quidem*.

5. Quæ a Senatu gratiæ Ciceroni, & duobus Prætoribus, & collegæ Antonio habitæ fuerunt. *n.* 14. *primum mihi*.

6. Quod ſupplicium in novem conjuratos ſtatutum. *Ibid. atque ita cenſuerunt*.

7. Quam honorifica à Senatu ſupplicatio Ciceroni tamquam Reip. conſervatori eſt decreta. *n.* 15. *atque etiam ſupplicatio*.

8. Quomodo P. Lentulus amiſſo Prætoris, & civis jure, fuerit in cuſtodiam traditus. *Ibidem. atque illud*.

Confirmationis exornatio, *Non ſine ſingulari Conſulis prudentia, ac Deorum beneficio, longe omnium maxima, crudeliſſimaque conjuratio, ſine civium internecione, extincta eſt.* Efflorefcit primum ex provido conſilio Ciceronis in emittendo ex urbe Catilina; quo quidem emiſſo, ceteri conjuratores facile comprehenſi ſunt, & omnis conjuratio manifeſta. *n.* 16. *nunc quoniam*.

Quæ conſularis prudentia magis cernitur ex oppoſita, & deſcripta per Ethopęjam calliditate Catilinæ. *Ibid. ille erat unus.* Deinde effloreſcit ex ſignificationibus variis, ac portentis divinis, 1. Per præteritionem ex phyſicis meteororum oſtentis, & terræ motu. *n.*18. *quamquam hæc.*2. Ex Haruſpicum divinationibus de ſimulacro Jovis, eo demum die ad Orientem converſo, quo deprehenſa eſt conjuratio. *n.*19. *profecto.*3. Ex divina adverſus urbis ac templorum incendiarios animadverſione, quorum ſtulta conſilia magis etiam Dii infatuarunt. *nu.* 22. *quo etiam majore.*

Tum maxime effloreſcit ex diſſimili comparatione minorum, ſeu quinque bellorum civilium, quæ civium ſanguine redundarunt: hoc bellum multo graviſſimum ſine cæde, uno Cicerone, togato Duce, & Imperatore confeſtum eſt. *n.*23. *Quamobrem Quir.*

ANNOTATIO.

Collectio, eſt argumentatio, quæ quaſi per gradus atque incrementum rem aliquam ſtabilit, & explicat. Ita peritus Orator primum proponit, deinde probat, tertio confirmat; poſtea exornat res a ſe geſtas, ut ſenſim, & amplius ſua erga Remp. merita explicet, efferatque. Nam ſimpliciter proponit hunc diem ſupplicatione Deorum eſſe celebrandum: mox majore verborum amplificatione affert rationem: hanc conglobatione ac ſerie adjunctorum confirmat: confirmationem tribus ſplendidioribus argumentis, & amplificationibus, & figuris expolit: poſtremo in peroratione

ſubjicit

ſubjicit cōplexionem, quę eadem eſt ac propoſitio.

Affectus, eſt in Cicerone cupiditas humanæ gloriæ, quam vir ignarus veræ & cęleſtis, undiq; colligit: populo vindicat ſupplicationem ſibi a Senatu decretam, à quo togatus non (ut multi) bene geſtę, ſed (ut nemo) conſervatæ Reip. teſtimonium accepit: ſuum laudat non ſingulare, ſed prope divinum (allaborantibus Diis) in manifeſtanda periculoſiſſima cōjuratione conſilium: in extinguenda vero eadem poſt hominum memoriam crudeliſſima conjuratione clementiā ſuam jactat: Hinc ſibi magnos cum Romulo honores in exordio, pares cum Cn. Pompejo vindicat in peroratione: nihil omittit ad ſui commendationem peritus laudis artifex.

PERORATIO.

M. Tullius pro ſuo tā inſigni erga Remp. beneficio nihil a Quiritibus deſiderat, præterquam æternam ſui, & hujus diei memoriam. *n.26. quibus pro tantis.*

Requirit etiā cōtra invidos prę ſidiū ipſorum, quos fortiter Conſul defendit; & privatus defendet. *n. 27. ſed quoniam earum.*

In fine, collectionis complexionem, *hic dies ſupplicatione Deorum eſt celebrandus*; quam ſupra inſeruit. *n.28.* brevi adhortatione, & pollicitatione ſui officii Cicero abſolvit *n.29. vos Quirites quoniam.*

ANNOTATIO.

Affectus hujus Perorationis jam ſupra explanatus eſt in Contentionis tabula. Deniq; Tullius effertur deſiderio gloriæ. At jure merito par ſibi a Quiritibus contra invidos, exigit præſidium, quod ipſis contra conjuratos præſtitit.

EXORDIUM.

Hortatur M. Tullius Senatum, ut patriæ potius quam ſaluti Conſuli proſpiciat. *n.* 1. *video P. C.* Mox pathetica inſinuatione caritatem erga Remp. oſtentans; nullum pro illius ſalute periculum (enumeratione, & adjunctis locorum) nullum fatum (diſſimili exemplo P. Lentuli) nullam mortem (quippe glorioſam) perferre dubitat. *Ibid. mihi quidem.*

Movetur tamen orbitate fratris ſui, & uxoris, & filioli: quos commendat Senatui, ſi mors ſibi a conjuratis accidat. *N.* 3. *nec tamen ego.* Poſtremo impendens Reip. periculum, niſi Senatus provideat, comparatione Majorum, & adjunctis hujus conjurationis jam fere extinctæ exponit, *n.* 4. *quare P. C.*

ANNOTATIO.

Præſefert caritatem Reip. & fortitudinem Cicero, ut majori cum pondere, & fide, ſine improborum invidia, adverſus conjuratos ſententiam pronuntiet.

Itaque ex viſceribus cauſæ maxime petitur hoc exordium, continetque prima ſemina ſententiæ iſtius, in quam vehementer inclinat Cicero.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio, *Conjurati morte ſunt multandi*, Primum ambigue, &

pro Conſulis inſtituto problematice affertur, celeriter deliberanda, propter adjunctam periculi magnitudinem. *N.6. ſed ego inſtitui*.

Mox duas in Senatu ſententias, unam ſeveriorem (quæ erat D. Syllani) de extremo ſupplicio in conjuratos decernendo: alteram (Cæſaris) mitiorem de perpetuo carcere, ac publicandis bonis, Conſul Tullius proponit, diſceptatque utra argumentis præſtet *N.7. video duas adhuc*. Cæſaris ſententiam laudat quidem ut popularem,& ex lege Sempronia. *Num.9. Nunc P. C. ego*. Verum D. Syllani ſententiam (in quam inclinat, eſtque propoſitio contentionis) latius explicandam ſuſcipit. *N.11. quamobrem ſive*.

Hujus D. Syllani ſententiæ, *conjurati ſunt morte mulctandi*, Argumentum eſt hoc: improbi cives ob ſummum crimen debent interfici. Supra. *N.7.*

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumentum, *Improbi cives ob ſummum crimen debent interfici*, hoc enthymema exponit: immanis ſceleris punitio non eſt crudelitas, ſed potius eſt lenitas: ergo improbi cives ob ſummum crimen debent interfici.

Antecedens exornatur per hypotypoſim, argumento a conſequentibus conglobatis, ſi conjuratio horum improborum civium habuiſſet exitum. *Ib. quamquã Patres conſcripti*.

Exor-

Exornatur etiam comparatione patris familias, qui de ſervo improbiſſimo ſummum ſupplicium ſumit ſine crudelitatis invidia. *n.* 12. *etenim quæro*. Confirmatur auctoritate L. Cæſaris, ac diſſimili exemplo duorum Lentulorum, avi & nepotis. *N.* 13. *Niſi vero*.

Brevi concluditur antecedens. *Ib. vereamini cenſeo.* Explicato antecedente bis digreditur Tullius, 1. in proleſim, qua ſatis eſſe ſibi præſidii ad ea, quæ Senatus ſtatuerit, tranſigenda, probat cum a cura ſua, & diligentia: tum a populi Rom. ſtudio conſervandi Remp. *N.* 14. *ſed quæ exaudio*.

Iſtud populi Romani ſtudium demonſtrat elegans inductio per enumerationem Equitum, & Senatorum (ſi improbos excipias) Tribunorum, ſcribarum, ingenuorum, libertinorum, ſervorum (ſi iterum ſervum Lentuli excipias) cujus ſolicitationem fruſtra ſuſceptam oſtendit a tabernarum quæſtu ac otio. *Ibid. omnes adſunt*.

Concludit prolepſim recenſendo facultatem, & cauſas tranſigendi contra conjuratos: & hortando Senatum; ut fortiter judicet, atque urbi proſpiciat. *N.* 18. *quæ cum ita ſint*.

Secundo digreditur in ſuam fortitudinem laudandam, quam amplificat contemptu mortis, gloria rerum geſtarum, & comparatione cum virtute Scipionum, Pauli, Marii, Pompeii. *N.* 20. *nunc antequam*. Amplificat præterea ab adjunctis victoriæ diſparibus. *N.* 22. *quamquam eſt in*. Ad extremum pro mercede iſtius fortitudinis, & diligen-

tiæ poſtulat æternam Conſulatus ſui memoriam, ſuumque parvum filium commendat. *N.23. quæ cum ita ſint.*

ANNOTATIO.

Tametſi integre videatur utrimq; Cicero Cæſaris, & D. Syllani ſententias agitare, tamen manifeſtum eſt ecquam alteri præferat, quidve iſta contentione velit: idcirco crebra inſinuatione elicit a Senatu fortitudinem, quam ipſe Conſul in immanis ſceleris animadverſione de ſe præſtat, & pollicetur. Atque hunc affectum in exordio ſatis vehementer incboans; deinde enthymemate, & gemina digreſſione amplificans paucis, abſolvit in Peroratione.

PERORATIO.

Peroratio eſt breviſſima, & conſequens propoſiti enthymematis: nam Cicero hortatur ſenatum, ut fortiter (eſt hæc D. Syllani ſententia) decernat, quando ſe parentem ipſi Conſul offert. *N.24. quapropter de ſumma.*

ANNOTATIO.

Hac peroratione contentionis propoſitio, & argumentatio, & affectus concluditur, nempe conjuratos extremo ſupplicio mulctandos eſſe, quod poſtea in carcere eſt factum.

PRO

PRO L. MURÆNA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

CUm L. Muræna in ſequentem annum Conſul deſignatus eſſet cum D. Sylano, de ambitu (ambire autem erat petere magiſtratum ſtudioſius, impenſiuſque, quam mores, legeſque civitatis ferebant) accuſaverunt Sex. Sulpitius, M. Porcius Cato, & Cn. Poſthumius. Sulpitius competitor Murænæ fuerat & repulſam tulerat. Catonem Plutarchus in ejus vita ſcribit juraſſe, accuſaturum ſe quemcumque pecuniam populo dare cognoviſſet, ideoq; nomen Muræna ab eo delatum eſſe, quod is pecunia effeciſſet, ut Conſul cum Stylano deſignaretur. Defenderunt eum Q. Hortenſius, M. Craſſus & Cicero, qui cum Hortenſium, eloquentiæ laude tum florentem, ſuperare contenderet, & nullam partem noctis conquievit; uſque eo ut nimiis curis, & vigiliis afflictus inferior, quam ille actione viſus fuerit. Cæterum ut apparet ex Conſulatu quem ſequente anno Muræna geſſit, periculo accuſationis liberatus eſt.

Quæſtio hujus orationis eſt in genere judiciali, an L. Muræna ſit in vita reprehendendus, aut dignitate inferior Sex. Sulpitio, aut reus ambitus.

Dicendi character eſt temperatus, magis, quam tenuis.

SYNOPSIS.

EXORDIUM.

Conſul Cicero Muræenam, amicum ſuum, & Conſulem deſignatum, Diis antea commendarat, nunc accuſatum judicibus commendat tum officii ſui, ſeu defenſionis rationem contra accuſatores probat.

PROPOSITIO.

Muræna non eſt in vita reprehendendus, nec eſt dignitate inferior Sulpitio; nec reus ambitus.

ARGUMENTA.

1. Quia non fuit in Aſia luxurioſus.

2. Eſt Sulpitio par genere, & quæſtura, arte autem ſuperior.

3. Nihil commiſit contra legem ambitus.

ARGU-

1. Argum. Muræna, patre ſuo Imperatore, meruit in Aſia cum labore, & pietate, ſtipendia conſecutus eſt cum laude, triumphi paterni particeps fuit cum felicitate: ergo Muræna non fuit in Aſia luxurioſus.

2. Argum. pares ſunt genere novus homo; & patricius; nam Q. Pompejus, & Cicero pares ſunt patriciis, ſed Sulpitius, etſi genere patricius, tamen virtute ac induſtria novus eſt homo, uti Muræna: probatur a Majoribus utriuſque & rebus geſtis: igitur Muræna eſt genere par Sulpitio, Sulpitius factus

3. Argum. licuit Murænæ habere obviam prodeuntes, & ſectatores, & offerre tum ſpectacula tum prandia: Muræna

MEN-

MENTATIO.

Deinde nullus ſaltat ſobrius; quia intempeſtivi convivii, & multarum deliciarum comes eſt extrema ſaltatio: atqui Muræna eſt ſobrius; quia nullum ejus intempeſtivum convivium, nullæ deliciæ oſtendi poſſunt: non eſt igitur ſaltator.

eſt primus quæſtor ordine renuntiationis, non dignitatis: ergo Muræna eſt par quæſtura cum Sulpitio. Ad obtinendum conſulatum ars militaris, qua excedit Muræna, præſtat juri civili, cujus cognitione clarius eſt Sulpitius: ergo Muræna eſt par arte, aut ſuperior Sulpitio.

igitur nihil commiſit contra legem ambitus.

1. ARGU.
AMPLIFICATIO.

Imprudens accuſator Cato, qui L. Murænæ Aſiam objecit, ſegetem virtuti, & gloriæ; vel maledicus cōviciator, ſi

2. ARGU.

Non eſt, quod Sulpitius contemnat L. Murænæ genus, effe res ſuum; nam nobilitas patricii eſt hiſtoriis notior, quam populo, apud quem modo valet novi hominis virtus, ac induſtria, qua ille non ſuperat Murænam. Non eſt etiam quod idem Sulpitius jactet ſuam juris prudentiam, in qua nulla eſt dignitas aut utili-

3. ARGU.

Auctoritas accuſantis Catonis, præjudicio eſſe non debet L. Murænæ. Stoicus eſt enimvero Cato, & nimium auſterus, qui contra conſuetudinem urbis, & Lacedæmoniorum, & ſummorum virorum exemplum improbat ſpectacula, conviviaque candidatorum.

MENTAT. ET AFFECTUS.

ſaltationem appellat ſobrium Conſulem.

MENTATIONIS.

tas, præſertim ad obtinendum Conſulatum: ſola ars militaris, & oratoria efficit Conſules: Deinde Sulpitius ſuffragatione militari deſtitutus, & ludorum magnificentia, ſorte, & adminiſtratione provinciæ, neſciit Conſulatum petere, magis intentus minis, & accuſationi, quam officioſis populi blanditiis. Prudentior fuit L. Muræna, qui iſta ſibi ad Conſulatum præſidia diligenter adjunxit.

MENTATIONIS.

Quod ſi Cato pro ſalute Reip. accuſat Murænam, Cicero majore in Remp. officio eumdem defendit, cujus Conſulatus ad comprimendum Catilinam & confirmandum ipſum Catonem tribunum permagni intereſt.

PERORATIO.

Cicero movet judices ad miſericordiam L. Murænæ tribuendam.

EROR.

EXORDIUM.

Cicero pro ſalute L. Murænæ precatur Judices, qui paulo ante pro ejuſdem felici Conſulatu Deo ſolemniter erat precatus, *N.1. qua precatus*.

Ubi etiam poteſtatis comparatione, pro ſe & Muræna benevolentiam Judicum captat. *Nu.2. quæ cum ita ſint*. Deinde affert rationem ſuæ defenſionis ſeu officii contra duos L. Murænæ accuſatores M. Catonem, & Sex. Sulpitium. *Ibid. & quoniam*.

M. Catoni;(qui rectum eſſe negat Ciceronem,& Conſulem, & legis ambitu latorem, & tam ſevere geſto Conſulatu, cauſſam L. Murænæ attingere) reſpondet ad primum inductione trium ſimilium: nimirum venditoris, patroni, & navigantium æquum eſſe Conſulem defendi a Conſule, *n.3. & primum*. Reſpondet ad ſecundum ſe ita legem de ambitu tuliſſe, utquemvis non ambitus reum poſſit defendere, *N.5. nam quod*. Reſpondet ad tertium ſe contra Catilinam fuiſſe ſeverum, quia id erat neceſſe pro ſalute Reip. nunc & natura ſua,& quia id cauſa poſtulat, eſſe lenem, *N.6. negat eſſe*.

Servio autem Sulpitio (graviter querenti quare Cicero oblitus amicitiæ L. Murænam contra ſe defendat) officioſe reſpondet,ſe nihil Sulpitio debere contra ſalutem Murænę, *N.7. ſed me Judices*. Declaratque ipſi cauſas defenſionis Murænæ,quia hic ſibi ſit amicus, & in ſumma dignitate, & in periculo, quem deſe-

deſerere eſſet inhumanitatis, & ſuperbiæ, & crudelitatis, *N.8. atque hæc non.*

Addit argumentum ad hominem, ſeu ſimile exemplum Ser. Sulpitii, qui contra amicos conſulentibus de jure reſpondet. *N.9. atque hujuſce rei.* Addit exemplum Q. Hortenſii, & M. Craſſi amicorum Sulpitii, qui L. Murænam defendunt, *N.10. etenim ſi me.*

Concludit, & Sulpitio probat rectam eſſe defenſionem ſuam, neque eam eſſe contra amicitiam. *Ibid. ego vero.*

ANNOTATIO.

Et ab adjunctis hoc exordium, præſertim perſonarum. Pietate etiam ſua orator conciliat animos Judicum; & aliquot prolepſibus infringit auctoritatem accuſatorum, & certe hoc eſt oratoris inſinuatio paſſim in multis exordiis prolepſes præmittere, quæ viam ſternant ad faciliorem adverſariorum confutationem. Nam iſtis prolepſibus non fortia adverſariorum argumenta refellit; hæc enim in contentione miſceret, ſed plerumque infirma.

CONTENTIONIS
Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc L. Muræna non eſt in vita reprehendendus, nec dignitate inferior Ser. Sulpitio, nec reus ambitus. *N.11. intelligo Judices.*

Diſtributio, ſeu propoſitionis argumenta ſunt ejuſmodi: 1. L. Muræna non eſt in vita reprehendendus, quia nõ fuit in Aſia luxurioſus, aut ſaltator. 2. Non eſt dignitate inferior

ſerior Ser. Sulpitio, quia eſt ipſi par genere, & quæſtura, arte autem ſuperior. 3. Non eſt reus ambitus, quia nihil commiſit contra legem ambitus.

CONTENTIONIS
Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis 1. argumenti 1. pars, *L. Muræna non fuit in Aſia luxioriosſus*, hoc brevi enthymemate conſtat: L. Maræna, patre ſuo imperatore, meruit in Aſia cum labore & pietate; ſtipendia conſecu tus eſt cum laude; triumphi paterni particeps fuit cum felicitate: igitur L. Muræna non fuit in Aſia luxurioſus.

Antecedens repetitione quamdam majorum comparationem habet. *Ibidem. atque harum trium.*

Conſequens repetitione Antecedentis ornatur, *N. 12. quamobrem non Aſia.*

Propoſitionis primi argumentis 2. pars, *L. Murena non eſt ſaltator*, brevi etiam ratiocinatione conſtat, cōtra maledicentem Catonem. Major: nullus ſaltat ſobrius. Proba. 1. Quia intempeſtivi convivii, & multarum deliciarum comes eſt extrema ſaltatio. Minor; atqui Muræna eſt ſobrius. Probatio; quia nullum ejus intempeſtivum convivium, nullæ delitiæ oſtendi poſſunt. Concluſio: igitur Muræna non eſt ſaltator. *N. 13. Saltatorem appellat.*

Nota venuſtam tranſitionem, *N. 14. nihil igitur.*

Pro-

Propoſitionis 2. Argumenti 1.pars,*L.Muræna eſt par genere cum Ser. Sulpitio*, quinque partita argumentatione explicatur. Major. Pares ſunt genere patricius, & novus homo. *N.*15. *quæ loco*. Probatur exemplo plurium, præſertim Q. Pompeji, & Ciceronis, qui homines novi, pares ſunt patriciis in Rep. *N.* 16. *nec mihi umquam*.

Aſſumptio: Sed Sex.Sulpitius, etſi patricius (quam nobilitatem vetuſtam, & paucis notam elevat Cicero) tamen virtute, & induſtria novus eſt homo, uti L.Muræna. *Ib. tua vero nobilitas*.Probatur a Majoribus utriuſque,& horum rebus geſtis.*N.* 15. *& pravus L.Murænæ*. Complexio; igitur Muræna eſt par genere cum Ser. Sulpitio, *N.*18. *omittamus igitur*.

Propoſitionis 2. Argumenti, 2. pars, *L. Muræna eſt par quæſtura cum Ser.Sulpitio*,perſtringitur hoc enthymemate. Ser. Sulpitius eſt primo quæſtor ordine renuntiationis non dignitatis: igitur L. Muræna eſt par quæſtura Ser. Sulpitio.

Antecedens confirmatur ex utriuſque pari provincia ſorte data, & pari in rebus geſtis nomine. *Ibid. quæſturam una*.

Propoſitionis 2. Argumenti 3. pars, *L. Muræna eſt arte ſuperior Ser.Sulpitio*, hoc enthymemate latius patet: ad obtinendum Conſulatũ ars militaris, qua excellit L.Muræna, præſtat juri civili, cujus cognitione clarus eſt Ser. Sulpitius: ergo L. Muræna eſt par arte, aut ſuperior Ser. Sulpitio.

Antecedens, primum diſpari utriuſque labore

bore (pari tamen dignitate)ſeu in Rempub. ſtudio exponitur: nam hic Romæ juriſconſultus, ille Legatus imperatori L. Lucullo fuit, *N.19. reliqui temporis*. Deinde parva per dialogiſmum excurſione facta in Sulpitium, qui aſſiduitatem forenſem præferri vult legationi Murænæ. *N.21. ſed non*. Idem antecedens ornatur diſſimilitudine Juriſconſulti, & imperatoris, *N.22. ſed & hoc*. Mox artem militarem aperte amplificat Cicero, præfertque cæteris, præſertim iſti juris ſcientiæ, quam unice fovet Sulpitius. *Ibid. ac nimirum*.

Quamquam ad obtinendum Conſulatum, militari arti parem facit dignitate, & utilitate facultatem dicendi. *n.24. gravis etiam illa*.

Rerum autem dignitatem negat eſſe in juris civilis ſcientia, quæ in litteris, & interpunctionibus, & faſtis, occultiſque verbis, & formulis verſatur, *Nu. 25. primum dignitas*. Negat præterea eſſe gratiam, & difficultatem addiſcendi iſtam ſcientiam: ſecus eſt de facultate oratoria; hinc plures juriſconſulti, quam oratores fiunt, *Nu. 28. difficilis autem*. Concludit Cicero ſolummodo eſſe dignitatem in arte militari, & oratoria; imo hanc iſti cedere belli tempore. *N. 30. duæ ſunt*. Poſt hæc digreditur in duas prolepſes contra adverſarios, priore prolepſi reſpondet Catoni bellum Aſiaticum, in quo L. Muræna dignitatem obtinuit, non cum mulierculis eſſe geſtum, ſed fuiſſe graviſſimũ: quod ex maximis ſummorum imperatorum triumphis probat inductione per enume-

ratio-

.rationem, *N.*31*.verum hæc Cato*. Amplificat etiam magnitudinem hujus belli, ex opibus, & fortitudine Regis Mithridatis,quem magni imperatores, præter unum Pompejum, debellare non potuerunt. *N.*32*.atqui ſi*. Poſteriore prolepſi reſpondet Sulpitio, ipſum in Præturæ petitione priorem renunciatum, quia ratione comitiorum nihil incertius: quod allegoria, & exemplis, & ſimilitudine oſtendit, *N.*35. *at enim in*.

Ex digreſſione redit ad antecedens, confirmatque Murænam eſſe ſuperiorem Sulpitio ad obtinendum Conſulatum;plures enim res ad obtinendum Conſulatum in Sulpitio deſiderat, quæ Murænæ profuerunt: prima eſt ſuffragatio militaris, quam Cicero interrogatione, ac proſopopœja amplificat, *N.* 37. *ſed tamen*.

Secunda eſt ludorum magnificentia,quam pupulo jucundam,pro Conſulatu utilem Cicero oſtendit ſuo,& aliorum exemplo.*N.*39. *ſed hæc læviora*. Tertia eſt,ad quam conceſſione tranſit,diſpar Ser.Sulpitii,& L.Murænæ ſors provinciæ, & adminiſtratio, *N.*41. *ſed hæc ſane*.Quarta res,quæ Murænę profuit ad Conſulatum,obfuit Sulpitio,eſt ratio petendi Conſulatum: nam ut ſæpe hunc familiariter monuit Cicero,accuſare aliquem, & ſimul petere Conſulatum eſt perdifficile. *N.* 43.*& quoniam*.Non enim minis, aut timidi inquiſitione candidatus populum ſibi adjungit,ſed blanditiis ac fiducia;quod ornate exprimitur dialogiſmo, *n*44.*quid ergo?acceptā*.

Deinde candidatus accuſatione operoſa diſtra-

diſtractus attendit ad officioſam Conſulatus petitionem: quod Cicero exemplo ſuo, & experientia confirmat. *n.45. accedit eodem*.

Atque hoc ipſum, ſcilicet accuſare, & Conſulatum petere, eſſe perdifficile oſtendit per hypotipoſim in perſona Sulpitii, quia a ſenatu multa poſtulavit de ambitu, plures offendit, & ſibi viam ad Conſulatum clauſit. *n.46. tu cum de curriculo*. Iſta etiam accuſatione diſtentus Sulpitius, cœpit remiſſius Conſulatum petere, ut jam Catilinæ ſpem faceret Conſulatus adipiſcendi. Vide hic ethopœjas. *n.48. ſed tamen Servi*. Digreditur Cicero præteritione eorum, quæ facturus fuiſſet Catilina, ſi Conſul fuiſſet; tum narratione eorum, quæ in ipſius comprehenſione ſunt geſta. *n.50. quibus rebus*. Redit ad Sulpitium, & parva anacephalæoſi concludit ea Murænæ ad obtinendum Conſulatum contuliſſe, quæ Sulpitium & Catilinam removiſſent. *N.52. itaque cum te*.

Propoſitionis tertium argumentum, *L. Muræna nihil commiſit contra legem ambitus*, ingreditur partitione, & querela de tribus L. Murænæ accuſatoribus. *N.54. nunc mihi tertius*.

Quamquam ea omnia, quæ Cn. Poſthumio, & Sulpitio adoleſcenti reſponſa ſunt, deſiderantur.

Ad ea autem, quæ objecit M. Cato, reſpondet Cicero cum præmunitione, & deprecatione (exemplo P. Africani & M. Catonis hujus avunculi) ne L. Muræna obſit perſonæ accuſantis, 1. dignitas atque gravitas.

tas. *n.58. venio nunc*. 2. Judicium, quod ab aſperitate doctrinæ ac vitæ præjudicium eſſe non debet. *n.60. Nam ſi quis*. Nam præmiſſa (quæ eſt clara inſinuatio) laude M. Catonis, Stoicę doctrinæ ſententias ac pręcepta paulo ſeveriora commemorat. *Ib. ego tuum conſilium*.

Conformem vero huic aſperiori doctrinæ vitam Catonis quam ridicule cavillatur dialogiſmo, ſeu perſona inducta ſupplicis Publicani, & Stoici Catonis. *n.62. hæc homo ingenioſiſſimus*. Deinde iſti Stoicorum doctrinæ opponit, præfertque humaniorem Academicorum doctrinam, quam ipſe Cicero ſectatur. *n.63. noſtri autem illi*. Hanc quoque mitiorem doctrinam ipſi Catoni ſectandam proſopopœja, & exemplo Scipionis, C. Lælii, L. Philippi, C. Galli, ac ipſius avunculi Catonis proponit. *n.65. ac teipſum*. Igitur præmiſſa deprecatione, & præmunitione adverſus accuſantis Catonis auctoritatem atque judicium.

Tertium argumentum, *L. Muræna nihil commiſit contra legem ambitus*, Cicero tractat hoc enthymemate: Licuit L. Murænæ habere obviam prodeuntes, & ſectatores, & offerre ſpectacula, & prandia: ergo L. Muræna nihil commiſit contra legem ambitus. *n.67. quare ad id, quod*. Antecedens, ut patet, quadruplici capite conſtat; ac primo oſtendit Cicero non eſſe novum, aut mirum, multos, præſertim rogatos, obviam prodiiſſe candidato Conſulari. *n.68. Multi obviam*. 2. Oſtendit ſectatores fuiſſe multos, qui bonis viris ac beneficiis non deſunt ex officio; at

at nullum ex iis ſectatoribus mercede conductum fuiſſe. *n.70. at ſectabantur*. 3. Oſtendit ſpectacula], & 4. Prandia, more inſtitutoque Majorum, vel a Muræna, vel ab ejus amicis tributum data eſſe. *n.72. at ſpectacula*. Concludit antecedens anacephalæoſi per dialogiſmum adducto exemplo L. Mattæ, virginiſque Veſtalis. *N.73. hæc omnia*.

Confirmato antecedenti duas prolepſes adjungit. 1. Eſt auſteri, ut Stoici Catonis, qui dialogiſmo negat benevolentiam, ac judicium populi Rom. iſtis ſpectaculis, ac conviviis allici oportere: hunc Cicero iterum cavillans refellit 1. auctoritate ipſis civitatis. *n.74. at enim agit*. 2. Comparatione Lacædemoniorum, & Cretenſium *Ib. neque tamen*. 3. Exemplo Q. Tuberonis. *n.75. fuit eodem*.

4. Ipſiuſmet Catonis exemplo, qui habet nomenclatorem, ut cives nomine appellet, ſalutet, ſibi conciliet. *Nmuer. 76. nam quod*.

Concluditur prima prolepſis brevi recapitulatione. *n.77. quare nec plebi*, Alteram prolepſim Catonis, qui Reip. cauſſa accuſat Murænam pari Cicero in Remp. officio refellit, Murænam defendendo. *n. 78. at enim te*.

Nam vehementiore apoſtropha ad Judices oſtendit, quantum interſit L. Murænam iſto anno Conſulem fieri, ad extinguendas Catilinæ copias, & conſilia. *Ib. audite, audite*, ſimili vero ad M. Catonem exemplo, & apoſtropha, tribunatus ſui periculum, ac tempeſtatẽ futuram ſignificat, niſi ſtrenuum defenſorem habeat Conſulẽ, *n.81. atq; ad hęc mala*.

Rurſus Judices de nefario Catilinæ in Remp. conſilio admonet, ſi L. Murænam a conſulatu removeant. *n.*83. *quamquam hujuſce.*

Denique magis amplificat a conſequentibus, & hypotypoſi, hoc Reip. periculum, ſi Catilina deeſſe Conſulem viderit. *n.*85. *ſed quid tandem fiet.*

ANNOTATIO.

Vis, ac robur contentionis eſt inſignis confutatio duorum graviſſimorum virorum, quos Cicero ſcita arte, & ſalva amicitia, & lege ambitus integra redarguit.

Nam in primis M. Catonis (cum illi in Exordio rationem dediſſet defenſionis Murænæ) nunc in contentione levem, ac maledicto infirmam accuſandi rationem Enthymemate, ac ratiocinatione diſſolvit; quod L. Murænam luxurioſum, & ſaltatorem appellarit. Deinde infra, (ſecundi argumenti parte ſecunda) digrediens ad prolepſim, eumdem Catonem oſtendit male quidem contempſiſſe bellum Aſiaticum tot, tantiſque imperatorum triumphis clarum. Verum tertio argumento, M. Catonis nomen, atque auctoritatem in judiciis inſectatur ab aſperitate vitæ & doctrinæ. Quam tanti viri reprehenſionem, etſi præmiſſa ubique ampla ejus laude, mitiorem reddit; tamen ita libere cavillationibus, & jocis aſpergit, ut totum judicium riſu compleverit, dicatumque exclamaſſe, gravis Cato; Dii boni quam ridiculum Conſulem, habemus.

Contra Ser. Sulpitium ita ſe gerit, ut modo ipſi

ipſi in exordio omnia amici officia deferat, ſalvo Murænæ Conſulatu; modo ſecundi argumenti parte prima, ejus nobilitatem carpat a vetuſtate; modo ejus quæſturam, parte ſecunda, non laudet, neque renuntiationem dignitati adſcribat; modo parte tertia, juris civilis artem dignitate & utilitate extenuet, amplificet autem præ illa artem militarem atque oratoriam, modo aperte in ipſo Sulpitio quatuor res deſideret ad obtinendum Conſulatum; ſuffragationem militarem, ludorum magnificentiam, ſortem & adminiſtrationem provinciæ, denique modum petendi Conſulatum. In bis vero omnibus Cicero Ser. Sulpitium, & M. Catonem, pro virtute ac eruditione laudat, ubique ſepe admonet pro amicitia, reprehendit pro Rep. Eſt ad calliditatem, & inſinuationem inſigniter facta hæc duplex refutatio.

Contentionis affectus eſt miſericordia in L. Murænam: ſed fere totus reſervatus eſt in perorationem, ubi Cicero ſolet Orator videri. Inchoatus eſt in Exordio quidem bic affectus; pietatis enim ſuæ atque officii exemplo, pios quoq; Judices eſſe vult erga Murænam, amicum ſuum, & Conſulem deſignatum: tum in contentione purgat omni criminatione: dignitatem generis, & quæſturæ; & militaris artis extollit; rectam commendat petendi Conſulatus rationem. Denique momentum, ac pondus expendit futuri Conſulatus Murænæ contra Catilinæ terrores, atque conſilia; quæ omnia ſternunt viam ad affectum perorationis.

PERORATIO.

PEroratio conſtat magno commiſerationis affectu, quem Cicero in Judicibus excitat, 1. per deprecationem à periculo Reip. *n.86. quæ cum ita ſint*. 2. Ab adjunctis perſonæ L. Murænæ tam externis, quam internis: quod Conſul deſignatus ſit, & antehac florente fortuna uſus; quod jam corpore, & animo æger; quod nullum læſerit, quod domi, ac militiæ clarus in nullius umquam invidia, aut odio fuerit. *Ib. deinde ego*. 3. Auget commiſerationem pathetica dubitatione, & ſubjectione, ab adjunctis exilii, tum præſertim ab adjunctis matris ſuæ, & patris mortui, & fratris, & mancipii Lanuvii. *n.88. ſi quod Juppiter.*

Ad extremum Conſulem ſtrenuum futurum Murænam Conſul Cicero pollicetur, commendatque Judicibus. *n.90. quem ego*.

ANNOTATIO.

Iſte affectus prope omnis conficitur ex adjunctis perſonarum, vel L. Murænæ ſupplicis, & in periculo exilii, vel ejus parentum, vel defenſoris Ciceronis, vel Judicum. Amplificatio autem tribus figuris aſſurgit, exclamatione, dubitatione, ſubjectione.

PRO L. FLACCO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Accuſatum à D. Lælio L. Flaccum de repetundis ex Aſia, cui triennium præfuerat, Cicero defendit. Repetundæ *autem pecuniæ ſunt dictæ, quas ſocii, ſive cives privati a Magiſtratibus, aut Judicibus, aut publicis curatoribus judicio repetiverunt: quas illi aut in provincia, aut in urbe, aut ob jus dicendum, aut ob judicandum, aut ob aliud aliquid publice curandum cepiſſent.*

Quæſtio eſt in genere judiciali, an L. Flaccus repetundarum ſit reus.

Genus dicendi eſt ſubtile, & acutum, quod perpetuo in confutatione, atque ironia verſatur; niſi in Exordio, & peroratione, ubi ſedes affectuum.

SYNOPSIS.

EXORDIUM.	Miratur Cicero L. Flaccum de Rep. bene meritum, accuſari a D. Lælio; neque id fore putarat: itaque nunc opinione falſus, confugit ad Judices, & hos deprecatur, in accuſatione tam gravi.	PROPOSIT.	L. Flaccus repetundarum non eſt reus.	ARGUMENT.	1. Quia teſtes Aſiatici, 2. Judæi, 3. Romani ſunt rejiciendi.
ARGUMENTAT.	In teſtibus Aſiaticis non eſt religio, nec veritas; ſed ſpes pecuniæ, levitas, perfidia, audacia: igitur teſtes Aſiatici ſunt rejiciendi.	2. PARTIS.	Edictum, quo ſanxit Flaccus, ne aurum ex Aſia Hieroſolymam exportaretur, Senatus auctoritate, non Judæorum ſuperſtitione nititur: ergo Judæi teſtes, qui id reprehendunt, ſunt rejiciendi.	3. PARTIS.	Et Decianus, & Sextilius; & Falcidius, & alii ſunt rejiciendi: ergo teſtes Romani ſunt rejiciendi.

AM-

1. ARGUMENTATIONIS. 2. ARGUM. AMPLIFICATIO ET AFFECTUS.

1. Quid? Græca fides ſine religione, vehementia adoleſcentis Lælii concitatis pſephiſmate Græcorum, falſæ litteræ, teſtes cum accuſatore ſociati, ad accuſandum virum integrum valebunt? atque Græcorum criminationes ſingulæ. 1. Laudi etiam vertitur Prætori Flacco, quod decreto Senatus, & exemplo Pompeji claſſem appararit. 2. Criminatio elevatur ipſo turpi Aſclepiade legato, & laudatione Æmonenſium data Flacco. 3. litteris perditis ſupponit Phrygem ſine fide. 4. profert tres Legatos utiles, perfidos, infenſos Flacco. 5. infirmatur a perſona Mæandri ſordidi, ac levis Legati, & odio Trallianorum adverſus Flaccum propter pecuniam juſte ab ipſis ablatam: denique teſtes Aſiatici non modo leves, ſed etiam crudeles, & infeſti Romanis, diſpares veris Græcis ſunt.

2. Plures urbes Aſiæ teſtantur objectum Flacco aurum, integre, caſteque deprehenſum, & in ærarium relatum eſſe: non ergo barbaræ Judæorum ſuperſtitioni credendum.

ARGUMENTAT.

Nullum eſt pondus teſtimonii in Deciano homine quidem ridiculo ob negotiationem, & agrorum emptionem; tum improbo in Amyntam; & glorioſo. Sextilius male arguit Prætorem Flaccum; nam hic hæreditatem Valeriæ adiit ſine impreſſione, facta deciſione, ſecundum leges. Falcidii ficta epiſtola, & a mulierculis prolata nihil nocere poteſt Flacco.

PERORATIO.

Commiſerationis affectus erga L. Flaccum, propter merita ſeu amorem in patriam, & ejus filiorum.

EXORDIUM.

PRæter opinionem Cicero defendit L. Flaccum, quem propter dignitatem ac merita in Remp. a nullo, niſi à Reipub.& virtutis hoſte, putabat unquam accuſatum iri, nedum a D. Lælio. *n.1.cum in maximis*. Quare confugit ad Judices, & eos deprecatur in accuſatione tam gravi. *Nu.* 4. *quem enim alium*.

Perfugium amplificat dubitatione, & a perſona Flacci, qui liberavit patriam. *n.*4. *quem enim alium*.

ANNOTATIO.

Præclare ad benevolentiam Orator jacit prima ſemina affectuum, cum a perſona Flacii, cujus dignitatem, ac merita in Remp. commemorat; tum a perſona Judaicum, quorum poteſtatem, & æquitatem deprecatione conciliat, tum a perſona adverſariorum, quorum inſperatam accuſationem miratur.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: L. Flaccus repetundarum non eſt reus.

Diſtributio, ſeu Argum.quia teſtes Aſiatici, Judæi, Romani ſunt rejiciendi.

CON-

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRimam Contentionis partem, *teſtes Aſiatici ſunt rejiciendi*, hoc Enthymema aperit: In teſtibus Aſiaticis, non eſt religio, nec veritas;ſed ſpes pecuniæ,levitas,perfidia, audacia:igitur teſtes Aſiatici ſunt rejiciendi.

Antecedens paucis affertur, præmiſſa integritate Flacci in tribunatu, quæſtura, & Prætura: cujus rei teſtes ſunt ipſi Judices. *n.6.Hunc igitur virum.* Deinde pręmiſſa theſi, ſeu fide Græcorum in genere; quam Cicero elevat, 1. prolepſi. *n.9.at quos teſtes*. 2. Diſſimili religione trium Romanorum teſtium, qui Flaccum accuſarunt. *n.10.iratus Flacco*. 3. Diſſimili religione Rom. Judicum, & Græcorum. *n.12. vos autem in privatis*. 4. Vehementia accuſatoris Lælii ab adjunctis, ſeu vi, & apparatu accuſationis. *n.13.vehementem accuſatorem*. Sparſo præſertim in Aſia ſermone, qui pſephiſma conciliavit. *n.14.ſed ut hanc vim*. Iſta autem Græcorum pſephiſmata, ſeu temerarios motus clamoſæ concionis inſectatur per exclamationem diſſimili exemplo Majorum. *n.15.o morem præclarum*. Effecta etiam quædam, & exempla Græcarum concionum recenſet. *n.16. Græcorum autem*.

Concludit hujuſmodi pſephiſma Græcorum, non eſſe teſtimonium, quo L.Flacco noceat. *n.18. quare jam non eſt*. 5.Elevat fi-

dem Græcorum, litteris falſis. *n.20. quam vero facile.6.* Teſtibus cũ accuſatore ſociatis, qui certe (adverte dialogiſmum) nec ab accuſatore Lælio, nec a defenſore Cicerone interrogari poſſunt. *n.21. quod ſi tertium.*

Anacephalæſio repetit, nec religione teſtium Græcorum, nec pſephiſmatibus, nec litteris, & conſociatis teſtibus iſtam Flacci accuſationem valere. *n.23. quærendum ergo eſt.*

Subdit comparatione periculum, ſi tantus vir L. Flaccus condemnetur. *n.24. utrum hic tandem.* Tum obteſtatione reſumit Antecedens Enthymematis. *n.26. quod quidem ego.* Et jam in ſpecie ad ſingulas teſtium Græcorum criminationes accedit.

Prima criminatio ſeu querela eſt totius Aſiæ, quod Flaccus claſſis nomine pecuniam civitatibus imperarit. Hanc Cicero diſtributione refellit. 1. quia licuit Flacco pecuniam imperare; 2. quia opus fuit navibus; 3. quia iſta claſſis navigavit. *num.27. etenim jam univerſa.*

Licuiſſe Flacco pecuniam imperare conſtat decreto Senatus. *Ib. licuiſſe ut intelligas.*

Opus fuiſſe navibus probatur ab adjunctis provinciæ, in qua præſidium, ac ſplendor navium neceſſarius fuit. *Ib. proximum eſt.* Probatur etiam exemplo Pompeji, qui etſi omnia jam bella, prædoneſque ſuſtuliſſet, claſſem tamen Aſiæ imperavit; quanto magis Flaccus. *N.29. nulli erant.*

Tum probatur Senatus exemplo, *N.30. quid nos hic.* Denique laudanda eſt diligentia Prætoris Flacci in apparanda claſſe, vel ſi nullus

nullus prædo inventus, aut captus fuiſſet. *Nu.* 31. *quod ſi Flacco*. Jam navigaſſe eam claſſem probatur teſtimoniis. *n.* 32.*reliquum eſt*. Ubi iterum diligentia Flacci in deſcribendo numero navium, & iis ſumptibus non faciendis, qui antea non erant inſtituti, laudatur gemina proplepſi. *N.* 33. *qui igitur*.

Secunda criminatio, ſeu querela fuit civitatis Æmonenſis, cujus legatus Aſclepiades ridetur propter turpem vitam, ac levitatem teſtimonii. *N.* 34.*ſed quoniam*. De laudatione autem Æmonenſium data Flacco, ſubtilius Cicero arguit Aſclepiadis reſponſum, qui fatetur ſuos ſignaſſe. *N.*36. *idem laudationem*. Adde laudatio illa Æmonenſium data Flacco, obſignata fuit creta: teſtimonii vero formula Lælio data, obſignata fuit cera, quod eſt falſitatis ſignum. *Ib.niſi vero.*

Tertia criminatio Dorylenſium eluditur litteris perditis, ac deinde ſuppoſito Phryge teſte, *N.* 39. *venio nunc*. Iſtius teſtis mortem, ex intemperanti eſu ficorum, confert in negligentiam Lælii,non in invidiam Flacci. *N.*41. *atque hic Dorylenſis*.

Quartam criminationem Temnitarum infirmat Cicero a perſona, & dictis trium legatorum, Heraclidis, Nicodemis, & Lyſaniæ. Nam 1. ſingulorum utilitatem oſtendit. *Nu.*42. *caput eſt omnium*. 2. Quæ dixerunt de pecunia Flacco data (adverte ſoritem) & circumventis hominibus clariſſimis nuſquam probari contendit. *N.*44. *dicunt ſe Flacco*. Magis in ſpecie ac nominatim deprimit perſonam, & fidem Heraclidis, ab odio

M 6 in

in Flaccum, propter fundum Cymæum, cujus emptionem, mutationem, judicium, addictionem proſequitur narratione ſatis venuſta. *n.49. atque ut ejus impudentiam*. Aliam narratiunculam ſubjungit Lyſaniæ cum apoſtropha ad Decianum. *n.51. venio nunc ad Lyſaniam*.

Sequitur 5. criminatio Trallianorum dupliciter elevata, 1. perſona Meandri, ſordidi, ac levis legati. *n.52. Venio nunc*. 2. Odio Trallianorum adverſus Flaccum, propter ablatam ab ipſis pecuniam. *n.54. ſed exponam quid*. Juſte autem ablata fuit pecunia, quia Flaccus pecuniam in honores patris collocatam, & poſtea translatam in quæſtum, & fœnerationem recuperavit: quod dialogiſmo exprimitur. *num.55. quæ pecunia fuerit*. Adde non tam accuſat Flacum gravis civitas, quam imperiti homines à Meandro concitati: quare comparatione Majorum, ſi iſtarum concionum etiam Romæ magni ſunt fluctus, quanti igitur Trallibus? *n.57. non civitas ſed*. Tum ſi licuit patri Flacci iſtam pecuniam capere, licuit pariter filio. *n.59. at enim iſtam*. Hic digreditur Orator in Aſiaticos teſtes (a quibus dicebat Lelius pecuniam abſtuliſſe Mithridatem) atque eorum hominum non modo levitatem, ſed etiam crudelitatem, & odium in Romanos amplificat. *n.60. quæ quidem a me*.

His etiam hominibus comparatione opponit Athenienſes, Lacedæmonios, cunctoſque ex Achaia, Bœotia, Theſſalia, Maſſilia: quorum civitates laudat à vetuſtate,

ſtate, ſitu, doctrina, legibus, humanitate. *n.62. aſpiciant hunc ſlorem.* Demum diſtinguit Greciam ab Aſia; hanc quibuſdam proverbiis deprimit, illam publica laude, & doctrina attolit. *num. quamquam quis.*

Concludit primam contentionis partem de Aſiaticis teſtibus. *n. 66. Equidem mihi jam ſatis.*

Secunda pars contentionis, *Judæi teſtes ſunt rejiciendi*, brevi hoc Enthymemate abſolvitur: Edictum, quo ſancit Flaccus, ne aurum ex Aſia Hieroſolymam exportaretur, ſenatus auctoritate, non Judæorum ſuperſtitione nititur: ergo Judæi teſtes ſunt rejiciendi, qui id reprehendunt.

Antecedens patet. *n. 67. ſequitur auri.*

Adjecta prolepſi de Cn. Pompeji abſtinentia. *n.68. At Cn. Pompejus.* Conſequens ſubjicitur diſtributione urbium Aſiæ, Apameæ Laodiceæ, Adrymeti, Pergami: in quibus aurum, quod exportabatur, integre, caſteque deprehenſum, & in ærarium relatum eſt. *n.69. Ubi ergo crimen eſt.*

Tertia pars contentionis, *Romani teſtes ſunt rejiciendi*, conſtat inductione per enumerationem teſtium, Deciani, Sextilii, Falcidii. Deciani querelam ac teſtimonium perpetuo joco, ac facetia cavillatur Cicero per dialogiſmum, præſertim ejus negotiationem Pergami, & agrorum emptionem remoto in loco. *n.70. quamobrem quoniam.* Mox a Deciano erepta Amyntæ prædia, & uxorem, quam circumvenit, & filium, quem male tractavit, reſtitui lepide petit. *n.72. ſed concedo id quoque.*

Per-

Pergamorum autem laudationem, qua gloriatur Decianus, deridet comparatione Smyrnæorum, qui Caſtricium mortuum ita laudarunt, ut eum deriſiſſe videantur, non honorem attuliſſe. *n.*74. *ita enim mihi*.

Deinde proſcriptiones, & emptiones Deciani repudiarunt ipſi Pergameni; nominatim tres Aſiæ prætores, Orbius, Globulus, Flaccus. *n.*76. *iſti igitur*. Interſeritur prolepſis, qua Flacci iracundia in decernendo, ſeu inimicitiæ purgantur. *n.*77. *veridicas adjungis.*

At conceſſione Orator de glorioſo Deciano jocatur, qui ut ditior appareret, Apollonide, & Romæ in cenſum retulerat plures facultates, quam revera haberet. *n.*79. *at hæc prædia*. Concludit apoſtropha ad Decianum, ſine ſuſpicione corruptionis, aut avaritiæ Flaccum recte decreviſſe, *n.*81. *ſiccine tu auctor*.

Andronis Sextilii querelam, (quod cum eſſet uxor ejus Valeria inteſtata mortua, ſic egit eam rem Flaccus, quaſi ad ipſum hereditas pertineret) refellit 1. exclamatione ironica, quaſi vero ab ingenuis mulieribus hæreditates non obveniant. *n.*48. *at vero Androni*.

2. Licet hæreditas jure coemptionis ad Andronem, Valeriæ maritum, devoluta eſſet, non tamen peracta eſt coemptio cum conſenſu Flacci, qui tutor erat. *Ib. in manum*.

3. Flaccus ſuum egit negotium, exemplo Judicis Luculli, & Vectii. Adverte communicationem *n.*85. *relinquitur illud*.

4. Non impreſſione, aut vi iſtam hæreditatem adiit, quia jam Globulo Prætore peti-

petita fuit. *Ib. at iſtius.* Digreditur Cicero in Lurconem (qui negabat a privato pecuniam in provincia Prætorem petere oportere) ejuſq; teſtimonium elevat ab iracundia, & offenſione in Flaccum. *n.86. itaque eodem.*

Addit exclamationẽ de miſera conditione magiſtratuum. *n.88. O conditiones miſeras.*

5. Flaccus deciſionem cum Androne fecit; non igitur vis, aut circumſcriptio fuit. Deinde Flaccus iſtam hæreditatem liberaliter ſuo propinquo donavit: non igitur avarus cenſendus eſt, aut contra leges cepiſſe pecunias. *n.89. At iſte Andro.*

Falcidii querelam de quinquaginta talentis Flacco dàtis, pulchre eludit Orator a perſona ipſius Falcidii, qui ne videatur patrimonium ſatis lautum pergræcando confeciſſe, fingit epiſtola ſe eam Flacco pecuniam dediſſe. *n.90. at Falcidianum.* Excutit etiam muliercularum teſtimonium Apoſtropha ad Lælium, & Decianum. *n.92. ſed tamen quis.*

ANNOTATIO.

Tota fere contentio, vel defenſio ex confutatione teſtium Aſiaticorum, & Judæorum, & Romanorum (qui Flaccum oppugnabant,) & ex ipſius Flacci ſuperiore vita, magniſq; erga Remp. meritis conſtat, præſertim in Exordio, & peroratione. Hic vero in contentione quam callide Orator quoties poteſt, abſtrabit orationem à perſona, & criminibus Flacci, ut eam ad iſtos teſtes Aſiaticos, & Judæos, & Romanos transferat, quos perpetuo riſu, ac facetiis cavillans

villans contemnit. Et vero ſatis conſtat, non alia re, quam jocorum opportunitate, in maniſeſtiſſimis criminibus L. Flaccum ſeveritati Judicum a Cicerone eſſe ereptum.

PERORATIO.

OMiſſa longiore contentione perorat Cicero ad commiſerationem L. Flacci, quem Apoſtropha ad Judices, & conceſſione, & exclamatione indignatur oppugnari ab iis, de quibus optime meritus fuit(Flaccus enim ſocios Catilinæ præſertim Lentulum conjurationis principem oppreſſerat in urbe.) *n.94. ſed quid ego*. Deinde exempla affert plurium civium, qui de repetundis aliiſque criminibus abſoluti ſunt, propter merita in patriam. *n.98. M. Aquilium*. Accuſationi etiam adverſariorum teſtium, & provinciarum rationi opponit majorem auctoritatem, & amicorum, & provinciarum,quę Flaccum defendunt. *nu.100. quod ſi provinciarum*. Iterum amplificat res geſtas Flacci in conjuratione Catilinæ, pathetica Apoſtropha, & frequenti exclamatione. *n.101. & ſi prodeſſe*. Sed maxime laudibus effert ipſius charitatem erga Rempub. ex qua Cicero dignitatem, ac ſalutem certam pollicebatur Flacco, nunc ſe falſum eſſe dolet. *n.103.qui tum animus*. Præſertim eo tempore, quo tam pauci ſunt amici Reipub.*n.105. quotus enim quiſque*. Ad extremum a perſona filioli Flacci commiſerationem finit. *n.106. præclara illi*.

A N-

ANNOTATIO.

Superius dixi perorationem, & exordium conſtare magnis in Rempub. meritis L. Flacci: ex his enim Orator miſericordiam captat, præſertim periculoſo Reip. tempore. Commiſeratio autem fit apoſtropha Ciceronis ad Judices, & ad Flaccum, cujus res geſtas commemorat eo amplius, quod ſint cum ſua laude conjunctæ: ſemper enim Cicero nonas Decembris in ore habuit; quemadmodum omnes, qui tunc temporis vel ipſi, vel Reip. officium præſtiterunt, magna charitate defendit. Notanda etiam in fine illa commiſerationis induſtria, qua Orator filiolum Flacci Judicibus exhibet.

PRO P. SYLLA

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

P. *Syllam Conſulatu dejecit L. Torquatus, eumque duplici conjuratione jam à biennio purgarat Hortenſius: hujus poſterioris reum negat quoque Cicero eſſe P. Syllam.*

Quæſtio eſt in genere judiciali, an P. Sylla conjurarit cum Catilina.

Dicendi character fere eſt tenuis.

SY-

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero reprehenſus a L. Torquato, quod idem nunc pro Sylla diceret, qui antea Autronium, Verguntejum, ceteroſque conjuratos accuſarat, reddit rationem ſui officii: nam iſtos conjurationis reos comperit, de Sylla ne ſuſpicio quidem fuit: cur igitur Ciceroni erga hunc miſericordi eſſe non liceat, exemplo Hortenſii, & aliorum? tum adoleſcentis Torquati maledicentiam, de regio, ac peregrino nomine caſtigat.

1. ARGUM. ARGUMENT. Crimen de Allobrogum teſtimonio, de tabulis publicis, de indicio Cornelii, de Clucio, de Pompejanis, de Cæcilio, de epiſtola Ciceronis facile refellitur: ergo objecta P. Syllæ Crimina facile diſſolvuntur.

PROPOSIT. P. Sylla non conjuravit.

ARGUM. 1. Quia objecta P. Syllæ crimina facile diſſolvuntur.
2. Mores, & vitam habet P. Sylla repugnantem conjurationi.

2. ARGUMENT. Qui conjurant in patriam, habent mores, & vitam iſti crimini non repugnantem; ut patet exemplis conjuratorum: ſed Sylla habet mores, & vitam conjurationis repugnantem; eſt enim diſſimilis his, qui conjurarunt: non ergo conjuravit.

1. ARGUMENTATIONIS. AMPLIFICATIO, & AFFECTUS.

Teſtimonio Allobrogum recte opponitur teſtimonium Caſſii. Tabulas publicas fide ſua, & Conſulis auctoritate Cicero incorruptas tuetur: ubi digrediens deterret ab accuſatione Torquatum: cui infenſo iterum reddit rationem officii, Cornelii indicium infirmatur abſentia Syllæ, gladiatoribuſque emptis a filio pro munere. Cincium adjuncta temporis, & cauſæ, & prædiorum, & perſonæ refellunt Pompejani, & Coloni cum laude teſtantur de Sylla: Cæcilium excuſat fraternus amor; tum rogatio non longe progreſſa, quam reprehendit Sylla; Denique de Epiſtola Ciceronis, aut de Conſulatu per vim recuperando nihil liquet.

2. ARGUMENTATIONIS.

Catilina, Lentulus, Cethegus, Autronius, ceterique coujuratores fuerunt libidinoſi, audaces, impii. Nihil horum in P. Sylla: at contra mitis animus, vitæ conſtantia, amor in Remp. quis hunc judicet, tanti ſceleris affinem eſſe?

Propoſitio.

P. Sylla Conſulatu, & magno florentis fortunæ ſplendore dejectus nova conjurationis infamia laborare non debet; ſed Judices erga hunc eſſe manſuetos oportet, quem adverſarii crudeliter affligunt.

EXOR-

EXORDIUM.

QUamquam Cicero doleat afflictum Syllam bis accuſatum eſſe, partim invidia, partim odio; tamen id ferret leniter, niſi reprehenſus a L. Torquato cogitur rationem ſui officii ac defenſionis reddere, *n.* 1. *maxime vellem*. Digrediens ſe purgat ante contentionem: nam Apoſtropha ad L. Torquatum contendit ſe pari exemplo ac jure Hortenſii poſſe Syllam defendere, *n.* 3. *ac primum*.

Pari etiam cauſa, & ratione ſummorum virorum, qui P. Syllæ adſunt, *n.* 4. *quæro illud*.

Subjectione ac prolepſi oſtendit diſſimilem eſſe in his viris rationem defendendi innocentem Syllam, quam Verguntejum, Autronium, cæteroſque conjuratos. *nu.* 5. *Quis noſtrum*.

Quare iterum, iterumque concludit ſe non reprehendi debere, ſi cum his viris, & Reip. cauſa defendat P. Syllam, *num.* 7. *quamobrem quid eſt*.

Deinde objicienti Torquato, quod inconſtans Cicero in Autronium teſtimonium dixerit, Sylam autem defendat: reſpondet ſe ratione Reip. in illum teſtimonium dixiſſe, & hunc religione privati officii defendere. *n.* 10. *in Autronium*. Nam duplex ab accuſatore conſtituitur Syllæ conjuratio: prioris Cicero teſtis eſſe non potuit, teſtes fuerunt Hortenſius aliique Conſulares viri, qui omnes

omnes Syllam defenderunt, nullus adfuit Autronio, *n.11. duæ conjurationes*.

Poſterioris conjurationis nullum indicium, nullas litteras, nullam ſuſpicionem fuiſſe de Sylla teſtatur Conſul Cicero, *nu.* 14. *& quoniam*, Aliam vero fuiſſe cauſam, & ſuſpicionem Autronii, quam Syllæ, patet ex diſſimilitudine perſonarum, & adjunctis conjurationis, *n.15. quid enim*. Digreditur Cicero,& commendat ſuam lenitatem, qua uſus in ſupplicem Autronium fuiſſet, ſi de uno tantum Cicerone occidendo cogitaſſet. *nu.18. veniebat enim*.

Nunc eadem lenitate ipſe Cicero Syllæ cauſam ſuſcipit, *n. 20. atque idem ego*.

Tertio Torquatum refellit, ac ſe non eſſe Regem oſtendit, quia paruit Senatui,nec ſe in judiciis regnare, qui apud iratos Judices pro innocente viro nihil affert præter fidem defenſionis, *n.21. hic ait ſe*.

Quarto ſecretum dicit eſſe Torquatum, qui maledicto peregrinum Ciceronem vocet potius, quam Catonem, Coruncanum, Curionem, Marium: cum hi pariter ex mancipiis veniant. *nu.22. at hic etiam*.

Quare admonet Torquatum ne peregrinorum hominum ſubeat invidiam, aut horum ſuffragiis obruatur, dum ſuam patricii nobilitatem jactat non induſtria ac virtute, ſed vetuſtate, atque otio comparatam, *nu.* 23. *ſed tamen te*. Concludit convitium Torquati multa verborum amplificatione, & repetitione, definiendo ſe eum eſſe Regem, quem non otium, & dominatio, ſed labor,

ac

ac parendi cura, ac Reip. conſervatio inter pericula improborum detinuit, *nu.25. quare neque me*.

Rurſus immoderationem verborum Cicero objicit Torquato adhuc adoleſcenti, & Reip. ignaro, qui, quod non debet, reprehendit, conjuratos a Cicerone in dicta cauſa eſſe necatos, *n.30. at vero quid*. Tum parrhiſia res a ſe geſtas (ſæpe, ut ſolet; nam, ut recte dicebat Seneca, Cicero laudat ſe non abſque cauſa, ſed abſque modo) plena voce, parata attentione recitat, *n.32. itaque attende*. Altera parrhiſia L. Torquatum, & ejus patrem omni improbitate conſilii purgat. *n. 34. atque etiam illud*. Confutato L. Torquato, a quo erat reprehenſus Cicero, quod Syllam defenderet, redit ex digreſſione ad cauſam P. Syllæ. *n.35. ſed jam redeo*.

ANNOTATIO.

Inſinuatione utitur orator, captatque benevolentiam a ſuo dolore, & lenitate, & officio ſe, ac Syllam defendendi. Itaque accuſatus a Torquato, quare Syllam defendat, prius confutat objecta adverſarii, quam ad contentionem, ſeu ad cauſam Syllæ accedat: ſed hoc ſæpius fecit in exordiis, ut vel prolepſes adverſariorum, vel quædam præjudicia, vel objecta præmittat contentioni. Confutatio autem L. Torquati conſtat primum auctoritate, ac fide Ciceronis Conſulis, qui P. Syllam conjurationis reum non comperit. Deinde regium nomen a ſe removet ſedula parendi cura, & labore conſervandi Remp. Tum L. Torquato maledicentiam, ac immoderationem

nem verborum objicit, facetum appellat: admonet adoleſcentem adhuc Reip. ignarum, ne peregrinos homines offendat; dum plus æquo nobilitatem ſuam æſtimat.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: P. Sylla non conjuravit.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: 1. quia objecta Syllæ crimina facile diſſolvuntur. 2. quia mores, & vitam babet Sylla repugnantem conjurationi.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propoſitionis primum argumentum, *objecta P. Syllæ crimina facile diſſolvuntur*, inductione per enumerationem probatur.

Primum crimen de Allobrogum teſtimonio refellitur ſubjectione, & dialogiſmo, ex verbis Caſſii, qui nec Syllam inter conjuratos nominavit, nec ſcire ſe an conjurarit Sylla, cum cæteros ſciret, dixit, *n.* 36. *ab Allobrogibus nominatum*.

Secundum crimen de tabulis publicis refellitur ex fide, atque animo Ciceronis Conſulis, qui non aliter, ac indicatum fuit de conjuratis, & per Senatores cognitum, proſcribi tabulas celerrime, & publicari, & toti impe-

imperio dividi curavit, *n.* 40. *excluſus hæc*. Deinde ſi tabulas a Cicerone corruptas criminatur Torquatus, cur tamdiu nihil dixit? *n.*44. *ſed tamen abs te* Cur mendacio, & turpi hoc facto Cicero ipſe ſibi diſſentiat? *n.*45. *mihi cujuſquam ſalus*. Digreditur atque acri reprehenſione adoleſcentem Torquatum perſtringit; terret imparem adverſarium, *n.*47. *fero ego te*.

Mox dialogiſmo eumdem ſibi infenſum placat, allata ratione officii, ac defenſionis Syllæ, *n.*48. *neque vero*. Allato etiam diſſimili exemplo parentis Torquati, qui competitoribus ſuis non ſolebat iraſci, *n.*49. *at vero*.

Tertium crimen de indicio Cornelii ſtatim infirmatur exclamatione ironica, *n.* 51. *at accuſat*.

Nam neque Sylla comitatus fuit Catilinam (nam erat Neapoli) in campo Martio ſeu Conſularibus comitiis, aut illa nocte, qua conjuratio fuit acerrima. *Ibid. ſed quid eſt tandem*.

Neque Sylla ad cædem, ac tumultum emit gladiatores, quos ejus filius, ut patet ex litteris, ſibi comparavit, ut in honorem parentis munus gladiatorum daret populo Rom. *n.*54. *ſed quid ergo indicat?*

Quartum crimen de Cincio in Hiſpaniam miſſo ad eam perturbandam, refutatur. 1. A tempore quo profectus eſt, *n.*56. *at enim Cincius*. 2. A cauſa propter quam profectus eſt. *Ibid. ac profectus eſt*. 3. A venditione ſuorum prædiorum. *Ibid. tum autem*. 4. Ab re abſurda, adjũctiſq; perſonę Cincii, *n.*57. *jam vero illud*.

Quin-

Quintum crimen de Pompejanis ad conjurationem impulſis a Sylla, dirimitur ipſo teſtimonio Colonorum, & Pompejanorum; nam ita carus utriuſque eſt, atque jucundus Sylla, ut non alteros dimoviſſe ſed conſtituiſſe videatur, *nu.60. jam vero quid*.

Sextum crimen de Cæcilio, qui rogationem promulgavit de fratre ſuo Sylla inConſulatum reſtituendo, elevatur ex ipſa cauſa promulgandi, quod Cæcilius amore fraterno impulſus non res a Senatu judicatas reſcindere, ſed mitigare legem,ſeu fratris calamitatem voluerit,*n.62.at enim &c.*Deinde Sylla promulgationem illam reprehendit, & rogationem de ſe noluit ferri,*n.64.ſed quid ego.*

Adde, hæc rogatio ſine vi, aut ſeditionis timore fuit: quod ex perſona L.Cæcilii, & P.Syllæ probatur, *n.65. & illo tempore*.

Septimum crimen de epiſtola Ciceronis, quod Sylla biennio ante conjurarit cum aliis ironica reſponſione eluditur, *n. 67. hic tu epiſtolam.* Nec eſt probabile hoc argumento: nam ſi Sylla manum comparavit, ut Catilinam Conſulem efficeret, non igitur de Conſulatu per vim recuperando cogitavit. *n.68. de qua etiam*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Mores, & vitam habet P. Sylla repugnantem conjurationi*, quinque partita argumentatione fuſius tractatur. Major propoſitio eſt: qui conjurat in patriam, habet mores, & vitam iſti crimini non repugnantem, *n. 69. neque enim iſtorum*.

Probatio Majoris conſtat exemplis conju-

 rato-

ratorum Catilinæ, Lentuli, Cethegi, Autronii, *n.70. circumſpicite.*

Minor propoſitio, ſeu aſſumptio eſt hæc; ſed mores, & vitam habet Sylla repugnantem conjurationi: effertur diſſimili P.Syllæ comparatione cum his, qui conjurantur, *n.72. agendum conferte.*

Probatio Minoris exornatur 1.conſiderato miti animo Syllæ erga omnes, præſertim in L.Syllæ victoria. *Ibid. ecquod hujus.*

2. A virtutum, & vitæ conſtantia, tam in proſpera, quam in adverſa fortuna, *n.73. quid reliquum.* 3. Charitate erga Rem. *n.75. mitto Remp.*

Complexio totius argumentationis præclara quadam amplificatione ſubjicitur. *Ibid. non inquam cadit.* Poſt complexionem digreditur Cicero in duas prolepſes: 1.eſt de quæſtionibus,ac tormentis ſervorum, quæ accuſator minitatur: verum harum quæſtionum veritatem elevat orator,1.Ab adjunctis, *n.78. quæſtionis nobis*, 2. A vita honeſta P. Syllæ. *Ibid. vita P. Syllæ*, 3. Auctoritate Ciceronis Syllam defendentis, *n.80. quid vero hæc.* Altera prolepſis de accuſatis uno nomine Conſularibus, quod Catilinæ adfuerint, elevatur etiam

1. Exemplo patris Torquati, qui Catilinam abſolvit, *n.81. accuſati ſunt.* 2. Gravitate, & fortitudine horum virorum, & charitate in Remp. *n.82. atque ut de.* 3. Abſurdo alias Ciceronis conſilio, qui accerrime cum periculo vitæ, & æterna rerum geſtarum gloria conjuratum Catilinam extinxiſſet;

ſet; nunc turpiter ejus conjurationis ſocium P. Syllam defenderet, *n.*83. *ſed quid ego*.

ANNOTATIO.

Contentionis propoſitio, ac diſtributio clare patet ex argumentatione; argumentatio autem inductione, & ratiocinatione conſtat. Inductio recenſet, & confutat crimina P. Syllæ objecta: nam Orator teſtimonio Allobrogum opponit teſtimonium Caſſii. Tabulas publicas fide ſua, & Conſulis auctoritate incorrupta tuetur: ubi digrediens deterret ab accuſatione Torquatum, cui offenſo reddit rationem ſui officii. Cornelii indicium infirmat abſentia Syllæ, gladiatoribuſque emptis a Sylla pro munere. Cincium adjuncta temporis, & cauſæ, & prædiorum, & perſonæ refellunt. Pompejani, & Coloni cum laude teſtantur de Sylla. Cæcilium excuſat fraternus amor, tum rogatio non longe progreſſa, hanc reprehendente Sylla. Deniq; de epiſtola Ciceronis, aut de Conſulatu per vim recuperando nihil liquet. Ratiocinatio amplificat integritatem P. Syllæ ex vita, & moribus per diſſimilem cum aliis conjuratoribus comparationem. In fine eſt digreſſio in duas prolepſes.

Affectus reſervantur in perorationem.

PERORATIO.

MIſericordiam movet Cicero erga P. Syllam, 1. A ſua perſona, Deos teſtando ſe nihil de conjuratione P. Syllæ unquam comperiſſe: idcirco ſe erga hunc le-

nem eſſe, qui erga alios conjuratos vehemens fuit, *n.86. quamobrem vos*; 2. A perſona P. Syllæ, & ejus parvi filii deprecantis judices, ne jam Conſulatu, ſeu primo familiæ ſuæ, ac dignitatis ſplendore deturbatus P. Sylla, hac nova tanti criminis infamia laboret, *nu. niveos eſſe*.

3. Per apoſtropham a perſona Torquati, ſeu adverſariorum, qui non contenti ſe Conſulatum P. Syllæ eripuiſſe, crudeliter quoque famam, & honorem detrahunt, *n:90. te ipſum jam*.

Exclamando auget affectum ex commutatione florentis fortunæ P. Syllæ in adverſam. *n. 92. O miſerum & infelicem*. 4. A perſona judicum, in quorum manſuetudine atque officio totam miſeri Syllæ cauſam reponit, *n.92. ſed jam impedior*.

ANNOTATIO.

Inſignis eſt illa induſtria concitandi affectus commiſerationis erga P. Syllam a perſona defendentis Ciceronis, & rei Syllæ, & adverſariorum, & judicum. Nam Cicero de innocentia Syllæ Deos teſtatur, præſentem P. Syllæ calamitatem amplificat a priſtina ejus fortuna: tum adverſariorum accuſat crudelitatem & invidiam, contra quam manſuetos judices ſuſcitat.

PRO

PRO ARCHIA POETA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

URbem Romam eximia primorum regum primorumque Conſulum virtus, quam poſteritas imitata eſt, ab humili principio ad ſummam amplitudinem, gloriamque perduxit. Ac mihi quidem in eas cauſas unde opes tantæ manarunt intendenti, cum aliæ nequaquam leves occurrunt, tum illa non ſane minimi videtur eſſe ponderis, quod gentibus bello victis non modo locus in civitate, verum etiam paria cum cæteris civitatibus jura concedebantur. Tranſiit ea benignitas in ſingulos cives: & primum ii, qui ſtrenuam in præliis operam navaſſent; mox etiam ſi qui doctrina præſtantes ad ornandas populi Romani res geſtas ingenium contuliſſent, civitatis jura conſequebantur. Atque alii quidem aliis temporibus, Archias autem Antiochiæ in Syria natus Ciceronis ætate hunc honorem ſingulari principum civium ſtudio eſt adeptus. Qui cum Poetica laude floreret, ubique jam in Italia clarus ab omnibus fere populi expetitus, primum a Tarentinis, Rheginis, Locrenſibus, Napolitanis, deinde ab Heraclienſibus civitate donatus, poſtremo in civium etiam Romanorum numerum adſcitus eſt. Verum, ut multi ſæpe reperiuntur, non modo artium optimarum expertes, verum etiam ini-

inimici, extitit quidam Gracchus, qui, quod Archiæ beneficium virtus pepererat, in dubium revocaret, eique litem de civitate, ex lege, quam Sylvanus, & Carbo Tribuni tulerant, intenderet. Reſpondit ei Cicero; cauſam probavit: merita hominis extulit: dignum oſtendit non modo qui civitatem non amitteret, quam jure optimo teneret, verum etiam, qui, niſi eam haberet, conſequeretur. Manut.

Quæſtio eſt in genere judiciali an Archias Poeta ſit civis Romanus.

Stylus, veluti in demonſtrativo genere, eſt temperatus, & delectans, propter laudes Archiæ.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero debet potiſſimum defendere Archiam, præceptorem ſuum, a quo eloquentiam, & facultatem tam multos defendendi, accepit.

PROPOSITIO. Archias eſt civis Romanus.

ARGUMENTA.
1. Quia nihil obeſt Archiæ, quo minus ſit civis Romanus.
2. Etiamſi non eſſet, aſciſcendus fuit.

1. ARGUMENT. Archias eſt adſcriptus Heracliæ, quæ eſt Civitas fœderata; Romæ domicilium habuit, quo tempore lex eſt lata; ſexaginta diebus apud Prætorem eſt profeſſus; nihil igitur obeſt Archiæ, quo minus ſit civis Romanus.

2. ARGUMENT. Poetæ docti, & ingenioſi propter doctrinæ ſuæ fructum, & delectationem, & dignitatem, ſunt in numerum Romanorum civium aſciſcendi; Archias eſt poeta doctus, & ingenioſus; ergo etiamſi Archias non eſſet civis Romanus, fuit aſciſcendus.

ARGUMENT.

1.ARGUMENTAT. AMPL.ET AFFECT.

Ridicule accuſator Gracchus negat Archiam eſſe civem Romanum, qui publico Heracllenſium teſtimonio, & quatuor civitatum Italiæ, & Metelli tabulis, magna ingenii laude, & familiaritate ſummorum virorum, jus civitatis Romanæ obtinuit.

2.ARGUMENT.

Maxima eſt laus poeticę facultatis a fructu, delectatione, ſanctitate, & præmiis multorum poetarum, qui Gręce, & Latine res geſtas Imperatorum, populique Romani gloriam verſibus prodiderunt; inter quos Archias non mediocrem ſibi locum vindicat.

peroratio.

Judicibus commendat Cicero ſalutem Archię, propter hujus poetę merita erga ſe, & erga patriam.

EXOR.

EXORDIUM.

CIcero incipit a ſuo erga præceptorem Archiam officio. *n.1. ſi quid eſt.*

Officium amplificat comparatione minorum, *ibid. ſi quod hæc vox.*

Ad prolepſim de facultatis oratoriæ, & poeticæ diſſimilitudine, reſpondet Cicero, omnes artes inter ſe conjungi, & juvare, *n. 2. ac ne quis.* Altera prolepſi deprecatur in judicio publico novum dicendi genus, ſeu ſermonem, qui in foro eſſe non ſolet de ſtudiis humanioribus. *ib. ſed nec cui.*

ANNOTATIO.

Judices Orator conciliat grato in profeſſorem ſuum animo; callide autem præter judiciorum conſuetudinem, amplectitur laudem litterarum, ut, quæ cauſæ ſideret, videatur Archias laudatione potius quam defenſione agere.

CONTENTIONIS

Expoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Archias Poeta eſt civis Romanus.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc. 1. Quia nihil obeſt Archiæ, quo minus ſit civis.

2. Quia etiamſi non eſſet, aſciſcendus fuit.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Nihil obeſt Archiæ, quo minus ſit civis Romanus*, hoc enthymemate explicatur: Archias eſt adſcriptus Heracliæ, quæ eſt civitas fęderata; Romæ domicilium habuit, quo tempore lex eſt lata, ſexaginta diebus apud Prætorem eſt profeſſus; nihil igitur obeſt Archiæ, quo minus ſit civis Romanus.

Antecedens ſummatim narratione ſtabilitur, & qui fama ingenii in Aſia, Græcia, Italia, Romæ multis præmiis, & familiaritate ſummorum virorum, obtento jure civitatis Heracli enſis, ad Romanę civitatis honorem tamquam gradibus Archias aſcenderit, *n.*4. *nam ut primum*. Tum antecedentis ſingulæ partes confirmantur, confitato per apoſtropham accuſatore Graccho: nam prima pars (de adſcriptione) fide L. Luculli, & teſtimonio Heracli enſi publico conſtat: at ridicule tabulas deſiderat Gracchus, quas incendio belli Italici periiſſe ſciunt omnes. *N.*8. *ſi nihil aliud*.

Secunda pars de domicilio in Italia atque adeo Romæ, & tertia pars de profeſſione, pariter conſtat Metelli tabulis. *N.*9. *at domicilium*. Conſequens enthymematis effertur comparatione quatuor civitatum Italię, & municipiorum, quæ Archiam poetam receperunt, *n.*10. *quæ cum ita*.

Quod

Quod objicit Gracchus Archiam non eſſe civem, eludit Cicero cenſu non fieri, ſed judicari civem, deinde Archiam pro cive ſe geſſiſſe, teſtamenta feciſſe, adiiſſe hæreditates, ad ærarium detuliſſe, *n.11.cenſus noſtros.*

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Etiamſi Archias civis Romanus non eſſet, aſciſcendus fuit*, tractatur hoc ſyllogiſmo: Poetæ docti, & ingenioſi propter ſuæ doctrinæ fructum, & delectationem, & dignitatem ſunt in numerum Romanorum civium aſciſcendi: Archias eſt poeta doctus, & ingenioſus: igitur etiamſi Archias civis Rom. non eſſet, aſciſcendus fuit.

Major propoſitio per repetitiones, & disjunctionem, & apoſtropham ad Gracchum, amplificatur teſtimonio, & gloriatione Ciceronis, qui non mediocrem doctrinæ fructum, ac delectationem, ac vitæ conformationem a poetis hauſit, *n.12.Quare a nobis*. Id confirmat monumentis librorum, & exemplorum, quæ poſteris poetæ reliquerunt, *n.14. ſed pleni omnes*.

Digreditur in prolepſim ſeu quæſtionem, an ſummi viri, quorum virtutes poetæ ſcripſerunt, natura duce, an iſta humanitatis doctrina res magnas geſſerint: concludit exemplo Africani, Lælii, Furii, Catonis, utramque, & naturam, & doctrinam debere conjungi, *n.15. quæret quiſpiam*.

Redit ad delectationem poetices, hancque pulchre amplificat effectis conglobatis, & diſſolutione, & exemplo Roſcii poetæ, *n.16. quod ſi non*.

Minor, ſeu aſſumptio ſyllogiſmi breviter ſubjicitur ex verſibus, quos vel ex tempore; vel meditato doctus, & ingenioſus Archias protulit. *n.*18. *Quoties ego.*

Complexio ſyllogiſmi varie amplificatur: 1. A perſona Ciceronis, quaſi per epiphonema, aut exclamationem. *Ib. hunc ego.*

2. A ſanctitate poetarum, quaſi non arte, & præceptis, ſed natura, & munere Deorum ſunt poetæ. *Ib. atqui ſic.* 3. Duplici comparatione minorum, quæ ducitur a ſaxis, & beſtiis, & ab exemplo eorum, qui alienum poetam Homerum, & mortuum expetierunt. *n.*19. *ſaxa, & ſolitudines.* 4. Exemplo multorum Imperatorum, Marii, Themiſtoclis, Luculli, Africani, qui charum Archiam, alioſque poetas habuerunt; quod ab his ſuas res geſtas, & gloriam populi Romani verſibus illuſtratam viderent. *Ibid. præſertim cum omnes.* Quod ſi Archias Græce ſcripſerit, non tamen minori laude poetæ Græci, imo, & majore, quam Latini, ſunt afficiendi: ut conſtat plurium Imperatorum exemplis, Alexandri, Pompeji, Syllæ, Metelli, Bruti, Fulvii, qui laudis ſtudio poetas coluerunt, præmiis, & civitatibus donarunt. *n.*23. *Nam ſi quis.* Maxime Cicero pari rerum geſtarum gloria tractus amat Archiam, ut verſibus Conſulatum ſuum perficiat: excurritque amplius in iſtud laudis ſtudium, quo ipſe, & optimus quiſque ſeu imperator, ſeu Philoſophus ducitur. *n.*28. *atque ut id.*

A N-

ANNOTATIO.

Contentionis clara eſt diſtributio, & argumentatio per enthymema, & ſyllogiſmum. Enthymemate refellitur Gracchus, narraturq; quo pacto Archias civitate ſit donatus. Syllogiſmo explicantur laudes Poeſeos. Et quamquam Orator ab hypotheſi ſeu perſona Archiæ ſæpius abſtrahit orationem, & hanc transfert ad theſim, ſeu ad laudandos Poetas, id eo artificio fit, ut tanto charior ſalus Archiæ, ac dignitas ſit, quod ſummos poetas adæquet. Deinde ut in exordio cœpimus dicere, cum Cicero in hac tam nova cauſa novi, & inſoliti rei, novo dicendi genere utatur; liberius digreditur, & amplificat multa ad fiduciam cauſæ oſtentandam, ut magis delectare laudando, quam probare dicendo, aut inflectere movendo poſſit videri.

PERORATIO.

PEroratio conſtat anacephalæoſi argumentorum, & deprecatione (uti in exordio) ad Judices in tali cauſa, genereque dicendi. N.31. *Quare conſervate.*

ANNOTATIO.

Eſt idem affectus, qui in exordio, ac contentione, nimirum officii, & charitatis erga eximium virum, & profeſſorem ſuum.

POST

POST REDITUM SUUM
AD QUIRITES.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Cicero uſque ad 46. ætatis annum virtutis, & ingenii, imo etiam felicitatis cujuſdam laude floruit: initia deinde calamitatis illi inciderunt, quæ Plutarchus repetit non ab ullo turpi, vel indigno facinore, ſed ab illa Atticis odioſa dicacite atque jactantia. Enim vero Tullius mortales multos antea lepore dicendi, & venuſtate ſibi conciliaverat, multos eloquentiæ præſidio defenderat, neminem (excepto Verre) læſerat; ea res ad honoris aſcenſum facilem, tam multis comparatis adjutoribus præbuit. In conjurationis vero animadverſione, quia civitatis propugnatio, potius erat quam civium improborum oppugnatio omnes ordines conſentientes habuit. At poſtea proſperis rerum eventis, neſcio quomodo inſolentior factus, pleroſq; civitatis principes, pro loco ſuæ cujuſq; dignitatis, ac familiæ negligentius obſervare, vel potius aſpernari, & nonnumquam aſperius cavillari viſus eſt. Deinde cum locis omnibus de conjuratione tamquam triumpharet, & Non. Decembris ſemper in ore haberet, invidiam ſummam ſibi conflavit; quoſq; conjurati propinquos, familiares, amicos habuere, tot adverſarios, & invidos habuit. Ex illa igitur levitatis origine procacitas, & jactantia derivata moleſtias graves attulerunt. Totius autem invidiæ ſanguis

Clo-

Clodian: adicio primum miſſus eſt. Clodius patrici, & ſummis opibus fundata familia maxi-eq;popularis adoleſcens fuit, Ciceroni adeo familiaris ut Clodiæ ſororis nuptias Terentia Ciceronis uxor inde metueret. Itaq;cum de violatis religionibus Clodius reus ageretur, Tullius a Terentia leniter (ut Plutarchus putat) impulſus, & Conſulatus potentia elatus teſtimonio ſuo Clodium acriter primo perculit; deinde civitatis conſenſum diſſolutum, id eſt, potentiam ſuam debiliorem animadvertens, vela contraxit, Clodiuſque magna quidem judicum turpitudine;ſed tamen contra teſtimonium Ciceronis abſolvitur. Ita res initio ſeverius acta; deinde neglecta quadriennio. poſt exilii cauſa Ciceroni fuit, dum Clodius Craſſum, Pompejum, Cæſarem, & reliquos illius invidiæ principes ſibi conciliat, Tullius negligentius retinet, imo Clodium quotidie magis ac magis in perniciem ſuam irritat. Clodius igitur factus Tribunus plebis jam audacia inſultabat, eumque Tullius legationi, quam Cæſar offerebat, effugere potuit, ſed avebat dimicare modiceque minis, & contentionibus Clodii movebatur; quin velut iterum contra Catilinam contenderet, ſperabat ſe ſtudia omnium ordinum habiturum, & cum ſumma gloria, aut certe ſine moleſtia diſceſſurum. Pompejus divinitus loquebatur ſe prius occiſum iri a Clodio, quam Tullius violaretur; Clodius tamen (ait Plutarchus) metuens ne Cicero Cæſari legaretur, reconciliationem gratiæ ſimulat. Itaque ſeductus Cicero, legationem miſſam facit; quo Cæſar incitatus Clodium ſua ſponte incenſum vehementius inſtammat Pompejumque disjungit. Tullius

ita-

itaque reus agitur a Clodio, quod cives Rom. indicta cauſa necaviſſet. Jam cupiditas illa dimicandi, oſtentatioque ſummum in periculum adducta eſt, ac prorſus incredibile dictu eſt, quam repente ventus ille dicacitatis, & jactantiæ hominem defecerit; atra veſte, profluente coma, reatuque miſero, & miſerabili plebis miſericordiæ ſuppliciter & humiliter implora tur; ſed contra Clodianæ factionis arma nihil Ciceroni ſuæ lacrymæ, nihil viginti millium luctus, nihil quod Senatus veſtis etiam mutationem conſimilem dolorem declarandum cenſuiſſet, nihil, inquam, iſta profuere. Clodii rogatione ultra quadraginta ab urbe milliaria exulare juſſus eſt anno ætatis ſuæ 49. anno U.C. 695. L. Calphurnio Piſone, & A. Gabinio Coſſ. Theſſalonica autem in Macedonia ad miſeriæ locum propter Plancium Quæſtorem amiciſſimum delecta eſt. Non fuit autem Clodius exilio Ciceronis contentus; domum, & villas ejus incendit, in area domus libertatis atrium erexit: omniaque Ciceronis bona publicavit. Sed vis illa diuturna non fuit. Decimo poſt menſe dum Clodius in Pompejum, & optimates reliquos impetentius invehitur, omnium ordinum animis ad Ciceronem converſis, Clodiana lex abrogata eſt, redituſq;Ciceroni & omnium bonorum reſtitutio decreta eſt anno U. C. 696. P. Cornelio, Lentulo, & Q. Cæcilio Metello Coſſ. Freigius.

Quæſtio eſt in genere demonſtrativo, an ſingulari beneficio populus Rom. revocarit Ciceronem ab exilio.

Dicendi genus eſt temperatum.

S Y N O P S I S.

EXORDIUM. Gaudet Cicero ſe devoviſſe pro ſalute Reip. & eo magis gaudet, quod nunc poſt exilium omnia ipſi ju cundiora videntur.

Propoſitio. Singulari beneficio populus Rom. revocavit Ciceronem ab exilio.

argument. Quia populus Rom. non ſolum calamitatem Ciceroni detraxit, ſed etiam dignitatem auxit.

ARGUMENTAT. Cicero incredibili Senatns populique Rom. conſenſu, maximiſque amicorum officiis rediit in patriam; ergo populus Rom. non ſolum calamitatem Ciceroni detraxit, ſed etiam dignitatem auxit.

AMPLIFICATIO, ET AFFECTUS. Multis adjunctis eſt clarior Ciceronis reditus, ipſo Popilii, Metelli, Marii reditu. pluresſque amici preſertim Lentulus, Milo, Sextius, Pompejus, &c. plura pro ipſo reſtituendo fecerunt. Quare tanto beneficio ornatus Cicero gratum ſe prebet.

peroratio. Cicero iterum gratus eſt populo Rom.

EXORDIUM.

Cicero ſumit exordium a ſua devotione pro ſalute patriæ, quando diſceſſit in exilium. *n.* 1. *Quod precatus*. Nunc quando ſingulari populi Rom. beneficio rediit ab exilio, ejus devotionis ſe eſſe convictum lętatur. *Ibid. ejus devotionis*. Hanc reditus ſui lætitiam, ac ſingulare populi Rom. beneficium, amplificat eleganti inductione a fortuna, liberis, fratre, re familiari, amicis, honore, patria; quæ nunc ipſi jucundiora videntur, quam ante. *num.* 2. *& ſi homini*. Adjungit ſimile. *num.* 4. *ſed tamquam*.

ANNOTATIO.

Multis ſynonymis Cicero amplificat 1. *devotionem ſuam ſeu charitatem erga patriam*. 2. *gaudium ex reditu perceptum*. 3. *ſingulare beneficium populi Rom. atque hic eſt triplex affectus, quem Orator tota oratione proſequitur. Hunc in exordio quam blande, & ſuaviter inchoat, ut ſint prima ſemina callidæ inſinuationis, & grati animi erga populum Rom. qui illum revocavit ab exilio*.

CON-

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

CONtentionis propoſitio eſt hæc: Singulari beneficio populus Rom. revocavit Ciceronem ab exilio. Hæc propoſitio amplificata eſt comparatione. *n.5. quorſum igitur hæc?*

Diſtributio ſeu argumentum: Quia populus Rom. non ſolum calamitatem Ciceroni detraxit, ſed etiam dignitatem auxit. *n.6. Nam in ipſo.*

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumentum, *Populus Rom. non ſolum calamitatem Ciceroni detraxit, ſed etiam dignitatem auxit*, effert hoc enthymema: Cicero Senatus Populique Rom. conſenſu, maximiſque amicorum officiis rediit in patriam: igitur populus Rom. non ſolum calamitatem Ciceroni detraxit, ſed etiam dignitatem auxit. Antecedens amplificatur diſſimili comparatione reditus P. Popilii, Q. Metelli, C. Marii. *Ibid. Non enim pro.* Amplificatur deinde oratoria narratione eorum, quæ amici, in primis Lentulus, Milo, Sextus, Pompejus, Servilius, Gellius fecerunt, ut reſtitueretur Cicero. *n.11. Calend. vero.* Amplificationi

tioni Orator affectum ſubjungit, pollicendo pro tam inſigni beneficio pietatem. *n.*18. *En ego tot teſtimoniis*.

Pollicetur etiam fortitudinem exemplo C. Marii, contra malos cives, perfidos, amicos, invidos, mercatores provinciarum. *n.*19. *quod ſi vis*. Poſtremo magnam referendæ gratiæ curam, ſeu remunerationem quod ipſi difficilius erit, quam non ulciſci inimicos, aut debitas pecunias diſſolvere, *n.*22. *quamquam mihi*.

ANNOTATIO.

Comparatione amplificando beneficium populi, ſimul auget Cicero, & dignitatem ſuam, & gaudium, & grati animi teſtificationem. Præcipue Orator narrat officia amicorum, illos, & ſe commendat.

PERORATIO.

ITerum Cicero habet gratias Senatui, populoque Rom. polliceturque ęternam beneficii memoriam. *n.*24. *quapropter*.

ANNOTATIO.

Rurſus multa verborum amplificatione repetit, quod ante ſæpius dixit in Exordio, & contentione ſe gratum fore; ut pietate ſua erga patriam majores deinceps labores perferat, & honores aſſequatur.

POST

POST REDITUM
IN SENATU.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Argumentum vide in ſuperiore oratione.

Quæſtio eſt in genere demonſtrativo, an Senatus maximo beneficio ornarit Ciceronem, quando illum revocavit ab exilio.

Dicendi genus eſt temperatum, uti in ſuperiore oratione; ſed & utriuſque fere ſimile argumentum & ſimilis contentio.

Putant multi Ciceronem prius egiſſe gratias Senatui, quam populo: hancque orationem poſt reditum in Senatu præcedere eam, quam habuit ad Quirites.

SYNOPSIS.

Cicero agit gratias Senatui pro maximo beneficio.

PROPOS. Senatus maximo beneficio ornavit Ciceronem, quando illum revocavit ab exilio.

ARGUM. Quia Cicero immortalitatem quamdam per Senatum adeptus videtur.

Conſules, Tribuni, Pretores, aliique multi Conſulares viri, uno conſenſu, inaudito quodam triumpho, reditum Ciceronis poſtularunt, decreverunt, ornarunt: igitur Cicero immortalitatem quamdam per Senatum adeptus videtur.

AMPLIFICATIO, ET AFFECTUS. Quam glorioſum eſt Ciceroni, octo Tribunos ſtudioſe pro ſalute ipſius retuliſſe! duos Conſules Lentulum, & Metellum fortiter inimicis: Ciceronis, preſertim duobus conſceleratiſſimis, libidinoſiſſimis, crudeliſſimis iſto anno Conſulibus Gabinio, & Piſoni reſtitiſſe; duos Tribunos, Annium, & Sextium; multos item Pretores; imo & ipſum Pompejum, magna virtute, fide, animo, Ciceroni faviſſe; quorum virorum beneficio recolendo, gratiiſque referendis par eſſe vita non poteſt.

peroratio. Glorioſiſſime reſtitutus Cicero promittit ſe ſtrenue, ac fortiter facturum omnia Reip. cauſa.

EXOR-

EXORDIUM.

CIcero quantas poteſt, agit gratias Senatui pro accepto beneficio immortali. N. 1. *Si Patres conſcripti.* Hoc beneficium amplificat ab effectis per comparationem, & diſtributionem parentum, Deorum, popopuli, Senatuſq; Rom. *Ib. qui mihi fratrem.*

ANNOTATIO.

Grati animi eſt primum æſtimare beneficium, & pro accepto gratias agere; deinde illud prædicare, extollere, omni tempore, & loco preſeferre; tum par polliceri, ac præſtare. Quod hac oratione non omittit gratus Orator: num hunc gratianimi affectum ita tractat, ut ſtatim in exordio beneficium æſtimet ab effectis, & comparatione, agatq; maximas gratias; in contentione vero illud prædicet, extollat, præſeferat; in peroratione denique polliceatur, ut videbitur. Atq; hac ratione mire benevolentiam captat.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Senatus maximo beneficio ornavit Ciceronem, quando illum revocavit ab exilio.

Diſtributio ſeu argumentum; Quia Cicero immortalitatem quamdam per Senatum adeptus videtur.

CON-

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumentum, *Cicero immortalitatem quamdam per Senatum adeptus videtur*, exponit hæc inductio: Conſules, Tribuni, Prætores, aliique multi Conſulares viri, uno conſenſu inaudito quodam triumpho, reditum Ciceronis poſtularunt, decreverunt, ornarunt: Igitur immortalitatem quamdam per Senatũ adeptus videtur.

Antecedens primo amplificatur ſtudio L. Mummii, & octo Tribunorum pro ſalute Ciceronis referentium. *n.*3. *Itaque P. C.*

2. Amplificatur rebus geſtis duorum Conſulum P. Lentuli, & Q. Metelli, etiam Cn. Pompeji, præſertim fortitudine Lentuli contra inimicos Ciceronis, qui urbem afflixerant. *n.*5. *Poſtea vero quam*. Exclamatione effert beneficium Conſulis Lentuli, & dictum Q. Metelli commemorat. *n.*8. *Dii immortales*.

Digreditur acriter in duos conſceleratos iſto anno Conſules, Gabinium, & Piſonem, quorum invidia Cicero pulſus fuit in exilium. *n.*9. *ſed fuerunt*. Gabinii libidinem, tribunatum, latas leges, conciones, aliaq; facta contra Ciceronem vehementiſſime inſectatur Ethopœja. *n.*18. *quis enim ullam*.

Pari ſtylo, & Ethopœja Piſonem deſcribit, vituperatq; agreſtem, mœſtum, tardum, libidinoſum, Epicuri diſcipulum. *n.*12. *nam ille alter*. Aſpara deinde apoſtropha improbum, & crudelem redarguit, junctus Gabinio,

nio, providerit, urbe, domo, bonis dejecerit. *N.* 15. *L.Piſo tunc*. Confecta digreſſione Antecedens 3. amplificatur virtute, animo, fide duorum tribunorum T. Annii,& P. Sextii. Adverte Antitheta, & frequentes verborum repetitiones, *N.* 18. *quid ego de*.

Cæterorum tribunorum officia,ſtudiaque Orator præterit, *N.*20.*jam cæterorum*.

4. Amplificatur officioſo animo Prætorum, Cæcilii, Septimii, Vaterii, Craſſi, Quintilii, Cornuti. *N.*21. *Jam vero prætores*.

Horum Prætorum commemorandis beneficiis, & referendis gratiis mavult Cicero reliquum vitæ tempus impendere, quam ulciſcendis inimicis. *Ibid. quæ cum libenter*. Sed, & iterum, & nominatim Conſuli Lentulo gratias habet, & gloriatur pro inſigni beneficio, *N.*22. *quando enim*. Iterum,& Q. Metello, quem P. Servilius gravi oratione reconciliavit Ciceroni. *N.*24.*nam Q. Metellus*. Et rurſus Lentulo, *N.*27. *quid denique*.

Pari etiam ratione Cn. Pompejo, qui ſalutis ſuæ, & dignitatis auctor fuit, gratias habet. *Num.*28. *poſſum ego ſatis*. Denique adhuc T. Annio, & P. Sextio, ſingulis, & univerſis, præſertim iis, qui mutarunt veſtem, ſæpius agit gratias; eoſque tamquam Deos colere, & venerati vult, *N.*29. *quibus autem officiis*. Ad extremum caſus affert, cur maluerit in exilium ire, quam ſe vi defendere: ubi etiam obiter Cn. Plancii hoſpitis ſui charitatem commendat, *N.*31. *quibus ego rebus*.

ANNOTATIO.

Jucunda eſt illa teſtificatio grati animi in Cicerone, quando iterumque ac ſæpius ſingulis, ac uiverſis, magna orationis copia, & ſuavitate, agit, habetque gratias pro beneficio, quod mirifice amplificat, & gloriatur, & tota vita recolet. Sed, & ſingulos benefactores, quot Epithetis exornat, quanto affectu proſequitur, quanto honore veneratur, ut officium officio, fidem fide, pietatem pietate poſſit colere! maxime Lentulum, & Metellum Conſules compellat, & amplificatione ratiocinationem horum voluntatem, ſtudiumque opponit perfidiæ, flagitio, crudelitati duorum improborum Conſulum, Gabinii, & Piſonis, a quibus deſertus eſt.

PERORATIO.

Cicero promittit ſe majori fide, quam ante, ac virtute defenſurum Remp. cui eſt glorioſe reſtitutus, *M.35. quapropter P.C.*

Atque iſtius reſtitutionis gloriam, (quod adhuc fecit ſuperiore oratione) auget diſſimili reditu P. Popilii, P. Metelli, C. Marii, prædicatque ſummum amorem fratris ſui, & generi Piſonis, *N.36. pro me non.*

ANNOTATIO.

Is demum eſt apex & cumulus grati animi, par officium polliceri, & præſtare. Et ad hoc Ciceronem ſtimulat nova dignitas, ac gloria reſtitutionis ſuæ, quam amplificat, ſtudio totius Italiæ, charitate fratris, & generi, diſpari rationi reditus clariſſimorum virorum. Sic Orator concludit affectum, quem orſus eſt.

PRO

PRO DOMO SUA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Claudius pulſo in exilium Cicerone contentus non fuit: inſuper ejus domum, quaſi perduellis civis, evertit, ac libertati dedicavit. Contra Cicero ſumma omnium ordinum voluntate reſtitutus, ſuam domum propter Clodii conſecrationem, ſacram non eſſe, ſed ab omni religione vacuam atque puram contendit, quia nihil ab eo Tribuno plebis jure fieri potuit, quia ipſe contra omne jus e patricio plebejus factus eſſet. Itaque Pontificibus perſuaſit, ut ſibi aream, ac poſtea domum ſumptu publico reædificandam cenſuerint.

Quæſtio eſt in genere judiciali, an cum jure, ac religione Clodius civitate dejecerit Ciceronem, Domum everterit, & dedicarit.

Dicendi character eſt ſubtilis, digreſſione copioſus, ubique fere ardens in Clodium: nam ut ipſemet Cicero ad Atticum ſcribit Ep. 2. lib. 4. Diximus apud Pontifices prid. Kal. Oct. acta res eſt accurate a nobis: & ſi umquam in dicendo fuimus aliquid, aut etiam ſi numquam alias fuimus, tum profecto doloris magnitudo vim quamdam nobis dicendi dedit: Itaque oratio juventuti noſtræ deberi non poteſt, quam tibi etiamſi non deſideres, tamen mittam cito.

SYNOPSIS.

EXORDIUM

Quę ſit dignitas, & officium Pontificum contra improbos cives; pręſertim contra Clodium, cujus quinque convicia refellit Cicero.

PROPOS.

Sine jure, & religione Clodius, civitate dejecit Ciceronem, ejuſque domum evertit, & dedicavit.

ARGUM.

Quia Tribunatus Clodii fuit nullus quare, & irritæ omnes ejus actiones.

ARGUMENT. 1. ARGUM.

Clodii adoptatio contra jus ſacrorum, & Auſpiciorum, & legum facta eſt; ergo Tribunatus Clodii fuit nullus.

2. ARGUM.

Lex Clodia de exilio Ciceronis eſt irrita, domus everſio eſt irrita; igitur actiones Clodii Tribuni ſunt irritę.

AMPLIFICAT. ET 2. ARGUMENTAT.

Clodius Tribunus plebis eſſe non potuit: quomodo enim, cum Patricius eſſet, tranſivit ad plebem? adoptione? at ea nulla eſt jure ſacrorum, Auſpiciorum, legum, quæ ipſe violavit.

2. ARGUM.

Ponamus Tribunum plebis fuiſſe Clodium; fieri tamen ab eo lex de exilio, ac domo Ciceronis non potuit; quia privilegio lata eſt, quia contra formam judiciorum, quia imperite, & ſimul de pluribus rebus, quia de exilio. Neque enim Cicero vel ex peccato, vel ex judicio ſubiit exilium. Quod peccatum in eo, qui bis Remp. conſervavit? quod judicium de eo, qui indemnatus diſceſſit? qui nec libertatem invitus, nec civitatem amitte-

re

MENT. re potuit ; præſertim eo tempore , quo Romæ nulla fuit civitas : ejus igitur , & optimi , & indemnati civis domus evertetur ab improbo Tribuno , & libertati dedicabitur , ſine religione , ſine voluntate Deorum , ſine collegio Pontificum , ſine apprehenſione poſtis , ſine verbis ſolemnibus , denique ſine jure , & lege vel Papiria , vel Clodia ?

PEROR. Dolor eſt , ac probrum Ciceroni , qui Deos , & patriam , & Pontifices conſervavit , domum ſuam dirutam ferre , & conſecratam ab inſolente Clodio : quare hos , & illos rogat , ut glorioſe in urbem reportatus novo gaudio ſuas ædes recuperet .

EXordium ſumit Cicero a dignitate, & officio Pontificum, *N.* 1. *cum multa*. Quæ amplificat a conſequentibus in hac cauſa, contra improbum Clodium, *N.* 1. *vobis hodierno*.

Mox digreditur prolixius ante contentionem in convicia Clodii, *N.*3. *ſed quoniam*.

2. Convicio (de abalienatione Pontificum a ſe propter gratiam Pompeji) reſpondet apoſtropha, Pontifices non eſſe inconſtantes. *Ibid. primum illud*.

Secundum convicium, quod Ironia vibrat, indignatio retorquet, *N.*4. *tu es ille*.

Tertium confutatur Ciceronis cautione, & officio, *N.*6. *at enim in Senatum*.

Quartum pari officio boni, ac non timidi Senatoris refellitur, *N.*7. *hic tu me*.

Quintum propulſatur defenſione ejus ſententiæ, quam libere, & officioſe, & cum acclamatione omnium dixit Cicero in Senatu, eſſe Pompejo deferendam rei frumentariæ poteſtatem, *n.*9. *an quia non condemnavi.* Iſtius ferendæ ſententiæ cauſa fuit imminens fames, & ſeditio Clodiana, quam amplificat Cicero ab effectis L. Sergii, & M. Lollii, *n.* 10. *ſed quæro.* Iſtius etiam ferendæ ſententiæ partes fuerunt Ciceronis, qui a Senatu ſententiam, & a populo frumentum flagitabatur, vilitatem interim annonæ ſubito conſecutam non tam adſcribit virtuti Pompeji, quam felicitati reditus ſui, *n.* 14. *videte nunc*. Nec refert iſtam poteſtatem eſſe extra ordinem

nem Pompejo delatam ; nam idem extra ordinem Aſiatico bello præfectus eſt, *Nu.* 18. *negat oportuiſſe*.

Et ipſe Clodius (licet inique, & ſibi ipſe pugnans) extra ordinem Catoni bellum detulit adverſus Ptolomęum regem. *N.* 20. *ſed cum illis.* Improbis vero Conſulibus Gabinio, & Piſoni (quos, uti paulo ante Sergium, & Lollium, epithetis ornat) liberas provincias decrevit, diſſimili exemplo Grachi. *n.* 23. *quis provinciam.* Ex quo Cicero conjicit futurum Clodii imperium ac furorem pulchra allegoria, niſi Pompejus rei frumentariæ pręfectus fuiſſet, rejecto Sex Clodio, *n.* 24. *quid tamdem ſi.* Tertio idem Clodius multa nefarie extra ordinem tulit de Cicerone, *n.* 26. *quid de me.*

Quare Cicero ſuam de Pompejo ſententiam, & cum illo amicitiam, licet invidia diremptam prædicat, & vehementer amplificat multis utrimque præſtitis officiis, *n.* 27. *qua quidem.*

ANNOTATIO.

Eſt hæc captatio benevolentiæ, ſeu inſinuatio oratoris; ita Pontificum dignitatem, ac poteſtatem laudare, ut etiam contra improbos requirat officium in hac cauſa.

Digreſſio autem illa prolixior in convitia Clodii, idcirco poſt Exordium præmittitur Contentioni quia ad hanc multum facit: nam auctoritate Clodii infracta, fortius ſtabilit Contentionem, hoc eſt, vocato in invidiam adverſario certius ſibi Pontifices conciliat, ut domum ſuam reædificent.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hujuſmodi: Sine jure, & religione Clodius civitate dejecit Ciceronem, ejuſque domum evertit, & dedicavit.

Diſtributio ſeu argumenta; Quia Tribunatus Clodii fuit nullus; quare & irritæ omnes ejus actiones. Tam propoſitio quam diſtributio clare expreſſa eſt, prius excuſata digreſſione prolixa, & prætermiſſa religionis parte, cujus cognitio ad ſolos Pontifices pertinet. *Nu.32. intelligo Pontifices*.

CONTENTIONIS

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Primum argumentum, *Tribunatus Clodii fuit nullus*, hoc enthymemate contenditur: Clodii adoptio contra jus ſacrorum, & auſpiciorum, & legum facta eſt: ergo Tribunatus Clodii fuit nullus.

1. Pars antecedentis ſeu adoptio, contra jus ſacrorum, facete probatur a perſona, & ætate, cauſa, & genere Patricii Clodii, *n.34. quod eſt Pontifices*. Amplificat a conſequentibus, ſi ſine cauſa, aut cum perverſa, quivis e Patricio Plebejus fieret, *n. 37. probate genus*.

2. Pars ſeu adoptio contra jus auſpiciorum, patet ex eo, quod Clodius cum populo egit,

egit, poſtquam ſervavit e cœlo: quod plures teſtantur, *n.*39. *venio ad augures*.

3. Pars ſeu adoptio contra jus legum, plana eſt; quia pro adoptione Clodii ſpatium promulgationis trinundinum non fuit, *n.*41. *ſi & ſacrorum*.

Secundum argumentum, *Actiones Tribuni Clodii ſunt irritæ*, conſtat hac inductione: lex Clodia de exilio Ciceronis eſt irrita, Domus everſio eſt irrita, dedicatio eſt irrita: igitur actiones Clodii Tribuni ſunt irritæ.

1. Pars inductionis, *lex Clodia de exilio Ciceronis eſt irrita* effertur diſtributione, 1. quia privilegio lata eſt homini privato: cujus rei indignitas exaggeratur conceſſione, & apoſtropha ad Pontifices, *n.*43. *fueris ſane*.

2. Lata eſt contra formam judiciorum, ſeu lata eſt nominatim de capite civis indemnati: quod pariter indignum eſſe, & periculoſum Pontificibus, & pernicioſum urbi, oſtenditur a conſequentibus, *n.*45. *vobiſmet ipſis*.

3. Quia lata eſt imperite, ſeu ut interdictum eſſet aqua & igni, cui nondum interdictum eſſet, creſcitque indignatio exclamatione, & mordace apoſtropha ad Clodium, & ad ſcriptorem legis ſuæ, *n.*47. *Ad quid tulit?*

4. Quia lata eſt ſimul de pluribus, exemplo legum Druſi, Scauri, Craſſi, *n.* 50. *quid ſi etiam*. Eadem ratione negat Cicero legem fuiſſe de Ciprio Rege, & exulibus, *nu.* 52. *tam Hercule*.

5. Quia lata eſt per vim: nam repetitione ab adjunctis, lapidatio, & hominum conſcriptio, & comportatio armorum in ædem Ca-

ſtoris, & provinciarum venditio improbis Conſulibus, vim probant, *n.53. quid non per vim*. Imo timor (inopia amicorum, aut eloquentiæ, & ipſe diſceſſus Ciceronis vim, furorem, crudelitatem adverſariorum declarat, *n.56. quid igitur ego*. Magis iſtam rem crudelitatemq; amplificat comparatione minorum, ſcilicet ſuę abſentię, uxoris, filiæ, parvi filii, fratris, (& digreſſione) domus, *n.58. an ſi ego præſens*. Proſequitur comparatione avaritiam Clodii, & furorem, & odium in domo ſua excidenda, *n.60. non enim te*.

Deſcribit etiam ędium ſuarum everſionē, atque triſte incendium oppoſita inimicorum lætitia, & gratulatione, *n.62. nihil erat*.

Redit ad ſuum timorem, ac diſceſſum Cicero, quo non ſcelus, ac tale improborū, (quæ unus cervicibus excepit in conjuratione Catilinę) ſed vim, & internecionem civium Romanorum declinavit, *n.63. hanc ego vim*.

Alias exemplo Decii lubens ſe devoviſſet Reip. *n.64. videbam vivo*. Præſertim cum ipſe Cato proxime Ciceronem ſecutum fuiſſet, vi, & lege Clodii, *n.65. Cato fuerat*.

Imo nec Pompejus ipſe inſidias, & vim, & furores Clodii ſubterfugere domi potuit. *N. 66. Atque ut ſciatis*. Quare Cottæ teſtimonio confirmat vim Clodii, ac propterea nullam fuiſſe ejus legem, *n.68. hoc vidit*. Huc acceſſit par ſententia Pompeji, Pontificum, Bibuli, Lentuli.

Ac Lentulus quidem Conſul cum collega Metello vim ſentiens, nihil veritus hanc Clodii legem, quam Gabinius, & Piſo improbe

probe metuebant, de reditu Ciceronis tulit; nec tulit, ut ei venire Romam liceret, ſed ut veniret. *n.* 70. *Atque hanc rem.* 6. Lex Clodii eſt irrita, quia lata eſt de exilio, nam Cicero neque peccato, neque judicio meritus eſt exulis nomen, quo Clodius etiam illum appellavit. Non peccato, quia teſtimonio Senatus, totiuſque populi Romani (quod ipſe præco ſuarum laudem magnifice amplificat inductione) bis Remp. conſervavit, & Conſul cum Catilinam vicit, & privatus, cum ceſſit Clodio, quo nunc furente reportatur in patriam, *n.* 72. *hunc tu etiam.* Non judicio: 1. quia indemnatus. *n.* 77. *Eſto non fuit.* 2. Quia libertatem amittere invitus non potuit. *Ibid. ſcilicet cum hoc.*

3. Quia nec civitatem amittere potuit, argumento a majori: nam ſi Coloniis, & exulibus, & Volaterranis civitas a Sylla adimi non potuit, multo minus a Clodio Ciceroni Conſulari, *n.* 78. *quin etiam.* Fruſtra præſente, (qui certe præſens non fuit) & ſuffragium ferrente Sedulio. *n.* 80. *Sedulio principe.*

4. Quia in ipſa rogatione Clodius nihil tulit, quo minus Cicero eſſet non modo in civium, ſed etiam in Senatorum numero, *n.* 82. *ſed tametſi nihil.* Hic brevi excurſione pungit ſcribam legis. *n*, 83. *quare hoc.*

Argumentum amplificat primum diſſimili caſu, ſed pari exemplo patris Clodii. *Ibid. ſed ſi patrem tuum.* Deinde teſtimonio univerſi Senatus, qui M. Tullium ſemper civem optimum appellavit, *n.* 85. *denique univerſus.*

3. Exemplo Quinctii, Camilli, Halæ, Popilii,

pilii, Metelli, quibus non civium, ac Senatorum nomen ademit exilium, ac calamitas, ſed ne gloriam quidem, *n.80.ut vero, at annales*.4. Quia in lege illa Clodia ſuffragium tulit non populus Rom. (quem eleganter definit) ſed multitudo hominum e ſervis conductis, & facinoroſis, & egentibus congregata, *n.88.ac ſi me*. Digreditur, & iterum reddit cauſam ſui diſceſſus, *n.91.hoc ego populo*.

Cætera maledicta Clodii, videlicet Ciceronem eſſe Jovem, refellit acerbe pungens Clodium a ſorore. *nu.92. Hic tu me*. Objecta autem ſibi furta, libidinem, crudelitatem, tyrannidem publico teſtimonio diluit, *nu.93. nam ſi cum*. Redit ad cauſam, quæ objicitur ſui diſceſſu e patria, non peccati conſcientia, aut metu judicii, aut penuria amicorum, aut timore mortis; ſed quia noluit pugnare cum periculo Reip. Adverte venuſtam ſubjectionem, & licentiã, *n.95.aliud exortum eſt*. Hanc patriæ ſalutem antepoſuit charitati ſuorum omnium, conjugis, liberorum, fratris, familię, vitę: quę non ſine pathetico doloris ſenſu commemorat, *n. 96. quod cum judicaſſem*.

Concludit epiphonemate, & licentia, cum ſui gloriatione, *n.99. quare Remp.*

2. Pars inductionis, *Ciceronis domus everſio eſt irrita*, petitur ex inſtitutis, ac legibus civitatis, in qua juſte eorum civium domus evertebantur, qui ſcelerati, & perduelles fuiſſent: Cicero non ſceleratus civis fuit, ſed conſervator patriæ. Hæc pars magno reſtituti Ciceronis probro, & indignatione in everſorem Clodium, & apoſtropha ad

Pon-

Pontifices, & exemplo ſceleratorum quinq; civium, Melii, Caſſii, Vacci, Manlii, Flacci amplificata eſt. *n.*100.*Sed ſi hic meus*.

3. Pars inductionis, *Ciceronis domus dedicatio, eſt irrita*, oſtenditur ex eo, quod Clodius ſine religione, & jure illam dedicarit. Nam in genere religionem Clodii (qui præſertim ſacra Bonæ Deæ polluit) deridet Cicero frequenti exclamatione, & apoſtropha. *N.*104. *niſi quem forte*. Tum ſine religione dedicaſſe domum ſuam probat. 1. quia ſine Deorum voluntate dedicavit. *N.*107.*Equidem ſic accepi*.

Confirmatur a conſequentibus, & comparatione minorum: Nullus enim hominum domum illam, aut ex ejus bonis rem ullam attingere voluit, multo minus Dii. *Ibid. hominem invenire*. Quod vero in ea domo Clodius libertatis ſignum collocarit, id Cicero elevat a privilegio, ſanctitate, ac libertate domus uniuſcujuſque civium. *N.*109. *quid eſt ſanctius*.

Mox Clodium arguit, enumeratione flagitiorum, eam domi ſuæ libertatem collocaſſe, quam urbe tota ſuſtulit. *Nu.*110. *At quæ Dea*.

Signum etiam quale illud ſit, aut ubi inventum, exponit ironia, & indignatione. *N.*111. *at unde inventa*.

Exclamatione, & apoſtropha ad duos Catulos; ut ædium ſuarum ruinam ſpectent, dominantibus in urbe duobus improbis Conſulibus, & furioſo Tribuno. *N.*113. *O. Q. Catule*.

De-

Denique Clodius domum Ciceronis diruit non religionis, aut monumenti gratia, ſed laxæ habitationis cauſa, quo etiam fine Poſthumum veneno ſuſtulit, Statonem emendis ædibus ſuppoſuit. *N.*115. *at videte*. 2. Probat Clodium ſine religione dedicaſſe domum ſuam, quia non affuit Collegium Pontificum, ſed unus tantum Pontifex; iſque frater uxoris Clodii, adoleſcens imperitus, novus Sacerdos, ſororis precibus, matris minis adductus. Adverte ſubjectionem. *N.*117. *Pontifex inquit*. 3. Sine religione dedicavit, quia ſine apprehenſione poſtis: hoc autem maxime intereſt ad bonum commune civium. *n.* 119. *videte igitur*. 4. Sine religione, quia ſine verbis ſolemnibus. Verum hoc argumento, (quod poſtea reſumet) tantiſper relicto, duo alia interponit, ſcilicet Clodium ſine jure, & lege domum ſuam dedicaſſe: dedicavit ſine jure, quia non eſt Tribuni, ſed Pontificis, conſecrare, quod Cicero conceſſione, & correctione, & a conſequentibus aggreditur probare. *Nu.*122. *quamquam quid*. Ad prolepſim ſeu exemplum C. Atinii, quo ſe munit Clodius, reſpondet ejuſmodi conſecrationem Tribunorum non fuiſſe fraudi Metello, additque tria alia exempla Lentuli, Clodii, Mummi. *N.* 123. *Atqui C. Atinius*. Imo, omiſſa conſecratione Gabinii a Clodio facta, conſecrationem domus Clodii eſſe irritam, ac pollutam dicit Cicero. *N.*125. *quid ergo*. Deinde dedicavit ſine lege vel Papiria, vel Clodia: lex enim Papiria agit de publicorum locorum, non pri-

privatorum dedicationibus: Clodius autem pro ſuo arbitrio, injuſſu populi dedicavit domum Ciceronis. Ingreditur hoc argumentum ironia, & auget frequenti interrogatione. *N.*127. *dedicatio magnam*.

In lege autem Clodia, conſecratio omiſſa eſt a ſcriba, cujus oblivionis invidioſæ cauſas affert per ſimiliter deſinentia. *N.*129. *unum oſtende verbo*.

Atque eleganter vim Papiriæ legis, & Clodii amplificat diſſimili exemplo C. Caſſii cenſoris, & Clodii, *N.*130. *At videte*. Urget a majori præcipue diſſimilitudinem; nam ſi quid privati Clodius in religione tentaſſet, Pontificem conſuluiſſet; quanto magis in Rep. *n.*132. *ſi quid deliberares*. Lepide hanc impudentiam Clodii auget communicatione ab ipſius perſona, tum Pontificum, P. Servilii, & M. Luculli, tum affinis ſeu fratris uxoris Clodii, qui mente, & lingua titubante affuit dedicationi. *Ib: At ſi Collegium*. Abſolvit diſſimili exemplo Caſſii, & Veſtalis Liciniæ vehementius urgere exemplum a minori: nam ſi virgini, & cenſori non licuit inaugurato dedicare; multo minus licuit Clodio. *N.*136. *Sed ut revertatur*.

Quartum argumentum reſumit, quod intermiſit, *Sine religione domum Ciceronis dedicavit Clodius, quia ſine verbis ſolemnibus*, preteritione, & conceſſione proſequitur. *n.*138. *At ſi Pontifex*. Amplificat præſertim ab adjunctis perſonarum Coruncanii, & M. Horatii, & fratris uxoris Clodii, qui ineptus erat Pontifex. *N.*139. *quæ ſi omnia*.

Hu-

Hujus ſacerdotis, uti, & Clodii, perturbationem, ac in dedicando terrorem pulchre Cicero conjicit in conſcientiam, metumque Deorum, ut nullum ſolemne verbum potuerit effari. *N.*130. *quod quidem.*

ANNOTATIO.

Contentionis argumentatio 1. *eſt enthymema*; 2. *Inductio. Amplificatio enthymematis verſatur in adjunctis adoptionis Clodii. Amplificatio, partium inductionis fit diſtributione, apoſtropha fere perpetua ad Clodium vel ad Pontifices, comparationibus & exemplis, frequenti digreſſione & prolepſi. Affectus eſt indignatio in Clodium, qui Ciceronem ſine jure ejecit in exilium, ejuſque dirutam domum dedicavit. Naſcitur hic affectus ex inſolentia Clodii, qui tribunatum contra jus ſacrorum, & auſpiciorum, & legum tenuit, ut perturbaret Remp. ut iniquiſſima, vel nulla lege civem Rom. ac Senatorem urbe & domo ſua pelleret. Aſſurgit vero affectus maxime in* 2. 3. & 4. *Inductionis parte, quando Orator vim ac crudelitatem Clodii amplificat oppoſito timore ſuo ac triſti diſceſſu, ſuarumque ædium incendio. Rurſus hunc affectum in* 5. *parte adauget pathetico doloris ſenſu erga ſuos, a quibus patriæ cauſa divellitur. Paſſim permiſcetur etiam affectui ironia, quæ acriter Clodium pungit & aſſeclas, ejuſque uxoris fratrem Pontificem, & ſcribam legum ſuarum. Ita ſcilicet maledicta Clodii maledictis Cicero ſuperat: neque enim hic vir mediocriter mordet, præſertim cum jam publico*

Sena-

Senatus teſtimonio, & honore revocatus in patriam, inſultat inimico Clodio.

PERORATIO.

PEroratio conficitur duplici apoſtropha; una ad Deos, Deaſque, ad Pontifices altera. Hos primum ſibi conciliat (uti fecit in exordio) a poteſtate, & dignitate, tum etiam Deorum numine, ut per Pontifices Cicero in domum ſuam reſtituatur. N.142. *Quæ cum ita ſint.*

Deinde Jovem, Junonem, Minervam, patrios Penates, & familiares, & Veſtam precatur, ut ſi nefariam flammam ab eorum cæremoniis, atque templis perditiſſimorum civium furori, ferroque objecerit; ſi nihil umquam magis quam de Reip. ſalute laboraverit; hunc fructum ferat, ut ſibi redire in ſuas ſedes liceat. N.144. *Quocirca te.* Iiſdem precibus converſus ad Pontifices utitur, ut ab ipſis jam in patriam reſtitutus, nunc auctore Senatu, manibus eorum in ſuis ſedibus collocetur. N.146. *nam nunc quidem.* Interſerit contemptum bonorum fortunæ, ne videatur magis domum petere ad luxum aut divitias, quam ad gloriam, dedecuſque ex illa everſione, & dedicatione domus ſuæ fugiendum. *Ibid. non me bonorum.*

ANNOTATIO.

Iſta peroratio Ciceronis pietatem ſpirat erga Deos, & Pontifices, & amicos; atque hos affectus tota oratione ſparſit Orator, quos hic artificioſe colligit ad cauſam obtinendam: nam Deorum ſanctitatem, & contra improbum Clodium poteſtatem Pontificum pro ſua domo reædificanda maxime implorat: enim vero domum ſuam, ſi reſtituitur, veluti triumphum, aut trophæum putat eſſe de Clodio. Quare nihil omittit induſtriæ precando, dolendo, indignando, inſinuando, ut hic ſit reſtitutionis ſuæ & gloriæ cumulus.

DE HARUSPICUM RESPONSIS.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

PLuribus prodigiis in agro Latinienſi factis, Senatus Haruſpices conſuluit, qui reſponderunt iratos eſſe Deos, 1. quod loca ſacra, & religioſa profana haberentur. 2. quod ludi minus diligenter facti pollutique. 3. quod Oratores contra jus, faſque interfecti. 4. Quod fides, & jusjurandum neglecta. 5. quod ſacrificia vetuſtate, occultaque minus diligenter facta pollutaque. 6. Monere Deos immortales, ne per Optimatum diſcordiam, diſſenſionemque Patri-

Patribus, Principibuſque cædes periculaque creentur, auxilioque diminuti deficiant: quare ad unum imperium provinciæ redeant, exercituſque pulſus, diminutioque accedat. 7. ne deterioribus, repulſiſque bonos augeatur. Hanc occaſionem accipiens Clodius ædilis habuit concionem de ſacris, & religionibus, atque Ciceronis domum inter ea loca eſſe dixit, quæ ſacra, & religioſa, profana haberentur. Verum Cicero, ut domum ſuam defenderet, invidiaque liberaret, poſtridie hanc Orationem habuit in Senatu, ubi poſt expiatam ædium ſuarum religionem, ita in ipſum Clodium eſt invectus, ut omnia fere Haruſpicum Reſponſa ad ipſum pertinere oſtenderit: quod ſi quid calamitatis Reip. impendeat, ejus ſceleri, & furori tribuendum. Freigius.

Quæſtio eſt in genere judiciali, utrum Haruſpicum Reſponſa pertineant ad Ciceronem, an ad Clodium. Quia vero Orator paſſim vituperat Clodium, mixtum eſt judiciali genus demonſtrativum.

Genus dicendi eſt ſubtile, & acutum: nonnumquam etiam vehemens in vituperatione Clodii.

S Y-

SYNOPSIS.

EXORDIUM.

Cicero excuſat ſuam in Senatu iracundiam adverſus Clodiū, quem uti Gabinium, & Piſonem, non tam ſua, quam Reip. & Deorum cauſa odit, eum porro de ſtupro non accuſat, ne hujus rei laudem præripiat Miloni.

PROPOSITIO.

Haruſpicum Reſponſa non pertinent, ad Ciceronem; ſed omnia ad Clodium.

ARGUMENTA.

1. Quia domus Ciceronis ſacra, & religioſa, non eſt profana, ſed domus Clodii.
2. Ludos minus diligenter fecit Clodius, polluitque.
3. Oratores contra jus faſque interfecit Clodius.
4. Fides, & jusjurandum neglectum opera Clodii.
5. Sacrificia vetuſta, occultaque minus diligenter facta, pollutaque a Clodio.
6. Optimatum diſcordiam molitus eſt Clodius, unde Patribus, Principibuſque cædes, & pericula creantur.
7. Deterior, & repulſus eſt Clodius, cui honos augeri non debet, uti monent Dii.

ARGUMENTA.

1. ARGUM.

Domus Ciceronis omni religione eſt liberata, ex lege Clodia, & ex populi Rom. & Pontificum, & Senatus judicio; quam vero domum Clodius, vetere Domino Q. Sejo interfecto, tenet, in ea ſacellum, & aræ fuerunt: igitur domus Ciceronis ſacra, & religioſa, non eſt profana; ſed domus Clodii.

2. ARGUM.

Deorum monitis, non poſſunt ludi nulli, niſi Megaleſia, ſignificari, quæ Clodius Ædilis fecit, polluitque ſervorum multitudine in ſcenem immiſſa: igitur minus diligenter ludos fecit Clodius, polluitque.

1. ARGUM.

Clodius Theodoſium Chium, legatum a libera civitate miſſum, ſica percutiendum curavit. Piſo autem amicus Clodii, Platonem Oreſtide libera Macedonis parte, cum ad ſe legatus veniſſet, crudeliſſima nece affecit: ergo Oratores contra jus faſque interfecit Clodius.

TA-

4. ARGUMENTATIO.

Judices, qui manifeſto inceſtus crimine Clodium contra fidem, & jusjurandum abſolverunt, pecunia corrupit Clodius: ergo fides, & jusjurandum neglectum opera Clodii,

5. ARGUM.

Sacra Bonæ Deæ omnium vetuſtiſſima, & occultiſſima ſtupro nefario polluit Clodius: ergo &c.

6. ARGUM.

Clodius in adoleſcentia, in virili ætate, ſeu bello piratico, in quæſtura, in Tribunatu, fax, & turbo Reip. abalienavit Ciceronem, Pompejum, alioſque non ſine periculo, & horum cæde; ergo, &c.

7. ARGUM.

Vitia habet maximа Clodius, propter quæ repulſus eſt, atque deterior, ergo, &c.

Reli-

Religioſus ſane Clodius eam domum profanam habet, quæ præ ceteris in urbe, ſingulari jure, auctoritate Senatus, ab omnibus prope Pontificibus, religione eſt liberata: Quando, aut qui unquam ludi magis polluti, quam Megaleſia, iſta ſervorum colluvie nullo Romæ exemplo? Quid ſanctius Legatorum jure? eos interfecit Clodius. Quid vetuſtius, occultiuſve ſacris Bonæ Deæ? hæc Clodius, quamquam ab hominibus corruptis, abſolutus, tamen a Diis furore animi, ac cæcitate perculſus, polluit. Quis adoleſcens, quis Quæſtor, quis Tribunus magis ſeditioſus, quam Clodius? qui, non ut duo Gracchi, Saturninus, Sulpitius, florente, ac ſtante Rep. ſed afflicta diſcordiis Principum, cum periculo, ac cæde, Tribunatum invaſit, Ciceronem abalienavit, Pompejum domi obſedit? Denique deterrimus eſt Clodius in parentes, in Deos, in patriam, in ſeipſum. Ad hunc igitur pertinent Haruſpicum reſponſa.

PERORAT. Obſecrandum eſſe Deos monet Cicero, placandaſque diſcordias, punito Clodio.

EXOR-

EXORDIUM.

CIcero ſuam pridie adverſus Clodium iracundiam excuſat. *n.*1. *heſterno die*. Nam licet ſua, & Reip. cauſa, maxime inimicus Piſoni, & Gabinio, non tamen magis hodie odit Cladium, quam illo die, cum ſtuprum commiſit; vidit enim tum Cicero Clodium, & Diis, & patriæ perniciofum fore. *n.*3. *Ego enim P.C.* Neq; adeo odit P. Clodium Cicero ſtipitem, ac belluam, ut accuſandum putarit, quem a T. Annio brevi accuſandum aut cum laude interficiendum cognoſcit. *n.*5. *itaque eum*.

ANNOTATIO.

Inſinuatione Orator ſuum, & Reip. & Deorum hoſtem deſpicit, quaſi ob ſtuprum, ac flagitium, ira & accuſatione ſua indignum: verum ipſi aperte accuſationem Milonis, tacite cædem denunciat. Facit hoc Exordium mirifice ad Contentionem, in qua Haruſpicum reſponſa detorquet in deſpectum, ac ſceleratum Clodium.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Haruſpicum reſponſa, non pertinent ad Ciceronem, ſed omnia ad Clodium.

Diſtributio, ſeu argumenta ſunt hæc. 1. quia

quia domus Ciceronis ſacra, & religioſa, non eſt profana, ſed domus Clodii. 2. ludos minus diligenter fecit, polluitque Clodius. 3. Oratores contra jus, faſque interfecit Clodius. 4. fides, & jusjurandum neglectum opera Clodii.

5. Sacrificia vetuſta, occultaque minus diligenter facta, pollutaque eſt a Clodio 6. Optimatum diſcordiam molitus eſt a Clodius, cui honos augeri non debet, uti monent Dii.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRimum argumentum, *Domus Ciceronis ſacra & religioſa, non eſt profana*, tractatur enthymemate: Domus Ciceronis omni religione eſt liberata, ex lege Clodia, & ex populi Rom. & Pontificum, & Senatus judicio: ergo &c.

Antecedentis primam partem ingreditur Orator feſtiva ironia in religioſum Clodium, qui de ſacris, ac cæremoniis concionatur. *N.8. de religionibus*. Deinde domum ſuam præ cæteris, quæ ſunt in urbe liberæ, ſolam eſſe religione liberam probat teſtimonio Lentuli, & Philippi Conſulum. *N.10. gadeo mihi*.

Antecedentis 2. & 3. pars certa eſt, quia ſuffragante populo Romano non duo, aut tres Pontifices (quod omnibus ſanctum habetur) ſed plures, maxima poſt conditam urbem frequentia, domum liberarunt. *n.11. Deinde eādē*.

4. Pars

4. Pars patet ex ſingulari jure, quo frequentiſſimus item Senatus domum Ciceronis ex ærario ædificandam, a Pontificibus liberandam, a Magiſtratibus defendendam, a Judicibus muniendam voluit. *N.13. Poſtero die.*

Auget Orator beneficium comparatione domus P. Valerii. Tum parva digreſſione gloriatur apud populum Rom. contra invidos, ſe iſtius eſſe civitatis, quæ carere ſe non potuit. *n.16. P. Valerio.*

Secundo argumento, *ludos minus diligenter fecit, polluitque Clodius*, præmittit, laudatque Haruſpicum ſcientiam, religionemque auctoritate Majorum, ac Philoſophorum; quam confirmat ex variis prædictionibus, & effectis ſeu numine Deorum immortalium. *N.18. ſed quoniam.*

Mox Haruſpicum reſponſa diſcutiens hoc enthymemate explicat: non poſſunt ludi ulli, niſi Megaleſia, ſignificari, quæ Clodius ædilis fecit, polluitque ſervorum multitudine in ſcenam immiſſa; cum ad eos ludos liberi tantum homines accedere ſolerent: ergo &c.

Antecedens apoſtropha ad Lentulum, probatur eleganter ab adjunctis iſtorum ludorum. *Nu.20. quare ne plura.* Amplificatur exclamatione ad Deos, & comparatione, & indignatione contra immiſſam horum ſervorum colluviem. *n.25. proh Dii immortales.*

Amplificatur magis diſpari exemplo parentum Clodii, qui ludos religioſe fecerunt. *n.26. Iſtiuſmodi.* Digreditur Cicero in alte-

P rum

rum Clodii facinus, quo templum Magnæ Matris vaſtavit, & illud Brogitato Gallo Græcorum Regi vendidit. *n.28.ſed quid ego.*

Hoc facinus amplificat a perſona, & religione Dejotari, cujus gener erat Brogitarus. *N.29. Atque hunc tamen.* Reverſus ex digreſſione concludit argumentum, *N.30. ſed ut ad hæc.* Tranſit ad loca ſacra, ſeu ad ſecundam partem primi argumenti, *domus Clodii ſacra, & religioſa, eſt profana*, hoc enthymemate: quam domum Clodius, vetere Domino Q. Sejo interfecto, tenet, in ea ſacellum, & aræ fuerunt; ergo domus Clodii ſacra, & religioſa, eſt profana.

Antecedens exclamatione, & apoſtropha ad Clodium conſtat, *Ibid. O impudentiam.* In eadem religione ponit amicos Clodii, L. Piſonem, qui Dianæ ſacellum in Cæliculo ſuſtulit; & Sex. Serranum, qui ſacella ſuffodit, incendiit, inædificavit, oppreſſit. *N.32. verumtamen.*

Subjectione concludit primum argumentum, præſertim de domo ſua, quæ a Clodio ſacra tribus judiciis liberata eſt: *N.32. tu meam domum.*

Tertium argumentum, *Oratores contra jus, faſque interfecit Clodius*, etiam hoc enthymemate ſtringitur: Clodius Theodoſium Chium, legatum a libera civitate miſſum, ſica percutiendum curavit; Piſo autem amicus Clodii, Platonem Oreſtidie, libera Macedoniæ parte, cum ad ſe Legatus veniſſet, crudeliſſima nece affecit: ergo Oratores contra jus faſque interfecit Clodius.

Ante-

Antecedens jure ac ſanctitate Legatorum, & invidia Clodii ac Piſonis effertur. *N.34. ſed jam Haruſpicum.*

Conſequens eſt conjunctum antecedenti.

Quartum argumentum, *Fides & jusjurandum neglectum opera Clodii*, hoc enthymemate conficitur: Judices, qui manifeſto inceſtus crimine Clodium contra fidem & jusjurandum abſolverunt, pecunia corrupit Clodius; ergo, &c. *N.36. ſed recitemus.*

Quintum argumentum, *Sacrificia vetuſta, occultaque minus diligenter facta, pollutaque a Clodio*, hoc enthymemate patet: ſacra Bonę Deæ omnium vetuſtiſſima & occultiſſima ſtupro nefario polluit Clodius: ergo &c.

Antecedens ſubjectione, & Lentuli Oratione, cæteriſque adjunctis ſacrorum amplificatur, *num.27. & video in.* Hujus ſceleris Cicero pœnas denuntiat cæco ex libidine Clodio, ſi non ab hominibus, qui hunc abſolverunt, verum a Diis. *Ibid. non ignovit.* Quamquam jam Dii furore atque dementia percuſſerunt Clodium: quæ pœna ſeu furor animi miſerior eſt quovis dolore corporis; ut probatur exemplo Philoctetæ, & Athamantis. *N.38. A Diis quidem.*

Sextum argumentum, *Optimatum diſcordiam molitus eſt Clodius, unde Patribus, Principibuſque cædes & pericula creentur*, dilatat hæc argumentatio: In adoleſcentia Clodius, in virili ætate ſeu bello piratico, in quæſtura, in tribunatu, fax & turbo Reip. abalienavit Ciceronem, Pompejum, alioſq; non ſine periculo & horum cæde: ergo Optima-

tum diſcordiam molitus eſt Clodius, unde Patribus Principibuſque pericula & cædes creentur.

Antecedens ingreditur Orator diſſimili comparatione Clodii, & duorum Gracchorum, Saturnini & Sulpitii, qui ſeditiones & arma concitaverunt. *n.*40. *ſed quoniam*. Porro adoleſcentiam & virilem ętatem Clodii libidinoſam, inſedatam, nefariam deſcribit, *n.*42.*hic vero de quo*. Ironia autem flagitioſam quæſturam, &, ut popularis fieret, maxime turbulentam fuiſſe oſtendit diſſimili comparatione ſuperiorum quatuor virorum. *N.*43. *Exorta eſt illa*. Deinde Ttribunatus, quem per diſcordias Principum obtinuit Clodius, Reip. luctuoſus fuit. *n.*44. *Hanc ob amentiam*.

Cui Tribuno reſtitit Cicero, ſed fruſtra deſertus a ſuis, quos abalienarat Clodius. Ubi animadverte quomodo Orator deſertores ſuos Pompejum, Cæſarem, Craſſum, Hortenſium inſinuatione redarguat, & ſimul placet, totam hujus rei invidiam conferendo in turbulentum, & venditantem ſe Clodium. *n.*45. *excepi*, *&* *pro patria*. Imo iſta fax & turbo Reip. Clodius eſt inſidiatus Pompejo, eumque domi obſedit. *n.*49. *Tum vero*. Proſequitur Cicero ea, quæ in fine Tribunatus geſſit Clodius; increpatque digreſſione illos, qui Clodium defendunt, quaſi in ſua concione Clodius magis laudarit Pompejum, quam vituperarit. *n.*50.*reliqua jam*. Monet ne plus doloris accipiat ex reconciliatione Clodii cum Pompejo,quam ante accepe-

cepe-

ceperat gaudii ex inimicitiis. *n.52.videant ii.*

Conſequens enthymematis affertur tum adhortatione ad cives, ut ſibi proſpiciant, tollendo diſcordias, & Clodium, tum propoſitis exemplis Marii, Syllæ, Octavii, Cinnæ. *N.53. Quare cum Dii.*

Septimum argumentum, *Deterior, repulſuſque Clodius, cui bonos augeri non debet, uti monent Dii*, ſic conficitur: Vilia habet maxima Clodius, propter quæ repulſus eſt, atq; deterior: ergo honos augeri non debet.

1. Pars antecedentis de repulſo Clodio conſtat definitione & exemplo repulſorum. *N.58. Sequitur illud.*

2. Pars de deteriore Clodio conſtat inſigni diſtributione ac enumeratione vitiorum Clodii in parentes, in Deos, in patriam, & comparatione in ſeipſum. *N.57. Deteriores cavete.*

3. Pars antecedentis, de non augendo honore Clodio, conſtat adhortatione ad concordiam afflicto Reip. tempore. *n.60. quare id quod.*

ANNOTATIO.

Argumentatio hujus Orationis fit frequenti enthymemate; quia hæc argumentatio, brevis, & efficax, perſtringit acriter, & retorquet in Clodium argumenta. Amplificatio, & affectus fiunt frequenti ironia, & comparatione Clodii, quibus acriter Orator conflat ſuo hoſti invidiam.

PERORATIO.

Cicero excuſat gravitatem hujus Orationis, cujus cauſa fuit publica religio. *N.61. atque ego.* Monetque velle Deos

ſignificare iſtis prodigiis, ut procurationes, & obſecratio conſtituatur placatis diſcordiis. *N.62. quod ſi cætera.*

ANNOTATIO.

Brevis hæc Peroratio religionem Ciceronis commendat: qua quidem obſecrationem Deorum petit, & civium concordiam.

PRO CN. PLANCIO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

CUm Ædilitatem ſimul peteret Cn. Plancius, & M. Juventius Laterenſis, creatus Ædilis eſt Plancius, Laterenſis præteritus. Qua ille commotus ignomina Plancium de ſodalitiis accuſavit quod inter ambitus crimina graviſſimum eſt; patrocinium Cicero ſuſcepit, egitque cauſam diligenter, memor ejus temporis, quo Quæſtor in Macedonia Plancius ejectum lege Clodia complexus eſt fovitque omni genere officii. Manut.

Quæſtio hujus Orationis eſt in genere Judiciali, an Cn. Plancius reus ſit ambitus, ſeu, an largitione populum Rom. corruperit, ut præ Laterenſi ædilis fieret?

Stylus ubique eſt ſubtilis, & ſolet in hoc genere.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Fide, ac integritate Plancii fretus, fidit Orator ſuæ cauſæ apud amicos Judices.

PROPOSIT. Plancius non eſt reus ambitus, ſeu largitione populum Rom. non corrupit ut præ Laterenſi Ædilis fieret.

ARGUM. 1. Quia etſi Plancius dignitate inferior ſit Laterenſi, tamen ipſi comitia favere potuerunt.
2. Recte creaverunt comitia ipſum Ædilem. 3. Adverſarius crimen ambitus probare non poteſt.

ARGUMENT.

1. ARGUM. In comitiis non ſemper dignitas, ſed ſæpius favor, aut invidia, aut arbitratus populi ſpectatur: ergo etſi Plancius dignitate inferior ſit Laterenſi, tamen ipſi Comitia favere potuerunt.

2. ARGUM. Plancius eſt Equeſtris Ordinis, & ſuffragiis ſuperior, & virtute ſingulari: ergo recte crearunt Comitia Ædilem Plancium.

3. ARGUM. Perverſe Laterenſis lege Licinia accuſat Plancium de ſodalitiis, neque ulla decuriatio, aut coitio facta conſtat: ergo adverſarius crimen ambitus probare non poteſt.

1. ARGUMENTAT. AMPLIFICAT. ET AFFECT.

Cum hæc ſit comitiorum ſeu populi liberi conditio (ferenda ſapienti) ut ſæpius digniores prætereat, non judicio, ſed temeritate, ſed invidia, ſed gratia; non eſt quod Laterenſis miretur aut iraſcatur Plancio, aut quidquam de exiſtimatione ſua detractum putet, ſi repulſam tulerit.

2. ARGUMENTAT.

Si dignitas Equeſtris Plancii, quæ ſæpe plus confert ad munia, quam ſumma nobilitas Laterenſis; ſi Municipium ſeu Atinates magis quam Tuſculani faveant ſuis; ſi parens Plancii, ſi Cicero, ſi modeſtia, prudentia, pietas maxime commendarint Plancium, quin recte crearunt comitia ipſum Ædilem?

3. ARGUMENTAT.

Laterenſis accuſat Plancium non de ſodalitiis, ſed de univerſo ambitu: hoc eſt, cum non habeat crimen, quod Plancio lege Licinia objiciat, accuſat tamen ea lege graviſſima; ut edere quos vult judices poſſit, ut ex quibus velit Tribubus, etiam largitione non corruptis. Quod ſi decuriatio vera eſt, edat accuſator tribum Plancii, aut nominet quam ille corruperit: alias decuriatio, uti pariter coitio, ficta eſt, & ſine argumento; præſertim cum Plancius binis comitiis, & magno honore ædilis factus eſt.

peroratio.

Cicero exſolvit fidem amico Plancio, ac pro ejus ſalute deprecatur Judices.

EXOR-

EXORDIUM.

COmmemorat Cicero Plancii fidem erga ſe; hancque apud amicos Judices ſperat magis profuturam reo Plancio, quam obeſſe potuerit accuſatio, & invidia. *N.1. cum propter*. Nec ſola iſta fide Plancium eſſe defendendum putat, ſed maxime integritate vitæ. *Nu.3. quamquam mihi*. Et quia non tantum de Plancio, verum etiam de Cicerone plura dixerunt adverſarii, ipſe utrumque defenderet: Plancium primum, deinde ſe. *Ibid. equidem ad reliquos*.

ANNOTATIO.

Elegans eſt hæc inſinuatio, cum Orator fiducia Judicum, quos ipſimet adverſarii elegerant, utitur ad Plancium, & ſe defendendum: ita enim illorum benevolentiam captat a ſuis, & Plancii meritis, ut cauſæ ſuæ nihil metuat.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt: Cn. Plancius non eſt reus ambitus, ſeu largitione populum Rom. non corrupit, ut præ Laterenſi Ædilis fieret.

Diſtributio ſeu argumenta propoſitionis ſunt, 1. Quia etſi Plancius dignitate inferior ſit Laterenſi, tamen ipſi comitia favere potue-

fuerunt. 2. quia recte crearunt comitia ipſum Ædilem. 3. quia adverſarius crimen ambitus probare non poteſt.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primo argumẽto, *Etſi Plancius dignitate inferior ſit Laterenſi, tamen ipſi comitia favere potuerunt*; præmittit Cicero difficultatem defendendi Plancii, ſalva Laterenſis amicitia, & contentione dignitatis. *N.5. ſed mihi in cauſa.*

Sed diſcedit ab iſta comparatione Plancii, & Laterenſis, *nu.6. ſed ego.* Atque orditur argumentum hoc modo: In comitiis non ſemper dignitas, ſed ſæpius favor, aut invidia, aut arbitratus populi Rom. ſpectatur: ergo etſi Plancius dignitate inferior ſit Laterenſi, tamen ipſi comitia favere potuerunt.

Antecedens perpetua apoſtropha, ſeu communicatione ad Laterenſem urgetur ab ipſa populi conditione, qui non ſemper eſt æquus dignitatis Judex. *N.7. quid tu ne.*

Propterea non eſt condemnandus, cui comitia faverunt; nec læſus, qui præteritus. *Ib. quamquam nihil.* Hoc confirmatur, nam ſi ſapientes tantum decem judicaſſent Laterenſem indignum eſſe ædilitate, graviter de illo judicatum putaretur, cum vero multitudo populi ipſum præteriit, non eſt imminuta Laterenſi exiſtimatio. *n.8. Itaque quamquam.*

Adde iſta multitudo populi plerumq; gratia,

tia, vel precibus, vel temeritate, & ſtudio movetur, non judicio: quod dialogiſmo oſtendit Cicero ferendum eſſe ſapienti. *N.9. non enim comitiis*. Denique venuſta populi proſopopœja Cicero inſinuat, quare præteritus ſit Laterenſis, quod Ædilitatem ſcilicet negligenter, nec ſatis ſubmiſſe peteret. *N.12. venio nunc*.

Concludit non poſſe gradus dignitatum, nec debere ſervari in tanta varietate, & æſtu comitiorum; quare populum Rom. in creando Ædili Plancio feciſſe, ſi non quod debuit, at id quod voluit. *n.14. hæc populi oratio eſt*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Recte crearunt comitia Ædilem Plancium*, hac argumentatione Orator contendit: Plancius eſt Equeſtris Ordinis, & ſuffragiis ſuperior, & virtute ſingulari; ergo recte crearunt comitia Ædilem Plancium.

Probatur primum, quia Equeſtri Ordini, ex quo eſt Plancius ſemper patuit ædilitas; quare non eſt cauſa, cur Laterenſis iraſcatur magis Plancio, quam cæteris equitibus, qui cum ipſo tametſi Conſulari viro, competitores fuerunt. *N.17. quid ſi populi*.

Probatur ſecundum, quia ſit nobilitate inferior Laterenſi Plancius, idcirco fortaſſe plura ſuffragia retulit, quod pauci nobilitati favent: *N.18. ſed vide ne*. Confirmatur id diverſo municipum ſtudio; nam Tuſculani, ex quorum municipio eſt Laterenſis, quia Conſularibus viris abundant, non admodum ſuis favent: at contra, Atinates, ex quo municipio eſt Plancius, uti & Arpinates maxime

honore ſuorum moventur: quod patet exemplis. *n.19. Etenim ad caput*. Adde, Atinates multo plures ſunt, & frequentiores, quam Tuſculani: ex quo Plancius plura habuit ſuffragia. *n.21. Deinde tui*. Ad hæc vicini Atinatibus multi (gens officioſa, & fautrix ſuorum) ſuffragati ſunt etiam Plancio. *N. 22. jam municipia*.

Præterea pater ipſe Plancii publicanorum ſtudium, ac favorem comparavit filio. *n.23. adjungam ſi vis*. Ipſe inſuper Cicero rogatione ſua apud amicos non parum contulit. *n. 24. Aliquid præterea*. Præſertim cum cauſa rogationis eſſet gratioſa: quod comparatione Majorum ſeu exemplo Minturnenſium oſtendit, *N.25. nam ut omittam*.

Probatur tertium, quia magna laude, ac modeſtia adoleſcens in bello contubernalis fuit Torquati, & Saturnini. *Num.27. vitia mehercule*.

Poſtea in Macedonia Tribunus, & quæſtor charus. *n.28. in Macedonia*. Deinde in urbe moderator, ac prudens Tribunus plebis. *Ib. Tribunus plebis*. Domi erga patrem pius, & cum neceſſariis conjunctus. *n.26. omitto illa*. Concludit Orator per anacephalæoſim recte creatum eſſe Ædilem Plancium. *n.30. omnibus igitur*.

Objicit Laterenſis 1. vitia ante actæ vitę, 2. patris aſperius dictum; propter quæ non non debeat creari ędilis Plancius. Ea breviter Cicero refellit: ac primum eſſe maledictum, & mendacium reſpondet, ſubjecta exclamatione. *Ibid. hinc tu vitæ*. Secundum

negat

negat obeſſe filio debere; nec enim ſi pater quidem eſſet turpiſſimus, & ſordidiſſimus (quod longe abeſt) hujus delectum non noceret filio. *N.* 31. *Pater vero inquit*.

Deinde ſi aſpere Cæſari, ac libere locutus eſt; quod Equiti Rom. licet multo magis quam præconi Granio, aliiſque qui ſummos viros perſtrinxerunt. *Num.* 33. *aſperius inquit*.

Imo non contumelioſe, ſed ſignificandi communis doloris cauſa locutus eſt. *N.* 34. *quæ enim umquam.* Plura etiam fingitur dixiſſe, quam dixit; quod exemplo Ciceronis confirmatur. *N.*35. *quamquam judices*.

Propoſitionis tertium argumentum, *Adverſarius crimen ambitus probare non poteſt*, hoc enthymemate exponitur: Perverſe Laterenſis lege Licinia accuſat Plancium de ſodalitiis, neque ulla decuriatio, aut coitio facta conſtat: ergo adverſarius crimen ambitus probare non poteſt.

Antecedens patet; nam Laterenſis lege Licinia (quę lex de ſodalitiis proprie lata eſt, non de univerſo ambitu, permittitque accuſatori edere judices quos vult; ſine rejectione, ex tribubus largitione corruptis) accuſat Plancium non de ſodalitiis, ſed de univerſo ambitu: ſicque, cum non habeat crimen, quod Plancio lege Licinia objiciat, accuſat tamen ea lege graviſſima, ut edere, quos vult, Judices poſſit, & ex quibus velit Tribubus, etiam largitione non corruptis. Hæc eſt ſumma, & amplificatio argumenti, ut oſtendi in Synopoſi. Reſolvamus partes.

La-

Laterenſis contra ſententiam legis, ac Senatus judices edit non in Tribunaria, id eſt, in crimine ſodalitii, ſed in reliquis de ambitu legibus, *n.36. ſed aliquando.*

Imo, quod eſt acerbius, non edit reo Plancio Judices è Tribu Terentina, aut Voltinia, de quibus criminatur: ſed de tribu Lemonia, Vejentina, Cruſtumina, Mœcia, quibuſcum Plancio nihil fuit, *nu. 37. acerbum omnino.*

Quare Cicero tacite Judices admonet de conſilio Laterenſis, eos Judices edentis, quos putaret aut amicos ſuos, aut inimicos Plancii, aut inexorabiles, crudeles, iniquos. *n. 39. Dubitatis igitur.* Comparatione auget querelam, & acerbitatem, quando Laterenſis prohibet Plancio rejicere conſtitutos Judices, *n.41. an vero nuper.* Neque ita quereretur Cicero, ſi quemadmodum in Senatuſconſulto, & lege ſcriptum eſt, ita Laterenſis feciſſet, ut in Plancium, & ſuam tribum Terentinam, & ab eo obſervatas ederet: editis enim Judicibus iis, quibus Plancii integritas nota eſſet, abſolutum Plancium putaret, *n. 42. neque ego nunc legis.* Denique Laterenſem arguit, qui non conſilium ſeu mentem Senatus ſervavit in edendis Judicibus ex ea tribu, cui reus notus eſſet: vidit ſcilicet Plancium apud Tribules ſuos gratioſum eſſe, quod Senatus non vetat, *n.44. neque ego nunc conſilium.*

Jam vero Decuriatio, quam objicit Laterenſis Plancio (decuriare, inquit, Sylvius, eſt tribus in decurias dividere, ut iis vel pran-

prandia fierent, vel pecunia facilius quam viritim divideretur) probari non poteſt. Ideo accuſator tribum Plancii, & ab eo obſervatas, quibus notiſſimus eſſe debebat, edere noluit. *n.*43. *Decuriatio tribulium*.

Exinde gratiam Plancii, & officia erga Tribules ſuos prædicans interrogatione, & conceſſione urget eleganter Laterenſem Cicero, nominet eam tribum, quam largitione corruperit Plancius. *n.*46. *Ego Plancium*.

Confirmat correctione non corruptas a Plancio tribus fuiſſe, quia binis comitiis magno honore ædilis factus. *n.*49. *ſed cur ego*.

Digreditur, & reddit cauſam Laterenſi, quare ædilitatem non ſit aſſecutus, quod populo ſupplex noluerit eſſe exemplo Majorum, *n.*50. *quo quidem tempore*. Nec propterea, ut ſuperius dixit, quidquam de dignitate Laterenſis eſt detractum; ut patet exemplo plurium clariſſimorum virorum, *nu.*51. *quæris etiam*.

Coitio autem facta probari item non poteſt ex eo, quod Plancius cum Plotio eaſdem tribus iiſdem fere punctis tulerit; quia hi duo prioribus comitiis erant prope facti, declaratique ædiles: non igitur poſterioribus comitiis veriti ſunt anguſtias, ſeu diſcrimen, ut a Laterenſi tribus avellerent, aut nummos dividerent, *n.*53. *at te illæ*. Adde illud crimen de nummis eſt ſine capite, & quodam rumore, & invidia, aut Laterenſis, aliorumque gratia confictum; contra quæ pugnaturum ſe pro ſalute Plancii dicit Cicero apoſtropha ad Judices, *n.*55. *ſed neque tu*.

Objicit

Objicit alter accuſator Caſſius contra Plancium, 1. Juventium, qui e familia Laterenſis erat, fuiſſe primum de plebe factum ædilem curulem; qua ratione Laterenſis dignior Plancio videretur. Id Cicero negat umquam a ſe antiquitatis ſtudioſo auditum, aut ſcitum a Senatu, quis ſit ille Juventius: qua ratione modeſte refellit Caſſium, ut mendacem, *n.58.ſed venio jam.* 3. Contendit Caſſius faciliorem eſſe viam ad honores iis, qui familia eſſent Conſulari, quam equitum Rom. filiis: confirmatque exemplo filii Ciceronis. Reſpondet Cicero ex Poetæ teſtimonio, ſibi, & filio comparandos eſſe honores labore, & induſtria, non majorum dignitate, *n.59. quæſiſti utrum.*

Exemplis addit honorum gradus ſummis hominibus, & infimis eſſe pares, non gloriæ, & virtutis. *n.60. quæris quid.* 3. Reliqua, quæ objicit Caſſius: ut triumphos, & militiam Plancii, eloquentiam, & juris ſci[illegible] tiam, Cicero leviter tranſit, partim [illegible] falſa, partim hæc ut non neceſſari[illegible] ſequendos honores Reip.& hoc ſi[illegible] exemploque multorum civiu[illegible] *n.61. præfert triumphos.* Poſtr[illegible] terenſis ipſe etiam approba[illegible] quia ille multa non R[illegible] geſſit, probat ſuo [illegible] la (per digreſſ[illegible] lo,& hono[illegible] quæ foris[illegible] vero n[illegible] *ſed ut* *red*[illegible]

[illegible] bjicit

Objicit Caſſius deinde contra Ciceronem, 1. non plus Ciceronem Plancio debere, quam bonis omnibus. Reſpondet Cicero ſe omnibus bonis velle ſuo tempore, ſed nunc non poſſe ſimul, & ſemel gratiam referre; & iſtud ſimilitudine exornat. *n.58. Nam quod ais.*

2. Objicit Caſſius Ciceronem nimis eſſe ſtudioſum Plancii. Reſpondet Cicero merito ſibi Plancium, ut fratrem, & filium eſſe charum. *n.69. quæris a me.*

3. Objicit Caſſius, etſi Plancii magna merita in Ciceronem exſtent, non ideo tamen abſolvi debere: cum nec Opimius Reip. ſervator, nec reſtitutor Metelli Callidius, abſoluti judicio ſint. Reſpondet Cicero Metellũ, & ejus patrem, ſi Romæ fuiſſent, id facturos fuiſſe in Calidii judicio, quod nunc in Plancii cauſa facit. *Ibid. Opimium damnatum.*

4. Objicit Caſſius non ita vehemens *fuiſſe* odium inimicorum contra *Ciceronem*. Reſpondet hic, & id [illegible] *ex effectis, n. 71. quo quidem tu loc*[illegible]

Objicit [illegible] La[illegible] ntra Ciceronem, 1. [illegible] mporis *cauſa* [illegible] iſſe [illegible]. *Reſpondet* [illegible] *fingere ſe* c[illegible] [illegible], *quæ ſe* ob[illegible] [illegible] *noras* finge[illegible] [illegible] *niorum* mi[illegible] [illegible] & *ipſius* O[illegible] [illegible]. [illegible] n *valere* a[illegible] [illegible] *hic* [illegible] [illegible] *en:* [illegible] *onis:* [illegible] *i*[illegible]

non deſperare pro Plancio, & poſſe ſe aliquando aliquid a Judicibus impetrare: duo autem hæc verba, *quouſque & lacrymulam* invidioſe, & inconſtanter carpi a Laterenſi, quo auctore defendit bene meritum de ſe Ciſpium. *n.75. Atque etiam.*

3. Objicit Laterenſis tribunatum Racilii plus adjumenti attuliſſe dignitati Ciceronis, quam Tribunatus Plancii; adeoque magis illi, quam huic obſtrictum eſſe. Reſpondet Cicero ſe non minus Racilio, & Laterenſi, & aliis, quam Plancio velle obſtrictum videri & gratias referre ſine ullius offenſione: hoc vero tempore Plancium egere ſua opera, & defenſione, ubi inſignis eſt locus ſeu digreſſio de grato animo. *n.77. negas Tribunatum.*

4. Objicit Laterenſis Ciceroni ſuos communes locos ſeu amplificationes, item epilogos ad commiſerationem compoſitos, defenſionem multorum, & dicteria: Ad quæ reſpondet leviter, & fere eludendo ſingula,

5. Objicit Laterenſis Ciceroni diſceſſum ſuum, quaſi non auxilium ipſi, ſed ipſe auxilio defuiſſet. Reſpondet Cicero ſibi iſto auxilio pugnandum fuiſſe contra duos improbos Conſules, ac Tribunum Clodium, cum periculo, & cæde multorum bonorum civium: quare ſe maluiſſe exemplo Metelli (eſt comparatio minorum) vi, & injuriæ cedere, quam ſummo Reip. periculo decertare, *n.85. ſed ſunt hæc leviora.*

6. Objicit Laterenſis Ciceroni mortis timorem. Reſpondet honeſtum quidem fuiſſe tunc mori, ſed honeſtius patriæ conſulere:

ſe vero pro Rep. ſæpius vitam objeciſſe .. *n.* 91. *Mortem me timuiſſe*.

7. Objicit Laterenſis Ciceronem non eſſe in Rep. liberum, quia nunc ſentit cum Pompejo, & Cæſare, a quibus ante diſſentiebat. Reſpondet ſemper ſe in moderandis conſiliis ſuis Reip. utilitatem, & ſalutem ſpectaſſe: in quo (ſimilitudine a navigantibus ſumpta) ſita eſt laus, & libertas ſapientiſſimorum virorum, *n.*92. *nam quod te*..

8. Objicit Laterenſis Ciceronem verbis extuliſſe meritum Plancii. Reſpondet ea eſſe merita Plancii, ut nemo alius, præter illum ſolum, Ciceronem in exilio receperit: quod beneficium comparatione, & itineris narratione, & periculo inſidiarum, & exclamatione amplicat, *n.*95. *nunc venio ad illud*.

ANNOTATIO.

Tota Contentio partim confirmatione, partim confutatione eorum conſtat, quæ contra Plancium, & Ciceronem objecta ſunt a Laterenſi, & a Caſſio: quibus Plancii accuſatoribus ejuſmodi inſinuatione reſpondet Cicero, ut Laterenſem ſibi amicum, & eloquentem virum, & dignitate Conſularem, perquam honorifice, & molliter, & amice refellat: nam hunc cum equite Plancio non comparat, neque bujus dignitati detractum eſſe ait, quando Comitia præterierunt: verum lege Lacinia abuſum eſſe ad edendos Judices, quos vellet contra Plancium, nec ſatis gratioſe ædilitatem petiiſſe, nec probaſſe crimen Plancii; multa etiam leviter objicere Ciceronis calli-

callide Orator redarguit. Adoleſcentem Caſſium pariter rejicit, eluditque in iis præſertim, quæ affert contra Plancium: quæ vero contra Ciceronem affert Caſſius, uti Laterenſis, videntur arrepta, ut extra cauſam Plancii de ſe loquatur Cicero. Porro Plancium tuetur integritate vitæ, gratia apud populum Rom. meritis erga ſe.

PERORATIO.

PErgit Orator rurſus exclamando, & beneficium augendo, velle fidem præſtare, quam pollicitus eſt Plancio. *n.* 101. *O excubias.*

Illum cum ſua ſalute complectitur, *n.* 102. *quid enim paſſum.* Lacrymans cum liberis, ac parente Plancii deprecatur Judices. *Ibid. nam ego meis.* Quæſitorem Flavium per ſalutem ſuam, & merita obteſtatur; cujus, & Judicum benevolentiam lacrymæ exprimunt. *n.* 104. *Teque C. Flavii.*

ANNOTATIO.

Eſt pathetica hæc Peroratio, & mirifice permovet animos Judicum, tum fide Ciceronis in Plancium, tum complexo, tum deprecatione, & lacrymis.

ANA-

ANALYSIS RHETORICA ORATIONUM M. T. CICERONIS.

VOLUMEN III.

Pro P. Sextio, Oratio XXXII.
In Vatinium, Orat. XXXIII.
Pro M. Cælio, Oratio XXXIV.
Pro L. Cornelio Balbo, Or. XXXV.
De Provinciis Conſularibus, Or. XXXVI.
In L. Piſonem, Oratio XXXVII.
Pro T. Annio Milone, Or. xxxviii.
Pro C. Rabirio Poſthumo, Or. xxxix.
Pro M. Marcello, Oratio XL.
Pro Q. Ligario, Oratio XLI.
Pro Rege Dejotaro, Orat. XLII.
I. Philippica, Oratio XLIII.
II. Philippica, Oratio XLIV.
III. Philippica, Oratio XLV.
IV. Philippica, Oratio XLVI.
V. Philippica, Oratio XLVII.
VI. Philippica, Oratio XLVIII.
VII. Philippica, Oratio XLIX.
VIII. Philippica, Oratio L.
IX. Philippica, Oratio LI.
X. Philippica, Oratio LII.
XI. Philippica, Oratio LIII.
XII. Philippica, Oratio LIV.
XIII. Philippica, Oratio LV.
XIV. Philippica, Oratio LVI.
PRO

PRO P. SEXTIO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Poſteaquam ad Senatum eſt relatum, & a Tribunis plebis lex lat a de reditu Ciceronis, Clodius operas, & gladiatores in forum immiſit, qui vi, & armis, ſi legem non poſſent, reditum Ciceronis impedirent. Occiſi ſunt in foro multi, & vulnerati Tribuni plebis, & Q. Frater pene interemptus; P. autem Sextius Tribunus plebis, & Milo, comparatis gladiatorum familiis, furenti Clodio obſtiterunt, & vim vi repulerunt. Atque de iſta vi facta poſtulatus apud M. Æmilium Scaurum Prætorem P. Sextius, accuſante M. Tullio Albinovano. Patroni fuerunt Hortenſius, & Cicero.

Quæſtio eſt in genere judiciali, an P. Sextius vim commiſerit, quando armatorum multitudine contra legem in publico uſus ſuit.

Dicendi character eſt ſubtilis: vehemens quandoque inſectandis adverſariorum ſceleribus, adhortationibus, & Peroratione.

Laterenſis contra ſententiam legis, ac Senatus judices edit non in Tribunaria, id eſt, in crimine ſodalitii, ſed in reliquis de ambitu legibus, *n.36. ſed aliquando.*

Imo, quod eſt acerbius, non edit reo Plancio Judices è Tribu Terentina, aut Voltinia, de quibus criminatur: ſed de tribu Lemonia, Vejentina, Cruſtumina, Mœcia, quibuſcum Plancio nihil fuit, *nu.* 37. *acerbum omnino.*

Quare Cicero tacite Judices admonet de conſilio Laterenſis, eos Judices edentis, quos putaret aut amicos ſuos, aut inimicos Plancii, aut inexorabiles, crudeles, iniquos. *n.* 39. *Dubitatis igitur.* Comparatione auget querelam, & acerbitatem, quando Laterenſis prohibet Plancio rejicere conſtitutos Judices, *n.*41. *an vero nuper.* Neque ita quereretur Cicero, ſi quemadmodum in Senatuſconſulto, & lege ſcriptum eſt, ita Laterenſis feciſſet, ut in Plancium, & ſuam tribum Terentinam, & ab eo obſervatas ederet: editis enim Judicibus iis, quibus Plancii integritas nota eſſet, abſolutum Plancium putaret, *n.* 42. *neque ego nunc legis.* Denique Laterenſem arguit, qui non conſilium ſeu mentem Senatus ſervavit in edendis Judicibus ex ea tribu, cui reus notus eſſet: vidit ſcilicet Plancium apud Tribules ſuos gratioſum eſſe, quod Senatus non vetat, *n.*44. *neque ego nunc conſilium.*

Jam vero Decuriatio, quam objicit Laterenſis Plancio (decuriare, inquit, Sylvius, eſt tribus in decurias dividere, ut iis vel

pran-

prandia fierent, vel pecunia facilius quam viritim divideretur) probari non poteſt. Ideo accuſator tribum Plancii, & ab eo obſervavatas, quibus notiſſimus eſſe debebat, edere noluit. *n.43. Decuriatio tribulium.*

Exinde gratiam Plancii, & officia erga Tribules ſuos prædicans interrogatione, & conceſſione urget eleganter Laterenſem Cicero, nominet eam tribum, quam largitione corruperit Plancius. *n.46. Ego Plancium.*

Confirmat correctione non corruptas a Plancio tribus fuiſſe, quia binis comitiis magno honore ædilis factus. *n.49. ſed cur ego.*

Digreditur, & reddit cauſam Laterenſi, quare ædilitatem non ſit aſſecutus, quod populo ſupplex noluerit eſſe exemplo Majorum, *n.50. quo quidem tempore.* Nec propterea, ut ſuperius dixit, quidquam de dignitate Laterenſis eſt detractum; ut patet exemplo plurium clariſſimorum virorum, *nu.51. quæris etiam.*

Coitio autem facta probari item non poteſt ex eo, quod Plancius cum Plotio eaſdem tribus iiſdem fere punctis tulerit; quia hi duo prioribus comitiis erant prope facti, declaratique ædiles: non igitur poſterioribus comitiis veriti ſunt anguſtias, ſeu diſcrimen, ut a Laterenſi tribus avellerent, aut nummos dividerent, *n.53. at te illæ.* Adde illud crimen de nummis eſt ſine capite, & quodam rumore, & invidia, aut Laterenſis, aliorumque gratia confictum; contra quæ pugnaturum ſe pro ſalute Plancii dicit Cicero apoſtropha ad Judices, *n.35. ſed neque tu.*

Objicit

Objicit alter accuſator Caſſius contra Plancium, 1. Juventium, qui e familia Laterenſis erat, fuiſſe primum de plebe factum ædilem curulem; qua ratione Laterenſis dignior Plancio videretur. Id Cicero negat umquam a ſe antiquitatis ſtudioſo auditum, aut ſcitum a Senatu, quis ſit ille Juventius: qua ratione modeſte refellit Caſſium, ut mendacem, *n.58. ſed venio jam.* 2. Contendit Caſſius faciliorem eſſe viam ad honores iis, qui familia eſſent Conſulari, quam equitum Rom. filiis: confirmatque exemplo filii Ciceronis. Reſpondet Cicero ex Poetæ teſtimonio, ſibi, & filio comparandos eſſe honores labore, & induſtria, non majorum dignitate, *n.59. quæſiſti utrum.*

Exemplis addit honorum gradus ſummis hominibus, & infimis eſſe pares, non gloriæ, & virtutis. *n.60. quæris quid.* 3. Reliqua, quæ objicit Caſſius: ut triumphos, & militiam Plancii, eloquentiam, & juris ſcientiam, Cicero leviter tranſit, partim illa ut falſa, partim hæc ut non neceſſaria ad conſequendos honores Reip. & hoc ſimilitudine, exemploque multorum civium confirmat. *n.61. præfert triumphos.* Poſtremo laudes Laterenſis ipſe etiam approbat Cicero: verum quia ille multa non Romæ, ſed in provincia geſſit, probat ſuo exemplo, & narratiuncula (per digreſſionem) magis nota eſſe populo, & honorifica, quæ in urbe geruntur, quam quæ foris fiunt, *n.63. idem effers.* Plancius vero numquam ex urbe adfuit, *n. 67. ſed ut redeam.*

Objicit

Objicit Caſſius deinde contra Ciceronem, 1. non plus Ciceronem Plancio debere, quam bonis omnibus. Reſpondet Cicero ſe omnibus bonis velle ſuo tempore, ſed nunc non poſſe ſimul, & ſemel gratiam referre; & iſtud ſimilitudine exornat. *n.58. Nam quod ais.*

2. Objicit Caſſius Ciceronem nimis eſſe ſtudioſum Plancii. Reſpondet Cicero merito ſibi Plancium, ut fratrem, & filium eſſe charum. *n.69. quæris a me.*

3. Objicit Caſſius, etſi Plancii magna merita in Ciceronem exſtent, non ideo tamen abſolvi debere: cum nec Opimius Reip. ſervator, nec reſtitutor Metelli Callidius, abſoluti judicio ſint. Reſpondet Cicero Metellū, & ejus patrem, ſi Romæ fuiſſent, id facturos fuiſſe in Calidii judicio, quod nunc in Plancii cauſa facit. *Ibid. Opimium damnatum.*

4. Objicit Caſſius non ita vehemens fuiſſe odium inimicorum contra Ciceronem. Reſpondet hic, & id refutat ex effectis, *n. 71. quo quidem tu loco.*

Objicit etiam Laterenſis contra Ciceronem, 1. eſſe mentitum, & temporis cauſa finxiſſe ſe obligatum Plancio. Reſpondet ſapientem, cum liber eſt, non fingere ſe obſtrictum; at multas eſſe cauſas, quæ ſe obſtringant Plancio, non eſſe opus novas fingere: quæ confirmat exemplo gregariorum militum, & teſtimonio Laterenſis, & ipſius Orationis Ciceronis. *n. 72. reſpondebo tibi.*

2. Objicit Laterenſis nihil jam valere apud Judices preces Ciceronis, quia hic defendit Ciſpium, qui damnatus eſt. Reſpondet ſe

non

non deſperare pro Plancio; & poſſe ſe aliquando aliquid a Judicibus impetrare: duo autem hæc verba, *quouſque & lacrymulam* invidioſe, & inconſtanter carpi a Laterenſi, quo auctore defendit bene meritum de ſe Ciſpium. *n.75. Atque etiam*.

3. Objicit Laterenſis tribunatum Racilii plus adjumenti attuliſſe dignitati Ciceronis, quam Tribunatus Plancii; adeoque magis illi, quam huic obſtrictum eſſe. Reſpondet Cicero ſe non minus Racilio, & Laterenſi, & aliis, quam Plancio velle obſtrictum videri & gratias referre ſine ullius offenſione: hoc vero tempore Plancium egere ſua opera, & defenſione, ubi inſignis eſt locus ſeu digreſſio de grato animo. *n.77. negas Tribunatum*.

4. Objicit Laterenſis Ciceroni ſuos communes locos ſeu amplificationes, item epilogos ad commiſerationem compoſitos, defenſionem multorum, & dicteria: Ad quæ reſpondet leviter, & fere eludendo ſingula,

5. Objicit Laterenſis Ciceroni diſceſſum ſuum, quaſi non auxilium ipſi, ſed ipſe auxilio defuiſſet. Reſpondet Cicero ſibi iſto auxilio pugnandum fuiſſe contra duos improbos Conſules, ac Tribunum Clodium, cum periculo, & cæde multorum bonorum civium: quare ſe maluiſſe exemplo Metelli (eſt comparatio minorum) vi, & injuriæ cedere, quam ſummo Reip. periculo decertare, *n.85. ſed ſunt hæc leviora*.

6. Objicit Laterenſis Ciceroni mortis timorem. Reſpondet honeſtum quidem fuiſſe tunc mori, ſed honeſtius patriæ conſulere:

ſe

ſe vero pro Rep. ſæpius vitam objeciſſe .. *n.* 91. *Mortem me timuiſſe*.

- 7. Objicit Laterenſis Ciceronem non eſſe in Rep. liberum, quia nunc ſentit cum Pompejo, & Cæſare, a quibus ante diſſentiebat. Reſpondet ſemper ſe in moderandis conſiliis ſuis Reip. utilitatem, & ſalutem ſpectaſſe: in quo (ſimilitudine a navigantibus ſumpta) ſita eſt laus, & libertas ſapientiſſimorum virorum, *n.*92. *nam quod te*..

8. Objicit Laterenſis Ciceronem verbis extuliſſe meritum Plancii. Reſpondet ea eſſe merita Plancii, ut nemo alius, præter illum ſolum, Ciceronem in exilio receperit: quod beneficium comparatione, & itineris narratione, & periculo inſidiarum, & exclamatione amplicat, *n.*95. *nunc venio ad illud*.

ANNOTATIO.

Tota Contentio partim confirmatione, partim confutatione eorum conſtat, quæ contra Plancium, & Ciceronem objecta ſunt a Laterenſi, & a Caſſio: quibus Plancii accuſatoribus ejuſmodi inſinuatione reſpondet Cicero, ut Laterenſem ſibi amicum, & eloquentem virum, & dignitate Conſularem, perquam honorifice, & molliter, & amice refellat: nam hunc cum equite Plancio non comparat, neque hujus dignitati detractum eſſe ait, quando Comitia præterierunt: verum lege Lacinia abuſum eſſe ad edendos Judices, quos vellet contra Plancium, nec ſatis gratioſe ædilitatem petiiſſe, nec probaſſe crimen Plancii; multa etiam leviter objicere Ciceronis calli-

callide Orator redarguit. Adoleſcentem Caſſium pariter rejicit, eluditque in iis præſertim, quæ affert contra Plancium: quæ vero contra Ciceronem affert Caſſius, uti Laterenſis, videntur arrepta, ut extra cauſam Plancii de ſe loquatur Cicero. Porro Plancium tuetur integritate vitæ, gratia apud populum Rom. meritis erga ſe.

PERORATIO.

PErgit Orator rurſus exclamando, & beneficium augendo, velle fidem præſtare, quam pollicitus eſt Plancio. *n.* 101. *O excubias.*

Illum cum ſua ſalute complectitur, *n.*102. *quid enim paſſum.* Lacrymans cum liberis, ac parente Plancii deprecatur Judices. *Ibid. nam ego meis.* Quæſitorem Flavium per ſalutem ſuam, & merita obteſtatur; cujus,& Judicum benevolentiam lacrymæ exprimunt. *n.*104. *Teque C. Flavii.*

ANNOTATIO.

Eſt pathetica hæc Peroratio, & mirifice permovet animos Judicum, tum fide Ciceronis in Plancium, tum complexo, tum deprecatione, & lacrymis.

ANA-

ANALYSIS
RHETORICA
ORATIONUM
M. T.
CICERONIS.
VOLUMEN III.

Digitized by Google

Pro P· Sextio, Oratio XXXII.
In Vatinium, Orat. XXXIII.
Pro M. Cælio, Oratio XXXIV.
Pro L. Cornelio Balbo, Or. XXXV.
De Provinciis Conſularibus, Or. XXXVI.
In L. Piſonem, Oratio XXXVII.
Pro T. Annio Milone, Or. xxxviii.
Pro C. Rabirio Poſthumo, Or. xxxix.
Pro M. Marcello, Oratio XL.
Pro Q. Ligario, Oratio XLI.
Pro Rege Dejotaro, Orat. XLII.
I. Philippica, Oratio XLIII.
II. Philippica, Oratio XLIV.
III. Philippica, Oratio XLV.
IV· Philippica, Oratio XLVI.
V. Philippica, Oratio XLVII.
VI. Philippica, Oratio XLVIII.
VII. Philippica, Oratio XLIX.
VIII. Philippica, Oratio L.
IX. Philippica, Oratio LI.
X. Philippica, Oratio LII.
XI. Philippica, Oratio LIII.
XII. Philippica, Oratio LIV.
XIII. Philippica, Oratio LV.
XIV. Philippica, Oratio LVI.

PRO P. SEXTIO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Poſteaquam ad Senatum eſt relatum, & a Tribunis plebis lex lata de reditu Ciceronis, Clodius operas, & gladiatores in forum immiſit, qui vi, & armis, ſi legem non poſſent, reditum Ciceronis impedirent. Occiſi ſunt in foro multi, & vulnerati Tribuni plebis, & Q. Frater pene interemptus; P. autem Sextius Tribunus plebis, & Milo, comparatis gladiatorum familiis, furenti Clodio obſtiterunt, & vim vi repulerunt. Atque de iſta vi facta poſtulatus apud M. Æmilium Scaurum Prætorem P. Sextius, accuſante M. Tullio Albinovano. Patroni fuerunt Hortenſius, & Cicero.

Quæſtio eſt in genere judiciali, an P. Sextius vim commiſerit, quando armatorum multitudine contra legem in publico uſus ſuit.

Dicendi character eſt ſubtilis: vehemens quandoque inſectandis adverſariorum ſceleribus, adhortationibus, & Peroratione.

SYNOPSIS.

EXORDIUM.	A cauſis, quibus adductus Cicero P. Sextium defendit: pietate ſcilicet in Remp. in qua pauci audent eſſe fortes viri; & querela contra improboscives, qui nunc impune regnant; & dolore caſus P. Sextii, qui, ut ceteri cives boni, affligitur ab improbis.
PROPOSITIO.	P. Sextius vim non commiſit, quando armatorum multitudine contra legem in publico uſus fuit.
ARGUMENT.	1. Quia ex neceſſitate id fecit, ut ſaluti Reip. & vitæ ſuæ conſuleret. 2. Non minori jure ac laude quam Milo, ſe contra furentem Clodium armavit.
1. ARGUM. ARGUMEN.	Venerat à Clodianis in ſummum diſcrimen ſalus Reip. & vita P. Sextii; niſi hic ſe armatorum præſidio muniviſſet: ergo P. Sextius ex neceſſitate id fecit, ut ſaluti Reip. & vitæ ſuæ conſuleret.
2. ARGUM.	Milo jure laudatur, quod in periculo Reip. & vitæ ſuæ arma ſumpſerit: atqui pextius in eodem ipſo, & Reip. & vitæ ſuæ periculo da riter arma ſumpſit: igitur non minori jure, ac laude, quam Milo ſe contra furentem Clodium armavit.

AM-

1. ARGUMENTATIONIS. AMPLIFICATIO , & AFFECTUS

P. Clodius ſuperiore anno tribunatum nactus, & duos Conſules inſigniter improbos , ſuis legibus ita perturbavit atque afflixit Remp. ut Cicero ceſſerit ; qui tamen exilio non mortem fugit, ſed bis conſervavit Remp. ſine cæde civium . Deinde idem Clodius alia lege injuſta , Regis Ptolomæi bona publicavit : hocque negotium M. Catoni dedit. Verum inventus eſt unus poſt Pompejum Sextius , qui , ut Remp. ad meliorem ſtatum revocaret , de reditu Ciceronis egit apud Senatum ; quare exorta Clodianorum ſeditione , tantum non cum multis aliis viris optimis occiſus eſt P. Sextius . Quis eſt jam (niſi ſubornati adverſarii) qui de vi accuſare Sextium poſſit ; præſertim cum ipſius innocentia , & judicum , & adverſariorum teſtimonio confirmata eſt ; maxime cum neque privatus P. Sextius , neque quæſtor vim ullam unquam commiſerit .

2. ARGUMENTAT.

Milonis , & Sextii conſilium , ac virtus eluceſcit oppoſitis latrociniis ſeditionibuſque Clodii : nam uterque cum e Rep. leges , ac judicia ſublata videret , ipſo jure naturali hoc eſt , contra vim vi , & armis uſus eſt . Quo facto Sextius , & Milo ſane optimates dicendi ſunt , qui nunc , ſublatis omnibus ſeditionum occaſionibus , gratiores ſunt populo Rom. quam olim populares : atque hæc populi erga optimates voluntas tribus dignoſcitur , concionibus , comitiis , ſpectaculis .

PERORAT.

1. Adhortatur adoleſcentes Cicero ad ſequendas optimatum partes .

2. Commovet judices ad miſericordiam , tum a perſona P. Sextii optimatis viri , tum a ſua , quia per hunc amiciſſimum virum reſtitutus eſt in patriam .

EXORDIUM.

CIcero affert cauſam cur nunc magis quam antea, tam pauci ſunt fortes viri: quia ſcilicet boni affliguntur, improbi regnant. *N.* 1. *ſi quis*. De qua indignatione queritur apud judices, *Num.* 2. *In quo cum multa*. Præſertim in cauſa P. Sextii, quem cogitur defendere. *Ib. ego autem*.

Hujus defenſionis cum inſinuatione tres cauſas ſubjungit, pietatem, querelam, dolorem. *N.* 3. *& quamquam*.

ANNOTATIO.

Hoc exordium eſt maxime e viſceribus cauſæ, cur nunc affectus cum bonis P. Sexius debeat a Cicerone contra improbos cives defendi. Itaq; ſe inſinuans Orator ſtatim ipſo exordio indignatur, vocatque adverſarios in odium, dolore autem, & querela, & pietate captat ſibi, ac reo benevolentiam.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt: P. Sextius vim non commiſit, quando armatorum multitudine contra leges in publico uſus fuit.

Propoſitionis diſtributio, ſeu argumenta ſunt, 1. Quia ex neceſſitate id fecit, ut ſa-

luti

luti Reip. & vitæ ſuæ conſuleret. 2. Quia non minori jure, & laude, quam Milo, ſe contra furentem Clodium armavit.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *P. Sextius ex neceſſitate id fecit, ut ſaluti Reip. & vitæ ſuæ conſuleret*, hoc enthymemate explicatur: Venerat a Clodianis in ſummum diſcrimen ſalus Reip. & vita P. Sextii, niſi hic ſe armatorum præſidio muniviſſet: ergo P. Sextius ex neceſſitate id fecit, ut ſaluti Reip.& vitæ ſuæ conſuleret.

Antecedens fuſe amplificatur oratoria narratione eorum quæ in tribunatu geſſit P. Sextius. Verum Orator narrationem altius repetit ab iis, quæ privatus antea, & Quæſtor geſſit: quomodo auctore parente ſancto, ac ſapiente viro honeſtas nuptias contraxerit; ac deinde utrique ſocero ſe probarit omni pietate atque officio. *n.5. ſed quoniam.* Præterit Cicero reliquas ejus virtutes. *n.7. poſſum multa*.

Quæſtor vero P. Sextius 1. multa retulit de Antonio, & hunc obſervantia (quem indulgentia Cicero) adduxit ad partes Reip. magna cum laude. *n.8. Quæſtor his*.

2. Conjuratione detecta venit cum exercitu Capuam, qua urbe ejecit duos conjuratos M. Aulanium, & C. Marcellum. *nu.9. Idem cum illa*. 3. Ciceroni Conſuli obtem-

perans, Capua venit Romam. *nu.*11. *Atque illis*.

4. Cum civitas non amplius egeret præſidio, P. Sextius ſe ad Antonium contulit, eique homini tardo, ac metuenti ſtimulos admovit, ut cum Catilina confligeret. *n.* 12. *Ac poſteaquam*. Concludit moderatam fuiſſe quæſturam P. Sextii, & allegoria tranſit ad tribunatum. *num.*13. *Hunc igitur animum*. Sed prius inſinuatione ſe præmunit contra inimicos. *num.* 14. *Sed tamen*. Tum narrare aggreditur, & fuſe proſequi a quibus ſuperiore anno perturbata ſit Reſp. primum a Clodio Tribuno plebis facto: quem fœdere devinxerat Pompejus, ne quid contra Ciceronem faceret; at Cæſar bellum ſolvit. *num.*15. *ſed neceſſe eſt*. Altera cauſa perturbationis Reip. fuerunt duo Conſules improbi, Gabinius, & Piſo: quos depingit elegans ethopœja. *num.* 17. *ſed fuit profecto*. Hi duo Conſulatu, iſte tribunatu, tamquam gladio abuſi, fœdus ineunt rogationes promulgandi de expellendo Cicerone, & de provinciis, quas volebant, obtinendis, *num.* 24. *Sed ita eſt*. Senatum vero, populumque Rom. mutata veſte pro Cicerone ſupplicantem ſuperbe repudiavit Gabinius *num.*26. *hic ſubito cum*. Evolanſque e Senatu ſeditioſam advocat concionem: L. Lamiam pro Cicerone ſuppilcantem relegat in exilium. *Num.* 28. *exanimatus*. Hoc Gabinii factum comparatione exaggeratur, *Num.* 30. *nihil acerbius*.

Digreditur Cicero in ea, quæ ſe, ac diſceſ-

ceſſum ſuum propius attingunt, atque ad cauſam etiam P. Sextii pertinent. *num.* 31. *etſi me*.

Mox accuſat comparatione,& apoſtropha indignitatem edicti Conſulum: quo edicto jubebatur Senatus mutare veſtem, quam pro Cicerone ſquallidam acceperat. *N.* 32. *erat igitur*.

Deinde repetitione inſectatur leges Clodias his improbis Conſulibus probatas. *nu.* 33. *Idem Conſules*.

Ex quibus (adverte ſimiliter deſinentia) ſecutus eſt Ciceronis diſceſſus ex oppreſſa urbe. *n.* 35. *quæ cum eſſent*. Porro antequam diſceſſus ſui rationem exponat, oſtendit diſſimilem fuiſſe ſibi, & Q. Metello cauſam diſcedendi ex patria. *Num.* 36. *Exponam enim*.

Præmittit etiam alias tres ſui diſceſſus cauſas: nempe dubiam Cn. Pompeji voluntatem, M. Craſſi conniventiam, taciturnitatem C. Cæſaris. *Numer.* 39. *ſed me illa*.

His pręmiſſis cauſis, atque aliis velut dubitatione, ſubjectione, conglobatis, dicit ſe ceſſiſſe, ne magna civium cæde ſemel cadendum fuiſſet, aut iterum pugnandum contra Pompejum, Craſſum, Cæſarem, qui ultores futuri iſtorum Conſulum dicebantur. *N.* 42. *Hæc ego cum*. Mox prolepſi affirmat, & obteſtatione, & comparatione iſtam ſe dimicationem civium, non mortem fugiſſe. *n.* 45. *unum enim mihi*. Mortem vero probat ſibi non fuiſſe fugiendam, quam multo an-

te optavit, prævidítq; in tanta rerum acerbitate: huic adde brevitatem vitæ, æternitatem gloriæ, communem moriendi neceſſitatem, ſtatum animæ poſt hanc vitam. *N*.47. *an mihi ipſe*.

Nec ſibi mortem fuiſſe fugiendam probat exemplis Virginum Atticarum, & fortium Rom. civium Q. Mutii, P. Decii, M. Craſſi. *n*.84. *denique cum omnia*. Itaque mortem non declinavit exilio: ſed Remp. conſervare voluit. *n*.49. *hæc ego*. Nam vita Ciceronis, multo magis quam vita C. Marii, nititur ſalus, ac defenſio Reipub. non jam contra externos Reges, ſed contra improbos cives. *N*.50. *memineram judices*.

Ad extremum hortatus adoleſcentes Romanos ad tuendam exemplo ſuo Remp. pollicens meliora tempora, & magis æqua ipſis, quam ſibi acciderunt. *N*.51. *Quare moneo*.

Claudit digreſſionem, ſeu rationem diſceſſus ſui inſigni per exclamationem, & anacephalæoſim affectu indignationis contra Gabinium, & Piſonem. *Nu*.53. *ſed, ut revertar*. Redit ad ſceleratas leges, quas iſto anno, iſtis Conſulibus, tulit Tribunus plebis Clodius, fax, ac turbo Reipub. *Nu*.55. *ſed ut a mea*.

Præſertim in eam Clodii legem invehitur, qua Regis Ptolomæi bona publicata ſunt: cujus atrocitatem injuriæ varie amplificat Orator, 1. Ab Adjunctis perſonæ ipſius Regis. *n*.57. *Rex Ptolomæus*. 2. Diſſimili Majorum exemplo erga Antiochum, & Tigranem. *N*.58. *multa acerba*. 3. A perſona

na M. Catonis (viri magna virtute præditi) cui invidioſum iſtud negotium fuit impoſitum. *N.60. At etiam eo*.

Amplificat Cicero laudem Catonis, & affert cauſas, quare prudens Cato ſceleratiſſimæ rogationi Cypriæ, & legibus Clodii paruit, *n.61. cur igitur rogationi*. Deinde invehitur in illam Clodiam legem, qua expulſus eſt, tacente Senatu, nec queri audente. *n.64. His de tot*. Inventus eſt unus Pompejus (& hic fuit cauſa melioris ſtatus Reip.) qui virtute ſua, & rebus geſtis opponeret ſe Clodio, improbiſque Conſulibus: atque, illo auctore, decretum fieret in Senatu de reditu Ciceronis: de quo eſt narratiuncula, *N. 67. Hic aliquando*. Quo etiam tempore deſignatus Tribunus plebis P. Sextius (& hic altera fuit cauſa melioris ſtatus Reip.) mox ad Cæſarem profectus eſt pro ſalute Ciceronis. *N.71. Hoc interim*. Deinde cæteri Tribuni plebis, & Conſules magiſtratum ineuntes, ſe omnes de Cicerone (præter duos perfidos plebis Tribunos, Gracchum, & Serranum, quos facete irridet) promulgaturos confirmarunt. *Nu.72. ineunt magiſtratum*. Hoc loco commendat Orator honorificas de ſuo reditu ſententias in Senatu, nominatim L. Cottæ. *Num.73. Tunc princeps*. Et Cn. Pompeji. *N.74. ſed poſt eum*.

Uno reclamante Serrano, qui intercedere cum non auderet, noctem ſibi ad deliberandum poſtulavit. *Ibid. Cum omnes*. Tum adverſariis P. Sextii, ne lex ferretur de reditu Ciceronis, ſeditiones, & vim tota urbe con-

citarunt, Fabricio, & Ciſpio depulſis. Q. Fratre pene interempto. *n.75. Quod illi quorum.*

Amplificat Orator eam vim, ac cædem adverſariorum, non ſubito factam, ſed diu ante, non ab alia cauſa, quam a Clodio, ejuſque gladiatoribus ſubornatum, ut poſtea de vi accuſaretur P. Sextius, *Num.77. Meminiſtis tum.*

Magis eam vim, & tantum non mortem P. Sextio illatam deſcribit hypotypoſi. *N. 79. Atqui ne ex eo.*

Quare conſequens enthymematis ſubjicit, indignaturque P. Sextium de vi accuſari, qui nullo crimine, ſed neceſſitate defendendæ vitæ ſuæ, ac ſaluti Reip. vim, & pene mortem paſſus eſt. *n.80. In cauſam dicit.* Confirmat a poſteriori innocentiam P. Sextii, quia ejus mortem judices fuiſſent ulturi. *N.81. hic quæro.*

Confirmat etiam ipſa adverſariorum conſcientia cędis invidiam reſtinguere morte Numerii cogitarunt. *N.82. At vero ipſi.*

Iterum confirmat ipſo judicum teſtimonio, quia P. Sextii ſtatuam pro Roſtris poſuiſſent, ſi pro Rep. occubuiſſet. *n.83. At ſi tunc.*

Prolepſim vero de emptis gladiatoribus eluit diſſimili P. Sextii, & Clodianorum conſilio, in quos regerit invidiam gladiatorum, & Sextium excuſat, atque elevat, cum dicit hunc neceſſario muniiſſe vitam ſuam in tantis Clodii ſeditionibus. *Nu.84. Homines inquit.*

Deni-

Denique in his ſeditionibus commemorat populi Rom. patientiam, ut inde eluceſcat Milonis virtus, qui ſeditioſo Clodio obſtitit. Ubi adverte hanc eſſe tranſitionem ad ſequens argumentum. *num.* 85. *Captum erat forum*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *P. Sextius non minori jure, & laude, quam Milo, ſe contra furentem Clodium armavit*, hoc ſyllogiſmo contenditur: Milo jure laudatur, quod in periculo Reip. & vitæ ſuæ, arma ſumpſerit: atqui Sextius in ipſo eodem Reipubl.& vitæ ſuæ periculo,pariter arma ſumpſit: igitur P. Sextius non minori jure, & laude, quam Milo, ſe contra furentem Clodium armavit.

Major amplificatur ipſo Albinovani teſtimonio, & propoſito fine Milonis, & epiphonemate. *num.86. & in hoc loco*. Magis amplificatur finis Milonis, quia idciro adiit ad Remp.ut publicum bonum ageret. *n.*87. *Adiit ad Remp.*

Tum ejus moderatio, & virtus oſtenditur oppoſita Clodii ſeditione. *num.*88. *Huic gravitatis*. Ejus denique laus ex eo conficitur, quod cum judiciis, ac legibus accuſare Clodium, & opprimere non poſſet, id vi, & armis fecerit. *n.89. deſcendit ad accuſandum*.

Minor ſeu aſſumptio apoſtropha ad Albinovanum, & repetitione, & pluribus verbis idem ſignificantibus infertur. *n.*90. *quomodo igitur*. Deinde quando leges, ac judicia ſublata ſunt, confirmatur ipſo ju-

re naturali, cujus eſt elegans deſcriptio. *num.* 91. *Quis enim noſtrum*.

Complexio ſyllogiſmi patet, *nu.* 92. *Hæc vident omnes*. Præſertim amplificatur exclamatione, Sexii, & Milonis jus, & laus, in tanta Clodianorum impunitate, ut duo Conſules maximis ſceleribus, & latrociniis vexent Remp. *n.* 93. *O dii immortales?*

Pergit Orator indignari in hac malorum impunitate Milonem, & Sextium, bonos, & innocentes viros accuſari, neque interim facinoroſum Clodium judiciis comprimi. *num.* 95. *Hot ſic illudere*.

Hac occaſione Cicero ne Senatum offendat, qui non permiſerat Clodium accuſari a Milone, digreditur callide ad objectionem Albinovani de optimatibus, & popularibus. *num.* 96. *nimirum hoc illud*. Primum eleganter definit per negationem, & affirmationem quinam optimates ſunt habendi. *num.* 97. *Quis ergo optimus*. Difficile vero oſtendit optimatem eſſe, hoc eſt dignitatem, ac otium tueri in tanto improborum civium numero, & Reip. oppugnatione. *n.* 99. *Harum rerum*.

Quod tamen fecerunt Scaurus, Metellus, Catulus. *N.* 101. *permanent illi*. Atque ad horum virorum ſeu optimatium ſectam ſequendam adoleſcentes hortatur. *N.* 102. *Hæc imitamini*. Præſertim cum hoc tempore, non ſit tam difficile aut pertimeſcendum optimas Reip. partes tueri, quam olim fuit, quando populus a conſilio principum diſſidebat; ut patet ex lege Tabellaria L. Caſſii,

ſii, Agraria T. Gracchi, frumentaria C. Gracchi. *n.*103. *Sed tamen hæc*. Amplius id confirmat exemplo Gracchi, Saturnini, & aliorum olim popularium, qui populi gratia florebant, non item optimates. *n.*105. *Num vos exiſtimatis*. Nunc vero ſublatis omnibus diſſenſionis occaſionibus, populi Rom. judicium, ac voluntas tribus maxime cum optimatibus conſentit; concionibus, comitiis, ſpectaculis. *n.*106. *Nunc niſi me*. Nam conciones, quas P. Lentulus, & Cn. Pompejus aliique optimates de revocando Cicerone habuerunt, magno ſilentio, & approbatione auditæ ſunt; concio vero turbulenti, ac popularis Clodii repudiata. *Ibid. Quæ concio fuit*. Sic legum Comitia quibus de reditu Ciceronis ex Senatusconſulto latum eſt, toti populo jucunda, honeſta fuerunt; lex vero de ejus exilio lata eſt a paucis iſtis popularibus, & ſeditioſis. *n.*109. *Nunc venio*. Digreditur Orator in Gellium, qui legibus Clodianis præfuit, huncque Ethopœja deſcribit. *N.*110. *An, ſicubi aderit*. Redit ad comitia, quibus ipſe magna dignitate, & concordia revocatus eſt in patriam, ferentibus fruſtra leges ſuas Clodianis. *n.*112. *illuc revertor*. Sic comitia magiſtratuum favent optimatibus, non popularibus; cum enim quatuor præturam peterent, Cn. Domitius, Q. Ancharius, P. Vatinius, & alter quidam; duo priores, quippe optimates, præturam adepti ſunt, poſteriores duo, quia populares, repulſam tulerunt. *n.*113. *Videamus nunc*. Jam ſpectacula, ac primum theatra-

lia ſeu Scenica oſtendunt certius, & gravius a populo applaudi optimatibus, quam popularibus. *n.*115. *Veniamus ad ludos*. Probat illud Orator teſtimonio, aut potius conſcientia Clodianorum, qui non auſi ſunt ad M. Scauri Optimatis viri, ludos accedere. Ubi Clodium facete ludibrium facit. *N.*116. *Ex te igitur*.

Confirmat exemplo P. Lentuli, & P. Clodii; hic namque ſibilis, & maledictis ſpectantis vulgi exceptus eſt; ille plauſu, & gratulatione, quod Ciceronem revocaret. *Ibid. Semel, inquam*.

Imo non populus tantum ſuis ſibilis Clodium, ſed hiſtriones etiam ſuis canticis proſciderunt. *n.*118. *Sed quid ego*. At iidem hiſtriones (quamquam excuſat hanc ad hiſtriones digreſſionem) reditum Ciceronis celebrarunt. *Num.*119. *Et quæſo*. Nominatim Æſopi, nobilis tragœdi actionem, & geſtum, & plauſum populi ſæpius hunc revocantis amplificat. *num.*112. *prob Dii immortales*.

Spectacula deinde gladiatoria, quæ præſertim Scipio inde mortui Q. Metelli honorem dedit, ſpectante innumera multitudine populi aſſidente P. Sextio Ciceronis amico, latente Clodio, declarat conſenſionem populi cum optimatibus contra inviſos populares. *n.*124. *Maximum vero*.

Delabitur hic etiam Orator ad alteram objectionem Albinovani, qui negabat per iſtam P. Sextii vim Ciceroni in patriam redeundum fuiſſe, exemplo M. Attilii Reguli.

li. *num.* 127. *Tu mihi etiam*. Reſpondet ſe non vi, ſed incredibili populi Rom. plauſu, ac voluntate rediiſſe. *Ibid. Vim ſcilicet ego*. Quam ſui reditus celebritatem multis proſequitur. 1. Commendatione Ciceronis apud exteras nationes, & hujus ſalutis cuſtodia. *num.* 128. *Quem enim unquam*. 2. Duobus aliis Senatusconſultis; altero in templo Jovis, ubi Pompejus magnifice ſenſit de Cicerone. *n.* 129. *Nam quid ego*.

Altero in curia, ubi Q. Metellus graviſſima oratione P. Servilii reconciliatus eſt abſenti Ciceroni. *Ibid. Vel quod eſt poſtridie*. 3. Ceteris adjunctis iſtius reditus, ut frequentia occurrentis populi, ut Natali Brundiſinæ Coloniæ, & filiæ, ut feſto die qua tranſiret, ut miſſis obviam legatis, ut maxima hominum multitudine ad capitolium deducent. *num.* 131. *Reditus vero*. Concludit Cicero locum de optimatibus, & ſimul Vatinium inſectatur, tum quod ad delendam optimatum nationem impulerit Cæſarem, tum quod eumdem Cæſarem, & Pompejum a Cicerone alienarit, factus adjutor Clodii. *num.* 132. *Habes igitur*. Præterea Vatinii temeritatem arguit, quod contra legem Tulliam apertiſſime fecerit. *nu.* 133. *Acta mea*.

Ejus vero defenſionem irridet, præſertim cum alias etiam leges violarit. *nu.* 135. *Sed habet defenſiones*..

AN-

ANNOTATIO.

Quoniam Hortenſius de ſingulis criminibus P. Sextii dixerat, Cicero hac contentione non ſolum dicit de rei Sextii criminibus, ſed etiam de rebus ejus geſtis in vita privata, in Quæſtura, in Tribunatu: verum & dicit de ſuo diſceſſu ex patria, ac deinde reditu: dicit de everſa, & afflicta a Clodianis Republica: dicit de amicorum ſtudio erga ſe, ac Rempub. dicit de optimatum, & popularium ſecta. Quæ Contentionis materia etſi confuſa videatur atque univerſa; tamen ſapientiſſime ad unum ſcopum, ſeu defenſionem P. Sextii collimat: nam ſic totam ejus vitam, mores, quæſturam, tribunatum deſcribit, ut non vim unquam in illo homine fuiſſe, ſed neceſſitatem tuendæ vitæ, & ſtudium conſervandæ Reipub. demonſtret, ſic ſuum ipſe Orator ex urbe diſceſſum ſine vi, & armis, & poſtea ſummo Senatus populique Rom. conſenſu reditum laudibus exornat, ut in bonam harum laudum partem P. Sextium vocet: ſic Clodium, Gabinium, Piſonem, Vatinium, alioſque ſeditioſos homines inſectatur, ut merito P. Sextius horum nefariis legibus, ac improbis conatibus obſtiterit: ſic de Cn. Pompeji, Lentuli, Milonis, & aliorum bonorum virtute commemorat, ut P. Sextius non minori jure, ac laude, quam iſti, Ciceronem, & Rempub. & vitam ſuam defenderit: ſic optimates laudat, vituperat populares, ut inter illos facile principem exiſtimet P. Sextium, his vero acerrimum ſemper fuiſſe adverſarium contendat.

Jam

Jam Argumentatio permixta eſt frequenti digreſſione, narratione, confutatione, prolepſi cum cauta ubique inſinuatione.

Affectus eſt miſericordia erga P. Sextium ab innocentia morum, neceſſitate tuendæ vitæ, incredibili amore Reip. & bonorum civium. Contra, adverſarii vocantur in odium ab improbitate vitæ, vexatione Reip. & optimatum per iniquas leges, per vim, per ſeditiones.

PERORATIO.

Peroratio habet duas partes, cohortationem, & commiſerationem.

Primum hortatur Cicero adoleſcentes ad imitanda optimatum exempla, propoſitis etiam difficultatibus defendendi Rempub. *num.* 136. *Sed ut extremum*. Quin exemplis oſtendit plures ſemper fuiſſe difficultates, & pericula objecta iſtis popularibus, & ſeditioſis hominibus, quam optimatibus, & defenſoribus Reip. *nu.* 140. *Ac ne quis*. Maxime exemplo Athenienſium virorum, & Carthaginienſis Annibalis erigit adoleſcentes. Romanos ad reſiſtendum fortiter ſeditionibus concitati populi, & ad optimates ſectandos. *num.* 141. *Quod ſi apud*.

Denique domeſticis exemplis optimatum virorum eoſdem accendit ad ſimilem immortalem gloriam. *num.* 143. *Quare imitemur*.

Ex hac cohortatione tranſit ad alteram perorationis partem, & Judices commovet ad miſericordiam a perſona P. Sextii, Milonis, & Lentuli, qui ſunt optimates viri. *nu.*

144. *Sed*

144. *Sed me repente*. Tum a ſua perſona Cicero, quaſi eſſet cauſa calamitatis Sextii, & aliorum civium, a quibus ipſe cum Rep. defenſus eſt commiſerationem auget. *nu.* 145. *Atque hic*, *& tot*. Se fore comitem exilii, & fortunæ ſuorum amicorum pollicetur, ſi non abſolvitur Sextius. *n.* 146. *Si hoc non.* Poſtremo comittit totam hanc cauſam judicibus, ut ad Reip. bonum, ac ſalutem Ciceronis, & bonorum, conſervent P. Sextium. *num.* 147. *Sed hæc Dii*.

ANNOTATIO.

Abſolvit Orator affectum, quem Exordio, & Contentione movit, de abſolvendo Sextio optimate viro, propter merita in Rempub. tum etiam in Ciceronem. Iſta autem juventutis adhortatio vehementer huc pertinet, quia Orator callida inſinuatione ut diximus) ſic adoleſcentibus imitandum P. Sextium proponit, ut etiam quaſi aliud agens, eumdem Senatui, ac judicibus commendet.

IN

IN VATINIUM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Cum in P. Sextium de vi reum P. Vatinius teſtimonium dixiſſet, Sextii patronus Cicero invectus eſt in eum acerbiſſime: & maxime quidem totum ejus tribunatum, in quo, Cæſare Conſule, leges Reipub. exitioſas contra auſpicia tulerat, ſed quæſturam quoque, & legationem exagitavit, non ut accuſator, ſed ut reprehenſor. Qua de re ſic in Ep. ad Lentulum: tota interrogatio mea nihil habuit aliud, niſi reprehenſionem illius tribunatus, in quo omnia dicta ſunt libertate, animoque maximo de vi, de auſpiciis, de donatione agrorum. A veteribus etiam interrogationis nomine appellatur hæc oratio: interrogatione enim utitur ad ſingula, quæ reprehendit, & accuſatorem quidem Vatinii brevi ſe futurum minatur: interim autem rogare ait tantum velle. Manut.

Quæſtio eſt in genere demonſtrativo, an Vatinio teſti ſit credendum.

Stylus eſt amplus, & vehemens.

SYNOPSIS

EXORDIUM.
A cauſis, cũr Cicero interroget Vatinium: quem vehementer odit, & deſpicit.

propoſitio.
Teſti Vatinio non eſt credendum.

argumẽta.
1. Quia Vatinius ſecum ipſe pugnat in dicendo teſtimonio.
2. Sceleratus eſt vir.

1. ARGUMEN. ARGUMENT.
Vatinius accuſat defenſionem Cornelii, & diſceſſum Ciceronis, & Milonem, & Sextium: ergo Vatinius ſecum ipſe pugnat in dicendo teſtimonio.

2. ARGUMENT.
Vatinius ante tribunatum, in adoleſcentia, & quæſtura, & legatione; in tribunatu, neglectis auſpiciis, & læſis civibus; poſt tribunatum, diſturbatis judiciis, contemptis legibus, eſt infamis, ergo ſceleratus eſt vir.

1. ARGUMENTAT.

Turpior eſt Vatinii adoleſcentia, quam ut de ea dici oporteat: ejus quæſtura, & legatio pari ſcelere certant: in Tribunatu Vatinius, 1. Auſpicia contempſit diſſimili Cæſaris, & novem collegarum, & omnium tribunorum exemplo; imo impudentiſſime augur fieri voluit in Q. Metelli locum. 2. M. Bibulum Conſulem rapuit ad necem; principes civitatis, Lucullum, Ciceronem, Domitium, Lentulum, Paulum, Curionem, Piſonem, Laterenſem, tollere ac delere conatus eſt, præmiis corrupto L. Vettio; crudelis fuit in C. Antonium, in epulo Q. Arii atratus accubuit, contra morem Majorum. Poſt tribunatum, poſtquam leges tulerat ſine legitimo promulgationis tempore, & legationem arripuerat ſine Senatus conſulto, auſus eſt non jure legationis, ſed improbe judicium defugere. Denique reus eſt legis Tulliæ.

Tam levi & ſcelerato, teſti quis credat?

2. ARGUMENTAT.
AMPLIFICATIO, & AFFECTUS.

Uſque adeo impudens eſt Vatinius, ut ipſe nocens, & egens patrono, tamen reprehendat patronum innocentis Cornelii: uſque adeo eſt ſtultus, ut eum diſceſſum, per quem ipſe cum Rep. ſervatus eſt, & maxime glorioſum, Ciceroni objiciat: uſque adeo levis, & inconſtans (quod ſervit Perorationi) ut modo Milonem laudet, quem vituperavit; modo Milonem, & Sextium disjungat teſtimonio, quos crimine conjungit, modo ea lege Sextium eſſe accuſandum neget, qua teſtimonium dicit.

EXOR-

EXORDIUM.

INſinuatione ſe excuſat Cicero, quod malit oratione Vatinium vexare, quam hunc propter turpitudinem vitæ, ſordeſque domeſticas ab omnibus contemptum dimittere. *n.* 1. *Si tua*. Atque hujus orationis,ſeu interrogationis cauſa eſt, 1. Vatinii convitium in Ciceronem, quod hic P.Sextim defenderit. *n.* 2. *Quare ne tibi*. 2. Ejuſdem Vatinii mendacium contra Sextium, ſeu inconſtantia, levitate, & perjurio, implicata. *n.* 3. *ſed heſterno*.

Addit hypotypoſim Vatinii,quando exarſit in Ciceronem. *n.*4. *Nimium es vehemens*.

ANNOTATIO.

Principium hujus interrogationis a contemptu Vatinii ſumptum eſt, & excuſatione Ciceronis: quod odio Vatinii incitatus contineri minime potuerit, quin acerbius in eum inveheretur, quam tamen admodum contemneret. Fingit, & judices communi odio ferri in Vatinium, quæ omnia maxime faciunt ad Contentionem, & ad teſtimonium Vatinii elevandum.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Vatinio teſti non eſt credendum.

Diſtri-

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc. 1. Quia ſecum ipſe pugnat in dicendo teſtimonio. 2. Quia ſceleratus eſt vir,

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Vatinius ſecum ipſe pugnat in dicendo teſtimonio*, hac argumentatione, ſeu inductione tractatur. Vatinius accuſat defenſionem Cornelii; & diſceſſum Ciceronis, & Milonem, & Sextium: ergo Vatinius ſecum ipſe pugnat in dicendo teſtimonio.

1. Pars inductionis, *Vatinius defenſionem Cornelii accuſat*, demonſtrat imprudentiam Vatinii, qui cum nocens ſit omnium, quæ objicit innocenti Cornelio, ipſeque egeat defenſore, non Cornelius; tamen patronum Cornelii Ciceronem accuſet, ut ipſe ſibi ſpem defenſoris eripiat: *n. 5. Sed quæro a te*. Deinde adeo non bonis viris diſplicuit (uti argumentatur Vatinius) defenſio Cornelii, ut etiam poſt illam defenſionem Cicero a bonis omnibus magno ſtudio factus ſit Conſul; *n. 6. attamen hoc*.

2. Pars inductionis, *Vatinius accuſat diſceſſum Ciceronis*: arguit, & ridet ſtultitiam Vatinii, qui eum diſceſſum accuſet, per quem ipſe cum Repub. ſervatus eſt: nam idcirco ait ſe diſceſſiſſe Cicero, ut improbis cedendo Remp. ſervaret. *Ibid. Nam quid mihi*. Quod dixit deinde Vatinius Ciceronem non ſua, ſed

ſed Reip. cauſa rediiſſe, eſt pariter inſulſum: objicit enim Ciceroni quod fuit longe glorioſiſſimum, Reip. cauſa, a ſuis civibus, magno deſiderio revocari. *n.7. At enim dixiſti.*

Ad extremum objectionem facete regerit in Vatinium Cicero, ſe non tam ſua cauſa, quam Reip. ſic charum eſſe Senatui, populoque Romano; quemadmodum Vatinius, non tam ſuo quam Reip. nomine, eſt odio civitati, *n.9. quod quidem ego.* Atqui hanc ſui cum Vatinio diſſimilem comparationem judicio, ac opinione bonorum civium metiendam relinquit. *Ibid. Atque ut aliquando.*

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Vatinius ſceleratus eſt vir*, altera inductione tractatur: Vatinius ante tribunatum in adoleſcentia, & quæſtura, & legatione; in tribunatu, neglectis auſpiciis, & læſis civibus; poſt tribunatum, diſturbatis judiciis, contemptis legibus eſt infamis: ergo Vatinius ſceleratus eſt vir.

1. Pars inductionis, *Vatinius ante tribunatum, in adoleſcentia eſt infamis*, ſtringitur præteritione, & invidioſa conceſſione. *n.11. Atque illud.* 2. Pars inductionis, *Vatinius quæſtura eſt infamis*, conſtat diſſimili comparatione Vatinii, & Pub. Sextii in obtenta quæſtura, & provincia, & rebus in ea geſtis. *Ib: Quæſturam petiſti.* 3. Pars inductionis, *Vatinius legatione eſt infamis*, petitur a non ſervata navigandi certa ratione, a curſu, & evagatione per regna, ſine Senatus conſulto, a flagitiis, & furtis, *n.12. poſt quæſturam.* 4. Pars inductionis, *Vatinius in tribunatu neglectis*

His auſpiciis, eſt infamis, amplificatur 1. (ſalva Cæſaris gratia, quod ubique cavet Cicero) improbitate Vatinii, qui mentitus ſe Pythagoram imitari in crudelibus, & barbaris ſacrificiis, & auſpiciis, & augurum reſponſa contempſit. *n.* 31. *Quæro abs te*.

Affert vero Orator callide, ne Cæſarem offendat, triplicem diſſimilitudinis cauſam inter Cæſarem, & Vatinium, quare illi, (ſi videatur obnuntiationes, & auſpicia contempſiſſe) ſit ignoſcendum, non huic. *nu.* 15. *Secundum ea*.

Amplificatur 2. Diſſimili novem collegarum exemplo, quorum nullus contra auſpicia legem ferre auſus eſt: unus audax Vatinius, cæterorum obnuntiationibus, & auſpiciis pro nihilo habitis, leges tulit, quas voluit. *n.* 16. *Sic enim ex te*.

Amplificatur 3. Diſſimili exemplo omniũ tribunorum plebis, ex quibus nullus umquam, præter Vatinium, eſt inventus, quantumvis ſeditioſus, qui legem Æliam aut Fuſiam violarit, aut contra has conſilium convocarit. *n.* 18. *Simul etiam*. Amplificatur 4. impudentia Vatinii, qui cum improbiſſime omnia auſpicia, leges, religionem neglexerit, irriſerit, calcarit, tamen velit augur fieri in Q. Metelli locum. *n.* 19. *Quæro illud*. Amplificatur 5. a conſequentibus, quod omnia auſpicia fuerit diſſoluturus, ſi augur factus eſſet, *num.* 20. *hoc loco*.

5. Pars inductionis, *Vatinius in tribunatu læſis civibus eſt infamis*, facta tranſitione, 1. exaggerat ab adjunctis miſerabilem Marci Bibu-

Bibuli Conſulis ſortem, qui, homo moderatiſſimus, nihil in Rep. moliens, tantum ab actionibus Vatinii diſſentiens, raptus eſt indigniſſime, ſublato auxilio, in carcerem, ad necem: & poſtea nefarius idem Vatinius miſit Viatorem, qui Bibulum domo vi extraheret, prætexto Cæſaris nomine. *n.* 21. *Ac nec diutius*. 2. Exaggerat facinus Vatinii, qui principes civitatis tollere, & delere conatus eſt, producto in concionem, & Roſtra L. Vettii, præmiis corrupto, ut ibi ipſe ad arbitrium Vatinii, viros indicaret a quibus impulſus eſſet ad afferendam Cn. Pompejo necem. *n.*24. *Cum L. Vettium*.

Dignitatem vero horum virorum (Bibuli, Luculli, Curionis Domitii, Lentuli, Pauli, Ciceronis, Piſonis generi, Laterenſis) Orator vehementer commedat, augetque ut inſignem invidiam pariat Vatinio. *Ibid. M. Bibulum*.

3. Exaggerat Vatinii crudelitatem in C. Antonium, quod cum Vatinius legem promulgaſſet, qua dabatur reo alterna rejectio judicum, expectaſſet donec Antonius (quem recte accuſavit C. Maximus) de conjuratione, & de pecuniis repetundis reus fieret: deinde in lege adjeciſſet, qui poſt legem ſuam reus factus eſſet: ut hac exceptione Antonium a beneficio legis excluderet. *n.*27. *Et quoniam crebro*.

4. Exaggerat avaritiam Vatinii, & divitias ex rapinis civium, & Reip. acquiſitas. *n.*29. *Et quoniam pecunias*.

5. Exaggerat injuriam Q. Ario civi honeſto

ſto factam, quando in ejus epulo publico, & dignitatis pleno, ipſe Vatinius cum toga pulla accubuit, contra morem Majorum, cum ſtomacho totius civitatis, & læſa auctoritate Q. Arii. *n.*30. *Atque illud etiam*.

6. Pars inductionis, *Vatinius poſt tribunatum diſturbatis judiciis eſt infamis*, amplificatur ex eo, quod Vatinius, qui non ſervato promulgationi legitimo tempore (id erat trinundinum) ſuas leges tulerat, eo crimine accuſatus appellarit Tribunos, ipſum adeo Clodium: & cum jure, more, poteſtate non poſſet, Judicium vi ſuſtulerit. *n.*33. *Quæro illud etiam*.

Creſcit amplificatio, quod tum Vatinius, cum accuſaretur, legatus cum Cæſare in Galliam iviſſet, (quem propterea non licebat in judicium vocare) ipſe tamen improbe rediit in urbem, ne judicium jure legationis defugiſſe videretur. *n.*34. *Atque illud etiam*.

Digreditur Cicero, & data occaſione, iſtam legationem Vatinii non Senatuſconſulto, ſed ſua ipſius lege (quam tulit invito ſenatu, ut legatos non ſenatus more Majorum, ſed populus deligeret) arreptum inſectatur ab adjunctis. *n.* 34. *Et quoniam*.

7. Pars inductionis, *Vatinius legibus contemptis eſt infamis*. Perſpicue Vatinium legis Tulliæ reum oſtendit, quod in ipſa petitione præturæ gladiatores det: *num* 37. *Atque illud etiam*. Quare minatur Cicero ſe proxime accuſaturum Vatinium; neque illi ſpem eſſe in gratia Cæſaris, qui nuper reſpondit Vatinium omnia divitiis, non digni-

tate feciſſe. *numer.* 38. *At ſi hæc omnia*.

Concludit Orator inductionem recapitulatione in odium ſcelerati Vatinii, *Nu.*39. *Quod ſi ipſe*.

ANNOTATIO.

Contentio duas habet partes, levitatem teſtis Vatinii, & improbitatem, utrumque explicat inductio per enumerationem. Ac primum, ſeu levitatem demonſtrat, Orator in reprehenſa defenſione Cornelii, & diſceſſu Cironis, & poſtea (quod mox in peroratione videbimus) in dicto teſtimonio de Milone, & Sextio: ex quibus Vatinii auctoritatem vehementer elevat, irridet, vocat in odium publicum. Alterum, ſeu improbitatem exagitat ab ipſa Vatinii adoleſcentia, quæſtura, legatione, tribunatu, ſceleribus: præſertim in ejus tribunatu amplificata, neglecta auſpicia contra exemplum novem Collegiorum & omnium tribunorum, & Majorum. 2. leges latas Reip. exitioſas, ut legationem, ut donationem agrorum, ut rapinas: ubi (& paſſim alibi) tam callide, & ſapienter vitat orator Cæſaris offenſionem (quo Conſule, & cujus auxilio, & commodo iſta nefarie geſſit Vatinius) ut hunc communione ſceleris ſejungat, aut excuſet, Vatinium unum inſectetur, & in odium apud omnes adducat. 3. Amplificat læſos cives eoſque principes civitatis, ſubornato L.Veſtio, ac deinde C. Antonium, & Q.Arium. 4. Denique poſt tribunatum diſcuſſum ab ipſo judicium improbiſſima appellatione, nec non contemptam legem Tulliam. Quæ crimina uti teſtimona, modo congloba-

globatim vel ab adjunctis mirifice auget Orator, modo conciſim vibrat, vel acute retorquet in Vatinium, eumque ſua ipſius argumentatione jugulat, modo cavillans præterit, modo ſerio explicans redarguit, pungit, increpat, minatur, præturæ ſpem, & Cæſaris gratiam præcludit, commune judicium bonorum intentat: nihil non perpetua interrogatione affert ad invidiã, & odiũ Vatinii.

PERORATIO.

IN peroratione reſumit Cicero (ut hic denique labefactet teſtimonium Vatinii) quod 1. inductione Contentionis explicuit, Vatinium ſecum pugnare, in dicendo teſtimonio; qui ſpe, qui vane, & leviter Milonem laudarit, in judicio, quem paulo ante vituperaverat in concione. *n.* 40. *Sed ut aliquando*.

Imo levius Milonem, & Sextium teſtimonio disjungit, quos crimine conjungit. *nu.* 41. *Sed cum T. Annium*.

Vaniſſime, qua lege Sextium de vi accuſandum omnino fuiſſe negat, ea lege in eum de vi teſtimonium dicit. *n.* 42. *Extremum illud eſt*.

ANNOTATIO.

Opportune diſtulit Orator in perorationem contraria, & pugnantia Vatinii teſtimonia de Milone, & Sextio, ut quaſi novo argumento, aut fortiſſimo telo ad finem reſervato, (quod aliquando fieri diximus in Rhetorica) adverſarii fidem expugnet, & infringat.

PRO M. CÆLIO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

M. *Cælius equeſtri loco natus, ingenio, ac forma liberali, cum adoleſcentiam in domo, ac familiaritate Ciceronis egiſſet, poſtea vixit liberius: & illatus in familiaritatem Catilinæ, eidem jam iterum petenti Conſulatum cum cæteris æqualibus favit. Deinde aliquot annis interjectis venit in familiaritatem Clodiæ, uxoris Q. Metelli, quæ ſoror erat P. Clodii, & mulier parum pudica habebatur. Cumq;illa familiarius uteretur, & forte auri certum numerum ab ea mutuo accepiſſet, poſtea indicatum eſt Clodiæ, venenum ſibi parari a Cælio, per Licinium quemdam familiarem illius, qui etiam pecunia ſervum ejus ad perficiendam rem aggreſſus eſſet. Itaque accuſatur a Clodiæ amicis Cælius, ac potiſſimum a L. Atratino adoleſcente, cujus patrem Cælius de ambitu accuſaverat.* Freig.

Quæſtio eſt in genere judiciali, an M.Cælius venenum Clodiæ paravit, ne aurum quod mutuo acceperat, reddere cogeretur.

Stylus eſt tenuis, & acutus: niſi voluptates excuſet adoleſcentis Cælii, aut Clodium inſectetur, aut in peroratione commiſerationem excitet.

SY-

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Die feſto (quod alicui legum ignaro mirum videretur) opibus meretricia Clodiæ, ab Atratino adoleſcente, accuſatur innocens Cælius.

PROPOSIT. M. Cælius venenum non paravit Clodiæ, ne aurum quod mutuo acceperat, reddere cogeretur.

ARGUM.
1. Quia ſcelera ſeu argumenta, propter quæ adverſarii affingunt Cælio crimen veneni, ſunt falſa.
2. Totum iſtud crimen veneni, & auri fictum eſt ab impudica muliere, cujus familiaritatem ſprevit Cælius.

ARGUMENTATIO.

1. ARGUMENT. M. Cælius, uti objiciunt adverſarii, patrem non habet obſcurum, nec eum parum pie tractavit: eſt municipibus ſuis probatus: tametſi formoſus, non eſt impudicus: non fuit familiaris Catilinæ, nec adeo ejus impudicitiæ, & conjurationis particeps: non ſumptuoſe habitavit, aut cum ære alieno, ut a patre in viciniam Clodiæ migraret: Senatorem non pulſavit: non attrectavit matronas: non eſt ſeditioſus: non denique luxurioſus. Igitur ſcelera ſeu argumenta propter quæ adverſarii affingnnt Cælio crimen veneni, ſunt falſa.

2. ARGUMENT. Perſona Clodiæ, & Cælii, & teſtium, ceteraque adjuncta, declarant commentitium eſſe crimen: igitur totum illud crimen veneni, & auri fictum eſt ab impudica muliere, cujus familiaritatem ſprevit Cælius.

FECTUS.

7. nocturnis teſtibus levi, & corrupta fide, Cęlii cauſa non eſt expendenda, ſed argumentis ex cauſa, & ratione. 8. de ſeditione purgavit Cęlium graviter, & ornate M. Craſſus; Dionem qui occidit, tenetur, & abſolutus eſt; multo magis abſolvetur Cęlius, 9. Herreni aſpera, etſi diſerta oratio eſt, ex eo pręſertim non probanda, quod in genere vitia adoleſcentię, in ſpecie luxuriam M. Cęlii accuſarit.

PERORATIO.

fuit familiaris, certe aurum non dedit; Deinde mores Cęlii, ingenium, prudentia, facultas ſervorum, ceteraque adjuncta loci, temporis, & ſignorum, longe removent crimen; huc accedit L. Lucceji gravis, & ſancti viri teſtimonium. Alterum crimen veneni pariter ex cauſis finalibus, & coefficientibus, & ratione dati veneni, & loco minus apto, & ſubornatis levi fide teſtibus ſervis, refellitur.

Cicero miſericordiam deprecatur adoleſcenti Cœlio, tum propter integritatem cauſę, & induſtrię, virtutiſque futurę in Rep. objecta diſſimili comparatione Sext. Clodii; tum propter ſenectutem, ac lacrymas parentis, & communem pietatis ſenſum, & merita Ciceronis.

EXORDIUM.

SUmit Cicero exordium a tempore ſeu feſto die, quo M. Cælii judicium exercetur, quaſi atrox crimen commiſerit; verum hæc dicit fieri opibus Clodiæ, quæ Atratinum adoleſcentem pium impulit ad accuſandum innocentem Cælium. *n.1. Si quis*.

Atque Atratinum excuſat Cicero, vel pietate in patrem (quem accuſarat Cælius) vel neceſſitate, vel ætate *n.2. Etenim ſi*.

ANNOTATIO.

Captat Orator benevolentiam M. Cælio 1. à perſona Judicum, qui leges obſervant, 2. a perſona ipſius Cælii innocentis, & ingenioſi adoleſcentis. 3. a perſona Clodiæ quam vocat in invidiam. 6. a perſona accuſatoris Atratini, qui pietate adductus, vel voluntate Clodiæ, vel ſpe ætatis, hanc cauſam ſuſcepit.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: M. Cælius venenum Clodiæ non paravit, ne aurum, quod mutuo acceperat, reddere cogeretur.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc duo: primum,quia ſcelera, & argumenta, propter quæ adverſarii affingunt Cælio crimen veneni,

neni, ſunt falſa. Secundum, quia totum iſtud crimen veneni, & auri fictum eſt ab impudica muliere, cujus familiaritatem ſprevit Cælius.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Scelera, & argumenta propter quæ adverſarii affingunt Cælio crimen veneni, ſunt falſa*, ample deducit inductio per enumerationem ſingulorum: nam M. Cælius, uti objiciunt adverſarii, patrem non habet obſcurum; nec eum tractavit parum pie: eſt municipibus ſuis probatus, tametſi formoſus, non eſt impudicus: non fuit familiaris Catilinæ, nec adeo impudicitiæ ejus, & conjurationis particeps: non ſumptuoſe habitavit, aut cum ære alieno, ut a patre in viciniam Clodiæ migraret: Senatorem non pulſavit: non attrectavit matronas: non eſt ſeditioſus: non denique luxurioſus. Ergo ſcelera, & argumenta, propter quę adverſarii affingunt Cælio crimen veneni, ſunt falſa..

Antecedentis 1. pars, *Cælius patrem habet non obſcurum, nec eum tractavit parum pie*, brevi probatur a perſona patris, qui equeſtrem dignitatem ſemper retinuit, & teſtimonio omnium, qui illum norunt: quam pie fuerit tractatus, declarat luctus, & lacrymæ, quibus ſupplicat pro filio. *n.* 3. *Objectus eſt pater.*

Antecedentis 2. pars, *Cælius eſt municipibus ſuis probatus*, patet ex honoribus, quos Puteolani habuerunt abſenti Cælio, & ex legatis, quos iidem ad hoc judicium cum magna ejus laudatione miſerunt. *n.* 5. *Nam quod eſt objectum*. Cicero concludit hanc, & primam antecedentis partem epiphonemate, & exemplo. *Ibid. videor mihi*.

Antecedentis 3. pars, *Cælius tametſi formoſus, non eſt impudicus*, elevat objectionem adverſariorum, ut pervulgatam, & omnibus formoſis adoleſcentibus communem: Adde, hæc objectio pulchritudinis vel eſt accuſatio, vel maledictum: ſi accuſatio, ubi crimen, ubi probatio, ubi teſtes? ſi maledictum, contemnet Cælius. *n.6. Nam quod objectum eſt*.

Porro præclara inſinuatione dolet Cicero Atratinum Adoleſcentem pudicum de impudicitia locutum eſſe, non ſua, ſed Clodiæ culpa, monetque amice, ne quid in poſterum hujuſmodi a ſe alienum proferat. *Num.* 7. *Quam quidem partem*. Cæterum pudicitiam Cælii confirmat diſciplina patris, Craſſi, Ciceronis, *n.*9. *Verum ad iſtam*.

Antecedentis 4. pars, *Cælius non fuit familiaris Catilinæ, nec adeo impudicitiæ, & ejus conjurationis particeps*, 1. conſtat ex prima Cælii adoleſcentia, quia numquam a Cicerone deceſſerit, aut pudicitiam violarit. *nu.*10. *nam quod Catilinæ*. In virili ætate familiaris fuit quidem Catilinæ Cælius: verum & alii multi, non continuo impudici. Atque idcirco magis excuſandus eſt Cælius, quod Catilinæ natura (quam deſcribit Ora-

tor ethopœja) verſatilis, & multiplex ſpecie aſſimulatæ virtutis multos tenuerit. *n.* 12. *Studuit Catilinæ*. Imo etiam fortes, & bonos viros, & ipſum pene Ciceronem decepit Catilina; non igitur iſta familiaritas Catilinæ crimen eſſe debet Cælio, quod commune eſt multis. *n.* 14. *Hac ille tam varia*.

2. Conſtat ex perſona, & moribus, & fortuna Cælii; nec enim is conjuravit, aut ambitu ſe commaculavit, qui conjurationis, & ambitus crimine alterum (Antonium) accuſavit. *n.* 15. *Itaque a maledictis*.

Antecedentis 5. pars, *Cælius non ſumptuoſe habitavit, aut cum ære alieno, ut a patre in viciniam Clodiæ migraret*, brevi diſſolvit argumenta adverſariorum: nec enim Cælius, adhuc pupillus, tabulas confecit, ex quibus expenſi ſumptus appareant: nec tanti emit ædiculam Clodii, quanti fingunt adverſarii: nec ſemigravit a patre in viciniam Clodiæ, quo ſuadente apud forum & patronos commode domum conduxit. *n.* 17. *Nam quod æs alienum*.

Antecedentis 6. pars, *Cælius Senatorem non pulſavit*, elevat fidem iſtius Senatoris, qui eſt ſolus a Clodia inventus teſtis; qui revera ſi pulſatus fuiſſet, ſtatim, & per ſe actionem in Cælium inſtituiſſet. *n.* 19. *quamobrem illa*.

Antecedentis 7. pars, *Cælius non atrectavit matronas*, pariter elevat nocturnorum teſtium levium, a Clodia ſubornatorum fidem. *nu.* 20. *Nec tamen illud*. Quamquam prolepſi accuſatores Cælii excuſat; ſolum

iſtos teſtes rejicit, *n.21. Neque id ego*. Neq; vult judices hujuſmodi teſtium cupiditate, ac fide corrupta cauſam Cælii expendere, ſed argumentis ex ipſa cauſa, & ratione perſpicuis. *N.22. Hoc ex genere*.

Antecedentis 8. pars, *Cælius non eſt ſeditioſus*, quia graviter & ornate a M. Craſſo purgata eſt, de ſeditionibus Neapolitanis, de Alexandrinorum pulſatione Puteolana, & de bonis Pallæ; Cicero vellet dictum eſſe ab eodem etiam de Dione: verum de hujus Dionis nece non laborat, quam qui commiſit (P. Aſcitius) non negavit, & abſolutus eſt; multo igitur magis Cælius abſolvetur, qui iſtius necis non modo non ſuſpicione, ſed ne infamia quidem eſt aſperſus. *n.23. Itaque illam partem*. Reſpondit ad prolepſim, Aſcitii cauſam, cujuſmodi ſit, a cauſa Cælii eſſe ſejunctam, maxime ipſo Coponiorum teſtimonio, qui ex omnibus intime Dionis mortem doluerunt. *n.24. at prævaricatione*.

Antecedentis 9. pars. *Cælius non eſt luxurioſus*, primum infirmat triſtem, & aſperam L. Herennii orationem, ſubtiliter ad criminandum, & ſevere ad objurgandum inductam. *n.25. Ergo hæc removeantur*.

Mox primam ejus accuſationis partem, ut falſam; alteram, ut non criminoſam; utramque ut extra cauſam, rejicit. *n.26. Ac prima pars*.

Arripit Orator tertiam accuſationis partem, quæ eſt objurgatio luxuriæ M. Cælii: atq; apoſtropha deprecatur accuſatorem Balbum, ut ſibi fas ſit eum adoleſcentem defendere,

dere, qui exemplo multorum poſtea ex voluptatibus emerget ad bonam frugem. *n.27. Sed hæc omittam*. Iſtum vero auditum attente accuſatorem eludit, propterea quod in genere vitia adoleſcentiæ, non in ſpecie luxuriam M. Cælii accuſarit. *n.29. Sed tu mihi*. Quamobrem admonet judices, & iterum deprecatur, ut quæ ſunt adoleſcentibus vitia communia, hæc in Cælium non conferantur. *Ibid. Sed veſtræ ſapientiæ*.

Propoſitionis 2. argumentum, *Totum iſtud crimen veneni & auri fictum eſt ab impudica muliere, cujus familiaritatem ſprevit Cælius*, hoc Enthymema contexit: Perſona Clodiæ, & Cælii, & teſtium, cæteraque adjuncta declarant commentitium eſſe crimen: ergo totum iſtud crimen veneni, & auri fictum eſt ab impudica muliere, cujus familiaritatem ſprevit Cælius.

Verum Orator 1. præmittit argumentationi, ac proponit ſtatum quæſtionis, ſeu cauſam Cælii, quæq; ipſi ab adverſariis objecta ſint maledicta, & crimina. *n.30. Atque ego idem*. 2. pręmittit hujus falſæ criminationis auctorem Clodiam, quam (apoſtropha ad prætorem Cn. Domitium) cogitur perſtringere, & inſectari. *n.21. Horum duorum*.

3. Præmittit feſtivas, & acres duas objurgationes Clodiæ. 1.eſt, (inducto per proſopopœjam cæco Aſpio abavo Clodiæ) qui in ejus vitia ſevere invehitur. *n.33. Sed tamen ex ipſa*. At correctione dilemma interſerit Cicero, & ipſa poſtulat a Clodia rationem familiaritatis ſuæ cum Cælio: cujus ratio-

tionem afferre debet, ſi vult ipſa audiri in judicio; ſi vero affert, quoniam neceſſe eſt ſe meretricem fateatur, ejus teſtimonio non credetur. *n.*3. *Sed quid ergo*. Altera proſopopœja eſt urbane objurgantis P. Clodii (minimi fratris Clodiæ) qui eam removet ab amore Cælii. *nu.*36. *Sine autem urbanius*. 4. Præmittit ſimiles duas objurgationes Cælii: una eſt ſeveri patris Comici, qui Cælium reprehendit; apud quem ſe excuſat Cælius ab adjunctis, & maledica civitate. *nu.*37. *Redeo nunc ad te*. Secunda eſt lenis, & clementis patris, qui Cælium excuſat. *num.*38. *Leni vero*. 5. Præmittit prolepſim, qua ipſe non excuſet aut defendat voluptates adoleſcentum; ſed in iſta ætate continentiam eſſe virtutem divinam, ac raram demonſtret, primum exemplo antiquorum Romanorum. *n.*39. *Dicet aliquis*. Deinde auctoritate ſcriptorum Græcorum, & Philoſophorum, quorum pauci fuerunt, qui non in voluptatibus corporis dignitatem poſuerint. *n.*40. *Verum hæc genera*. Tum blandimentis ipſis naturæ, & multis viis adoleſcentiæ lubricis. *n.*41. *Multa enim nobis*. Poſtea exemplo multorum, quibus, uti Cælio, licuit adoleſcentiam (modo ſine crimine in luxu, & voluptate traducere. *nu.*42. *quamobrem ſi quem*. Exemplo item in ſpecie non paucorum, qui poſt adoleſcentiam libidinoſe tranſactam, fortes atque illuſtres viri fuerunt. *n.*43. *Ac multi*. At vero negat Orator adoleſcentem Cælium voluptatibus fuiſſe occupatum. *n.*44. *At vero in M. Cælio*. Quia ſtudiis eloquentiæ, & labori ſo-

forenſi deditus fuit. Ubi adverte ſyllogiſmum ex repugnantibus: ſtudia enim eloquentiæ, & voluptates ſibi repugnant. *n.*45. *Audiſtis cum pro ſe*. Quod amplificat a cauſis, cur tam pauci ſint ſtudioſi, & eloquentes. *n.*46. *An vos aliam*. Concludit nullum libidinis crimen eſſe in Cælio, ſed illud totum regerit in Clodiam, *num.*47. *Nihil igitur illa*. Imo addit non reprehendendum eſſe adoleſcentem Cælium, ſi meretricis amoribus implicatus fuiſſet. *nu.*48. *Verum ſi quis eſt*. Denique apoſtropha ad Clodiam, & hoc dilemmate excuſat Cælium: Clodia vel eſt meretrix, vel non: ſi eſt, nihil pertimeſcet Cælius; ſi non, quid objici poteſt Cælio. *n.*50. *Obliviſcor jam*.

His præmiſſis, quæ partim ad præcedentem argumentationem confirmandam pertinent, partim ad ſequentem præmuniendam (nam ex cupiditatibus Cælii cæteriſque ſceleribus, adverſarii maxime crimen veneni, & auri inferebant) his, inquam, præmiſſis, facta per allegoriam tranſitione, & brevi diſtributione duorum criminum, quæ reſtant.

Prima pars Enthymematis, *de auro*, exponitur 1. a perſona Clodiæ, quam acri iterum apoſtropha Cicero, & hoc dilemmate ſtringit. Clodia vel ſcivit cauſam, quare a ſe aurum peteret Cælius, vel non ſcivit: ſi ſcivit, eodem ſe crimine obſtrinxit; ſi non ſcivit, cur tam familiaris Cælio fuit, ut aurum commodaret? *n.*51. *Sed quoniam emerſiſſe*. Quod ſi, ut Balbus dicit, fuit cælata cauſam mulier, rurſus hoc altero dilemmate captat:

ptat: Si Clodia fuit familiaris Cælio, non fuit cælata, & eſt ejuſdem criminis conſcia; ſi non fuit familiaris, ſane aurum non dedit. *n.*53. *Vidit hoc Balbus*.

Exponitur 2. Prima pars Enthymematis a perſona Cælii, cujus mores, ingenium, prudentia, facultas ſervorum, cæteraque adjuncta loci, temporis, ſignorum (quæ non elaborate Orator profert) longiſſime abſunt ab hoc crimine. *Ib. Quid ergo nunc*.

Exponitur 3. a perſona jurati teſtis L. Lucceji, qui propter ſanctitatem falſo teſtari non vellet innocentem eſſe Cælium; nec committi homicidium ferret ſua in domo, per ſuos ſervos, adverſus hoſpitem Dionem, quem ipſe diligebat. *n.*54. *Habeo enim, judices*.

Amplificat Orator teſtimonium Lucceji, gravis, ſapientis moderati, viri, & ejus domum plenam integritatis, officii, religionis: oppoſito Clodiæ teſtimonio, temerariæ, procacis, iratæ mulieris; & ejus domo inimica, infami, crudeli, facinoroſa, libidinoſa. *n.*55. *Sed cur diutius*.

Secunda pars Enthymematis, *de veneno*, exponitur 1. a cauſis finalibus, quæ afferri non poſſunt, cur Cælius venenum pararit Clodiæ. An ideo ne aurum redderet? nemo illud petit. Ne crimen hæreret? nemo etiam illud objecit. *n.*56. *Reliquum eſt igitur*.

Exponitur 2. a cauſis efficientibus, ſeu adjutoribus ſervis Clodiæ, quibus temere, & amenter tantum facinus crediſſet Cælius, quia hos noverat ſibi alienos, & familiares ſuæ dominæ. *n.*57. *Cum denique*.

Ex-

Exponitur 3. a ratione dati veneni: quæ ratio ex facultate, loco, tempore non conſtat. *n.58. Ipſius autem veneni.* Digreditur hic Cicero maximo commiſerationis affectu in mortem Q. Metelli, quem veneno ſublatum dicit ab iſta uxore improba Clodia, quæ nunc de veneficio accuſare audet Cælium. *n.59. Pro Dii immortales.*

Exponitur 4. a perſona Licinii, & loco Balnearum minus apto ad dandum venenum. *n.61. Sed revertor ad crimen.*

Exponitur 5. a perſona teſtium, quos Orator ab inſidiis & levitate fidei, & familiaritate cum Clodia, & ficta narratione ridet. *n.63. Atque equidem.* Deinde fabulæ artificem facit Clodiam, cui oſtendit narrationem iſtorum, qui Licinium emiſerint, ſervorum non cohærere, ac Licinium fugientem facile potuiſſe comprehendi, aut alio certiore modo deprehendi ex ſignis exterioribus. *n. 64. Verum hæc tota.* Demum iſtos teſtes faceta allegoria, quaſi fortes viros, & milites in conviviis, pro Clodia imperatrice pugnantes, uti olim Græcos ad Trojam pro Helena, deridet, expectat in judicio, minatur, terret a dicendo teſtimonio. *n.67. Quos quidem ego.*

Adjungit prolepſim adverſariorum de mamuniſſione ſervorum, quam idcirco factam dicit Cicero, ut jam liberi ſervi vocari in quæſtionem non poſſint, & detegere inſidias aut impudicitias Clodiæ, de qua eſt fabula, & adagium pervagatum. *n.68. At ſunt ſervi.*

A N-

ANNOTATIO.

Conjectura ſeu argumentum adverſariorum eſt duplex : 1. Cælius patrem habet obſcurum , & eum male tractavit: non eſt probatus ſuis municipibus : eſt formoſulus , adeoque impudicus eſt familiaris Catilinę : ſumptuoſe habitavit, & cum ęre alieno, ut a patre migraret in viciniam Clodię : Senatorem pulſavit : eſt ſeditioſus : luxurioſus . Ergo hic tot ſceleribus affinis , non eſt alienus , ut mutuo aurum accipiat , ac , ne illud reddere debeat , venenum comparet. 2. Deprehenſum eſt a multis teſtibus venenum in manibus Licinii , qui erat familiaris Cęlio . Ergo &c. At ſingula Cicero refellit , partim, ut maledicta in Cęlium , partim ut ficta crimina ab impudica muliere . Maledicta artificioſe colligit, & explicat inductio : Enthymema perſtringit falſum crimen auri , & veneni .

Pręcipue luxuriam Cęlii excuſat Orator , vel ab adoleſcentia ; cui ętati debeat aliquid voluptatis indulgeri , vel ab impudica & ſcelerata muliere , quæ adoleſcentem familiaritate ſua pellexit ; vel a perſona Catilinæ , qui multos non ſolum adoleſcentes , ſed etiam viros ficta virtute decepit ; vel a ſtudiis eloquentiæ & labore forenſi , quibus valde deditus fuit Cęlius , vel ſubtili eluſione accuſatorum , Atratini , Herenii , Balbi . Jam vero crimen veneni quam callide removet a Cælio , quem jam luxuria purgavit ? ut argute excutit perſonas , & teſtes , ceteraque adjuncta facultatis loci , temporis, ſignorum, & cauſarum ? facete quidem , ſed acriter Clodiam objur-

objurgat, quæ tam familiaris fuit, ut aurum commodaret adoleſcentulo, præſertim ad flagitium; quando proinde vel eodem cum Cælio crimine obſtrictam redarguit, vel aurum non commodaſſe. Hujus præterea mulieris impudentiam exagitat, quæ accuſare veneficii audeat Cælium, quæ maritum ipſa ſuum veneno ſuſtulit; meretricis autem fidem labefactat, quæ machinatrix, & architecta ſcelerum & fabulæ ſervos ſubornavit ut in judicio adoleſcentem perderet a quo erat ſpreta.

L. Luccejum vehementer Orator laudat, & magnam hujus teſtimonio auctoritatem affert, ne ſua in domo plena integritatis, officii, religionis permiſiſſe occidi hoſpitem Dionem putetur. Pariter adoleſcentis Licinii mores crimine alienos probat. Teſtium vero ſervorum, & familiarium Clodiæ fidem quam acute proſcindit, ridendo, interrogando, terrendo. Denique apta ubique & conveniente oratione defendit Cælium, & totam hujus judicii invidiam, ſceleraque objecta retorquet in Clodiam.

PERORATIO.

PEroratio conſtat apoſtropha, & deprecatione ad Judices, ut abſolvant Cælium duabus ex cauſis: 1. Quia male accuſatur ab adverſariis graviſſima lege Plautia, ſeu de vi; cum vim non commiſerit. *n.* 70. *Dicta eſt a me cauſa*. Nec M. Camurti, & Ceſerni damnatio (quæ fuit infamis Clodiæ) eſſe debet præjudicium Cælio, quia hi lege Plautia nec tenebantur, nec damnati ſunt: ſed omnino maleficium eorum erat hujuſmodi, ut damnari eos neceſſe videretur, qua-

cumque

cumque lege eſſent accuſati. *n.* 71. *Atque hoc etiam*.

At Cælio nulla vis poteſt objici, nec aliud maleficium, quod puniri a judicibus poſſit: nam pueritiam, (eſt quædam quaſi anacephalæoſis contentionis) & primam adoleſcentiam honeſte coluit ſtudiis eloquentiæ, diſciplinis ſummorum virorum, contubernio Q. Pompeji, illuſtri accuſatione C. Antonii. *n.* 72. *M. vero Cælius*. Niſi in hoc flexu quaſi ætatis paullum hæſit fama Cęlii ex familiaritate Clodiæ. *n.* 75. *in hoc flexu*. Sed celeriter voluptatibus emerſit, ac innato mentis ardore ad gloriam, meliora ſectatus eſt; itaque jam violentia, & ferocitate ingenii depoſita, ſpem facit virtutis, ac induſtriæ futuræ, quam pro Repub. probavit duabus accuſationibus. *n.* 76. *Atque ut iſte*.

Quare adducta diſſimili comparatione Sext. Clodii, & M. Cælii judices obteſtatur Orator, ut turpiter mulieris libidinoſæ gratia hunc innocentem, & optimæ ſpei adoleſcentem condemnent, qui paucis his diebus iſtum nefarium hominem ejuſdem Clodiæ opibus abſolverunt. *n.* 78. *Quare oro*. 1. Quia ſenectus, ac lacrymæ parentis, & communis omnium parentum, adeoque Judicum ſenſus erga adoleſcentes liberos, & ſpes Reip. & merita Ciceronis poſtulant tribui miſericordiam M. Cælio. *num.* 79. *quod cum bujus*.

ANNOTATIO.

In hac peroratione artificioſe Orator colligit, quod tota oratione etiam exordio, attulit, ut Judices

dices moveret ad commiſerationem Cælii, & invidiam Clodiæ. Itaque hic abſolutus eſt, & paulo poſt factus ædilis .

PRO L. CORNELIO BALBO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

B*Albus Gadibus in Hiſpania natus , propter operam, ac fidem in bello Sertoriano probatam , civitate Romana a Cn. Pompejo donatus fuit quo tempore L.Gellius , & Cn. Cornelius Conſules legem ex Senatus ſententia tulerunt, ut cives Romani eſſent ii , quos Cn. Pompejus Imperator magnis in Hiſpania rebus geſtis de conſilii ſententia ſigillatim civitate donarat. At cum poſtea Balbus amicitia Principum , & divitiis floreret, invidus Accuſator negavit Balbum jure civitatis potuiſſe donari: quia ex fœderato populo nemo poſſet, niſi is populus fundus factus eſſet, in civitatem Romanam venire; Gaditanum autem populum, cum Balbus civitate donaretur , fundum factum non eſſe . Contra hunc Accuſatorem Cicero Balbum tuetur , aſſeritque jure , & recte factum eſſe civem Romanum .*

Quæſtio eſt in genere judiciali, an Balbus jure , & recte civitate Romana ſit donatus .

Character eſt ſubtilis , præterquam in exordio , & Peroratione , & laudatione Cn. Pompeji , vel juris Rom.

SY-

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Difficile eſt Ciceroni poſt M. Craſſum, & Cn. Pompejum perorare; qui maxima auctoritate, & uſu, & ingenio, & ſtudio Balbum defenderunt: ſed mos gerẽdus, & Cn. Pompejo, & C. Balbo, cui Cicero multum debet.

PROPOSITIO. Balbus jure, & recte civitate Romana eſt donatus.

ARGUMENTA. 1. Quia ex lege Gellia, & Cornelia licuit Cn. Pompejo civitate Balbum donare. 2. Fœdera non impediunt Balbum potuiſſe fieri civem Rom. 3. Summi Imperatores numquam dubitarunt fœderatos civitate donari poſſe, & de facto multos donarunt, etiam ſi is populus fundus non eſſet factus. 4. eſt conſuetudo civitatis, liberos, & fœderatos aſciſcere, nulla mentione fœderis aut fundi populi.

1. ARGUM. ARGUMENTATIO. Etiamſi ex lege Gellia, & Cornelia non licuiſſet Cn. Pompejo civitate Balbum donare; tamen tanti viri auctoritas nõ eſſet reprehendenda; ſed hoc ipſi licuit: quis igitur hunc accuſet?

ARGUMENT. Accuſator Balbi male interpretatur fœderatos populos fieri fundos oportere, ut quis ex iis civitate donetur: cum id non magis proprium ſit fœderatorum, quam omnium liberorum: igitur fędera non impediunt Balbum fieri civem Rom.

3. ARGUMENT. M. Marius, Cn. Pompejus pater, P. Craſſus, L. Sylla, Q. Metellus, M. Craſſus; hic Cn. Pompejus numquam dubitarunt fœderatos civitate donari poſſe, & de facto multos donarunt, etiamſi is populus fundus non eſſet factus: igitur ſummi Imperatores, &c.

ARGUMENT. Judices, populus, Senatus non ſolent de fędere, aut de fundo populo quærere; igitur eſt cõſuetudo &c.

AM-

1. ARGUMENT.
AMPLIFICATIO, ET AFFECTUS.

Auctoritas Metelli Numidici, & Xenocratis Athenienſis tanta fuit, ut non quæreretur, quod ipſis liceret. An minor erit auctoritas Cn. Pompeji, ſummis virtutibus, ac geſtis rebus eximii? Quid? ipſe contra fœdera fecerit? quæro an ſciens! nefas eſt id facere, an neſciens? quis illo homine ſcientior? nullus igitur ſit obtrectatori locus.

2. ARGUMENT.

Imperitus eſt accuſator Balbi, qui contra Majorum exempla, & prodita jura, negat fœderatos civitate, iiſque afficiendos præmiis, quæ hoſtibus, ac ſervis deferuntur. Deinde idem magis imperite jus mutandæ civitatis oppugnat, objecto Gaditanorum fœdere commentitio: nam ipſi Gaditani gloriantur Balbum ſuum, eſſe civem Roman.

3. ARGMUM.

An accuſator Balbi eſt ſapiẽtior iſtis tot, tantiſque Imperatoribus, qui fęderatos Civitate donarunt ſine fundo populo.

4. ARGUMENT.

Extant multis exemplis expreſſa facta judicum, & populi, & Senatus; quæ nemo poteſt reprehendere.

PERORAT.

1. Vocat in odium Orator invidos accuſatores Balbi.
2. Pro Balbo deprecatur judices, tum a peſona Cæſaris, & Pompeji, tum judicio Imperatorum, judicum, populi, Senatus.

EXOR-

EXORDIUM.

ET ſi duo patroni (M. Craſſus, & Cn. Pompejus) majori auctoritate, uſu, ingenio, ſtudio, quam Cicero, defenderint Balbum: tamen cum a ſe quoque defendendum putat Orator, quia ipſi plurimum debet. *n. 1. Si auctoritates.* Ac Pompejum laudans, quod ornate, graviter, & copioſe Balbum defenderit, ſibi difficilius eſſe ait poſt tantum Oratorem dicere; niſi hoc a ſe officium non modo Balbus, ſed ipſe etiam Pompejus exigeret. *n. 2. quæ fuerit.*

ANNOTATIO.

Cicero benevolentiam comparat grato ſuo animo in Balbum, & officio in Gn. Pompejum; attentionem magnitudine cauſæ, quam præſtantes viri ſuſceperunt, docilitatem propoſitione, qua ſubjungit (uti jam videbimus) quid non ſit controverſum, & conſtituit, quid verſetur in quæſtione.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio (poſt ſejunctionem, quam explicat narratiuncula de rebus geſtis Balbi, & donatione civitatis, quæ adverſarius non negat) eſt hæc, Balbus jure, & recte Civitate Romana eſt donatus. *n. 5. Ac mihi quidem.*

Diſtri-

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc quatuor; primum, quia ex lege Gællia,& Cornelia licuit Cn.Pompejo civitate Balbum donare. Secundum, quia fœdera non impediunt Balbum potuiſſe fieri civem Romanum. Tertim, quia ſummi Imperatores Rom. numquam dubitarunt fœderatos civitate donari poſſe, & de facto multos donarunt, etiamſi is populus fundus non eſſet factus. Quartum, quia eſt conſuetudo civitatis, liberos, & fœderatos aſciſcere, nulla mentione fœderis, aut fundi populi.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Ex Lege Gellia, & Cornelia licuit Cn. Pompejo civitate Balbum donare*, hoc effertur ſyllogiſmo. Etiamſi ex lege Gellia,& Cornelia non licuiſſet Cn. Pompejo civitate Balbum donare, tamen tanti viri auctoritas non eſſet reprehendenda: ſed hoc ipſi licuit: quis igitur eum accuſet?

Major amplificatur 1. ſummis virtutibus, & rebus geſtis Cn. Pompeji, *n.* 7. *ubi igitur eſt crimen?* Amplificatur 2. Metelli Numidici, & Xenocratis Athenienſis exemplo. *nu.* 11. *Audivi hoc.* Minor illuſtratur hoc dilemmate. Si quid obſtitit, quominus hoc Pompejo licuit, fuerunt fœdera, quæ vel ſcivit, vel neſcivit; ſi ſcivit, nefas eſt dicere Cn. Pompejum contra fœdera civitate Balbum

donaſſe; cujus rei teſtem Orator invocat totam rerum naturam per exclamationem, & proſopopœjam. *n.* 13. *Utrum enim in ſcientem*.

Si neſcivit, ergo Cn. Pompejus tota rerum ſcientia, & bellorum uſu clarus, eſt ignorantior homine mediocri, & librariolo, qui iſtud fœdus Gaditanum novit? *num.* 14. *Gratificatur mihi*.

Concludit invideri virtuti prẹſenti ſẹpius, quam præteritæ; at magni Pompeji auctoritatem nulla obtrectatoris voce lẹdendam eſſe. *n.*15. *Atque ut ego ſentio*.

Poſt hæc inſerta eſt propoſitionis diſtributio (ſejuncto allata eſt ſupra) ſeu ordo earum rerum, de quibus poſt Pompejum, & Craſſum dicturus eſt Cicero. *n.* 17. *omittam igitur*.

Etiam ſubjungitur quædam per deprecationem inſinuatio, ſeu præmunitio pro ſequentibus, ne lex tam gravis conſtituta videatur, ut viris bonis, & Balbo non liceat virtute, & induſtria emergere ex infimo genere. *n.*18. *At priuſquam*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Fœdera non impediunt Balbum potuiſſe fieri civem Rom.* hoc Enthymemate (ſubtilius fortaſſe, aut malitioſius ad præſentem cauſam) contorquetur: Accuſator Balbi male interpretatur fẹderatos populos fieri fundos oportere, ut quis ex iis civitate donetur; cum id non magis proprium ſit fœderatorum, quam omnium liberorum: ergo federa non impediunt Balbũ potuiſſe fieri civem Romanum.

Ante-

Antecedens exclamatione ironica arguit imperitiam Accuſatoris, qui omnium præmiorum, beneficiorumque populi Romani expertes faciat fœderatos, contra exempla Majorum. *n.*20. *Sed negat ex fœderato*.

Amplificat Orator a conſequentibus, hoc fore graviſſimum & injurioſiſſimum, non modo populo Rom. ſed etiam fœderatis populis, ſi quis poſt defenſum imperium non poſſit iis affici præmiis, quæ deferuntur ſtipendiariis, hoſtibus, ſervis. *n.* 22. *Atqui ſi Imperatoribus*.

Deinde hoc, quod afferit de fundis populi Accuſator, eſt contra jus mutandæ civitatis: quæ mutatio debet eſſe liberrima, ut civi Romano (vel exilio, vel poſtliminio, vel rejectione) liceat donari civitate a Gaditanis, ſicut & Gaditano liceat a Romanis donari civitate: quod patet exemplis. *n.* 27. *Sed cum eſt illud*. Quamquam eſt hoc diſcrimen inter Græcos & Romanos, quod his non liceat tranſire de civitate in civitatem, hoc eſt eſſe civitatis Romanæ, & cujuſvis præterea, ſed unius. *n.* 29. *Quod ſi civi*.

Atque hæc divina a Majoribus prodita jura Orator prædicat, quibus licet cuilibet(id exempla confirmant) donari Civitate, nulli eam amittere, niſi ipſe auctor factus ſit. *nu.* 31. *O jura præclara*. Objicit Accuſator exſtare quædam fędera nonnullorum populorum, quorum in fœderibus exceptum eſt ‘ ne quis eorum recipiatur civis Romanus. Reſpondet Cicero nihil hujuſmodi exceptum eſſe in fœdere Gaditano; &, ſi eſſet, ſublatum lege

S 2 Gellia,

Gellia, & Cornelia: neque illud fœdus eſſe ſacroſanctum, propterea quod populus plebsve illud non ſanxit, aut obteſtatione legis, aut pœna ſeu conſecratione capitis. *n.*32. *At enim quædam*.

Non tamen his infirmat Cicero fœdus Gaditanorum, ſed illo nihil exceptum fuiſſe, nec civitatis factam eſſe mentionem; denique nihil aliud cautum conſenſu populi, quam pacem, & conſervationem majeſtatis populi Rom. (hic obiter ridetur accuſatoris interpretatio) narratione exponit a tempore, & formula, quibus hoc fœdus ſancitum, & renovatum eſt. *nu.*34. *Nec vero hæc ratio*. Concludit parva & elegante anacephalæoſi Balbum eſſe civem Romanum, etiamſi hoc jure fœderis negarent Gaditani, aut eum repeterent. *n.*38. *Sed quid ego*. Verum id non negant Gaditani, aut jure fœderis repetunt Balbum, quem maxime volunt eſſe civem Romanum; quod conſtat ex ipſorum benevolentia in cives Romanos, & Balbum. *n.*39. *Nunc vero quid ego*.

Benevolentia Gaditanorum in cives Romanos amplificata eſt conglobatis effectis amicitiæ, & probata multis imperatoribus. *n.*40. *Teſtantur & mortuos*. Benevolentia in Balbum his argumentis patet, quod Gaditani hoſpitium cum Balbo faciant publice, quod legatos mittant, qui deprecentur ne Balbus jus civitatis amittat; quod Senatusconſulta faciant contra accuſatorem Balbi. *n.*41. *Atque hanc, judices*. Confirmatur Gaditanorum benevolentia in Balbum

ex emolumento non mediocri commendationis, & gratiæ, & multorum beneficiorum, quæ quotidie accipiunt a Balbo cive Romano. Et in fine additur iterum anacephalæoſis, *n.*43. *etenim quis eſt*.

Propoſitionis tertium argumentum, *Summi Imperatores Romani numquam dubitarunt fœderatos civitate donari poſſe, & de facto multos donarunt, etiamſi is populus fundus, non eſſet factus*, inductione oſtenditur: C. Marius, Cn. Pompejus pater, P. Craſſus, L. Sylla, Q. Metellus, M. Craſſus, hic Cn. Pompejus numquam dubitarunt fœderatos civitate donari poſſe, & de facto multos donarunt, etiamſi is populus fundus non eſſet factus: ergo &c.

Antecedens illuſtratur exemplo C. Marii tot bellis, ac magiſtratibus clari, qui M. Annium Oppium, & alios plures fœderatos, & fortes viros, civitate donavit. *n.*45. *Quos igitur prudentiſſimos*. Deinde Cn. Pompejus pater, P. Cæſium & cohortes duas Camertium: Heraclienſium legionem, P. Craſſus; L. Sylla, Maſſilienſem Ariſtonem, & ſexaginta Gaditanos; Q. Metellus, Fabium Saguntinum, Aletrinenſem; M. Craſſus, Aſdrubalem Gaditanum, Mamertinos Ovios, quoſdam Uticenſes, Saguntinos Fabios Cn. Pompejus civitate donavit. *n.* 50. *quid Cn. Pompejus*.

Propoſitionis quartum argumentum, *Eſt conſuetudo civitatis liberos & fęderatos aſciſcere, nulla mentiona fęderis, aut fundi populi*, etiam inductione oſtenditur: Judices, popu-

lus, Senatus non ſolent de fœdere, aut de fundo populo quærere; ergo &c.

1. Pars antecedentis conſtat; nam apud Judices nemo unquam ex liberis, fœderatiſque populis eſt de civitate accuſatus, aut condemnatus, quod aut populus fundus factus non eſſet, aut quod fœdere civitatis mutandæ jus impediretur. *num.* 52. *Habetis Imperatorem*.

2. Pars item conſtat: nam populus Romanus duos Oratores L. Caſſium Tiburtem damnato Cælio (licet populus Tiburtinus fundus factus non eſſet, & Titum Coponium pariter Gaditanum) damnato C. Maſſone, donavit civitate: idem populus Rom. civitate Balbum, fortem virum, non donabit, quia fundus populus Gaditanus factus non ſit? *num.* 53. *Cognoſcite nunc populi*.

Denique Senatus e fœderatis fere civitatibus multos Sacerdotes Cereris delegit, & aſcivit, nulla mentione fundi populi facta, aut violati fœderis. *num.* 55. *Cognoſcite nunc judicium*.

ANNOTATIO.

Tota cauſa, inquit, Manutius, pendet a fędere, id eſt ab interpretatione eorum verborum, ut populus fundus fieret. Aliter enim accuſator, aliter ea Cicero interpretabatur: accuſator ſic, fundum fieri populum, cum auctor eſſet ejus rei, quam alienaret: Cicero, cum acciperet unam, pluresve leges Romæ latas, ut iis legibus inpoſterum, æque, ac populus Rom. utere-

uteretur, & in populo fęderato, tamquam in aliquo fundo, leges eæ reſiderent. Verior eſt accuſatoris interpretatio; Cicero ſerviens cauſæ, ſenſum pervertit.

Itaque Orator contendit Cornelium Balbum jure, & recte civitate donatum eſſe. 1. ex lege lata a Gellio & Lentulo: ut Pompejus cui vellet, civitatem dare poſſet. 2. ex fędere, quia ſi ex fęderatis populis negatur, aliquem fieri civem Romanum, idem negabitur ex omnibus populis liberis: quandoquidem illud de populis liberis fundis commune eſt liberorum populorum, non proprium fęderatorum: & tamen ex populis liberis multi donati civitate ſunt; nec quæſitum eſt quod accuſator nunc in Balbo quærit, utrum ii populi fundi facti eſſent, an non. Deinde ſi accuſator dicit fędera eſſe ſacroſancta adeoque non violanda ſine populi conſenſu: non conſenſiſſe autem populum Gaditanum, ut Balbus civitatem mutare poſſet. Reſpondet Cicero fędus Gaditanum non eſſe ſacroſanctum, quia de eo neque ad populum neque ad plebem latum ſit: ſacroſanctum autem eſſe nihil poſſe niſi quod populus plebſve ſanxerit conſecratione capitis & obteſtatione legis. 3. Exemplo ſummorum Imperatorum, qui tam fęderatos quam liberos civitate donarunt, ſine populi conſenſu. 4. Perpetua conſuetudine civitatis Romanæ, in quam aſciti ſunt tam multi, ſine mentione fęderis, aut populi fundi.

Artificium ſeu inſinuatio Oratoris eſt, ut apte ad cauſam definiat fundum populum, ſuamque definitionem ſtabiliat lege, fędere, auctoritate, conſuetudine: quam etiam definitionem ut ratam

tam habeant judices, deprecatur 1. a perſona Cornelii Balbi, ejuſque rebus integre & fortiter geſtis. 2. A perſona Cn. Pompeji, & C. Cæſaris quibus Balbus eſt admodum charus. 3. Ab invidia adverſariorum, qui non tantum Balbum, ſed bujus etiam amicos oppugnat in hac cauſa.

PERORATIO.

IN cauſa jam aperta, & ſatis probata, 1. reſpondet Cicero invidis accuſatoribus Cornelii Balbi: quorum maledicta quidem de pecuniis, de luxuria, de Tuſculana villa, de Tribu Cruſtumina facile refellit. *nu.* 56. *Intelligo judices*. Magis Orator pertimeſcendos putat Balbo eos, qui inimici ſunt, aut invident ſuis amicis: nam inimicitias removet a perſona Balbi, qui ſemper omnes bonos coluit, omnium fortunæ, dignitatique ceſſit, neminem in communibus diſcordiis læſit, Ciceronem ſublevavit. *n.* 58. *Qui amicis L. Cornelii*.

Verum iſtiuſmodi inimicos amicorum Balbi, jubet Orator cum ipſis Ducibus, id eſt, Pompejo, & Cæſare, non cum comitatu, aſſectatoribuſque, id eſt Baldo confligere; ſuadetque eas inimicitias aut deponere, aut eas non retinere, niſi quamdiu aut proficiunt, aut certe non obſunt civitati. *n.* 59. *Non igitur a ſuis*.

2. Deprecatur Cicero judices a perſona C. Cæſaris, qui familiarem habet Balbum; cujus proinde damnatio iſti glorioſiſſimo viro abſenti erit graviſſima. *n.* 63. *Quid enim eſt*.

Subje-

Subjecta anacephalæoſi totius contentionis hoc eſt, judicio Jmperatorum, judicum, populi, Senatus de Balbo cive Romano. *n.64. Miſeremini ejus*. Concludit judices in hac cauſa non de maleficio Cornelii Balbi, ſed de beneficio Cn. Pompeji judicaturos. *n.66. Poſtremo illud*.

ANNOTATIO.

Iſta peroratio eſt perfecta recapitulatio inſinuationis, & argumentorum, propter quæ Balbus cenſeri debeat jure, & recte civis Romanus.

DE PROVINCIIS
CONSULARIBUS.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

C. Sempronius Gracchus in tribunatu legem tulit, ut provinciæ Conſulares a Senatu quot annis decernerentur, & annua tantum eſſet earum adminiſtratio. Ex ea lege Cn. Cornelius Lentulus Marcellinus, L. Philippus Marcius Conſules, retulerunt ad Senatum de Provinciis Conſularibus decernendis. Ea tum quatuor erant, de quibus variæ ſententiæ dictæ ſunt; Macedonia, cui L. Piſo; Syria, cui A. Gabinius; Galliæ duæ, quibus uno imperio conjunctis præerat C. Cæſar. Qui ante Ciceronem ſententiam dixere, id omnes, excepto P. Servilio ſpectabant.

bant, ut Cæſari, quem peſſime oderant, vel omnino totum auferretur imperium, adempta utraque Gallia, vel certe ulteriore, aut citeriore detracta, minueretur. Contradixit Cicero, ſententiam rogatus; de Cæſare, magnas res gerente, propoſita Reip. utilitate, nihil mutandum cenſuit, Piſonem autem, & Gabinium quandoquidem non modo laude dignum nihil gererent, ſed etiam provincias avare, crudeliter, ſuperbe adminiſtrarent eſſe revocandos. Itum eſt in ejus & P. Servilii ſententiam: revocati Piſo, & Gabinius, & Cæſar retentus. Manut.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an Piſo, & Gabinius ſint revocandi e provinciis Conſularibus, ille e Macedonia, hic e Syria; Cæſar autem retinendus in Galliis.

Stylus eſt mediocris ſeu temperatus.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero non affectu vindictæ, ſed Reip. poſt P. Servilium, dicit ſententiam contra Gabinium, & Piſonem.

propoſitio. Piſo, & Gabinius Iſunt revocandi e provinciis Conſularibus, ille e Macedonia, hic e Syria; Cæſar autem retinendus in Galliis.

argument. 1. Quia Piſo, & Gabinius male adminiſtrant provincias.
2. Cæſar in Galliis magnas res gerit, utilitate ſolius Reip.

ARGUMENTAT.

1. ARGUM. Piſo & Gabinius modo conjunctim, modo ſeparatim improbe, avare, crudeliter provincias vexant; igitur Piſo & Gabinius male adminiſtrant provincias.

2. ARGUM. Cæſar utramque Galliam affecto jam bello perdomuit: igitur Cæſar in Galliis magnas res gerit.

2. ARGUMENT.

Cum prius ipſe Cicero decreverit Cæſari honores propter hominis ornamenta, cur non eidem nunc quoque Gallias decernat? nam hic vir non privato commodo, ſed ſolius Reip. feliciſſime ſubjugat Gallias a nullo adhuc Imperatore Rom. domitas. Quare ſententia eorum, qui volunt Cæſari imperium minui, periculoſa eſt Reip.

3. ARGUMENTAT. AMPLIFICAT. & AFFECT.

Piſo Macedoniam permiſit excurſionibus Thraciis vexarii: exercitum Romanum paſſus eſt fame & morbo conſumi: expilavit Achajam, Dyrrhachium, Bizantium.

Gabinius avariria afflixit Syriam, exercitumque Romanum: magnas Publicanis injurias fecit; ſupplicationem à Senatu non obtinuit magna ignominia. Piſo autem de ſuis rebus certiorem facere Senatum non eſt auſus.

peroratio.

Cicero decernit Gallias Cæſari, ſpectata utilitate unius Reipubl. ——

EXOR-

EXORDIUM.

ETſi nemo dubitat, quid Ciceroni conveniat, & neceſſe ſit de provinciis ſentire: non tamen ſuam ſententiam dicit aut primus, aut ſolus, aut ex affectu doloris, & vindictæ in Piſonem, & Gabinium, a quibus vehementer eſt læſus: ſed dicit ex utilitate Reip. cum juſto ſenſu omnium, poſt P. Servilium, qui iſtos Conſules duos notavit, *N.*1. *Si quis veſtrum.*

ANNOTATIO.

Inſinuatione Orator præmunit ſententiam ſuam auctoritate P. Servilii, ac utilitate Reip. ne videatur ex affectu odii (qui peſſimus eſt conſultor) ſentire.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt Piſo: & Gabinius ſunt revocandi e provinciis Conſularibus; ille e Macedonia, hic e Syrius, Cæſar autem retinendum in Galliis.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt, 1 quia Piſo, & Gabinius male adminiſtrant provincias, 2. quia Cæſar in Galliis magnas res gerit utilatate ſolius Reip.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Piſo & Gabinius male adminiſtrant provincias*, hoc enthymemate Orator dilatat: Piſo & Gabinius modo conjunctim, modo ſeparatim improbe, avare, crudeliter provincias vexant: ergo Piſo & Gabinius male adminiſtrant provincias.

Antecedens 1. amplificatur præteritione eorum, quæ ante obtentas provincias conjunctim iſti Conſules improbi fecerunt. *n.3. Decernenda nobis.* 2. amplificatur triplici crimine, quod Piſo ſeparatim in Macedonia commiſit: iſtam enim provinciam permiſit excurſionibus Thraciis vexari. *n.4. Ad ipſas venio.* Exercitum vero Romanum paſſus eſt injuria, fame, morbo, vaſtitate conſumi. *nu.5. Jam vero exercitus.*

Tum expilavit Achaiam, Dyrrachium, præcipue Bizantium avaritia, libidine, ſacrilegiis, crudelitate afflixit, quod præteritione auget Orator, *Ib. quis ignorat Achæos.* 3. amplificatur itinere, & adventu Gabinii in Syriam, ſeu cæde exercitus Romani; item ejus avaritia, & latrociniis in adminiſtratione iſtius provinciæ, *nu.9. an vero in Syria.* Maxime perſequitur Cicero injurias Publicanis factas a Gabinio; namque hic iſtorum hominum honeſtorum, & parcorum vectigalia evertit, quibus, in his anguſtiis ærarii, ſubve-

ſubveniat Senatus neceſſe eſt. *Nu.*10. *Jam vero Publicanos*.

Concludit utrumque de provinciis diripiendum eſſe tum judicio Senatus (qui ſuperiore anno iſtos Conſules revocaſſet, ſi liber fuiſſet) tum injuſta Gabinio ignominia (quamquam hęc eſt cum Albucio communis, ſed diſſimili ratione) quando idem Senatus litteris Gabinii ſupplicationem denegavit: Piſo autem de ſuis rebus certiorem facere ſenatum non eſt auſus. *n.* 13. *Hos vero de provinciis*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Cæſar in Galliis magnas res gerit utilitate ſolius Reip.* hoc enthymemate conficitur: Cæſar utramque Galliam affecto jam bello perdomuit: ergo Cæſar in Galliis magnas res gerit utilitate ſolius Reip.

Sed ante hanc argumentationem refellit Cicero aliquos, qui cenſent Piſoni, & Gabinio prorogandas eſſe provincias, *n.*17. *atqui duas*. Refellit etiam quemdam Senatorem, qui negat Ciceronem inimicitiorem Gabinio debere eſſe, quam Cæſari; quia hic impulſor atque adjutor fuit tempeſtatis in Ciceronem excitatæ. Cui reſpondet Cicero ſe exempla clarorum virorum ſequi; Scauri, L. Craſſi; Metellorum, qui Marium tametſi inimicum, non detraxerunt é provincia, *n.*18. *qua de re dicam.* 2. Reſpondet item exemplo M. Lepidi, T. Gracchi, L. Philippi, Servilii, Luculli, Metelli; ſe cum Cæſare inimicitias deponere bono Reip. *n.*20. *Ergo ego Senator*. 3. Reſpondet ſę Cæſari, propter ejus me-

merita in Remp. non poſſe non amicum eſſe, inimiciſſimum vero hoſtibus Reip. *n.* 22. *an ego poſſum*. 4. Reſpondet exemplo ſenatus redire in gratiam cum Cæſare, ipſique honores decernere. *n.* 25. *Cur igitur expectem*.

5. Reſpondet comparatione, ſe antea ſine reprehenſione Cæſari quindecim dierum ſupplicationem, & ſtipendium exercitus, & decem legatos decreviſſe: cur jam eidem non poſſit magna Reip. utilitate utramque Galliam decernere? *n.* 16. *Sed quid eſt*.

His præmiſſis.

Antecedens Enthymematis amplificatur 1. ſubjectione, & diſtributione, quod nulla cauſa alia, velit Cęſar commorari in Galliis, niſi ut bellum perficiat, magno Reip. bono, non ſuo privato affectu. *n.* 29. *Nam ipſe Cęſar*.

Amplificatur 2. propoſita difficultate Galliam domandi, cæteris etiam domitis. *n.* 30. *Ego vero ſic intelligo*. At Cæſar (felicior C. Mario) totam fere Galliam ſubjugat, ut Germanos, Helvetios, cæteras nationes, Romano imperio timendas una aut altera æſtate ſubjugare ſolus poteſt. *n.* 33. *Itaque cum acerrimis*.

Concludit Cicero retinendum eſſe Cæſarem in Galliis, magna Reip. utilitatę, non privato commodo, *n.* 35. *quare ſit in ejus*.

Abſoluta argumentatione, confutat eorum ſententiam, qui Cæſari volunt imperium minui, ſi non adempta utraque Gallia, certe altera, vel ulteriore, vel citeriore. Nam iis, qui Cęſari ulteriorem tantum Galliam cum Syria decernit, imprudenter perturbat ſpem

belli

belli Gallici;approbat legem Vatiniam,quã ſenatus eſſe legem negat; decernit Cæſari provinciam,cui poſſit intercedi,adeoq; beneficium ſenatus violat.*n.36.nam illæ ſententiæ.*

Alter ſapientius quidem Cæſari citeriorem Galliam decernit: at ſi ante calendas Martias (ut ipſe eſt auctor) revocetur Cæſar e citeriore Gallia, offendetur populus, qui ad tempus eam provinciam Cæſari conceſſit; ſi poſt calendas, deſignatus Conſul carebit provincia, *n.37. alter belli*. Accedit hoc incommodi ad has ſententias,quod Piſo remanebit in provincia, ac Cæſar ægre feret contumeliam, ſeu diminutionem provinciæ: quare provideri debet, ne hunc fortem, ac ſummum virum offendat, & a ſe alienet ſenatus, quem eximiis honoribus affecit, & optimatibus reconciliavit: quod eſt abſurdum, & Reip. periculoſum. *n.38. attamen bis ſententiis*.

Atque eodem argumento Cicero, aut potius Cæſaris virtute fretus, reſpondet Marcellino Conſuli,timenti ne ſi Cæſari citerior Gallia non aufertur, poſtea populus uti rogatione Vatinia fecit, alteri quem volet, & quem ſenatus non volet, eam provinciam tradat. *n.39. Monemur a fortiſſimo*.

Digreditur Cicero, ſeu iterum dilabitur ad eos qui dicebant ipſum cum Cæſare non Reip. cauſa, ſed illius felicitate commotum, ſibique privatim conſulentem, rediiſſe in gratiam. Quibus oſtendit prætermiſſione ſibi amicitiam conſtitiſſe cum Cæſare ab adoleſcentia. *n.40. Sed non alienum*. Deinde in Con-

Conſulatu Ciceroni Cæſar amico animo quinqueviratum, & legationem obtulit: quamquam hæc illæ fortiter pro Rep. repudiavit. *n.*41. *Poſteaquam ſum*. Clodio quidem; ut is tribunus fieret, Cæſar favit: at hunc feciſſe Cicero excuſat, præſertim oblata legatione, qua Cicero Clodii impetum vitare potuit; aliiſque beneficiis a Cæſare acceptis pro ſuo reditu, quæ omnem penitus injuriam delere poſſunt. *n.* 42. *traduxit ad plebem*.

Quare concludit ſe per adverſarios poſſe, ſi non gloriari de amicitia Cæſaris, at grato, animo ejus acta defendere. *n.* 44. *Ego vero*.

Aut ſi inimici Cæſaris alta impugnant, certe ipſi tribunatum Clodii, omneſque hujus leges ratas habere non debent. *nu.* 45. *Nam Summi Civitatis*.

ANNOTATIO.

Quia Ciceroni detrahendi ſunt e provincia Piſo & Gabinius, retinendus Cæſar, ſapienter cavit, ne odio adverſus illos, aut erga hunc gratia adductus, ſententiam ſuam proferre videatur. Quamobrem longe a ſua & Cæſaris perſona omnem privatum affectum removet, propoſito uni co Reip. bono: profitetur enim ſummorum virorum exemplo, ſe cum Cæſare inimicitias, Reip. cauſa deponeret, ſed cum inimicitiæ numquam fuerint, opinionem injuriæ beneficio eſſe extinctam: ad hæc ſpectare, ſed dignitatem Cæſaris, Senatus concordiam, auctoritatem, conſtantiam, & perpetuam Gallici belli rationem. Cæſari vero,

ro, contra inimicos, ſic cenſet prorogandam eſſe utramque Galliam, ut multa commoda Reip. ex hac prorogatione, ex diminutione autem imperii, ignominiam, & alienatio Cæſaris a Senatu ſequi poſſit. Denique rebus geſtis, ac virtute Cæſaris amplificata, oſtendit nihil aliud tam a Cæſare, quam a ſe, expeti, niſi publicam utilitatem imperii Romani. De Piſone & Gabinio non laborat, quos conglobatis effectis in invidiam, quod non modo laude dignum nihil gerant, ſed etiam Provincias improbe, avare, crudeliter vexent.

PERORATIO.

Repetit Cicero ſummatim, quod in contentione dixit, ſcilicet Cæſarem (quidquid inimici reclament, aut reprehendant) in Galliis retinendum non privato Ciceronis, aut ipſius Cæſaris bono; ſed unius Reip. & ſenatus utilitate. *n. 87. Extremum illud.*

ANNOTATIO.

Sola anacephalæoſi argumentorum utitur Orator, quia forte ſuperfluum eſſe apud Senatores putat pluribus moveri affectibus voluntatem, quando rationum pondere convicta eſt intelligentia.

IN L. PISONEM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Cum revocati eſſent (ut loquitur Pedianus) ex provinciis Piſo & Gabinius ſententia Ciceronis quam dixerat de provinciis Conſularibus, Lentulo & Philippo Coſſ. reverſus in civitatem Piſo de inſectatione Ciceronis conqueſtus eſt, & in eum invectus. Piſoni Cicero reſpondit hac oratione quæ vehementem continet vituperationem Piſonis, tum ab ejus publicis flagitiis in Conſulatu & Provincia Conſulari, tum privatis luxuriæ, nequitiæ, crudelitatis, avaritiæ.

Quæſtio eſt in genere demonſtrativo, an L. Piſo ſit homo ſceleratus.

Genus dicendi eſt vehemens, & amplum.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Ex abrupto per indignationem, quod Piſo, nulla virtute factus eſt Conſul.

PROPOS. Piſo eſt homo ſceleratus.

ARGUM. 1. Quia impie Conſulatum geſſit. 2. Turpiter, ac nefarie provinciam Conſularem adminiſtravit. 3. Privatim multa egit nequiter, luxurioſe, crudeliter, avare.

1. ARGUM. ARGUMENT. Piſo Conſul ſceleribus Remp. & cives vexavit; igitur Piſo impie Conſulatū geſſit.

2. ARGUM. Profectio Piſonis in provinciam Conſularem, & res in ea geſtæ & reditus in patriam, ſunt cum dedecore, & ſcelere conjuncta; igitur Piſo turpiter, ac nefarie provinciam Conſularem geſſit.

3. ARGUM. Piſo omnibus eſt odio propter privata ſcelera, & ſordidas libidines, & crudelitatem, & avaritiam; igitur Piſo privatim multa egit nequiter luxurioſe, crudeliter, avare.

A M-

1. ARGUMENTAT. AMPLIFICATIO, & AFFECTUS.

Cicero propria virtute, Piſo nulla corporis, & animi dignitate magiſtratus eſt aſecutus: imo ſceleratus hic Conſul ludos compitalitios renovavit; Æliam, & Fuſiam legem,& cenſuram evertit; Ciceronem prodidit, & crudeliter in exilium ejecit. Quare non eſt Piſo Conſul, aut dignus conſulis nomine, qui tam impie patriam & cives vexavit.

2. ARGUMENT.

Diſcedentem Ciceronem omnes ſunt honore, & precationibus proſecuti, nullus Piſonem. Jam in exilio, frequentiſſimus Senatus, ſplendidiſſimis decretis Ciceronem revocavit, Piſo in provincia, amiſſo exercitu,exercitis latrociniis,nunquam auſus de ſuis rebus geſtis Senatum monere, non triumphavit. Atque inſignis eſt hæc Piſonis, & Gabinii infamia, pœnaque ſcelerum (nam exilium Ciceronis, aut mors, aut alius caſus non eſt ſupplicium bono, fortique viro) turpiſſime provincias Conſulares adminiſtrare. Tum reditusCiceronis maxime glorioſus fuit; Piſonis obſcurus,& ſine triumpho, niſi forte homo, Epicureus Piſo, diſſimili ſummorum virorum exemplo, triumphumnon cupit; epuſari, ac prædari, mavult, qua quidem re quid abjectius?

3. ARGUM.

Piſo egregius Epicuri diſcipulus, ſordidiſſimis conviviis honeſtos ludos poſtponit; denique imperite grammaticus verſum Ciceronis reprehendit, ac illo verſu præpoſtere Cæſarem & Pompejum Ciceroni offenſos dicit. Crudelitas vero Piſonis ex nece Platoris, & Robocenti, & direptione fani Jovis conſtat. Denique avaritia variis latrociniis, violatis legibus, provinciis vexatis, non ſoluto militibus ſtipendio, inviſa eſt omnibus.

PEROR.

Cicero terret Piſonem, non tam ſeveritate imminentis judicii, quam conſcientia ſcelerum, atque hanc ipſi aſſiduam eſſe furiam gaudet.

EXOR-

EXORDIUM.

INdignatur Cicero Piſonem nulla virtute factum eſſe Conſulem, ſed ſola commendatione nobilitatis; & ſimulata fronte, qua vitia ſua texit. *n.1. Jam ne vides.*

ANNOTATIO.

Deeſt procul dubio principium huic orationi: conjici tamen poteſt Oratorem dolore, & iracundia abreptum dicere incepiſſe contra Piſonem, quem vitiis corporis, & animi ſervilem atque abjectum Conſulem notat, multis ſynonimis, & enumeratione partium.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis Propoſitio eſt: Piſo eſt homo ſceleratus. Diſtributio ſeu argumenta ſunt. 1. Quia impie Conſulatum geſſit. 2. Quia turpiter, ac nefarie provinciam Conſularem adminiſtravit. 3. Quia privatim multa egit nequiter, luxurioſe, crudeliter, avare.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Piſo impie Conſulatum geſſit*, hoc Enthymema-

memate Orator explicat: L. Piſo Conſul ſceleribus Remp. & cives vexavit: ergo L. Piſo impie Conſulatum geſſit.

Antecedens 1. aſſurgit diſſimili gloriatione Piſonis, & Tullii, quod ille non ſua, ſed majorum virtute, hic ſola propria omnes magiſtratus ſine repulſa ſit aſſecutus. *n.2. Is mihi etiam.* 2. Aſſurgit diſſimili utriuſque parto, & geſto Conſulatu; nam de parto Conſulatu, a tempore, & modo indignatur Tullius dicere. *N.3. Nam quid ego.*

De geſto primum fuſa repetitione recenſet ſua præclare geſta, & acceptos honores. *n.4. Ego Calendis.* Deinde ſcelera Piſonis Conſulis in Remp. & Ciceronem civem enumerat: 1. Quod ludos compitalitios renovari per Sex. Clodium paſſus ſit, contra Senatus conſultum. *n.8. Aude nunc, o furia.* 2. Quod leges Æliam, & Fuſiam everti, ſeveritatem Cenſoriam tolli ſinuerit: quod exaggerat præſertim ab iſtarum legum, & Cenſuræ antiquitate. *n.9. Ergo his fundamentis.* 3. Quod ſervorum delectus haberi, arma in templo Caſtoris a Clodio conſtituit, Ciceronem ab eodem opprimi perfidus Piſo conſul tulerit. *n.11. Pro Aurelio.* Atque iſtius proditoris fictam excuſationem rejicit; quippe temulentus poſtea, improbiſſime reſpondendo, & turpiſſime ructando, Ciceronem domo ejecit. *n.12. Mihi vero ipſi.* 4. Quod in concione non tam Ciceronem, quam ipſum Senatum crudelitatis crimine condemnavit. *N.15. Item illo fere.* Ex hoc Orator digreditur, & Piſonem, & collegam Gabinium, & Clodium,

dium, Catilinæ ſimillimos oſtendit ab effectis, aut ipſo crudeliores; quia inſuper Ciceronem domo ſua expulerunt, & Cn. Pompejum domum ſuam evertere compulerunt. *n.15. Quid enim interfuit*. 5. Quod in eadem concione Senatum dolere vetuit, & mutare veſtem: quod crudele factum acri primum ironia, dein comparatione barbarorum amplificat Tullius. *N.17. Sed jam redeo*.

Occaſione iſtius concionis delabitur ad id quod oratione ſua Piſo dixerat. Ciceronem ſuum auxilium non flagitaſſe contra Clodium, atque ita diſceſſiſſe. Cui reſpondet ſe Conſulis, non ſtolidi Piſonis auxilio, eguiſſe. *n.18. At quærebat etiam*. Diſceſſiſſe autem, non quod (longe alia eſt cauſa Metelli, cui confligendum fuit cum fortiſſimo viro, & Conſule Mario) ſibi certamen eſſet cum ignavis hominibus, & Epicureis, quos non pertimeſcebat. *n.19. Attamen ſi conſilium*.

Sed quod ſibi alia pericula, ſeu certamina (nota allegoriam) impenderent, a Cæſare Pompejo, Craſſo, quibus ceſſit cum luctu omnium, at gratulantibus, & epulantibus iſtis Conſulibus. *num.21. Alios ego vidi*. Poſt hæc ulterius aſſurgens, ac progrediens Orator negat L. Piſonem propter ſua ſcelera Conſulem fuiſſe, aut dignum Conſulis nomine: quod inſigni amplificatione, & Conſulis definitione per negationem, & affirmationem demonſtrat. Neque enim Piſo eſt Conſul, qui lictores, & togam habet, qui tollit Senatum, qui Remp. vexat, cives prodit. *n.23. Tum etiam mentionem*. Neque Pi-

ſo eſt Conſul, qui ne ad magiſtratum quidem ullam habet animi, aut corporis dignitatem ipſa teſte Seplaſia ſive Capua. *num.25. Magnum nomen eſt*.

Hic ſubjicitur brevis, ac lepida excurſio in comptum Gabinium, unguentarios Capuanos, quos ridet Cicero, ſalva tamen ex his aliquorum gratia, quos ſibi amicos habet. *n.25. Gabinium denique*. Neque Piſo eſt conſul, qui incendit domos civium, cui nemo paret, nemo aſſurgit, nemo reſpondet. *n.26. An tu eras*. Qui improbior Gabinio, ſe colligere gratia Pompeji, & Clodium ſuum numquam deſerere voluit. *n.27. At ne tum*. Qui referre juſſus ad ſenatum de revocando Cicerone, ea ſe lege Clodia impediri dicebat, quam noverat eſſe injuſtam. *N.29. An tum erat is*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *L. Piſo turpiter, ac nefarie provinciam Conſularem adminiſtravit*, Cicero Enthymemate proſequitur. Profectio L. Piſonis in provinciam Conſularem, & res in ea geſtæ, & reditus in patriam ſunt cum dedecore & ſcelere conjuncta: ergo L. Piſo turpiter, ac nefarie provinciam conſularem adminiſtravit.

Antecedentis 1. pars, *de profectione*, amplificatur oppoſito Ciceronis diſceſſu in exilium, quem honore & precationibus omnes ſunt proſecuti. *n.31. An cum proficiſcebamini*.

Antecedentis 2. pars, *de rebus geſtis* amplificatur diſſimili populi Romani affectu erga abſentem Ciceronem & Piſonem: nam Ciceronem, tametſi exulem, frequentiſſimus

mus ſenatus, una voce, ſummo honore, ſplendidiſſimis decretis, comitiiſque revocavit. *n.34. Me calendis Jan.*

Piſo tamen imperio, exercitu, provincia nihil geſſit, quod populi ſtudium allexit: ſed contra, provinciam afflixit exercitu, & rapinis, nihil auſus de ſuis rebus geſtis ad ſenatum ſcribere, ex provincia conſulari non triumphavit. *n.37. Confer nunc*. Atque refellit Cicero, & acute irridet Piſonis reſponſum, qui ſe ajebat de victoriis ſuis ad ſenatum ſcripſiſſe: cum interim provinciam vexaſſet, & oppida, & exercitum amiſiſſet, ejus impudentiam amici litteris ſuppreſſis condemnaſſent, denique ut in urbe nequior, ſic in provincia paulo demiſſior fuiſſet, quam Gabinius, qui a ſenatu ſupplicationem per litteras poſtularat. *N.39. Ne tum quidem*.

Quare exclamatione concludit Cicero, & indignatur ſuam exulis fortunam deprimi, iſtorum vero proconſulum res geſtas, ac ſcelera extolli. *Nu.41. O Dii immortales*. Mox fuſiſſime excurrens, negat auctoritate ipſorum Epicureorum, exilium, aut mortem, aut naufragium, aut aliquod eſſe ſupplicium putandum, quo affici caſu ex aliquo, etiam boni viri, forteſque poſſunt. *num. 42. An ego, ſi te*.

Confirmat exemplis M. Reguli, C. Marii, M. Marcelli. *n.43. Nec mihi ille*. At ſupplicium eſſe ait nocenti, & conſcio ſcelerum & fraudum Piſoni quidem, qui famam & dignitatem amiſit, qui ſcribere ad ſenatum non eſt auſus, qui ex provincia

non triumphavit, uti imperatores alii. *n.*44. *Quæ eſt igitur pœna*.

Et Gabinio, cujus litteris ſenatus non credidit, cujus Conſulatus eſt odio omnibus, cujus furor, & inſania, uti Piſonis, eſt ſempiterna. *nu.*45. *Dii immortales*. Atque hæc ſupplicia, & pœnas ſcelerum infligi a Diis oſtendit fabulis, ut primum creſcat Piſonis inſania, qui exercitum Romanum non modo non amiſit, ſed etiam dimiſit contra leges, jura, exempla, famam. *n.*46. *Hæc ego ſemper*. Deinde creſcat Gabinii furor, qui direpta Syria, ſeipſum & exercitum Rom. contra leges, regi Ægyptio vendidit. *N.*48. *Ecce tibi alter*.

Antecedentis 3. pars, *de reditu Piſonis in Patriam*, amplificatur comparatione reditus Ciceronis, quem ipſe deſcribit ex concurſu, & feſta gratulatione totius Italiæ (per enumerationem,) & ſua domo reædificata. *n.*15. *Sed quoniam fortunarum*. Piſo redit amiſſo exercitu, obſcurus, a nullo invitatus. *n.*53. *Habes reditum meum*. Cui ne legati quidem ipſius, aut Candidati obviam iverunt. *Ib. o familia*.

Præcipue Cicero Piſonem vituperat, quod ex provincia Conſulari ſine triumpho redierit: ac primum jocatur qua porta urbem intrarit nobilis imperator. *n.*55. *Sic iſte a tanto*. Deinde acuto dilemmate perſtringit Piſonem, qui dixerat in ſenatu ſe numquam triumphi cupidum fuiſſe: vel enim hunc per tot ſcelera triumphi cupiditas, vel prædæ ad expetendam provinciam rapuit: non trium-

phi,

phi, ut profitetur homo abjectus; ergo prædæ. *n.56. at Audiſtis*.

At facetus Orator philoſopho Piſoni opponit ſummos viros, qui ex provinciis Conſularibus cupidiſſime triumpharunt. *N.58. Non eſt integrum*.

Facetiſſime proſopopęja inducit Piſonem, qui præceptis Epicuri doceat, ac hortetur generum Cæſarem, avidiſſimum gloriæ, ſupplicationes non petere, aut triumphos, ſed, exemplo ſuo, provincias expilare. *n.59. Sed quoniam prœterita*.

Poſt has facetias ſerio axclamat in ſordidum Piſonem, qui triumphum contemnit, diſſimili exemplo L. Craſſi, L. Cottæ, M. Piſonis: ac brevi anacephalæoſi tres enthymematis partes concludit. *N.62. O tenebrœ*.

Propoſitionis tertium argumentum, *Piſo privatim multa egit nequiter*, *luxurioſe*, *crudeliter*, *avare*, hoc enthymemate inſectatur Orator: L. Piſo eſt odio omnibus propter ſua ſcelera, & ſordidas libidines, & crudelitatem, & avaritiam; ergo L. Piſo privatim multa egit nequiter, luxurioſe, crudeliter, avare.

Antecedens diſtributione ornatur, *n.64. nunc etiam in hac*. Urgetur etiam ironice conſcientia Epicurei Piſonis, qui vel non audebit ad ludos Cn. Pompeji accedere vel ſpectacula conviviis poſtponet. *N.56. fac hujus odii*.

Iſta porro luxurioſi Piſonis ſordidiſſima convivia lepide Orator deſcribit hypotipoſi. *N.67. Luxuriam autem*. Confirmatque teſti-

monio Menedemi, qui verſibus libidines Piſonis ſcripſit: quamquam ab hoc erudito poeta; & honeſto Epicureo omnem Cicero impudicitiæ invidiam removet, quam in Piſonem, nequam diſcipulum confert. *n.68. Dicet aliquis*. Occaſione verſuum Menedemi prolixe digreditur Cicero in hunc verſum a ſe ſcriptum, *Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ*: quo verſu dixerat Piſo offenſos eſſe Pompejum & Cæſarem. Primum jocoſo dialogiſmo Orator explicat Piſoni ſenſum hujus verſus. *n.72. Sed idem caſus*. Deinde tantum abeſt, ut propter hunc verſum iratus fuerit Ciceroni Pompejus, a quo hic fuerat tot voluminibus laudatus; quin potius Ciceronem Pompejus ſemper dilexit, & ipſi opem ferre voluit, crudeliter obſiſtentibus improbis, & nefarie hunc a Cicerone alienantibus. *N.73. Omitto nihil*.

Tum Cæſar, licet aliquando ſententia, tamen voluntate numquam fuit alienus a Cicerone; quem toto tempore Conſulatus participem fecit conſiliorum, quemque ſimul cum Pompejo revocavit ab exilio. *nu. 79. Ego C. Cæſarem*.

Imo fac, id quod non fuit, Ciceroni iratum fuiſſe Cæſarem; certe ipſa virtus, quæ communiter Cæſarem, & Ciceronem conjungit Reipub. hos inter ſe copularet, & contentionem omnem, vel diſſenſionem componeret. *N.81. Deinde hoc ita*.

Concludit Cicero, & comminatur ſe propter hanc Cæſaris amicitiam non parciturum eſſe Piſoni, qui id ſperat, & requirit.

rit. *Numer.* 82. *Quod quidem tu.*

Crudelitas Piſonis conglobatis effectis, & adjunctis exaggeratur. 1. Nece Platoris. *n.*83. *An vero tu parum.* 2. Nece Robocenti, & cæterorum legatorum, & bello Denſeletis illato, ex quo multa mala provinciæ contigerunt. *n.*84. *Idemque tu.* 3. Direptione fani Jovis Velſuri, qui hoc ſcelus in milites Romanos expiavit. *n.*85. *A te Jovis.*

Avaritia Piſonis ſimiliter coacervatis criminibus, & frequenti repetitione, vel præteritione exagitatur: 1. grandi pecunia Romæ in quæſtu relicta, prætextu vaſarii: Fuſidio item, equite Rom. ad inſtar ſervi, debitoribus Piſonis addicto: tum exhauſtis provinciæ civitatibus per triennium exacto omni frumento. *n.*86. *quid avaritia.* 2. judiciis ad turpe lucrum converſis, & armorum officina ad quæſtum. *n.*87. *quid ego rerum.* 3. impoſitis vectigalibus, venditis officiis, aliiſq; militiæ criminibus, ac mœrore Piſonis ad deſtinatum ſucceſſorem provinciæ, quam nondum penitus exhauſerat. *n.*88. *quid vectigalem.*

4. Violata lege Julia. *n.*90. *mitto aurum.*

5. Vaſtatione Ætoliæ, atque urbibus captis, dimiſſoque exercitu. *nu.*91. *Ætoliam, quæ.*

6. Præpoſtero Piſonis (exemplo Albutii) trophæo: cujus ſummum decus fuit, (odio ſuorum militum, quibus non perſolverat ſtipendium) quæri ad necem, ni fugiſſet nocte, comminuta interim ejus ſtatua. *n.*82. *Atque ut duorum.*

ANNOTATIO.

Cicero Piſonem inſectatur acerrime, tum a publicis ejus criminibus in Conſulatu, & provincia Conſulari, tum privatis nequitiæ, libidinum, crudelitatis, avaritiæ. Itaque vexatam impie Rempub. & afflictos cives ab iſto Conſule perfido, ac ſtolido indignatur: 1. amplificatis ejus nefariis conſiliis, ac conatibus cum Gabinio, & Clodio; 2. comparatione ejus Conſulatus cum rebus geſtis Ciceronis; 3. coacervatis ejus ſceleribus, propter quæ Conſulis nomen numquam meruit. Turpitudinem autem Piſonis, & dedecus ex provincia Conſulari, perpetuo joco, ac mordacibus facetiis Orator proſequitur: modo ejus diſceſſum e patria, vel abſentiam, vel reditum carpit ut obſcurum, ſine laude & populi ſtudio, ſine triumpho, hiſque ſplendide opponit ſuos honores, quando abiit in exilium, quando abſens fuit, quando in urbem rediit: modo falſe ridet Piſonis reſponſa, & litteras ad Senatum de ſuis victoriis: modo pungit acute cupiditatem provinciæ, non triumphi cauſa, ſed præda; iſtiuſque Epicurei ſtultam philoſophandi rationem lepida proſopopœja condit: modo ſerio ejus inſaniam, ac furorem, auctoribus Diis exponit: Jam privata ſcelera partim joco, partim ſerio redarguit. Primum nequitiam Piſonis ex odio omnium probat, & ſordidas libidines feſtiva hypotipoſi, ac teſtimonio Menedemi Epicurei, tum hoc loco interſerit digreſſionem de ſuo verſu callide, ut non modo Pompejum placare, ſed etiam Cæſarem conciliare ſibi poſſit, adverſus Piſonem:

nem: Piſo enim invectus erat in Ciceronem fiducia Cæſaris generi, qui tum Gallias obtinebat: Deinde crudelitatem Piſonis triplici ex capite ſtriſtim complectitur. Poſtremo avaritiam conglobatis undique argumentis, acerrima interrogatione, repetitione, præteritione u get, excutit, amplificat, indignatur, increpat. In fine ut acerbitatem reprehenſionis mitiget, aut tædium auditorum allevet, jucundum apparet triumphum Piſoni imperatori ex provincia Conſulari redeunti.

PERORATIO.

Cicero Piſonem terret metu ſeverioris legis, ac judicii, quod ipſi imminet ob provinciam male tractatam. *Num.94. Quæ cum ita ſint.* Quamquam non adeo Piſonem terrere vult Cicero iſta judiciorum damnatione, quæ poteſt, ut exemplis patet, accidere etiam innocenti. *num.95. equidem, ut paulo.*

Sed maxime terret odio omnium mortalium, & conſcientia ſcelerum, quæ præclara anacephalæoſi objicit in os miſeri & damnati Piſonis, *n.96. an ego expectem.* Confirmat Cicero non eventis judiciorum, ſed factis, Piſonis fortunam ponderari, ac damnari. *N.98. an tu mihi.*

Denique amarus Orator non tam optat, & eveniſſe gaudet inimico ſuo Piſoni hanc judiciorum pœnam (quod poteſt eſſe improbis, & probis commune ſupplicium) quam illam carnificem, & aſſiduam furiam, viri

ſcelerati, & omnia pertimeſcentis conſcientiam. *n.99. Numquam ego ſanguinem.*

ANNOTATIO.

Conficitur hæc Peroratio inſigni enumeratione, ſeu recapitulatione omnium, quæ per totam orationem ſunt ſparſa, tum affectu odii in Piſonem, non tantum publici, ſed & privati Ciceronis, qui lætatur eveniſſe iſti ſceleratiſſimo viro, & ſibi inimiciſſimo, longe gravius ſupplicium, quam eſſe poſſit iſta judiciorum, ac ſeveræ legis damnatio, & pœna quæ ipſi imminet.

PRO T. ANNIO MILONE.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

T*Annius Milo, & P. Plautius Hypſæus, & Q. Metellus Scipio Conſulatum petierunt, non ſolum largitione palam profuſa, ſed etiam factionibus armatorum ſuccincti. Miloni, & Clodio ſummæ erant inimicitiæ: quod & Milo Ciceronis erat amiciſſimus, in reducendoq; eo enixe operam Reip. dederat: & P. Clodius reſtituto Ciceroni erat infeſtiſſimus, ideoq; ſummo ſtudebat Hyſpæo, & Scipioni contra Milonem: ac ſæpe inter ſe Milo, & Clodius cum ſuis factionibus Romæ depugnaverant. Præterea in eumdem annum Conſulatum Milo, Clodius Præturam*

turam petebat, quam debilem futuram Conſule Milone intelligebat. Deinde cum diu tracta eſſent comitia Conſularia, perficique ob ipſas candidatorum contentionem non poſſent, Milo Lanuvium, ex quo erat Municipio, & ibi tum Dictator, profectus eſt ad flaminem prodendum. Poſtero die occurrit ei circa horam nonam Clodius paulo ultra Bovillas, rediens ab Aricia, prope eum locum, in quo bonæ Deæ ſacellum eſt. Vehebatur Clodius equo, Milo rheda: Clodio erant ſervi XXX. fere expediti, Miloni multo plures, inter quos gladiatores quoque erant, qui cum in ultimo agmine tardius irent, cum ſervis P. Clodii rixam commiſerunt: ad quem tumultum cum reſpexiſſet Clodius minitabundus, humerum ejus gladiator romphea trajecit, inde cum orta eſſet pugna plures Miloniani accurrerunt, Clodius vulneratus in tabernam proximam Bovillano delatus eſt. Milo ut cognovit vulneratum Clodium, cum ſibi periculoſius illud etiam vivo eo futurum intelligeret, occiſo autem magnum ſolatium eſſet habiturus, etiamſi ſubeunda eſſet pœna, exturbari tabernam juſſit: atque ita Clodius latens extractus eſt, multiſque vulneribus confectus. Cadaver ejus in via relictum, poſtea ante primam noctis horam lecto Romam perlatum deinde ab uxore Fulvia, & Sext. Clodio cum concione, in roſtris, denudatis vulneribus toti populo expoſitum ad commiſerationem, & ad Curiam concrematum fuit. Quo igne, & ipſa quoque curio flagravit. Incendium Curiæ majorem aliquanto indignationem civitatis moverat, quam interfectio Clodii. Itaq; Milo, quem opinio fuerat iviſſe in voluntarium exi-

lium, invidia adverſariorum recreatus, nocte ea redierat Romam, qua incenſa erat curia: petebatque nihilo deterius Conſulatum. Aperte quoque tributim in ſingulos millia aſſium dederat, ad defendendos de ſe rumores. Interea Romæ, quoniam propter eos tumultus comitia conſularia fieri non poterant, alii ex aliis inter reges fiebant, Senatus conſultum factum eſt, ut Cn. Pompejus delectus tota Italia haberet, videretque ne quid detrimenti Reſp. caperet. Poſtea quando factus eſt Conſul. accuſatus eſt Milo, nova Pompeji lege, de vi, ab Appio majore, M. Antonio & P. Valerio nepote. Reſpondit eis unus Cicero non ea qua ſolitus erat, conſtantia, Clodianorum clamore deterritus. Excepta eſt ejus oratio, quæ hodie non exſtat; ſcripſit vero hanc ita diligenter, ut Pedianus jure primam putet, Quintilianus pulcherrimam, & nobiliſſimam appellet. Imo ſcribit Hermolaus, cum quidam Miloni Maſſiliæ hanc Ciceronis orationem recitaſſet, tum eum dixiſſe. O. M. Tulli, ſi ſic dixiſſes, non ederet Maſſiliæ barbatos piſces Milo. Cæterum cauſam damnationi ipſi Milo præbuit, qui huic de ſe judicio magno animo affuit, & nec comam, nec veſtem reorum more mutavit, quam ob cauſam judices in ſe non parum commovit.

Quæſtio hujus orationis eſt in genere judiciali, an jure Milo occiderit Clodium.

Stylus eſt gravis, & copioſus.

S Y-

SYNOPSIS.

EXORD.	Ab adjunctis judicii, quæ Ciceroni, ac Miloni plus afferunt fiduciæ, quam timoris.
PROPOS.	Jure, & cum laude Milo occidit Clodium.
ARGUM.	1. Quia Clodius fuit inſidiator Milonis. 2. Clodius ſceleratus vir, & pernicioſus Reip. fuit.
CONFUTATIO.	Præjudicia, quæ jactant adverſarii, non ſunt contra Milonem. Nam plures qui occiſum a ſe hominem fatebantur, abſoluti ſunt vel a populo Romano, vel a Senatu, vel a Diis ipſis: quin ipſæ XII. tabulæ, & lex naturæ, & Cornelia, non vetant ſicarium, ſeu inſidiatorem jure interfici. Deinde Senatus quid judicavit? vim eſſe factam; ſed non contra fas a Milone. Tum Pompejus ſapienter novam quæſtionem tulit, non propter controverſiam facti, aut dignitatem mortui, aut propter locum in quo cæſus eſt Clodius; ſed propter diſceptationem juris, temporiſque rationem ut integra cauſa judicibus ſelectis traderetur.
NARRATIO.	Luce clariores ſunt inſidiæ Clodii, a propoſito ejus fine, & ſuſcepto itinere, & loco pugnæ, ceteriſque adjunctis.

1.ARGUM.
ARGUMEN.

Clodius multas habuit cauſas inſidiandi Miloni; Milo nullam habuit cauſam inſidiandi Clodio: igitur Clodius fuit inſidiator Milonis.

ARGUM.

Laus eſt ſceleratum virum, & pernicioſum Reipub. civem occidere: ejuſmodi fuit Clodius: igitur cum laude Milo occidit Clodium.

1. ARGUMENTAT.
AMPLIFICATIO, ET

Utilitas, odium, violentia, impunitas, magnæ ſunt inſidiandi cauſæ: quæ non in Milone, ſed in Clodio fuerunt. Nam Clodius ſperabat, Milone interfecto, ſe Prætorem eſſe futurum, & legibus improbis Remp. vexaturum: Milo, vivo Clodio, Conſul fuiſſet, & iſtius furorem Prætoris frænaſſet magna cum laude. Clodius oderat Milonem defenſorem Ciceronis, repreſſorem ſcelerum, accuſatorem ſuum: odium Milonis in Clodium, commune fuit omnibus viris bonis Clodius ſæpe vim fecit in Ciceronem, in Hortenſium, Vibienum, Pompejum, Papirium: Milo nemini violentus fuit, neque adeo ipſi Clodio; quem multis occaſiouibus, opportuno tempore, & loco, & omnium bonorum voto potuit occidere. Clodius ex impunitate, ſæpe judicia, pœnaſque contempſit, & palam dixit, triduo, ad ſummum quatriduo periturum Milonem; & vero profectus ex urbe eſt tertio ipſo die, nulla cauſa alia, expeditus, in equo, lecta ſervorum manu; & cognito Milonis reditu, hunc veſperi, ante fundum, locum pugnæ aptum, ſubito adortus eſt; Milo nunc reus facti, ex neceſſitate ivit Lanuvium,

AF-

AFFECTUS.

multis impedimentis, rheda, uxore, & cum nihil conjicere poſſet de itinere Clodii, debuit iniquo loco, & tempore, & comitatu pugnare. Quod ſi imparatus Milo occidit Clodium: ita evenit feliciter. Si Milo ſervos manumiſit nihil quæſtione opus, ubi facti confeſſio. Si Appius quæſtiones habuit; at non legitime. Huc adde conſcientiæ vim, ac fiduciam, qua imperteritus rediit Milo; & fortitudinem, qua ſparſos de ſe rumores contempſit.

2. ARGUMENTAT.

Iterum, iterumque gloriatur Milo ſe, clarorum virorum exemplo, occidiſſe pernicioſum, ac ſceleratum Clodium; cujus quidem cædis mercedem expectat in grata civitate. Nam fuit hæc inſignis populi Rom. felicitas, ut Clodius, qui ſequenti anno Prætor evertere Remp. ſtatuiſſet, a forti viro Milone necaretur. Quamquam non tam ſingulari Milonis virtute, quam Deorum providentia, & æquitate necatus eſt Clodius, etiam ante ſacras aras, quas polluit; & ſine honore ſepulturæ.

PEROR.

Cicero miſericordiam judicum expoſcit, tum a perſona Milonis, qui vir eſt fortis, & amans Reip. tum a ſua; quia per Milonem revocatus eſt in patriam. Ipſi vero Miloni Cicero amorem ſuum teſtatur omni dolore, & officio, atque etiam caſu propoſito.

EXOR-

EXORDIUM.

DIcere incipit Cicero ab adjunctis hujus judicii, quæ ſibi, & Miloni plus afferunt fiduciæ, quam timoris. Timoris quidem cauſæ ſunt duæ: 1. eſt ille timor, quem ipſi natura attribuit initio dicendi, quique objecta Milonis fortitudine videri poſſit turpior. 2. eſt nova judicii forma, ac præſidium militum: utramque timoris cauſam prolepſis elevat. *n.* 1. *Etſi vereor*. At fiduciæ quinque ſunt cauſæ, quas diſtributione ſubjicit: 1. eſt, Cn. Pompeji ſapientia, ac juſtitia. *n.* 2. *Sed me recreat*. 2. Eſt multitudo, & accurſus civium ad hoc judicium. *n.* 3. *Reliqua vero*.

3. Adverſariorum clamor, & furor, & incendium curiæ. *Ib. Unum genus eſt*. 4. Eſt (quæ apoſtropha, & cohortatione effertur) ſtudium judicum erga fortes, & bonos cives. *n.* 4. *Quamobrem*. 5. Eſt (quam allegoria ornat) Milonis fortitudo contra improbos. *n.* 5. *Quid enim nobis*.

ANNOTATIO.

Hoc exordio nihil callidius, nihil elaboratius. Arripit undique fiduciam Orator in ea cauſa, in qua ipſe timorem ſuum tegere non poteſt, ac modo ſe inſinuans in benevolentiam Cn. Pompeji (quem iſto fortaſſe præſidio Miloni adverſum videbat) modo frequentem populum concilians, ac judices, vel a ſua, vel Milonis, vel adverſariorum perſona, certam expectati judicii ſpem concipit.

CON-

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: Jure Milo occidit Clodium.

Diſtributio, ſeu argumenta ſunt hæc duo: Primum, quia Clodius fuit inſidiator Milonis. Secundum, quia Clodius ſceleratus vir, & pernicioſus Reipub. civis fuit. *n.6. Quamquam in hac cauſa.*

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propoſitionis primum argumentum, *Clodius fuit inſidiator Milonis*, deducitur hoc enthymemate: Clodius multas habuit cauſas inſidiandi Miloni; nullam habuit cauſam Milo: igitur Clodius fuit inſidiator Milonis.

Verum Otator ante argumentationem præmittit, confutatque tria hæc præjudicia: primum, nefas eſſe eum vivere, qui hominem a ſe occiſum eſſe fateatur. Secundum, Milonem jam eſſe damnatum judicio ſenatus. Tertium, eumdem Milonem eſſe damnatum etiam ſententia Cn. Pompeji.

Primum præjudicium refellitur inductione, ſeu exemplis plurium, qui jure homines occiderunt: nam populus Rom. abſolvit Horatium, qui interfectam a ſe ſororem fatebatur,

tur. *num.7. ſed antequam*; P. Africanus non condemnavit interfectorem T. Gracchi, neque ſenatus Ahalam, Naſicam, Opimium, Marium. *n.8. niſi vero exiſtimatis*. Poetarum fabulæ Oreſtem, qui patris ulciſcendi cauſa matrem necavit, a Dea abſolutum ferunt. *Ibid. Itaque hoc*.

Leges etiam ſeu 12. tabulæ furem, eumve, qui nobis vim affert noctu vel diu, occidi non vetant: ut patet exemplo Cluſii, qui ab adoleſcente milite, cui vim afferebat, jure interfectus eſt. *n.9. Quod ſi duodecim*.

Imo lex eſt iſta naturæ vim vi repellere: & lex eſt Cornelia, ſicarium, ſeu inſidiatorem jure interfici poſſe. Antitheton compar, repetitio hunc locum exornant. *n.10. inſidiatori vero*.

Secundum præjudicium convellitur contradictione, quia ſenatus teſtimonio etiam Munatii, qui invidioſe auctoritatem Ciceronis criminatur non ſententiis ſuis ſolum, ſed etiam ſtudiis comprobavit cauſam Milonis; id eſt, Senatus judicavit quidem hanc cædem quia vis facta eſt, eſſe contra Remp. ſed vim a Milone factam, aut Clodio (quem e Repub. eſſe ſublatum approbat) contra fas necem eſſe illatam non judicavit. *n.12. Sequitur illud*. Quod ſi ſenatus quæſtionem novam haberi voluit de hac cæde, id propter vim factam neceſſario (uti alias in cauſa Opimii, Naſicæ, Marii) contigit, & propter interceſſionem tribuni Munatii. n.13. *Hanc vero quæſtionem*.

Tertium præjudicium ruit contra adverſarios

ſarios ipſo Pompeji conſilio, qui quæſtionem hanc novam tulit non propter controverſiam facti, ſed propter diſceptationem juris, id eſt, quæſtionem inſtituit non de cæde quam fatetur Milo; ſed de jure, quo Milo defendi poſſit recte occidiſſe Clodium. *nu.15. At enim Cn. Pompejus*. Neq; porro quæſtionem hanc inſtituit Pompejus ſua ſponte propter dignitatem occiſi Clodii: quia (comparatio eſt majorum) nulla fuit nova quæſtio inſtituta de cæde clariſſimorum virorum, P. Africani, & M. Druſi. *n.16. Nam illud dicit*. Neque quæſtionem inſtituit propter locum, ubi cæſus eſt Clodius: quia hic in eadem iſta Appia via ornatiſſimum equitem Rom. M. Papirium interfecit. *n.17. Niſi forte magis*. Quin idem Clodius (qui Ciceroni, tam ſæpe & ubique locorum inſidiatus eſt) in veſtibulo ipſo ſenatus ſervum collocavit ad interficiendum Pompejum: nulla interim nova quæſtione de eis factis decreta. *num.18. Sed quid ego*. Concludit parva anacephalæoſi,& ironica inductione Pompejum hanc quæſtionem non tuliſſe propter necem Clodii, quam nemo luget. *n.20. Sed ſtulti ſumus*. Sed ſapienter tuliſſe (nota inſinuationem)temporis ratione, & pluribus ex cauſis: maxime proſpecta fortitudine, & æquitate ſelectorum judicum in hac cauſa, in primis L.Domitii, quem præeſſe voluit huic quæſtioni contra populares furores. *n.21. Non fuit ea cauſa*.

Confutatis prejudiciis tranſit Orator anacephalæoſi, & præponit argumentationi etiam narrationem, quæ ſit ſedes, ac funda-

men-

His præmiſſis, quæ miro artificio ſerviunt argumentationi.

Antecedens enthymematis, *Clodius multas habuit cauſas inſidiandi Miloni*, *nullam habuit cauſam Milo*, amplificatur aperta enumeratione ipſarum cauſarum, & diſſimili collatione utriuſque perſonæ.

Prima cauſa, quam habuit Clodius, inſidiandi Miloni fuit utilitas; quia Clodius Milone interfecto prætor fuiſſet, & legibus, quas tota jam urbe ſparſerat, nihil non audacter, ſcelerate, impune, convenientibus aut adjuvantibus Conſulibus, contra Remp. *n.* 32. *Quonam igitur pacto*. Interſeritur falſa excurſio in Sext. Clodium, qui liberarium iſtarum legum domo Clodii extulit, & incendii curiæ auctor fuit, & cruentum cadaver P. Clodii noctu crudeliter expoſitum reliquit. *n.* 33. *Exbibe quæſo*. Contra; ab inſidiis nulla utilitas Milonis fuit, quia vivo Clodio Conſul fuiſſet, & iſtius Prætoris furores ſumma cum gloria fregiſſet: quę quidem gloria, quoniam jam iſtius morte ſublata eſt, non modo nihil prodeſt, ſed obeſt etiam P. Clodii mors Miloni, *n.* 35. *P. Clodii Præturam*.

Secunda cauſa, quam habuit Clodius, inſidiandi Miloni, fuit maximum odium P. Clodii in Milonem; nullum Milonis in P. Clodium umquam odium fuit, niſi commune: quid enim odiſſet Clodium Milo, ſegetem (ut jam dictum eſt,) ac materiam ſuæ gloriæ? Milonem oderat Clodius, defenſorem Cicęronis, repreſſorem ſcelerum, accuſatorem ſuum. *n.* 36. *Ac ſi valuit odium*.

Ter

Tertia cauſa, quam habuit Clodius, inſidiandi Miloni, fuit conſueta violentia: nam Clodius ſæpe vim fecit, numquam Milo. Clodius vim fecit, quando Ciceronem vi, non juſta cauſa, ejecit; quando pene Hortenſium, ipſum vero Vibienum, qui Ciceroni aderant, interfecit: quando ſocius Catilinæ fuit: quando inſidiatus Pompejo, & Ciceroni eſt; quando Papirium necavit, & nuper rurſus pene Ciceronem. Atque inciſim hæc Orator congerit, ut majorem argumento vim addat. *n.* 37. *Reliquum eſt*.

Milo adeo vim numquam fecit; ut multas occaſiones (quas repetitio enumerat) occidendi Clodii prætermiſerit. Nam Milo potuit impune occidere Clodium, quando revocanti Ciceronem toti Italiæ, & clariſſimis viris, Lentulo, Pompejo, de reditu Ciceronis legem ferentibus, reſtitit Clodius, crudeliſſima in foro cæde facta. *nu.* 36. *Quid ſimile Milonis*.

Potuit occidere opportuno rempore & loco, & omnium bonorum voto; quando Clodius impetum fecit in Pompejum, & a M. Antonio pene confectus eſt, aut in comitiis ab ipſo Milone fugatus ad Tiberim: *nu.* 41. *quid? privato Milone*.

Concludit Cicero pulcherrime a majori ad minus, Milonem non attuliſſe vim aut necem Clodio, *n.* 42. *quem igitur*. Confirmatur Concluſio ab imminente comitiorum die, quo quidem tempore Milo, & omnes qui ſapienter Conſulatum petunt, offendere fragilem populum metuunt, aliqua vi aut

cæde

cæde relata, *Ibidem. præſertim judices*.

4. Cauſa, quam habuit Clodius, inſidiandi Miloni, fuit impunitas, quam Clodius ſperabat, quippe qui ſæpe judicia pœnaſque contempſerat: Milo hanc non ſperabat, qui etiam nunc reus eſt facti, aut præclari, ſi perniciosum civem ſuſtulit, aut certe neceſſarii, ſi vitam ſuam defendit, *num.* 44. *quid? quod caput*.

Hæc impunitatis ſpes confirmatur verbis, ac confeſſione ipſius Clodii, per præteritionem, & apoſtropham ad judices, *n.*45. *ſed quid ego.* Ipſa vero confeſſio convicta eſt duobus adjunctis, temporis, & loci. Ac temporis quidem: quia tertio ipſo die, quo dixerat Clodius periturum Milonem, ipſe ex urbe profectus eſt, ſine cauſa, cum cauſa etiam remanendi, nempe ut concitatam concionem ſuam ſedaret. At Miloni proficiſcendi iſto die Lanuvium non ſolum cauſa, ſed etiam neceſſitas fuit, ob ſtatuta ſacrificia. *Ib. quemadmodum igitur*. Deinde ſcivit Clodius facillime ex Patina, aliiſque permultis, Milonem fore eo die in via: cum de reditu Clodii nihil ſuſpicari potuit Milo; quantumvis quæſierit, *n.* 47. *quid ſi ut ille*.

Nam quod Arrius, & Caſſinius dicunt corruptos a Milone, ut id ſciret, ſervos Clodii; id quidem licentia concedit Cicero: verum iſtorum hominum teſtimonio, qui comites ſunt Clodii, & antea etiam falſum dixerunt, elevat. *Ibid. Milo de Coldii*.

Quin horum teſtimonia pro ſe Cicero, ac pro Milone interpretatur: quia ſi Clodius in Alba-

Albano fuit iſto die manſurus propter Cyri mortem; igitur Miloni, & Ciceroni (quem auctorem cædis faciunt adverſarii, eſtque parva digreſſio) reditus Clodii fuit ignotus. *n.*48. *Videte judices*. Igitur Clodius, quando quidem non manſit in Albano, revera rediit Romam non propter mortem Cyri, quem pridie morientem reliquerat; ſed ad inſidiandum Miloni, quem appropinquare audiebat, *n.* 49. *nunc perſequar*. Confirmatur, & patet ipſa res (etiam conceſſione) ex feſtinatione Clodii, *n.* 50. *ſit ita factum*. Contra abſolvitur Milo omni ſuſpicione inſidiarum a loco, & tempore, quia hic ſi de inſidiis cogitaſſet, noctu ſubſtitiſſet ad monumentum Baſilii (invidioſo ſcilicet loco, & tempore ſuſpicioſo ad cædem Clodii) neque illi ante fundum occurriſſet, *n.* 51. *noctu invidioſo*. Itaque perſpicua repetitione argumentorum ſuperius allatorum concludit Orator probabiles eſſe inſidias Clodii, non Milonis. *n.* 52. *Video adhuc conſtare*. Jam vero ſuperior confeſſio Clodii convicta eſt altero adjuncto loci, ſeu pugnæ, qui aptior fuit Clodio, quam Miloni, mirifice exprimit hunc locum Cicero per hypotypoſim, & comparationem ab adjunctis, comitatu, facultate, & tempore. *n.*54. *Videamus nunc*.

Digreditur Cicero, & reſpondet ad tres prolepſes: ad primam, victus eſt Clodius; quia effeminatus, & inſcitus dux: vicit Milo, quia vir providus, nec imparatus ab inſidiis. Adde incertos exitus pugnarum. *n.* 57. *Cur igitur victus eſt*. Ad ſecundum, Milo ſervos

manu-

manumiſit; quiá ab his defenſus: quamquam libertas, quod fortiter dixit Cato, non eſt præmium his ſervis ſatis magnum. Porro non metuit Milo, ne hi ſervi in quæſtionem darentur, quia tormentis, & quæſtione non eſt opus, ubi facti confeſſio eſt. *n.58. Cur igitur eos*. Ad tertiam, quęſtiones habitæ ab Appio de ſervis Clodii nihil urget Milonem: quia non licet contra dominum quæri de ſervo (in quo verum inveniri non poteſt) multo minus licet quæri de ſervo contra domini inimicum: deinde quæſtiones has faceta ironia, complexione, proſopopœja Cicero refellit a perſona Appii, & ejus modo quærendi non legitimo, *n.60. Sed quæſtiones*.

Redit ex digreſſione: poſtquam ſcita arte oppoſuit inſidiatorem Miloni Clodium ab adjunctis temporis, & loci; nunc amplius a conſequentibus, & ſignis exterioribus (quæ ſunt quædam facti veſtigia) purgat Milonem. In primis ejus fiduciam prædicat, qua ſe in urbem reddidit, & conſcientię vim calde Orator auctoritate Senatus munit. *n.62. Quod ſi nondum*.

Deinde effert Milonis fortitudinem, qua ſparſos de ſe rumores inimicorum, & imperitorum ſuſtinuit, contempſitque. *n.64. An vero obliti*. Atque ex his rumoribus opportune iterum digreditur in ſuſpiciones Cn. Pompeji (hunc virum operoſe emollit, & conciliare ſtudet Miloni) quas ſuſpiciones elevat. 1. a perſona Licinii, & furioſorum ſervorum. *n. 66. Laudabam equidem*. 2. A falſitate plurium ejuſmodi rumorum de Milone.

n.67. Oppugnata domus 3. A conſilio, ac teſtimonio ipſius Pompeji, qui arma non contra Milonis inſidias, ſed contra adverſariorum vim paravit, ad conſervandam Remp. *n.68. Quid ſi tamen.* 4. A probata toties, & poſtea etiam profutura fortaſſe in civili metu, fortis Milonis fide, atque animo erga Pompejum, *n.69. quod ſi Miloni.* 5. A præjudicio Pompeji, qui quandoquidem potuit ante judicium, aut etiam ſine judicio in Milonem animadvertere, ſane non cenſendus eſt nunc contra eum collocaſſe præſidium in foro; ſed contra concionem Clodianorum, ut judices libere judicare poſſint in hac cauſa, quid ſentiant. *n.71. Quamquam quis hoc.*

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Miloni eſt glorioſum occidiſſe ſceleratum virum, & pernicioſum civem Reip.* hoc ſyllogiſmo exponitur: Glorioſum eſt virum ſceleratum ocidere: ſed Clodius fuit vir ſceleratus & pernicioſus civis Reip. igitur Miloni eſt glorioſum, occidiſſe ſceleratum virum, & perniciosum civem Reip.

Syllogiſmi Major amplificatur inſigni proſopopœja Milonis, qui gloriatur ſe exemplo clarorum virorum occidiſſe pernicioſiorem civem, quam fuerit Sp. Melius, aut T. Gracchus. *n.73. Nec vero me.*

Minor multa ſcelera Clodii, ſtupra, ac violationes legum, injuriaſque civium Romanorum, coacervatim, & frequenti repetitione recenſet. *Ibid. Sed cum auderet.* Præſertim amplificatione per incrementum, & hypotypoſim oſtendit patientiam populi Roma-

Romani, ex iis, qui nefarie facturus fuerit Clodius, ſi prætor fuiſſet. *n.77. Quamquam hæc quidem*. Complexio conſtat iterata proſopopœja Milonis, qui præſefert mortem Clodii non modo ſibi glorioſam, ſed etiam toti Reip. ſalutarem & jucundam. *num.78. Quamobrem ſi*. Auget, & accumulat Orator Milonis laudem comparatione futuri Conſulatus Milonis, quem jam omnes optant; & Præturæ Clodii, quam metuebat civitas, & boni oderant. *n.79. Mandate hæc.* Iſtum vero metum atque odium civitatis exprimit proſopopœja: nam ſi ab inferis revocari poſſet Clodius, ut eſſet prætor, nullus omnino, nec ipſe Pompejus id faceret. *n.80. Quin hoc attendite*. Hinc ad judices ſe convertit Cicero, ac bene ſperare Milonem jubet ab iis, quos conſervavit, vel qui Clodium ſublatum gaudent, præmia etiam, exemplo Græcorum, expectare jubet in grata civitate. *n.81. Ejus ergo mortis*. Sin iſta merces accidet, ipſum jubet numquam pœnitere facti: quia fortis viri eſt, propoſita invidia, morte, pœna, nihil ſegnius Remp. defendere. *n.82. Quamquam hoc animo.* Verum altius effert Orator gloriam Milonis, & magno artificio divinum efficit hujus facinus, perinde quaſi non ſingulari Milonis virtute, ac manu, ſed Deorum numine, ac vi interfectus ſit Clodius ad ſummam populi Rom. felicitatem. *n.84. Sed hujus beneficii*. Cæleſtem enim eſſe vim demonſtrat Cicero, quæ Romano imperio provideat, ac in ſcelera animadvertat. *n.85. Hæc eſt profecto*.

Teſtes appellat hujus rei tumulos, & ſacras aras Deorum, quia Clodius in conſpectu montis Albani, ubi lucos exciderat, ante oculos Jovis Latialis, aut ſacrarium bonæ Deæ, quam violarat, occiſus eſt. *num.86. Non eſt humano.*

Confirmat illam vim divinam a conſequentibus: quod negatus ſit Clodio poſt mortem honor ſepulturæ. *n.78. Nec vero non.*

Confirmat etiam ex miſera populi Rom. fortuna iſto anno futura, quam exaggerat enumeratione ſeu anacephalæoſi ſcelerum Clodii (niſi hoc conſilium Deorum fuiſſet, ut Milo Clodium necaret. *n.88. Dura mihi.* Augetur iſta divina providentia, ſeu populi Rom. felicitas, quod nullus, præter Milonem, ſatis fortis Conſul fuiſſet, qui Prætorem iſtum coerceret. *n.90. An Conſules.* Sed maxime augetur hac comparatione Minorum: ſi mortuus Clodius incendit curiam (de qua eſt definitio, & affectus doloris,) & omnia permiſcet; quanto magis ſi vivus eſſet Prætor. *N.91. An illæ prætor.*

ANNOTATIO.

Contentio vult non tantum jure occiſum eſſe Clodium a Milone, ſed magna etiam hujus gloria. Quod ut perſuadeat Orator, argumenta ſubtilius excogitat, eaque miro artificio diſponit: ſolicite primum emoliens præjudicia, & rem narrans, callide, tum quæ ſunt adverſa Miloni, vel caute ſupprimens, vel emolliens ſapienter (præſertim ſuſpiciones Cn. Pompeji) vel etiam

iam fidenter pro ſua cauſa interpretans, ad invidiam adverſariorum. Sic vero ſua confirmat, ut ſententiarum pondere, & amplificationum vi, ſenſim ſe inſinuet in benevolentiam judicum, & Conſulis Pompeji, vel opportuna digreſſione prolepſes elevet, vel a perſona Milonis abſtrahens orationem, excurrat in theſim, quæ faveat: denique ingenioſa eſt hujus contentionis machina, quam juvat fortaſſe enucleatius expendere. Hujus igitur cauſæ ſtatus cum ſit conjecturalis, an Miloni inſidiatus ſit Clodius, recte Orator veritatem indagat ex propoſito fine Clodii, ſeu concepta utilitatis ſpe ex Milonis cæde: contra, oſtendit nullum fuiſſe Miloni propoſitum finem occidendi Clodii, ut ex negatione cauſæ finalis, negatio effectus colligatur. Deinde ad cauſam finalem addit odium Clodii in Milonem, violationem, impunitatis ſpem, convictum ipſo tempore & loco teſtimonium: quæ longe a Milone removet Cicero: nam Milo Clodium non odit materiam, ac ſegetem ſuæ gloriæ, a vi ſemper abhorruit: prætermiſſis tot occaſionibus occidendi Clodii: impunitatem numquam ſperavit jam reus judicii: tempore, & loco iniquiore pugnavit. His accedit Milonis ſecuritas, ac imperterrita revertendi in urbem fiducia, ex fortitudine, & magna vi conſcientiæ ſuæ concepta: quibus maxime conjectura cædis tollitur. Itaque tota hæc da inſidiis quæſtio (quæ propria eſt hujus cauſæ) ex triplici capite ducta, & tractata eſt; 1. ex cauſis finalibus utriuſque perſonæ, Clodii, & Milonis. 2. Ex facultate inſidiarum, atque adjunctis, præſertim loci, temporis. 3. Ex conſequentibus, ſeu certa Milonis conſcientia. Ve-

rum major artifex Orator non eſt contentus probaſſe jus Milonis in occidendo inſidiatore Clodio, ſed forti Miloni inſuper vertit gloriæ, quod ſceleratum virum & pernicioſum Reip. civem ſuſtulerit. Cujus gloriæ, ac fortitudinis prima ſemina jecit paſſim in priore argumentatione, nunc ample, & aperte Milonem inducit proſopopœja gloriantem hoc facinus, & conjectis in cumulum ſceleribus Clodii, hanc cædem oſtendit approbari communi ſenſu civium, & ſenatus & Cn. Pompeji, & ipſorum Deorum, qui Romano imperio, ac felicitati Reip. provident.

PERORATIO.

PEroratio eſt inſigniter ad commiſerationem Milonis compoſita, 1. Apoſtropha ad judices, ſeu deprecatione, ut forti viro miſericordiam tribuant: ſubjecta comparatione gladiatorum, quorum timidos, & ſupplices odiiſſe ſolemus, fortes, & generoſos ſervare cupimus. *n.*93. *Sed jam ſatis*. 2. Proſopopœja Milonis, qui commemorat non ingratæ Reipub. & Ciceroni, ſua merita, & ſuſceptos labores, nulla ſpe, aut mercede alia ſibi propoſita, præter hanc laudis atque gloriæ, ſublato Clodio. *n.*94. *Me quidem judices*. 3. Altera proſopopœja Ciceronis, qui teſtatur Miloni amorem ſuum, in primis dolore, ſi per eos judices, quos ſemper habuit amiciſſimos, & quibus non poterit iraſci, fortis vir Milo a ſe divelletur. *n.* 100. *Hac tu mecum*. Quamquam ſe ſolabitur Cicero recordatione nullius officii, vel periculi, vel mor-

mortis Milonis cauſa prætermiſſæ; aut jam prætermittendæ, quando ſibi mori ſatius eſt quam Milonem perire. *n.*101. *nunc me una.* Iterum commendata Milonis fortitudine, qui nec lacrymis Ciceronis movetur, judices obteſtatur, atq; adſtantes in foro milites appellat, ut tam fortem virum ſervent in patria. *n.*102.*His lacrymis*. Deinde exclamat, dolet,queritur,dubitat quid reſponſurus ſit liberis, & Q. Fratri, ſi Milonem, a quo per judices revocatus eſt in patriam, retinere in patria per eoſdem judices ſibi amiciſſimos non poſſit. *n.*103.*O me miſerum*. Exaggerat dolorem ſuum Orator a ſuo reditu, extincta conjuratione Catilinæ; inſtans apud judices, ne ſuus ille in patriam reditus acerbior ſit ipſo diſceſſu, aut etiam voto, ut vivat P. Clodius, Prætor, Conſul, Dictator. *n.*104.

Redit ad Milonis fortitudinem, quam iterum, iterumque admiratur, ac feliciter in grata patria conſervandam exclamat.*n.*105. *O Dii immortales.* Denique dolorem lacrymis abrumpit, & poſtremo judices orat a perſona Cn. Pompeji. *N.*106. *Sed finis ſit*.

ANNOTATIO.

Maxime artificioſus eſt hujus orationis exitus. Videbat Orator contumaciam Milonis qui huic de ſe judicio non reorum more affuit mutata veſte, & coma, ſed infracto vultu, unde judices erant offenſi, igitur callide Cicero hanc Milonis contumaciam virtute fortitudinis prætexit, & aperta inſinuatione commendavit apud Judices, & mi-

& milites, qui præſidebant. Atque Milo iſta animi magnitudine miſericordiam non implorat, ut multo magis dignus illa videri poſſit: ſed res ſuas pro patria fortiter geſtas, meritaque recenſet, pro quibus nullum deſiderat præmium, niſi gloriam toto jam orbe ſibi partam ex cæde Clodii: quæ quidem merces virorum eſt fortium, quidquid adverſi contigerit. Cicero iſtum animum Milonis ſatis laudare non poteſt, & a quo eſt iſta magis divina virtus, eo majore dolore ab ipſo divellitur: gaudet nullum a ſe amoris, aut ſtudii officium forti viro defuiſſe; paratus ſuo capite quamcumque fortunam Milonis levare. Jam vero Judices quos habet amiciſſimos, & milites etiam atque etiam obſecrat, ne magnanimum virum, & patriæ natum expellant e patria. Sed hoc etiam fortaſſe artis fuit, ut Orator teneriores doloris ſenſus exprimat lacrymis, exclamationibus, proſopopœiis, deprecationibus, ut magis ex oppoſito conſtet Milonis fortitudo, qui his mollibus amicitiæ affectibus non moveatur. Et quia præcipue hæc gloriæ Milonis paſſim tota oratione, etiam exordio, propoſita eſt Ciceroni; Ita illam in peroratione proſequi maxime voluit, ut demum fortiſſimus vir, qui toties Ciceronem, qui patriam, qui ſe contra inſidiatorem, ac ſceleratum virum defendiſſet, & perniciosiſſimo cive Remp. liberaſſet, judicio abſolveretur.

PRO

PRO C. RABIRIO POSTHUMO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

PTolomæus Auletes Alexandriæ Rex ob crudelitatem, & avaritiam regno pulſus a civibus Romam venit, & auxilium petit a Senatu. Ictum cum eo fœdus, reductioque Lentulo Ciliciæ Proconſuli Senatus auctoritate mandata eſt. Verum conſultis Sibyllæ oraculis invenerunt Decemviri Regem Ægypti doloſis artibus aliquando Romam eſſe venturum: ſi auxilium peteret, fœdus cum eo facerent, ne tamen eum reducerent cum exercitu. Quare Lentulus Regis reducendi provinciam, quam & auctoritate Senatus, & ſorte habebat, interpoſita religione ſine ulla dubitatione depoſuit. Nihilominus Rex inſtabat, multique ſenatores, incertum an ejus pecunia corrupti, eo propendebant, ut ſine armis per legatos reduceretur; ſed obſiſtentibus partim Alexandriæ legatis, partim principibus civitatis Pompejo, Craſſo, Lentulo eam legationem per amicos magna ambitione captantibus, cum nihil impetraret, a C. Rabirio Poſthumo equite Romano pecunias mutuas accepit, ſive ut quod jactabatur corrumperet Senatum, ſive ut ſubornaret ſicarios qui legatos Alexandrinorum, & Dionem principem legationis occiderent, ſive ut, quod poſtea docuit eventus, Gabinium Syriæ Proconſulem magnis præmiis

ad opem ſibi ferendam alliceret. Gabinius tribuit ſe mercenarium comitem Regi, ſigna contulit cum Alexandrinis, cepit Alexandriam, Ptolomæum reſtituit in regnum Ægypti, rejecto Archelao, quem ſibi Regem acciverant. Revocatus e provincia Gabinius, accuſante C. Memmio, defendente Cicerone, qui ſequeſtre Pompejo paucis ante diebus in gratiam redierat lege Julia repetundarum damnatus eſt. Eaque lis decem talentum millibus (quam ſummam a Rege accepiſſe dicebatur) eſt æſtimata. Sed cum is nec prædes dediſſet, nec tantum ex ejus bonis, quanta ſumma litis fuerat, redigi potuiſſet, diem dixit Memmius accuſator C. Rabirio Poſthumo eo nomine, quod quodam legis Juliæ capite cautum eſſet ut ſi nec prædes dediſſet is, cui lis fuiſſet æſtimata, nec ſumma litis ex ejus bonis publicatis colligi potuiſſet, tum demum inquireretur in eum, ad quem ea pecunia pervenerat. C. Rabirius autem promiſſæ pecuniæ, qua Gabinius Regem Ptolomæum in regnum reſtituit, particeps credebatur, eaque cauſa non erat ſeparata a priore, ſed quaſi quædam appendicula cauſa judicata atque damnata. Abrah.

Quæſtio eſt in genere judiciali an C. Rabirius Poſthumus teneatur eo capite legis Juliæ, quo ea pecunia pervenerit. Stylus tenuis, ſubinde amplior.

SYNOPSIS.

EXORDIUM.

Lapſus eſt imprudentia Poſthumus, at miſericordia erigendus a judicibus: quia iſtius erroris cauſa ſit partim fortuna, ſeu incerta Regis perfidia, partim ſtudium imitandi patrem ſuum.

NARRATIO.

Exponitur pluribus quam in exordio, error Poſthumi, in credenda Regi pecunia.

PROPOSITIO.

Poſthumus non tenetur eo capite legis Juliæ, quo ea pecunia pervenerit.

ARGUMENT.

1. Quia Poſthumi cauſa eſt ſejuncta a Senatu, qui corruptus ea pecunia dicitur.

2. Eſt ſejuncta a Gabinio, qui condemnatus eſt.

ARGUMENTATIO.

1. ARGUM.

Fuerit ea pecunia corruptus Senatus, quid ad Poſthumum (nec enim hic Senatoribus dedit pecuniam, ſed Rex ipſe, qui hos corrupit; ergo Poſthumi cauſa eſt ſejuncta a Senatu, qui corruptus ea pecunia dicitur.

2. ARGUM.

Eſt hoc novum & præter judiciorum morem, accuſari equitem Romanum eo capite legis Juliæ, quo ea pecunia pervenerit; quando in æſtimandis litibus appellatus non eſt, neque a teſte, neque ab accuſatore, neque ullo denique modo: ergo Poſthumi cauſa eſt ſejuncta a Gabinio, qui condemnatus eſt.

EXOR.

1. ARGUMENTAT. AMPLIFIC. ET AFFECT.

Infirma ratione nititur accuſator Memmius, cum Poſthumi, Senatuſque cauſam eamdem facit, quæ diverſa maxime eſt. Nam ponamus (quod eſt dubium) Senatum fuiſſe corruptum; non tamen ipſe Poſthumus corrupit; ſed ſolummodo pecuniam Regi amico dedit, neſciens, an iſta pecunia ſic corrumperet Senatum: ſicuti qui alicui pecuniam dat, non quærit, in quam rem is, qui accepit, erogaturus illam pecuniam ſit.

ARGUMENTAT.

O inſolentem, ac novam accuſationem Memmii? neque enim quemquam vidit unquam Cicero (verſatus in uſu judiciorum,) accuſari ſine appellatione, ſine teſte, ſine accuſatore. Adde, Poſthumus eſt eques Romanus, iſta de repetundis lege liber: pro quo jure, ſeu libertate tuenda ſemper equites Romani fortes fuerunt, & jam eſſe debent in hac cauſa Poſthumi, ne quidquam de jure decedat. Præterea quæ objicit accuſator Memmius, ut de pecunia, quæ a Gabinio ad Poſthumum pervenit, ut de procuratore, ut de pallio, ut de pecunia ex Decumis coacta, ut de teſtibus Alexandrinis, levia ſunt argumenta: illud maxime iniquum accuſari Poſthumum proprio judicio, non communi cum Gabinio.

PEROR.

Inops eſt Poſthumus, niſi maxima Cæſaris liberalitate conſervetur: quis igitur judicum, neglecto Cæſare, cui Poſthumus eſt charus, ab eo egente viro pecuniam etiam adventitiam petat, cui ſua non redditur? propterea Cicero commovetur vehementer miſera ſorte Poſthumi viri de ſe, ac de Cæſare optime meriti; eumque judicibus commendat.

EXORDIUM.

ERrorem fatetur Cicero cum Poſthumo, excuſat tamen ab eventu, ſeu incerta Regis perfidia, cui ille pecunias commiſit: *n.1. ſi quis eſt.* Excuſat etiam communi filiorum ſtudio, ut patres ſuos imitentur in qua arte illi præſtiterunt, adjuncta deprecatione ad judices, ne gravius affligant errore lapſum hominem, *N.2. ſed etiamſi.*

ANNOTATIO.

In proœmio operam dat Cicero, ut Poſthumo, ſuam in credenda Regis pecunia temeritatem confitenti, judices accuſatoris acerba criminatione alienos reconciliet. Ejus quoque temeritatis excuſationem aliquam elicit ex imitatione communi: patrum enim, certis præſertim in ſtudiis, omnes filii fere veſtigia ſequuntur. Itaque in hoc exordio lenes ſunt etiam motus, ſeu primum inflectuntur judices ad commiſerationem Poſthumi.

NARRATIO.

EXponit 1. quopacto, natura duce, Poſthumus non ſolum in re mercaturis augenda, ſed in amicis quoque locupletandis, cum magnitudine animi, tum liberalitate, vitam patris, & conſuetudinem expreſſerit, *N.3. fuit enī pueris:* Exponit 2. quibus cauſis pecunias ſuas Regi expulſo crediderit: nempe nihil

hil bandius Rege, Poſthumo nihil benignius fuit; & jam hic longius proceſſerat dare, quam ut deſiſteret, N.4. *pulſus interea regno.*

ANNOTATIO.

Narratio confirmat inſinuationem Exordii: nam ut ſupra Orator excuſavit Poſthumum a fortuna, cum dixit nos plerumque facere, ut conſilia eventis ponderemus: ſic hoc loco eumdem excuſat ab imitatione patrum, in quam nos ducit ipſa natura. Addit quædam etiam adjuncta, propter quæ Poſthumus non potuit non pecunias credere.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt: C. Rabirius non tenetur eo capite legis Juliæ, quo ea pecunia pervenerit.

Diſtributio, 1. Quia Rabirii cauſa eſt ſejuncta a Senatu; qui corruptus ea pecunia dicitur. 2. quia eſt ſejuncta a Gabinio qui condemnatus eſt.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propoſitionis primum argumentum, *Rabirii cauſa eſt ſejuncta a Senatu, qui corruptus ea pecunia dicitur,* hoc brevi Enthymemate

mate vibrat Orator: Fuerit ea pecunia corruptus ſenatus, quid ad Poſthumum? Nec enim hic ſenatoribus dedit pecuniam, ſed Rex ipſe, qui hos corrupit: ergo Rabirii cauſa eſt ſejuncta a ſenatu, qui corruptus ea pecunia dicitur.

Antecedens Cicero ita probat primum, ut ſenatum vacare culpa ſignificet, in quo benevolentiam captat a ſenatoribus judicibus; deinde, ut ſi commiſſum id ſit, expertem atque inſcium ejus criminis Rabirium oſtendat ſimilitudine: quia cum hic pecuniam Regi dabat, qua ille eam in re conſumeret, nec ſcire potuit, nec debuit quærere. *n.6. Hinc primum exoritur*. Conſequens ſubjicitur repreheníſo C. Memmio. *n. 7. Quamobrem neque*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Rabirii cauſa eſt ſejuncta a Gabinio, qui condemnatus eſt*, pari Entymemate torquet Orator: Eſt hoc novum, & præter judiciorum morem, accuſari Equitem Romanum eo capite legis Juliæ, quo ea pecunia pervenerit, quando in æſtimandis litibus appellatus non eſt, neque a teſte, neque ab accuſatore, neque ullo denique modo: ergo Rabirii cauſa eſt ſejuncta a Gabinio, qui condemnatus eſt.

Antecedens amplificatur 1. per exclamationem, & ſubjectionem ex diuturno uſu Ciceronis in judiciis. *N.8. Quodſi item*.

Amplificatur 2. per dialogiſmum ex ipſo judicum officio, qui non judicare debent Poſthumum ea lege, qua non modo ipſe, ſed totus etiam Equeſter ordo ſolutus, ac liber eſt. *N.11. Hic jam, judices*. Amplificatur 3.

apo-

apoſtropha, ſeu cohortatione ad ſenatores, magna fide, & conſtantia jus Equitum ſervent: ipſi enim ſenatores, Pompejo iterum Conſule, cum eſſent in ſenatu, qui Equeſtrem ordinem lege Julia, de repetundis teneri vellent, æquitate adducti, quo minus quidquam novaretur, obſtiterunt. *N.* 13. *Hic ego nunc*.

Amplificatur 4. ſimili apoſtropha, ſeu cohortatione ad equites Romanos ut tueri velint jus ſuum, id eſt, ne quis illos lege de repetundis accuſare poſſit: hoc enim jam jus tentatur, uno Equite Romano, in judicium vocato; qui, ſi damnatur, erit cur eamdem ſibi quiſque calamitatem pertimeſcat. Addit pro ſua in hunc ordinem charitate. Cicero teſtimonium Glauciæ, & Majorum Equitum exemplum, qui M. Druſo, Equeſtrem ordinem nova lege, de acceptis ob rem judicatam pecuniis, alligare conanti, ſumma conſtantia reſtitere. *N.* 14. *Quid vos Equites*.

Digreditur Orator ad confutandum extra cauſam accuſatorem Memmium. 1. Hic objicit pecuniam ad Poſthumum a Gabinio perveniſſe, quia Gabinium, ut Regem reduceret, Poſthumus impulit. Refellit Cicero: quid opus fuit impulſore, aut ſuaſore ullo, cum avaro homini Gabinio (ut dixit, & judicibus perſuaſit Memmius) decem millia talentorum, ut regem reduceret, promiſſa ſint? Adde Gabinii confeſſionem, qui ſe reduxiſſe Ptolomæum dicebat utilitate Reipub. & legis permiſſione & cupiditate gloriæ. *n.* 19. *Tu, inquit Gabinium*. 2. Objicit

Mem-

Memmius Diæcetem fuiſſe Poſthumum, id eſt, procuratorem, & diſpenſatorem regium: quo in munere, cum ex decumis pecuniam Gabinio colligeret, ſibi quoque ipſe collegit. Contra, oſtendit Cicero (& pluribus infra) Poſthumum in hac procuratione, carcerem, moleſtias, egeſtatem pertuliſſe; tantum abeſt ut ſibi lucrum collegerit. Nunc fatetur, atque arguit Cicero ſtultitiam Poſthumi, qui cum Eques eſſet Romanus, ſe, ac libertatem tradidit Regi Ægyptio; verumtamen hanc ſtultitiam, tum exemplo doctorum virorum, Platonis, Calliſthenis, Demetrii, tum alia majore imprudentia, qua pecunias Ptolomæo credidit, eluendam putat. *N.* 22. *At Diœcetes*. 3. Memmius pallium objicit Poſthumo, non alia ratione quam lucri, & pecuniæ. Eſt eadem ſemper, inquit Cicero, temeritas Poſthumi; imo jam neceſſitas mutandi veſtitus, tum ut iſto munere ſuſcepto Diœcetis fungeretur Alexandriæ, tum ut imperanti Regi pareret. Cæterum quotidiano exemplo multorum, (quod etiam in ſtatuis videtur) & P. Rutilii potuit Rabirius pallium ſumere pro tempore, & ſpe aliquando ad fortunas ſuas perveniendi. *Num.* 26. *Itaque objiciat*.

4. Objicit Memmius, dum Gabinio pecuniam Poſthumus cogeret, ex decumis imperatorum pecuniam ſibi coegiſſe. Refellit Cicero hoc dilemmate: Si, ut vult Memmius, pecuniam ſibi collegit Poſthumus; utrum eam ſumpſit ex decem millibus talentis Gabinio promiſſis, an præter illa decem millia, novam

novam ſibi pecuniam collegit? Si ex Gabinii pecunia, id eſt ex decumis eam ſumpſit; at homo, ut ipſe ait Memmius, avariſſimus non tuliſſet. Sin præter decumas, centenſimã exegit; ut, quæ decem millia eſſe debebant, fierent, addita centenſima, undecim millia talentorum: quis credat, tam gravi onore tributorum, tantum præterea oneris imponi ſuis, Regem eſſe paſſum? *n.*30. *At ex hoc ipſo.*
5. Pecuniam ad Poſthumum perveniſſe, teſtibus Alexandrinis legatis probavit Memmius. At hi non dixerunt in Gabinium, cujus ea nomine redacta pecunia eſt; cur iis dicere liceat in Poſthumum, qui redegit? Non patitur id judiciorum conſuetudo. Teſtium autem iſtorum fidem dialogiſmo rejicit Cicero; tum quia Græci ſunt, tũ quia ſemel jam mentiti ſunt. Ubi parva digreſſione cauſam interſecit, cur in gratiam redierit cum Gabinio. *n.*31. *Aderunt teſtes legati.*

Confutato Memmio redit Cicero ad antecedens propoſiti Enthymematis, ſcilicet non poſſe accuſari aut damnari Poſthumum, eo capite legis Juliæ, quo pecunia pervenerit. Atque amplificatur 5. idem antecedens ex perverſo hoc judicio: nec enim Poſthumus aliorum more, rei Gabinii (qui pecuniam a Rege accepit, & juſte damnatus eſt) judicio accuſatur; ſed proprio judicio accuſatur, quod crediderit pecuniam Regi, nec eam receperit. *n.*37. *Lites quo.*

Quo dicit Memmius, recepiſſe Poſthumum pecuniã, ſed abſcondiſſe, deinde ex pecunia dominatum eſſe Alexandriæ; tum permutaſ-

mutaſſe illam pecuniam cum aliis mercibus. Cicero refellit primū a cauſa, quæ Poſthumo fuit nulla diſſimulandi pecuniam; ſecundum refellit ex carcere, moleſtiis, egeſtate, quam pertulit Alexandriæ; tertium refellit ex levitate rumorum, ſermonibuſq; malevolorum, cum revera Poſthumus egens ſit, ut mox dicetur in peroratione. *n.39. At babet, & celat.*

ANNOTATIO.

Memmius (uti tradit Manutius) duo crimina Rabirio objiciebat: unum, quod Senatum corrupiſſet; alterum, quod ejus pecuniæ pars quam Gabinius ob reſtitutionem Ptolomæi regis acceperat ad ipſum pervenîſſet, quo nomine in judicium ex lege Julia de repetundis vocabatur. Quod ad ſenatum attinet, objectionem illam Cicero refellit, cauſam Rabirii a Senatu ſejunctam oſtendens. Et hoc maxime utitur argumento, quod quamquam Senatus corruptus eſſet (id quod non concedit) tamen eo nomine in crimen vocari Rabirius non debuit: quia pecuniam illam Regi dederit, non Senatoribus, ut eos corrumperet. Jam contra alterum crimen ſic Cicero diſputat. Sic hæc lex Julia, ut (quandoquidem damnatus Gabinius nec prædes dederit, nec ex ejus bonis quanta ſumma litium fuerit, populus receperit,) inquirere oporteat in eum ad quem ea pecunia pervenerit; non tamen illico poteſt Memmius accuſare Poſthumum, quaſi ad neminem magis ea ſuſpicio pecuniæ pervenerit: nemo enim unquam propter ea legis verba, quo pecunia perveniſſet, cauſam dixit, qui in æſtimandis

mandis litibus appellatus non eſſet; Poſthumus autem appellatus non eſt, neque a teſte, neque ab accuſatore, neque ullo denique modo. An igitur novo judicandi more primus accuſabitur Eques Romanus. Quando equitum Romanorum iſtud eſt jus, ne quis eos, lege de repetundis, accuſare poſſit. Quare gemina apoſtropha Orator, tum judices, ac Senarores, tum Equites Romanos accendit contra accuſatorem Memmium, atque hac occaſione alia illius argumenta leviſſima diluit. Denique Cicero queritur accuſari Poſthumum non communibus factis, & judiciis cum reo Gabinio (ut ſit quaſi quædam appendicula cauſæ judicatæ atque damnatæ) ſed proprio judicio accuſari leviſſime & ex conjecturis. Ex his patet hanc contentionem magis niti confutatione adverſarii, quam confirmatione argumentorum: cum enim accuſator leviſſimis probaret argumentis, magnam a Gabinio pecuniam perveniſſe ad Poſthumum; Cicero totus eſt in iis refellendis. Pergit interim jacere ſemina duorum affectuum (quos in proœmio incboavit, abſolvet in peroratione) invidiæ in Memmium accuſatorem iniquum, & miſericordiæ in calamitoſum Poſthumum Equitem Rom.

PERORATIO.

Cicero primum inopiam Poſthumi ſummam Judicibus commendat a perſona Cæſaris, qui maxima liberalitate Equeſtrem Poſthumo dignitatem conſervat. *Nu.* 41. *Verum autem, Judices.*

Amplificat Orator, ac eximie prædicat hanc

hanc C. Cæſaris liberalitatem præ cæteris virtutibus: ut Cæſaris laus, & ſalus Poſthumi Judicibus carior ſit, quod hic a tanto viro foveatur. *n.42. Multa equidem*. Proſequitur Orator contra adverſarios majori affectu inopiam Poſthumi, quæ tanta eſt, ut nemo ejus bona nummo Seſtertio ſibi addici velit. *n.45. Satis multa*. Deinde a perſona, ſeu probitate, ac fide Poſthumi vehementer Judices obſecrat, ne adventitia pecunia petatur ab eo, cui ſua non redditur, *u. 46. o miſerum me*.

Tertio a perſona ſua Cicero Judices ad miſericordiam adducit, exhibendo non ſolum lacrymas ſuas, ac dolorem ex calamitate, & miſeria optimi viri, ſed commemorando etiam merita Poſthumi erga ſe. *nu.47. Sed jam quoniam*.

ANNOTATIO.

Quod a principio expetiit Orator, majore vehementia evincit, & obtinet in hoc artificioſo orationis exitu, nam ſuſpicionem magna pecunia, quam a Gabinio perveniſſe ad Poſthumum dicebat iniquus accuſator Memmius, maxime removet, propoſita egeſtate Poſthumi, quæ etiam egeſtas magis oſtenditur oppoſita, ac deſcripta C. Cæſaris liberalitate. Affectum vero miſericordiæ in Poſthumum apte conficit a perſona Cæſaris, & Poſthumi, & ſua; gratiam Cæſaris; probitatem Poſthumi, dolorem ſuum Judicibus probando.

PRO

PRO M. MARCELLO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

M. Marcellus geſto Conſulatu, & virtute clarus, civili bello Pompejum ſecutus eſt: victuſque Pharſalica pugna, neque cum iis, qui bellum in Africa renovandum putarunt ſua conſilia conjunxit, neque ad Cæſarem victorem impetrandæ veniæ cauſa, ſupplex ire voluit. Mitylenas, urbem a bello, & a belli ſuſpicione remotam, ſe contulit: ibi ſatis diu, nullo revertendi in patriam ſtudio, commoratus, cum in publica calamitate conſcientia ſe mentis optimæ conſolaretur, & in litteris viveret, reditum ei Senatus a Cæſare impetravit, hac ratione: cum in Senatu a L. Piſone mentio facta eſſet de Marcello, & cum C. Marcellus ejus frater ſe ad Cæſaris pedes abjeciſſet, cunctus Senatus conſurrexit, & ad Cæſarem ſupplex acceſſit. Tum Cæſar repente præter ſpem dixit, ſe Senatui roganti de Marcello non eſſe negaturum, tametſi dolores, & acerbitates tuliſſet ab iſto viro, & jam parta pace, aliquorum inſidias timeret. Cæterum adjecit ſe ſibi & gloriæ ſatis vixiſſe. Cicero, qui ſtatuerat in perpetuum tacere, non potuit non gratias agere Cæſari pro tanta magnitudine animi, & clementia: & quamquam propter Marcellum habita oratio ſit, ad conciliandam tamen, & colligendam Cæſaris benevolentiam digreditur in eam partem ut de querela

Cæſa-

Cæſaris, *&* *ſuſpicione inſidiarum*, *dictiſque acurate diſputet*. Manut. Frig.

Quæſtio bujus orationis eſt in genere demonſtrativo, *an maxime Cæſaris clementia laudanda ſit ob reſtitutum Marcellum*.

Stylus elegans, *concinnus*, *temperatus aureo*, *quod mire delectet Cæſarem*, *orationis flumime*.

S Y-

SYNOPSIS.

EXORDIUM. A Clementia Cæſaris, qui cum Ciceronem diutius ſilere non patitur, tum, M. Marcello ſumma gloria reſtituto, ſimul Remp. ac Senatum maxima omnium lætitia reſtituit.

PROPOSITIO. Laudanda eſt maxime Cæſaris clementia, ob reſtitutum hodie Marcellum, ſimulque Senatum.

ARGUMENT. Quia maxime glorioſum eſt Cæſari reſtituiſſe eum hominem, ſimulque Senatum; a quibus offenſus fuit.

ARGUMENT. Cæſar majorem ex reſtituto Marcello, ſimulque Senatu, quam ex omnibus victoriis, laudem eſt conſecutus: igitur maxime glorioſum eſt Cæſari, reſtituiſſe eum hominem, ſimulque Senatum, a quibus offenſus fuit.

AMPLIFICAT.& AFFECTUS.

1. Magnæ ſunt victoriæ, ac bellicæ laudes Cæſaris, at hæ ſunt communicandæ multis adjuvantibus cauſis, præſertim fortunæ: ſola laus, ac virtus hodiernæ clementiæ, propria eſt unius Cæſaris. 2. Non fuit difficile Cæſari innumeras gentes vincere, hoſti vero parcere, & iracundiam cohibere; hæc laus, hæc virtus, hæc merita, & res geſtæ Cæſaris. 3. Cæſar hactenus victores vicit, at hodie (quod eſt incredibile) ſeipſum, ſeu ipſam victoriam. 4. ſapientiſſime Cæſar hodie ſeipſum, ſeu victoriam vicit, pacis ſtudio, & moderatione victoriæ: quando pacis auctores, & bonos viros, errore magis quam culpa lapſos, victor non ferox, conſervavit.

CONF. QUERELÆ, AC DICT. CÆSARIS.

Quas, aut a quibus Cæſar timeat inſidias? a ſuis, quibus dux ad ſumma fuit? an a Pompejanis, quos conſervavit: ſed ſane Cæſar timeat inſidias, ut ranto magis caveat vitæ ſuæ, qua nititur vita omnium, ſaluſque affectæ Reip. imo Cæſar timeat caſus humanos, quem omnes dolent non eſſe immortalem.

Vixit ſatis Cæſar? ita credo, ſibi & naturæ pro rebus geſtis. Verum hic vir cum ſibi uni nec vivit, nec eſt natus; nondum vivere cœpit Reip. nondum gloriæ, nondum ſibi. Nec enim adhuc fundavit Remp. nec ejus gloria brevitate vitæ, ſed immortalitate metienda eſt, nec ipſe pacis auctor adhuc pace fruitus eſt.

peroratio.

Cicero agit gratias Cæſari pro clementia; affertque cauſas, quare hoc ipſe munere fungitur.

X EXOR-

EXORDIUM.

CIcero reddit cauſam Senatui, cur ad hunc diem ſiluerit; nunc reſtituto Marcello, non poſſit non dicere. *N.1. diuturni ſilentii.*

Ac perceptum dolorem ſuum auget ex abſentia Marcelli,ut majorem ex proximo ejus reditu lætitiam exprimat, apoſtropha ad Cæſarem. *nu.2. M. enim Marcello.* Deinde auctoritatem Reip.redditam, & ſpeciem priſtini Senatus, ac maxime gloriam M.Marcelli optimi viri, prædicat ex tam inſigni Cæſaris beneficio. *N.3. intellectum eſt enim.*

ANNOTATIO.

Hoc exordium eſt ingenioſe paratum ad benevolentiam Cæſaris, cujus clementia Oratori vocem, Senatui ſpem, & M. Marcello ſalutem cum ſumma gloria, & omnium lætitia conjunctam reſtituit.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt: Laudanda eſt maxime Cæſaris clementia, ob reſtitutum hodie Marcellum,ſimulq;Senatum.

Diſtributio,ſeu argumentum:quia maxime glorioſum eſt Cæſari reſtituiſſe eum hominem,ſimulq;Senatum,a quibus offenſus fuit.

CON-

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumentum: maxime glorioſum eſt Cæſari, reſtituiſſe eum hominem, ſimulque Senatum, a quibus offenſus fuit, patet fuſe hoc Enthymemate: Cæſar majorem ex reſtituto Marcello, ſimulq; ſenatu, quam ex omnibus victoriis laudem eſt conſecutus: ergo maxime glorioſum eſt Cæſari, reſtituiſſe eum hominem, ſimulque ſenatum, a quibus offenſus fuit. *nu.* 4. *nullius eſt tantum*.

Antecedens quatuor habet partes, ac diſſimilem comparationem victoriarum, & clementiæ; hac ſynopſi: 1. victoriæ non ſunt propriæ Cæſari; at eſt propria clementia. 2. non fuit difficile Cæſari gentes vincere; at iracundiam. 3. Cæſar hactenus victores vicit, at hodie ſeipſum, ſeu ipſam victoriam. 4. ſapientiſſime Cęſar hodie ſeipſum, ſeu victoriam vicit, pacis ſtudio, & moderatione victoriæ.

Prima pars Antecedentis: *Victoriæ non ſunt propriæ Cæſari, ac eſt propria clementia*, ſubtili inſinuatione effertur, & amplificatione per incrementum: nam primum Cicero bellicas laudes Cæſaris, victoriaſq; eſſe magnas oſtendit, quibus ille omnes imperatores ſuperat. *N.6. ſoleo ſæpe*.

Sed tamen paulo poſt, prudente quadam extenuatione, minores eſſe, audet fateri;

quod pluribus aliis coadjutoribus cauſis, etiam fortunæ, communicari ſoleant. *N.16. quæ quidem ego.*

Poſtea laudem clementiæ longe Orator maximam attollit, quæ cum aliis non eſt communis, ſed propria uni Cæſari. *N.7. at vero hujus.*

Secunda pars Antecedentis, *Non fuit difficile Cęſari gentes vincere at iracundiam*, effertur altera amplificatione per incrementum; nam artifex Orator pergit magnas Cæſaris victorias contra tot gentes elevare, ut augeatur hæc maxima victoria, qua Marcello hoſti pepercit. *N.8. domuiſti gentes.*

Rurſus extenuatione comparat bellicas laudes cum virtute clementiæ: atq; ob hanc virtutem blandius gratulatur Cæſari; ſingulari benevolentia, ac laude præſentem virum complectitur. *N.9. itaque C. Cæſar.* Auget a perſonis Marcellorum, & nobiliſſima familia, Cæſaris laudem, quam tertia imminutione (quaſi quadam anacephalæoſi) rerum geſtarum, numquam eſſe interituram pronuntiat. *N.11. equidem cum C. Marcelli.*

Tertia pars antecedentis, *Cæſar hactenus victores vicit, at hodie ſeipſum, ſeu ipſam victoriam*, præmunitione ad inſinuationem, & ex conjuratis breviter expreſſa eſt. *n.12. & cæteros quidem.*

Quarta pars antecedentis, *Sapientiſſime Cęſar ſeipſum, ſeu victoriam vicit pacis ſtudio, & moderatione victoriæ*, apoſtropha ad ſenatum (quem callide Orator excuſat, ipſoque Cæſaris judicio abſolvit) confirmatur ex effectis:

ctis: quia Cæſar duos maxime pacis auctores, Ciceronem, & Marcellum, conſervavit. *N.13. atque hoc C. Cæſaris*.

Moderatio autem Cæſaris in victoria, & poſt victoriam, pariter ex effectis cernitur: quia conſervavit, & conſervat ex acie quos poteſt. *N.18. quo gratior*. Amplificat Cicero ipſam victoris Cæſaris moderationem, ac divinæ prudentiæ adſcribit, oppoſita Pompejanorum iracundia, & ferocitate, ſi hi victores fuiſſent. *N.18. alterius vero*. Concludit iterum gratulando Cęſari tantam laudem, ac virtutem, quæ ipſi eſt propria, non felicitatis, ac fortunæ. *N.19. quare gaude*. Hortando etiam, ut conſervare bonos viros non deſiſtat, quorum Orator culpam (ſi culpa eſt officium, aut humanus error, aut fatum) uti ante, excuſat. *n.20. noli igitur*.

Animadverte conſequens Enthymematis paſſim eſſe implexum cum antecedente. Sequitur digreſſio, ſeu confutatio querelæ, ac dictorum Cæſaris; habetque duas partes: 1. eſt, Cæſar metuere non debet inſidias. 2. Cæſar naturæ non vixit, vel gloriæ ſatis diu.

1. Pars Confutationis, *Cæſar metuere non debet inſidias*, miro inſinuationis artificio conſtat; nam contendit Orator, non eſſe timendum Cæſari, cum nemo tam ingratus, tamq; injuſtus eſſe poſſit, qui, cujus in anima Reſp. conſiſtit, & a cujus vita omnium vita pendet, eum extinctum velit. Quibus id induſtriis conficit: primum extenuare non videtur ſuſpicionem Cæſaris, ſed hanc ait eſſe cautionem, non minus prudentem Cæſari,

quam timendam omnibus, qui ab ipſo conſervati ſunt. *n.21. Nunc vero venio*. Deinde rem diſceptat hoc dilemmate: vel Cæſariani, vel Pompejani inſidiantur Cæſari; non hi, qui accepta præter ſpem ſalute omnes ſunt amiciſſimi: at nec illi, quo duce ſumma ſunt adepti: ergo nulli. *N.22. Sed quiſnam eſt*. Tum revertitur, & iterum non imminuit ſuſpicionem inſidiarum, propoſitis hominum ſenſibus occultis; ut tanto diligentius Cæſar caveat vitæ ſuæ, qua nititur ſalus omnium, & vita Reip. *n.23. Sed tamen cum*. Mox idem artifex latentes elevat, & alio abducit ſuſpiciones Cæſaris, ex communi non jam inſidiarum metu, ſed valetudinis, aut caſus humani: quaſi certus eſſet neminem Cæſaris vitæ inſidiari, quem omnes dolent non eſſe immortalem. *n.24. Equidem de te*. Simulque amplificat Cicero vulnera profligatæ Reip. ex civili bello, ut tanto accuratius ipſe, & omnes ſtudeant vitæ Cæſaris, ad medelam tam utilis, tamque neceſſariæ. *Ibid. Omnia ſunt excitanda*.

2. Pars confutationis, *Cæſar vel naturæ non vixit, vel gloriæ ſatis diu*, pari, atque prima pars, inſinuationis arte certat. Primum laudat Cicero ſapientiſſimam vocem Cæſaris, & concedit pro rebus a ſe geſtis ſatis vixiſſe; verum cum vulneribus Reip. de quibus ſuperius mederi ſolus poſſit, negat Cæſarem ſatis vixiſſe patriæ. *n.26. Itaque illam tuam*.

Deinde liberius confutat, & evertit vocem Cæſaris, quaſi Cæſar, qui ſibi ſoli nec vivit, nec eſt natus, nondum vivere cœpe-

rit vel patriæ, vel gloriæ, vel ſibi. *Ibid. Credo, ſed cum.*

Confirmat illud Orator primo ipſa definitione gloriæ. *n.*27. *Quod ſi rerum.* Confirmat 2. ipſa vitæ brevitate, & æternitate, cui inſervire debet Cæſar. *N.*28. *Quid enim omnino.* Confirmat 3. ipſo judicio poſteriotum, qui dicent virtutem Cæſaris, reſque geſtas, niſi ille deniq;Remp. fundarit, plus admirationis habere, quam ſoliditatis, & gloriæ. *n.*30.*Obſtupeſcent poſteri.* Confirmat 4. ipſa jam inter cives (quos excuſat, & hortatur ad concordiam) parta pace: qua diu, pacis auctor Cæſar frui debet, non de inſidiis cogitare. *n.*31. *Diverſæ voluntates.* Poſtremum ſuo, & Reip. nomine hortatur atq; obſecrat Cæſarem, ut vitæ ſuæ conſultat, non excubias modo, cuſtodiaſque bonorum civium pro ſalute illius, verum etiam laterum & corporum oppoſitus contra vim pollicendo. *N.*33. *Quare omnes.*

ANNOTATIO.

Contentio duas habet partes confirmationem, & confutationem. In prima Orator laudat Cæſaris clementiam, ob reſtitutum Marcellum; in altera, querelam, & dicta Cæſaris diluit. Utraque pars inſigni prudentis inſinuationis artificio eſt contexta. Fuit enim ingenioſum Oratori ita clementiam extollere, ut non deprimeret militarem gloriam, cujus maxime avidum Cæſarem ſciebat: quare etſi virtutem bellicam Cæſaris cum iſta clementia comparet, atque etiam

extenuet: ita tamen ubique orationem attemperat, ita ſe præmunit, ita labenter ſeſe in gratiam inſinuat, ut ubique Cæſarem delectet, offendat nuſquam. Extenuatio autem bellicæ virtutis præcipue ſumitur ex eo capite, quod non ſit propria imperatoris ſed tum a milite, tum ab ipſa fortuna dependeat: at virtus clementiæ ſolius ſit imperatoris tanto glorioſior Cæſari, quo ille fortius iracundiam & ſeipſum, & victoriam ipſam vicit ſapientiſſima moderatione victoriæ, quæ alias ſolet eſſe ferox, & inſolens. Jam vero pari prudentia confutat querelam, dictaque Cæſaris, ac ſuſcipiones inſidiarum non non ſtatim extenuat, ut cavendi curam augeat; cavere enim Orator Cæſarem vult maxime, quia ſibi dum Cæſar cavet, Ciceroni, & omnibus cavet, qui ab ipſo conſervati ſuam ſalutem in ipſius ſalute poſitam exiſtimant: tum ubi Orator ſuum timorem aut cautionem probavit, in eam partem diſputat, Cæſari nihil eſſe timendum; proſpiciendum eſſe non ſolum huic vitæ, ſed etiam æternitati, non ſolum ſibi, ſed & Reip. cui vivere incipit, & mederi ſolus poteſt: adjicit votæ omnium, & preces, ſingularemque benevolentiam civium in cuſtodienda Cæſaris vita. Quibus omnibus Orator latenter, & quaſi per cuniculos, ſuſpiciones inſidiarum elevat, & Cæſari maxime blanditur.

P E-

PERORATIO.

CÆſaris querela, dictiſque confutatis, revertitur Cicero ad propoſitam Cæſaris clementiam, qua Marcellum patriæ reddidit, ac pro tanto beneficio agit gratias; cur autem id præſertim ipſe faciat, duas affert cauſas. Prima eſt, quod rogatus fuit a Senatu, ut omnium nomine gratias ageret Cæſari; altera eſt, quod ſit Marcelli amantiſſimus, cujus reſtitutio majorem ipſi, quam cæteris omnibus lætitiam affert, & dicendi officium. N. 34. *Sed ut unde*.

ANNOTATIO.

Terminat affectum Cicero, quem orſus eſt ab initio nempe incredibilis lætitiæ ſingulariſq; benevolentiæ in C. Cæſarem, propter reſtitutum Marcellum. Et quia longe gratiſſimus Cæſari voluit Cicero eſſe, ſic perpetuo, ac generatim Cæſaris clementiam extulit, ut illam non ad ſe modo, aut ad Marcellum totamque nobilem ejus familiam pertinere contenderit, ſed etiam maxime ad Senatum, populumque Romanum, apud quem tanti beneficii nulla umquam erit oblivio.

PRO
Q. LIGARIO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

T*Ametſi argumentum infra eſt perſpicuum ex ipſa narratione Ciceronis, juvat tamen apponere quæ Frigius & Manutius ſuppeditant. Q. Ligarius cum C. Conſidio legatus in Africam profectus fuerat: decedens inde Conſidius illum præfecit. Ortum eſt mox bellum inter Pompejum, & Cæſarem; & P. Actius Varus miſſus cum imperio, ut Ligario ſuccederet, non ſtatim deceſſit ex provincia Ligarius, ſed cum aliquamdiu poſt adventum Actii ibidem moratus eſſet, Q. Tuberonem forte cum patre illuc advenientem ut eam provinciam traderet Cæſari, ab ingreſſu prohibuit: qua de re accuſatus poſt finitum bellum apud Cæſarem, ea uratione defenſus eſt.* Ita Freigius.

Manutius vero. *Ante Vari adventum ſortitus ex S. C. Africam provinciam initio belli civilis, L. Ælius Tubero, Tuberonis accuſatoris pater, ſerius in Africam venit a Varo jam occupatam. Varo devicto cum reliquis Pompejanarum partium ducibus, qui bellum renovarant, aliquamdiu Ligarius procul a patria vixit: quo tempore Q. Tubero Cæſaris clementia ſimul cum patre reſtitutus accuſavit eum de vi, cum tamen nihil aliud objicere poſſet, quam*

eum

eum in Africa Cæſarianis partibus inimicum fuiſſe: quamquam odii Tuberonis in Ligarium cauſam eſſe conſtaret quod receptus in Africam non eſſet, vel a Ligario juſſu Vari imperatoris, vel ab ipſo Varo; Defendit Ligarium Cicero tanta vi, & animi, & ingenii, ut iratus Ligario Cæſar ei tamen eloquentia victus ignoverit.

Quæſtio hujus orationis eſt in genere judiciali, an criminoſum ſit Q. Ligario fuiſſe in Africa in partibus Pompeji.

Stylus eſt ſubtilis.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Irònia, & confeſſiòne Cicero elevat culpam Ligarii ; & hanc transfert ad miſericordiam Cæſaris.

PROPOSITIO. Non eſt criminoſum Q. Ligario, fuiſſe in Africa, in partibus Cn. Pompeji.

ARGUMENTA. Quia Q. Ligarius neque veniens in Africam, neque ibi reſiſtens, ante & poſt Vari adventum, ullam culpam contra Cæſarem admiſit.

ARGUMENTAT. Cicerò patrònus Ligarii, & ipſe accuſator Tubero majus ſignum dederunt, quam reus Ligarius, alienæ a Cæſare voluntatis : igitur Q. Ligarius neque veniens in Africam, neque ibi reſiſtens, ante & poſt Vari adventum, ullam culpam contra Cæſarem admiſit.

AMPIFICAT. ET Contra Cęſarem Cicero arma ſumpſit ; & Q. Tuberò in acie Pharſalica congreſſus eſt. Quanto iſtud his eſt gravius, quam Ligario in Africa in partibus Cn. Pompeji fuiſſe ? & tamen Cæſar incredibili clementia pepercit Ciceroni, & Tuberoni, & aliis qui Pompejum ſunt ſecuti ; quid igitur inhumanus, aut crudelis Tubero, cum ipſe in pari, aut majore culpa fuerit, non modo accuſat Ligarium, ſed etiam præter exilium, ejus necem poſtulat apud mitiſſimum Cęſarem ; quis tam levis Græcus, aut tam immanis barbarus ?

AFFECTUS. rus? eſto, Pompejanus fuerit Ligarius; non fuit hoc ſcelus, uti appellat Tubero; verum, teſtimonio etiam Cæſaris, divina neceſſitas. Adde, minor eſt culpa, Ligarium, exorto jam bello, in Africa reſtitiſſe, quam Tuberones, contra Cæſarem in Africam veniſſe; nam hi (ſeu a Ligario, ſeu a Varo excluſi ab Africa) non erant provinciam tradituri Cæſari, ſed contra Cæſarem inde bellum geſturi: cujus rei argumento eſt, quod non ad Cæſarem, ſed ad Pompejum de injuria conqueſtum venerint; huicque imperatori patientiſſime adhæſerint.

PEROR. Orator vel humanitatem, vel clementiam, vel miſericordiam Cæſaris implorat pro culpa Ligarii; pro quo ipſe non ſupplicat, (cum ſit in eadem culpa) ſed Sabini, Brochi fratres Ligarii: commemorata breviter quæſtura Q. Ligarii, & pari cauſa Marcelli, & divina Cæſaris clementia.

EXOR-

EXORDIUM.

Cicero ironice fingit ſe apud Cæſarem laborare de culpa Q. Ligarii, quam detulit Tubero, & faſſus eſt C. Panſa. Itaque, cum ignoratione Cæſaris abuti putaret ad ſe ſalutem Ligarii, nunc ad miſericordiam ſe transferre, & timens etiam fateri cogitur. *n*.1. *Novum crimen*. Mox ad Tuberonem accuſatorem converſus fatetur Q. Ligarium in eadem eſſe culpa, qua eſt ipſe Tubero ſimul cum patre. *n*.2. *Habes igitur*.

ANNOTATIO.

Mira eſt inſinuatio hujus exordii, quam Orator reo Ligario non timet apud Cæſarem: præſertim cum culpa Ligarii (quam ironia, & confeſſione elevat) aut nulla eſt aut communis cum multis, qui Pompejum ſecuti veniam meruerunt, aut maxime eadem cum Tuberone accuſatore, & ejus patre. Hoc exordium eſt ipſa facies reliquæ orationis, in qua leniter ſigna quædam, ſeu ſemina argumentorum & amplificationum, & affectuum occultantur; nam id unum ubique Cicero enititur, ut maximam hujus cauſæ fiduciam oſtentet, tum a clementia Cæſaris, qui multis in Pharſalia & in Africa contra ſe dimicantibus pepercit, tum ab imprudentia accuſatoris, in quem regeritur ipſum crimen cujus alterum accuſat, tum ab ipſo Ligarii facto, quod culpa non eſt ſed erratum; aut, ſi culpa eſt, commiſeratione dignum eſt.

NAR-

NARRATIO.

Primo Ligarius, cum eſſet adhuc nulla belli ſuſpicio, legatus in Africam cum Cajo Conſidio profectus eſt. *nu.2. Q. igitur Ligarius*. 2. Sic provinciæ præfuit, ut illi pacem eſſe expediret. *Ib. Itaque Q. Ligarius*. 3. Exorto bello, Ligarius nullo ſe implicari negotio paſſus eſt. *num.3. Bellum ſubito exarſit*. 4. Poſt adventum Vari domum ſpectavit, & ad ſuos redire cupiit *n.4. interim P. Attius*. Concludit Cicero anacephalæoſi, & apoſtropha ad Cæſarem nullam eſſe culpam Ligarii. *n.6. Adhuc Cæſar*.

ANNOTATIO.

Brevis, perſpicua, probabilis eſt hæc narratio: habet enim, ut docet Fabius, probationis vim, & affectus: ſiquidem Orator ſingulis adjunctis demonſtrat culpa vacare Ligarium, quia non modo ullum ad bellum contra Cæſarem, ſed ne ad minimam quidem ſuſpicionem belli fuit in Africa: ib. habuit honeſtã neceſſitatem reſiſtendi, maluiſſet Romæ eſſe cum fratribus quàm Uticæ cum Varo.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: non eſt criminoſum Q. Ligario fuiſſe in Africa in partibus Pompeji.

Di-

Diſtributio ſeu argumenta repeti debent ſupra ex narratione, quia Ligarius neq; veniens in Africam, neque ibi reſiſtens, ante & poſt Vari adventum ullam culpam contra Cæſarem admiſit.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumenta, *Ligarius neque veniens in Africam, neque ibi reſiſtens ante, & poſt Vari adventum ullam culpam contra Cæſarem admiſit*, hoc Enthymemate tractantur: Patronus Cicero, & ipſe accuſator Tubero (quos tamen culpa Cæſar liberavit) majus ſignum dederunt, quam Ligarius alienæ a Cæſare voluntatis: ergo Ligarius neq; veniens in Africam, neque ibi reſiſtens, ante & poſt Vari adventum ullam culpam contra Cæſarem admiſit. 1. Pars antecedentis, *de Cicerone*, amplificatur inſigni licentia, & exclamatione. *n.6. Nullum igitur*. 2. Pars antecedentis, *de Tuberone*, contorquetur vehementi reprehenſione in accuſatorem, qui Ligario impudenter objicit crimen, quod ipſe admiſit; gravius contra Cæſarem congreſſus in acie Pharſalica, quam Ligarius in Africa; quamquam mitigat reprehenſionem Orator, ab ætate, ingenio, & propinquitate, & paulo poſt aſperius adoleſcentem urget congeſtis verbis, ac ſententiis idem ſignificantibus. *n.8. vide quæſo Tubero.* Verum non tantum Tuberonis, & ſenioris ejus pa-

tris

tris imprudentiam Cicero redarguit, ſed inhumanitatem etiam, & crudelitatem; qui cum ipſi Cæſaris clementia conſervati, & cives ſint Romani; tamen aut levium Grȩcorum more, aut immanium barbarorum, qui ſolent odio aliquo ſuſcepto ad ſanguinem petendum incitari, ad crudelitatem Cæſarem acuunt, id eſt Ligarium civem Romanum, non jam patria, qua caret, ſed vita privandum. *n.*10. *Quorum impunitas*.

Auget crudelitatem Tuberonis exemplo contrario ex majori: nemo enim impulit crudeliſſimum Syllam, ut inimicos ſuos necaret: Tubero id a mitiſſimo Cæſare poſtulat. *n.*12. *At iſtud ne*. Atque inſerta quadam prolepſi Cicero admittit humanitatem Tuberonum, ſed horum maxime prudentiam deſiderat: dum enim iſto modo accuſant Ligarium, quid petunt, niſi ut præter exilium, quod morte gravius eſt, miſer ille necetur? *Ib. Hæc vero*. Huc addit, vibratque aſper Orator triplex argumentum a majori: primum, ſi Tubero domi ſupplicantibus obſtaret, ne Cæſar Ligario ignoſceret, dure faceret; quanto jam durius, in foro ſupplicantium preces prohibere a clementia Cȩſaris, ſeu miſericordiæ perfugio; *nu.*4. *Hoc vero multo*. Secundum, ſi victus Tubero Cȩſarem crudelem eſſe vult; quam multi id vellent de victoribus, niſi Cæſar ſua indole eſſet clemens? *n.*15. *Dicam plane*. Tertium, ſi patronus Cicero mentiretur, & diceret Ligarium in Africa non fuiſſe, crudele eſſet Tuberoni pro ſalute Ligarii nolle Cȩſarem errare; quan-

quanto crudelius eſt nolle Cæſarem miſereri, cum ipſe Tubero in eadem cauſa, & fortuna fuerit. *N.*16. *Quod ſi probare*.

Tertia pars antecedentis, *de Ligario*, amplificatur 1. per theſim ex communi Pompejanorum cauſa, quam nemo præter Tuberonem ſcelus appellat: Ciceroni divina neceſſitas viſa eſt, qua illi, qui armati occiderint; miſeri: qui ſuperſunt, a victore Cæſare miſeria liderati ſint. *n.*27. *At primus æditus*. Confirmatur ipſo Cæſaris teſtimonio, qui neceſſitate arma ſumpſit, non ut cum ſceleratis civibus pace conveniret, ſed ut bonos conſervaret, fato quodam, & errore inter ſe diſſidentes. *n.*18. *Quando hoc quiſquam*.

Amplificatur 2. per hypotheſim ex cauſa Ligarii: cui difficilius fuit exorto bello ex Africa exire, quam Tuberoni in Africam non venire: nam ſi Tubero paruit Senatui, & paruit Ligarius; cur ergo Tubero Senatui ſe paruiſſe glorietur; Ligarium, quia paruerit, reprehendat? *n.* 20. *Sed ut omittam*.

Deinde ſi crimen eſt Ligatio prohibere Africa Tuberonem voluiſſe, non minus magn um eſt Tuberones Africam contra Cæſarem obtinere voluiſſe, quam aliquem ſe imperatorem eſſe maluiſſe: is tamen Ligarius non fuit, id eſt, non Ligarius excluſit Africa Tuberones, ſed Varus, penes quem jam erat imperium. *n.*22. *Itaque in Africam*. Sed ſive Varus, ſive Ligarius, excluſerit, aut imperium tenuerit, quid intereſt? Quando Tuberones provinciam non traditurí fuerint Cæſari, ſed inde bellum geſturi contra Cæſa-

Cæſarem : quod Cicero licentia indicat, *N.* 23. *Sed quoque modo.* Id probat a conſequentibus, quia Tuberones Africa excluſi non ad Cæſarem, ſed ad Pompejum injuriæ ſuæ querelam detulerunt. *n.*24. *Veniebatis igitur.* Non ergo Tuberones Cæſaris cauſa venerunt in Africam;& jam apud Cæſarem male queri audent de Ligario, qui ipſos contra Cæſarem bellum gerere prohibuit, cum in Africam non recepit. *n.*25. *Quæ eſt ergo.* Poſtremum amplificat Cicero,& laudat Tuberonis conſtantiam in tuendis Pompeji partibus, quo callidius Tuberonem in eodem adducat,probetque male injurias perſequi apud Cæſarem, cum ipſe tam conſtanter adhæſerit Pompejo, a quo tamen exceptus non fuerit. *n.* 16. *Sed vide quæſo.*

ANNOTATIO.

Tota contentionis vis eo ſpectat, ut Cæſar pro ſua ſingulari clementia ſicut ignovit inimicis,& hoſtibus,ita Ligario innocenti ignoſcat: aut enim crimen nullum eſt, in Africa fuiſſe,aut ejuſmodi, ut exilii pœna ſatis ſit : quod autem præter exilium Tubero quærit, & judicio, & ſententia Cæſaris conſequi vult, id privati odii, ſummæ injuſtitiæ, ſummæque crudelitatis argumentum eſſe videtur; nam clementiſſimus Cæſar multis, qui, & in Pharſalia, & in Africa in partibus Pompeji fuerunt,vitam tamen, & patriam reddidit,aut eis præter exilium pœnam impoſuit,imo ipſe vehemens accuſator Tubero in Pharſalica acie dimicavit contra Cæſarem, quod non fecit

Liga-

Ligarius, qui tantum in Africa fuit: ergo ſi hunc (locus eſt ab exemplo, & vim judicati obtinet) Cæſar culpa liberavit, cur accuſator exilio Ligarii contentus non eſt? Cur crudelem Ligario innocenti eſſe eum vult, quem in proprio crimine habuit clementem? Atque illud eſt argumentum, quod perpetuo Orator invidioſe torquet in accuſatorem, qui cum in pari, & majori fuerit culpa, quam Ligarius, tamen adductus odio expetit a Cæſare, ut ille necetur. Mitigat tamen Cicero Tuberonis propinqui ſui invidiam, quando illum imprudentia magis peccaſſe ait, quam inhumanitate. Interim inde captat opportunus Orator clementiam Cæſaris, & animum ita apte commovet, ut libellos, quos manu tenebat, ejecerit, quaſi ſe victum fateretur.

PERORATIO.

TOtam Cicero Ligarii cauſam refert (cui tota oratione faciendum putavit) ad miſericordiam Cæſaris; nec illius quidem judicis, ſed parentis, quem affectum etiam auget proſopopæja. *num. 29. Itaque num tibi.*

Deinde Orator mirifice ſe inſinuans a ſua perſona fingit ſe pro Ligario deprecari Cæſarem non audere; quia Pompejanus fuerit; verum quia videt apud Cæſarem cauſas rogantium valere pluſquam preces, ipſe in juſtiſſima cauſa rogandi pro Ligario ſpem ponit, non in deprecatione ſuæ orationis. *n. 31. An ſperandi.* Adjungit, & parem deprecandi cauſam plurium, præſertim Sabi-

norum

norum, Brochorum, Ligariorum fratrum, qui omnes ſuis erga Cæſarem meritis, ac pietate ſupplicant, & lugent pro uno Ligario, tempeſtate belli abrepto in Africam. *n.* 34. *Videſne igitur*. Denique conceſſione contendit Orator ignoſcendum Ligario, quia, cum eſſet quæſtor, ſtuduit maxime Cæſari. *nu. n.* 36. *Sed ierit ad bellum*.

Tum pari cauſa Marcelli, & divina miſericordia Cæſaris, quam populus Romanus mirifice amat, hortatur Cæſarem, ut ſalutem conferat Ligario, quam longe plurimis, & contulit, & ſimul conferet. *n.* 37. *Fac igitur*.

ANNOTATIO.

Quia nihil ita excitat commiſerationis affectum, ut culpæ confeſſio, & ſupplex deprecatio. Cicero, qui totam hanc controverſiam Ligarii ab initio ad miſericordiam Cæſaris tranſtulit, faſſus eſt ſæpius ingenue ſuam, & Ligarii culpam, ut leniret Cæſarem: jam ut ipſe ſubmiſſius ſe inſinuet, deprecari pro Ligario non audet, quia ipſe pariter offendit, ſed deprecatores adhibet cum luctu, & æquitate cauſæ, quibus rebus maxime affici Cæſarem ſciebat.

PRO

PRO REGE DEJOTARO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

DEjoratus Rex Gallo-græcia, bello civili Pompeji partes ſecutus fuerat: ſed victo Pompejo cum diſceſſiſſet ab armis juvit pecunia, & equitatu Cæſarem, bellum gerentem Alexandriæ, & Pontico etiam bello contra Pharnacem Mithridatis filium, & in exercitu ipſe adfuit. Quamobrem confecto bello Cæſar, cum ei regni partem ademiſſet, quia Pompejum ſecutus fuerat, tamen Regem eum appellavit: & cum in partes illas veniſſet uſus eſt hoſpitio ejus & donis etiam hoſpitalibus ab eodem regio more donatus eſt. Cæterum nepos erat Dejotaro ex filia Caſtor nomine, qui ſive fraude aliqua adductus, ſive motus vero crimine avum detulit inſidiarum apud Cæſarem, quod is eum, cum domi ejus verſaretur occidere voluiſſet. Addebat etiam quod ſemper alieno animo fuiſſet a Cæſare, & quod tempus oppugnandi ejus captaſſet, exercitu in id contra eum comparato. Quibus criminibus delatis per ſervum Dejotari Medicum Phidippum, qui cum legatis Romam miſſus fuerat, cum illi Cæſar vehementer offenſus eſſet; delata eſt defenſio ad Ciceronem, qui præſentibus legatis regiis, cum & ipſe Caſtor adeſſet hanc orationem privatim apud Cæſarem habuit.

Quæſtio eſt in genere judiciali, an Rex Dejotarus Cæſarum voluerit interficere.

Dicendi character eſt ſubtilis.

SINOPSIS.

EXORDIUM. Exorditur Cicero à timore ſuo, cujus cauſæ ſunt hæ: natura, judicii novitas de capite Regis, accuſatorum indignitas, judex Cæſar in ſuo periculo, loci inſolentia.

PROPOS. Rex Dejotarus non voluit Cæſarem interficere.

ARGUM. 1. Quia Rex Dejotarus non fuit inſidiatus Cæſari.
2. Non fuit alieno animo a Cæſare.

1. ARGUM. ARGUMENT. Non modo non credibiliter, ſed ne ſuſpicioſe quidem affingitur Regi Dejotaro crimen inſidiarum: igitur Rex Dejotarus non fuit inſidiatus Cæſari.

2. ARGUM. Neque exercitum Dejotarus contra Cæſarem comparavit, neque ullo bello ipſi defuit, neque finiſtris de ipſo rumoribus geſtiit: igitur Rex Dejotarus non fuit alieno animo a Cæſare.

1. ARGUM. AMPLIFICAT. Non fuit tam demens, aut improbus Rex Dejotarus (quis enim conſideratior illo? quis rectior;) ut armis palam, non veneno occulte, Cæſarem interficeret opera Phidippi Medici. Deinde certus inſidiarum locus nihil interfuit, quando Dejotarus per inſidiatores ubique, & quolibet tempore potuit Cæſarem tollere. Tum ipſe Rex toto illo die cum domeſticis moderato vultu, & quieto fuit. Denique Phidippum Romam a ſe dimiſit, quem, ſi ſceleris conſcius fuiſſet, numquam abire paſſus eſſet, neque ejus fratres in carcerem dediſſet.

2. ARGUM. ET AFFECT.

Si Rex Dejotarus exercitum habuit, illo uſus eſt ad fines regni tuendos, non contra Cæſarem; cui pluribus in bellis, pecunia, & equitatu ſemper favit. Nec ille abſurde verſum protulit, aut ebrius ſaltavit: vir frugalis, & modeſtus, gravi ætate. Quare contumelioſus eſt adoleſcens Caſtor, & inſolens, & impius, qui corrupto nefarie ſervo, audet in diſcrimen capitis adducere avum, cujus optimos mores imitari, ac ſenectutem tueri debet. Reliqua Caſtoris criminatio de tyrannide, & ſtatua Cæſaris inter reges poſita, infirma eſt.

PERORATIO.

Quamquam Cæſar partem regni ademerit Dejotaro, non tamen hic illi ſuccenſet; tum quia beneficio Cæſaris regium nomen retinet, ceteroſque populi Romani, ac Senatus honores; tum quia litteris Cæſaris erectus, ac ſecurus, parta jam laude, ac propria virtute contentus eſt, ut reliquum ſenectutis tranquille, placideque exigat. Quare miſericordia maxime dignus eſt Dejotarus, non ſolum ob clementiam Cæſaris ſingularem in omnes etiam privatos, verum etiam propter regiam Dejotari dignitatem: de cujus regis fide teſtantur legati, contra accuſatores.

EXORDIUM.

D*Ilucide Manutius*: Exorditur Cicero a timore ſuo, non temere, ſed eo conſilio ut laboranti, vel juſtitia Cæſaris, vel clementia ſubveniat. Timoris autem cauſas quinque ponit, unam naturæ, cum, initio dicendi in omnibus gravioribus cauſis commoveri ſoleat. *num.* 1. *Cum in omnibus*. Alteram a judicii novitate ortam, cum pro Rege dicat, quod antea numquam contigerit. *Ibid. Primum dico*.

Tertiam ab accuſatorum crudelitate, & indignitate; quorum alter nepos avum in judicium adduxerit, alter ſervus in dominum teſtimonium dicat. *num.* 2. *Accedit ut*. Quartam ab ipſo Cæſare, qui de ſuo periculo judex audiat. *nu.* 4. *Perturbat me*. Quintam a loci ipſius inſolentia, quod cauſam omnium graviſſimam intra domeſticos parietes dicat, non ubi antea ſolebat in foro, quo loco magnam dicendi alacritatem populi Romani concurſus afferret. *n.* 5. *Moveor etiam*.

ANNOTATIO.

Cicero mirifice colligit gratiam Cęſaris ſuo iſto timore: quem 1. *aperit ingenue, ne fidentius vel longo uſu, vel ętate videatur graviorem Dejotari cauſam aggredi*. 2. *Auget a perſona Regis, quem, etſi amicum Reip. tamen inuſitato judicio, & cum periculo Cęſaris, cogitur defendere*. 3. *Amplificat, tum affectu doloris*

in reum, tum indignatione in adverſarios. 4. *Ita interdum ſui periculi judicem Cęſarem timet, ut tamen ipſius ęquitate, ac ſapientia penitus metum minuat.* 5. *Deſtitutus foro Orator (quod pręſidium adjunctis amplificat) timorem omnem callide in fiduciam vertit, dum denique ad Cęſarem dicit.*

Ex his facile eſt animadvertere in hoc exordio prima eſſe ſemina non ſolum argumentorum, ſed etiam invidię in falſos accuſatores, & commiſerationis in innocentem Dejotarum.

NARRATIO.

PRimum Cicero accuſatorum fidem oppugnat, qui ſuſpicione, & ſpe inimicitiarum inter Cæſarem & Dejotarum adducti, fictum crimen detulerunt. *n.* 7. *Sed antiquam.*

Quare Cæſarem obſecrat, ne ullam ſimultatis, & iracundiæ partem adverſus Dejotarum reſidere in ſe quis ſuſpicari aut ſperare poſſit. *n.* 8. *Quamobrem hoc.* Quamquam (adverte correctionem & artificium oratoris) non fuit umquam Cæſar inimicus Dejotaro, ſed de ipſo ſolum queſtus eſt, quod amici officio parum functus eſſet. *n.* 9. *Quamquam cui.* Deinde excuſat culpam Dejotari, quia non odio Cæſaris, ſed errore communi, & falſis rumoribus in Pompejum fuit propenſior. *n.* 10. *Neque enim.* Iterum errati veniam petit, objecta laude Pompeji, cui Rex Dejoratus ceſſit. *n.* 12. *Ignoſce quęſo.* Aliis etiam adjunctis ante prælium Pharſalicum,

licum, præſertim auctoritate Senatus; & poſt prælium, officio Dejotari erga Cæſarem, Cæſaris itidem animo erga Dejotarum Regem, culpam elevat. *n.* 13. *Ad eum igitur*.

ANNOTATIO.

Hæc narratio non eſt cauſæ narratio, ſeu expoſitio rei, de qua eſt ſtatus; nam quod recte advertit Freigius, ubi reus factum negat, nulla fere narratio eſt. Eſt igitur hæc narratio (uti præcedens pro Ligario) rerum, quæ ad cauſam pertinent; ſitque oratorie, propoſitis argumentis, & affectibus, tum ut accuſatoris exiſtimatio debilitetur, innocentiaque Dejotari præmuniatur, tum ut Cæſar ad ignoſcendum ſenſim adduci melius poſſit.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt: Rex Dejotarus non vult Cæſarem interficere. Diſtributio ſeu argumenta. 1. Quia Rex Dejotarus non fuit inſidiatus Cæſari. 2. Quia non fuit alieno animo a Cæſare.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propoſitionis primum argumentum, *Rex Dejotarus non fuit inſidiatus Cæſari*, hoc

Enthymemate complexus eſt: non probabiliter affingitur Regi Dejotaro tantum crimen inſidiarum: ergo Rex Dejotarus non fuit inſidiatus Cæſari.

Antecedens 1. Amplificatur repetitione, ſubjectione, & diſtributione, a perſona Regis Dejotari, & prudentis, & probi. *n.* 15. *Is igitur*. 2. Amplificatur a perſona accuſatoris Phidippi Medici, per quem non veneno (quod eſſet probabile) occulte Dejotarus Cæſarem interficere voluit; ſed armis palam, quod ne ſuſpicioſum eſt quidem. *n.*17. *At quam non modo*. 3. Amplificatur ab ipſo loco inſidiarum, in quo diutius inſidiatores retinere, aut hos alio transferre Rex Dejotarus poterat, dum Cæſar interficeretur, nec enim evaſiſſet. *n.*19. *At quam feſtive*.

4. Amplificatur a ſignis: fuit enim Dejotarus toto illo die cum domeſticis moderato vultu, & quieto, quare Cicero accuſatori nequam & fatuo imprecatur. *n.*20. *obſecro Cæſar*. 5. Amplificatur dialogiſmo a conſequentibus, quia Rex Dejotarus non ita demens fuiſſet, ut Phidippum a ſe Romam dimitteret, quem tanti ſceleris conſcium habuiſſet, atque ejus fratres in carcerem conjeciſſet. *n.*21. *Habes crimina*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Rex Dejotarus non fuit alieno animo a Cęſare*, hoc pariter Enthymema complexum eſt: neq; exercitum Dejotarus contra Cæſarem comparavit, neq; ullo bello ipſi defuit; neq; ſiniſtris de ipſo rumoribus geſtiit, ergo Rex Dejotarus non fuit alieno animo a Cæſare.

An-

Antecedens patet ex facultate, ac fine Dejotari, qui ſuis copiis inferre bellum populo Rom. non potuit, ſed fines ſuos tueri voluit; deinde cur ad Cælium, Pompeji amicum, ſuas copias miſiſſet, quem non noſſet, vel ſi noſſet, ducem contemneret? *N.22. Reliqua pars.*

Jam Regem Dejotarum nullo bello defuiſſe Cæſari oſtenditur parva inductione: nam bello Alexandrino, & Pontico, & Africano, equitatum, & pecuniam ſubminiſtravit; & ubique Cæſari ad periculum præſto fuit. *n.24. Alieno autem.* Non geſtiiſſe vero ex ſiniſtris de Cæſare rumoribus, ſeu verſum protuliſſe, ſeu ebrium ſaltaviſſe, probatur, tum a repugnantibus in iſto verſu, tum a frugalitate (quam virtutem Orator in Rege præ cæteris laudat,) & modeſtis moribus, & gravi ætate Dejotari. *Ibid. At eo, inquit tempore.*

Digreditur Cicero graviſſime inſectans adoleſcentem Caſtorem, 1. quia fugitivi ore contumelioſus eſt avo ſuo, optimo, & clariſſimo viro, cujus mores imitari debet. *n.28. Imitari potius*, 2. Quia cum inſolenter equitans contra Cæſarem vix arma pertinax depoſuerit auctoritate Ciceronis; nunc apud Cæſarem accuſare Dejotarum audeat, impunitate, ac fortuna ſua non contentus. *n. 29. Itaque Dejotarum*. 3. Quia cum patre eſt impius in eum, qui ſuam familiam nobilitavit, & ingratus in propinquum, cum quo non ſolum inimicitias gerit, ſed quem nec vero crimine, nec veroſimili, per corruptum

ſervum, capitis accerſit. *n.*30. *Vos Veſtra*. Atque iſtam ſervi corruptelam amplificat Orator primum a communi periculo. *Ibid. Nam iſta corruptela.*

Deinde diſſimili exemplo Domitii per antitheſes. *n.*31. *Domitius ille*. Reliquam Caſtoris criminationem acute Cicero evertit ironia, tum perſpecta omnibus civibus Cæſaris clementia (quare accuſatorem vocat in invidiam, quaſi videatur Cæſarem tyrannidis inſimulare) tum ejus ſtatua claro loco, inter Reges, non ad populi invidiam, poſita. *N.*33. *At quam acute*.

ANNOTATIO.

Omnis induſtria contentionis contexta eſt adjunctis præſertim perſonarum, ut accuſatio Regis Dejotari nec vera, nec veriſimilis poſſit videri. Nam crudelis, & impius adoleſcens Caſtor, Phidippum Dejotari medicum, qui cum Regis legatis acceſſerat, mercede corrupit, & ſubornavit ad accuſandum Dejotarum: atq; ambo accuſatores detulerunt crimen inſidiarum; nec probabile a perſona Regis Dejotari, prudentis, & probi, nec ſuſpicioſum ab adjunctis loci, & conſequentibus: alterum vero crimen, alieni a Cæſare animi, pariter fictum eſt, ac ſine argumentis, aut comparati exercitus contra Cæſarem, aut ullius belli, aut ſiniſtræ opinionis. Quare ejuſmodi accuſatores Cicero in odium adduxit, & expurgato Dejotaro, acerrime inſectatus eſt ab crudelitate atque amentia.

PE-

PERORATIO.

DUæ ſunt partes hujus perorationis: prima parte Cicero adducit Cæſarem ne Dejotarum ſibi ſuccenſere putet, quod ipſi partem regni ademerit: 1. quia Dejotarus multis beneficiis devinctus a Cæſare, præſertim regio nomine retento, facilius ſe conſolatur, exemplo Antiochi. *n.*35. *Nihil a me arbitror*.

2. Quia ſimul cum iſto Regis nomine retinet omnia beneficia populi Romani, ac decreta Senatus, quæ ſibi propria virtute, atque externa laude comparavit: virtute autem iſta ſola contentus eſt ad tranquillitatem, & quietem ſenectutis, *nu.* 39. *Omnia tu Dejotaro*.

3. Quia litteris ſuis Cæſar Dejotarum erexit, ac ſecuro animo eſſe juſſit; quibus autem ſemel Cæſar parcit, omni impoſterum hos metu liberat: amens igitur Rex Dejotarus, qui ſine cauſa ſuccenſeat Cæſari. *n.*38. *Quo quidem animo*. Altera parte Orator poſtulat miſericordiam pro Dejotaro: primum, quia ſi propenſe Cæſar eſt clemens in privatos, erit multo magis in Reges, quos ſemel conſervavit in regno. *n.*40. *non debeo Cæſar*.

Deinde quia Legati, de fide Dejotari teſtantur adverſus Phidippum ſervum, & Caſtorem ejus nepotem: imo ſua corpora pro ſalute ſuorum Regum tradunt, ideſt, parati ſunt mori pro Dejotaro, & ejus filio. N.41. *corpora vero ſua*.

ANNOTATIO.

Duo reſervavit Orator ad extremam cauſæ partem, novum argumentum, & affectum; illo ut Cæſaris intelligentiam de animo Dejotari erga ſe confirmet, hoc ut alliciat voluntatem ad ignoſcendum. Erat enim proclive Ceſari ſuſpicari propter partem regni ablatam ſibi Dejotarum ſuccenſere: idcirco Orator in hoc maxime laborat, ut fidem faciat, Dejotarum magnitudine beneficiorum, & propria virtute, & tranquillitate jam exactæ ætatis conſolari ſeſe, & contentum eſſe, neque ultra ſine cauſa iraſci Cæſari. Affectum vero miſericordiæ captat a clementia Cæſaris, & Dejotari Regis perſona, quod etiam tota oratione fecit.

I. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

INterfecto idibus Mart. C. Ceſare, M. Antonius, collega ejus in conſulatu ſibi metuens, non ſolum eo die latuit, verum etiam texit aliquamdiu conſilia ſua, ſimulatione ad tempus accommodata. Poſtridie idus actum eſt cum eo de communi concordia per conſulares viros. Poſt diem tertium, qui fuit XVI. Kal. April. in ædem Telluris convocato Senatu, Cicero, quantum in ipſo fuit jecit fundamenta pacis, diſcordiarumque memoriam omnem, verere Athenienſium exemplo, oblivione ſempiterna delendam cen-

cenſuit. Quo die præclare de Rep. locutus Antonius, conſequentibus etiam diebus non dubiæ ſuæ voluntatis argumenta dare viſus eſt. Miſſo parvulo filio pacis obſide in Capitolium, C. Caſſium ipſe M. Brutum Lepidus Pontifex Max. alii alios ex tyrannoctonis, qui poſt Cęſaris necem populi, & Antonii maxime Conſulis metu, in Capitolium ſe contulerant, cœnæ adhibuerunt. Sed fictam perſonam ſuſtinere diu nemo poteſt. Cum Cęſarem, quamquam in libera civitate ſingulari poteſtate uſum funere tamen efferri placuiſſet, qui fons malorum omnium fuit (ſic enim tyrannum fuiſſe judicabatur; nam tyrannorum corpora projiciuntur inhumata) laudavit cum de more in foro Antonius; commemoratiſque rebus ab eo geſtis, maximiſque erga Rempub. meritis, explicata demum cruenta veſte, in qua cęſus fuerat, multis pugionum ictibus perfoſſa, convertit orationem ad miſerationem commovendam, populumq; jam dolore incenſum, in eamdem iracundiam doloremque impulit, ut ſtatim a funere ad domum Bruti, & Caſſii cum facibus accurrerit: unde egre repulſus eſt. Brutus & Caſſius vitato pręſenti periculo concitatę multitudinis vim timentes, Antoniique perfidiam jam ſatis experti, Antium, & Lanuvium aufugerunt, eo conſilio, ut inde in provincias a Senatu decretas proficiſcerentur. Decreverat autem Senatus poſtridie quam e Capitolio Cęſaris interfectores deſcenderunt, Bruto Cretam, Caſſio Africam, Trebonio Aſiam, Cimbro Bithyniam, D. Bruto Galliam citeriorem, datam a Cęſare antea confirmavit. Idem tamen; quaſi ad ſanitatem revocatus, reliquis diebus in Capitolio præ

clara S. C. fecit, primum illud e Ser. Sulpitii ſententia; ne qua poſt idus Mart. immunitatis tabula, neve eujus beneficii figeretur, deinde, ut dictaturæ nomen in perpetuum e Repub. tolleretur. Lux quędam oblata videbatur; erecti erant ſpe libertatis, & otii bonorum animi: conſtituta Reſpub. putabatur. Sed cito ille ſimulationem ſuſtulit, ſuiq; ſimilis viſus eſt. Habito enim Kalendis Jun. Senatu, non eum, quem antea, de Repub. ſenſum nec ſuperiorum dierum actis conſentientem voluntatem oſtendit. Nihil deinde ad Senatum referebat; per populum, ideſt per infimam, corruptamque plebem contempta ampliſſimi ordinis auctoritate, agebat omnia, contra S. C. quod ipſe fieri voluerat, tabulas figebat: civitatem, immunitateſque dabat: exules inducebat: eaque ſe facere omnia dicebat ex legibus Cęſaris, aut ex ejus commentariis. Tum videns Cicero oppreſſam armis Antonii Rempub. deſperata ſalute ſtatuerat in Gręciam proficiſci, ea mente, ut rediret ad Kal. Januarias, quibus Hirtius, & Panſa deſignati Conſules Magiſtratum inirent. Verum Leucopertę adverſa tempeſtate detentus, cum a multis audiiſſet res conventuras, & Antonium, repudiatis malis ſuaſoribus ad auctoritatem eſſe rediturum, mutata profectionis voluntate, velis, remiſque in patriam omni feſtinationem properavit. Ad urbem acceſſit pridie Kal. Septemb. magnoque concurſu totius civitatis, tamquam amantiſſimus Reip. civis, & publicæ libertatis aſſertor, exceptus eſt. Calendis Senatum convocavit Antonius, & nominatim juſſit adeſſe Ciceronem. Ille, ſive quod revera langueret de via, ſive quod Antonii

me-

metueret inſidias, non adfuit, abſentięque ſuæ cauſam morbi prętexuit. Enim vero ſic Antonius exarſit, ut elatus ira, minatus fuerit ſe fabros, qui ſolo domum Ciceronis æquarent, eſſe miſſurum. Poſtridie venit Tullius, Antonius non venit, Dolabella, qui Conſul a Cęſare deſtinatus, poſt ejus necem conſulares faſces invaſerat, Senatui pręſedit. Orator in ſumma reliquorum ſervitute liber unus fuit, & primum quidem expoſuit conſilium profectionis, & reverſionis ſuę: deinde de heſterna Antonii injuria conqueſtus, & ad ejus in Remp. ſcelera delapſus, ſic eſt in eum invectus, ut ipſe non ferret, ſed omnem vinolentum ſuum furorem in Ciceronem effunderet. Hanc porro, cæteraſque deinceps in Antonium orationes Philippicas inſcripſit, ad imitationem Demoſthenis, qui ſuas in Philippum Macedonem conciones Philippicas nominavit. Manut. Abram.

Quæſtio in genere deliberativo; an acta Cæſaris, quæ chyrographis, & legibus continentur, ſervanda ſint; & an leges promulgatæ ab Antonio, quæ actis Cęſaris adverſantur, ſint abrogandæ.

Stylus eſt tenuis.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero exponit, quo conſilio fuerit profectus in Greciam, & paulo poſt reverſus Romam. Queritur etiam ante propoſitionem de injuria M. Antonii, de Senatus conſulto, de quorumdam conſularium metu.

PROPOSIT. Acta Cæſaris (quæ exemplo multorum in legibus potius, quam in Chyrographis conſiſtere debent cenſeri) ſunt ſervanda; promulgatæ autem ab Antonio leges; non ſunt ferendæ.

ARGUM. Quia acta Cæſaris ſunt utilia Reip. promulgatæ autem ab Antonio leges ſunt pernicioſæ.

ARGUMENTATIO. Lex Julia de obtinendis ad tempus provinciis, & aliæ leges judiciariæ, ſeu de legendis judicibus, ſunt utiles Reip. quas tamen Antonius contrariis, aut novis legibus pernicioſe evertit: igitur acta Cæſaris ſunt utilia Reip. promulgatæ autem ab Antonio leges ſunt pernicioſæ.

Amplific. & affec. Antonius, qui ſe dicit acta Cæſaris defendere, optimam legem Tulliam abrogat, deteriore lata, ut prætoriæ provinciæ per biennium, Conſulares per ſexennium poſſint obtineri. Deinde contra acta Cæſaris, indigniſſime tertiam judicum decuriam auxit ex manipulari milite legionis Alaudarum; quo quid turpius aut diſſolutius? Quare pacis, & concordiæ cauſa ſunt ſervanda Cæſaris acta; leges Antonianæ per vim latæ, & pro arbitratu, auſpiciis Interceſſionibuſque tribunorum neglectis, non ſunt ferendæ.

EROR. Peroratio. Cicero utrumque Conſulem, abſentem Antonium, præſentem Dolabellam hortatur, ut recordatione rerum geſtarum, & majorum exemplo veram ſolidamque gloriam ſequantur: diligi a ſuis civibus malint, quam metui; Remp. omni ratione complectantur, divitiarum, ac potentiæ cupiditate rejecta,

EXORDIUM.

CIcero exponit conſilium profectionis,& reverſionis ſuæ, eo fere ordine, quo expreſſum eſt ſupra in argumento: quare ibi rem totam expende a numero 1. uſque ad 11. fruſtra eſſet hic aſſerere de integro.

ANNOTATIO.

Magno artificio Orator ſumit exordium, a ſua profectione in Græciam, paulo poſt reverſionem in patriam, cujus utriuſque rei cauſa fuit ſalus Reip. cujus eſt amantiſſimus. Nam interfecto Cæſare quamdiu per Antonium, & Dolabellam ſpes fuit concordię, Cicero Romę ſibi manendum ſtatuit, tamquam in vigilia, & cura Reip. at poſtquam Antonius pravis conſiliis mutatus Remp. mutare cępit, & leges iniquas ferre, urbem reliquit in Gręciam iturus ea mente, ut Kalendis Januariis, quo die Panſa, & Hirtus Magiſtratum inituri erant, adeſſet. Audiens autem in ipſo itinere a multis rediturum eſſe Antonium ad auctoritatem Senatus, & ipſe reverſus eſt celerrime in urbem; ubi accepta injuria ab Antonio, ejus leges contra Rempub. iniquas reprehendit, ac liberrime virum perſtrinxit. Ex quibus id pręſtare videtur Orator hoc procemio, 1. ut ſuam incredibilem charitatem erga Rempub. oſtendat. 2. ut inſignem adverſario Antonio conſtet invidiam, niſi mentem immutet, qui etiam duplex eſt cardo totius reliquæ orationis. Quod vero Orator exorditur quadam narrationis ſpecie, id fieri poteſt, quando in re clara comparari nō debent auditorū animi.

CON-

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

PRiuſquam Orator contentionis propoſitionem afferat, queritur 1. de M. Antonii injuria. Enimvero Cicero cum e via langueret, nec frequens iſto die Senatus eſſet, nec de re magni momenti ageretur, cogi non debuit tam acerbe in Senatum venire. *n.*11. *Quoniam utriuſque*. Queritur 2.de Senatus conſulto ab Antonio facto, ut Cæſari cum parentalibus ſupplicationes fierent; quæ miſcere eſt nefas inexpiabile. *n.*13. *An ne cenſetis*.

Queritur 3. de Conſularium quorumdam metu (cujus rei totam fere invidiam transfert in Antonium, oppreſſorem Senatus) qui liberrimam atque optimam L. Piſonis ſententiam non ſunt ſecuti. *nu.*14. *Quid de reliquis*.

Sequitur hæc contentionis propoſitio; Acta Cæſaris (quæ exemplo multorum in legibus potius,quam in chyrographis conſiſtere cenſeri debent) ſunt ſervanda; promulgatæ autem ab Antonio leges, non ferendæ. *n.*16. *Primum igitur*.

Diſtributio ſeu argumenta: qui acta Cæſaris ſunt utilia Reip.promulgatæ autem ab Antonio leges, pernicioſæ.

CON-

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumenta, *Acta Cæſaris ſunt utilia Reip. promulgatæ autem ab Antonio leges, pernicioſæ*, inductione hac demonſtrantur. Lex Julia de obtinendis ad tempus provinciis, & aliæ leges judiciariæ, ſeu de legendis Judicibus ſunt utiles Reip. quas Antonius contrariis, aut novis legibus pernicioſe evertit: ergo acta Cæſaris ſunt utilia Reip. promulgatæ autem ab Antonio leges, pernicioſæ.

1. Pars Antecedentis, *de lege Julia*, patet 1. quia hæc cavebat, ne Prætoriæ provinciæ pluſquam annum, neve pluſquam biennium conſulares obtinerentur. Antonius hac optima lege abrogata per tribunos plebis aliam tulit, ut Prætoriæ provinciæ per biennium, Conſulares per ſexennium poſſent obtineri. *n.19. Quæ lex melior.*

2. Pars Antecedentis, *de legibus judiciariis*, conficitur dialogiſmo, acri indignatione, & exclamatione; quod, cum antea ſoli Senatores, & equites judicarent, illi in prima, hi in ſecunda decuria; Antonius, contra acta Cæſaris, tertiam Judicum decuriam adjecerit, non ex Centurionibus ſolum, ſed etiam ex manipularibus militibus legionis Alaudarum collectam. *n.20. At quæ eſt.* Idem Antonius alteram legem promulgavit, ut & de vi, & de majeſtate damnati, ad populum pro-

provocent, ſi velint. Qua lege quid diſſolutius ad ſeditiones pernicioſorum civium? aut quis audeat deinceps quemquam vel accuſare, vel judicare? *nu.21. altera promulgata*. Adde hac Antoniana lege reſcindi acta Cæſaris, quæ damnatis de vi, & Majeſtate non provocationem dant ad populum, ſed exilium irrogant. *n.23. quid quod abrogatur.*

Concludit Cicero quæcumque acta Cęſaris, etiam illa poſt mortem, ſervanda eſſe concordiæ cauſa: verum leges, quas Antonius per vim, & pro arbitratu promulgavit, neglectis auſpiciis (adverte hoc loco dialogiſmum,) & interceſſionibus Tribunorum non eſſe ferendas. *Ibid. Qua quidem ego*.

ANNOTATIO.

In hac contentione Orator queritur Antonii injuriam, & ejus acta, non modo ut injuſta, ſed etiam ut Cæſaris actis contraria, reprehendit, imo ſæpe Antonium cum ſe ipſo pugnare oſtendit, quando in beneficiis dandis, vel minima acta Cæſaris rata eſſe, vult, in legibus ferendis eadem ipſe evertit. Quamobrem Cicero acta Cæſaris, ſive illa chyrographis, & commentariis, ſive legibus complexa ſint, defendenda eſſe cenſet, habendamque eſſe rationem pacis atque otii non ferendas autem promulgatas ab Antonio leges, quæ Cæſaris actis adverſantur, & nocent Reip. Ex his iterum Cicero charitatem Reip. præſefert.

PE-

PERORATIO.

PRimum Cicero poſtulat a Dolabella, & ab Antonio, ne ſibi iraſcantur, ſi quid liberius pro Rep. dixerit, modo abſque contumelia Antonii. *n.* 27. *Iraſci te quidem mihi*.

Deinde amiciſſime commonet præſentem Dolabellam, ne per avaritiam, aut vim civium, ab honeſtate gloriæ, & rerum geſtarum dignitate aberret. *n.* 29. *Sed per Deos*.

Abſentem vero Antonium pariter hortatur, propoſita inſigni gloria rerum geſtarum, poſt necem Cæſaris, ut pergat diligi velle a civibus ſuis, non metui, & in odio eſſe, propter avaritiam aut potentiam. *n.* 31. *Te autem M. Antoni*. Vehementius ſtimulat Orator Antonium, exemplo avi ſui, & C. Cæſaris; quorum ille amavit unice diligi a civibus, hic metui; quare utriuſque diverſus exitus fuit. *n.* 34. *Utinam Antoni*. Rurſus Antonium ſimul, & Dolabellam hortatur, ut eorum civium partes ſequantur, qui patriæ libertatem amant, ſuntque populo Rom. chariſſimi, uti Brutus, & Hirtius: quod ex ludis, & verſibus, aliiſque indiciis patuit, *n.* 36. *Et populi quidem*.

Poſtremo charitatem Reipub. (reverſionis ſuæ fructum præſefert, non periculo, aut morte, aut vita, aut re alia commovendam. *n.* 38. *Cœpi P. C.*

AN-

ANNOTATIO.

Cicero ita Antonium mitigat, hortatur, laudat, ut tamen liberrime tueatur Rempub.*contra iniquas ejus leges; officiumq; civis acerrimi præſtiturus ſit, ſi hanc ille pergit opprimere.* Itaq;*lenitatem, charitatem civium, gloriam Antonius eligat, vel contumeliam, odium, dedecus. Qui Oratoris affectus fuit a principio.*

II. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

H*Abita a Cicerone oratione prima in Antonium, ille ſe in villam* Tiburtinam *contulit, ibique dies ſeptendecim, quod Ciceroni reſponderet, commoratus eſt: poſtea in urbem reverſus, Senatum vocavit, & in abſentem Ciceronem(prohibitus ab amicis non aderat, propter arma Antonii quæ manifeſtam vim ſpectabant) quæ cogitaverat, evomuit. Ei Cicero hac oratione divina reſpondit; ac purgat ſe primum adverſus Antonii calumniam, & ita purgat, ut omni eum loco non leviter pungat; deinde ſingulas ejus vitæ partes, a puerili prætexta exorſus, & ſingulos Magiſtratus vehementer exagitat.* Manut.

Quæſtio eſt in genere demonſtrativo, an M. Antonius ſit homo vitioſus, & hoſtis Reip.

Stylus eſt vehemens, & copioſus.

SY-

EXORDIUM.

Quodam fato nemo eſt hoſtis Reip. qui non ſit Ciceroni inimicus; verum Antonius, eo eſt ſtultior Catilina, & Clodio, & aliis, quo magis voluntatie laceſſit Ciceronem, cui omnis hoſtis pœnas dedit.

CONFUTA-

SYNOPSIS.

Poſt Exordium, Cicero diluit crimina contra ſe objecta ab Antonio,
de amicitia violata, de Conſulatu crudeliter geſto, de nece Clodii, de
bello civili, de nece Cæſaris, de alienatione Pompeji, & reliquorum
amicorum, quorum hæreditates non adivit. Crimen violatæ amici-
tiæ negat ab adjunctis, & cauſis; at enim Cicero in Senatu de Antonio
queſtus eſt, ut id cauſa Reip. poſtularet: ſic quemdam familiarem con-
tra rem Antonii defendit, ut jus, & amicitia illud exigerent. Impu-
dens vero Antonius, & inhumanus, & amens eſt, qui beneficia ex-
probrat, quæ vel Cicero negare, vel concedere poteſt. Crimen con-
ſulatus crudeliter geſti primum univerſim diluit teſtimonio conſula-
rium virorum, ſeu communi approbatione Conſulatus bene geſti: de-
inde ſpeciatim oppoſito Conſulatu Antonii contra Remp. armati,
ſuum probat Cicero a Rep. fuiſſe quando togatus in templo Concordiæ
extinxit conjurationem Catilinariam: quare contraria, & pugnan-
tia dici ab Antonio redarguit: hunc iterum atque iterum impuden-
tem, ac ſtultum appellat, qui cum Conſulatum vituperet apud illos,
quem maximè ipſi approbaruut; quinque ſalutaria Reip. Senatus con-
ſulta reprehendit, quam ipſe armis opprimit. Crimen necis Clodii re-
gerit in Antonium. Crimen belli civilis confutat contrariis effectis cō-
ſilii ac providentiæ. Crimen necis Cæſaris primum diſſimulando ele-
vat, & a perſona, & numero conjuratorum inficiari videtur: mox a-
perte crimen (ſi eſt crimen occidiſſe Tyrannum) præſefert, gloriatur-

TIO-

TIO. tonium rurſus redarguit, qui Cæſaris interfectores laudat, Ciceronem necis conſcium viruperat: poſtremo amplius irridens, ipſum crimen retorquet in adverſarium. Crimen alienationis Pompeji, & reliquorum amicorum negat; a cauſis ... demum confutationem concludit novis facetiis, quibus hic Orator abundat.

PROPOS. M. Antonius eſt homo vitioſus, & hoſtis Reip.

ARGUMENTA. 1. Quia privatæ vitæ decoctor, audax, impurus ſeditioſus fuit.
2. In magiſtratibus oppreſſit Remp.

1. ARGUM. ARGUMENT. M. Antonius in pueritia decoctor, & audax, in adoleſcentia impurus, in reliqua ætate ſeditioſus fuit: ergo M. Antonius, privatæ vitæ decoctor, audax, impurus, ſeditioſus fuit.

2. ARGUMENT. M. Antonius in quæſtura, & tribunatu & magiſterio Equirum, & Conſulatu, oppreſſit Rem. ergo M. Antonius in magiſtratibus oppreſſit Remp.

1. ARGUM. AMPLIFICAT. ET Antonius coactus cedere bonis paternis, tamen auſus eſt ſedere in quatuordecim ordinibus, & corruptor adoleſcentuli Curionis, multa ſtupra, ac flagitia commiſit poſtea deditus tribuno.

ARGUMENT. Antonius queſtor factus, ſine Senatus conſulto, ac forte ivit ad Cæſarem; poſtea tribunus iniquiſſime interceſſit, ex qua interceſſione bellum civile, & clades Italiæ, quam ipſe etiam luſtrationibus ſuis vexavit, ſecuta eſt. Magiſter vero Equitum quot decretis, & hæreditatum rapinis, quam robuſta violentia, quam turpi emptione bonorum Cn. Pompeji, quam molli, ac libidinoſa defectione a Cæſare in perſequendis civili belli reliquiis tam in Africa, quam in Hiſpania, inſignis Antonius fuit; Conſul de-

TATIONIS.
ET AFFECTUS.

Clodio plura contra Senatum, & religionem, & amicos egit. Quæ omnia breviter, ac invidioſe perſtringit Cicero, quia feſtinat ad majora.

TATIONIS.

fuit; Conſul denique Conſulatum geſſit injuſte partum, id eſt juſſu Tyranni Cæſaris, non populi voluntate: Conſulatum geſſit infeſtum Conſuli Dolabellæ, quando imperite, & mendaciter oppoſuit comitiis auſpicia; Conſulatum geſſit inviſum populo Rom. quia Lupercus ſuaſit, obtulitque Cæſari diadema regium, hoc eſt, tyrannidem: Conſulatum geſſit maxime pernicioſum, ac deteſtabilem Reip. propterea quod diſſimulata tantiſper ex timore audacia, & improbitate, mox Cæſaris legibus abſciſſis, ſuis promulgatis, & ementitis Chyrographis, immunitates dedit, ingentem pecuniam rapuit, exules damnatoſque reſtituit, acerbas patriæ peregrinationes ſuſcepit, corrupto etiam magna vi, & cupiditate M. Varonis fundo.

PERORAT.

Major erit ſecuritas, gloriaque Antonio, ex civium ſuorum charitate, rebuſque honeſte geſtis pro Rep. quam ex iſto armorum præſidio, quo Senatum obſidet: nam non deeſt populo Rom. præſidium, & animus. Reges tollendi, quod patet ex Cæſaris nece, & aliorum. Quare Antonius ſe, ac majores ſuos reſpiciat; & cum Rep. redeat in gratiam. Ciceroni jam emerito ſeni nihil intereſt, an inimicitias Antonii, an glorioſa mors accidat, dummodo ſalva reſtet patria.

EXORDIUM.

Cicero affert cauſam, cur Antoniu m inimicum habeat, nimirum quia ille hoſtis eſt Reip. fato enim dicit Orator fieri, ut nemo a viginti annis Reip. hoſtis fuerit, quin Ciceroni quoque inimicus fuerit, ipſique pœnas perſolverit. *n.1. Quonam meo fato.* Quare Apoſtropha, comparatione, ſubjectione ſtultitiam Antonii arguit; qui hoſtis eſſe velit, & Ciceroni, & Reip. *Ibid. Te miror Antoni.*

ANNOTATIO.

Cicero (quaſi ex abrupto) terret imprudentem Antonium, ſuum, & Reip. hoſtem, ſimili exitu Catilinæ, & Clodii, & aliorum.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

Purgat ſe Cicero, & objecta crimina confutat prius, quam veniat ad contentionis propoſitionem, & diſtributionem: quod ſæpius fieri ab Oratore vidimus.

In primis crimen violatæ amicitiæ, & ingrati animi objecit Antonius, quod Cicero quemdam contra rem ſuam defenderit; deinde quod, etſi Antonius ſe in diſciplinam Ciceronis tradiderit, ipſi auguratum, & vitam ceſſerit, litteris Cicero beneficium agnoverit, tamen de Antonio graviter queſtus ſit

præ-

præcedenti oratione. Ad 1. reſpondet Cicero, ſe familiarem ſuum defendiſſe contra alienum Bambalionem, præſertim cum ille opprimeretur injuſte gratia Antonii, & iniqua interceſſione Tribuni plebis. *nu.* 3. *cui priuſquam*. Ad 2. reſpondet Antonium nec ſe tradidiſſe in diſciplinam Ciceronis, nec potuiſſe tradere: ubi obiter impudicum Antonium pungit. *Ibid. at enim te*.

Ad 3. exclamat impudentem eſſe Antonium, qui cum propter æs alienum,& abſentiam Ciceronis, augur fieri non potuerit,dicere audeat ſe a petitione auguratus deſtitiſſe in Ciceronis gratiam, cum hic a toto collegio expeteretur, *n.*4. *auguratus petitionem*.

Ad 4. negat Cicero ſe quem Cæſar ſalvum eſſe voluit, vitam accepiſſe ab Antonio; aut ſi Antonii beneficium ſit vitam Ciceroni non ademiſſe Brunduſii, cum id non poſſet ſine nefario ſcelere, Orator fatetur,ac ironice concedit latroni, *n.*5.*at beneficio.* Ad 5. reſpondet ſibi conſulari viro, in interitu Reip. de iniquis actis Antonii fuiſſe neceſſario querendum; quamquam queſtus eſt amice,moderate,ſine contumelia, *nu.*6.*an de interitu*.

Ad 6. Antonium dicit eſſe inhumanum, & ſtultum; nam inhumanitatis eſt, propter oſtenſionem, litteras,& colloquia abſentium amicorum proferre, palamque recitare; amentiæ vero, id objicere adverſario, quod ille ſi verbo negarit, longius progredi non poſſit quæ objecerit:quamquam nullum verbum in iſtis litteris eſt non plenum humanitatis,

tatis, officii, benevolentiæ, *nu. 7. ac etiam litteras*.

Deinde Conſulatum crudeliter geſtum Ciceroni objecit Antonius, cui Cicero parva attentionis petitione, & modeſtiæ inſinuatione reſpondet. *n. 10. Sed mihi*. Mox ſtultum ridet Antonium, qui Conſulatum apud eos, quorum conſilio, auctoritate, ſententia geſtus fuerit, auſus eſt vituperare. *num. 11. Ut igitur*. Nemo enim, præter Antonium, non maxime probavit conſulatum Ciceronis: quod repetitione & inductione Orator amplificat. *n. 12. Non placet M. Antonio*. Duos præterea conſulares viros adhuc ſuperſtites enumerat, L. Cottam, & L. Cæſarem, quibus vehementer etiam placuit ſuus conſulatus. *n. 13. Sed quoniam*. Digreditur occaſione L. Cæſaris, dialogiſmo, & exclamatione indignatus M. Antonium de libidine paraſitos, & lenones conſultare; de Rep. ad avunculum ſuum nihil referre. *n. 14. Hunc tu cum auctorem*. Speciatim objecta conſulatus ſui crimina diluit. 1. Impudens eſt Antonius, qui objicere audeat in templo Concordiæ armatos Conſule Cicerone fuiſſe ſervos, cum hi eſſent Equites Rom. ac nobiliſſimus quiſque adoleſcens, ac ipſe Senatus, duce, vel conſulente Cicerone, ad extinguendam conjurationem Catilinariam, & ad Remp. conſervandam: at nunc contra, diſſimili exemplo, & conſulatu Antonius, eodem in loco armatos homines collocat, nefaria Senatusconſulta facit, libertatem Reip. opprimit. *nu. 15. Tuus videlicet*. 2. Nequiter educa-

educatus eſt Antonius aut excors, aut ſecum argumentis adverſus: nam, quod ne fecit quidem Clodius, ob comprehenſionem conjuratorum laudat Ciceronem, quem vituperare vult, ob ſepulturam vitrico ſuo Lentulo negatam reprehendit Senatum, apud quem dicit, *n.*17. *Sed ſepulturam*. 3. Iterum redit ad 1.objectionem) ſtultus eſt, & ſecum pugnans Antonius, qui, cum in ſella Concordiæ Reip. perniciosa arma ceperit, objicit Ciceroni ſalutaria; nec Ciceroni ſolum, ſed Senatui, ſed equeſtri ordini, ſed omnibus civibus. *num.* 19. *Jam illud cujus* : 4. Facetus eſſe vult Antonius, quando verſum Ciceronis (ſcriptum horis ſucceſſivis ad libertatem populi Rom. toga tuendam) iners ipſe, & armatus oppreſſor libertatis ridet inſulſe. *n.*20. *at etiam quodam*.

TertioCicero non dedit Miloni conſilium interficiendi Clodium, quia nec Antonio dedit, etiam cum ipſi faveret, nec ipſe Milo ſuaſore egebat, ut prodeſſet Reip. (quamquam damnatus eſt, nova queſtione non prudenter inſtituta) nec aliquis jam tot annis id objecit Ciceroni. *n.*21. *P. Clodius*..

Quarto, Cicero non fuit cauſa belli civilis immo, ne naſceretur, omni providentia obſtitit, tum avocando Pompejum a Cæſare, ne hujus opes creſcerent ad tyrannidem; tum, ubi Cæſar potens fuit pacem, & concordiam ſuadendo. *n.*23. *quod vero dicere*.

Quinto, Cicero non fuit auctor necis Cæſaris: quia nemo in illa conjuratione(quamquam glorioſa, nomen ejus audivit: deinde

 per-

percuſſores Cæſaris, vel hortatore non egebant, cum alii domeſticis exemplis incitarentur ad liberandam Remp. ut Bruti ambo, ut Caſſius; alii privatas odii cauſas haberent in Cæſarem, ut Domitius: vel ita familiares eſſent Cæſari, ut nemo auderet eos ad necandum Cæſarem ſolicitare, ut Trebonius, Tullius Cimber. *n.25. ſed hæc vetera*.

Quod ſi M. Brutus ſtatim cruentum alte extollens pugionem, Ciceronem nominatim exclamavit, aut ſi Cicero lætatus eſt morte Cæſaris: vaniſſime inde Antonius Ciceronem auctorem necis coarguit: quia Brutus alia cauſa potuit appellare Ciceronem: quia iſta ratione omnes boni, qui Cæſarem eſſe interfectum gaudent, eſſent in pari culpa, & crimine. *n.28. at quemadmodum*. Sed ſtupidior Antonius Brutum laudat, quod Cæſarem occiderit, Ciceronem vituperat, quod necis conſcius fuerit. *n.30. Sed ſtuporem*. Tum ſtupidiſſimus Antonius ex alia rerum pugnantia, non ipſe Cæſaris interfectores, non parricidas, ſed patriæ liberatores, non ſcelere, ſed honore, & provinciis dignos exiſtimavit, Ciceronem arguit qui illorum familiaris, & ſocius fuit. *Ibid. eſto ſit in verbis*. Poſtea irridens Antonium Cicero retexit orationem, id eſt, non recuſat fateri, & gloriari, quod ante negabat, ſe auctorem necis Cæſaris fuiſſe. *n.32. itaque jam retexo*. Imo magis irridens, ipſum crimen ſibi objectum detorquet in Antonium, tum propter ſocietatem conſilii cum Trebonio, tum propter grande æs alienum,

quod

quod morte Cæſaris diſſolvit. *nu.*34. *quamquam ſi*.

Sexto, Cicero in caſtris Pompeji non alia cauſa mœſtus fuit, quam perſpecta ruina Reip. *n.*37. *caſtra mihi*. Nec enim Pompejum abalienarat, quo cum familiaritate, & amicitia jungebatur; ſed opinione diſſidebat. *n.*38. *an vero Cn. Pompeji*.

Nec vero dicteriis, facetiiſque Pompeji conſilia reprehendit; at moderate animos mœrore, ac curis diſtentos relaxavit. *n.*39. *ne locis quidem* Pariter negat ſe hæreditatibus plurium amicorum eſſe privatum; quippe qui amplius, H. S. ducenties, acceptum hæreditatibus referat. At quod eſt improbum, objicit Antonio, qui fraude hæreditates multorum, etiam ignotorum, invaſit. *n.*40. *hæreditates mihi*. Concludit ridens Antonium declamatorem ineptum, qui longe ſeceſſit in villam, adhibito etiam magiſtro magna mercede, nihil non amens, & vanum objecit. *n.*42. *hæc ut colligeres*.

Abſoluta confutatione ingreditur inſectationem Antonii: hæcque eſt contentionis propoſitio: M. Antonius eſt homo vitioſus, & hoſtis Reip.

Diſtributio, ſeu argumenta ſunt hæc; 1. quia in privata decoctor, audax, impurus, ſeditioſus fuit. 2. Quia in Magiſtratibus oppreſſit Remp. *n.*44. *Jam enim quoniam*.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *M. Antonius in privata vita decoctor, audax impurus, ſeditioſus fuit*, explicat hæc inductio: M. Antonius in pueritia decoctor, & audax, in adoleſcentia impurus, in reliqua ætate ſeditioſus fuit, igitur M. Antonius in vita privata decoctor, audax, impurus, ſeditioſus fuit.

1. Pars antecedentis, *In pueritia decoctor & audax fuit*, perſtringitur interrogatione, & communicatione, quod coactus cedere bonis paternis (non tam Antonii, quam patris perliberalis vitio) contra legem Roſciam ſedere auſus ſit in quatuordecim ordinibus. *Ibid. Viſne igitur*.

2. Pars antecedentis, *In adoleſcentia impurus fuit*, arguitur præcipue ex conſuetudine Curionis, qui tam ardenter amare cœpit Antonium, ut contracto etiam ære, ab ejus congreſſione abduci, ne patris quidem afflicti imperio potuiſſet, niſi Cicero remedium tuliſſet, *n.45. Sumpſiſti virilem*. Stupra vero, & flagitia præterit Orator quadam inſinuatione. *N.47. Sed jam ſtupra*.

3. Pars antecedentis, *In reliqua ætate ſediti oſus fuit*, celeriter etiam perſtringitur: quod Tribuno Clodio intimus fuerit, quod Alexandriam iverit contra Senatus auctoritatem, & contra religiones; quod ex Ægypto re-

rediens, non in urbem, ubi male audiebat, non domum, quam habebat nullam, ſed ad Cæſarem in Galliam iverit; quod poſtea Romæ, litteris Cæſaris reconciliatus Ciceroni, prius ad hunc venerit quam ad patrem ſuum; quod Glodium interficere voluerit, ut ſatisfaceret ſuis in Ciceronem injuriis. *n.*48. *Intimus erat*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *M. Antonius in magiſtratibus oppreſſit Remp.* altera explicat inductio: M. Antonius in Quæſtura, & Tribunatu, & Magiſterio equitum, & Conſulatu oppreſſit Remp. igitur M. Antonius in magiſtratibus oppreſſit Remp.

1. Pars antecedentis, *In quæſtura oppreſſit Remp.* paucis oſtenditur ex eo, quod Antonius quæſtor factus, continuo ſine Senatus conſulto, ſine ſorte, ſine lege, ad Cęſarem cucurrerit; ubi cum ſe illius largionibus, & ſuis rapinis expleviſſet, advolavit egens ad Tribunatum. *n.*50. *Quæſtor es factus*.

2. Pars antecedentis, *In Tribunatu oppreſſit Remp.* amplificatur 1. quod cum Senatus fulcire vellet Remp. ſeu factionibus Cæſaris occurrere; factumque eſſet Senatus conſultum, uti ante certam diem Cæſar exercitum dimitteret, Antonius, audax adoleſcens, Senatus conſulto ſe oppoſuerit, & hoſtis Reip. judicatus fuit. *Ibid. Accipite nunc*.

Atque hæc interceſſio Tribunitia mox cauſam dedit belli civilis, cujus belli clades Orator exaggerat exclamatione, enumeratione, duplici comparatione, converſione. *N.*53. *Tu tu, inquam*.

Amplificatur 2. quod Antonius, neglecto patruo ſuo, inique, ac ſine cauſa reſtituerit multos exules, præcipue Licinium Lenticulam de alea condemnatum. *n.*56. *Reſtituebat multos*. Amplificutur 3 quod idem Antonius Italiam ſibi a Cæſare traditam conculcarit: cujus itinera,& luſtrationes invidioſa hypotypoſi deſcribit Cicero. *n.*57. *in eodem vero*.

Reliqua vero Antonii facta in iſto itinere, & in bello civili caute reprehendit,(propter veteranos, quos non vult offendere Cicero)tum beneficio accepto Brunduſii opponit contumelias Antonii, Cytheridis autem, Mimulæ Antonii, occurſum, & gratulationem indignatur. *n.*r59. *Reliquorum factorum*.

3. Pars Antecedentis, *In Magiſterio equitum oppreſſit Remp.* profertur ex decretis, rapinis, hæreditatum poſſeſſionibus datis, & ereptis, tum ut libidinoſe viveret, tum ut bona Cn. Pompeji emeret. Primum vinolentiam Antonii inſectatur amplificato per incrementum ejus vomitu, *n.* 63. *ſed hæc quæ*. Deinde maximo indignationis affectu bona Cn. Pompeji vendita, & empta ab uno Antonio exaggerat. *num.*64. *Cæſar Alexandria*. Hæc autem tanti viri bona ſtatim ab inſolenti, & luxurioſo helluone vorata, & conſumpta Orator hyperbola, comparatione, hypotypoſi mirifice amplificat. *n.*65. *at quam inſolenter*.

Præterea domum Pompeji ab Antonio occupatam eſſe, quam gravi verborum amplificatione, & exclamatione in audaciam, & furorem Antonii, quanto novæ indignatio-

tionis affectu in diſparem Antonii, & Cn. Pompeji habitationem Orator invehitur. *Num.68. at ejuſdem ædes*. Sed omiſſa Antonii vinolentia, & emptione bonorum Cn. Pompeji; omiſſa etiam ſuperbia, qua ſe, & conſulem, & Antonium dicit; tum omiſſis aliis peccatis, quibus Remp. vexavit, Cicero redit ad civile bellum, cujus cum ſit cauſa Antonius, non tamen reliquias conficere voluit. *num. 70. at quam crebro*.

Nam in Africam Cæſarem non ſecutus eſt, propter timiditatem, & libidines: quamobrem appellatus ab offenſo Cæſare de pecunia, quam debebat pro ſectione bonorum Cn. Pompeji, quidquid accuſarit, alteram bonorum ſuorum auctionem facere coactus eſt, ut æs diſſolveret; Cicero autem proſopopœja, & commemoratis Cæſaris beneficiis excuſationem Antonii irridet, uti ejus auctionem ad majorem invidiam; *N.71. cui bello cum*.

Neque in Hiſpaniam Cæſarem ſecutus eſt niſi ſero admodum, propter eaſdem cauſas: hunc Cicero 1. irridet atque arguit diſſimili exemplo conſtantis Dolabellæ, quem tam oportuit intereſſe bello Hiſpalenſi, quam Antonium; quia hic ſector fuerat bonorum Cn. Pompeji, quæ liberi ejuſdem Pompeji repetebant. *N.74. proficiſcitur in Hiſpaniam*.

2. Ridet illum, ficto prætextu, Narbone conſiſtentem in poculis, & inde nequiter Romam redeuntem, facta per digreſſionem

diſſimili comparatione ſuæ reverſionis, & petitionis Conſulatus. *num. 76. an tu Narbone*.

3. Ridet facete, & dialogiſmo levitatem Antonii, qui ut ſe nec opinato reducem oſtenderet conjugi, Urbem nocte tenuit; ſed & aliæ, præter reviſendam uxorem, turpiores cauſæ redeundi fuerunt Antonio. *nu. 77. at videte*.

4. Pars Antecedentis, *Conſulatu oppreſſit Remp.* amplificata eſt, & diſtincta in ſex tempora: 1. ante Kalendas Jan. Antonius egens, & perditus ære alieno, rurſus in gratiam Cæſaris receptus, hujus juſſu, & voluntate, non populi ſuffragio renuntiatus eſt Conſul, eluſo perfide Dolabella. *nu. 78. ſed nimis multa*.

v. Kalendis Jan. cum Antonius iniret magiſtratum, audiretque Cæſari ad Parthos ituro Dolabellam Conſulem ſubrogandum, impudenter reſtitit, & imperite (quippe qui Conſul ſit, ſtulte ad ſacerdotium ſuum recurrit) ſe auſpicia oppoſiturum eſſe denuntiat. *num. 80. veniunt Kalendæ Jan.* 3. A Kalendis Jan. uſque ad idus Martias, Antonius pari inſcitia, & impudentia obnuntiavit comitiis, cum revera in iis nihil cerneret vitii; ſed auſpicia, religioneſque fingeret. *num. 82. atque ex illo die*. Digreditur Cicero ad Lupercalia, quibus Antonius magna laſcivia, & audacia, Cæſari diadema ſupplex obtulit; idque faſtis inſcribi juſſit: quod flagitium orator maximo populi Rom. odio, & cruenta morte dignum amplificat, exem-

exemplis multorum. *num.84. ſed ne forte.4.* Ipſas idus Martias, redit Cicero ad id quod ementitis auſpiciis facturus erat Antonius, niſi eo ipſo die Cæſar occiſus fuiſſet: iſtius autem præclari auguris fugam, ac timorem adſcribit Cicero conſcientiæ præteritorum ſcelerum, & futura ſcelera Antonii veriſſime proſpexit. *num.88. ſed ad auſpicia.*

5. Poſt idus Martias quidquid recte e Rep. feciſſe viſus eſt Antonius, id ex timore, & ſimulatione feciſſe; poſtea verò redeunte audacia nihil non eſſe facturum (uti fecit) improbe, Cicero conſtanter prævidit. *núm. 90. poſt tertium diem.* Opinionem ſuam confirmat Orator primum ex immunitatibus, quas palam vendidit, & ex ſepties millies ſeſtertium, quod rapuit. *num. 92. inſpectantibus vobis.*

Deinde ex reſtituta, & vendita Regi Dejotaro parte Gallo græciæ, & Armeniæ, quas Cæſar eripuerit. *num. 93. quid ego de.* Tum ex Creta vectigalibus liberata, fictis pro libidine commentariis, & chyrographis Cæſaris. *nu.97. quid ego de.* Ex lege etiam ficta, & nomine Cæſaris fixa, de reſtituendis exulibus, derelicto impie patruo. *num. 98. & de exulibus.*

Parva fit digreſſio ad injurias, quibus Antonius affecit patruum ſuum; nam, præter alia, deſtituit in petitione Septemviratus, & ejus filiam adulterii falſo accuſans in Senatu, repudiavit: quod per incrementum amplificat Orator. *bid. quem etiam ad cenſuram.* Redit ad Chyrographa Cæſari, quæ adul-

teravit Antonius, poſt, contraque edictum Senatus. Et 6. menſe Majo percurſationem Antonii ironice arguit, quod ipſe Capuam Coloniam deducere conatus ſit. *nu.* 100. *ſed ad Chyrographa*. Digreditur in alteram Antonii peregrinationem ſuſceptam, ut agrorum Campani, & Leontini largitio militibus veteranis fieret, *Ibid. at quam nobilis*. Sed ad iter Italiæ reverſus reprehendit Antonium, quod, auſpiciorum jure turbato, Caſilinum Coloniam deduxerit. *num.* 102. *Sed ad iter*. Deinde quod M. Varronis fundum ſine jure, ſine pudore, ſine auctionis mentione, magna vi, & cupiditate occuparit, *num.* 103. *ab hac religionum*.

In iſto autem fundo Cicero inſectatur exclamatione, & hypotypoſi; temulentiam Antonii, oppoſita Varronis ſapientia, ac ſtudiorum ratione. *nu.* 104. *at quam multos*. Exaggerat etiam in eodem fundo, & in reliquo itinere faſtum Antonii, qui Aquinates, & Anagninos non reſultavit, Sidecinos vero, & Puteolanos vexavit. *num.* 206. *Caſſino ſalutatum*. Poſt hæc Orator Antonii reditum in urbem amplificat tum diſſimili exemplo Collegę ſui Dolabellę, qui de Rep. bene merebatur, tum comparatione tyrannorum Cynnæ, Syllæ, Cæſaris. *num.* 107. *interea dum tu*. Nam acta Cæſaris reſcidit, & teſtamentum irritum fecit. *num.* 109. *an iſte*.

Imo quos honores ſummos vivo Cæſari diligenter accurare viſus eſt, nunc eos illo mortuo perſolvere negligit, vel ex inconſtantia,

ſtantia, vel ex proprio quæſtu. *num.* 110. *Et tu in Cæſaris.*

Concludit longam inſectationem comparando, & (quod paſſim fecit) cavillando: ſed jam quaſi victor inſultat adverſario. *nu.* 111. *Quid ad hæc.*

ANNOTATIO.

Contentio diviſa eſt in duas partes; confutationem & inſectationem: in confutatione Cicero perſpicue diluit crimina contra ſe objecta. In inſectatione oſtendit Antonium, tum privata vita fuiſſe vitioſum, tum publica, ſeu magiſtratibus hoſtem, & oppreſſorem Reip. quod utrumque ut clarius, & ordine demonſtret, inductione recenſet ſingulas ætates Antonii, pueritiam, adoleſcentiam, reliquamque vitam; & ſingulos magiſtratus, quæſturam, tribunatum, magiſterium equitum, conſulatum.

Inſectatur autem acriter, & copioſe: quamquam enim quis putarit fortaſſe aculeos oratoris excuſſos eſſe, aut eloquentiæ fontes exaruiſſe, tot tantiſque inſectationibus in Verrem, in Saſſiam, in Clodium, in Piſonem, Gabinium, alioſque profecto in iſto genere invehendi ingenioſa ſemper natura facundiam auget, & ſenex graviore urget, & acutiore pungit ſtylo: ſicut in aliis orationibus par ſibi Orator Cicero, in hac ſe ipſo major, ac divinus, teſte Juvenale, videri poſſit.

PERORATIO.

Cicero avocat Antonium a conſilio armorum, quibus Senatum obſidet: ipſique brevi tempore interitum minatur exemplo Clodii, & Curionis, ſi magis uxori Fulviæ pergit obſequi, quam populo Rom. cujus charitate, & benevolentia erit tutior, quam iſto armorum præſidio. *num.* 112. *Præterita omittamus*. Opponit præſidium Reip. armis Antonii, & animum populi Rom. qui pacem amat, odit ſervitutem, regnantes ſuſtulit; idque exemplis demonſtrat. *num.* 113. *Habet populus Rom.* Deinde proponit Antonio, quàm ſit jucundum, ac honeſtum, recte, pro Rep. facere; quamque metuendum, ac turpe, libidinoſe, avare, facinoroſe ſe gerere. *num.* 115. *Recordare igitur*. Confirmat exemplo Cæſaris, & comparatione majorum. *num.* 116. *Niſi verò*. Poſtremo adducto majorum exemplo, obteſtatur Antonium, ut cum Rep. redeat in gratiam: ſibi Cicero quidquid acciderit, inimicitia Antonii, aut vita, aut mors, modo populum Rom. liberum faciat, alterum liberatorem relinquat, nihil amplius optat.

ANNOTATIO.

Adductus Cicero nulla alia cauſa inſectandi Antonii, quam amore patriæ, poſtremo (quamquam diffidens) hunc deterret a conſilio armorum,

rum, propoſita vel honeſtate virtutis, vel turpitudine vitii: de ſe autem Tulius, inſignem, qua adoleſcens, & ſenex excelluit, Reip. charitatem præſtat & officium boni civis poſteritati tradit. Qui affectus magnam Ciceronis affert benevolentiam: Antonio invidiam, niſi reſipiſcat.

III. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Cum Cicero graviſſime in Antonium invectus eſſet, commotus ille, tum factorum conſcientia, tum opibus Octavii adoleſcentis, cui veteranorum ſtudia adhærebant, percurſavit Italiam, ut veteranis militibus ſolicitatis cum exercitu ad urbem veniret; ſed conatum ejus repreſſit Octavius, qui, & ipſe veteranorum præſidium privato conſilio comparaverat: quam ob cauſam territus Antonius, abierat in Galliam, ut eam occuparet; ſed cum probiberetur a D. Bruto qui eam provinciam Conſul. deſignatus obtinebat, illum Mutinæ obſedit. Quibus rebus cognitis, cum Senatus ad decimum tertium Calend. Januarii per tribunos plebis baberetur, dixit ſententiam de Rep. Cicero, quam hac oratione complexus eſt: ut quæ egiſſet Octavius Cæſar, ea rata eſſent auctoritate publica: & ut præmia decernerentur legionibus, quæ illum ſecutæ fuerant; & Cæſar imperatoriæ

ratoria dignitate ornaretur. Item, ut provinciam Galliam retineret Brutus in Senatus populique Rom. poteſtate, & ut Antonius hoſtis judicaretur.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an res illæ, quas Octavius Cæſar cum veteranis militibus, & D. Brutus cum Gallia adverſus Antonium geſſerunt, ſint publica Senatus auctoritate confirmandæ, & laudibus ornandæ; & Antonius contra judicandus hoſtis.

Stylus eſt temperatus.

S Y-

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Serius omnino expectanti Ciceroni advenerunt Kalend. Januar. & jam feſtinatione eſt opus, ut propulſetur Antonius, qui Reip. bellum gerit.

PROPOS. Res illæ, quas Octavius Cæſar cum veteranis militibus, & D. Brutus ſimul cum Gallia adverſus Antonium geſſerunt, ſunt publica Senatus auctoritate confirmandæ, laudibuſque ornandæ: contra, Antonius eſt judicandus hoſtis Reip.

ARGUMENTA. Quia Octavius Cæſar cum veteranis militibus, & D. Brutus ſimul cum Gallia, ſunt optime de Rep. meriti: jamque ipſi Antonium non Conſulem, ſed Reip. hoſtem judicarunt.

ARGUMENTA. Octavius cum veteranis, Antonium urbe Roma prohibuit; Brutus cum ſuis, Antonium provincia Gallia excluſit; igitur Octavius Cæſar

AMPLIFICAT. ET Sapientiſſimo conſilio adoleſcens Cęſar, pro Rep. effuſo patrimonio, ut crudeliſſimum hoſtem Antonium urbi imminentem arceret, fortiſſimas, & Reip. amiciſſimas veteranorum militum legiones comparavit: Decius autem Brutus pręſtantior L. Bruto, Antonium Tarquinio Rege pernicioſiorem Reip. e Gallia, quę eſt flos Italię, firmamentum imperii, ornamentum dignitatis, repulit; atque hoſtem judicavit. Quare res ab utroque, & ſuis geſtę, ſunt auctoritate Senatus comprobandę, ac immortali laude ornandę. At quam contumelioſus in edictis Antonius? quam amens? Cęſari ignobilitatem

TIO-

TIO.

cum veteranis militibus, & D. Brutus ſimul cum Gallia, ſunt optime de Rep. meriti; jamque ipſi Antonium, non Conſulem, ſed Reip. hoſtem judicarunt.

AFFECTUS. Peroratio.

objicit ex genere materno, quo ipſe gloriatur: nepotem Ciceronis carpit ſocium Octavii, & parricidii inſimulat: Senatum convocat, in quo vel ipſe abeſt, vel nullum de Cęſare verbum facit: graviora in optimos viros edicta, & Senatus-conſultum non religioſum facit de provinciarum ſortitione.

Cicero hortatur Senatum, ut conjunctis armis cum Octavio, & Bruto, oblata divinitus occaſione, & facultate profligandi tyranni, libertatem populo Rom. innatam anteponat vel glorioſę morti, vel turpiſſimę ſervituti.

EXORDIUM.

CIcero gaudet calendas Jan. adveniſſe, ut communi Senatus conſenſu, & deſignatorum Conſulum opera, ociùs occurratur armis Antonii, qui ſe ad urbem venturum eſſe minitatur, *n.* 1. *Serius omnino*.

ANNOTATIO.

Cicero orditur a periculo Reip. vultque celeriter reſiſti Antonio ne majus ſit in mora periculum. Ipſe interim victoriæ fiduciam captat, & benevolentiam a ſua Reip. cura, a Senatus, novorum Conſulum concordia, ab armis profligati, & perditi Antonii. Docilitatem etiam, & attentionem comparat, explicato periculo, & magnitudine communis cauſæ.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: res illæ, quas Octavius Cæſar, cum veteranis militibus, & D. Brutus ſimul cum Gallia, adverſus Antonium geſſerunt, ſunt publica Senatus auctoritate confirmandæ, laudibuſque ornandæ; contra, Antonius eſt judicandus hoſtis Reip.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc; quia Octavius Cæſar cum veteranis militibus, & D. Brutus cum Gallia ſunt optime meriti de

Rep.

Rep. jamque ipſi Antonium non Conſulem, ſed Reip. hoſtem judicarunt.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumenta, *Octavius Cæſar cum veteranis militibus, & D. Brutus cum Gallia ſunt optime meriti de Repub. jamq; ipſi Antonium non conſulem, ſed Reip. hoſtem judicarunt*, hoc Enthymemate ſunt complexa. Octavius cum veteranis Antonium urbe Roma prohibuit; Brutus cum ſuis Antonium provincia Gallia excluſit: igitur, &c.

Antecedentis 1. pars, *de Octavio, & veteranis*, amplificatur, a perſona Octavii adoleſcentis ſapientiſſimi, & amantiſſimi Reip. *n.* 3. *C. Cæſar adoleſcens*. 2. a perſona Antonii hoſtis crudeliſſimi, *n.* 4. *quis enim eſt*.

3. A legionibus veteranorum militum fortiſſimis, & amiciſſimis Reip. *n.* 6. *nec vero de legionibus*. Concludit Cicero quod propoſuit, res illas, quas Octavius geſſit, eſſe publica auctoritate confirmandas, & laude ornandas, militibus autem veteranis præmia eſſe decernenda, *n.* 7. *Faciendum eſt igitur*.

Antecedentis 2. Pars, *de Bruto, & Gallia*, amplificatur exclamatione, & duplici comparatione; una D. Bruti cum L. Bruto altera Tarquinii Regis cum Antonio tyranno, *n.* 8. *Hoc vero recens*. Concludit Cicero res, quas Brutus geſſit, eſſe publica auctoritare confirmandas, *n.* 11. *Majus igitur beneficium*.

Orator

Orator interſerit quare D. Brutus Antonium non Conſulem, ſed hoſtem vere judicarit; quia nimirum ille inſigne regni obtulit Cæſari, *n.*12. *nec vero M. Antonium*.

Laudat etiam Galliam, quod operam præſtiterit Bruto pro Rep. *n.*13. *nec vero de*.

Concludit antecedens, & profert ſententiam Cicero, ut judicetur hoſtis Antonius, non Conſul, *n.*14. *quamobrem tribuni*.

Confirmat ſententiam ſuam judicio non ſolum Bruti, ſed etiam veteranorum militum, & Cæſaris. Argumentum eſt a contrario, *n.*15. *nam ſi ille Conſul*.

Digreditur deinceps in contumelioſum, & amentem ſuis edictis Antonium, qui Cæſari ignobilitatem objicit ex genere materno, cum ipſe eodem materno genere ſoleat gloriari: quin Antonius ea parte inferior Cæſare, primam habuit uxorem Fadiam, Bambalionis filiam, qui homo libertinus, lingua impeditus, corde ſtupidus fuit; alteram vero avariſſimam, cujus avus maternus, Sempronius Tuditanus, dementer cum palla, & cothurnis nummos populo de roſtris ſpargere ſolebat, *n.*16. *at quam contumelioſus*. Deinde pari contumelia carpere, ac vituperare voluit edicto nepotem Ciceronis, quod Octavio contra Antonium exercitum ducenti comes fuerit; & de parricidio cogitarit, *n.*17. *idem etiam Q. Ciceronem*. Edicta autem amentia, & modum convocandi ſenatum, in quo poſtea vel ipſe non affuit, poculis impeditus; vel in quo nullum de Cæſare verbum Conſul facere auſus eſt, iridet Orato, *n.*19. *ſed ipſe quid*.

Tum

Tum ſententias perobſcuras, & magiſtro dignas cavillatur, *n.21. atque in rebus.*

Sed graviora in Caſſium, Carſulenum, Canutium edicta, ſenatus conſultum celeritate, & per diſceſſionem factum de ſupplicatione M. Lepidi perſtringit, *n.23. ſed hæc leviora.*

Denique in eodem ſenatus conſulto non religioſam (quippe quæ propere, & veſperi facta eſſet) provinciarum ſortitionem ridendo arguit; quod provincias ii, quibus obtigerant, recuſarunt, *num. 24. præclara tum fuit.*

Non recuſarunt tamen ſuas Antoniani (quia tyrannidem optabant) atque his ſortes divinitus obtigiſſe joco exclamat Cicero, *nu.26. qui ſunt igitur.* Concludit digreſſionem apoſtropha ad Octavium, qui ferocem Antonium ab urbe repulit, *n. 27. O C. Cæſar.*

ANNOTATIO.

Orator merita Cæſaris & Bruti amplificat, ut gratus Senatus huic provinciam Galliam confirmet, illi dignitatem imperatoriam; legiones etiam veteranorum militum laudat, hiſque decernenda præmia eſſe cenſet; tum concordiam Senatus & deſignatorum Conſulum, & fidem Galliæ prædicat, ut omnium arma convertat in Antonium; quam præjudicio Cæſaris, & Bruti & militum & Galliæ vult Cicero judicari hoſtem, & bello urgeri quam primum.

PE-

PERORATIO.

VEhementer Cicero hortatur ſenatum ad libertatem Reipub. tuendam. 1. comparatione: nam ſi Cæſaris dominatum fatalis quædam neceſſitas ferre coegit, hodie libera Reſp. mori potiusquam ſervire debet impuro latroni Antonio. *n.* 28. *Hodierno die*.

2. A conſequentibus, quæ facturus ſit ille victor, qui ſine victoria tam multa crimina commiſerit. Hæc enumeratio ſubjicit. *n.* 30. *Quid hic faciat*.

3. Hypotipoſi, a perſona L. Fratris Antonii, qui ſcelerata arma conjunxit in Gallia, *nu.* 51. *atque is ab hoc*.

4. Oblata occaſione, & facultate vincendi Antonii, *n.* 32. *His vos teterrimis*. Quam ut occaſionem arripiat ſenatus iterum Cicero hortatur, propoſita ſervitutis ignominia, quæ gravior ſit honeſta morte. *nu.* 34, *Hanc igitur occaſionem*.

Poſtremo loco ſententias ſuas concludit atque confirmat de Bruto, de Octavio Cæſare, de legionibus veteranorum: cenſetque provincias ab iiſdem, qui eas obtinent, obtinendas eſſe lege Julia, quod ex ſenatuſconſulto cuique eorum ſucceſſum ſit; iiſdem de rebus ad ſenatum a novis Conſulibus, primo quoq; tẽpore eſſe referendũ, *n.* 37. *quas ob res*.

ANNOTATIO.

In peroratione eſt idem, ac vehementer affectus, qui in exordio, & in contentione.

IV. PHI-

IV. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

HÆc Oratio eſt eodem argumento, quo prior: & eodem die ad populum habita, quo prior in Senatu; docet enim populum quid actum ſit in Senatu, cum laudatione eorum, qui Rempub. *defendendam ſuſceperint, & cum inſectatione in Antonium qui hoſtis judicatus ſit; hortaturque populum ad libertatem recuperandam.*

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an M. *Antonius ſit a populo judicandus hoſtis.*

Stylus eſt medius.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Frequens concio, & alacritatem Ciceroni affert Reip. defendendæ, & ſpem recuperandæ libertatis.

PROPOSIT. M. Antonius eſt a populo judicandus hoſtis.

ARGUMENT. M. Antonius judicio Senatus, & Octavii Cæſaris, & veteranorum militum, & D. Bruti, & Galliæ, & ipſorum Deorum eſt hoſtis: igitur omnium præjudicio eſt hoſtis.

AMPLIFIC. & AFFECT. Senatus maximas gratias atque honores decrevit Octavio Cæſari, ejuſque militibus, quod crudelem Antonium reliquerunt, & propulſarunt: decrevit item D. Bruto, & Galliæ, qui Antonio reſtiterunt. Quo facto quis non perſpicit Antonium hoſtem eſſe judicatum? quem enim appellare poſſumus eum, contra quem qui exercitus ducunt, iis Senatus arbitratur ſingulares exquirendos honores? aut igitur hoſtis Octavius, hoſtis Brutus, qui contra Senatus auctoritatem reſiſtunt Antonio; aut non Conſul Antonius, ſed hoſtis. Ad hunc Senatus, imperatorumque conſenſum accedit juditium Deorum, qui portentis hoſti patriæ Antonio pœnas denunciant.

2. ARGUM. Quis omnium præjudicio eſt hoſtis.

perorat. Adhortatio ad populum, ut libertatem defendat contra Antonium crudelem Tyrannum; præſertim cum facilius hic hoſtis poteſt obrui.

EXOR-

EXORDIUM.

SUmit Cicero exordium a frequenti concione, quæ alacritatem ipſi affert Reip. defendendæ, & ſpem recuperandæ libertatis. *n.1. Frequentia veſtrum.*

ANNOTATIO.

Brevi exordio Orator benevolentiam captat a ſuo, & frequentis populi ſtudio, in defendenda Rep.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio: M. Antonius eſt a populo judicandus hoſtis.

Diſtributio ſeu argumentum: quia omnium præjudicio eſt hoſtis.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumentum, *M. Antonius omnium præjudicio eſt hoſtis*, patet hac inductione: M. Antonius judicio Senatus, & Octavii Cæſaris, & veteranorum militum, & D. Bruti, & Galliæ, & ipſorum Deorum, eſt hoſtis: ergo M. Antonius omnium præjudicio eſt hoſtis.

1. Pars

1. Pars antecedentis: *De judicio Senatus, & Octavii Cæſaris & veteranorum militum*, amplificatur, tum decreto ſenatus, tum laudatione Octavii Cæſaris, & veteranorum militum, qui Antonium Conſulem reliquerunt, ut Remp. defenderent. *Ibid. Hodierno enim die*. Cicero concludit, apoſtropha ad Antonium, primam partem antecedentis. *n.6. quæ expectas*.

2. Pars antecedentis, *de judicio Bruti, & Galliæ*, pariter amplificatur rebus geſtis Brutorum, & auctoritate ſenatus, & ſtudio Galliæ. *N.7. Quid? D. Brut.* Cicero concludit etiam hanc partem adverſus quoſdam, qui ſpe latrocinii Antonium Conſulem ſequuntur, *n.9. Negat hoc*.

3. Pars antecedentis, *de judicio ipſorum Deorum*, conjicitur, tum ex prodigiis, tum ex communi hminum conſenſu, divinitus dato, contra Antonium, *n.10. quod ita futurum*.

ANNOTATIO.

Agit Orator inductione, ſeu præjudicio Senatus, Cæſaris, Bruti, militum, Galliæ, ut his populus conſentiens hoſtem Antonium judicet, armaque corripiat.

PERORATIO.

CIcero ſimilitudine hortatur populum ad libertatem tuendam. 1. A perſona Antonii, crudelis tyranni, qui poteſt obrui,

*n.*11. *Faciam igitur*. 2. A propria virtute populi Rom.& exemplu Majorum,qui quoſcumque hoſtes vicerunt, *N.*12. *incumbite in cauſam*. Amplius, accendit Orator populum comparatione Antonii, & aliorum hoſtium, atque etiam Catilinæ, *n.*14. *ac majoribus quidem*. Poſtremo ſuam operam addicit populo, & init gratiam, *n.*16. *Equidem quantum*.

ANNOTATIO.

Poſtquam Cicero in Contentione convicit populi intelligentiam præjudicio Senatus, & aliorum; in Peroratione impellit voluntatem, ut ille virtutis gloria, & Majorum exemplo, tyrannum proſequi bello non deſiſtat.

V. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

OBſidente Mutinam Antonio, non modo ſine Senatus auctoritate, ſed invito etiam Senatu, qui Galliam citeriorem D. Bruto jam antea a Cæſare datam poſt ejus necem confirmaverat: novi Conſules, Panſa & Hirtius Kal. Jan. primo Conſulatus die convocato de more Senatu, non ſolum de Mutinæ obſidione, ſed omnino de tota Repub. deque honoribus, & præmiis bene de Rep. meritorum, ac merentium, de quibus 13. Kal. Senatus conſultum factum erat, retulerunt. Quod ad Mutinem atti-

attinuit, cenſuit is, qui ſententiam primus rogatus eſt, mittendos ad Antonium legatos, qui agerent cum eo, ut ab ejus urbis obſidione deſiſteret. Cicero autem, ſuo loco rogatus, turpe, & indignum dicit eſſe ſenatus, ac populi Rom. majeſtate, ad eum legatos de pace mittere, de quo ante paucos dies, tamquam de hoſte, graviſſima, & ſeveriſſima judicia idem ſenatus fecerit. Decreverat enim 13. Kal. Jan. ut de honoribus Cæſaris, & Bruti, qui Rempub. privato conſilio defendendam ſuſceperant, deque præmiis Martiæ, & Quartæ legionum quę Antonio relicto, ad Cæſarem ſe contulerant, primo quoque tempore novi Conſules referrent. Deinde vehementer incubuit Cicero ut hoſtis judicaretur Antonius, & ea decernerentur de honoribus, & præmiis, quæ ſenatus ex novorum Conſulum relatione decerni ſibi placere oſtenderat. Manut.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an ſenatus debeat ad Antonium legatos mittere, qui de pace, & concordia agant.

Stylus dicendi eſt mediocris.

SYNOPSIS.

EXCRD. Quo ſerius tandem fuit convocatus Senatus, eo majorem nunc Cicero habet ſpem opprimendi Antonii, ex oratione, & concordia novorum Conſulum.

PROPOS. Senatus mittere non debet ad Antonium Legatos, qui de pace, & concordia agant.

ARGUM. 1. Quia hujuſmodi ad Antonium legatio turpis eſt Senatui.
2. Hujuſmodi legatio eſt periculoſa.

ARGUMENTATIO. Hujuſmodi legatio repugnat graviſſimis, ac ſeveriſſimis judiciis, quæ de Antonio fecit Senatus; & cum illo hoſte bellum retardat: igitur hujuſmodi ad Antonium Legatio eſt turpis Senatui, & periculoſa Reip.

AMPLIFICAT. & AFFECTUS. Non patitur Cicero pacem rogari Antonium, quia id contra majeſtatem populi Romani; & ſignum eſſe timidi, atque inconſtantis Senatus videretur, poſt tot decreta, tamque acerba contra Antonium. Quem enim nuperrime hoſtem judicavit Senatus, & quem non eſſe Conſulem ſcelerata facta dictaque teſtantur, adhuc ei ultro mittentur legati; quid, quod Antonius offenſus decretis Senatus, & inſane arrogans, pacem non volet, neque parebit legatis populi Romani; pejor enim hoſtis quam Annibal, nihil aliud quam venire Romam ſpectat; & ſcelerate, ac tyrannice, uti Conſulatum geſſit, Remp. vexare. Quare Cicero iſta turpi legatione, retardari præterea bellum indignatur: omni ſtudio adhortatur Senatum, ut communi conſenſu ſumat arma.: Cęſari, Bruto, & Lepido, Egnatuiejo, veteraniſque militibus honores decernat: ut hi ſimul omnes majore animo, & confeſtim decertent contra Antonium.

PEROR. Bellum eſt ſine mora gerendum.

EXOR-

EXORDIUM.

SErius eſſe prolatum ad Kal. Jan. Senatum queritur Cicero: verum moram eiſe compenſatam gaudet oratione, & concordia novorum Conſulum. *n.*1. *nihil umquam*.

ANNOTATIO.

Tempus convocandi Senatus contra Antonium longius eſt viſum Ciceroni amanti Remp. ſed nunc gaudium, ac fiduciam præſefert ex communi concordia Senatus. Quare colligit benevolentiam, & expedit arma contra adverſarium. Qui eſt affectus Orationis.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Senatus mittere non debet ad Antonium legatos, qui de pace, & concordia agant.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: 1. quia hujuſmodi legatio ad Antonium eſt turpis ſenatui: 2. quia eſt periculoſa Reip. Verum hoc poſterius argumentum paſſim eſt implexum priori: quare licet utrumque ſimul conjungere.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis utrumque argumentum, *Hujuſmodi legatio ad Antonium eſt turpis Senatui, & periculoſa Reip.* hoc Enthymemate explicatur: Hujusmodi legatio repugnat graviſſimis, ac ſeveriſſimis judiciis, quæ de Antonio fecit ſenatus, & cum illo hoſte bellum retardat: ergo hujuſmodi legatio ad Antonium eſt turpis ſenatui, & periculoſa Reip.

Antecedens demonſtrat Cicero (indignans iſtius ſententiam, qui primus dixit) ex nuperrimo ſenatus judicio, quo & Antonius hoſtis judicatus, & res geſtæ Cæſaris, & veteranorum militum laudatæ ſunt. *N.2. atque ut oratio.*

Indignatur etiam ſententiam Cotylæ, & aliorum Antonii amicorum, qui Tranſalpinam ipſi Galliam decerni volunt: cujus pernicies ſententiæ oſtenditur ex conſequentibus malis; & prolepſis adverſariorum refellitur dialogiſmo. *N.5, hoc dies duodecim.*

Digreditur Cicero, negatque Antonium eſſe conſulem, ejuſque acta reſcindenda eſſe cenſet; quia contra auſpicia, & per vim lata fuerunt. *n.6. an non cadunt hæc.* Exaggerat alia ſcelera Antonii conſulis (de quibus etiam in Philipp. ſuperioribus) 1. rapinas, & quæſtus, fictis venalibus chyrographis Cæſaris. *n.11. illa vero diſſipatio.* 2. Latam legem

legem judiciariam, cui tertiam ille decuriam ex indignis hominibus, ſcilicet Alaudis, Aleatoribus, Exulibus, Græcis (quos judices irridet) collectam adjecit, reclamante cœlo & populo Romano. *n.12. is etiam legem.* 3. Collocatos in æde Concordiæ homines armatos: quod crimen adjunctis loci, & comparatione trium tyrannorum augetur. *n.17. an illa non.*

4. Acerbe Ciceronem convocatum in ſenatum, paratasque necis inſidias. *n.19. Hunc etiam niſi.* 5. Iniquam diviſionem agrorum, cum L. Fratre, *N.20. Etenim aderat.*

6. Dicta, factaque tyrannica Brunduſii, & Mutinæ, & paulo poſt Romę exercenda: niſi Cæſar cum veteranis militibus, & Brutus obſtitiſſent. *n.21. M. vero Antonium.*

Concludit digreſſionem, confirmatq; Antonium non eſſe conſulem comparatione hoſtis Annibalis, *n.25. Ergo Annibal.*

Redit ad antecedens, confirmatq; nomine ipſo legationis ultro miſſæ; quod non tantum contra majeſtatem ſenatus; ſed etiam timoris eſſe ſignum videbitur: proinde animos franget, & moram afferet bello, *ib. ad hunc Dii boni.* Indignitatem auget Cicero a conſequentibus, ſi non paruerit Antonius legatis populi Rom. opponitq; diſſimile exemplum Majorum, qui non ad civem ſuum, ſed ad Annibalem, aut ſi is non paruiſſet, Carthaginem legatos miſerunt. *n.27. Recedat a Mutina.* Quod ſi paruerit Antonius, non tamen poterit, aut volet ſenatus illo cive uti, quem ſuperioribus actis hoſtem judicavit; Cæſa-

Aa 4 rem,

rem, & Brutum, & veteranos laudavit, *n.28. Age ſi paruerit*. Non pariturum autem Antonium Cicero conjicit ab arrogantia, & inſania, & perditis amicorum conſiliis, *n.29. ſed hoc minus*. Interim iſta legatione retardabitur bellum, quod ſine ulla mora, & confeſtim eſt gerendum, ut naſcenti malo occurratur, *n.30. Tenetur interea*. Concludit Antonium fruſtra ſperaſſe diſſenſionem ſenatus, aut novorum conſulum; quibus nunc tota Reſp. & hoc bellum committi debet, *n.32. nam nunc quidam*.

Sequitur extra cauſam altera Ciceronis ſententia, de teſtimonio ſenatus, & honoribus tribuendis iis, qui adverſati ſunt Antonio. In primis D. Bruto (cujus virtutem, ac merita erga Remp. magna verborum amplificatione attollit) gratias immortales habendas, & confirmandam eſſe Galliam cenſet. *n.35. altera res eſt.* Atque etiam M. Lepido (cujus libertatem in non ferendo dominatu regio; cujus ſapientiam in bello civili reſtinguendo affert) decernendos honores, quam ampliſſimos, & ſtatuam equeſtrem inauratam in roſtris ſtatuendam cenſet. *n.38. atque etiam M. Lepido*. Octavio autem (cujus conſilium in comparandis militibus divinum facit, ab adjunctis; cujus virtutem magno Pompejo non inferiorem prædicat) dignitatem cenſet imperatoriam eſſe conferendam. *n.43. Venio ad C. Cæſarem*. Neque in hoc adoleſcente eximio leges annales ſervari vult, tum Majorum exemplo, tum concepta fiducia de futura ejus indole, ac prudentia, qua lon-

longiſſime patrem ſuperat. *n.97. Quid eſt enim.* Audet etiam Cicero obligare fidem ſuam, & optima quæque polliceri de Cæſare. *n.51. Audebo etiam.*

Ad exrremum ſuadet Egnatulejo Magiſtratum ante legitimum tempus tribui; veteranis militibus vacationem eſſe militiæ, & commodam aſſignationem agri campani per novos conſules fieri, *N.52. Nec vero de.*

ANNOTATIO.

Hęc eſt inſinuatio Oratoris: primum arguto enthymemate concludit Senatui ſuſcipiendum eſſe bellum, vel turpem levitatis notam. Deinde apta digreſſione Antonium inſectatur, non ut conſulem, ſed ut hoſtem, ac tyrannum, ut ſuſceptum jam bellum acceleret in nefarium hominem. Tum altera parte orationis annexa, Cæſarem, veteranos milites, Brutum ſumme prædicat, eorumq; virtutem præmiis decorandam cenſet, ut uno omnes celeriter bello Antonium hoſtem, ac tyrannum opprimant: quod unice Cicero optat proRep

PERORATIO.

URget quod ſæpe dixit, bellum neceſſario, ac ſine mora, oblato tempore, communi concordia, eſſe gerendum cum Antonio, *n.54. Dixi ad ea.*

ANNOTATIO.

Concludit Cicero brevi Anacephalæoſi.

VI. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Cicero V. Philippica vehementer diſſuaſerat Senatui, ne ad Antonium legati mitterentur. Senatus eo die nihil decrevit, ſed triduo poſt mittendos omnino cenſuit, qui Antonio nuntiarent, ne conſulem deſignatum oppugnaret, ne Mutinam obſideret, ne provinciam depopularetur, ne delectus haberet, eſſet in Senatus populique Rom. poteſtate. De quibus Cicero hac oratione docet populum, & Senatus voluntatem de mittendis legatis exponit, & quid ipſe de legatione ſentiat, & quid auguretur, oſtendit, Manut.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an Senatus ſententia de mittendis ad Antonium legatis ſit a populo Rom. repudianda.

Dicendi character eſt mediocris.

SY-

SYNOPSIS.

EXORDIUM.

Cicero exponit populo ſuam in Senatu ſententiam triduo agitatam; nunc demum rejectam, miſſis ad Antonium legatis.

PROPOS.

Senatus ſententia de mittendis ad Antonium legatis eſt a populo Rom. repudianda.

ARGUM.

1. Quia nulla poteſt eſſe populo Rom. legationis communitas cum M. Antonio.

2. Iſta legatione non cauſa belli tollitur; ſed mora bello affertur.

ARGUMENTATIO.

1. Argumenti. Antonius eſt latro, & hoſtis; igitur nulla poteſt eſſe populo Rom. legationis communitas cum M. Antonio.

2. Argumenti. Antonius non parebit legatis populi Rom. igitur iſta legatione non cauſa belli tollitur; ſed mora bello affertur.

amplificatio, & affectus.

1. Argumentat. Populo Rom. & ſcelerato hoſti, ac latroni erit communitas legationis;

2. Quid; ut Antonius, qui ſibi non paret, at peſſimis aſſeclis, L. Antonio, Plancio, Trebellio paret, ipſe legatis populi Rom. pareat; hoc numquam faciet: hæc igitur legatio, certa eſt denuntiatio belli, aut potius retardatio. Quin populus arma corripit; & Bruto civi optimo, Conſulique deſignato ſuccurrit?

PROPOSITIO.

Populus expectet quidem reditum legatorum interim acriter, duce Cicerone, præparet arma certo futura contra Antonium, ac libertatē ſuam tueatur.

EXORDIUM.

CIcero productus in concionem ab Apulejo, exponit, quomodo ſua ſententia per triduum agitata, demum non valuerit: at remiſſior Senatus legatos ad Antonium miſerit. *n.* 1. *Audita vobis*.

ANNOTATIO.

Cicero populi gratiam conciliat, in hanc concionem veniendo; docilitatem, exponendo quid ſit actum in Senatu; attentionem, rem triduo agitatam proponendo. Narrationem autem præſertim in re jam nota poſſe adhiberi orationis principio, etiam alibi vidimus.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Senatus ſententia de mittendis ad Antonium legatis eſt a populo Rom. repudianda.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: 1. quia nulla poteſt eſſe populo Rom. legationis communitas cum M. Antonio.

2. Quia iſta legatione non cauſa belli tollitur, ſed bello mora affertur.

CON-

CONTENTIONIS

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Nulla poteſt eſſe populo Rom. legationis communitas cum M. Antonio*, hoc Enthymemate perſtringitur: Antonius eſt latro & hoſtis; igitur nulla poteſt eſſe populo Rom. legationis communitas cum M. Antonio.

Antecedens ſimul, & conſequens per indignationem vibratur conglobatis effectis ſcelerum Antonii. *num.* 3. *Intelligo a vobis Quirites*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Iſta legatione non cauſa belli tollitur, ſed mora bello affertur*, ſimili Enthymemate paulo latius excurrit: Antonius non parebit legatis populi Rom. igitur iſta legatione non cauſa belli tollitur, ſed mora bello affertur.

Antecedens amplificatur a perſona Antonii, qui ſævior hoſtis quam Annibal, & vitiis deditus, nulla in re, quam per legatos mandat Senatus, obſequi unquam volet. *n.*4. *Quamquam quirites*.

Conſequens augetur adhortatione ad populum, ut ſe ad arma accingat, & Bruto (civi optimo) ſuccurrat. *num.* 8. *Quæ cum ita ſint*.

Digreditur Cicero ad inſectandos ironia tres Antonii aſſeclas: in primis indignatur legatos populi Rom. ſiſtendos L. Antonio, quo auctore M. Antonius certiſſime his non parebit. *n.*10. *Quid? ipſe ſi velit*.

Dein

Dein ex occaſione cavillatur T. Plancium, & L. Trebellium familiares Antonii: illum de vi ob incenſam in funere P. Clodii curiam, lege Pompeja damnatum reſtituerat Cæſar decoctor. Hic Dolabellæ de tabulis novis legem ferenti adverſatus fuerat. *Ibid. pluris habetur.*

Redit ad L. Antonium, & rurſus indignatur illi, quaſi patrono populi equeſtrem ſtatuam inauratam eſſe erectam. *n.12. Redeo ad amores.*

ANNOTATIO.

Cicero hac inſinuatione, & cautione utitur in reprehendendo Senatu quod minus ſevere egerit cum Antonio, ut ejus excuſet legationem, non omnino diſſolutam, quia non ſit illa legatio, ſed denuntiatio belli, niſi Antonius paruerit. Hinc Orator ſubtilius avocans orationem a Senatu, ne offendat illum, totam futuri belli invidiam traducit in Antonium Reip. oſtinatum hoſtem, ac latronem, qui implicatus vitiis, & conſilio perditorum amicorum, nulla unquam in re parebit legatis populi Rom. Præterea Cicero ſententiam Senatus repudiari quidem a populo intelligit, ſuadetque; verum tantiſper quando remiſſior Senatus ita ſenſit (eſt eadem inſinuatio, quæ prior) populi ardorem attemperat, ut poſtea eo celerius arma expediat, quo diuturnior viginti dierum fuit mora. Inſectatur etiam digreſſione, & contemnit partes Antonii, ut nullus poſtea metus, aut mora bello eſſe poſſit.

PE-

PERORATIO.

HOrtatur populum, 1. ut tantiſper expectet reditum legatorum (quando ita ſenatus ſenſit) interim ſumat arma, quæ contra civem improbum certo eſſe futura prævidet. *nu.* 15. *Sed nimis multa*. 2. Suum ipſe conſilium, & laborem, & omne ſtudium in tuenda Rep. pollicetur (adverte ſubjectionem, & affectum.) *num.* 17. *an ego non.* 3. Frequentem populum, & conſentientem inflammat ad ſervitutem Antonii repellendam, libertatemque (epiphonemate) populo Rom. propriam retinendam, *num.*18. *Multas, magnaſque*.

ANNOTATIO.

Hoc denique evincit Orator, ut populus nolit pacem, ſed arma expediat, quod quia adhuc per Senatum non licet, a libertate qua novit intime affici populum Rom. etiam, atque etiam ſtimulat: ſuam ipſe (quod ſæpe in clauſulis ſolet) induſtriam promittit, pro ardenti charitate in Remp.

VII. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Amicos Antonii, pacem bello in ſermonibus anteponentes, eo conſilio, ut in reditum legatorum Antonii reſponſa mitius acciperentur, & Senatorum animis ſententia Ciceronis irritatis, ad clementiam ac manſuetudinem traducerentur, accuſat ut Antonii amantiores, quam Reip. De pace autem non eſſe cogitandum cenſet, vel quia turpis, vel quia cum periculo, vel quia liberis civibus cum hoſte libertatis Antonio nulla prorſus eſſe poſſit. Senatum extremo loco, Panſamque Conſulem hortatur, ut ad ſtudium tuendæ Reip. nihil ab Antonio ſincerum expectantes, quemadmodum cœperint, incumbant. Manut.

Quæſtio hujus orationis eſt in genere deliberativo, an Senatus debeat pacem velle cum Antonio.

Stylus eſt temperatus.

S Y-

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero adductus Conſulari officio proſpicit periculo Reip. contra quoſdam, qui fingunt Antonii reſponſa, eaque defendunt: idcirco non ſunt hi populares, aut Conſulares: at C. Panſa, & Cicero ſunt Conſulares, qui Remp. in pace & otio eſſe volunt.

PROPOSITIO. Senatus non debet pacem velle cum Antonio.

ARGUMENT. 1. Quia iſta pax eſt turpis. 2. Eſt periculoſa, 3. Eſſe non poteſt.

ARGUM. 1. Argum. omnis inconſtantia eſt turpis Senatui: ſed eſt inconſtantia Senatui: cum Antonio ſubito pace velle conjungi, quem modo hoſtem non verbo, ſed re judicavit: igitur pax cum Antonio eſt turpis.

AMPLIF. ET- A. Argument. Multa exſtant eaque graviſſima Senatus decreta contra hoſtem Antonium. Quam eſt modo turpe, & inconſtans, ad eum legatos miſiſſe; turpiſſimum vero, & inconſtantiſſimum erit, cum ad pacem, atque adeo in Senatum admittere. Mori ſatius eſt; quam huic ſcelerato latroni ſervire.

EXOR-

TATIO.

2. Argum. Ex pace, quæ cum Antonio fiet, brevi tempore orietur bellum longe gravius: igitur pax cum Antonio eſt periculoſa.

3. Argum. Non poteſt eſſe pax cum Antonio, & Senatui, & equitibus, & univerſo populo Rom. & municipiis privatis, Naſidio, Cæſari, Bruto: igitur cum Antonio eſſe non poteſt.

AFFECTUS.

2. Argument. Poterit Senatus exploratam habere pacem, cùm in civitate Antonium viderit, aut potius Antonios? quamta erunt eorum ſcelera; quæ potentia; quantus ad eos erit concurſus perditorum civium; aut igitur nunc (facultatem habet) Senatus bellum gerat, ſi pacem vult: aut pace numquam fruetur, ſi bellum omittit.

3. Argument. Quis e Senatu, ex equitibus, ex municipiis, ex privatis, qui non aliquo vel decreto, vel dicto, vel facto Antonium oderit; quem vero horum viciſſim Antonius non odit: quæ igitur pax cum Antonio, & illis, ubi odium.

Perorat.

Cicero monet Senatum, ne falli ſe ſinat ab Antonio pacem ſimulante, hortaturque Conſulem Panſam, ut periculo Remp. liberet.

EXORDIUM.

CIcero aliis ſepoſitis curis, eſt intentus maximo periculo Reip. quod concitant amici Antonii, quando ejus fingunt reſponſa, dicuntque irritari Antonium non oportuiſſe Ciceronis oratione ..*num.* 1. *paruit de rebus*.

Hos (maxime L. Piſonem) refellit officio conſularis, cujus eſt, ulciſcendo, & pertimeſcendo nefarios cives, cavere, & proſpicere ſaluti Reip. iſti vero non conſtantes cives, nec conſulari nomine digni ſunt, qui in re improba, ideſt, favendo Antonio, populares putant eſſe, iidem in re una, quæ ſalutaris ſit populo, & Reip. id eſt ulciſcendo, & pertimeſcendo Antonium, ſunt nequam, & improbi, *num.* 4. *Utrum igitur*.

Confirmat conſulare officium, exemplo C. Panſæ. *num.* 5. *accipiet in optimam*.

Confirmat, & ſuo exemplo, qui ſemper Remp. in pace, atque otio eſſe voluit. *nu.* 7. *itaque ego ille*.

ANNOTATIO.

Curat unice Remp. Cicero, & ſtrenue Conſularis viri officio fungitur, cavendo ab Antonio, ejuſque fautoribus, a quibus reprehenditur, quia bellum urgeat contra irritatum Antonium, qui pacem mavult, quam bellum. Hos quidem Cicero negat eſſe populares, aut conſulares, aut denique cives, quia inconſtanter, & impro-

improbe defendunt virum improbum, & benignio ra ejus reſponſa fingant, contra ſalutem patriæ.

Itaque hoc exordio conciliat ſibi populum, & Antonianos adducit in invidiam. Diſſuaſurus etiam pacem cum Antonio, præmunit ſe, & alias pacis commodum, ſtudiumque præſefert.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

CONtentionis propoſitio eſt hæc: Senatus non debet pacem velle cum Antonio.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc dilucide expreſſa, petita attentione: 1. quia iſta pax turpis eſt. 2. periculoſa; 3. quia eſſe non poteſt, *num.* 9. *Cur igitur pacem?*

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Pax cum Antonio eſt turpis*, deducitur hoc ſyllogiſmo: inconſtantia eſt turpis ſenatui; ſed eſt inconſtantia, ſenatum cum Antonio ſubito pace velle conjungi, quem modo hoſtem non verbo, ſed re judicavit; igitur pax cum Antonio eſt turpis. Major probari non eget, *ibid. quid eſt inconſtantia.*

Minor per interrogationem amplificatur enumeratione decretorum ſenatus, *num.* 10. *Quaſi*

Quaſi vero cum. Deinde pulcherrima inſinuatione Cicero auget inconſtantiam, ac turpitudinem ſenatus ex decreta nuper legatione ad Antonium, *nu.* 13. *ac legatos.* Tum maxime dedecus, accumulat a conſequentibus, ſi fiet pax, & in ſenatum ſuſcipietur Antonius; quare monet, adhortaturque ſenatum, uti conſtantiam retineat, uti mortem anteponat ſervituti Antonii, cujus ſcelera replicat. *n.*14. *Retinenda eſt igitur*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Pax cum Antonio eſt periculoſa*, exponitur hoc Enthymemate: Ex pace, quæ cum Antonio fiet brevi tempore orietur bellum longe gravius; ergo pax cum Antonio eſt periculoſa.

Antecedens amplificatur futura (cavillando præſertim, Lucii ſcelera ſubjicit) Antoniorum potentia, ac multitudine perditorum civium, qui ſe illis jungent, *num.* 16. *ſatis multa*.

Conſequens Enthymematis conſtat inſuper adhortatione, ut ſenatus bellum gerat, ſi pacem vult: ejus officium, & facultates, ſuam quoque Cicero fidem, & curam proponit in tanto periculo, *n.*19. *nec ego pacem.*

Propoſitionis tertium argumentum, *Pax cum Antonio eſſe non poteſt*, demonſtratur hac inductione; non poteſt eſſe pax Antonio, & ſenatui, & Equitibus, & univerſo populo Rom. & municipiis, & aliis privatis, Naſidio, Cæſari, Bruto: Igitur pax cum Antonio eſſe non poteſt: antecedens clare eſt deductum, *n.*21. *& ſeq. Dixi de periculo*.

Conſe-

Conſequens breviter ſubjicitur,& Orator monet periculum, *n.25. omnia videbitis*.

ANNOTATIO.

Nihil non monet Cicero, ut diſſuadeat pacem: monet Senatum pro conſulari vigilantia, hortatur pro gloria populi Rom. urget pro potentia, ac ſceleribus Antoniorum: ubique pacis periculum & turpitudinem, & maxime difficultatem opponit.

Clara eſt autem hujus contentionis diſtributio, & ordo argumentationum: amplificationes breviter aſſurgunt, ne reprehendere aſperius ſenatum, aut ad pacem nolendam videatur impuliſſe: tranſitiones ſunt apertæ: affectus præcipue conſtant hortatione ſenatus: & charitate Reip. & inſectatione Antoniorum.

PERORATIO.

PErgit Orator monere periculum ſimulandæ pacis ab Antonio, niſi paruerit, *n.26. quorſum hæc*.

Pergit adhortari ſenatum, ut periculum caveat, *n.27. ſed vos moneo*.

Panſam etiam Conſulem parva inſinuatione hortatur, ut omni periculo populum liberet, *n.28. Teipſum moneo*.

ANNOTATIO.

Abſolvitur idem affectus, qui ante in contentione, & in exordio.

VIII.

VIII. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Ortuo in lgatione Sex. Sulpitio L. Piſo, & L. Philippus intolerabilia ab Antonio ad Senatum poſtulata retulerunt. Tum Senatus bellum indixit Antonio, ſed in ſenatusconſulto, nonnullorum ſuaſu tumultum appellare maluit, quam bellum. Id Cicero reprebendit quaſi leniore ſenatu, quam in eum oporteret eſſe, qui ei non pareret; Mutinamque nibilo ſegnius poſt auditam legationem, quam antea oppugnaret. Deinde cum Caleno adhuc de pace agente, paciſque commoda commemorante, & Naſſilienſium commoda oppugnante, acerbe queritur: & ſimul eos accuſat, qui mittendos etiam ad Antonium legatos cenſuerant. Piſonem, & Philippum increpat, qui mandata Antonii, tamquam ejus legati, non tamquam a Senatu miſſi retuliſſent. Manut.

Quæſtio bujus orationis eſt in genere demonſtrativo (nam Antonii fautores reprehenduntur) cum multi turpiter faveant Antonio.

Stylus eſt temperatus, niſi ſubinde aſſurgit affectibus.

SYNOPSIS

EXORDIUM. Lenior fuit contra inſtitutum ſuum C. Panſa Conſul, qui in ſententiam L. Cæſaris, & aliorum diſceſſit.

PROPOS. Multi in Senatu turpiter ſavent Antonio.

ARGUM. 1. Quia inconſiderate Senatus tumultum potius, quam bellum contra Antonium decernit.

2. Inconſtanter, ac timide aliqui Senatores agunt de mittendis iterum ad Antonium legatis.

ARGUMENTA. 1. Argum. Si tumultus decernitur; bellum, aut quid gravius decernitur; etiam reipſa eſt bellum cum Antonio: ergo inconſiderate Senatus tumultum potius, quam bellum contra Antonium decernit.

AMPLIFICAT. ET 1. Argument. Quid abſurdius eſt iſto tumultus verbo? etenim poteſt eſſe bellum ſine tumultu: tumultus eſſe ſine bello non poteſt. Deinde ipſo Senatus, & Conſulis Hirtii præjudicio, reipſa nunc eſt bellum, & crudeliſſimum quidem ob latrocinia Antonii. Quid igitur volunt iſti Senatores? præſertim Calenus, qui pacis nomine ſervitutem vult, atque improbos cives ſalvos, diſſimili exemplo clariſſimorum virorum. Nec de pace ſolum, ſed etiam de interitu Clodii, de Bruto, de Maſſilienſibus, cum Cicerone diſſentit Calenus.

TATIO-

2. Argum. ſuperbe Antônius tractavit legatos, quos Senatus miſit, continuo denuntiandi belli cauſa, niſi ille mandatis paruiſſet: ergo inconſtanter, ac timide aliqui Senatores agunt de mittendis iterum ad Antonium legatis.

AFFECTUS.

2. Argument. Iterum mittere legatos, poſtquam Antonius hos reſpuit, his ſuperba mandata dedit, quis pudor? ſed quam præpoſtere legati funguntur ufficio, non ſic Majores olim & C. Popilius: verum & Senatus languidior factus, cunctatur Antonium ulciſci; Cotylæ honores exhibet; quando Scævolæ, & Ciceronis fortitudinem imitari debet.

peror.ta

Iis, qui cum Antonio fuerunt, ut impunitas detur, ſuadet Cicero.

EXORDIUM.

APoſtropha Cicero reprehendit C. Panſam Conſulem, cujus lenitatem plures ſecuti ſunt, præcipue L. Cæſar, ſed nunc excuſat, *N.1. Confuſius*.

ANNOTATIO.

Indignatus Cicero (quia victa ſit ſua ſententia) incipit ex abrupto: non tamen ſine aliqua inſinuatione, ſeu laude virtutis, quam Conſul Panſa ad eam diem oſtendit.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: multi turpiter favent Antonio.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: Primo, quia inconſiderate ſenatus tumultum potius, quam bellum, contra Antonium decernit. Secundo, quia inconſtanter, ac timide aliqui ſenatores agunt de mittendis iterum ad Antonium legatis.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Inconſiderate Senatus tumultum potius quam bel-*

bellum contra Antonium decernit, hoc Enthymemate tractat orator: ſi tumultus decernitur, bellum, aut quid gravius decernitur; & jam reipſa eſt bellum cum Antonio: ergo inconſiderate ſenatus tumultum potius quam bellum, contra Antonium decernit.

Antecedens patet ex definitione tumultus, *Nu.3. at in quo*. Deinde reipſa bellum eſſe Antonio probat Cicero per interrogationem, tum ex præjudiciis ſenatus, *N.4. ſed nimis multa*. Tum ex præjudicio Hircii Conſulis, *n.6. non eſt hoſtis*. Amplificat hoc bellum longe maximum, comparatione cæterorum civilium bellorum, *N.7. Utrum hoc bellum*. Cauſam præſertim hujus belli amplificat longe crudeliſſimam ex latrociniis Antonii, *N.8. quæ eſt igitur*.

Hinc digreditur in Calenum, qui abſurde pacem velit, ut latroni Antonio populus Rom. ſerviat. Aut, ut ipſe privato commodo dominetur cum Antonio, *N.11. hic mihi etiam*..

Aut etiam, ut omnes cives ſalvi ſint, diſſimili ſententia patris ſui, & diſſimili exemplo plurium clariſſimorum virorum, qui improbos cives ſuſtulerunt, *n.13. atqui is es*.

Nam ſimilitudine ait Cicero melius eſſe unum civem ſceleratum mulctari, quam innocentes multos, & totam Remp. interire, *N.14. hoc intereſt*. Verum non de pace tantum, aut de improbis civibus tollendis, ſed etiam de aliis, non iracunde (vide inſinuationem) ſed vehementer & Reipub. cauſa, cum Caleno diſſentit Cicero: ac primum de

interitu P. Clodii, quem ille civem fuiſſe optimum arbitratur, *N.16. uno in homine*.

Deinde diſſentit de D. Bruto, quem obſeſſum infirmat Calenus, favendo Antonio, & adhuc de pace agendo, *n.17. imo vero ego.*

Tum diſſentit de Maſſilienſibus, quibus, interfecto Cæſare, ne bona reſtituerentur, in ſenatu obſtitit Calenus: de hoc queritur atque inſtat Orator, amplificata calamitate iſtius civitatis fideliſſimæ, *n.18. ego te cum*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Inconſtanter ac timide aliqui Senatores agunt de mittendis iterum ad Antonium legatis*, hoc Enthymemate exponitur: Superbe Antonius tractavit legatos, quos ſenatus miſit, continuo denuntiandi belli cauſa, niſi ille mandatis paruiſſet: igitur inconſtanter, ac timide aliqui ſenatores, agunt de mittendis iterum ad Antonium legatis.

Antecedens (facta tranſitione, & *præmunitione*) effertur indignatione, tum contra inſolentem Antonium, qui legatos populi Rom. ad Mutinam contempſit, rejecit, mandata dedit; tum & contra languidiorem, timidioremque ſenatum, *N.20. venio nunc*.

Queritur etiam Cicero de Philippo, & Piſone legatis, qui cum eſſent miſſi, ut Antonio ex ſenatus ſententia certas res nuntiarent; cum ille earum rerum nulli paruiſſet, ultro, ab illo ad ſenatum intolerabilia poſtulata retulerunt, diſſimili exemplo Majorum, ſeu C. Pompilii, *N.23. pro Dii immortales*. Mandata vero Antonii, & reſponſa ſigillatim ironia recenſet, *N.23. pro Dii immor-*

mortales. Mandata vero Antonii, & reſponſa ſigillatim ironia recenſet, *N.25. at quam modeſta mandata fert?* Honorem præterea in ſenatu exhibitum Cotylæ Antonii legato, indignatur, oppoſito contemptu legatorum populi Rom. quos obiter quoque reprehendit ab inconſtantia, & timore, *n.28. Hæc tu mandata*.

Denique ſuum Cicero in Rep. tuenda ſtudium, & fortitudinem, & vigilantiam, exemplo Q. Scævolæ imitandam proponit, *N.29. O Dii immortales*. Suo etiam exemplo docet ſenatum eſſe ſignatum, & ad bellum contra Antonium accinctum remiſſo Cotyla, *N.30. Equidem P. C.*

ANNOTATIO.

Liberius Cicero reprehendit Senatus judicia, non conſtantia, quia prius bellum cum Antonio hoſte decreverit, & nunc ſit reipſa maximum, jam confuſius abhorrens ab aſperiori verbo, decernit tumultum, qui bello longe eſt gravior. Acerbe etiam invehitur in Q. Fuſium Calenum, quia ſtudioſior Antonii, & proprii commodi, quam Reip. adhuc prætexta turpi pace, & lenitate in omnes cives, ſervire velit populum Romanum improbo latroni. Itaque Orator tota contentione in tres affectus prorumpit. 1. Indignationis, exaggerans latrocinia, & inſolentiam Antonii. 2. Doloris, & querimoniæ, videns inconſtantiam ac timiditatem Senatus. 3. Amoris in Remp. nihil non agere, & pati certus pro illius de-

ſenſione, ſuoque, & Majorum exemplo omnes excitans ad ſagum.

PERORATIO.

Cicero decernendum cenſet, ut iis, qui cum Antonio ſint, poteſtas detur ad ſanitatem redeundi ante idus Mart. primas: bene merentibus gratiæ referantur, proficiſcendi ad Antonium: excepto Cotyla, nemini facultas concedatur, *n.* 33. *Quas ob res.*

ANNOTATIO.

Quod reliquum eſt ſuæ ſententiæ exponit Cicero, ut denique ſubveniatur Reip. ita curam patriæ gerit ad extremum, & priores affectus concludit.

IX. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

R*Eferente Panſa Conſule de honore Serv. Sulpitii, qui legatus ad Antonium cum Piſone, & Philippo miſſus prope caſtra quidem pervenerat, ſed ante quam Senatus mandata exponeret obierat, P. Servilius ſententiam rogatus, decernendum ei publice ſepulchrum cenſuit, ſtatuam non cenſuit: quod ſtatuæ decerni ſolerent iis, qui in ipſa legatione eſſent interfecti, non quibus mortem caſus attuliſſet. Poſt eum Cicero rogatus, honorem ſepulchri Sulpicio non ademit, ſed eum omnino ſtatua ornandum eſſe cenſuit, ea potiſſimum ratione uſus, quod cum ad Antonium gravi affectus morbo ſit profectus, non ei caſus, verum ipſa legatio mortem attuliſſe videtur.* Manutius.

Quæſtio bujus orationis eſt in genere deliberativo, an Ser. Sulpitio in legatione mortuo bonor ſtatuæ ſit tribuendus.

Stylus eſt temperatus.

SYNOPSIS.

EXORDIUM.	Cicero mallet vivo Sulpitio gratias agere, quam mortuo honores quærere. Etenim nullus legatus plus ipſo Reip. ſtuduit.
PROPOSIT.	Servio Sulpitio in legatione mortuo honor ſtatuæ eſt tribuendus.
2. ARGUM.	Quia ipſa legatio mortem attulit Sulpitio.
ARGUMENT.	Cui ipſa legatio mortem attulit, ei honor ſtatuæ eſt tribuendus; ſed ipſa legatio mortem attulit Sulpitio: ei igitur honor ſtatuæ eſt tribuendus.
AMPLIFIC. & AFFECT.	Inſignis fuit hæc virtus Sulpitii, hoc conſtans ſtudium parendi Senatui, ut vel ipſo legationis munere vitam amiſerit. Igitur nunc grati eſt Senatus, maximos honores, non ſtatuæ modo, ſed etiam ſepulcri, mortuo Sulpitio conferre. Nam ſi ex majorum conſilio non tam genus mortis, quam cauſa quæri debeat ut cuipiam honor ſtatuæ decernatur; certè legatio non minus Sex. Sulpitio mortem attulit, quam ad Vejentium Regem legatis, & C. Octavio, quibus a Senatu ſtatua eſt poſita.
perorat.	Decernitur pompa, & apparatus ſepulturæ, ac ſepulcri Sex. Sulpitii.

EXOR-

EXORDIUM.

ORator Ser. Sulpitio juſtos honores quærit, quia magna conſtantia, & magno ſtudio Reip. in legatione mortem obierit, *N.* 1. *Vellem Dii*.

ANNOTATIO.

Cicero dolore, & officio, a ſua & Sulpitii perſona (quam laudat, & meritum ejus mortis amplificat) auditores conciliat.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Ser. Sulpitio in legatione mortuo honor ſtatuæ eſt tribuendus.

Diſtributio, ſeu argumentum eſt hoc: quia ipſi legatio mortem attulit.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumentum, *Ser. Sulpitio legatio mortem attulit*, hoc ſyllogiſmo deducitur: Cui legatio mortem attulit, ei honor ſtatuæ eſt tribuendus; atqui Sulpitio legatio mortem attulit: ei igitur honor ſtatuæ eſt tribuendus.

Majorem interpretatur Cicero conſilio Majorum, qui non genus mortis, ſed cauſam quærendam cenſuerunt: hi enim idcirco quatuor legatis ad Vejentium Regem, & Cn. Octavio ſtatuam poſuerunt, quod ipſis legatio mortem attuliſſet, *n.*3. *Ego autem P. C.*

Aſſumptio amplificatur a vigilantia Sulpitii, & conſtante ſtudio parendi ſenatui: propter quæ ille mortem obiit, *n.itaque P.C.*

Concludit Cicero (præſertim licentia) decernendam a ſenatu eſſe ſtatuam Ser. Sulpicio, qui auctoritatem ſenatus vitæ ſuæ antetulit, *n.*7. *Quocirca ad poſteritatis*.. Item in fine hortatur ſenatum, *n.*19.*reddit igitur*.

Digreditur in laudem Sulpitii, qui non magis juriſconſultus, quam juſtitiæ fuit, *N.*11. *nam reliqua*.. Redit ad ſtatuam ipſi decernendam, qua tametſi non eget propter virtutes, & glorioſam vitam, tamen hæc erit monumentum mortis honeſtæ, vel grati ſenatus, & ſolatium afflicti filii, *N.*11. *ergo hæc ſtatua*. Atque hanc ſtatuam cenſet Cicero, ex defuncti ſententia debere eſſe pedeſtrem æneam, *n.*13. *mihi autem*.

Probabitur etiam hæc ſtatua P. Servilio, cui majores honores, id eſt, ſepulchri decernendos cenſuit, *n.*14. *atque hanc meam*..

Hortatur ſenatum ad utroſque honores Sulpitio mortuo conferendos, *n.*15. *augeatur igitur*.

AN-

ANNOTATIO.

Hæc oratio eſt quoddam quaſi elogium mortui, & quamquam ſit in genere deliberativo, verſatur tamen magna ex parte circa laudes Sulpitii, qui maxima conſtantia parendi ſenatui, & maximo ſtudio Reip. conſervandæ, in legatione vitam ſanctiſſime honeſtiſſimeque actam amiſerit.

PERORATIO.

Cicero magnifice concludit, cauſas ſuæ ſententiæ, ſeu decreti faciendi a Senatu circa pompam & apparatum ſepulturę, & ſepulchri Ser. Sulpitii, *Ib. Quas ob res.*

ANNOTATIO.

Accurate, diligenterque omnia præſcribit Cicero de ſepultura, & ſepulchro Ser. Sulpitii; quippe officioſus, & non ſuo magis, quam Reip. amico gratus Orator. Quare Senatorum provocat ſtudium, ut Sulpitium æmulati, ita contra Antonium Remp. conſervent, ut juſtos quoque ex honeſta vita, & morte honores reportent.

X. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

M. *Brutus interfecto Cæſare, primo urbem, deinde Italiam reliquerat, metu Antonii, & in Græciam fuerat profectus. Ibi cum ſe nihilominus ad bellum compararet, collectis aliis copiis a C. quoque Antonio proconſule, qui a fratre in eam provinciam mittebatur, exercitum averterat: quam rem Panſa Conſul cum ex litteris Bruti ad Senatum referret, ut acta Bruti confirmarentur, Q. Fuſius primus rogatus ſententiam, negaverat Bruto tantam potentiam concedendam eſſe: quod ea periculo eſſet Reip. quod veteranos offenderet. Itaque Cicero eam ſententiam acriter reprehendens, primo invehitur in Fuſium. Deinde laudat Brutum, & commodum ab illo occupatæ Macedoniæ oſtendit, & removet omnem periculi ſuſpicionem: poſtremo collecta ſumma ſententiæ, ſuo more concludit.* Freigius.

Quæſtio hujus orationis eſt in genere deliberativo, an omnia quæ geſſit M. Brutus in Græcia, maxime quando abduxit exercitum ab Antonio, ſint publica Senatus auctoritate confirmanda.

Stylus eſt magis vehemens, quam temperatus.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero agit gratias Panſæ ob convocatum Senatum, & laudatum Marcum Brutum.

PROPOSIT. Omnia quæ geſſit M. Brutus in Græcia, maxime quando abduxit exercitum a C. Antonio, ſunt publica Senatus auctoritate confirmanda.

ARGUM.
1. Quia acta M. Bruti non ſunt periculoſa Reip.
2. Acta M. Bruti non offendunt veteranos.

ARGUMENTATIO.

1. Argum. Quidquid egit M. Brutus, Reip. ſervandæ cauſa egit: igitur acta M. Bruti non ſunt periculoſa Reip.

2. Argum. Veteranorum cauſa, & Bruti, & quatuor exercituum populi Rom. eſt eadem; ut hi ſimul juncti contra Antonium Rempub. ſervent: igitur acta M. Bruti non offendunt Veteranos.

AMPLIFICAT. & AFFECTUS.

1. Argument. Tametſi Brutos oppugnet Calenus, & faveat Antoniis, perpetuo unus a Cicerone ceteriſque Senatoribus diſſentiens: Bruti tamen virtus extat, tum in relinquenda patria, & Apollinaribus ludis; tum abducendo C. Antonii exercitu, occupandaq; celeriter Græcia; quæ niſi faucibus Antonii eſſet erepta, multum hodie detrimentum Reſp. pateretur. O divinum igitur Brutum, & Reipublicæ natum!

2. Argum. Sunt in Senatu, qui omnia metuunt, & ſemper optimis cauſis, Veteranorum nomen opponunt; quaſi vero Veterani, & quatuor exercitus populi Romani, id ſimul omnes cum M. Bruto non intendant, ut D. Brutus obſidione liberetur. Adde, C. Panſa exercitum Bruti ſuſpectum non habet. Quidni igitur Senatus ſine metu hunc aliis adjungit.

PERORATIO. Concludit Cicero ea, quæ de M. Bruto, aliiſque cenſet.

EXOR-

EXORDIUM.

CIcero agit gratias Panſæ, quia litteris M.Bruti acceptis Senatum ſtatim vocavit, atque idem ſua oratione M. Brutum laudavit, *n.*1. *Maximas tibi*.

ANNOTATIO.

Captat benevolentiam Cicero, tum a perſona Bruti, & Panſæ, qui non ſine laude M. Brutum laudavit; tum ab officio in familiarem virum.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Omnia quæ geſſit M.Brutus in Gręcia, maxime quando abduxit exercitum ab Antonio, ſunt publica ſenatus auctoritate confirmanda.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hęc: 1. quia acta M.Bruti non ſunt periculoſa Reipub. 2. quia acta M.Bruti veteranos non offendunt.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Acta M. Bruti non ſunt periculoſa Reip.* hoc En-

Enthymemate latius tuetur Orator: Quidquid egit M. Brutus, egit Reip. ſervandæ cauſa; ergo acta M. Bruti non ſunt periculoſa Reip.

Antecedenti præmittitur acris reprehenſio Caleni, qui perpetuo a Cicerone, & cæteris ſenatoribus diſſentit, ut Brutos non probet, qui Remp. defendunt; Antonium autem, qui oppugnat, probet vel maxime, *N. 2. ſed mihi P. C.* Urget Cicero Calenum, & inſtat a perſona filii, *num.4. ampliſſime tibi.* Litteras Bruti maligne ab ipſo laudatas queritur, *n.5. hoc vero Q. Fuſi.*

Communicatione virum admonet ſapientioris ſententiæ; & Senatum, ut Brutum ornet, Antonium deſerat, *n.6. quamobrem colligete.* Præmiſſa reprehenſione Caleni antecedens amplificatur. 1. Inſigni patientia, & conſilio M. Bruti, patriam & Apollinares ludos relinquentis, Reipub. ſervandæ cauſa. Quare ſæpius exclamans Orator miratur, commiſerationem abſenti Bruto commovet, Antoniis invidiam, ſibi pudorem, *n.7. ac de hac quidem.* Amplificatur 2. Ex iis, quæ facturus fuerit C. Antonius, niſi ab eo M. Brutus exercitum abduxiſſet, & ſpem occupandę Græciæ præcluſiſſet, *n.9. Expectatum igitur.*

Digreditur breviter Cicero in M. Antonium, cui erepta eſt Græcia, & jam præter tria oppida (Bononiam, Regium Lepidi, Parmam) nihil tenet, *n.10. Equidem cupio.*

Bruti etiam divina virtus, ac celeritas in occupanda Græcia commendatur, & cum celeritate C. Antonii confertur, *ib. erat ei ſpes.*

De-

Deinde occupans Orator quod poſſet objici, oſtendit Bruto potius qui Remp. defenderet, quam Antonio, qui everteret, exercitum cedere debuiſſe, *n.*11. *At quid ei*.

Id judicium non Seantus modo,ſed militum etiam fuiſſe approbat, *n.*13. *nec vero no:*. Conſequens Enthymematis anacephalæoſi ornatur, *n.*14. *Tenet igitur populus Rom.*

Propoſitionis ſecundum Argumentum, *Acta M. Bruti veteranos non offendunt*, proſequitur Cicero hoc Enthymemate: Veteranorum cauſa, & Bruti, & quator exercituum populi Rom. eſt eadem, ut hi ſimul juncti contra Antonium Remp. ſervent: ergo acta M. Bruti veteranos non offendunt.

Antecedens probatur ex communi omnium ſtudio D. Brutum obſidione liberandi, & acta Cæſaris tuendi, *n.*15. *Sed jam video*.

Confirmatur auctoritate C. Panſæ, qui Bruti exercitum ſuſpectum non habet, *n.*17. *Quid eſt igitur*. Quare Cicero objurgat eos, qui omnia metuunt, & ſemper optimis cauſisveteranorum nomen opponunt,his quidem Veteranis, ſi arrogantes ſint,negat eſſe ſerviendum. *Ib. Deſinant igitur*. Hac occaſione delabitur (licentia) ad turpitudinem ſervitutis oſtendendam, & populi Rom.libertatem ipſa morte potiorem. *n.*19. *Omnis eſt enim*.

Facultatem etiam oſtendit opprimendi Antonii, viribus ejus contemptis. *n.*21. *concurritur undique*. Denique ſuadet Senatui, ut cæteris exercitibus populi Rom. præſidium M. Bruti, ſine metu, aut periculi ſuſpicione adjungat. *n.*23. *Ad has peſtes*.

A N-

ANNOTATIO.

Orator eo artificio auget virtutem M. Bruti in relinquenda Italia, & conſilium in occupanda Græcia, abducendoque exercitu ab Antonio, ut ſimul augeat hujus viri charitatem in Rempub. cui dexteram tendit, ſuumque ei præſidium pollicetur: Quare acta Bruti cenſet eſſe Senatus auctoritate confirmanda ejuſque exercitum cæteris populi Rom. copiis adjungendum. Nam quod Calenus, aliique fautores Antonii verentur, ne potentior ſit Brutus cum periculo Reip. & Veteranorum offenſione, acriter refellit Cicero, tum auctoritate Conſulis Panſę, tum communi Bruti, & Veteranorum ſtudio conſervandæ Reip. Excitat igitur tutus Orator Senatum ad deſiderium M. Bruti, qui Remp. defendat; & ad fugam Antonii, qui eam oppugnet.

PERORATIO.

EXplicat Cicero, quid cenſeat de actis M. Bruti, & Q. Hortenſiii; ſuamque ſententiam perſuadet Senatui. *n.* 25. *Quæ cum ita ſint.*

ANNOTATIO.

Cicero etiam alias concluſit orationem expoſitione ſuæ ſententiæ, ut peroratio ſit quaſi corollarium omnium, quæ magno ſtudio prius dixit, contenditque.

XI.

XI. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

OBtinente Aſiam provinciam C. Trebonio decretam a Senatu poſt Cæſaris interitum, Dolabella in Syriam, Antonii ſibi lege traditam proficiſcens, cum Trebonio familiariſſime collocutus, eumque ſummæ benevolentiæ ſimulatione complexus, incautum Smyrnæ oppreſſit, atque interfecit, & Aſiam univerſam occupavit. Hoc nuntio Romam perlato, Senatus hoſtem Dolabellam judicavit; belloque perſequendum cenſuit: ſed cum ejus belli cura non ſatis conſtaret, cui mandanda videretur, cum alii aliter ſentirent, Cicero deplorata prius Trebonii morte, imperatorem omnino L. Caſſium, qui Dolabellam terra marique perſequeretur, eſſe deligendum cenſuit.

Quæſtio hujus orationis eſt in genere deliberativo, an bellum contra Dolabellam Caſſio, & Bruto mandandum ſit.

Stylus eſt mixtus.

S Y-

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero in acerbiſſima morte Trebonii, hoc Reip. profuturum putat, quod Dolabellæ, & Antonii ſit immanitas perſpecta: fiet enim (nullo hortatore) ut Senatus eo majore ſtudio libertatem defendat, quo crudelius optimum civem a gemino hoſte contrucidatum videt.

NARRAT. Dolabellam præmiſſo Mario, invadens in Aſiam, C. Trebonium Aſiæ præfectum noctu Smyrnæ circumvenit & crudeliter occidit.

PROPOS. Bellum contra Dolabellam eſt Caſſio, & Bruto mandandum.

ARGUM. 1. Quia Caſſius & Brutus in iis Aſiæ partibus ſunt cum expeditis, & paratis copiis.

2. Caſſius & Brutus feruntur ſtudio liberandæ Reipublicæ.

ARGUM. Contra Dolabellam Imperator eſt is deligendus, qui exercitum habeat, & perſpectum animum in liberanda Rep.: tales ſunt Caſſius, & Brutus: bellum igitur contra Dolabellam eſt Caſſio, & Bruto mandandum.

AMPLIF. ET AFF. In primis rejiciatur ea ſententia, quæ contra exempla Majorum, & cum periculo Reip. privato homini P. Servilio hoc bellum mandandum cenſet: nam olim de Cn. Pompejo, & nuper de Octavio, diſſimilis eſt ratio. Nec deinde Conſulem Panſam convenit D. Brutum deſerere, & provinciam Aſiam expetere, unde ſuſpiciones hominum augeat. Nunc igitur reſtant Caſſius & Brutus Imperatores ad hoc bellum deligendi: qui enim potiores? copias habent optimas, & animum liberandi Remp. præfixa ſibi lege certiſſima, Dolabellam perſequendi. Adde hos eſſe peritos militiæ, quibus ſe jungent plures Aſiatici.

PERORATIO. Ciceronis ſententia de ſupra dictis.

EXOR.

EXORDIUM.

Cicero in miſerabili morte Trebonii, immanitatem Dolabellæ amplificat, comparatione Antonii, Cinnæ, Marii, & Syllæ. *n.* 1. *Magno in dolore.*

Mox iſtorum duorum, Dolabellæ, & Antonii crudelia in cives Romanos conſilia explicat, hortaturque populum ad libertatem contra hos hoſtes recuperandam, *n.* 2. *Ecce tibi geminum.*

ANNOTATIO.

Hoc exordio magnam Trebonio commiſerationem movet, adverſariis odium, ſibi benevolentiam, Senatui animum libertatis.

NARRATIO.

Exponitur 1. quomodo Antonius invaſit in Galliam, repreſſis a Bruto; & Dolabella in Aſiam, præmiſſo latrone. *n.* 4. *In Galliam.* 2. Dolabella C. Trebonium Aſiæ præfectum noctu Smyrnæ circumvenit, & crudelem in modum interemit. *n.* 5. *Conſecutus eſt.* Fit ſtatim digreſſio in affectum odii contra Dolabellam, imaginem crudelitatis M. Antonii, *n.* 6. *cum hoſte hoc.*

Subjicitur hypotypoſi cædes Trebonii, & hujus per biduum cruciatus amplificantur ad commiſerationem, *n.* 7. *Ponite vobis.*

Quamquam magis cruciatur animo Dolabella,

bella, quia a Senatu hoſtis eſt judicatus, quam corpore Trebonius (exempla Reguli) cujus mortem ulciſcetur Senatus, *nu.* 8. *O multo miſerior*.

Tum, ad majus odium, confertur vita Trebonii cum crudelitate, & libidine Dolabellæ, a quo tamen amico non cavit Cicero, *num.* 9. *Nam ceteris quidem*. Quare monetur Senatus, ut diligentius caveat ab Antonio, cujus ſocii pari ſcelere, & crudelitate certant. Atque eſt inſignis ironia ſingulorum, quos recenſet Cicero ad invidiam, & odium, *num.* 10. *A quo admoniti*. In fine approbata Fuſii ſententia, fit tranſitio ad propoſitionem contentionis, *num.* 15. *Quapropter ut*.

ANNOTATIO.

Non eſt iſta cauſæ narratio; verum oratorie ſit ad commiſerationem Trebonii, & ad odium Dolabellæ cum Antonianis. Hi enim duo affectus in animis Senatorum excitati, minime proſunt cauſæ, ut imperator idoneus deligatur ad crudelem Dolabellam, & Antonium bello perſequendum.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: Bellum contra Dolabellam Caſſio, & Bruto mandandum eſt.

Diſtri-

Diſtributionem præcedit confutatio duarum ſententiarum, quarum altera ſit periculoſa, altera his temporibus aliena. Inprimis improbat Cicero periculoſam aliquorum ſententiam, qui contra Majorum exempla, cenſent, privatum Imperatorem extra ordinem mittendum eſſe, *nu.* 26. *Duæ dictæ ſunt ſententiæ*. Quod ſi alias privato homini, Cn. Pompejo Imperium ſit datum, id a turbulentis (Gabinio, & Mummio Tribunis pleb. contigit:nunc diſſimili ratione L. Cæſar bellum contra Dolabellam extra ordinem P. Servilio, lege ad populum lata, mandandum eſſe cenſuit. Adde, iſta ſuffragatio in Senatu (quam Cicero comitia, & ambitionem vocat) eſt libertati obnoxia, & periculoſa, ne aut alii conſulares viri idem petant, & prætereantur, aut Servilius repulſam ferat, *n.* 18. *de Cn. Pompeji*. Nuperrime autem Octavio Cæſari, privato, etiam ſententia Ciceronis, imperium dari neceſſitas coegit, *n.* 20. *at enim C. nam*. Deinde improbat alteram ſententiam turpem, & inutilem Reipub. ut conſules Aſiam, & Syriam ſortiantur: nam turpe eſt, C. Panſam conſulem deſerta Mutina, in Aſiam ire; & inutile intentum liberando Bruto animum diſtrahere ad perſequendum Dolabellam, *n.* 21. *illa vero P. C.*

Adde ſermones hominum, ſuſpiciones, invidiam: quæ ut vitet Panſa, tum exemplo ſuo Cicero obteſtatur, tum a perſona collegæ Hirtii, & animo exercitus Rom. *num.* 23. *adde iſtuc*. Poſtea liberato Bruto, digniſ-

digniſſime ipſis conſulibus provinciæ deligentur, *nu.24. quod ſi provinciæ*. Tertio iſta ſententia affert tarditatem ad Dolabellam perſequendum; dum conſul veniat, dum P. Servilius, qui recuſat ire, aut alius mittatur, *n.25. quid ſi etiam*.

Poſt confutationem hæc eſt contentionis diſtributio, ſeu propoſitionis argumenta: Bellum contra Dolabellam Caſſio, & Bruto mandandum eſt, 1. quia hi in iis Aſiæ partibus ſunt cum expeditis, & paratis copiis. 2. Quia hi feruntur ſtudio liberandæ Reip.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis utrumque argumentum commiſcetur ab Oratore, & explicatur hoc ſyllogiſmo: Contra Dolabellam imperator eſt is deligendus, qui exercitum habeat, & perſpectum animum in liberanda Repub. tales ſunt Caſſius, & Brutus: igitur bellum contra Dolabellam Caſſio, & Bruto mandandum eſt.

Major eſt paucis expreſſa, *num. 26. expedito nobis*.

Minor conſtat de Bruto, niſi tantiſper adhuc eſt neceſſarius Italiæ, aut etiam Græciæ, *ibid. quis igitur*. Quamquam hic vir Brutus ita ſit affectus, ut ſi intelligat e Rep. eſſe perſequi Dolabellam, lege ſanctiſſima, & more optimo id faciat, non expectato ſenatus decreto, *ibid. quod ſi confecerit*.

Eamdem

Eamdem legem rectiſſimam ſibi præfixit Caſſius, ut prohiberet Syria Dolabellam, *n.28. quid C. Caſſius*. Proinde ut acta Caſſii auctoritate ſenatus firmentur, ipſeque proconſul provinciam Syriam obtineat, & cum imperio Dolabellam hoſtem perſequatur, cenſet Cicero, *n.29, ſed ut ex veſtra*.

Deinceps amplificat Orator copias, & animum, & militarem peritiam Caſſii: cui optimo imperatori ſe adjungent plures, præſertim Dejotarus Pater, cujus obiter laudes recenſet, *n.32. hoc ſenatusconſulto*.

Digreditur, & occupat adverſarios, quare tantopere Caſſium, & Brutum laudet, oderit Antonios, *n.36. animadverti P. C.* Nec veretur primum genus Veteranorum offendere, qui comites ſunt Antonii, & Brutum obſident, *n.37. Vide, inquit*. Alterum genus Veteranorum ne offendat, veretur, qui Brutum obſidione cupiunt liberare, *n.38. quorum igitur*. Tertium genus, id eſt hoſtium & arrogantium & importuniſſimorum adeo non timet, ut etiam libere illis tyrones præferendos putet, *n.39. ego autem*.

ANNOTATIO.

Confuſior paulo videtur contentio, facta narratione extra cauſam, & inſerta confutatione duarum ſententiarum, atque etiam permixtione duorum argumentorum, in qua diviſa eſt propoſitio. Verum eo ſpectat Orator diſtincte, ut bellum contra Dolabellam Caſſio, & Bruto mandetur. Primum pathetica narratione, inviſos, & odio-

odioſos hoſtes facit Dolabellam & Antonium, ex pari crudelitate in cives Romanos: quod maximè Senatum inſtammat ad bellum contra has furias gerendum. Itaque decreto bello, cum expedito, & parato imperatore ſit opus, nemo autem judicio Ciceronis, paratior eſſe poſſit, quam aut Brutus, aut Caſſius, aut uterque propter optimas copias, & perſpectum animum in liberanda Rep. callidè in horum imperatorum laudes aſſurgit, & eorum acta prædicat; cenſetque auctoritate Senatus confirmanda. Jam ipſa confutatione removet, Majorum exemplo, imperium hujus belli a P. Servilio privato, & a Conſule Panſa, cujus dignitate alienum ſit deſerto D. Bruto, provinciam Aſiam velle expetere, & ſuſpitiones hominum augeri. In utraque refutatione eſt ſapiens inſinuatio Oratoris, ne ſibi amicos offendat L. Cæſarem & Panſam Conſulem.

PERORATIO.

BReviſſime concludit Cicero affectum ſuæ ſententiæ, *n.*40. *quæ cum ita ſint.*

ANNOTATIO.

Si arbitrari licet, brevitate ipſa videtur Orator velle pondus addere ſuæ ſententiæ comprobandæ, & quaſi quadam anacephalæoſi complecti omnia quæ prius dixit, ut & ſententia comprobetur.

XII. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Retulerat Panſa Conſul de legatis iterum ad Antonium de pace mittendis: legati, decreti erant P. Servilius & ipſe Cicero. Legationem non modo ſupervacaneam eſſe, cum ab Antonio pacem ſperare non liceat, ſed inutilem etiam, ac turpem, multis argumentis Cicero docet; quod ſi rurſus agendum de pace cum Antonio ſit, minime tamen omnium ſe legatum deligi oportere; nec tamen in ea re vitæ ſuæ majorem, quam Reipub. quam ſemper defenderit, rationem habere velle.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an novi legati de pace ad Antonium ſint mittendi, immo ipſe Cicero

Stylus eſt temperatus.

SYNOPSIS.

EXORDIUM.

Semel cum Senatu, & Panſa deceptus eſt Cicero a perfidis quidem legatis nunc ſecundo decipi, & errare, novos ad Antonium legatos mittere, non eſt hominis, ſed inſipientis.

PROPOSITIO.

Non legati de pace ad Antonium ſunt mittendi, nedum Cicero.

ARGUMENT.

1. Quia agitur libertas populi Rom.
2. Agitur dignitas populi Romani.
3. Agitur fama Ciceronis.
4. Agitur vita Ciceronis.

ARGUMENTATIO.

1. Argum. Acerrima illa, & fortiſſima populi Rom. libertatis recuperandæ cupiditas imminuetur, ac debilitabitur, nova legatione pacis audita: ergo agitur libertas populi Romani.

2. Argum. Non poteſt ulla eſſe pax cum Antonio, ergo agitur dignitas populi Rom.

AMPLIFICATIO, ET

1. Argum. Quam fracto animo novam legationem audient Municipia, Coloniæ, Italia, Capua, legio Martia, Hirtius, Cæſar, Gallia: qui omnes libere in Antonium hoſtem exarſerunt.

2. Argum. Poſt repudiatas omnes conditiones pacis. poſt Senatus conſulta, ac decreta contra Antonium, quæ poteſt eſſe pax? certo eſt futurum bellum, ac fœdæ ſervitutis periculum, quod propulſare debet Conſul Panſa, & omnis civis optimus.

3. Argum. Quod ſi habenda eſt pacis ratio cum latrone Antonio, minime tamen ad hanc pacem conciliandam de-

TIO.

3. Argum. Cicero ſemper legationem diſſuaſit, & pacem cum Antonio repudiavit; ergo agitur fama Ciceronis.

ligendus eſt Cicero, qui ſemper capitalis ipſe hoſtis Antonii, & legationem, & pacem repudiavit. Non ipſi hunc pudorem, & dolorem inurat Senatus, ut ſuum, ac Reip. hoſtem cogatur cernere.

AFFECTUS.

4. Argum. Ciceroni in itinere, in congreſſu, in reditu erunt paratæ ab Antonianis inſidiæ: ergo agitur vita Ciceronis.

4. Argum. Si vitæ habenda eſt Ciceroni aliqua ratio, ubi non periclitabitur: vix in urbe tutus eſt ab inſidiis Antoniorum, erit in obſeſſo triplici itinere: erit in congreſſu, & caſtris violenti Antonii; erit in reditu ab hoſtibus & invidis?

perorat.

Confidit Cicero vel ad Antonium proficiſci, ſi Reipublicæ intereſt.

EXOR-

EXORDIUM.

CIcero excuſat ſuum, ac Senatus errorem (quod Piſoni & Caleno legatis, ſpem pacis afferentibus crediderit) 1. a perſona ipſorum legatorum, qui conſulares erant, & familiares Antonii: & a perſona Panſæ, qui eſt conſul prudens, & fortis, *num.* 1. *Etſi minime*. 2. Excuſat a ſignis pacis, & ab occulta fraude Piſonis, & Caleni, *num.* 3. *auxerat autem*.

Nunc perſeverare in errore, id eſt, de pace iterum agere, & novam legationem P. Servilio, ac Ciceroni decernere, nullius eſt niſi inſipientis, qui cum dignitate libertatem amiſit, *num.* 4. *valde hercule*.

ANNOTATIO.

Orator ſubtili inſinuatione fatetur quidem ſe erraſſe cum Senatu, & Panſa Conſule, quando cujusvis hominis eſt ſemel errare: at hujus erroris cauſam, atque invidiam confert in Piſonem, & Calenum, quorum ſimulatione deceptus ſit: Ut nunc libertus ſecundam Senatus imprudentiam accuſet, quia de pace iterum agi cœptum ſit, & conſtituta legatio: quæ omnino aliena a dignitate populi Rom. & libertate eſſe cenſet. In his adverte prima ſemina affectuum, & argumentationum, quæ ſequentur.

 CON-

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

C Ontentionis propoſitio eſt hæc: Novi legati de pace ad Antonium non ſunt mittendi, nedum ipſe Cicero.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: 1. quia agitur libertas populi Rom. 2. quia agitur dignitas populi Romani. 3. quia agitur fama Ciceronis. 4. quia agitur vita Ciceronis.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

P Ropoſitionis primum argumentum, *Agitur libertas populi Romani*, hoc Enthymemate conſtat: Acerrima illa & fortiſſima populi Rom. libertatis recuperandæ cupiditas imminuetur, ac debilitabitur, nova legatione pacis audita; ergo agitur libertas populi Rom.

Antecedens amplificatur diſtributione. 1. Municipiorum, Coloniarum, Italiæ, Capuæ, legionis Martiæ, *num.* 7. *quid enim per Deos*.

2. Conſulis Hirtii, C. Cæſaris, Galliæ: quibus non ſolum inſcientibus, ſed etiam invitis de pace decernitur, *num.* 9. *quid autem hoc*.

Brevi concluditur, *n.* 11. *his igitur omnibus*.

Pro-

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Agitur dignitas populi Rom.* altero Enthymemate conſtat: Non poteſt ulla eſſe pax cum Antonio; ergo agitur dignitas populi Rom.

Antecedens amplificatur, oblatis omnibus conditionibus pacis, tamen ab Antonio repudiatis, *ibid. quodſine*.

Amplificatur 2. pluribus ſenatusconſultis, ac decretis contra Antonium factis, *num.* 12. *Senatusconſulta*.

Amplificatur 3. a conſequentibus, ſeu futuro belli, ac ſervitutis periculo, ſi Antonius cum ſuis in urbem venerit, *num.* 13. *huic igitur*.

Quapropter apoſtropha hartatur Panſam, ut iſtud belli, ac ſervitutis periculum avertat, *n.*15. *L. Piſonis ampliſſimi*.

Propoſitionis tertium argumentum, *Agitur fama Ciceronis*, tertio Enthymemate conſtat: Cicero ſemper legationem diſſuaſit, & pacem cum Antonio repudiavit; ergo hac legatione conſtituta, de pace cum Antonio, agitur fama Ciceronis.

Antecedens indignatione amplificatur. 1. Ex prioribus actis Ciceronis, quia vehementiſſime, & cum invidia Antoniorum, legationem diſſuaſerit, *n.*17. *in hac legatione*.

Amplificatur 2. ex pudore, & dolore, quem deprecatur aſpiciendi Antonianos, hoſtes Reip. & ſuos, *num.* 19. *proficiſcantur legati*.

Propoſitionis quartum argumentum, *Agitur vita Ciceronis*, quarto Enthymemate conſtat. Ciceroni in itinere, in congreſſu,

in reditu erunt paratæ inſidiæ : ergo iſta legatione agitur vita Ciceronis.

Antecedens amplificatur 1. comparatione a minori ad majus, quia Cicero in urbe, quam ſervavit, vix eſt tutus propter odium improborum civium; quanto magis timere debet inſidias in itinere, quod tribus partibus obſident Antoniani? *num.* 21. *quid vitæ.* Neque id timori adſcribi vult, ſed cautioni, & providentiæ: uti ſuo jam uſu, & exemplo Trebonii didicit, *num.* 25. *neque vero recurſo.*

Amplificatur 2. ab ipſo Antonii congreſſu, & colloquio, vel extra caſtra (uti olim Cn. Pompejus, & Sylla) atque hoc modo periculum vitæ ſuæ oſtendit ab Antonii violentia, & odio, *num.* 26. *ſed effugi.* Vel intra caſtra, ac per litteras; quomodo nihil conficiet, ac offenſionem, & periculum militum incurret, *num.* 29. *quod ſi non.*

Amplificatur 3. breviter a reditu Ciceronis in urbem; ubi rurſus vita periclitabitur ab his, qui illum oderunt, vel invident, *n.* 30. *hæc quoque pericula.*

ANNOTATIO.

Jam ipſe Cicero uſus eſt his argumentis ad pacem cum Antonio & legationem omnem infringendam; quod id alienum ſit a libertate, ac dignitate Senatus, cum hoſte, ac latrone non pacem, ſed bellum, ac ſervitutem paciſci. Ægre fert autem ſuæ perſonæ legationem decerni propter periculum

non

non ſolum famæ, ſed etiam vitæ. Ceterum *(quod etiam ſolitus eſt cauta inſinuatione facere) ea ratione ubique reprehendit Senatum, qua Remp. ſervare vult, pro qua ſe devovet.*

PERORATIO.

CIcero diutius vivere, & mori cum laude, & ad Antonium proficiſci non refugit, ſi Reip. intererit, *ibid. cuſtodiatur igitur.*

ANNOTATIO.

Grata eſt, ac jucunda populo Rom. hæc peroratio Ciceronis a ſuo amore Reip. habetque magnum pondus ad inflectendos Senatorum animos, eo quo vult.

XIII. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

M. *Lepidus imperator in Tranſalpina Gallia, miſſis ad Senatum legatis, ſuadebat pacem faciendam eſſe cum Antonio, & belli civilis incommoda vitanda. Quam ſententiam cum in Senatu approbarent amici Antonii, allegantes auctoritatem, & potentiam Lepidi, & quod antea Cn. Pompejum Magni filium reſtituiſſet: Cicero diſſentiens hanc dixit ſententiam, in qua negat ullam firmam, & ſalutarem pacem fieri poſſe cum Antonio, & frangit interim Lepidi auctoritatem, voluntate ejuſdem, ac meritis in* Rempub. *comprobatis; & confert cum Antoniis Pompejum, quantum interſit oſtendens; eodemque in loco adjungit inſectationem ſcelerum Antonii & poſtremo recitat litteras ejuſdem ad Hirtium Conſulem, interpoſitis brevibus diſputationibus, quibus oſtendit inimiciſſimum Antonii animum in Senatum, &* Remp. *quantumque periculum immineat omnibus bonis, ſi ille evaſerit.* Freigius.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an ulla pax poſſit eſſe cum Antonio.

Stylus eſt mediocris.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero deteſtarus bellum civile, timuit, ne populus efferretur jucundiſſimæ pacis commodo.

PROPOS. Nulla pax poteſt eſſe cum Antonio.

ARGUM. 1. Quia nulla pax cum Antonio erit ſtabilis.
2. Pax cum Antonio erit ſervitus.

ARGUMENT.

1. Argum. Nec clvibus, nec Senatoribus licebit diu cum Antonio conjungi: igitur nulla pax cum Antonio erit ſtabilis.

2. Argum. Tyrannidem, tota vita affectavit Antonius, etiam litteris ſuis affectat: igitur pax cum Antonio erit ſervitus.

AMPLIFIC. ET AFFECTUS.

1. Argum. Maxime perfidi, ac ſuperbi ſunt omnes Antoniani, poteſtne tandem eſſe pax cum Antoniis; Recordetur Senatus decretorum ſuorum contra Antonium: ut ſit incertus belli exitus, tamen eſt fortis, fortunæ culpam non extimeſcere; & ſapientis, libertati vitam, aut pacem poſtponere. M. vero Lepidus, quamquam amicus Reip. & magna auctoritate vir Cn. Pompejum reſtituit, non debet velle aut litteris, aut armis Antonium reſtituere: eſt enim diſſimilis ratio Pompeji, & Antonii: quare videat, ne quid contra Remp. ſuſcipiat, qui magna laude nuper in Lupercalibus facinus Antonii non tulit.

2. Argum. Quæ vita Antonii? quæ ſceleras quæ Tyrannis? epiſtola autem quam arrogans; quam improba; quam tyrannica; cum hoc viro pacem ſuadebit M. Lepidus?

PEROR. Quid cenſeat Cicero de M. Lepidi litteris, ac reſtitutione Cn. Pompeji.

EXORDIUM.

CIcero pacem laudat; deteſtatur Duces bellorum civilium, *n. 1. in principio.*

ANNOTATIO.

Ex viſceribus cauſæ incipit Orator, dum ſapienter ſe pacis ſtudioſum præbet, ut mox, benevolo Senatu facto, pacem cum Antonio neget ullam eſſe poſſe: auctores vero bellorum civilium ſtatim in principio adducit in odium, ut mox ad inſectandos Antonianos commode etiam delapſus videri poſſit.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: *Nulla* pax poteſt eſſe cum Antonio.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: 1. Quia nulla pax cum Antonio erit ſtabilis. 2. Quia pax cum Antonio erit ſervitus.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Nulla pax cum Antonio erit ſtabilis*, hoc Enthymemate deducitur: Nec civibus, nec ſenatoribus licebit diu conjungi cum Antonio; igitur nulla pax cum Antonio erit ſtabilis.

Ante-

Antecedens amplificatur 1. comparatione Syllæ, Cinnæ, Cæſaris cum Antonio, ejuſque ſociis, quos Orator exclamatione perfidos, & Ethopœja ſuperbos facit. *nu.* 2. *Sed hoc primum*. Amplificatur 2. judiciis Senatorum contra Antonium factis. *n.*5.*Niſi forte*.

Digreditur Cicero in tres prolepſes: 1. Adverſariis incertum exitum belli opponentibus occurrit, negans fortem Senatum debere fortunam extimeſcere, & ſapientem(adverte proſopopœjam ſapientiæ) propugnandæ libertati vitam aut pacem anteponere. *Ibid. At incertus*.

M. autem Lepido, mandatis, litteriſque Senatum ad pacem cohortanti reſpondet, laudatione ejus præmiſſa, & auctoritate, & voluntate in Remp. *n.*7. *at enim nos*.

Approbata etiam Cn. Pompeji reſtitutione, ex qua Lepidus ſtatuam, ac triumphum abſens retulit. *num.* 9. *Pace vult M.Lepidus*. Verum Orator negat parem eſſe reſtituendi Antonii, & Pompeji rationem, propter diſſimilitudinem vitæ, ac morum utriuſque. *num.*10. *exiſtimas ne*. Atque (eſt quaſi digreſſio) fortuna ſic proſpiciente, Cicero oſtendit commoditatem reſtituendi Pompeji in poſſeſſiones, quas Antonius occupat, dignitateſque patrias. *Ibid.Deinde obſecro vos*. Ad hæc teſtimonio legatorum laudat Pompeji animum in Remp. ut tanto ſtudioſius illum reſtituat Senatus, populuſque Rom. *nu.* 13. *ac ne illud*.

Occaſione exercitus, & conſilii Cn. Pompeji Cicero redit ad M. Lepidum, quem officii

officii admonet, ne cum Antonio ſe conjungat, aut ad illum reſtituendum ſuam armis auctoritatem interponat. *n.14. Atque etiam hoc.*

Quod ſi ſine armis ſe in iſtam pacificationem interpoſuerit, ſapientius quidem, quod non eſt neceſſe, fecerit; quia Senatus copiis valens, & ad libertatem recuperandam conſtans, & erectus, nullius auctoritate poteſt moveri ad periculoſam pacificationem. *n.15. Quod ſi auctoritatem.*

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Pax cum Antonio erit ſervitus*, hoc Enthymemate conficitur. Tyrannidem tota vita affectavit Antonius, & in litteris ſuis affectat: igitur pax cum Antonio erit ſervitus.

Antecedens ingreditur Cicero cum laudatione M. Lepidi qui Lupercalibus facinus Antonii non tulit. *n.6. At periculum eſt.*

Mox ejus vitam, & ſcelera, tyrannidem exaggerat. *n.18. Quæ enim in Barbaria.*

Epiſtolam vero Antonii recitat, & in ſingulis partibus, vel arrogantium, vel improbitatem, vel tyrannicum animum explicat. *n.23. Quod ſi quis adhuc.*

Concludit in fine Epiſtolæ nullam poſſe fieri pacem cum Antonio. *N.48. Hanc ego epiſtolam.*

A N-

ANNOTATIO.

Latenter Cicero tota contentione M. Lepidi auctoritatem oppugnat: nam hic cum potens eſſet, & proxime Cn. Pompejum reſtituiſſet, & adverſarii dicerent, timendum eſſe, ne ſe cum Antonio conjungeret; caute Cicero ejus mandata litteraſque ad Senatum miſſas de pace, rejicit. Primum voluntatem illius erga Remp. laudat & amplificat merita ex reſtitutione Pompeji, cujus ille auctor fuerat: at reſtitutionem Antonii ullo poſſe pacto fieri negat quia nulla pax cum Antonio ſit ſtabilis, ſed miſera ſervitus. Quare Lepido reſpondet, ſapientius facturum ſi ſe in iſtam pacificationem non interpoſuerit, quę neq; civitati, neq; Senatui probatur. Ad extremum Lupercalibus oſtenſam laudat libertatem M. Lepidi, & tyrannidem Antonii præſertim ex Epiſtola, exaggerat; ut tandem Lepidus deſiſtat Senatum ad pacem cum Antonio cohortari.

PERORATIO.

PRo more Cicero colligit ſententiam ſuam. *n.*50. *Quæ cum ita ſint.*

ANNOTATIO.

Vide ſuperiores Philippicas, in quibus ſimiliter Cicero orationem concludit.

XIV.

XIV. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Allatis de prælio ad Mutinam commiſſo, Antonioque victo litteris Conſulum, & Cæſaris, M. *Cornutus prætor Urbanus, qui conſulare munus abſentibus Conſulibus more Majorum ſuſtinebat, cum Senatum vocaſſet, easq; litteras recitaſſet, ſententias rogavit. Quid cenſuerint alii, qui ante Ciceronem rogati ſunt, obſcurum eſt; unus tamen ex iis, redeundum, ſagis depoſitis, ad togas, idemque fortaſſe decernendam Conſulibus, & Cæſari ſupplicationem cenſuit. Sententia vero Ciceronis hæc fuit: non eſſe mutandum veſtitum, niſi* D. *Bruto, cujus cauſa ſaga ſumpta eſſent, liberato: Antonium quique una eſſent, hoſtes judicandos: ſupplicationem quinquaginta dierum communiter tribus ducibus decernendum: Milites eos, qui pro Republica pugnantes interierunt, monumento quam ampliſſimo cohoneſtandos, quæque iis præmia Senatus promiſerat, ea parentibus, liberis, conjugibus, fratribus perſolvenda.* Manut.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an depoſitis ſagis, quinquaginta dierum ſupplicatio ita decernenda ſit iis, qui Antonium prælio vicerunt, ut & hi Imperatores appellentur, atque ille hoſtis.

Stylus eſt temperatus.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Non eſt mutandus veſtitus, quia nondum confecta ſalus Bruti.

PROPOS. Retentis ſagi quinquaginta dierum ſupplicatio ita decernenda eſt iis, qui Antonium vicerunt prælio, ut & hi Imperatores appellentur, & ille hoſtis.

CONFUT. 1. Malevole contra Brutum adverſarii veſtitum mutari volunt, dum fiet ſupplicatio: id enim turpe eſſet Senatui, & parum religioſum.
2. Quis magis unquam hoſtis, quam Antonius ab effectis.
3. Et conſuetudo decretæ ſupplicationis; & numerus occiſorum facit hos jure merito imperatores, qui Antonium vicerunt.

CONFIRM. PROP. Eccui unquam in tot bellis civilibus ſupplicatio eſt decreta, niſi ob cædem hoſtium; aut qui non Imperator appellatus; neque igitur Panſa, Hirtius, Cæſar, qui præclare rem geſſerunt, Imperatores appellabuntur; num hoſtis Antonius; imo majores ipſis honores decernendi ſunt; præſertim militibus qui fortiter in prælio ceciderunt.

PERORAT. Ciceronis ſententia de ſupplicatione, ac præmio victoribus reddendo.

EXOR-

EXORDIUM.

QUando nondum eſt confecta victoria, & certa ſalus Bruti, Cicero negat ſaga ponenda eſſe, *N.1. Si ut ex.*

ANNOTATIO.

Vix eſt exordium in hac oratione; ſed ſtatim Orator delabitur ad confutationem: præcipua etiam pars Contentionis eſt Confutatio, vix eſt ulla Confirmatio.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hęc: Retentis ſagis quinquaginta dierum ſupplicatio ita decernenda eſt iis, qui Antonium prælio vicerunt, ut, & hi imperatores appellentur, & ille hoſtis.

Contentionis confutatio eſt triplex: 1. eſt adverſariorum qui malevole in Brutum, veſtitum mutari volunt, dum fiet ſupplicatio. At id turpe Senatui, & parum eſſe religioſum oſtendit Cicero: nam cum liberandi Bruti cauſa ſaga ſint ſumpta, legati ad Antonium miſſi duo Conſules, & C. Cæſar ad bellum profecti, ſtultum eſſet, antequam conſtet Brutum liberatum eſſe, aut vim fortunæ contemnere, aut Deorum beneficium feſtinatione præcipere; *n.2. Quæ autem eſt.*

2. Con-

2. Confutatio eſt eorum, qui negant Antonium eſſe hoſtem appellandum. Enim vero Orator revocat in memoria omnia ſcelera Antonii, & ſociorum; eaque ſic exaggerat, ut ſine ulla dubitatione hoſtis Antonius ſit appellandus, *N.6. Sed quoniam*.

Subjicitur ſeu interſeritur hoc loco brevis ſententia Ciceronis. *n.11. Itaque cum*.

3. Confutatio eſt quorumdam, qui nolunt imperatores appellari eos, quorum exercitu cæſus, fuſuſque ſit Antonius. Contra Cicero, tum conſuetudine decretæ ſupplicationis, tum numero occiſorum, hos jure merito appellat imperatores, & futuros horum triumphos comparatione ſui extollit in Capitolium. *Ibid. Sed hoc primum*.

Digreditur, & ſparſum de ſe rumorem, quaſi faſces, ſeu principatum affectaret, refellit, tum ab ante factis, ſeu oppreſſione Catilinæ, tum Apuleji concione. *N. 13. Tu igitur ipſe*.

Excurrit deinde in ſuos adverſarios, qui idcirco invident Ciceroni, quia ſemper Antonium hoſtem perſecutus eſt. *Nu.17. Hæc interpoſui*.

Sequitur propoſitionis confirmatio, atque exemplis bellorum civilium oſtenditur, nulli, niſi ob cædem hoſtium ſupplicationem eſſe decretam. *N.21. Sed quod tum*.

Concludit Cicero ex iſta ſupplicatione decernenda, & Antonium hoſtem appellandum, & victores ejus imperatores. *N:24. Quamobrem aut*.

Mox trium imperatorum (Panſæ, Hirtii, Cæ-

Cæſaris) res geſtas amplificat. *n.25*, *Quomodo enim*. Exclamatione etiam victoriam effert. *n.28*. *O ſolem ipſum*.

In fine ſubjungit ſuam ſententiam, ſeu qui honores ſint decernendi victoribus. *n.29*. *Decerno igitur*.

Militibus vero in pugna occiſis, præſertim legioni Martiæ, pulcherrimum elogium, ſeu laudationem funebrem adhibet. *num.* 31. *Quorum de honore*.

Adhibet etiam quoddam ſolatium eorum proximis. *n.34*. *Sed quoniam*.

ANNOTATIO.

Caret, ut dixi, hæc contentio ſolita diſtributione & argumentatione; totus eſt Orator in confutandis quibuſdam fautoribus Antonii & malevolis erga D. Brutum. Et vero ſupplicatio vel quinquaginta dierum non eſt multis perſuadenda Senatui ſponte ſatis in hanc propenſo vel viginti; ſed modum ſpectat Cicero, carpitque adverſarios, qui in fraudem Bruti (cujus cauſa bellum ad Mutinam geritur) deponi ſaga volunt, antequam conſtet eum eſſe liberatum. Alii perverſe adhuc, & Antonium ſub merito nomine, & duces Reip. Imperatores appellare recuſant. Idcirco Orator commemorat nefaria ſcelera Antoniorum, & virtutem, meritaque defenſorum Reip. amplificat. Denique hoc unum agit Cicero, ut confecta victoria, & liberato Bruto Senatus perſequatur hoſtem Antonium; duces vero Reip. & milites quam ampliſſimis honoribus exornet.

P E-

PERORATIO.

Cicero amplius explicat ſuam ſententiam de quinquaginta dierum ſupplicatione decernenda imperatoribus, qui hoſtem Antonium prælio ſuperarunt, deque præmiis perſolvendis militibus. *n.* 35. *Sed ut aliquando.*

ANNOTATIO.

Iterum in Epilogo merita cujuſque commendat Orator, ut tam Imperatores quam milites digni ſua ſententia videantur.

IN-

INDEX
PRÆCIPUORUM LOCORUM
RHETORICÆ,

Argumentationum, Affectuum, Amplificationum, Figurarum, Confutationum, Narrationum, quæ Analyſi Rhetorica

OMNIUM ORATIONUM

M. T. CICERONIS

Continentur.

LOCUS INTRINSECUS.

Definitio.

Vectigal agri Campani. I. Agrar. *num.* 21.
Definit Cicero qualem ſe eſſe regem fateatur; pro Sylla, *num.* 25.
Definitio populi Rom. pro Domo Sua, *n.* 88.
Ratio comitiorum; pro Plancio, *n.* 7.
Quinam optimates ſint dicendi; pro Sextio, *nu.* 97.
Non eſt Piſo Conſul. In Piſonem, *n.* 23. *& ſeq.*
Quod ſupplicium ſit putandum. *Ibid. n.* 42.

Notatio.

Pro Roſcio Amer. *n.* 124.
IV. Ver. *num.* 18.
II. Philip. *num.* 70.

Conjugata.

Pro Lege Manil. *num.* 24.
Pro Marcello, *num.* 12.

Enumeratio Partium.

Potentia, & luxuria Chryſogoni a prædiis, domo, ſupel-

ſuppellectile, familia, ſervis, ſumptibus; pro Roſcio Amer. *n.* 133.

Scientia rei militaris in Cn. Pompejo ab ætate, ac bellis illius; pro Lege Manil. *n.* 28.

Omnes provinciæ teſtantur virtutem Pompeji. *Ibid. num.* 30.

Similitudo.

Pro Roſcio Amer. *n.* 75. *Ibid.* 151.

Pro Roſcio Comœd. *n.* 17.

Convivia Verris ſimilia pugnæ Canenſi. VII. Ver. *num.* 28.

Verres ſimilis piratis Siciliæ, (quos poetæ finxerunt) Dionyſio, Phalari, Charibdi. Cyclopi, *Ibid. n.* 144.

Pro Cluentio, *num.* 57. *ibid.* 67.

I. Catil. *num.* 31.

Pro Muræna, *num.* 37.

Ad Quirit. poſt Redit, *n.* 4.

Pro Plancio, *num.* 94.

Pro Sextio, *num.* 24. *ibid.* 45.

Diſſimilitudo.

Diſcutitur uter Roſcius ſit parricida; pro Roſcio Amer. *num.* 88.

Calliditas Fannii, & mores Roſcio diſſimiles; pro Roſcio Comœd. *num.* 20.

Accuſatoris Ciceronis, & rei Verris diſſimilitudo ſtudiorum & voluntatum V. Ver. *num.* 6.

M. Marcellus bello urbem Syracuſarum ornavit: Cn. Verres pace ſpoliavit. VI. Ver. *num.* 115.

Exercitus Catilinæ, & Reip. II. Catil. *num.* 24.

Diſſimilis comparatio Piſonis, & Tullii in obtentis geſtiſque magiſtratibus. In L. Piſo. *num.* 2.

Gabinius, & Piſo haud diſſimiles Catilinæ. *Ibid. num.* 15.

Diſſimilitudo tabularum, & adverſariorum; pro Roſcio Comœd. *num.* 7.

Cicero eſt diſpar Hortenſio in eloquentia, & Quinctius diſpar Nævio in gratia; pro Quinctio. *num.* 1.

Perpetua eſt, ac diſſimilis comparatio Ciceronis, ac Cæcilii quoad integritatem, ac dicendi facultatem I. Ver. *num.* 27. *& ſeq. &* 71.

Comparatio Prætorum Siciliæ, & Verris, qui jactat ſe magno triticum vendidiſſe. V. Ver. *num.* 45.

Cicero in obeundis magiſtratibus ſibi a populo Rom. mandatis ſe accuratum, & temperantem, & pium erga Deos exhibuit; Contra Verres in ſuo Prætoris munere negligens, libidinoſus, impius fuit VII. Ver. *n.* 35.

M. Mar-

M. Marcellus, & Majores, Syracuſanorum fidem ſemper ſuſpectam habuerunt. Verres Claſſis Rom. præfecturam committit homini Syracuſano. *ibid.* 83.

Cicero popularis non Labienus; nam ille perduellionis judicium ſuſtulit, hic iterum conſtituit; pro C. Rabir. *num.* 11.

Labienus item diſſimilis eſt. T. Graccho. *Ibid. n.* 14.

Juriſprudentia, & ars militaris ſunt pari quidem dignitate, ſed diſpari labore, & ſtudio in Remp. pro Muræn. *n.* 19. *& ſeq.*

Mitior Academicorum doctrina, quam Stoicorum. *Ibid. num.* 63.

Diſſimilis fides, ac religio teſtium Græcorum, & Romanorum; pro L. Flacco *n.* 79.

Diſſimilis eſt ratio defendendi Syllam quam conjuratos; pro Sylla. *num.* 5.

Diſſimiles ſunt mores, ac vita Syllæ, quam conjuratorum. *Ibid.* 72.

Caſſius cenſor, & Clodius quam diſſimiles in ferenda lege pro domo ſua. *n.* 230.

Diſſimilis comparatio ſeditioſi Clodii cum utroque Graccho, Saturnino, Sulpitio. De Har. Reſp. *n.* 4.

Diſſimilis fuit Ciceroni, & Q. Marcello cauſa diſcedendi e patria pro Sext. *n.* 37.

Diſſimilitudo Ciceronis, & Vatinii confirmata judicio bonorum civium. In Vatinium. *n.* 9.

C O M P A R A T I O.

Majorum.

Diſſoluti in re familiari, & negligentes, appellant ſuos debitores; multo magis Nevius, homo avarus, appellaſſet Quinctium, ſi quid debuiſſet; pro Quinct. 38.

Capitonis perfidia in fallendis decem legatis, pro Roſcio, Amer. *n.* 111. & 116.

Elevatur Syllæ imprudentia comparatione Jovis. *Ibid.* 131.

Iniquitas Mamertinorum. VI. Ver. *num.* 22.

Civis Rom. in crucem actus, quanta commiſeratione dignus. VII. Ver. *Num.* 170.

Si Romæ ſunt tumultus quanti erunt Trallibus pro Flacco, *num.* 57.

Minorum.

I. Ver. *Num.* 63.
III. Ver. *Num.* 154.
VII. Ver. *Num.* 148.

Pro

Pro lege Manil. *num.* 10. *ibid.* 14.
I. Catil. *num.* 3. *ibid.* 17.
III. Catil. *Num.* 2.

Saxa, & beſtiæ poetarum cantu moventur, non Romani? Deinde populi alienum poetam Homerum, & mortuum expetierunt; Romani Archiam, & ſuum, & vivum non repetent? pro Archia, *num.* 19.

Difficilius erit Ciceroni referre gratiam populo, quam non ulciſci inimicos, aut debitas pecunias diſſolvere; ad Quirit. poſt Redit. *Num.* 22.

Mortem Cicero non timuit? pro Sextio, *Num.* 48.

Si mortuus Clodius incendit curiam, & omnia permiſcet; quanto magis ſi vivus eſſet Prætor; pro Milone, *num.* 91.

Parium, ac Diſparium.

Procurator Alphenus cum Nævio comparatur, & inter ſe fautores utriuſque; pro Quinct. *Num.* 69.

Quinctii cauſa, ſolitudo, inopia confertur cum iniqua poſtulatione Nævii, & injuria & potenti actione, *ibid. Num.* 71.

Cicero dicendi facultatem Erutii cavillatur comparatione ſui, & accuſatorum ad Cannas, & ad locum Servilium occiſorum; pro Roſcio Amer. *Num.* 89.

Titius, & S. Roſcius inter ſe conferuntur uter reus ſit cædis, *ibid. Num.* 92.

Cicero reprehendit Verrem quare potius Mamertinis, quam Tauronimitanis (qui pariter fœderati erant) navem non impetravit. Ver. VII. *Num.* 48.

P. Servilius captos prædones in triumphum ducit, & populo exhibet. Verres ipſos celat, & accepta pecunia dimittit, *ibid. Num.* 65.

Cicero non dubitat nobilium invidiam, atque inimicitias ſuſcipere, exemplo M. Catonis, Pompeji, Fimbriæ, Marii, Cœlii. VII. Ver. *Num.* 179.

Cicero pari exemplo, & jure, quam Hortenſius, aliique poteſt Syllam defendere; pro Sylla, *num.* 3.

Repugnantia.

Pro Roſcio Amer. *Num.* 8.
Pro Sylla, *Num.* 45. *ibid.* 57.

Cælius quia ſtudiis non voluptatibus fuit deditus; pro M. Cœlio, *Num.* 45.

Negantia.

I. Ver. *Num.* 38.

A D J U N C T A.

Genus.

NÆvius facetus Scurra, & quæſtui addictus; pro Quinctio, *n.* 11.
Qualem habuerit patrem Roſcius Amerinus? pro Roſcio Amer. *num.* 15.
Cicero mordet Erutium a parente, *ibid. n.* 46.
Vix credibile eſt poſſe aliquem patrem ſuum occidere; pro Roſcio Amer. *n.* 37. *& 63. & ſeq.*
Parentum ſenſus erga liberos. III. Ver. *n.* 112.
Saſſia non eſt mater appellanda. Pro Cluen. *n.* 12.
Liberi injurias parentum vel reticere, vel æquo animo ferre debent. *ibid. n.* 17.

Natio, & Patria.

Jus, ac dignitas civis Rom. VII. ver. *n.* 165.
Coloniæ deduci non debent Capuam, quia ſuperba, & crudelis. 1. Agra. *n.* 18.
Natura loci, & conſuetudo victus generant vitia. 2. Agrar. *n.* 94.
Pro Roſcio Amer. *n.* 3.
Adoleſcentes ex voluptatibus ſæpe emergunt ad bonam frugem. Pro Cælio. *n.* 27.
Quæ ſunt adoleſcentiæ vitia communia, hæc continuo non debent in M. Cælium conferri. *ibid. n.* 29.
Multis elevat Cicero voluptates adoleſcentum, *ibid. num.* 39. *& ſeq.*

Educatio.

Pro Quinctio. *n.* 55.
Pro Roſcio Amer. *n.* 17.
Panurgus in re comica bene inſtructus a magiſtro Roſcio. Pro Roſcio Comœd. *n.* 29.
Verr es corrupit ſuum filium. V. ver. *n.* 159.

Fortuna & Conditio.

Pro Quinctio. *n.* 91.
Pro Roſcio Amer. *n.* 16. *ibid.* 23.
Patricius, & novus homo pares ſunt genere. Pro Muræ na. *num.*
Virtus Sylæ in utraque fortuna. Pro Sylla. *n.* 72.

Natura animi.

Nævius ſcurra, & addictus quæſtui; pro Quin. *n.* 11.
Cicero natura eſt mitis, Reipub. cauſa ſeverus; pro Sylla. *num.* 7. *&* 8. *ibid.* 18.
Magnum crimen ex natura cujuſque pendi debet. *ibid. num.* 70.

Victus, & ſtudia.

Pro Quinctio. *num.* 59.
Pro Roſcio Amer. *num.* 47. *ibid.* 75. *&* 94.

Studia.

Stoici Catonis doctrina vitaque ſeverior; pro Muræ. *num.* 60.

Locus.

Pro Roſcio Amer. *num.* 74. *ibid.* 92.

Verres ab æde Caſtoris latrocinia incœpit III. ver. *num.* 125.

Clodius fecit inſidias Miloni; pro Milon. *num.* 51. *& ſeq. ibid.* 54.

Movetur Cicero loci inſolentia pro Dejotaro. *n.* 5.

Tempus.

Cicero urget aut triduo ſexcenta millia paſſuum eſſe confecta, aut ante edictum Prætoris fundo dejectum eſſe Quinctium; pro Quinctio. *n.* 79.

Clodius fecit inſidias Miloni; pro Milone. *num.* 45. *& ſeq. ibid.* 55.

Occaſio.

Damnato Verre tolli poteſt infamia judiciorum II. *num.* 1.

Cicero hortatur judices, ut turpitudini judiciorum occurrant, *ibid. num.* 42.

Eſt in promptu Cn. Pompejus, qui bello Aſiatico præficiatur; pro Lege Manil. *num.* 27. *&* 58.

Milo potuit ſæpe Clodium occidere; pro Milone, *num.* 39.

Oblata occaſio vincendi Antonii. III. Philip. *n.* 32.

Caſus.

Incerta eſt ratio comitiorum, ſed plerumque eſt caſus; pro Muræna, *num.* 35.

Signum.

Se veneni reum oſtendit Oppianicus; pro Cluentio, *num.* 54.

Agrarii aliquid contra Remp. moliuntur. II. Agra. *num.* 11.

Catilinariorum conjuratorum ſigna externa. III. Catil. *num.* 23.

Simulatio, & ſtupor Piſonis. In L. Piſonem, *n.* 1.

Milo imperterritus a cæde Clodii; pro Milone. *num.* 62.

Conſequentia.

Pro Roſcio Amer. *num.* 12.

Cicero proponit Cæcilio difficultatem accuſandi Verrem a perſona Hortenſii, contra quem dicere oportebit. I. Ver. *num.* 45.

Si nocentiſſimum Verrem Diis hominibuſque invitis abſolvent aliqui judices; numquam tamen vivus effugiet manus populi Rom. III. Ver. *n.* 9.

Adventus Decemviri ſtatuta lege Agraria. II. Agrar. *num.* 44.

Pontificum officium contra P. Clodium; pro domo ſua, *num.* 2.

Cicero idcirco pro Pompejo ſententiam dixit, quia ſecutura erat fames, & ſeditio Clodiana, *ibid. n.* 10.

Futurum imperium Clodii, & furor, niſi Pompejus rei frumentariæ præfectus fuiſſet, *ibid. n.* 24.

CAUSA EFFICIENS.

Continuo Nevius ſuo motu bona Quinctii temere proſcribit; pro Quinctio, *n.* 48.

Quæ Verris comites faciunt, cenſeri debet Verres feciſſe; nam ipſe eſt cauſa imperans, ac moralis. IV. ver. *num.* 27.

Iiſdem cauſis debent judices Rabirium abſolvere, quibus illum defendit Cicero; pro C. Rabir. *n.* 1.

Cauſæ cur timeat Cicero in cauſa Dejotari; pro Dejotaro, *n.* 1.

Finalis.

Finis, ſeu conſilium improbum Nævii; pro Quinctio, *n.* 42.

Magnæ & multæ cauſæ debent eſſe parricidii, nulla fuit in Roſcio; ergo hic patrem non occidit; pro Roſcio Amer. *n.* 37. *& ſeq.*

Cicero ſpe, & emolumento colligit T. Roſcium potius eſſe parricidam, quam Sex. Roſcium, *ibid. n.* 88.

Quo fine Cicero accuſet Verrem. II. ver. *n.* 2.

Speravit Verres pecunia ſe poſſe Ciceronem, ac judices corrumpere: qua nunc ſpe fruſtratus, conatur in ſequentem annum protrahere judicium ſuum, II. ver. *num.* 4. *& ſeq.*

Cur Oppianicus occidere voluit Cluentium; pro Cluen. *num.* 45.

Oppianicus multas habuit cauſas corrumpendi judicii, Cluentius nullam, *ibid. n.* 81.

Marius, & alii viri clariſſimi ſpectant immortalitatem gloriæ; pro C. Rab. *n.* 29.

Optimus quiſque ſpectat immortale nomen, pro Archia. *n.* 28.

Quare Cicero maluerit in exilium ire, quam ſe vi defendere; poſt redit. In Senat. *n.* 32.

Cæſar remoratur in Galliis propter Remp. De Provinc. Conſ. *num.* 29.

Clodius multas habuit cauſas inſidiandi Miloni, nullas habuit Milo; pro Milone. *n.* 32.

Effecta.

Belli effecta; pro lege Manil. *n.* 15.

Pacis effecta. II. Agrar. *n.* 9.

Fructus, ac delectatio Poeſeos; pro Archia. *n.* 12.

LO-

LOCUS EXTRINSECUS.

Præjudicia.

QUid cenſuerint judices Tarracinenſes de parricidio; pro Roſc. Amer. *n.* 64.

Cicero rogat judices, ne falſa invidia in judicio locum habeat, aut præjudicia cauſæ veritatem labefactent; pro Cluent. *n.* 4.

Scamnandro condemnato, certo Oppianicus erat condemnandus. *ibid. n.* 55.

Auctoritas accuſatoris Catonis nocere non debet L. Murænæ; pro Muræna. *n.* 58.

Licet vivere illi, qui alterum interfecit; pro Milone. *num.*7.

Reipſa eſt bellum cum Antonio. VIII. Philipp. *n.*14.

Fama.

III. verr. *n.*1. VII. verr. *n.*4. *ibid. n.*100. pro Plancio *num.*56.

Milo ſparſos de ſe rumores fortiter tulit; pro Milone. *n.*68. *& ſeq.*

Tabulæ.

Chæreæ tabulis fides negatur, ejuſque adverſariis. quia in iis nomen Roſcii non adſcripſerat; pro Roſc. Comœdo. *n.*1. *& ſeq.*

Diſſimilitudo tabularum adverſariorum. *ib. n.*6.

Lex de repetundis, quorum cauſa ſit conſtituta. I. verr. *n.*18.

Verres ſigna non emit, quia nuſquam in tabulis ſuis, & patris invenitur iſta emptio. III. ver. *n.*60.

Verres legem Hieronicam evertit. V. ver. *n.*19.

Vis atque auctoritas legum; pro Cluent. *n.*146.

Vim vi licet repellere: pro Milone. *n.*9.

Tormentum.

Saſſia crudeliſſime, & iterata quæſtione ſervos torquet; pro Cluent. *n.*176. *&* 181.

Veritatem quæſtionum elevat ab adjunctis; pro Sylla *num.*78.

Quæſtiones Aſpii de ſervis non ſunt legitimæ; pro Milone. *n.* 60.

Teſtes.

Cicero teſtem appellat Nævium, nihil ipſi deberi a Quinctio; pro Quinct. *n.*37.

Exlamatione ironica, & comparatione Africani rejicitur Capitonis teſtimonium in propria cauſa; & crimine; pro Roſc. Amer. *n.*101.

Fannius a Flavio pecuniam abſtulit, teſtimonio triumvirorum, qui fide ſunt digni; pro Roſc. Comœdo, *n.*42. *& ſeq.*

Probat Cicero auctoritate plurium teſtium ſe rogatum eſſe a Siculis, ut accuſaret Verrem. I. Ver. *num.*13. III. Ver. *n.*14.
Fraus Verris confirmatur teſtimonio multorum IV. *n.*23. *ib. n.*80. *ib. n.*144.
Convincitur Verres avulſis teſtibus. V. verr. *n.*175.
Multis teſtibus confirmatur facinus Verris. VI. verr. *num.*91.
Sapientes, Judices, Rom. non debent credere teſtibus inimicis, & cupidis, & a religione remotis Gallis; ſed honeſtis civibus ſuis; pro Fontejo, *n.*11. *& ſeqq.*
Cicero teſtes contra Cæcinnam ridet; pro Cæcinna, *num.* 25.
Cicero Judices appellat teſtes de integritate L. Flacci; pro L. Flacco, *n.*6.
Elevatur teſtium Græcorum fides, diſſimili religione Romanorum, *ibid. n.*9.
Aſclepiades teſtis rejicitur propter turpem vitam, & levitatem teſtimonii, *ib. n.*34.
Item rejicitur Meandrius, *ib. n.*52.
Falcidii teſtimonium eluditur, *ib. n.*52.
Falcidii teſtimonium eluditur, *ib. n.*90.
Archias eſt adſcriptus civis Heraclienſis; pro Archia, *num.*8.
Teſtes ſervos Clodiæ Cicero ridet; pro Cæl. *n.*63. *& ſeq. &* 67.
Teſtes Græci mendaces audiri non debent; pro Rabir. Poſth. *n.*35.

ARGUMENTATIONIS.

Sylogiſmus.

Multæ, & magnæ debent eſſe cauſæ parricidii; nullam accuſator probare potuit in Roſcio; ergo is patrem non occidit: pro Roſc. Amer. *n.*37. *& ſeq.*
Cui majori bono cædes fuit, is occidit; ſed majori bono fuit T. Roſcio; ergo, *ib. n.*84. *& ſeq.*
Sapientis Judicis eſt non credere inimicis, & cupidis, & a religione remotis teſtibus: tales ſunt Galli: ergo; pro Fontejo, *n.*11. *& ſeq.*

Ratiocinatio.

Pro Quinctio, *n.*48. I. verr. *n.*10.
Pro Muræna, *n.*13. pro Sylla, *n.*69.

Sorites.

Pro L. Flacco, *n.*44.

Dilemma.

Pro Quinctio, *n.*41. *ib. n.*81.
Pro Roſc. Amer. *n.*74. I. verr. *n.*31.
Aratores vel honoris cauſa, vel metu ſtatuam Verri

poſue-

poſuerunt: ſi prius, non oderunt; ſi poſterius, ſunt coacti pecunias dare. IV. verr. *n.*149.

Simile ſubjicitur dilemma de Siculis IV. verr. *num.*155. *ibid. num.*177.

Pro Cæcinna, *n.*83.

I. Catil. *n.*18. pro Cœlio, *n.*72. *& ſeq.*

Pro Balbo. *n.*13.

In L. Piſonem. *n.*56. pro Marcello, *n.*22.

Inductio.

Debet eſſe vitæ integer, qui alterum ſceleris accuſat. V. verr. *n.*4.

Enumeratio partium.

Equites, Senatores, tribuni, ſcribæ, ingenui, libertini, ſervi ſtudent conſervandæ Reipub. ſeu extinguendæ conjurationi Catilinariæ IV. Catil. *n.*15.

Cicero poſt exilium rebus omnibus delectatur magis, quam ante. Ad Quir. poſt Redit. *n.*2.

Communi omnium conſenſu, & maxima celebritate Cicero reportatur in patriam; pro Domo Sua. *n.*74.

Piſo eſt omnibus odio. In L. Piſon. *n.*64.

Omnibus præter Antonium, & Clodium placuit Ciceronis Conſulatus II. Philip. *n.*11.

Antonius eſt a populo judicandus hoſtis, quia ſenatus, & Octavii Cæſaris, & Veteranorum militum, & D. Bruti, & Galliæ, & ipſorum Deorum præjudicio eſt hoſtis IV. Philip. *n.*2. *& ſeq.*

Non poteſt eſſe pax inter Antonium, & populum Romanum. VII. Philip. *n.*21.

Exemplum.

Honeſtum eſt agros colere; pro Roſc. Amer. *n.*50.

Cajus Rabirius recte arma ſumpſit cum bonis civibus contra Saturninum; pro C. Rab. *n.*20. *& ſeq.*

Qui conjurant in patriam, habent mores, & vitam iſti crimini non repugnantem; pro Sylla. *n.*70.

Multis imperatoribus chari fuerunt Poetæ; pro Archia. *n.*20.

Græci item Poetæ plurimos honores, ac præmia receperunt a multis imperatoribus. *ib. n.*24.

Optimus quiſque imperator, ſeu philoſophus, ſeu togatus laudis ſtudio ducitur. *ib. n.*26.

Lateienſis repulſam paſſus, nihil amiſit de exiſtimatione; pro Plancio. *n.*51.

Summi imperatores multi numquam dubitarunt civitate fœderatos donare; pro Balbo. *n.*45.

Licet vivere illi, qui hominem a ſe occiſum fateatur; pro Milone. *n.*70.

AFFECTUS.

Amor.

Cicero ſtudio ſubluvandæ Reip. accuſat ſceleratum Verrem. I. veri. *n.6.*

Cicero gloriatur ſe fide, ac diligentia ad exiſtimationem populi Rom. Judiciorum turpitudinem ſuſtuliſſe e Repub. devicto Verre. III. verr. *num.* 19.

Cicero accuſatione Verrina probavit fidem ſuam, ſtudiumque erga Rempub. neque dubitat nobilitatis invidiam ſubire. VII. verr. *num.* 17. *&* 179.

Cicero teſtatur ſolo Reip. commodo ſe legem Maniliam tueri; pro lege Manil. *num.* 69.

Cicero, ſe acrem, & popularem in Rep. tuenda Conſulem profitetur, contra Agrarios. I. Agrar. *nu.* 23.

Cicero falſam aliquorum invidiam non timet dummodo Catilina eat in exilium. II. Catil. *num.* 15. M. Tulii Conſulis charitas erga patriam. IV. Catil. *num.* 1. pro Flacco. *num.* 102.

Cicero gratus eſt populo Rom. ſuiſque amicis pro beneficio accepto. Ad Quirites poſt Redit. *num.* 5. *&* 24.

Idem Cicero gratus eſt Senatui. Poſt Reditum in Senat. *num.* 1.

Et amicis Prætoribus, & Lentulo, & aliis, *Ibid. num.* 22. *& ſeqq.*

Amicitia inter Ciceronem, & Pompejum; pro Domo ſua, *num.* 27.

Patrię ſalutem Cicero antepoſuit charitati ſuorum omnium, a quibus ſummo dolore avulſus eſt, *ibid. n.* 95.

Cicero omnibus de ſe bene meritis vult, quam gratiſſimus videri, & eſſe; pro Plancio, *n.* 77. *& ſeq.*

Cicero fidem exolvit Plancio; amantiſſime complectitur, pro ejus ſalute deprecatur judices, *ibid. n.* 101.

Si P. Sextius mittitur in exilium Cicero vult eſſe comes amici; pro Sextio, *n.* 145.

Cicero non poteſt non amare amicos Reipub. inimicos non odiſſe. De Provinc. Conſul. *n.* 23.

Caſu teſtatur Miloni amorem ſuum atq; etiam omni dolore, & officio; Pro Milone, *n.* 100.

Charitas Ciceronis erga patriam. II. Philipp. *n.* 188.

Gratus animus, & ſtudium Ciceronis in tuenda Repub. IV. Philip. *n.* 16.

S. Sulpitius vitam poſtpoſuit auctoritati Reip. IX. Philip. *num.* 6. 8. 9.

Deſiderium.

M. Tullius pro conjuratione Catilinæ a ſe extincta, deſiderat gloriam, & ſempiternam Conſulatus ſui memoriam III. Catil. *n.* 26. & IV. Catil. *n.* 23.

Optimus quiſque, ſeu imperator, ſeu Philoſophus, & ipſe Cicero maxime laudis ſtudio ducitur; pro Archia Poet. *n.*26.

Populus Rom. deſiderat libertatem, ac ſervitutem morte pejorem putat. X. Philip. *n.*19.

Odium.

Nævius non debitum, & pecunias, ſed crudeliter vitam Quinctii appetiit; pro Quinctio, *n.*43. *& ſeq.*

Idem Nævius avare, ac temere proſcribit bona ſui propinqui, & ſocii, & amici, *ibid. n.*76.

Idem improbe invadit bona Quinctii ante, & contra edictum prætoris. *ib. n.*82.

Idem ſuperbus, & voluptuarius, & maxime infeſtus homini ruſtico, ac innocenti, *ib. n.*93.

Nefarium conſilium accuſandi Sex. Roſcium parricidii; pro Roſcio Amer. *n.*28. *& ſeq.*

Capitonis & perfidia in fallendis decem legatis, *ib. n.*109. *& ſeq.*

Crudelitas Chryſogoni, qui non fortunas modo, ſed etiam vitam vult auferre calamitoſo, & innocenti Roſcio. *ibid. n.*144. *& ſeq.*

Audacia, amentia, impudentia ſcelerati Verris, qui in judicium venit. III. Ver. *n.*1. *& ſeq.*

Verres prodidit Conſulem ſuum. *ib. n.*39. *& ſeq.*

Verres Apollinis Delii fanum ſpoliavit, *Ib. n.*47.

Furta, ac Sacrilegia verris clam apportata Romam, diſſimili exemplo imperatorum. *ib. n.*53. *& ſeq.*

Verres iniquo edicto privavit legitima hæreditate filiam P. Annii mortui, *ib. n.*112.

Verres legem Rupiliam contemnit, IV. verr. *n.* 40. & 43. & 46.

Iniquitas judicii verris Ironia, & incremento expoſita IV. verr. *n.*76. *& ſeqq.*

Anacephalæoſis criminum, & injuriarum, quas verres; & Apronius privatis hominibus fecerunt. V. verr. *num.*64.

Verres Liparenſem civitatem miſere diripuit, *Ib. n.*85.

Verres contumelia affecit Senatorem. *ib. n.*95.

Solitudo agrorum, & vaſtatio Siciliæ propter avaritiam verris, *ib. n.*124. *& ſeq.*

Alba Æmilius favet, *ib. n.*145.

Nullius ſe prætoris exemplo tueri poteſt verres in Cellæ crimine, *ib. n.*205. *& ſeq.*

Sine Religione Verres a Segeſtanis tollit ſimulacrum Dianæ. VI. verr. *n.*78.

Verres ad ſtatuam C. Marcelli alligat, & cruciat Sopatrum. *ib. n.*86.

Verres captos pyratas, & ipſum Archipiratam non in latomiis, ſed domi ſuæ ſervavit, neque feriri ſecuri juſſit V. verr. *n.*66. *& ſeq.*

Verres crudeliter Navarcos intetimit, & ſecùri percuti jubet, *ib. num.* 114.
Verres tria ſupplicia in cives Rom. exercuit, 1. virgarum, 2. carceris, 3. crucis, *ibid. n.* 139. 142. 157. *& ſeq.*
Saſſia nefarie amat generum, & ipſi nubit; pro Cluentio, *n.* 12.
Saſſia mulier impia. *ib. n.* 188. *&* 189.
Decemviri Capuam eligunt ſedem tyrannidis, ac Imperii I. Agrar. *n.* 18,
Campani arrogantes, luxurioſi, Rom. Imperii hoſtes, II. Agrar. *n.* 91. *& ſeq.*
Labienus diſſimilis Ciceroni, & T. Gracchi iterum conſtituit civibus Rom. crudele perduellionis judicium; pro C. Rabirio, *n.* 11. *& ſeq.*
Catilina hoſtis patriæ I. Catil. *n.* 1.
Idem flagitioſus tum vita privata, tum publica conjuratione, *ib. n.* 13.
Voluptas Catilinæ in nefario bello contra patriam *ib. num.* 25.
Catilina, ejuſque ſocii libidinoſi, audaces, facinoroſi. II. Catil. *n.* 7.
Gabinius, & Piſo non Conſules, ſed latrones, & proditores, ſcelerati, libidinoſi, crudeles; poſt Redit. in Senat. *n.* 95. *& ſeq.*
Clodius ſine religione dedicavit domum Ciceronis; pro Domo Sua, *n.* 104.
Cicero excuſat ſuam in Senatu iracundiam adverſus Clodium, quem, uti Gabinium, & Piſonem, non tam ſua quam Reip. ac Deorum cauſa odit. De Haruſp. Reſponſ. *n.* 1.
Clodius non conſecravit domum Ciceronis. *ib. n.* 33.
Deterrimus eſt Clodius in parentes, in Deos, in patriam, in ſemetipſum. *ib. n.* 57.
Senatum, populumq; Rom. mutata veſte pro Cicerone ſupplicantē ſuperbe repudiavit Gabinius; pro Sextio. *n.* 26.
Idem Gabinius in exilium relegat Lamiam, *ib. n.* 29.
Cicero Vatinium odit æque, ac deſpicit. In Vatinium. *num.* 1.
Vatinius auſpicia neglexit diſſimili Cæſaris, & novem collegarum, & omnium Tribunorum exemplo; imo voluit augur fieri, In Vatinium, *n.* 13. *& ſeq.*
Vatinius Bibulum Conſulem rapuit ad necem, *ib. n.* 21.
Cicero inſectatur legationem Vatinii, non Senatus conſulto, ſed ſua ipſius lege areptam, *ibid. n.* 35.
Vatinius eſt odio omnibus, *ib. n.* 39.
Crudelitas Piſonis, in L. Piſonem, *n.* 17.
Lætatur Cicero de ſupplicio, & ignominia Gabinii, & Piſonis, *ib. num.* 45. *& ſeq.*
Piſo triumphum contempſit, ut provinciam diriperet, *ibid.* 56.
Cicero

Cicero optat, & gaudet eveniſſe Piſoni pœnam ſcelerum, *ibid. num.* 99.

Sext. Clodius cadavet P. Clodii noctu crudeliter expoſitum reliquit; pro Milone *n.* 33.

Inhumanitas, & crudelitas Tuberonis in accuſando apud Cæſarem Ligario; pro Ligario, *n.* 11.

Antonius cauſa fuit belli civilis, cujus cladem Orator amplificat. II. Philip. *n.* 53.

Vinolentia Antonii, & vomitus in Senatu, *ib. n.* 63.

Lupercus Antonius magna laſcivia, & audacia Cæſari diadema ſupplex obtulit. *ib. n.* 84.

Crudelitas Dolabellæ, & Antonii in cives Rom. XI. Philipp. *n.* 1. 5. 6. 7.

Ira.

Cicero puniri vult Verrem. VII. ver. *n.* 148.

Cicero movet populum ad ulciſcendam injuriam nomini Rom. factam a Mithridate; pro Lege Manil. *n.* 7.

Mentis cæcitate punitur a Diis Clodius de Haruſp. Reſponſ. *n.* 38.

Divina vi, ac providentia occiditur Clodius; Pro Milone, *n.* 84. *& ſeq.*

Manſuetudo.

Demiſſio Quinctii; pro Quinctio. *n.* 96.

Cicero fert adoleſcentem Torquatum; pro Sylla. *n.* 46.

Cicero errorem Poſthumi fatetur, excuſatque, ut Judices reconciliet; pro Rabir. Poſthum. *n.* 1.

Cicero totam Ligarii cauſam refert clementiæ Cæſaris; pro Ligario, *n.* 30.

Deprecatione Cicero placat Cæſarem; pto Dejotaro. *num.* 8.

Commiſeratio.

Quadruplex Cicero placat Cæſarem; pto Dejotaro, *num.* 1. *& ſeq.*

Quinctius innocens, ſenex, inops, frugalis ruſticus, ſupplex ad genua adverſarii iniqui, voluptuarii, crudelis, & ſuperbi, *ib. n.* 91.

Sextius Roſcius innocens, & calamitoſus deprecatur vitam ab immani Chryſogono, ceteris fortunis ipſi conceſſis; pro Roſcio Amer. *n.* 144. *& ſeq.*

Philodamus cum filio condemnatur ad mortem. III. Ver. *num.* 75.

Producitur a Cicerone in conſpectu judicum Atrarus Junii filius. *ib. n.* 151.

Antiochus Rex ſpoliatus vaſis pretioſiſſimis jubetur a Verre excedere Sicilia. VI. ver. *n.* 67.

Simulacrum Dianæ a Verre aufertur Segeſtanis. *ib. num.* 77.

Parentes lugent, & deprecantur vincula, ac miſeram ſortem innocentum filiorum, VII. ver. *n.* 107.

Parentes non modo celerem liberorum necem, ſed

ipſam ſepulturam redimere oportet. *ibid. n.*117. *& ſeq.*
Cicero dolet in miſera nece ſociorum. *ib. n.*12.
Tyndaritanorum apud judices Rom. querela de Tyranno Verre, *ib. n.*123.
Luctus, & ſquallor Dixionis, & Stenii, *ib. n.* 127.
Civis Rom. virgis cæditur, & in crucem agitur. *ib. num.*160.
Verres communis hoſtis populi Rom. fixit miſeris civibus crucem in conſpectu Italiæ. *ib. n.*168.
Orator excitat judices ad miſericordiam M. Fontejo tribuendam ob integritatem vitæ, & generis nobilitatem, & militarem virtutem, & amicos Principes, & Veſtalem ſororem. Pro Fontejo. *n.*31.
Cluentius ob falſam invidiam commiſeratione eſt dignus; pro Cluentio, *n.*200.
L. Muræna liberandus accuſationis periculo propter integritatem vitæ, & parentes, & dignitatem Conſulatus; pro Muræn. *n.*86.
Commiſerationis affectus erga L. Flaccum propter merita, ſeu amorem in patriam, & ejus filiolum; pro Flacco. *n.*97. *& ſeq.*
Sylla Conſulatu, & magno florentis fortunæ ſplendore dejectus nova conjurationis infamia laborare non debet, ſed judices erga hunc manſuetos eſſe oportet, quem crudeliter adverſarii affligunt; pro Sylla, *n.*88.
Cicero deprecatur pro ſalute Plancii, pro Plancio, *num.*101.
Cicero judices commovet ad miſericordiam tum a perſona Sextii optimatis viri, tum a ſua, quod ab hoc amico homine reſtitutus ſit in patria; pro P. Sextio *n.*144.
O. Metellus veneno tollitur; pro M. Cælio, *n.*59.
Cicero miſericordiam deprecatur adoleſcenti Cælio per ſenectutem, ac lacrymas parentis, per communem ſenſum cæterorum parentum, per ſua merita in Remp. *ibid. n.*79.
Cicero miſericordiam judicum expoſcit, tum a perſona Milonis, qui vir eſt fortis, & amans Reip. tum a ſua, quia per Milonem ſibi amiciſſimum revocatus eſt in patriam; pro Milone, *n.* 93.
Cicero totam Ligarii cauſam refert vel humanitati, vel clementiæ, vel miſericordiæ Cæſaris, pro Ligario, *n.*30. *& ſeq.*
Cicero clementiam Cæſaris implorat, pro Rege Dejotaro; pro Dejotaro, *n.*40.
Cicero mæſtus fuit proſpecta Reip. ruina II. Philip. *num.*37.
Trebonius miſerabili cæde ſublatus a Dolabella. XI. Philip. *n.*7.

Indignatio.

Quinctius inferior opibus, non veritate cauſæ, aut inte-

integritate vitæ ruſticæ opprimitur a potentiore, & iniquiore Nævio; pro Quinctio, *n.* 59.
Indigna Chryſogoni poſtulatio; pro Roſcio Amer. *n.6. & ſeq.*
T. Roſcius inſolenter invadit in prædia Sextii. *ibid. num.*23.
Non permittitur, Sex. Roſcio ſervos in quæſtionem habere. *ib. n.*77.
Inſolens potentia, ac luxuria Chryſogoni, *ib. n.*133. *&* 141.
Verres ſublatis feſtis Marcellis verrea inſtituit. IV. Ver. *num.*51.
Hortenſius amat, & defendit Verrem. V. Verr. *n.*8.
Verres pulcherrima ſigna furatus eſt, VI. verr. *n.*7.
Verres aufert ab Antiocho Rege candelabrum Jovi Capitolino dicatum, *ib. n.*69. *& ſeq.*
Verres aufert monumentum P. Africani. *ib. n.*79.
Romanæ Claſſis præfecturam Verres mandat homini Siculo, & Syracuſano quidem. VII. Ver. *n.*82.
Conſul Cicero indignatur Rullum vendere ſylvam Scantiam turpis quæſtus cauſa I. Agrar. *n.*2.
Idem indignatur quibuſcumque in locis vendi vectigalia populi Rom. II. Agrar. *n.* 54.
Perverſa aliquorum opinio quaſi crudeliter Cicero ejecerit Catilinam ex urbe. II. Catil. *n.*14.
Lex Clodia de exilio Ciceronis lata eſt imperite; pro Domo Sua, *n.*48.
Domus Ciceronis, qui conſervator urbis fuit, quaſi perduellis, ac ſcelerati civis everſa remanere non debet, *ib. n.*100.
Indignatur Cicero turpe libertatis ſimulacrum in domo ſua collocatum a Clodio, *ib. n.*111.
Cicero indignatur ſe a Gabinio, & Piſone expulſum fuiſſe; pro Sextio, *n.*53.
Vatinius in epulo Q. Arii Atratus accubuit. In Vatinium. *n.*30.
Piſo nulla virtute factus Conſul. In Piſonem. *n.*21.
In communi mœrore, & diſceſſu Ciceronis lætatur, & epulatur Piſo. *ib. n.*21.
Indignatur Cicero ſuam exulis fortunam deprimi, res geſtas, ac ſcelera Gabinii, & Piſonis extolli, *ib. n.*41.
Nepos accuſat avum, dominum ſervus; pro Dejotaro, *n.* 2.
Caſtor, corrupto ſervo, in diſcrimen capitis avum adducit, *ibid. n.*30.
Antonius paraſitos de libidine conſultat, de Rep. nihil ad avunculum ſuum refert. II. Philip. *n.*14.
Bona Cn. Pompeji vendita, & empta ab uno Antonio, *ibid.* 64.
Eadem bona male vorata, & conſumpta, *ib. n.* 65.
Item

Item horti, ac ædes Pompeji ab Antonio diſpare domino occupatæ, *ib. n.* 68.

Vis, ac temulentia Antonii in domo Varronis. *ibid. num.* 103.

Cicero indignatur Tranſalpinam Galliam Antonio decerni ab hujus amicis, contra Remp. V. Philip. *n.* 5.

Cicero indignatur, L. Antonio, quaſi patrono populi, equeſtrem ſtatuam inauratam eſſe erectam. VI. Philip. *num.* 12.

Cicero reprehendit Calenum quod Brutos oppugnet, Antoniis faveat. X. Philip. *n.* 3.

Invidia.

Cicero æmulatur eloquentiam Hortenſii; pro Quinctio, *n.* 1. & 35. & 77.

Cicero in accuſando Verre præfert ſeſe Cœlio, nec Hortenſium reformidat. I. Verr. *n.* 20. 27. *& ſeq.*

Cicero ædilis acriter adverſatur Hortenſio Conſuli, qui cupiditate, & dominatione judiciorum, defendere putat Verrem. II. verr. *n.* 33.

Cicero ſuam in obeundis magiſtratibus diligentiam, temperantiam, pietatem prædicat, confertque cum Verris negligentia, libidine, impietate. VII. verr. *n.* 35.

Cicero Hortenſium monet, ut deſiſtat ulterius Verrem defendere. *ib. n.* 173.

Spes.

Securitatem varie prçſtat Conſul Tullius populo Rom. contra Catilinam ejuſque exercitum. II. Catil. *num.* 24. *& ſeq.*

Adjuncta judicii ſpem afferunt Ciceroni; pro Milone, *num.* 1.

Cicero cauſæ fiduciam collocat in Cæſare; pro Dejotaro, *num.* 4.

Optima quæque pro Rep. expectat Cicero ab adoleſcente Octavio. V. Philip. *n.* 5.

Confidentia.

Cicero magna fortitudine defendit Sex. Roſcium; Pro Roſcio Amer. *n.* 10. 81.

Cicero non diſceſſit in exilium mortis metu; pro Sextio, *n.* 41. *& ſeq.*

Fortis Senatus fortunam non extimeſcit, & ſapiens libertati poſtponit vitam, aut pacem. XIII. Philip. *n.* 6.

Timor.

Bello Aſiatico non ſolum Aſiæ vectigalia, ſed fortunæ etiam civium Rom. periclitantur; pro lege Manil. *num.* 17.

Lex Agraria populo Rom. timenda eſt, a regia decem virorum poteſtate emendi agros, quos volent, & deducendi colonias Capuam. I. Agrar. *n.* 6. *& ſeq.* 16. *& ſeq.*

Adventus decem-viri in Ægyptum venditam lege Agraria. II. Agrar. *n.* 44.

Campani arrogantes, & luxurioſi poſtea deſpicient Romanos, & aliquid ſceleris molientur. *ibid. n.* 95.

Catilina ejuſque ſocii magis in urbe timendi quam foris. II. Catil. *n.* 4.

Quantum immiueat Reip. periculum a Catilina, ejuſq; ſociis, niſi L. Muræna fuerit Conſul; pro Muræna, *n.* 78.

Diſcordias Principum eſſe tollendas, & monent Dii. De Haruſp. Reſponſ. *n.* 53.

Terret Cicero Piſonem, non tam ſeveritate judicii quam conſcientia ſcelerum. In L. Piſonem. *n.* 94. *& ſeq.*

Cicero quinque affert timoris ſui cauſas in cauſa Dejotari; pro Dejotaro, *n.* 1.

Cicero terret imprudentem Antonium, ſuum, & Reip. hoſtem, ſimili exitu Catilinæ, & Clodii. II. Philipp. *num.* 7.

Cicero avocat Antonium ab armorum conſilio, vel ipſi interitum minatur, *ibid. n.* 112: *& ſeq.*

Cicero ab Antonianis timet, & famæ, & vitæ, XII. Philipp. *n.* 17. *& ſeq.*

Gaudium.

Cicero applaudit ſibi, & Reip. diſceſſiſſe ex urbe Catilinam, II. Catil. *n.* 1.

Cicero poſt exilium gaudet magis patria, & rebus omnibus, quam ante. Ad Quirites poſt Redit, *n.* 1.

Æmulatio.

Cicero hortatur M. Glabrionem Prætorem ad ſeveritatem, integritatem, fidem, religionem, propoſito Majorum exemplo. II. ver. *n.* 51.

Cicero non dubitat nobilium virorum, invidiam atque inimicitias ſuſcipere exemplo M. Catonis, Pompeji, Fimbriæ, Marii, Cœlii, VII. verr. *n.* 179.

Cicero Conſul hortatur Rullum ad concordiam, & dignitatem. I. Agrar. *n.* 26.

Cicero hortatur Senatum ut Reip. proſpiciat contra Catilinam. IV. Catil. *n.* 18.

Cicero hortatur adoleſcentes ad Optimatum ſectam; pro Sextio, *n.* 102. *& n.* 136.

Cicero amiciſſime commonet præſentem Dolabellam, ne ab honeſtate gloriæ, ac rerum geſtarum dignitate aberret. I. Philipp. *n.* 29.

Abſentem Antonium pariter hortatur a rebus geſtis, & a Majorum exemplis, ut a civibus ſuis diligi malit quam metui, *ibidem n.* 31.

Cicero hortatur Antonium ad recte agendum propoſita honeſtate virtutis, & turpitudine vitii. II. Philip. *n.* 115.

Cicero hortatur ſenatum, ne, ſi fato quodam Cæſaris dominatum tulit, liber ſervjat ſcelerato latroni Antonio, & ejus fratri. III. Philip. *n.* 28.

Cicero hortatur populum ad libertatem defendendam contra Antonium crudelem tyrannum. IV. Philip. *n.* 11.

Cicero

Cicero admonet M. Lepidum ne ſe cum Antonio conjungat, aut ad illum reſtituendum ſuam armis auctoritatem interponat. XIII. Philip. *n.* 14. *& ſeq.*

Pudor.

Impudentia T. Roſcii qui cum accuſatore ſedeat; pro Roſcio, *num.* 95. *&* 104.

Cicero hortatur ſenatum, ut turpitudinem, atque infamiam judiciorum data jam occaſione tollat. II. Ver. *num.* 42. *&* 50.

Cicero diſſimili exemplo veterum Oratorum Caſſii, & Antonii reprehendit Hortenſium impudentiæ. IV. Verr. *num.* 191.

Impudentia Verris qui famam, & periculum capitis negligit. V. Ver. *num.* 131. *& ſeq.*

P. Scipio adoleſcens patitur a Verre tolli monumentum Africani. VI. Verr. *num.* 79.

Claſſis populi Rom. inops, & infirma, Præfecto Cleomene fugiens, partim capitur a piratis, partim in ipſo portu Syracuſano incenditur. VII. Ver. *num.* 91.

Pudor erit ſapientes judices Roman. crediſſe inimicis, & cupidis, & a religione remotit teſtibus, quam honeſtis civibus Rom. pro Fontejo, *num.* 22.

Cicero hortatur populum ad delendam infamiam bello Mithridatico ſuſceptam, præſertim exemplo Majorum; pro lege Manil. *n.* 7. *&* 10.

Turpe eſſe judicibus condemnato Scamandro, & Fabricio, Oppianicum abſolvere; pro Cluentio, *n.* 61.

Cicero hortatur ſenatum, ut utatur occaſione vincendi Antonii, propoſita ſervitutis ignominia, quæ gravior ſit honeſta morte. III. Philip. *n.* 34.

Turpe eſt ſenatui ad Antonium legatos mittere, quem nuperrime hoſtem judicavit V. Philip. *n.* 2. *&* 25. *& ſeq.*

Item VII. Philip. *n.* 13.

Si ſit pax cum Antonio, fœda ſervitus erit. XII. Philip. *num.* 16.

AMPLIFICATIONES.

Per congeriem locorum a conſequentium frequentatione.

Augetur crimen Verris ex eo quod Archipiratam domi ſuæ ſervarit, qui fugere, aut mori potuiſſet. VII. Ver. *n.* 76.

Officium ſapientis, ac probi judicis; pro Cluen. *n.* 159.

Concurſatio decemvirorum, & regia poteſtas, I. Agrar. *num.* 8.

Quanti interſit Reipub. ſequenti anno L. Murænam Conſulem fieri; pro Muræn. *n.* 78.

Damna Reip. ſi per Pontifices quivis ſine cauſa e patricio plebejus fieret; pro domo ſua, *n.* 37.

Quæ

Quæ facturus fuiſſet Antonius ſi Romam veniſſet. III. Philip. *num.* 6. *&* 27.

Nulla erit pax cum Antonio ſi in urbem venerit, ſed ſervitutis periculum. XII. Philip. *n.* 13.

A contrariarum rerum conflictione.

Quinctius inops, frugalis, ac integer ruſticus, abjectus: contra, Nævius potens, & opulentus, luxurioſus, crudelis, ſuperbus; pro Quinctio, *n.* 93.

Accuſator Erutius ſibi contradicit; pro Roſcio Amer. *num.* 44.

Saturius dicit repugnantia; pro Roſcio Comœd. *n.* 18.

Non eſt credibile Fannium eſſe fraudatum a Roſcio; pro Roſcio Comœd. *n.* 21.

Quis Catilina, & ejus ſocii, quibus inſidientur? II. Catil. *n.* 1.

Antonius ſecum ipſe argumentis pugnat. II. Philip. *num.* 17. *&* 30.

A cauſis, & effectis conglobatis.

Proſcriptio bonorum Quinctii acerbior ipſa bonorum, & famæ & vitæ jactura; pro Quinct. *n.* 49.

Vix credibile crimen parricidii; pro Roſc. Amer. *n.* 37. *& ſeq. &* 62. *& ſeq. &* 68.

Cur Verres venit in judicium. III. Ver. *n.* 7.

Fructus poeſeos, & delectatio; pro Archia, *n.* 16.

Clodius cum ſuo novo Pontifice conſcientia, metuque Deorum territus, nullum ſolemne verbum potuit effari in conſecranda domo Ciceronis; pro domo ſua, *n.* 140.

Non eſt Piſo Conſul. In Piſo, *n.* 23. *& ſeq.*

Clodius ſæpe vim fecit, numquam Milo; pro Milone, *num.* 37.

Scelera Clodii conglobata. *Ibid. n.* 73.

Ab adjunctis conglobatis.

Roſcius non habuit facultatem occidendi patrem; pro Roſcio Amer. *n.* 74.

Nuntius cædis cur tanta velocitate factus. T. Roſcio, *ibid. n.* 69. *& ſeq.*

Luxuria Verris ex conglobatis adjunctis itinerum, & conviviorum. VII. Ver. *num.* 26. *& ſeq.*

Claſſis populi Rom. victa, & incenſa a piratis, *Ibid. n.* 91.

Cicero e Roſtris primum dicit pro lege Manil. *n.* 1.

Saſſia nubit genero; pro Cluentio, *n.* 15.

Saſſia Romam proficiſcitur, ut accuſet; & perdat filium, *ibid. n.* 192.

Lex Clodia de exilio Ciceronis lata eſt per vim, furorem, crudelitatem; pro domo ſua, *n.* 53.

Cœlius crimen auri non commiſit; pro Cœlio, *n.* 53.

Celebritas reditus Ciceronis. In L. Piſonem, *n.* 51.

Ab enumeratione partium.

Vita Verris flagitioſa, & ſinguli ejus magiſtratus nefarii. II. Ver. *n.* 11.

Qua-

Quacumque Cicero pergat via ad Antonium, ſunt inſidiæ. XII. Philip. *n.*23.

AMPLIFICATIO RERUM.

Per incrementum.

PRo Roſcio Amer. *n.*12. *ib. n.*29. III. verr. *n.*44.
Iniquitas judicis Verris IV. verr. *n.*78. VI. ver. *n.*68.
Crudelit as Verris. VII. Ver. *n.*115.
Verres egit in crucem civem Rom. *ib. n.*169. *&* 170.
Perduellionis judicium, & civibus Rom. acerbiſſimum ſupplicium; pro C. Rabir. *n* 16.
Liberalitas Cæſaris ſupra virtutes cæteras extollitur pro Rabir. poſth. *n.*42.
Cicero ita militarem Cęſaris gloriam attollit, ut huic præferat clementiæ laudem; pro Marcello, *n.*4.
Victorias Cæſaris, & bellicas laudes rurſus extenuat Cicero præ virtute clementiæ; *ib. n.*8.
Vinolentia Antonii, & vomitus in ſenatu. II. Philip. *num.*63.

Per ratiocinationem.

Cicero laudat Sthenium, ut magis vituperet Verrem, qui illum iniquiſſime vexavit. IV. ver. *n.*110.
Cicero auget pericula, damnaque populi Rom. ex bello prædonum, ut creſcat militaris virtus Cn. Pompeji; pro lege Manil. *num.*33.
Cicero amplificat furorem Antonii, ut divinitus faciat conſilium Octavii, quem etiam præfert Pompejo. V. Philip. *n.*42.

Per comparationem.

Majores Rom. & boni homines non niſi ex neceſſitate, & conſiderate bona aliorum etiam inimiciſſimorum proſcripſerunt: Nævius temere, & continuo bona ſui ſocii, & affinis, & amici vendidit; pro Quinct. *n.*51.
Conſilium quod duo Roſcii ceperunt, dicto atque facto C. Fimbriæ ſimillimum; pro Roſc. Amer. *n.*33.
Crudelitas Chryſogoni, *Ibid. n.*46.
Honeſtius eſt injurias ſociorum, quam ſuas ulciſci ab exemplo plurium virorum. I. ver. *n.*63. *& ſeq.*
Furta, ac ſacrilegia legatis Verris clam apportata Romam, diſſimili exemplo imperatorum. III. Ver. *n.*54.
Integritas M. Fonteji comparatione Scaulii, Aquilii, Cottæ, Rutilii, Piſonis: quos læſit occaſio; pro Fontejo, *num.*27.
Integritas, ac temperantia, Cn. Pompeji comparatione aliorum imperatorum; pro lege Manil. *n.*38.
Ejus item felicitas, *ibid. num.* 47.
Severitas in Catilinam exercenda. I. Catil. *n.* 3.
Diſſimilis comparatio quinque bellorum civilium, & ex-

& extinctæ conjurationis Catilinæ. II. Catil. *nu.* 24.
Beneficium quod accepit Cicero revocatus ab exilio. Ad Quirites poſt Redit. *n.*5. & in Senatu, *n.*2.
Reditus Ciceronis clarior ipſo reditu Pompilii, Metelli, Marii, *ibid. n.*6.
Diſſimilis profectio Piſonis in provinciam Conſularem, & diſceſſus Ciceronis. In Piſonem, *n.*31.
Diſſimilitudo item rerum geſtarum, *ib. n.*37.
Diſſimilis reditus Ciceronis, & Piſonis, *ib. n.*51.
Utrum locus, comitatus, facultas, tempus, cæteraque adjuncta fuerint aptiora Clodio ad pugnandum, quam Miloni; pro Milone, *num.*54.
M. Antonius magis perniciosus Reip. quam Rex Tarquinius, D. Brutus melius de Repub. meritus, quam L. Brutus. III. Phlip. *num.*8.
Comparatio Antonii cem Hannibale, & Catilina aliiſque populi Rom. hoſtibus. IV. Philip. *n.*14.
Bellum Antonii crudeliſſimum ob latrocinia VIII. Philip. *num.*7.

F I-

FIGURÆ VERBORUM.

Repetitio.

PRo Quinctio *n.*19. *ibid. n.* 82.
Pro Roſc. Amer. *n.*13. *ib. n.* 144.
I. Verr. *n.*21. *ib. n.*38.
I. Verr. *n.*5. *ib. n.* 17.
Pro lege Manilia, *n.* 30. & 31. *ib. n.* 61.
II. Agrar. *n.* 9.
1. Catil. *n.*1. II. Catil. *n.*7.
Pro Sylla, *n.*26.

Complexio.

II. Agrar. *n.*22. pro Milone, *n.* 60.

Conduplicatio.

I. Verr. *n.*23. I. Catil. *n.* 2. & 4. & 6.

Synonimia.

Pro Cluent. *n.*41. I. Catil. *n.* 10. II. Catil. *n.* 1. III. Catil. *n.*1.

Polyſyndeton.

Pro Quinctio, *n.*13.

Gradatio.

Pro Quinctio, *n.*40. *ib. n.*95. oro Roſc. Amer. *n.* 75. pro Roſc. Comœdo, *n.* 8.

Diſſolutio.

IV. Verr. *n.*5.

Similiter deſinens.

III. Verr. *n.*9.
I. Agrar. *n.*23. pro domo ſua, *n.* 129.

Anthiteton.

Pro Quinctio, *n.*92. pro Roſc. Amer. *n.*13. *ibid. n.*88. *ibid. n.*145. III. ver. *n.*3.
Pro Fontejo, *n.*22. pro lege Manilia, *n.*10. *ibid. n.*28. II. Catil. *n.*25. poſt redit. in Senatu, *n.* 18.

FIGURÆ
SENTENTIARUM.

Interrogatio.

PRo Quinctio, *n.* 79. pro Roſc. Amer. *nu.* 54. *ibid. n.*74. *ib. n.*145. pro Roſc. Comœdo, *n.* 8.
I. Verr. *n.*21. *ib. n.*27. *Ib. n.*33. *ib. n.*45.
IV. Verr. *n.*6. & 46. V. Verr. *n.*169. VII. Verr. *n.*73. *Ibid. n.*146.
Pro Cluentio, *n.*62. *ib. n.*65. I. Agrar. *n.*3.
I. Catil. *n.* 1. & 7. pro Muræna, *n.* 38. pro Sylla, *n.*44. pro domo ſua, *n.*56. *ib.* 77.
Pro Plancio, *n.*48.
Pro Sextio, *n.*47. pro Milone, *n.*38. 39.
Pro Ligario, *n.*9.
II. Philip. *n.*111. VII. Philip. *n.* 11.

Subjectio.

Pro Quinctio, *n.*42.
Reprehenditur Nævius, quod bona ſui propinqui, & ſocii, & amici proſcripſerit, *ib. n.*52. *ib. n.*74. *ib. n.*82.
Cauſæ parricidii removentur a perſona Roſcii: pro Roſc. Amer. *n.*39. & 41.
Pro Roſc. Comœd. *n.*22. *ib. n.*42.
IV. Verr. *n.*147. *ib. n.*192.
V. Verr. *n.*41. *ib. n.*70. *ib. n.* 122.
Res geſtæ Pompeji pro lege Manil. *n.* 61.
I. Catil. *n.* 28.
Pro Sylla, *n.*39.
Cur Cicero diſceſſerit in exilium; pro domo ſua, *n.*95.
Clodius non conſecravit domum Ciceronis. De Haruſp. reſpoos. *n.*33.
Stulte Antonius laceſſit Ciceronem. II. Philipp. *n.*2.

Prolepſis.

Cicero judicis benevolentiam captat timido Quinctio contra potentes adverſarios; pro Quinct. *n.* 5.
Triplex prolepſis Nævii refutata; pro Quinct. *n.*39. & 41.
Pro Roſc. Amer. *n.*1. & 5.
Cicero nobilitatem conciliat; unum Chryſogonum in invidiam vocat propter rapinas, *ib. n.* 137.
Quare Cicero accuſare Verrem petit, qui hactenus plures defendit, I. Verr. *n.*1. *Ib. n.*40. IV. Verr. *n.*26.
Refellitur Verris defenſio ſeu prolepſis, & multorum teſtimonio. V. Verr. *n.* 175.

Ver-

Verres non emit ſigna, ſed furatus eſt. VI. Ver. *num.* 8.
Cicero prolepſim Hortenſii manifeſta Verris avaritia refellit. VII. verr. *n.* 22.
Non Sertorianos milites, ſed liberos, etiam mercatores necavit Verres: quod multi teſtantur, *ib. n.* 150.
Catilina non debuit ſtatim interfici a Cicerone, ſed emitti ex urbe. II. Catil. *n.* 3.
Non crudeliter Cicero ejecit Catilinam ex urbe, *ibid. num.* 12.
An ſummi viri duce natura, an humanitatis doctrina res magnas geſſerint; pro Archia, *n.* 15.
Cicero non diſceſſit in exilium, metu mortis; pro Sextio, *n.* 45.

Correctio.

Pro Quinctio, *n.* 7.
Pro Roſc. Amer. *n.* 134.
Pro Roſc. Comœdo, *n.* 18.
VII. Verr. *n.* 108.
I. Catil. *n.* 22.

Dubitatio.

Nævius in invidiam adducitur propter fraudem malitiam; pro Quinct. *n.* 65.
Pro Roſc. Amer. *n.* 28. *ib. n.* 128.
VI. Verr. *num.* 89. VII. verr. *n.* 2. *ibid. num.* 125. *ibid. num.* 157.
Pro Cluent. *n.* 8.
II. Agraria, *n.* 2.
Cicero miſericordiam captat Murænæ ab adjunctis exilii; pro Mur. *n.* 88.
Cicero pro accuſato Flacco ad judices confugit; pro L. Flacco, *n.* 4.
Quibus cauſis ceſſerit Cicero e patria; pro Sextio, *num.* 42.

Communicatio.

Reprehenditur Nævius, quod bona Quinctii proſcripſerit; pro Quinct. *n.* 53.
Reprimitur audacia T. Roſcii, qui cum accuſatore ſedeat; pro Roſc. Amer. *n.* 104.
Cicero dicendi facultatem, quam ſibi non arrogat, requirit in Cæcilio, ut Verrem graviter, & copioſe poſſit accuſare. I. verr. *n.* 35. *& ſeq.*
Cicero judicibus proponit novo genere accuſare Verrem, II. ver. *n.* 32.
Jus, ac dignitas civis Romani, VII. verr. *n.* 165.
Actio interdicti neceſſaria fuit Cæcinnæ; pro Cæcinna, *n.* 35.
Cæcinna recte dejectus dicitur de fundo, *ib. n.* 48.
C. Rabitius recte arma ſumpſit contra Saturnium pro C. Rabir. *n.* 21.

Te-

Temere, & impudenter Clodius domum Ciceronis conſecravit; pro domo ſua, *n.* 132.

Non eſt imminuta Laterenſis exiſtimatio, quod ædilis non factus; pro Plancio, *n.*7.

Calenus Brutos oppugnat, Antoniis favet. X. Philipp. *num.* 3.

Proſopopœja.

Nævius improbe, ac crudeliter opprimere vult judicio Quinctium, & ſpoliare fortunis, ac vita; pro Quinct. *num.* 47.

Nævius Scurra, nec vir bonus. *ib. n.*55.

Pro Roſc. Amer. *n.*32. *ib. n.*58. *ib. n.*145.

Veracitas, & conſtantia Cluvii; pro Roſ. Comœdo, *n.*48. *& ſeq.*

Siculi volunt Ciceronem eſſe accuſatorem Verris, nolunt Cæcilium I. verr. *n.*19.

Hortenſius petit Ciceronem non eſſe accuſatorem Verris, *ib. n.*23.

Defunctus Malleolus exprobrat perfido, & avaro Verri. III. verr, *n.*94.

Quid ſtolide excogitet Verres, *ib. n.*142.

Verres ſecum deliberat, an Cleomenem una cum Navarchis tollat, cui parcit. VII. verr. *n.*103.

Crudelitas lictoris, *ib. n.*117.

Tyndaritanorum querela de tyranno Verre, *ib. n.*123.

Pater crimina exprobrat filio Verri, *ib. n.*336.

Stalenus deliberat Oppianicum fallere, & condemnare; pro Cluent. *n.*70.

Oppianicus multas cauſas habebat corrumpendi judicii, Cluentius nullam, pro Cluent. *n.*81.

Patria objicit Catilinæ flagitia, propter quæ hic diſcedere debeat. I. Catil. *n.*18.

Populus pro ſua voluntate præterit Laterenſem, ſeu non ædilem creat; pro Plancio, *n.*12.

Cæcus Aſpius ſevere objurgat Clodiam impudicam mulierem, & adoleſcenti Cælio familiarem; pro Cœlio, *num.* 33.

Minimus frater urbane avocat Clodiam ſororem ab amore Cœlii, *ibid. num.* 36.

Comicus pater ſeverus reprehendit Cœlium, hunc excuſat alter mitis, & clemens, *ib. n.*33.

Milo gloriatur ſe occidiſſe Clodium ſceleratum, ac perniciosum civem; pro Milone, *n.*73. *&* 78.

Nemo vellet P. Clodium reviviſcere, ut eſſet Prætor, *ibid. num.* 80.

Milo commemorat non ingratæ Reip. & Ciceroni ſua merita; & ſuſceptos labores, *ib. n.*94.

Dialogiſmus.

Diſcutitur improbum, ac crudele conſilium Nævii: pro Quinctio, *n.* 42.

Am-

Amplificatur iniqua poſtulatio Nævii, & potens actio contra ſolitudinem, ac inopiam Quinctii; pro Quinct. *num.* 72.

Q. Roſcius Ciceronem edocet cauſam Quinctii, ut poſſit contra Hortenſium dicere; pro Quinct. *n.* 77.

Cicero ridet accuſatorem Erutium, qui probare non poteſt quod dixit; pro Roſc. Amer. *n.* 54.

Comparatione T. Roſcius arguitur potius eſſe cædis reus, quam Sex. Roſcius, *ib. n.* 92. *&* 94.

Pro Roſcio Comœdo, *n.* 32.

III. Verr. *n.* 66. IV. Verr. *n.* 72.

Arator de edicto, ſeu injuria Verris queritur V. Verr. *num.* 25.

Pamphilius promittit pecunias Cybaritis, ne Verres ſchyphos ſuos auferat. VI. Verr. *n.* 32.

Parentes deprecantur miſeram ſortem liberorum. VII. verr. *n.* 109.

Turpe eſſet judicibus condemnato Scamandro, & Fabricio Capianicum abſolvere; pro Cluent. *n.* 61.

Stalenus Balbum fallit. *ib. n.* 71.

Non minis, aut timida inquiſitione, ſed blanditiis, ac fiducia oportet agere Candidatum; pro Muræna. *num.* 44.

Publicanus Stoico Catoni ſupplex, *ibid. n.* 62. *ib. n.* 65.

Pro Sylla. *n.* 48.

Ferenda ſunt ſapienti comitia; pro Plancio, *n.* 11.

Marcus Antonius contra acta Cæſaris, tertiam judicum Decuriam adjecit. I. Philip. *n.* 20.

Antonius de libidine paraſitos, de Rep. non avunculum conſultat II. Philip. *n.* 14.

Apoſtropha.

Ad judicem Aquilium, ejuſque aſſeſſores, ut contra vim, & gratiam tueantur veritatem cauſæ P. Quinctii; pro Quinct. *n.* 4.

Cicero acriter invadit adverſarium Hortenſium, qui cupiditate, & dominatione judiciorum defendere putat Verrem. II. verr. *n.* 33.

Cicero judices movet ad ſeveritatem, & Verri nullum in judicio perfugium denuntiat. III. verr. *n.* 81.

Cicero judices movet ad commiſerationem in Navarchorum nece. VII. Verr. *n.* 122.

Pro Sextio. *n.* 45.

Pompejus ſciens non fecit contra fœdera; pro Balbo. *n.* 13.

Deorum vi, ac providentia Clodius eſt occiſus; pro Milone. *n.* 86.

Ad Panſam, ut ſervitutem a Rep. avertat. XII. Philipp. *n.* 16.

Hypotypoſis.

Oſtenditur percuſſor Sex. Roſcii; pro Roſc. Amer. *n.* 98.

Pu-

Pugna, ac cædes in domo Philodami. III. Verr. *num.* 67.

Domus iniqui Prætoris Verris, *ibid. n.* 137.

Improbitas C. Clodii cognitoris Stenii. IV. Verr. *num.* 108.

Simulacrum Dianæ apud Segeſtanos. VI. Verr. *n.* 74.

Conjicitur in carcerem Apollonius, dum ſe redimit, VII. Verr. *num.* 17.

Imperatoris Verris convivia nec ſobria, nec pudica, *ibid. num.* 28.

Verres noctu crudeliſſime exinanivit navem Piratarum captam, *ib. num.* 62.

Verres repente comprehendi Navarchos jubet, quaſi naves prodidiſſent, *ibid. num.* 105.

Verres cædi jubet virgis C. Servilium, *ib. n.* 139.

Cædi item jubet P. Gavium, civem Romanum, *ibid. num.* 160.

Quæ mala conjurationem Catilinariam fuiſſent conſecuta, IV. Catil. *n.* 11.

Quæ faciet Catilina, ſi ſequenti anno deeſſe Conſulem videat; pro Muræna, *n.* 85.

Tantum non occiditur P. Sextius; pro Sext. *n.* 79.

Convivia Piſonis ſordida; in L. Piſonem, *n.* 67.

Iter Antonii, ſeu luſtratio Italiæ; II. Philip. *n.* 57.

Trebonius miſerabiliter occiſus; XI. Philip. *n.* 7.

Ethopœja.

Negligentia, atque fiducia Erutii in accuſando Roſcio; pro Roſc. Amer. *n.* 59.

Capitonum perfidia in fallendis ad Syllam legatis, *ibid. num.* 110.

Superbia Chryſogoni, *Ibid. n.* 135.

Calliditas Fannii, pro Roſc. Comœdo. *n.* 20.

Stoliditas Verris, III. Verr. *n.* 141.

Æſtuat Verres, abſolvat ne innocentem Sopatrum, an pecunioſum condemnet, IV. Verr. *n.* 74.

Thimarchides homo furax, luxurioſus, & appoſitus adminiſter Verris. *ibid. n.* 135.

Apronius ſimilis Verri, ſeu turpis, & vitiis omnibus coopertus, V. Verr. *n.* 22. *&* 31.

Luxuria Verris iter facientis, VII. Verr. *n.* 26.

Gallorum minæ, ac terror; pro Fontejo, *n.* 23.

Æbutius ineptus, ac ſtultus inter viros, inter mulieres peritus, & callidus; pro Cæcinna, *n.* 14.

Stalenus fraudulentus, ac mendax, & impudens; pro Cluent. *n.* 67. *&* 70.

L. Quinctius vir turbulentus, & arrogans patronus, *ibid. num.* 110.

Rullus inito magiſtratu ſeverus, II. Agrar. *n.* 13.

Campanorum arrogantia, & ſtudium erga ſuos Prætores, *ibid. num.* 92.
Flagitioſus Catilina, II. Catil. *n.* 7.
Catilinæ ſocii, compti, delicati, libidinoſi, *ibid. num.* 22.
Calliditas Catilinæ, III. Catil. *n.* 16.
Sulpitius triſtis, & remiſſior in petendo Conſulatu, Catilina alacer, pro Muræna, *n.* 49.
Gabinius libidinoſus, & crudelis in Ciceronem; poſt Redit. in Senat. *n.* 12.
Similiter Piſo agreſtis, Epicureus, tardus, proditor, *ibid. & ſeq.*
Gabinius, & Piſo Conſules ſuperbi, improbi, libidinoſi; pro P. Sextio, *n.* 17.
Gellius adoleſcens, petulans, & decoctor, *ibid. n.* 110.
Vatinius vehemens, feroxque in Vatinium, *n.* 4.
Varia, & multiplex natura Catilinæ, pro Cœlio, *n.* 12.
Perfidi, ac ſuperbi Antoniani, XIII. Philip. *n.* 4.

Suſtentatio.

Pro Roſc. Amer. *n.* 2. IV. Verr. *n.* 106.
VII. Verr. *num.* 10. *ibid. num.* 68.

Præteritio.

Pro Roſc. Amer. *n.* 75. III. Verr. *n.* 32. *ibid. num.* 42. *& ſeq.* IV. Verr. *num.* 1. *ib. num.* 110.
Verre prætermiſſo, tranſit Cicero ad ſcelera Apronii, V. Verr. *n.* 58. *&* 59. VII. *n.* Verr. 20.
Pro lege Manilia, *n.* 25. *ib. n.* 48. pro Cluent. *n.* 188. 1. Agrar. *n.* 21. 1. Catil. *n.* 14.
Poſt redit. in Senat. *n.* 20.
Pro P. Sextio, *num.* 7. *ibid. num.* 13.
In Vatinium, *n.* 11.
De provinc. Conſular. *n.* 8.

Licentia.

I. Agrar. *num.* 23. pro Sylla, *num.* 33. *&* 34. pro domo ſua, *num.* 99.
Fatetur Cicero ſe contra Cæſarem arma tuliſſe; pro Ligar. *num.* 6.

Conceſſio.

Pro Quinctio, *n.* 37. *ibid. n.* 42. *ibid. n.* 56.
Pro Roſc. Amer. *num.* 54. *ibid. num.* 73.
Sextus Roſcius ſua omnia concedit Chryſogono modo vitam non auferat, *ibid. num.* 145.
Pro Roſc. Comœdo, *n.* 3.
III. Ver. *num.* 2. IV. Verr. *num.* 46. *ibid. num.* 76. *ibid. num.* 151. *ibid. num.* 179.
VI. Verr. *num.* 10. VII. Verr. *num.* 4. *ibid. num.* 11. *ibid. num.* 19. *ibid. num.* 44. pro Muræna, *num.* 41. pro Plancio, *num.* 48.

Ironia.

Ironia.

Prô Quinctio *num.* 19. *ibid. num.* 80.

Ridetur Cæcilius, qui fretus futili opera duorum ſubſcriptorum Appuleji, & Atlieni, accuſare vult Verrem, 1. Verr. *Num.* 47.

Cicero inſultat iniquo judici Verri. IV. Verr. *Num.* 76. *ibid. num.* 154.

Eſt ingenium Verris novas res excogitare. V. Verr. *Num.* 16.

Ridetur Hortenſius, qui affirmat Verrem eſſe bonum imperatorem, VII. Verr. *n.* 1. 14. 25. 32.

Facete ridetur Cepaſii oratio: pro Cluent. *n.* 58.

Voluptas Manlii in caſtris Manlii, ſeu bello contra patriam, 1. Catil. *n.* 24.

Catilinæ ſocii compti, delicati, libidinoſi, Catil. *num.* 22.

Cavillatur Cicerô negotiationem Deciani, & ejus teſtimonium contra Flaccum; pro Flacco, *n.* 70.

Item a Deciano erupta Amyntæ prædia, & uxorem, & filium, *ibid. num.* 72.

Religio Clodii; pro domo ſua, *n.* 104.

Cicero religioſum Clodium ridet. De Haruſpicum reſponſ. *num.* 8.

Reſponſum Piſonis; in L. Piſonem, *n.* 14.

Piſo e provincia ſine triumpho redit, *ibid. n.* 53.

Piſo Epicureus triumphum non cupit, *ib. n.* 56.

Piſo docet, ac dehortatur Cæſarem non cupere triumphos, ſed provincias expilare, *ibid. n.* 59.

Piſo non audebit ad Pompeji ludos accedere, vel convivium anteponet ludis, *ibid. n.* 65.

Ridet Cicero quæſtiones de ſervis; pro Milone, *n.* 60.

Cicero fingit ſe apud Cæſarem laborare de culpa Q. Ligarii, pro Ligar. *n.* 1.

Cicero ridet Antonium, quod ſcriptum a ſe verſum reprehenderit. II. Philip. *n.* 20.

Levitas Antonii, *ibid. n.* 77.

Diſtributio.

Cicerô affert diſtributiône quatuôr cauſas injuriæ, quæ fit P. Quinctio, pro Quinct. *n.* 1.

Pro Roſc. Amer. *n.* 9.

Supplicium in parricidas ſapienter a Romanis conſtitutum, *ibid. num.* 71.

Cauſæ cur T. Roſcius occiderit Patrem Sex. Roſcii, *ibid. num.* 86.

Gravitas belli Aſiatici; pro Lege Manil. *n.* 6.

Quatuor ineſſe debent, *ibid. num.* 28.

Sociæ virtutes in Pompejo, *ibid. num.* 36.
Oratio accuſatoris diviſa in duas partes : quas itidem ſervat defenſor Cicero; pro Cluent. *n.* 1.
Poſt Redit. in Senat. *n.* 2.
Cicero quinque diſtribuit timoris ſui cauſas in cauſa Dejotari; pro Dejotaro, *n.* 1.

Deprecatio.

Judicem obſecrat Quinctius contra adverſariorum injurias; pro Quinct. *n.* 10. *&* 98.
Pro Roſc. Amer. *n.* 11.
Cicero judices obteſtatur, ne Chryſogoni crudelitatem ferant, *ibid. num.* 150. *&* 154.
Cicero obteſtatur judices, ut inſignem injuriam religioni Siculorum factam ulciſcantur. VI. Verr. *n.* 113.
Cicero obteſtatur Deos, Deaſque omnes, quos læſit Verres, VII. Verr. *n.* 183.
Orator poſtulat a judicibus, ne præjudicia veritatem cauſæ labefactent; pro Cluent. *n.* 6.
Cluentio falſa ex injuria laboranti imploratur miſericordia judicum, *ibid. n.* 200.
Deprecatio ad judices, & Deos pro ſalute Reip. pro C. Rabir. *n.* 5.
Deprecatio ad judices pro ſalute L. Murænæ, *n.* 86.
Ciceronis deprecatio, ad Deos, & ad Pontifices, ut ſuis ædibus reſtituatur; pro domo ſua, *n.* 44.
Cicero deprecatur judices pro Milone forti viro, & ſibi ac Reip. amico; pro Milone, *n.* 93.
Cæſarem deprecatur Cicero in cauſa Dejotari; pro Dejotaro, *num.* 8.

Epiphonema.

Pro Sextio, *num.* 86.

Exclamatio.

Pro Quinctio, *num.* 94.
Pro Roſc. Amer. *num.* 146.
III. Verr. *num.* 40.
Pro Cluentio, *num.* 15. *ibid. num.* 188.
I. Catil. *num.* 2. *ibid. num.* 9.
II. Catil. *num.* 7. *&* 9.
Pro Flacco, *num.* 87. *ibid. num.* 102.
Pro Sylla, *num.* 91.
Poſt redit. in Senat. *n.* 8.
Pro Flacco, *n.* 99. *&* 101.

CON-

CONFUTATIONES

Negando.

QUinctius nihil debuit Nævio ; pro Quinct. *n.*37.

Roſcius Comœdus non fraudavit Fannium ; pro Roſc. Comœdo, *n.*16.

Cæcilius non debet eſſe accſutor Verris ob injurias a Verre acceptas, nec ob inimicitias, nec ob quæſturam. I. Verr. *n.*52.

Cajus Verres non defendit Siciliam adverſus fugitivos ; ſed M. Craſſus. VII. Verr. *n.* 5.

Cicero non objicit Verri fortunæ, aut belli exitus, aut ſupplicium ſecuris ; ſed avaritiam in inſtruenda claſſe, ſed crudelitatem in necandis ſociis, *ib. n.* 130.

Cluentius adoleſcenti Oppianico venenum non dedit ab adjunctis, pro Cluent. *n.* 167.

Quo metu, aut bono Cluentius Oppianicum necaviſſet? *ibid. n.* 196. *& ſeq.*

Refellitur M. Cato, qui rectum eſſe negat, Ciceronem, & Conſulem, & legis ambitus latorem, & tam ſevere geſto Conſulatu, cauſam L. Murænæ attingere ; pro Muræna, *num.*3.

Refellitur Cato, qui dicit bellum Aſiaticum eſſe cum mulierculis geſtum, *ibid. num.* 31.

Idem refellitur Cato, qui negat licuiſſe Murænæ habere obviam prodeuntes, & ſectatores, & offerre ſpectacula, & prandia, *ib. n.*67. *& ſeq.*

Cicero regium nomen a ſe removet ſedula parendi cura & labore ſervandi Rempub. pro Sylla, *n.* 25.

Amice Cicero reſpondet Laterenſi, ſe non mentitum cauſa Plancii ; pro Plancio, *n.*72.

Oſtendit Cicero ex cauſis aliiſque adjunctis Cælium non paraſſe venenum Clodiæ, pro M. Cœlio. *nu.* 56. *&* 61.

Summus vir Pompejus contra fœdera nihil facere potuit, aut dicendus eſt potuiſſe ; pro Balbo. *n.* 13.

Dejotarus non ſaltavit ebrius ; pro Dejotaro, *n.*26.

Negat Cicero ſe vitam accepiſſe ab Antonio. II. Philip. *n.*5.

Redarguenda.

Triplici Ironica prolepſi refellitur Nevius; pro Quinct. *num.* 36. & 41.

Varie redarguitur accuſator Erutius, quia dubia argumenta affert, & inter ſe pugnantia, & levia, atque nepta ; pro Roſc. Amer. *n.* 39. 42. 44. 52. 58. 79. 82.

Refutatur prolepſis ſeu defenſio Verris, qui dicit ſe

ad utilitatem ærarii Decumas magni vendidiſſe & pluris, quam cæteri Prætores vendiderint. V. Verr. *n.*40. *& ſeq.*

Verres non emit ſigna ab Hejo Mamertino. VI. Verr. *num.* 8.

Q. Hortenſius refellitur præjudicio, pro lege Manil. *num.* 51.

Q. Catulus refellitur, mutato ſapienter conſilio Majorum, Senatus, populi, & auctoritate clariſſimorum virorum. *ibid. n.*60. *& ſeq.*

Objecta a Labieno quinque crimina Orator leviter diluit; pro C. Rabir. *n.*6.

Lucius Muræna non fuit in Aſiæ luxurioſus, nec eſt ſaltator maledicente Catone; pro Muræna. *n.* 11.

Cincius non miſſus eſt ad Hiſpaniam ad eam perturbandam; pro Sylla, *n.*51.

Cicero quinque convicia Clodii refellit; pro domo ſua, *num.*3.

Objecta Plancio vitia, & patris aſperius dictum refutat Cicero; pro Plancio, *n.*30.

Vatinius infulſe objicit Ciceroni diſceſſum, qui tamen eſt glorioſus. In Vatinium, *n.*6.

Secum item pugnat Vatinius, in dicendo contra Milonem, & Sextium teſtimonio. *ibip. n.*40.

Varie Cicero aſperam, etſi diſertam Herenii orationem eludit, præſertim quod in genere vitia adoleſcentiæ, non in ſpecie luxuriam M. Cœlii accuſarit; pro Cœlio, *n.* 25. *& ſeq.*

Piſoni non crudelitas diſplicet. In L. Piſonem. *n.* 14. & 17.

Licet vivere illi, qui hominem a ſe occiſum fatetur; pro Milone, *n.*7.

Non modo non eſt credibile, ſed ne ſuſpicioſum quidem, Dejotarum Regem prudentem, ac probum eſſe inſidiatum Cæſari; pro Dejotaro, *n.*15.

Inhumanus, & amens eſt Antonius, qui litteras quaſdam objicit Ciceroni. II. Philip. *n.*7.

Antonius ſecum ipſe argumentis pugnat, cum ſepulturam objicit vitrico ſuo negatam. *ib. n.*10. 19.

Rurſus Antonius dicit pugnantia, cum Cæſaris interfectores laudat, Ciceronem necis conſcium vituperat, *ib. n.*30.

Calenus pacis nomine ſervitutem velle videtur, pro cujus depulſione omnes arma capiunt, & improbos cives tollunt. VIII. Philip. *n.*11.

Cicero non iracunde, ſed vehementer, & Reip. cauſa diſſentit cum Caleno de interitu Clodii, de Bruto, de Maſſilienſibus, *ib. n.*16.

Ele-

Elevando.

Cætera objecta T. Actii, ut de moribus Cluentii, revia ſunt, ut de legibus, a quibus receſſit Cluentius, egeri poſſunt in adverſarium; pro Cluent. *n.*135. *& ſeq.*

Imprudentia Labieni, qui dum arma Rabirii accuſat, ſimul & clariſſimos viros condemnat; pro C. Rabir. *n.*25.

Refellitur S. Sulpitius, qui Ciceronem accuſat oblitum amicitiæ, quod contra ſe L. Murænam defendit, pro Muræna, *n.*7.

Quid objicit Clodius poteſtatem eſſe extra ordinem Pompejo delatam, cum ipſe Catoni extra ordinem bellum detulit adverſus Ptolomæum Regem, idemque provincias, liberas decernit Gabinio, & Piſoni? pro domo ſua, *n.*20.

Cicero a ſorore pungit Clodium, *ib. n.*92.

In Vatinium, *n.*9.

Antonius objicit Ciceroni ſalutaria Reip. arma, cum ipſe perniciosa ceperit. II. Philipp. *n.* 19.

Lepide Cicero objectam ſibi Cæſaris necem detorquet in Antonium.

BIBLIOTECA NAZIONALE TORINO

NAR-

NARRATIONES.

Exponitur fraus, & quæſtus Nævii; pro Quinct. *num.*11.

Exponitur cædes Sex. Roſcii, & conſilium adverſariorum accuſandi filium parricidii; pro Roſc. Amer. *num.*15.

Quam Verres ſpem habuerit corrumpendi judicii. II. Verr. *n.*16.

Verres Lampſaci filiam Philodami per vim rapere voluit: Philodamum, quod ipſis libidinibus obſtitiſſet, cum filio capite multandum curavit. III. Verr. *n.*63. *& ſeq.*

Verres iniquo edicto privavit legitima hæreditate filiam P. Annii, *ib. n.*104.

Privavit item M. Ligurem, *ibid. n.*125.

Idem Verres ab æde Caſtoris latrocinia incepit & pupillum Junium fortunis evertit, *ib. n.*130.

Verres ſubornatis palæſtritis, Heraclium diviti hæreditate ſpoliat. IV. Verr. *n.*35.

Sopater ab inimicis ſuis apud C. Sacerdotem rei capitalis accuſatus, & facile eo judicio liberatus, iterum reſtitutus eſt reus apud Verrem, & iniquiſſime condemnatus, *ibid. n.*68.

Verres maxima cupiditate contra jus hoſpitii; multa ſigna abſtulit a Stenio, eumque abſentem condemnavit, *ib. n.*82.

Verres falſa ſortitione, Theomnaſto ſacerdotium dedit, *ib. n.*126.

Xeno, Polemarchus, Eubulides, Soſtratus, Numerius, Nymphodorus, tantum exſolvere coguntur, quantum imperat Verres. V. Verr. *n.*55. *& ſeq.*

Apronius contumeliis cogit Lollium, ad ſuas pecuniæ leges conditioneſque venire, *ib. n.* 61.

A Pamphilo Verres ablaturus erat ſcyphos, niſi fratribus Cybaritis data fuiſſet pecunia. VI. Verr. *n.*32.

Cupiditas, & furor Verris adverſus Diodorum, a quo ſtatim auferre non poterat toreumata, *ib. n.* 38.

Verres ab Haluntinis per Arthagathum deferri ſibi omne cælatum argentum jubet magna perturbatione civitatis, *ibid. n.*51.

Antiochus Rex vaſis pretioſiſſimis, & candelabro Jovi dicato ſpoliatur a fraudulento Verre. *ib. n.* 60.

A Segeſtanis ſimulacrum Dianæ Verres extorquet, *ibid. n.*75.

Signum Mercurii a Tyndaritanis vi, & minis extortum, crudeliſſime ad ſtatuam C. Marcelli alligato, & cruciato Sopatro, *ib. n.*84.

Apud

Apud Agrigentinos ſimulacrum Herculis demoliri noctu conatus eſt Verres, *ibid. n.*94.
Apollonium tamdiu Verres torſit in carcere dum ſe homo dives pecuniis redemit. VII. Verr. *n.*16.
Claſſis populi Rom. prefecto Cleomene, egens, & infirma, partim fugiens capitur a piratis, partim incenditur, *ib. n.*85.
Cicero exponit vitam, & crimina Oppianici; pro Cluent. *n.*11. 21. *& ſeq.*
Exponit Scamandri, & Fabricii præjudicia, *ib. n.*49. *& ſeq.*
Exponit corruptionem judici factam a Staleno, *ib. num.*66.
Qua ratione Tullius conjurationem Catilinæ detexit, ac reos comprehendit. III. Catil. *n.*3.
Quibus quaſi gradibus Archias ad Romanæ civitatis honorem aſcenderit; pro Archia, *n.*4.
Inſidiatus eſt Miloni Clodius, ex propoſito ejus fine, & itinere & loco pugnæ; pro Milone, *n.*24.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

GRASSO GABRIELE
218
LEGATORE DA LIBRI
TORINO
Via S. Dalmazzo N. 20

Google